HISTORIA RELIGIONIS VETERUM PERSARUM, EORUMQUE MAGORUM.

Ubi etiam nova ABRAHAMI, & MITHRÆ, & VESTÆ, & MANETIS, &c. Historia, atque ANGELORUM Officia & Præfecturæ ex veterum Persarum sententiâ.

Item, Persarum annus *Antiquissimus* tangitur, is τοῦ *Gjemshîd* detegitur, verus τοῦ *Yezdegherd* de novo proditur, is τοῦ *Melicshâh* expenditur, is τοῦ *Selgjûk* & τοῦ *Chorzemshâh* notatur, & is τῆ *Katâ* & τῆ *Oighûr* explicatur.

ZOROASTRIS

VITA, EJUSQUE ET ALIORUM VATICINIA DE MESSIAH è Persarum aliorumque Monumentis eruuntur: Primitivæ Opiniones de DEO & de hominum Origine reserantur; Originale Orientalis SIBYLLÆ Mysterium recluditur: Atque Magorum Liber SAD-DER (Zoroastris *Præcepta* seu Religionis *Canones* continens,) è Persico traductus exhibetur.

Dantur Veterum Persarum Scripturæ & Linguæ (ut hæ jam primò Europæ producantur & Literato Orbi postliminiò reddantur,) Specimina.

De Persiæ ejusdemque Linguæ Nominibus; déque hujus Dialectis & à modernâ differentiis, strictim agitur.

Autor est THOMAS HYDE S.T.D. Ling. Hebraicæ in Universitate *Oxon.* Professor *Regius*, & Ling. Arab. Prof. *Laudianus*.

Præmisso capitum Elencho, accedunt Icones, & Appendix variarum Dissertationum.

OXONII,
E THEATRO SHELDONIANO, MDCC.

Imprimatur,

Julii 12°.
1700.

GU. PAYNTER Vice-Can. OXON.

ILLUSTRISSIMO

ET

HONORATISSIMO VIRO,

JOHANNI DOMINO SOMMERS, BARONI DE EVESHAM,

HUNC LIBELLUM

HUMILLIME

D. D. C. Q. AUTOR.

ILLUSTRISSIME
DOMINE,

CUM Religionis veterum Persarum notitiam à multis desiderari perspicerem, eámque à nostratium nemine sat fusè & sat accuratè tractatam fuisse animadverterem, ego quidem feliciori fato aliquot ipsorum veteres Libros (seu potiùs κειμήλια) nactus, Persicâ Linguâ etiam non destitutus, illud in me pensum suscipere non dubitavi, ut pleniorem ejusdem Historiam concinnare aggrederer, nec desisterem à pertexendo tunc exorsam telam eámque persequendo, donec tandem aliquot annorum labore eandem ad umbilicum perduxeram: ratus id operis Doctis & Curiosis haud ingratum fore, si in tam desideratam Antiquitatis partem inquirendo, hujus rei veritas quæ in tenebris maximâ ex parte hactenus delituerat, jam excuteretur, & omnibus liquidò constare posset. Ut cùm talis Historia luce donaretur publicâ, dicta Gens à Græcorum & Mohammedanorum offuciis ac calumniis liberata & vindicata esset, eámque semper ab ipso Diluvio veri Dei cultum tenuisse, & fermè ab illis temporibus (quod à paucis speratum aut creditum,) rectè constitutam Ecclesiam cum benè regulatâ Hierarchiâ habuisse compareret. Adeò ut quamvis primitivam suam puriorem Religionem interpolando, multas processu temporis admiscuerint Superstitiones, hac tamen ratione refutaretur vulgatus ille Error Virorum Doctorum superioris Seculi, *istum populum fuisse merè idololatricum, ejúsque Linguam & Literas prorsus exolevisse, & scripta Monumenta intercidisse ac periisse, & de his omnibus quasi de rebus intermortuis conclamatum fuisse* credentium. Cùm è contra, dicta eorum Ecclesia (ex quo humanum genus à Noacho reparatum,) Deicola semper extiterit; & præsertim in Medicæ Monarchiæ initio maximè florens, triplici *Sacerdotum* & *Præsulum* atque *Archipræsulum* Ordine ab illis temporibus usque

que

que ad *Yezdegherd ultimum* (circa millesimum abhinc annum) tanquam Sol in suâ abside fulserit, suæ Religionis authenticos Libros ut vivas & perennantes Tabulas summâ curâ conservans. Eáque sanè hactenùs (quamvis minùs florens,) est suorum Rituum tenacissima, & ad hunc usque diem vigilantissima in Custodiâ sui Prophetæ Codicum, in quibus (præter alia Curiosa,) latére creduntur *de Messiah Prophetiæ* plures quàm quas hactenus novimus; cùm Vetus Testamentum non fuerit ei ignotum, & is (quamvis Pseudopropheta) peculiaribus quibusdam Revelationibus adjutus videatur. Et hinc factum est, ut post Christum Hæretici hoc subolentes, prætenderint se habuisse *Zoroastris Revelationes de Christo*; genuinorum Codicum loco exhibendo nothos & spurios ex suo cerebro confictos, quos sub ejus nomine, ignaro populo talium avido obtrudebant.

Cúmque hoc Opus conscripseram, & publici juris faciendum decreveram, haud committendum duxi ut peregrinæ hæ Literæ (tanquam Advenæ ad oras nostras adpellentes,) relinquerentur solivagæ, alicujus Magnatis præsidio & patrocinio destitutæ. Unde ad Illustrissimi Viri limen deduxi & præ foribus stiti eas humiliter intromitti affectantes. Ubinam enim excipi sperarent tales Hospites, potiùs quàm apud Virum Honoratissimum pariter ac Doctissimum, qui adventantibus Favores liberè impertit eósque amore prosequitur, & tales peregrinos à reliquo Orbe neglectos & repudiatos ambabus ulnis amplectitur? Apud quem inquam famigeratissimus ille veterum Persarum *Legislator Zerdùsht* (qui *Zoroastres*) se excipiendum speraret, meliùs quàm apud Legisperitissimum, Juris & totius politioris Literaturæ consultissimum, qui in Rei publicæ commodum Rei suæ (i. e. Sanitatis) immemor, proh nimis assiduè suum cuique tribuendo allaborare, satagere, & incumbere, & à mane ad vesperam insudare solebat; dum Angliæ Cancellaria sub Ipsius (tanquam Æquissimi Judicis) præfecturâ tot annos verè floruisse comperta est. Faxit Deus Opt. Max. omnium bonorum Dator, ut Axe sentiente onus, non desit talis Herois humerus; atque (qualis Ipse fuit) in posterum tanto aliquo Amico nunquam privetur Ecclesia, nec tanto Patrono orbetur Lex, nec ejusmodi fido Consiliario destituatur Rex Invictissimus Guilielmus (Belli & Pacis totius Europæ solus Arbiter, Religionis Protestantium Stator ἀπὸ μηχανῆς,) quem diu sospitet & conservet Deus: ut ipso seriùs in cœlum redeunte, hæc Regna diu sub faustissimo ejus Imperio perennare pergant.

Impoliti

Impoliti verò iſtius Operis Autor indignus, qui Beneficiis Tuis ſe ſemper devinctum fuiſſe gratus agnoſcit, (cùm meliora non habeat,) iſtud qualecunque ſit Munuſculum ſubmiſsè offert: limatiſſimum interim Judicium Tuum reformidans, ſeveritatem deprecatus, & favorem obteſtatus, ut non cenſoriâ virgulâ, ſed amicâ manu illud tractare velis; non ejuſdem nævos nimis acriter perſtringendo, ſed potiùs paroramata pertranſeundo, defectus excuſandò, & (pro innatâ Benignitate) erroribus condonando. Ut ex tali Tuo Exemplo, alii qui ad alienos labores carpendum atque ſugillandum proniores, noſtris conatibus favere, hiantes rimas implere, & errata tegere diſcant.

Et is interim apud Supremum omnium JUDICEM contendere non deſinet, ut IPSE pro infinitâ ſuâ Clementiâ longam Tibi Vitam largiri velit, eámque ad extremam uſque ſenectutem prorogare dignetur. Quod ex animo ſemper vovebit

Illuſtriſſimi Nominis Tui

Cultor devotiſſimus

THOMAS HYDE.

AD LECTOREM
PRÆFATIO.

Promissorum fidem ut tandem liberare possim, en Religionis veterum Persarum historiam: in quâ quidem contexendâ secutus sum methodum naturalem, eam ab origine Gentis inchoando, eandémque continuando ad hunc usque diem quo ab iis in eâdem fide perseveratur. Inter ea quæ ab Europæis de hoc subjecto dicuntur, multa quidem sunt vera, & alia quædam admiscentur falsa, prout Linguæ Persicæ beneficio destitutis competebat. De eorum itaque Relationibus, (uti etiam subinde de earundem Partibus & Citationibus quas dedimus,) aliquando meritò dicatur العهدة على الراوي fides sit penes autorem, *ut de rebus dubiis & incertis ajunt Orientales.*

At quamvis Persarum & Medorum eadem fuit Religio, ejusdem tamen Monumenta à Zoroastre *(sub finem Monarchiæ Medicæ vivente) scripto consignata sunt solâ Linguâ Persicâ veteri, ut hodiè ex ejus Libris apparet. Hæ Gentes omnes (non obstante Linguæ Persicæ & Medo-Parthicæ diversitate,) eisdem utebantur Literis, quæ utriusque Linguæ sonis dextrè exprimendis sunt optimè adaptatæ, utpote quæ ab initio cum illis linguis natæ. Talium autem Literarum usus (Religionis causâ, ut suo loco diximus,) tandem exolevit apud Persas Mohammedanos, qui in earum locum Arabicas non tam benè dictarum linguarum sonis accommodas introduxerunt. Utriusque autem Gentis Leges politicæ fuerunt planè eædem: unde conjunctim memoratum est,* Medorum & Persarum Leges esse immutabiles.

In hoc igitur Opere tractamus tantùm Religionem Persarum veterum: non verò moderniorum Mohammedanorum, quorum Religio præcipuè continetur in Corano, *qui eis est agendorum & fugiendorum norma; quamvis etiam cum tempore introducta fuerint alia quædam Instituta, quæ tamen dicto Libro non sunt contraria nec in eo vetita. Inter quæ est solennis* Visitatio Sepulchrorum *aliquot insigniorum Sanctorum, quæ (ardentibus cereis & astantibus nocte dieque vigilibus) cum magnâ pompâ &*

diligenti

diligenti custodiâ in augustis ædificiis ad hoc (*ex piorum legatione*) *exstructis & reditibus donatis servantur. Aliud Mohammedanorum est Religiosæ ac voluntariæ paupertatis Institutum, in quo quivis Religiosus Deo devotus Persicè* in genere *vocatur* پارسا *Pârisâ*, Arabicè ابدال Abdâl, *& exoticâ voce* قلندر Kalender *seu* Kalander, *quasi dixeris* καλὸν ἄνδρα. *Vel aliàs generaliori Titulo vulgò Persicè audiunt* درويش Dervîsh, *Arabicè* فقير Fakîr, *i. e.* pauperes, mendicantes *religiosi qui Eleemosynas religionis causâ à populo semper petunt. Ex horum Cæremoniis est in uno pede diutina* Gyratio, *talis quæ ab Europæis fieri non potest. Hi non sunt Monachi, sed uxorati Religiosi, qui Mundo renuntiantes, spontaneam paupertatem sub religioso Habitu profitentur, vagabundi, mendicantes, atque subinde in Ecclesiis pernoctantes. Et Abdalorum quivis grande quoddam Cornu ad latus appensum habet, ad inflandum, & (dum religiosam in foro oratiunculam habituri sunt,) ad convocandum ad se populum. Quinetiam datur religiosum quoddam genus magis* speciatim *dictum* صوفي Sûphi *seu* Sophi; *idque, vel à* صوف Sûph, lanâ, *quasi dicantur* Lanigeri, (*quia religiosi Sericum non induunt,*) *vel q.d.* Σοφοί. *Hi sunt doctiores rebus Theologicis operam dantes, qui sermonem mysticè velare & involvere solent, res divinas & spirituales per res mundanas adumbrando. Circa annum Christi* 1500, *ex horum Ordine & numero fuit religiosum Habitum gestans* (*ut narrat Gjannabius Cap.* 75,) *quidam* Sheich *dictus* شيخ حيدر الصوفي Sheich Haidar AlSophi *seu* Assophi, *quem aliqui dicunt paucis mensibus regnâsse. Utcunque tamen fuerit, certissimè ad Thronum evectus est ejus filius, ideò dictus* شاه اسماعيل صوفي Shâh Ismael Sophi: *unde factum est ut apud aliquos,* Persarum Sophi, *audiret* Persarum Rex. *Hujus Successor fuit illius filius* طهماسب Tahmasp. *Deinde* (*si rectè memini*) *per biduum in regnum successit hujus tertius filius* حيدرخان Haidar-Chân: *mox Tahmaspis secundus filius* اسماعيل خان Ismael-Chân *ejus nominis II: & tandem primus filius dictus* محمد خدابنده Mohammed Chodâ-benda, *qui fuit lusciosus: & posteà ejus filius* عباس Abbâs. *Et circa annum* 1630 *p. m. regnavit* Abbâsi *abnepos* صفي Sephi *I. Posteà* Sephi *II, qui propter inauspicatum coronationis tempus & res minùs prosperas, rursus coronatus est, mutato nomine in* Soleimân, *qui Imperii sui anno primo misit ad* Carolum *II Epistolam de Vectigalibus urbis* Ormûz. *Et hodie regnare dicitur* Hosein.

Dictus

Dictus itaque Titulus Sophi *non fuit* (*ut aliqui perperam ſentiunt,*) *omnium ſequentium Regum, ſed ad ſolum* Iſmaelem *I pertinebat. Errorem autem peperit ſoni vicinitas in Titulo* Sophi & *Nomine* Sephi, *quamvis iſte* (*ut vides*) *poſt longum tempus ſucceſſit, nec fuit ex Religioſorum Ordine unde tali Titulo gaudere poſſet.*

Dictorum Suphiorum *ſeu* Sophorum *Theologia myſtica continetur in Libro Perſico dicto* مثنوي Méſnavi; & *multi Ritus in alio Libro Arabicè conſcripto, cui Titulus* علم تصوف Ilmi taſávvuph, *i. e.* Scientia Suphiiſmi *ſeu* notitia Sophiſmi, *qui eſt* علم الوقوف مع الاداب الشرعية ظاهرا و باطنا ſcientia perſiſtendi in virtutibus legalibus tam externè quam interné. *Iſte enim Liber agit de amore divino, & de virtutibus ac vitiis, &c. Dictus Liber* Méſnavi (*qui valdè prolixus & copioſus,*) *totus conſcriptus eſt carmine Perſico, cujus unum Exemplar olim* (*cum aliis MSS Orientalibus jam fortè combuſtis,*) *vidi in Collegio Sionenſi, cujus forma erat in* Quarto *amplo & craſſo exili manu ſcripto, ubi quævis pagina* 3 *aut* 4 *columnas denſè ſcriptas continebat. Pro hoc Libro habemus in Archivis Bodlejanis peculiare Gloſſarium Perſicum dictum* لغت مثنوي Logáti Méſnavi, *i. e.* vocabularium pro Libro Méſnavi; *ut in Oriente mos eſt* Gloſſaria *peculiaria pro ſingulis melioris notæ Libris conficere. Alius de dicto ſubjecto Liber MS Perſicus Proſaïco-metricus, qui mole minor & materiâ brevior, in Bibl. Bodlejanâ reperitur, dictus* معنوي و مثنوي Ma'navi & Méſnavi, *i. e.* Senſalis & repetitionalis; *ſc. brevibus paragraphis rei ſenſum ſeu ſignificationem proſâ exhibens, & deinde ejuſdem aliis verbis repetitionem & uberiorem explicationem carmine continens. Et ſic per totum Librum in ejuſmodi brevibus paragraphis* معني Ma'ni *ſeu* ſenſus *materiæ primò datur proſâ, & deinde ejuſdem* مثني Méſni *ſeu* repetitio *aliis verbis mox ſequitur carmine expreſſa.*

Sed ut ad penſum de Abrahamo & veteribus Perſis *redeamus, in eâ quam dedimus* Abrahami *Hiſtoriâ, non afferuntur omnia trita & alia frivola* (*ut apud Arabes quædam ſunt,*) *quæ de eo dicuntur; ejuſmodi enim multa eo nomine omiſimus: ſed potiùs in medium adduximus tantùm præcipua quædam, quæ etiam nova ſunt non vulgò nota. Et ferè idem dicendum eſt tam de* Manetis *quàm de aliorum Hiſtoriâ: non enim Lectori obtruſimus omnia quæ peti potuerunt ex Operibus Auguſtini & aliorum, ſed potiùs ea quæ ſelectiora ſunt.*

Apud veteres Perſas, vera & antiquiſſima Religio quæ primò erat in

omnibus partibus orthodoxa, posteà processu temporis interpolata est multis rebus superstitiosis, (ut suo loco dicitur,) quæ potiùs amputandæ essent. Cæremoniarum quædam sanè ut externa signa internæ puritatis habentur, uti est corporis lotio: & sic ungues præscindere, est impuritates naturales abjicere; cum ejusmodi aliis. At erga Ignem & Sydera nimius respectus, & faustorum ac infaustorum dierum observatio, &c. sunt meræ nugæ eæque peccaminosæ; cùm in Lege Mosaicâ omnes superstitiosæ rerum & temporum observationes sint vetitæ, quia à timore Dei abducunt, ut missâ in Deo confidentiâ, homines seducantur ad confidendum in ejusmodi vanis superstitionibus.

Veterum Persarum Propheta Zerdûsht seu Zerátusht (Græcis perperam dictus Ζωροάστρης,) scripsit aliquammultos Libros de variis subjectis, (ut suo loco docuimus,) omnes linguâ antiquâ in plerisque locis jam obsoletâ, qui manent sicut Thesauri obsignati, quos nondum rimati sunt Doctorum oculi. Isti Codices omnes diligenti custodiâ ad hodiernum diem servati, apud illius doctrinæ Asseclas nunc extant: quod tamen fortè ægrè persuasum sit nostratibus qui in hisce rebus Hospites, ne quidem somniantes veteres Persas semper habuisse benè regulatam Ecclesiam quæ sua Monumenta conservaret; eámque in splendore durâsse usque ad Yézdegherd ultimum circa 1000 abhinc annis regnantem; & postmodùm ab eo tempore (quamvis minùs splendidè) huc usque continuasse.

Dicti Zoroastris Libri sunt in nostro Orbe Europæo ferè peregrini, nisi fortè alicubi lateant ignoti. At eorum aliqui (ne supradicta gratis dixisse videar,) penes me in privato Musæo sunt Theologiam spectantes, qui antiquis Linguâ & Charactere exarati, auro contra chari, quos longo labore & pecuniâ ex Oriente redemi. Zoroastriana Autographa omnia inquam scripta sunt veteri linguâ Persicâ purâ & immixtâ, utpote quæ tunc (sine Arabismi mixtione) obtinebat in Chorasânæ seu Bactriæ partibus ubi erat Gushtaspis Curia: & quæ ibidem hodiè obtinet. Sicque eâdem linguâ exscripta sunt pleraque Apographa; exceptis quibusdam pro vulgatiore hodiernorum usu, quæ aliquando admixtas habent voces Medicas & Arabicas, ut كتاب Kitâb, & نبي Nubî seu نوي Nivî, quæ omnia notant Librum, quo nomine à Persis Mohammedanis seu Medo-Persis aliquando emphaticè appellatur AlCoranus, q. d. τὸ βιβλίον. Optandum esset ut omnia Zoroastris Opera è Magorum tenebris in nostram lucem producerentur, unde proculdubiò multa nova quæ Europæum Orbem hodiè latent, in Doctorum & Curiosorum usum eruerentur. Ideóque Literarum Patronis (dum Deus opportunitatem largitur,) pecuniam in hunc usum maturè erogare incumbit. Tale Opus planè esset aliquo Principe aut Magnate dignum: nam sine necessariis Sumptibus nihil poterit præstari: ad quod tamen haud magnâ summâ opus esset.

Zoro-

Zoroastri quidem (ut suis locis fusiùs diximus,) ex conversatione cum Captivis in Persiâ Judæis, benè notum fuit Vetus Testamentum, & multi ex eo Ritus in Persarum usum deducti sunt, uti constat tam ex ejus Historiâ Creationis & aliis rebus cum Judaïsmo coïncidentibus, quàm ex eo quòd (referente Gjannabio) multa Davidica in suos Libros inseruit, & Prophetias edidit de Messiah in Vet.T. prædicto & subobscurè revelato. Sed prætereà necesse erat ipsum clariore & magis peculiari Revelatione fuisse obsecundatum, eandémque (ut durabilis esset nec cum tempore intercideret,) in suis Libris scriptam reliquisse pro Magis suis per Stellam ducendis ad Christum natum in Judæâ regione longinquâ; cùm aliàs certè id non novissent nec in Judæam à longinquo ex Oriente venissent: nam isti peregrini hanc rem meliùs perspectam habuerunt quàm Incolæ urbis Bethlehem & Rex & Judæi omnes, qui ab illo Magorum Evangelio condocefacti simul & terrefacti fuerunt. Quæ omnia suadent & persuadent Zoroastrem hac in parte verè divinam Revelationem habuisse: cùm compertum habeamus quòd Deus aliquando (quia ipsius Sapientiæ sic visum est,) falsis Prophetis res veras revelare dignatus est. Ex hujusmodi externis Testimoniis Biblica veritas fortassis munitior & fortior reddatur. Nam quamvis sacrorum nostrorum Bibliorum autoritas sine ullo externo Testimonio sit per se evidens, ipsáque Biblia sint authenticâ Traditione & diligenti Conservatione ad nos deducta, nec aliâ defensione indigentia; tamen propter eos qui extra sunt, ad corroborandum aliquantulùm juvet, quòd ista Biblia aliquibus in partibus ex AlCorano & Ethnicorum Scriptis tanquam ex abundanti, aliquas Attestationes & Confirmationes acceperint. Et eodem quoque modo è Zoroastris Operibus multò antiquius haberi poterit Testimonium itidem ab extra petitum, quod melius; ut hujus & futuri temporis Atheistæ & Deistæ seu Anti-scripturarii veritatem Biblicam ab inimicis & extraneis confirmatam & suffultam videant. Zoroastris prophetias de Messiah auditu saltem rescivisse videntur veteres post Christum Hæretici, qui multa ex eo prætendebant, ejúsque arcanos Libros seu Revelationes de Christo secum habuisse jactitabant. Cùm igitur tam ex Sacro Evangelio quàm ex aliis rerum circumstantiis certum sit Persas Christi in carne Adventum sibi revelatum habuisse, eósque eundem Adventum ex Scriptis Zoroastrianis prænovisse, oporteret nos Christianos in hanc rem meliùs inquirere, ut dicta ejus Scripta in ipsius verbis legere possimus. Tales itaque ejus Libri hoc solo nomine (præter aliam curiositatem,) æstimandi sunt Thesauri quovis pretio redimendi.

Apud Persas autem extat alius Liber Zoroastrianis Scriptis antiquior, cui Titulus جاویدان خرد Gjavidân chràd seu æterna sapientia, agens de حكمت عملي sapientiâ practicâ seu philosophiâ practicâ, cujus Autor fuit

fuit Medorum Rex tantùm non antiquissimus هوشنك Hûshangh, *occisus (ut ajunt) ictu lapidis; qui in Arabum Libris aliquando perperam scribitur* اوشهنج Oushahàngj, *qui à nostrate quodam exponitur* Hermes. *Inter antiquos etiam Persarum Libros numerandi sunt* بزرجمهرفي مسايل النجوم Buzurgjúmhuri quæstiones de Stellis, *&* *de* arte Chemicâ *Liber* اسطانس الحكيم Osthanis Magi & philosophi *qui Zoroastris Præceptor. Et sic sunt* Isphendiyâri *&* Ciaxaris *Institutiones Astronomicæ dictæ* زيج اسفنديار Zîgj Isphendiyâr *&* زيج شهريار Zîgj Shahriyâr.

Quoad aliarum Gentium (ut id obiter moneam,) veteres Libros, in alterâ extremitate Orbis Chinenses habent valdè antiquos philosophicos Cum-fu-çu *seu* Confucii, *quos in Bibliothecâ Bodlejanâ possidemus, cum aliis tam medicis quàm historicis. Ex ejusmodi veteribus Historicis Sinicam Historiam contexuit D. Martinius. Indorum* Shaster *seu* Librum Creationis *habemus in linguâ Malabaricâ sine Versione, ex Dono Doctissimi Viri* Thomæ Smith *S. T. D. Ex eo tamen multa extraxit D.* Henr. Lordius *in Descriptione* Religionis Baneanorum in Indiâ. *Sed mysteriosi Indorum Libri* Poran *Versionem Anglicam olim vidi apud aliquem Mercatorem Londinensem quatuor Tomis in* 4°. *Sabiorum Libri antiqui, (quos Patriarchæ* Seth *fuisse prætendunt,) habentur in Syriâ & Mesopotamiâ: sed sub pœnâ maximâ exteris non revelandi. Nihilominùs tamen astu eos evolverunt Mohammedani & Judæi, qui quædam ex eis prodiderunt,* Zamolxis *autem Leges nullibi extant. Is fuit olim Getarum in Thraciâ & Samothracum Legislator, ad quem postea sive Hominem sive Genium (dicente Herodoto) Getæ singulis quinquenniis aliquem è suis legare solebant, ut is de eorum rebus certior fieri posset. Hujus Vitam scripsisse dicitur Doctiss.* Car. Lundius *Professor Upsalensis.*

Tempore Tarquinii Superbi *olim supererant & peculiari custodiâ conservabantur tunc vetusta* Sibyllina Carmina *Latina. Hæc autem & alia Ethnicorum Oracula longè ante Christi tempora sponte conciderunt, ut notat Strabo: nam meliore luce subortâ & fraude detectâ, ea omnia cessarunt & siluerunt. Et eâdem de causâ sic etiam hodiè (ut spero,) cessabunt ab Obsopæo & Patritio edita illa* ΜΑΓΙΚᾺ ΛΌΓΙΑ *seu* ΖΩΡΟΑ'ΣΤΡΟΥ ΛΌΓΙΑ pseudoracula *pessimè conficta carmine Græco. In his memorantur* Μονὰς, *&* Δυὰς, *&* Τριὰς, *& deinde* Πατὴρ, *&* Νῦς, *cum ejusmodi aliis, quæ planè Christianitatem & novitatem olent, uti & faciunt moderna illa quæ circumferuntur* Sibyllina *Græca planè ex S. Bibliis extracta & collecta. Cùm itaque genuina* Zoroastris Præcepta *seu* Effata *hactenus sub*

Persismi

Persismi involucro latentia, jam luce donentur, quid valent dicta illa Spuria? Certè res in hac parte censebitur ita se habere perinde ac haberi solet de re quâvis viliore comparatâ cum pretiosiore: ad quam alludentes Persæ solent dicere, در بازارجوهريان شبه جوي ديارن In Gemmariorum foro Gagates ne granum hordeaceum valet. *En itaque genuina ejus* Præcepta (*nisi cum aliis loquendo,* Oracula *vocare mavis,*) *eruta è Magorum Libro* صد در *SAD-DER, cujus Autor seu* Collector *fuit* Melicshâhi filius, *nobis itaque* Melicshahides *dictus. At pro* ملکشاه Melicshâh, *aliud Exemplar factâ metathesi legit* شاه ملک Shâh-meliki filius. *Certè dolendum est quòd iste Autor proprium suum Nomen à nobis celaverit.*

Iste Liber est Codex Præceptorum *seu* Canonum Ecclesiæ Magorum *è Zoroastris Operibus collectus: & quicquid ibi reperitur, est illis æquè authenticum ac nobis est quidvis in nostræ Ecclesiæ Canonibus aut S. Bibliis repertum. In eo est bonorum ac malorum farrago: sc. multa valdè bona & pia, & alia valdè superstitiosa & meræ nugæ: omnia simul (benigne Lector) bona cum malis accipe, & æqui bonique consule. Uncis inclusa in charactere* Romano, *non sunt in Textu Persico, sed à nobis adduntur vel explicationis ergô vel aliâ de causâ. Et quamvis reddiderim prosâ, omnia in illo Libro (utpote non à* Zor. *sed à moderniore autore scripto,)* 200 *abhinc annis condiebantur viliore carmine Persico, quale solebat esse illud Monachorum in Angliâ aut hodiè* les Ballades. *Et quidem suis Interpretibus negotium plus quàm ordinarium facessere solent tales vulgares Versificatores; qui dum Metrum & Rythmum prosequuntur, bonum sensum aliquando amittunt; & ad complendum dictum Metrum vel Rythmum, sæpè sine aliâ necessitate addunt multa superflua verba, quæ plerumque omisi. Et ut alicubi Pleonasmis, alibi Defectibus laboratur, omittendo verba ad sensum necessaria, quia metro aut rythmo non favebant. Tales Poetæ etiam sæpiùs coguntur adhibere frequentiorem vocum metathesin & numerorum enallagen, misera malorum Poetarum confugia incommodum reddentia sensum, qui aliàs esset magis rotundus & minùs interruptus videretur. Ideóque venia indulgenda est Interpreti, dum talia Interpretationem minùs gratam efficiunt: cùm è contra, elegans & genuina poësis omnia reddidisset gratiora. Si autem quisquilias excutiendo, tandem invenimus Gemmas, debemus abire contenti: & insuper Poetæ ignoscere, quamvis non fuerit in suo genere Coryphæus; cùm omnia satis ad captum indocti vulgi (pro quo hæc scripsit) expresserit, idque*

carmine

carmine quod eis gratius & jucundius habebatur. Is enim (ut alibi monuimus) magis Religiosus quàm Poeta fuit: & quantumvis aliarum rerum rudis, tamen in Zoroastris *Libris peritissimus & doctissimus.*

In isto Melicshahidis *Libro aliquando invenies eadem Præcepta in variis* Portis *seu* Capitibus *repetita & inculcata. Nescio an id ex zelo factum, quasi digna essent quæ repeterentur; vel an aliàs, quia ille Autor in* Extractum *suum ex* Zoroastris *libris faciendo, repererit eadem Præcepta in variis locis repetita, unde* Melicshahidi *in suo Compendio eadem quoque inculcare visum fuerit. Mihi autem tale quidvis potiùs videtur inter ejus* παροράματα *numerandum, & ut ejus* ἀνακρίβητα *habendum. Et sic certè est quòd in pronuntiando Supplicium contra Peccata, id facit quasi omnia peccata essent reatu æqualia & paria. Nam cùm unum tantùm (sive peccatum sive supplicium) posset esse omnium maximum, ille statuit ferè quodvis peccatum esse omnium maximum & pro eo supplicium maximum, scil. pro eis ferè omnibus (sive maximis sive minimis) decernit supplicium æquale, Gehennam & damnationem æternam.*

Sinicus Character vocis Chă *(quem nobis dare omisit Chinensis noster,) à D. Mullero in Lib. de* Chataiâ *p. 41 sic datur* 札 *Sed cùm ejus autoritas in hac parte sit dubia aut potiùs nulla, inter authentica Sinica Astronomica* Tab. V, *visum est hujus Characteris locum vacuum reliquere, potiùs quàm* incertum *pro* certo *Lectori obtrudere. Mulleri enim sublesta fides tam alibi quàm in eodem loco cernitur; scil. cùm non sciret verum Characterem vocis* Fengh, *pro illo substituit char. vocis* Fungh *prorsus diversum & significatione contrarium. Ideóque ex Chinensis nostri autoritate utrumque in suis locis dedimus, conferendi causâ.*

Infra in hoc Opere p. 385. ex Libro Mu'gjizât Phârsi *memoratur, apud Persas olim fuisse 10 viros præ cæteris in toto Orbe Excellentes, quorum 6tus fuit* Gjamasp. *Sed quia Curiosis fortè non sit ingratum scire quinam etiam reliqui fuerint, en (ex eodem Libro in ipsissimis illius autoris verbis)* horum primus fuit Persarum Monarcha فريدون Phridûn totius Orbis Rex, qui universum Mundum justitiâ & æquitate reparavit, postquam à Dahhâko vastatus fuerat. 2. Secundus fuit Alexander filius Darâi filii Darâi, Rex maximus & sapientissimus, Aristotelis Discipulus, qui Indos & Chinenses subjugavit, & obiit 32 annos natus. [*Heic notanda sunt quædam Autoris istius* ἀνιστόρητα: *nam Alexander non transivit ultra Gangem, & multò minùs ad Chinam, quam nunquam vidit. Nec fuit* Darii filius, *quamvis Persæ pro suo Honore id asserant & credant. Darius quidem obtulit filiam suam Alexandro in uxorem: sed*

recusavit

recusavit eam, aliàs is fuisset Darii gener.] 3. Tertius fuit optimus Rex انوشيروان Anushirravân filius Kobâd, --qui ob Justitiam adeò inclytus fuit, ut Mohammed in Corano de se notaverit انا ولدت في زمان الملك العادل Ego natus sui tempore Regis Justissimi, *quo Epitheto iste Rex sine alio nomine fuit notissimus & celeberrimus.* Is fuit tam Justus, ut apud ostium suum posuerit Cistam pro Gravaminum رقاع Schedulis, & ibidem appenderit Tintinnabulum ut gravati illud pulsare possent: quod tamen septennio vix pulsatum fuit, *&c.* 4. Quartus fuit Behrâm filius Yezdegerd, vulgò dictus بهرام گور Behrâm-Ghûr, qui (*præter alias Dotes,*) in jaculando parem non habuit: adeò ut dum Grex damarum illum pertransiret, puellæ quam secum habuit dixerit, Quâ parte vis ut talem damam feriam? Puella dixit, Ejus ungulam ejusdem auri affige. Unde Behrâm accipiens Balistam, globulo percussit aurem damæ; quæ itaque levavit pedem ut aurem scaberet. Et tum statim Rex sagittam jaciens, ungulam affixit auri. 5. Quintus fuit Rustem filius Zâl, tantus Heros & Eques ut talis alter Equi dorsum nunquam conscenderit. Hoc ei peculiare fuit, ut si secum habuerit mille Equites, & [*bis*] mille fuerint contra eum, illos bis millenos Rustem fuderit. Et, si fortè cum aliquo de fortitudine contendebat, eundem lanceâ ab Equo dejiciebat. [*Hujus & Alexandri Statuæ marmoreæ ut Equitantes* (*dignæ quæ accuratè delineentur,*) *hodie tribus milliaribus ab* Istachr *versus occasum cernuntur in colle inde dicto* نقطهٔ رستم Punctum Rustemi.] 6. Sextus fuit Gjamasp, Vezîr *seu* Consiliarius Regis Gushtasp, *ob prophetias & rem Astronomicam atque Astrologicam celebris, de quo suo loco dictum est.* 7. Septimus fuit بزرجمهر Buzurgjúmhur, Vezîr *seu* Consiliarius dicti Regis Anushirravân. Is summâ sapientiâ suâ fuit celeberrimus: & invento ab Indis Shahiludio, ille eis Nerdiludium reposuit. [*De eo itaque & de Anushirravân fusè diximus in nostro Libro* de Ludis Orientalibus, *edito* 1693, 8vo.] 8. Octavus fuit nomine باربد Bârbud, qui erat مغني Archimusicus Persici Regis Cosrav-Pervîz: eique in illâ facultate tunc par non fuit in toto Mundo. Ajunt quòd quando ei erat animus aliquod negotium Cosroi offerre, nec daretur opportunitas, ille tunc suum باربد Bârbud *seu* Barbiton pulsabat; & quoque rem carmine complectens, eidem carmini آوازي aliquem tonum [a tune] componebat; & posteà tale Canticum instrumento suo luden-

 do

do ſub auditu Coſrois, tum Regi innotuit eum adeſſe: & hoc modo apud Regem negotia ſua peragebat. 9. Nonus fuit صانع شبديز Factor (*quiſquis fuerit*) τȣ̃ Shabdîz, qui Equus pulcherrimus, cui plures facultates peculiares erant: adeò ut Coſroës moriturus juſſerit ut in latere montis بيستون Pîſtûn fieret porticus lapideus, in cujus medio collocaretur Figura hujus Equi, & ſuper dorſo ejus ſedens Coſroes زره loricâ indutus. Hujus artificium adeò pulchrum erat, ut ſint qui dicant eam figuram fuiſſe opus dæmonum, cùm homines tale quid feciſſe nequiverint. Hujus ſtatuæ درويف congruitas *ſeu* concinnitas dicitur fuiſſe talis, ut Clavi planè comparerent: & in figuræ ſculpturâ, ubi oportet ut ſit nigrum, ibi eſt nigrum; & ubi album, ibi album; & ubi rubrum, ibi eſt rubrum: & hinc eſt quòd homines dixerint illud opus non fuiſſe mortalium, ſed dæmonum. [*Hactenus Liber* Mu'gj. *At inquit* Ali Birgjendi, *mons* Pîſtûn *eſt in regione* جبل montanâ, (*ſeu ut Lex. Geogr. dicit, in* Irâc-agjam, *i. e.* Hyrcaniâ *ſeu* Parthiâ;) *& ad ejus cacumen aſcendi nequit. Deinde addit, In dorſo montis eſt ſpelunca, in quâ eſt fons aquæ: & ibidem ſunt ſtatuæ* خسرو وشيرين Coſrav & Shîrîn, *ſeu* Coſrois & Dulcibellæ, *ut exponi poſſit, figurâ humanâ.*] 10. Decimus fuit فرهاد Pherhâd, qui fecit قصر شيرين Caſr Shîrîn, *ſeu* Palatium pro Shîrîn Amaſiâ ſuâ: & is fuit qui conatus eſt aperire dictum montem Pîſtûn, & partem ejus abſcidit. Sunt qui aſſerunt ipſius fuiſſe Artificium *ſeu* Fabrefactionem τȣ̃ Shabdîz: & quia is fuit Amaſius τῆς Shîrîn, igitur fecit Statuam illius tantâ pulchritudine, ut ſint qui dicant quendam hanc Statuam videndo, dementatum fuiſſe: ideóque hoc tempore naſum ejus fregerunt, ne aliquis in poſterum dementaretur. [*Hactenus ex Libro* Mu'gj. *Sed ego ſanè ſubdubito, annon (in lib.* Mu'gj) Caſr Shîrîn *ſit mendum, pro eo quod infrà ex* Ali Birgjendio *legitur* Coſrav Shirîn? *& annon id quod dicitur de* Amaſiâ τȣ̃ Pherhâd, *potiùs ſpectet ad* Shîrîn *quæ* Amaſia Coſrois, *qui aperiri juſſit latus montis* Pîſtûn, *quod à* Pherhâd *mechanico præcipi non potuit. Cùm itaque* Factor Equi Shabdîz *ſit aliquis innominatus, &* Pherhâd *habeatur tam* Factor Equi Shabdîz *quàm etiam* ſtatuarum Coſrav & Shîrîn, *hac inquam ratione (ſi ita ſit,) tum dicti Viri Excellentes erant numero tantùm* Novem. *Et* Pherhâd *erat Sculptor inſigniſſimus qui parem non habuit.*

Ex ſupradictis videmus unde ſit Barbiton, *ſeu ut in Gloſſâ meliùs legitur* Barbutum. *Mittantur ergò nugatoriæ illæ derivationes quæ apud Martinium in* Lexico Philologico *leguntur, ut & fabuloſum illud* Callimachi

machi, *qui in Epigrammate quodam* Barbiti *inventionem tribuit* Melpomenæ *Muſarum quartæ*, Μελπομένη θνητοῖσι μελίφρονα βάρβιτον εὗρε. *Quod autem ſuprà rectè Perſicè vocatur* باربد Bârbud, *Arabes & Turcæ illud vocabulum uſurpantes, id ſcribunt* بربط Bárbut, *& ſubinde ſonant* Bárbet. *Hoc hodiè apud Arabes habetur* Teſtudo quædam vilior 6 chordarum: *fortè tale quod apud nos vulgò dicitur* Bandóra, *quæ eſt* Pandura *tenuior ſeu minùs craſſa cui 6 aut 7 chordarum ænearum paria uniſona. D. Meninskius* Bárbet *Italicè vocat* Colaſcione, *Polonicè* Kopza, *i. q. Turcicum* قپوز Kopûz, *& Arabicum* عود Oûd, *& Perſicum* شِشْتا Sheſhtâ, *ſeu ut Turcæ ſonant* چشده Tchéſhda. *Si rectè memini, in Bablulidis exemplari Cantabrigienſi*, Oud *aliàs calamo (ut apud Syros) depingitur in triquetrâ formâ ut* Cithara. *Adeò incerta eſt tam veterum quàm recentiorum res muſica. Sed ad Defenſionem properandum eſt: nam ſecundùm quoſdam, benè faciendi ſtudium nil juvat, ſi in paucis aliquibus punctulis ſubinde erretur, quod evitaſſe pluſquam humanum eſt.*

Celeberrimus ille Camûſi *Autor* Phiruzabadius *pro grandi ſuo Opere apologiam attexens, in ſuâ Præfatione addit,* فالانسان محل النسيان وان اول ناس اول الناس Homo eſt locus oblivionis, cùm ſanè primus Obliviſcens fuit primus Homo. *Cùm itaque humanum ſit obliviſci & errare, humanum quoque eſſe debet errantibus & obliviſcentibus ignoſcere. Doctiſſimus* Shahriſtanius *in Opere ſuo* de Religionibus Orientalium & opinionibus Philoſophorum *Græcorum, Librum ſuum (candidi Lectoris judicio ſubmittens) ſic claudit,* هذا ما وجدته من مقالات اهل العلم ونقلته علي ما وجدته فمن صادف فيه خللا في النقل فاصلحه اصلح الله عز و جل حاله و سدد اقواله وافعاله Hoc eſt quod inveni in Scriptis virorum doctorum, illudque [*ex eis*] tranſtuli ſecundùm id quod inveni. Quicunque in eo offenderit aliquem in Tranſlatione defectum, eúmque emendaverit, ſanè Deus Opt. Max. ipſius conditionem emendare, & in illius Dictis & Factis hiantes rimas explere dignetur. *Quod quidem tam ipſius Dictum quàm illius Votum, jam meum eſſe volo voveóque. Nos enim non ſumus à communi mortalium fato exempti: nam quoad præſens Opus, ſumus ſatis conſcii imperfectionum ejus, præ eo quod optaveramus: pro quibus itaque defectibus, benigni Lectoris veniam & ignoſcentiam petimus; precantes ut ſi fortè quædam in eo bona & utilia ſint, ea malis & inutilibus præponderare & pro eis compenſare cenſeantur.*

Sunt autem alîus generis Lectores & Censores, quibus placere nec datur, nec à nobis studetur; qui aliorum quosvis lapsus aut defectus censoriâ virgulâ notando, eosdem quantum possunt publicè exponere & propalare student. Si offendunt aliquam incautam Phrasin quæ à currente calamo fortè exciderit, aut alium aliquem vel Typographi vel Autoris defectum inter Paroramata *numerandum, de eo statim triumphos agunt tanquam de repertis aliquibus Thesauris absconditis aut reportatis spoliis. Pro tali delicto (illis judicibus) nulla est compensatio: si mille utilia & mille Thesauros eis aperueris, non satisfacit, sed talis dictus defectus his omnibus præponderat. Isti suæ sortis immemores, nodum in scirpo quærere satagunt, & gloriolam sibi aucupantur aliena opera sugillando; quosvis Libros rimantes, non ut aliquid boni inde capiant, sed ut mendas carpant. Orientales populi credunt se habere Averruncum seu Amuletum contra maligni oculi aspectum, quem* زخم چشم Záchmi Tcheshm, ictum *seu* fascinum oculi *vocant Persæ. Utinam & nos haberemus ejusmodi Amuletum contra tales nostri laboris Inspectores, qui dum post salices latent, alios pro libitu vellicare & pungere non dubitant. Contra hujusmodi homines (sumptâ similitudine ab Apibus,) præcavet & sententiam suam vibrat celeberrimus Persa,*

زنبور درشت وبي مروت را گوي *Asperæ & incivili dicas Api,*

باري چو عسل نمي دهي نيش مزن *Quando mel non facis, pungere quoque desinas.*

Isti itaque amicè monendi sunt, ut vel à censuris & dicteriis abstineant, vel edant sua: aliàs enim de eis non erimus multùm soliciti. Nam *solis Bonis & Probis placuisse sufficit.* Vale.

INDEX

SCULPTURARUM.

Alphabeto naturali in MS. Arab. reperto, & cum eo *Magicorum* quod *scriptura diaboli* vulgò audit, ex MS. Persico. Ex his novum aliquid statuitur, & omnibus hactenus factis conjecturis occurritur. *Ad. pag.* 517.

XV. Specimen benè exaratæ scripturæ *Tatarorum Mogulensium* supra murum Chinensem, qui hodiè Chinam regunt. *Ad pag.* 521.

XVI. Specimen Scripturæ *Mendæorum* seu *Nabatæorum* qui (veterum Assyriorum soboles) Chaldæam hodiè incolunt; *Linguâ & Alphabeto* Syriacis, sed valdè corruptis utentes. *Ad pag.* 521.

XVII. Specimen nitidæ scripturæ *Tatarorum de Boutan*, sc. tale diploma quod vocari solet *un Passport* seu *Salviconductûs literæ*, subscriptæ *Sigillo* atramentario continente nomen Principis dictorum Tatarorum literis majusculis, quod visu rarius. *Inter pag.* 521 & 522.

XVIII. Specimen ex initio eleganter scripti Libri *Tatarorum* ꝙ *Katâ &* ꝙ *Oighûr*, (vulgo *Chatâ* seu *Chitâ* & *Jougour*,) qui in Globis nostris ponuntur Sinis proximi, quâ parte ab Arctozephyro flatur. Hujus etiam principium exhibet majusculas horum Tatarorum literas. *Ad pag.* 522.

Pro Bibliopego.

Notandum est, quod quoties in eâdem Laminâ apparent duæ Sculpturæ punctorum lineâ distinctæ ad diversas paginas spectantes, tales Sculpturæ à Bibliopego sunt dividendæ ut suis locis inserantur, sec. numerum in superiori cujusvis Tabulæ angulo notatum. Tales sunt omnes duplices Tabulæ, exceptis XVI & XVIII.

For the Book-binder.

When two Sculptures are upon the same plate, divided by a line of points, the Book-binder must cut them asunder, and put them to their respective pages or places noted at the upper corners of the Plates. And such are all the double Plates except XVI and XVIII.

MONITIO AD LECTOREM.

MOX sequentur omnium *Capitum Contenta* seu *Argumenta*, eàque plerumque justo breviora: ne aliàs singularum rerum Recapitulatione in nimiam molem excrescente & tumescente, hoc modo ex isto Libro alius Libellus exurgeret, quod in tantâ Subscriptionum deficientiâ erat incommodum. Sed hoc fortè parùm referat, cùm haud multos in nudis *Argumentis* (tanquam in limine) diu immorari, sed potiùs in ipsam Domum ingredi velle, speretur. Singulorum etiam Capitum *Errata* (ut sint in promptu à legente corrigenda vel saltem memoranda,) notantur in dictis *Argumentis*; ubi quoque omnia *Romano* charactere uncis inclusa, vel pro *Emendationibus* vel pro *Additionibus* habenda sunt. Lectorem itaque obnixè rogamus, ut priùs quàm alicujus Capitis Lectionem aggrediatur, omnia ibidem *Errata* calamo corrigere velit; ne fortè talia incorrecta *menda* legentem interrumpant & impediant, quò minùs alicubi sensum ab autore designatum verùmve ejusdem loci scopum attingat.

[*In Præf. p.* 1. 11, *post* Medorum, *adde*, & Parthorum. *p.* 5. 4, *post* Creationis, *adde*, & Igne Sacro in Templis.]

CAP. I.

Persarum distinctio in Veteres & Moderniores. Gens modernior an simplex, vel ex quibus aliis conflata & composita? Persarum & Medorum nomen (quia ambo olim sub eodem Imperio) apud Historicos sæpè promiscuè & indistinctè usurpatum. [Exempla videas tam apud Brissonium & alios, quàm apud Rualdum in Animaduersione Lª ad Plut. in calce tomi primi Operum Plutarchi.] *Religionis Persarum status triplex. An veteres ab initio habuerint veri Dei notitiam, & eandem semper retinuerint? An fuerint* Sabaitæ *seu* Sabii? *Religionem suam quatenus Dei Unitatem agnoscit, acceptam referunt* Abrahamo. *Cultus divinus datus soli* Deo, *at* Mithræ *&* Igni *cultus civilis: contrarium affirmantes falluntur Autores. Sacerdotum eorum ad hoc responsum.* Mithra *ab eis nunquam vocatus* Deus, *cui nec* Ignis: *nec necessitatum petitiones eis unquam exhibitæ. Qualia Sacra his fiunt. Judæorum sententia de Prostratione, &c. Quales Ritus à Judæis acceperint, aut in quibus cum eis convenerint. Nam* Zoroastres *non fuit ignarus Veteris Test. nec à Judæorum conversatione alienus.* Zoroastres *in Religione Reformator, & in eâdem Legislator, ut ante eum fuit* Poreodekéshangh, *& post eum* Erdavirâph. *Veterum Persarum recta in Deum fides & antiquissima Ecclesia (quod de nullâ aliâ, exceptâ Judaïcâ, dici potest,) fermè ab ipso Diluvio à* Shemo *& primis Patriarchis post-diluvianis derivata, huc usque continuatur. Et, etiamsi* Sabaismi *&* Pyroduliæ (*non autem* Pyrolatriæ) *nugas miscuerint, ii tamen devoti cultores Dei semper fuerunt; quamvis à Mohammedanis & aliis calumnias passi fuerint. Qualis color in vestibus & rebus aliis ab eis æstimatur. Veteres Persæ valdè pii & boni homines. Ubi locorum habitant, & quomodo ab aliis habiti. Quo tempore Persarum Imperium dissolutum fuit & finitum, & migratio facta in Indiam. Pleraque in hoc Opere ex genuinis eorum Monumentis extracta sunt, & sec. eorum tenorem dicta.* Zoroastris Opera *nondum Europæis perspecta: ea quantivis pretii redimenda: qualis doctrina in genere ex eis expectanda. Ad* Zoroastrianos Libros *ex Oriente comparandum præparatoria biennalis opera necessariis sumptibus acceleranda, ut posteà* Zoroastrianorum editio *sequatur; ne ex nimiâ tardatione, talis vel comparandi vel edendi occasio prorsus intercidat. Qualis sit Magismus orthodoxus, & qualis hæreticus. Quot sint in eo Sectæ, & quot in Christianismo, & quot in Mohammedismo. Quid de his & de illis sentiendum. Liber* SAD-DER *est Breviarium seu Compendium ex Zoroastris Libris Theologicis à docto quodam Sacerdote olim in usum vulgi extractum.* [*p.* 4. *lin.* 12 & 32, *pro* Pyrolatria, *lege* Pyrodulia. *p.* 3. 24, Sabaitica. *p.* 14. 16, *pro* quin, *lege* quò minùs.]

CAP. II.

Veteris Religionis Persicæ nomen: & quomodo suam esse eam Abrahami *jactitant. Quâ occasione datur nova* Vitæ Abrahami Historia: *ubi de verâ ejus Religione disquisitio, & Persicæ Religionis cum eâ collatio. Persicæ Religionis Liber à* Zor. *conscriptus, vocatur* Sohfi Ibrahim, *i. e.* Codex Abrahami, *quia* Zoroastres *Religionem Abrahami tradidit Persis. Abrahami per totum Orbem fama apud Paganos. Quot Gentes se ab eo denominarunt, eum ut Patronum sibi adsciverunt, & se illius Religionem habere prætenderunt. Quàm variè & malè apud eos interpretatum fuit ejus exemplum in offerendo. Isaacum. Nominis Abrahami formulæ diminutivæ apud Arabes. Is fuit Sacerdos, atque Propheta, & ab omnibus sic creditus. Magnus Princeps fuit, & à Persis aliquando vocatus Rex. Quomodo in Authentico Turcarum Catechismo Turcicè conscripto,* docetur

docetur quid post mortem respondendum sit de Religione Abrahami. Fabulosum apud Arabes quòd Abraham extruxerit Caabam, *&c. Quale fuit* Terachi *nomen Ethnicum apud Orientales. Ejusdem nominis occasione agitur* de Martio *mense & de initio Anni apud veteres: ubi* Chaldaica *quædam nomina explicantur, novâ luce ab Oriente derivatâ. Abrahami nativitas, quo anno. Abraham natus in* Cûtha *: vixit tempore* Nini, *qui* Nimrod, *cujus malè parta haud diu durarunt. Res Chronologica tractatur, fusè.* Nini *Successores.* Belus *fuit* Cûsh, *in Babyloniorum dialecto dictus* Cûth, *ex Orientalium sententiâ.* Cûshi *&* Cushitarum *Sedes, ex Arabum & Persarum Historiis. Unus tantùm* Cûsh *in S. Bibliis.* Cûsh *nunquam notat* Æthiopiam: *at cur sic exponatur in Græco; quod fecit ut alius* Cûsh *à quibusdam excogitetur & supponatur, sed sine fundamine. Locus Biblicus de egressione* Nimrodi in Assyriam, *exponitur fusè: & quot urbes is extruxerit. Non* Zoroastres, *sed* Oxyartes *fuit* Bactriæ Rex. *Quale fuit nomen* Oxyartes *: unde alia quædam Persica nomina Biblica lucem fœnerantur. Quamdiu Abr. mansit in* Haran. Harani *fratris Abrahami mors, qualis. Abrahami transitus in Canaan. Abrahami bellum cum Chedorlaomer Persarum & vicinarum gentium Monarchâ. Idololatria tempore* Eber *inchoata, & eadem stabilita tempore* Sarugh. *Exponitur quales fuerint* Benè Eber. *An lingua Hebraïca ab* Eber, *vel ab* Ibri, *prolixè: ubi de* Eberi *sede & Religione. Multis exponitur & restituitur locus Biblicus depravatus* Num. XXIV. 24, de Eber *& de navibus* Chittim. *Abr. in Ethnicismo natus: quo modo, & quo ætatis anno conversus, ex Orientalium traditione. Abrahami contentio cum Idololatris: ejúsque Incarceratio per aliquot annos, ex Textu Talmudis. De urbe* Ur *seu* Urchoë, *ubi vixit Abraham: & de cognomine urbe* Urhoi, *ubi etiam diversatus est Abraham. De* Chesed *&* Chasdæis, *inter quos non fuit Abraham*: id *in S. Bibliis prolepticè dictum. Qualia habuit Abraham apud Persas veteres nomina antiquissima. De Saræ nomine Ethnico. De morte Abrahami & Saræ.* [*p.* 42. 4, *post* Assyria & Ashur, *adde*, Sic Cedrenus paginâ 16.a, Ἀσσὺρ, ἀφ' ȣ̃ Ἀσσύριοι. *p.* 45. 17, *pro* ex Rhoâ frater, *lege*, (Rheæ frater,) *& consule Cedrenum in dictâ pag.* 16. *Et mox post* αὐτὸν, *adde ex Cedreno*, Βαὰλ ὀνομάζοντες, ὃ ἑρμηνεύεται Ἄρης πολέμων θεός. *p.* 76. 3, moratus. *p.* 76. 26, *post* ignoti, *adde*, At ut aliqui Arabum volunt eum tetendisse nimis australiter per Meccam, sic alii eorum nimis borealiter per Haleb quæ Aleppo: sic Ibn AlMallâ Halebensis, qui dicit Haleb fuisse ex locis ad quæ peregrinatus est Abraham, qui ibi aliquamdiu substitit post discessum suum ab Haran. *Proh nugæ!*]

CAP. III.

Disquiritur quænam qualisque fuerit veterum Persarum Religio, & quatenus cum eâ Abrahami olim convenerit vel hodie conveniat: ubi etiam de Persarum & aliorum Sabaismo. [*p.* 83. 4, *pro* omnia, *lege* omni. *p.* 99. 20, ea quæ dicuntur de Artaxerxis cultu Veneris, conferantur cum pag. 335. *Et deinde p.* 99. 44, *pro* in Præfatione, *lege* in Appendice.]

CAP. IV.

Mithræ apud Persas cultum non esse adorationem divinam, non obstantibus eis quæ Græci & Latini & alii in hujus contrarium dixerunt. Persarum Sacerdotes id expressè negant, affirmantes se solum Deum adorare. De Mithræ antro, &c. [*p.* 107. 33 *&* 35, *lege* Aureliani *&* Aurelianus. *p.* 117. 2, *pro* Aurelio, *lege* Macrino.]

CAP. V.

Peculiare Caput (per modum digressionis) in quo strictim agitur de sequioribus Sabaitis seu Sabiis, sc. de Sabaismo & Idololatriâ Gentilium nationum quæ sub influentiis Planetarum formabant Imagines adorandas, unde ortum habuit Idololatria, uti & à magnatum Statuis; ut Lectori innotescat inter utrumque Sabiorum genus differentia. Ubi de rationede nominationis dierum Septimanæ.

CAP. VI.

De Persarum custodiâ Aquæ, simul & Ignis, cum variis Observationibus.

CAP. VII.

De Vestâ Romanorum & Græcorum. [Ejus Templum fuit tantùm unum: nam id quod Horatius in plurali legit *Templaque Vestæ*, est solius metri causâ. *p.* 143. 38, *post* impediret, *adde*, Suffibulum à quibusdam perperam accipitur pro Vestalium dicta Stolâ seu Pallâ ab humeris retrorsum dependente

dente, & anteriùs sub gutture confibulato. Sic Lexicographi. Sed ut à *Thure* fit *Thuribulum*, sic dicendum est quòd à *Suffitu* seu *Suffiendo* fit *Suffibulum*. Et hoc sensu accipitur ab iis qui de nummis scribunt, qui Vestalem describunt cum *Suffibulo* seu *Paterâ libatoriâ*, hoc modo exponendo quid sibi velint per *Suffibulum*. p. 145. 1, *pro* quod, *lege* quo. *p.* 145.6, *post* est, *adde*, Vitulos cremandi Ritum nondum vidimus in nummis. Sed frequentioris usûs erat Libatio. Et quidem]

CAP. VIII.

De Vestâ Persarum, seu de Ignis custodiâ apud Sacerdotes Magos. De antiquis Pyreis ante Zoroastrem. Et Manugjahri Regis Oratio pia, &c. [*p.*155.19, omittatur. *p.* 159.27, Vestigiator. *p.* 160. 23, 24, *pro* Virtutem & excellentiam, *lege* virtus & excellentia; *in paucis exemplaribus.*]

CAP. IX.

Persarum primitiva Principia duo, unum æternum, alterum creatum; cum utriusque nominibus. Hæc Zerdusht vocavit Lucem & Tenebras, intelligendo Deum & Diabolum. Opiniones de Deo. Creatio Mundi in 6 Temporibus, cum eorum nominibus & descriptionibus. Solennis eorundem observatio strictè Persis injuncta, in memoriam Operum Dei.

CAP. X.

Quid Persæ credunt de humani generis Origine, & de Diluvio, & de quibusdam aliis rebus antiquis. De fictitiis Paradisis terrestribus. De Mose & de Salomone. Persarum Religio in multis convenit cum Judaicâ, & magnâ ex parte ab eâ fuit desumpta. [*p.* 173. Ex imaginariis locis Beatitudinis, est *Ghangh-diz*, & *Gjamgherd*, & *Irân-Vigj*: sed ubi situm habeat hic ultimus, nondum explicatum vidi. Quærendum ergò an sit *Dumâvand* mons in *Irân* seu *Persiâ*; vel aliàs, aliquis locus sub Æquatore? cùm *Irân-vigj* sit *Irân beata* seu *beatitudinis*.]

CAP. XI.

Nomina & Attributa Dei apud veteres Persas, scripturâ veteri Perso-Medo-Parthicâ.

CAP. XII.

Nomina & Epitheta Angelorum, scripturâ veteri Perso-Medo-Parthicâ.

CAP. XIII.

Nomina & Epitheta Diaboli, scripturâ veteri Perso-Medo-Parthicâ.

CAP. XIV.

De veterum Persarum Anno & Epochis variis, cum Mensium & Dierum nominibus scripturâ veteri. [*p.* 189. 23, *pro* 651, *lege* 652. *p.* 190. 16, *lege* Epocha.]

CAP. XV.

Mensium ordo antiquissimus ab initio Martii, scripturâ veteri. Menses Gjelalæi. Perso-Medici mensis Dies, cum 5 Appendicibus scripturâ recentiore; & rursus scripturâ veteri Perso-Medo-Parthicâ.

CAP. XVI.

Menses Melikæi Yezdegerdici, (qui jam primò Europam vident,) cum suis 5 Appendicibus. [*p.* 201. 21, *lege* Hegj. 11, Christi 632: *& mox*, Hegj. 31, Christi 652.]

CAP. XVII.

De Annis & Epochis in genere: & de Anno Persico in particulari. [*p.* 203. 10, *pro* Solarem *&c. lege* Lunarem esse reputant: *nam est lapsus Scribæ Persici. p.* 203. 3, Rasad est Observatio cœlestis, vel Epocha super eadem fundata, vel Computus talis: ideóque per has voces indifferenter exponitur.

 p. 203.

p. 203. 24, *pro* E, *lege* Et. *p.* 205. 18, *pro* quærendum est annon, *lege* planum est quòd ex Scribæ Persici incuria. *p.* 207. 31, *pro* di, *lege* dictus. *p.* 211. 2, *post* fixa, *adde*, eodem modo acsi aliquis Romanorum Anni veteris Menses distingueret à *Mensibus Julianis*, qui nomine tenus iidem sunt, & tantùm situ differunt, mutatis primis in ultimos: excepto quòd fortè *Julius* sit à *Julio Imperatore*, & *Augustus* ab *Imp. Augusto*, qui antea erant *Quintilis* & *Sextilis*.]

CAP. XVIII.

De Anno seu Epochâ τῆ Katâ & τῆς Oighûr. [*p.* 214. 4, *pro* res, *lege* sive res. *p.* 214. 9, *pro* Christ, *lege* Christi. *p.* 214. 25, *pro* Annuus, *lege* Annus, Notandum quod *p.* 219, in Tabulâ Chinensi, columnarum ordo (ex numeris discernendus) quem Sculptor perperam inchoavit à sinistra, potius inchoandus fuerat à dextra, uti se habet lectio Sinica in singulis illis columnis ubi duplex Sinicorum characterum series cernitur: sed in eorundem sonis non item. *p.* 234. 38, *post* Menses Lunares, *adde*, In meo Calendario Sinico, amicus noster Chinensis adscripsit istos sonos, qui in quibusdam differunt ab iis quos pro D. Golio scripsit D. Martinius, uti apparet in Cyclo Sexageno procedendo à num. 27, & sic deinceps, ubi ista Mensium nomina comparent. *p.* 216. 9, *lege*, terminationes inter pronuntiandum apocopare præstat, & voces Sinicas simplices sine illis enuntiare. *p.* 233. 20, *post* decimustertius, *adde*, A supradicto nomine *Shiùn*, corruptum est apud Europæos Criticos שׁיכון *Shicun*, seu ut sonant *Shaicun*; quod est pro שׁ וון *Shiùn*. Et hoc propter defectum Characterum Turcicorum, quia scriptum viderunt Hebraïcis seu Chaldaicis: unde & hoc habitum fuit pro nomine Chaldaico *dodecaëteridem* Chaldaicam notante. Sed in linguâ Chaldaicâ tale nomen non extat, nec Chaldæi unquam per *dodecaëteridem* numerarunt. Est itaque *Shiùn* revera *Dodecaëteris Sinico-Tatarica*; aliter quam superioris seculi Viri Docti senserunt. Post hæc autem, dictum nomen talem significationem non habet in ulla lingua, sed longe aliter, ut suo loco diximus.]

CAP. XIX.

Explicatio nominum Angelorum singulorum Mensium: ubi de dictorum Angelorum Officiis & Præfecturis. Item de Sabbatis & præcipuis Magorum Festis & diebus solennioribus. De diebus faustis & infaustis, & quid in singulis agendum aut evitandum. In his omnibus multi eorum religiosi Ritus & Cæremoniæ explicantur, & veteres Consuetudines illustrantur: ex quibus, qualis fuerit hujus populi genius & indoles elucescit. De Festis Appendicum, & Parentalium, &c. De Gabriele, & Michaele, &c. Et de Regionum Angelis. [*p.* 245. 15, Bilance. *p.* 248. 17, desinens. *p.* 251. 5, Autor. *p.* 253. 13, appositè. *p.* 253. 25, veterum. *p.* 257. 31, *dele* &.]

CAP. XX.

Explicatio nominum reliquorum Angelorum & dierum mensis, qui in præcedentibus omittebantur. [*p.* 265. 30, *post* tractare, *adde*, Heic extat mendum in exemplari Persico. *p.* 267. 32, *pro* G, *lege* D.]

CAP. XXI.

De veterum Persarum Legislatoribus. De Ecclesiæ primitivæ & orthodoxæ Religionis statu: atque de Hæreticis & eorum Hæresibus ac Sectis; ubi de Manete, Mazdek, & aliis. [282. 18, *dele* de. *p.* 288. 11, Manuum. *p.* 289. 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, dele has lineas, scil. totam citationem ex Plutarcho.]

CAP. XXII.

Persarum opiniones primitivæ (eæque hactenus continuatæ,) de Religionis suæ Principiis seu Articulis primis, ex Damascio & Plutarcho & Shahristanio, atque ab Indo-Persis. [*p.* 291. 7, *pro* μὲν χρόνον, *lege* δὲ χρόνον. *p.* 295. 15, *pro* quo, *legem* quem. *p.* 298. 37, *post* corpus, *adde*, (sc. semen.)]

CAP. XXIII.

Vitæ Gushtaspis seu Darii Hystaspis breviarium. [Is aliquando apud Herod. simpliciter dicitur *Darius*,

in S. Bibliis *Artaxerxes. p.* 302. 14, *pro* πατὴρ, *lege* πατὴρ. *p.* 302. 21, *post* fuit, *adde*, A Ptolemæo vocatur Βιδάσπης *Vidaspes*, & à plerisque *Hydaspes*, utrumque malè. *p.* 302. 24, *post* versibus, *adde*, Præter dictum *Bundâri*, est in Bibliothecâ Mertonensi MS *Shahnâma* Arabicè per *Naßireddin Tusæum* usque ad finem Regum Persicorum, complectens quoque *Familiam Othmanicam*. Et talis Shahnamæ versio Arab. per Abulphat Ali Isphahanensem extat in Bibl. Leyd. *p.* 303. 16, *post* Rex, *adde*, Hocque magis obvium quam verum, credidisse videtur Herodotus verioris rationis ignarus: is enim sui Libri *p.* 225 de isto Rege refert, Simulachrum lapideum statuit hominis Equo insidentis, inscriptis his verbis, *DARIUS HYSTASPIS FILIUS TUM EQUI VIRTUTE* (τὸ ὄνομα λέγων ejus nomine id dicente) *TUM OEBARIS EQUISONIS, PERSARUM REGNUM ADEPTUS EST. p.* 305. 25, *post* Mohammedani, *adde*, Hinc (atque aliunde) constat quòd Magi reponant defunctorum Animas in cœlo in manibus Angelorum usque ad Resurrectionem. Græci & Curdi & Indi & Seres eas reponunt in Bestiis, credentes Animam varias subire Transmigrationes & pœnæ gradus ad depurationem, eamque tandem ad cœlum seu eorum Elysium appellere. Hi enim pro improbis locum pœnæ temporalis, & pro melioratis Elysium parabant æternum. *p.* 306. 24, *post* diximus, *adde*, Dictus Rex (ut mox videbitur) in animo habens Indos subjugare, navigationem eum in finem instituit (ut puto) per Fluvium ab eo itaque denominatum *Hydaspem*, qui (sec. Ptolemæum) ex Imao monte scaturiens, influit in *Zaradrum*, qui mox in *Indum* Plinio dictum *Sandum*, pro *Sind* seu *Sindus*; unde tota illa regio huic flumini adjacens, vocatur *Sind-Hind* seu *Sindo-India*: nam *Indus* est nomen ab aliis impositum, incolis autem ignotum. Ptolemæus ponit *Indi* fontes ad Longit. 125, *Hydaspis* fontes ad 128, *Gangis* ad 140. At in Globo Cæsiano *Ganges* est circa 120, & in Libro Persico *Masâlik mamâlik* est circa 107: his ergò nulla fides. At dicente Herodoto *p.* 270, (de quo loco me submonuit Amicus,) *Ille Rex misit Scylacem & alios ad pervestigandum ubinam Indus in mare influeret. Et post horum navigationem, Darius Hystaspes Indos subegit, & eo mari potitus est. Scylax itaque & socii è Caspatyro urbe & è terrâ Pactyiâ solventes, secundo flumine auroram versus atque orientem Solem navigarunt in mare: & de hinc per ipsum mare Occasum versus, 30mo demum mense tenuerunt eum locum unde Rex Ægyptiorum eos Phœnices (ut anteà dixi) miserat ad Libyam circumnavigandum.* Ille ergò ab Oriente idem fecit quod Pharao Neco per Phœnices fecerat ab Occidente incipiendo. Caspatyrus (cujus alibi meminit Herodotus,) Stephano est Indiæ urbs Gandarica in litore Scythico. Estque Gandara regio borealis in quâ sunt fontes Indi & Hydaspis, &c. multis gradibus citra fontes Gangis. Cùm autem Herodotus non expressè dicat per quem fluvium instituta fuerit dicta navigatio, inde exurgit difficultas. Si Bertii Chartis Ptolemaïcis sit fides, huic navigationi Ganges cursu tendens ad Notapelioten, meliùs quadrat quam Indus aut Hydaspes. Atqui Ganges qui effunditur in Sinum Bengalensem, parum juvabat ad explorandum ostia Indi, nisi per totum continentem Indiæ circuiendo redierit occidentaliter ad ostia Indi: quod vix credibile, cùm is tum esset hujus regionis ignarus: id autem fecisse requirebat ut esset harum partium valde gnarus. Præterea si ille occupaverat regionem Gangeticam, tunc erat in meditullio Indiæ, nec opus erat ulterioris invasionis: cùm nec Alexander ultra Gangem unquam processerit. Cùm itaque per Indum navigando, & Indos subjugando, eo mari potitus est, intelligitur illud mare quod est ad ostia Indi. Is enim Indos subjugavit post illam navigationem, non ante eam. Ulteriùs ergò disquirendum annon potiùs navigaverit per Indum ipsum, aut per Hydaspem, qui (ut dictum) in Zaradrum qui in Indum influit? Huic quidem sententiæ aliquantulum obstat, quòd in dictis Chartis (si integra eis fides,) ambo isti Fluvii tendant planè australiter: adeò ut difficile sit statuere quo modo per horum alterum ad orientem Solem navigaverit. Meritò autem dubitandum an Chartæ rectè horum fluviorum cursum dederint, cùm eorum flexuræ & divertigia sæpiuscule Ptolemæo æque ac nobis ignota fuerint. Nam certissimè omnis Fluvius aliquas flexuras habet: Ptolemæus autem Hydaspi nullas tribuit, nisi quod ejus Commistionem cum Zaradro & Indo ponat ad locum ipsis Fontibus occidentaliorem, quod contra nos facit. Sed per quantum orientalem circuitum priùs (quod pro nobis faceret) illuc forte redierit, non dicitur. Adeò ut quamvis is non notavit, fortassis Hydaspes in meridie tandem desinens, antea habuerit tales flexuras quæ per multa milliaria orientaliter tetenderint, ut (si per Hydaspem navigaverit) ex dicto Herodoti loco necessario colligendum & concludendum. Ex hac itaque suppositione, illum innominatum Fluvium per quem navigavit, fuisse Hydaspen probabile faciunt sequentia: viz. 1, primò quia Hydaspes non est nomen origine Indicum, sed plane Persicum: unde à Persis videtur inditum propter aliquam causam notabilem, utpote quia Hydaspes Rex per illum navigaverit ad invadendum Indos. 2. Quia apparet quòd iste Fluvius erat navigabilis, cùm Arrianus *p.* 125 dicat Hydaspen nullibi

angustiorem esse 20 stadiis. 3. Quia erat commodus ad invadendum Indos, quod comparet ex Strabone, qui asserit Alexandrum Indos invasurum, naves suas construxisse ad Hydaspen. Dictus itaque Persarum Rex cupidus explorandi ostia Indi, videtur suam navigationem instituisse per istum Fluvium ideò ab eo denominatum Hydaspen influentem in Zaradrum, qui in Indum, cujus ostia exploranda erant. Et dicta urbs Caspatyrus videtur sita ad ripam Hydaspis in boreali parte Indiæ, ut ex Stephano & alio Herodoti loco colligitur. Hæc est mea sententia, quam (ut mihi probabilem) modestè propono, nemini autem eam impono, meliori informationi libenter auscultaturus: nam semper volo ut cuique liberum sit judicium. Iste itaque potentissimus totius orbis Monarcha Phridûno & Alexandro haud impar, suum Imperium dilatavit in ipsam Indiam in Orientem, & (ut vult Herodotus,) in Occidentem sumendo vindictam à Scythis qui antea Persiam 28 annos occupaverant. Et quando iste Rex tandem Indiam possederat, scientiæ adipiscendæ ergô Brahmanos consuluit, ut Am. Marcellinus docet, &c. *p.* 305. 28, *pro* quæ, *lege* qui. *p.* 307. 23, *post* unquam, *adde*, rectè. *p.* 307. 24, *post* Hystaspes, *adde*, Iste autem ut vides, à quibusdam corrupte dictus est Hydaspes, unde facta est unius fluminis in Indiâ & alterius in Mediâ denominatio.]

CAP. XXIV.

Zerdusht seu Zoroastris vita. [*p.* 315. 3, *pro* coram, *lege* eorum. *p.* 322. 37, Gushtaspis. *p.* 325. 24, *pro* ab Ispahanensi, *lege* à Shirazensi.]

CAP. XXV.

Operum Zerdushti generale nomen explicatum. [*p.* 332. 37, *post* Estâ, *adde*, Et pro Estâ, à quibusdam legitur Ustâ.]

CAP. XXVI.

De Zerdushti peculiaribus Libris, & de Linguâ ac Literis quibus scripti sunt. [*p.* 340. 3, *dele hæc verba*, quidam. Sed nomen deest.]

CAP. XXVII.

De naturâ Ignis, & de generali ratione custodiæ ejusdem, &c. Quo signo Persæ ad Sacra convocari solent, & quid faciunt in Ecclesiis.

CAP. XXVIII.

De Magorum Sacerdotio & Hierarchiâ, florente olim eorum Ecclesiâ, & quoque hodie. [*p.* 351. 10, *post* Anglicis, *adde*, vel pro ditioribus domum mittunt Ignis Sacri portiunculam, pro qua benè & carè solvitur Sacerdotibus.]

CAP. XXIX.

De Igne ejúsque nominibus. De Pyreis seu Templis Ignis, & quomodo se ibi gerunt Magi. De Improperiis seu nominibus vituperii quibus Mohammedani (& ante eos alii) istum populum appellant, & per invidiam notant: & de Nominibus quibus inter se iste populus suos compellare solet. [*Ex impressis Contentis dele,* De Sacerdotio ejúsque Ordinibus & Habitu, & quibus nominibus Persicis tales Ordines appellentur. *p.* 358. 23, *post* Mohammedanis, *adde*, (& ante eos ab aliis,) huic. *p.* 359. 22, *pro* con, *lege* l'on. *p.* 359. 23, *pro* ayans destruits, *lege* ayant dêtruits.]

CAP. XXX.

Ordinum Sacerdotum nomina & distinctiones: & Sacerdotum Habitus. [*p.* 369. 1, Id quod diximus de *mystacibus parvis & rasis genis*, spectat ad juniores potiùs quam ad seniores: ideóque in Icone pilosas genas dare visum est. *p.* 369. 20, Supple ex Strabone vocem πυργωτὰς, qui quidem locus à quibusdam intelligitur de forma *Turris quadratæ*, quo sanè sensu plerumque sumitur πυργὸς, ideoque ab eis illustratur per figuram *Coronæ Parthicæ* quæ apud Goltzium & alios cernitur. At cùm ille Strabonis locus non sit de *Regum coronâ*, sed de communi Magorum & aliorum *Tiara* seu *Pileo* qui erat pyramidalis formæ, (uti constat tam ex nummis quam ex picturis in Libro *Shâhnâma* Coll. Mert.)

inde

inde constat quòd πυργωτὴς in hoc loco de *pyramidali* Tiaræ figura intelligatur. *p.* 369. 38, *pro* & inserere, *lege* & in eas inserere. *p.* 370. 3, *post* Sandalos, *adde*, vel Calceos. *p.* 370. 8, *post* Ansæ, *adde*, quæ tamen sunt supponendæ.]

CAP. XXXI.

De Persarum Magis in genere, & quales fuerint ejusmodi Sapientes: præsertim de Christi Magis, à quonam Rege in Palæstinam legati fuerint, & cur Deus tanto favore dignatus est Persas præ aliis Gentibus, &c. Prophetiæ de Messiah per Zoroastrem & Gjamaspem, &c. [*p.* 372. 14, restrictus. *p.* 384. 3, omnes.]

CAP. XXXII.

Ex orientali mythologiâ unius Σιβύλλης *origo, reliquarum explosio. Apud Chaldæos & Phœnices* Virginis *cœlestis signum Synecdochicè & tectè notari solebat suî Symbolo* Σιβύλλα *seu* Spicâ, *quo nomine subinde intelligebatur totus Asterismus. Unde Docti & Sacerdotes mythologiæ cusores, de cœlesti & miraculosâ* Virgine *vaticinatrice pro ingenii sui specimine mira finxerunt & credulo vulgo obtruserunt, ut in cæteris solent facere: adeò ut tandem mos esset cuilibet insanienti* Virgini *se vaticinatricem prætendere. Quâ etiam occasione de Phœnice agitur, atque Zodiacalium Signorum origo Græcorum fictionibus antecessisse statuitur. De illis & aliis Astris videri possunt Notæ nostræ ad Ulugh-Beighum Pers. Lat.* [*p.* 386. 22, vaticinatricem. *p.* 388. 38, *post* confictum, *adde*, Et ut adduximus Ciceronem Sybillina ludificantem, sic etiam adducemus Plutarchum (*p.* 399) qui in Dialogo de *Oraculorum defectu* idem facit: ibi enim Boëthus inclamat, Sibyllæ & Bacchides ut in buccam venit disseminarunt Nomina & Verba omnis generis eventuum, quorum quædam cùm fortassis evenirent, falsum quod nunc dicitur, postmodùm verum esse contingat. *p.* 389. 1, *lege*, Si Cicero & Plutarchus non crediderunt. *p.* 391. 18, *post* Virgo, *adde*, In nostro Albumasaris exemplari Arabico pessimè scripto legitur تنكلوس دوستية *Tancalos Dosstyia*, sensu planè nullo: & veteris Versionis autor videtur in suo exemplari legisse adhuc pejus, سكلدوس دي درسمة *Stcleidos de darsama*, quod etiam nihil est. Ac cùm *Virginis* signum Græcis sonet Στάχυς, hinc Arabes hauserunt istud Græcum nomen à Librariis postea dicto modo corruptum, quod rescribendum est سطاخيوس اي دوشيزه *Stachys, ea est Persicè Dushîza, Virgo. Nam Arabum scribis familiare est exotica nomina corrumpere. p.* 391. 37, *post* necessarium, *adde*, Chaldæis & Phœnicibus שבולא seu שבולה Σιβύλλα est cœlestis Virginis signum: unde (cuique hoc perpendenti) fabula Sibyllarum tam obvia est ut quisque forte dolebit quòd sine me monente haud citiùs rem perceperit. Vocem quod attinet, eadem est quæ in S. Bibliis שבולת *Sibbóleth*, quæ quidem forma quibusdam forte videatur aliquantulùm diversa. Sed quisque in Hebraismo versatus novit fœmininas terminationes *à* & *eth* perinde esse, ut est נגשה & נגשת *nogeshà* vel *nogésheth*, מלחמה & מלחמת *milchamà* vel *milchémeth*; & sic שבולה & שבולת *Sibbolà* vel *Sibbóleth*, cum ejusmodi aliis. Adeò ut cùm in his nullus sit delectus, in quamcunque harum formarum primò incideris, eâ utaris. *Sibyllæ autem suas nugas subinde scribebant non tantùm in Libris, sed & in arborum foliis facilè à vento dispersis; unde natum Proverbium, ut solutæ chartæ dispersioni obnoxiæ,* Sibyllæ foliis *assimilarentur.*]

CAP. XXXIII.

Veterum Persarum fidei summa: quæ tamen pleniùs petatur ex subsequente Libro Sad-der. *Quid credant de Deo & ejus Attributis; quòd sit Omnipotens & Æternus, sine quantitate & sine qualitate, &c. De ponte judiciali, & de Beatorum & Miserorum statu.* [*p.* 396. 15, *post* esse, *adde*, seu apparentia sine existentiâ. *p.* 397. 2, Existentiæ. *p.* 401. 17, *dele* in.]

CAP. XXXIV.

De Nuptiis: de Baptiſmo ſeu Lotione: atque de Sepulturis. [*p.* 408. 26, *pro* Crania, *lege* Crinium. *p.* 409. 2, *poſt* peragunt, *adde*, Dicente Herberto, Cadaver Involucro linteo veſtitum, verſus Conditorium deſertur, comitantibus Amicis qui tacite dolendo ſe verberant donec ventum fuerit prope dictum Conditorium; ubi *les Naceſſelars* Sacerdotes obviam facti Pileis & Amiculis luteis velati (relictis ibidem comitibus qui funus deduxerant,) accipientes Cadaver, illud deferunt ad vicinum Ignem, ubi quaſdam preces obmurmurant: quo facto, Cadaver in Conditorium elevant, & ablato Involucro, illud nudum à volucribus devorandum relinquunt. *Sic ille. His addimus*, Quòd dictas preces celeriter recitant, cùm non detur in illo loco diu morari propter intolerabilem fœtorem tam Conditorii quam inſtantis Cadaveris, quippe quod per triduum (dum Anima circumvolitare putatur) rebus neceſſariis ſuppeditatum & ſtipiti appenſum ſervarunt; idque partim ad obſervandum volucrium acceſſum ad quemnam Oculum primò advolent, partimque quia ante quartum mane fatalis determinatio fieri non creditur. Et quidem tale auſpicium non habetur incertum nec augurium fallax.]

CAP. XXXV.

De Perſiæ & Perſarum nominibus: & de modernâ atque veteri Linguâ Perſicâ ejúſque Dialectis: ſc. de Perſidâ, Parthiâ, Mediâ, & de harum regionum Linguis & Dialectis. [*p.* 417. 12, *poſt* Parthiam, *adde*, Ea inquam dicta fuit Yrâc, unde nomen Hyrcania, q. d. Yracania: quæ etiam hodie vocatur Mazender n atque Tabariſtân, q. d. ſecurium regio (propter cæduas ſylvas in quibus multus uſus ſecurium,) unde fuit Autor à nobis ſæpe citatus nomine Tábari: ſic enim potiùs dicitur quàm Tabariſtâni, quamvis utrumque ſit licitum. De his videas Notas noſtras ad Itinera Mundi. *p.* 423. 10, 11, *dele hæc verba*, جامع اللغة al. *atque* Aliàs Gjâmi AlLogat. *p.* 429. Liber *Sadder*, i. e. *Centum Portarum* ſeu *Capitum*, cujus tantum Procemium & Epilogum Perſ. Lat. dedi, curioſitatis causâ: cum totum Librum eo modo dediſſe, iu nimiam molem excreviſſet, & in nimios ſumptus exorbitaſſet. *p.* 436. 11, *lege* Beate. *p.* 498. 2, *poſt* Nophûs, *adde*, Apud Rovillium Lugdunenſem viſuntur tres Medicæ cochleatæ ſpecies. *p.* 506. 25, *poſt* Deo, *adde*, qui eſt ὁ καρδιογνώστης, tam Hominum quam Angelorum cogitationes noſcens, prout dicitur, Novit quid eſt in corde hominum, cum ejuſmodi dictis aliis. *p.* 436. 32, *poſt* poſſunt, *adde*, Deus quidem (quantum nobis mortalibus ex S. Scripturâ colligere liceat,) nunquam locutus eſt ad homines: ſed quando is dicebabatur loqui, tum Angelus à Deo & ejus nomine loquebatur, (ut inquit propheta quidam,) Angelus locutus eſt ad me per verbum Domini. Et hoc ſemper ſubintelligendum eſt, quamvis non tam expreſſe dicatur. Ad quid enim habet tot miniſtros, ſi ipſe omnia propriâ perſonâ peragere dignaretur. *p.* 509. 37, *pro* contortum, *lege* tortum. *p.* 509. 10, *poſt* **Germander**, *adde*, Quibuſdam noſtratium *Album* eſt *Lychnis ſylveſtris glabra, ſeu Papaver ſpumeum*; & *Rubrum* eſt *Lychnis ſylveſtris rubra ſeu Muſcipula.* Alii aliter: ſed omnes in conjecturis ſuis decepti. *p.* 511. 16, *poſt* deſcribendo, *adde*, Officinarum *Ben album* (nam ex albo flaveſcit,) eſt gracile, craſſitudinis minimi dicti. *Rubrum* autem ſeu obſcurè turbidum, eſt craſſitudinis pollicaris. Utrumque verò eſt leviter tortum fere ut funis, ſubaromaticum ſeu ſubamarum, calidum & acre ſeu mordicans, os inflammans ſeu adurens ut Pyrethrum. *p.* 522. 20, *poſt* redux, *adde*, Vel de iſtis vel de ſequentibus intelligendus videtur Haytho, qui dicit, Cathayni valde pulchras habent Literas, quæ Latinis Literis in pulchritudine quodammodo ſimiles ſunt. *p.* 528. 22, *poſt* adhibentur, *adde*, At poſt omnia (quod palmarium eſt,) ex Punctorum ſitu, conſtat harum Figurationum ſeu horum Monogrammatum ordinem eſſe à ſiniſtrâ ad dextram, contra ordinem linguæ & Lectionis Perſicæ: ad quam itaque non pertinet dicta Inſcriptio. *p.* 535. 3, *poſt* Basâsiri, *adde*, Et (quod ad rem ſit,) *Basâsîr* eſt *locus Boreâ ſatur*, eâdem ratione quâ *Ghermsîr* eſt *regio calore ſatura, & Serdîr* eſt *regio frigore ſatura*: & ab his denominativa ſeu adjectiva forma non erit *Ghermi* & *Serdi*, ſed *Ghermsîri* & *Serdsîri*. *p.* 535. 16, *poſt* inſtituit! *adde*, Confer cum pag. 99. *p.* 537. 31, *poſt* concipiendum, *adde*, (cui nomen Senoiet-Hotius,) *p.* 541. 24, *poſt* indigent, *adde*, Quòd autem Canis tam

tam venerabilis habeatur, videtur primò fundatum in opinione Sagacitatis ex odoratu, quo ſtultè imaginantur eum Animæ puritatem vel impuritatem diſcernere poſſe; unde etiam hujus animalis puritatem colligunt & concludunt. Et gradatim tranſeundo ab uno errore ad alium, factum eſt ut credant Animas impuras (quibus peccata maxima) à Canibus recuſari, atqui puriores ab eis exceptum iri; quarum peccata leviora aſportare Canes, & tales Animas in Angelorum manus tradere præſumuntur. Sed Indo-Perſæ non ſunt in omnibus rebus orthodoxi, (ut ſupra notavimus,) & aliqui eorum tractu temporis Rituum ſuorum Originis obliti, hodie tales Ritus diverſimodè exponunt, ut etiam ab Ægyptiis & Græcis & aliis Gentibus factum eſt. Quòd Canis (ut Hircus) aſportaret peccata, tale ſit Symbolicum ut videatur dignum quod fortè inſtitutum fuerit à Zoroaſtre, cui nota erant Veteris Teſtamenti Biblia. At quòd Canis Animarum ſtatum ſuboleret, & haberet commercium cum Angelis, eóſque conſuleret, eſt dictu & cogitatu abſurdum, contra reliqua Perſarum Principia, & quod hujus Religionis Inſtitutori forte nunquam in mentem venerit, ſed potiùs ex poſterorum ignorantiâ & ſuperſtitione ortum. At fortaſſis ex Aſtrologica vanitate proceſſerit, quòd *Sertân* & *Aſad* & reliqua ſigna cœleſtia ut hujus Mundi Rectores habeantur, ut ex Lordio notatum.]

Pro hujus Operis coronide, eſt *Appendix* continens aliquot Diſſertationes, quarum SYLLABUS heic datur.

XIII. De

HISTO-

HISTORIA RELIGIONIS VETERUM PERSARUM

Eorúmque

MAGORUM, &c.

CAP. I.

Argumentum primi Capitis, in quo (quasi pro Introductione) præmittuntur generaliora quædam Religionis veterum Persarum, quorum recta in Deum Fides & antiquissima Ecclesia (quod de ullâ aliâ in toto terrarum Orbe Ecclesiâ & Gente, exceptâ sacrâ lineâ Judaicâ, dici & monstrari nequit,) ab ipso Diluvio arcessitur huc usque continuata. Et quamvis processu temporis aliquas nugas Sabaismi & Pyrodulia (non autem Pyrolatriæ) miscuerint, tamen devoti cultores Dei semper fuerunt omni ævo sine interruptione ad hoc usque tempus. Ea itaque Persicorum Magorum Ecclesia à Græcis & Mohammedanis veteres ejusdem Ritus ignorantibus ejúsque religiosos Libros non satis intelligentibus, invidiosè & injustè Ethnicismi taxata est, quasi Persæ aliquid præter Deum divino cultu adoraverint idve Deum vocaverint, quod nunquam fecerunt nec hodie faciunt, erga verum Deum Zelotæ maximi.

PErsarum Religionem & Ritus descripturus, ut à Lectore promptius intelligar, præmitto, Persas distinguendos esse in Veteres eorúmque Sobolem & seros Nepotes, qui antiquam Religionem & Disciplinam adhuc retinent; & in Moderniores; quæ Moderniorum Gens (ut & eorum Lingua) olim ex aliquot aliis conflata est, partem ex Alienigenis Saracenis & Tataris, præcipuè verò ex aliquibus Indigenis Parthis & Medis & Veteribus Persis ad Islamismum desciscentibus, præter Fœminas ex Georgiâ & aliis Regionibus raptim corrasas. Hæc dicimus, totius hodierni Imperii Incolas notando: nam aliàs antiquitùs Persæ & Medi fuerunt prorsus distincti & immixti, nisi quòd Religione & Literis convenirent, & sub eodem Domino viverent.

Dicti Moderniores ii sunt qui hodie rerum potiuntur in Perside, profitentes Mohammedanismum seu Religionem ferè eandem cum

illâ Turcarum, de quâ Turcicâ distinctum aliquem Tractatum non ita pridem edidimus. Illi autem de quorum Religione & Ritibus heic agitur, sunt Vetustissimi Persæ, quorum pura & immixta Soboles hodie superstes inter Mohammedanos & alios (at quasi seorsim) in Perside & Indiâ vivit, veterem suam Religionem & priscos mores colens, & antiquissimos Ritus usque ad hodiernum diem retinens, cum nullis nisi suis libenter edens aut bibens; & inter suos, tantùm cum contribulibus nubens; cum alienigenis autem (quantum potest) in nullâ re nisi in Mercaturâ communicationem habens.

Istorum itaque Veterum Persarum eorúmque Posterorum Religionem ab initio repetendo, & ab illius Gentis primordiis arcessendo & perscrutando, compertum habemus, nullum esse dubium quin Aborigines Gentis Medicæ & Persicæ Conditores, fuerint orthodoxi; prout Noachides Shem à quo oriundi sunt, suam familiam & populares docuit, eósque cum primævâ simplicitate in veri Dei cultu & cognitione primò instituit. Nam piè credendum est, quòd Elam Persarum Pater aut Avus (Shemi filius moriger) post tam stupendam à Diluvio liberationem, paternam Religionem retinuerit, & in eâdem firmiter perstiterit; & tantum erga se Divinæ Bonitatis Miraculum recente memoriâ habens, à Patre Shemo acceptam Doctrinam salutarem suis filiis & nepotibus instillaverit, illósque eâdem probè imbuerit. Ita saltem benè initiati fuerunt Medi & Persæ: nam quia utriusque Gentis eadem semper fuit Religio, & hæc Nomina sæpè ab Autoribus promiscuè usurpentur, de his ambabus Gentibus sub solo Persarum Nomine in sequentibus dicturi sumus.

Sed ut hominum corrupta & depravata natura in pejorem partem semper vergit & propensior est, & paulatim in deteriora degenerat & prolabitur; sic & isti suam Religionem quam primò intemeratam & immixtam servaverant, processu temporis deinde corruperunt & multis nugis interpolârunt, Dei notitiam cum plurimis Superstitionibus tenentes, & lucem cum tenebris commiscentes; tam bono auri & pretiosorum lapidum fundamento superstruentes stramen & stipulam, quæ in die distinctionis ignem probationis non ferent. Nam quamvis orthodoxiæ tunc jactum fundamen non fuerit prorsus summotum, quin semper omni ævo veri Dei notitiam retinuerint; sequendo tamen figmenta cordis sui & visum oculorum, primæ Religioni orthodoxæ superaddiderunt Sabaismum, venerationem quandam (non quidem Divinam, sed tamen nimiam) tribuendo

endo Stellis & Elementis. Et tandem ſumpto exemplo ab Igne Altaris in Templo Dei, Perſæ etiam didicerunt in ſuis Pyréis Ignem ſervare perennem, quem quamvis non cultu Divino adoraverint, nimis tamen ſuperſtitioſè habuerunt & hodiè habent.

Veterum itaque Perſarum Religio triplici reſpectu ſecundùm triplicem ejuſdem ſtatum conſideranda venit. Primò, quatenùs primitivæ Doctrinæ ſequaces, ſolius Dei veri & æterni cultores fuerint, ejus cognitionem veram & devotum cultum quem à Protoparentibus Shem & Elam acceperant, immixtum retinentes. 2, Quatenùs cum veri Dei cultu commiſcuerunt Sabaiſmum, (ſeu partem Religionis illorum qui vulgò *Sabii* ſeu *Zabii* audiunt,) Solem & Planetas (ut diximus) non quidem Divino cultu adorando, ſed tamen nimiam reverentiam eis perſolvendo. Hæc (ut nos vocamus) fuit *Interpolatio Sabaitica prima*. Atqui ad omnem ſui temporis alienum cultum & Sabaiſmum opponendum & profligandum pro virili allaboravit Abraham. Cùm itaque Perſæ Religionem ſuam orthodoxam quâ Dei Unitas aſſeritur & agnoſcitur, à Protoparentibus Shem & Elam primò habuerint, eámque ab irreptitiis quibuſdam corruptelis poſteà repurgatam & reformatam, acceptam referant Abrahamo, (nam niſi reformata, Abrahami eſſe non potuit,) fas ſit credere Abrahamum omnes eorum in Religione ſuperfluitates & additiones ſuperſtitioſas ſuſtuliſſe, eáſque nugas dedocuiſſe Perſas: qui tamen, ſi ita fuit, eaſdem poſteà malo relapſu (quæ *Interpolatio Sabaitica ſecunda*,) rurſus arripuerunt & de novo reſumpſerunt, redeuntes ut Canis ad vomitum & ut Sus lota ad volutabrum cœni. At in illis ipſis diebus (quamvis admiſtâ ſuperſtitione,) veri Dei cultores fuerunt, ab omni Iconolatriâ immunes; & poſteà tandem evaſerunt vehementes Iconoclaſtæ, Idololatrica Græcorum Templa vaſtantes; utpote qui putarent Deum qui totum Mundum implet, inter anguſtos Templi parietes contineri & comprehendi non poſſe. Nulla igitur tunc Templa habebant Perſæ, ut notat Herodotus & alii, ſed ſua Sacra omnia ſub Dio peragebant: nec ullas Imagines aut ſtatuas adorabant, nec quævis Sculptilia aut χειρόποίητα faciebant aut formabant: excepto quòd tandem declinante vetere Imperio Perſico, ſolius Veneris Statuam per aliquod tempus quaſi colendam ſervaverint, Templis & Sacerdotibus ei paſſim aſſignatis, Regis alicujus Perſici juſſu ad id adducti & coacti, ut ſuo loco docebitur. Hoc autem planè hæreticum fuit, & ab orthodoxo Magiſmo prorſus alienum.

num. Nihilominus tamen Sacerdotes ad hoc aſſignati, juſſis audientes, fuerunt contenti Reditibus, quamvis non crediderint illam eſſe Deam, nec Divinum cultum ei tribuerint; cùm eiſdem temporibus Perſæ omnes Deum Opt. Maximum verè agnoſcerent & devotè colerent, in quo omnis eorum cultus fuit terminatus & hodie terminatur. 3, Quatenus ad imitationem Ignis Altaris Hieroſolymitani, Perſæ talem in Arâ Ignem perennem ſervaverint, ut Græci & Romani & alii fecerunt. Hunc quidem Ignem æſtimarunt valdè Sacrum, non autem ut Deum habuerunt; ſed aliàs orthodoxiam ſuam retinentes, *in ipſis Ignibus celebrarunt Jehovam*. Hoc modo Religione ſuâ planè abundando, prioribus illis Principiis ſuperaddiderunt aliquam Pyrolatriæ ſpeciem, ad ineptas illas Ceremonias furiosè incenſi & inflammati. Sed ſaniore & mitiore ſenſu hic accipimus *Pyroduliam*, ut diſtinguatur à *Pyrolatriâ*, quæ ad eos non pertinet. Quamvis verò ſuperdictam originem tam apud Perſas quàm apud alias Gentes habuerit Pyrodulia, talis tamen ejuſdem origo ex temporis diuturnitate hodie fere ignoratur ab eis, propter talium Gentium ἀνιστορησίαν. Ideóque aliqui apud Perſas ſunt qui à minùs remotâ origine eandem arceſſunt, *viz.* à Zoroaſtre, minùs rectè: ille enim tantùm eorum Pyroduliam de novo reformavit & eandem ampliavit ac auxit. Sed quamvis aliqui ſic credant, nos eam ex aliâ autoritate à remotioribus ante Zoroaſtrem temporibus ortam & petitam fuiſſe, in hujus Operis ſequelâ probaturi ſumus.

Quòd Perſæ olim fuerint Sabaitæ ſeu Sabii, fidem facit *Ibn Phareddîn Angjou* Perſa in Libro *Pharhangh Gjihânghîri* de Perſis Shemi pronepotibus loquens in Procœmio ſuo, وكان دينهم الصابية ثم تمجسوا وبنوا بيوت النيران *Illorum Religio tunc fuit Sabaiſmus: at tandem facti ſunt Magi, & ædificarunt Ædes Ignium.* Dicti Sabaiſmi ſequaces tam Perſæ quàm alii, Perſicè dicebantur *Nogûſhâ* ſeu *Nogûſhâk*, & *Ghebr*, i. e. *Infideles* in genere. At nomen *Ghebr* ſeu *Ghabr* magis ſpecialiter hodie tribuitur *Ignicolis*, ſeu iis qui ita habentur. Quando enim Perſarum antiquiori Religioni ſuperaddita fuit *Pyrolatria*, tum à Mohammedanis eis tributa ſunt Nomina *Gebr*, & *Atèſh-perèſt*, & *Adur-kiſh*, &c. de quibus in calce hujus Libri fuſiùs dicetur.

Verum quidem eſt quòd totus fere Mundus tunc fuit peſſimo Sabaiſmo involutus; talis enim fuit generalis omnium Religio: ideóque Deus in Lege Moſis contra talem Sabaiſmum præcavendo, Iſraelitas

litas monet *Ne fortè eleves oculos tuos, & intuendo copias cœlestes, te prosternendo adores eas.* Nam quia ea fuit omnium vicinarum Gentium Religio, ideo Deus eam vetuit Israelitas, videns quàm proni & propensi essent ut aliorum exemplo tali cultu inficerentur, & à viâ rectâ in quâ eos posuerat Deus, deflecterent. Sed (ut suo loco fusiùs docebitur,) Sabii fuerunt duorum generum, scil. *Cultores Planetarum*, qui meliores; & *Cultores Idolorum*, qui deteriores. Prioris generis fuerunt Persæ, qui tamen planè negant se divinum cultum his tribuere aut unquam tribuisse. Græci quidem & Mohammedani affatim Persis impingunt Divinam Adorationem Solis & Planetarum & Ignis. Atqui haud mirum est si fallantur, cùm exteri non satis intelligant Ritus Persarum veterum; quippe qui studiosè suam Religionem celant, quia Religioso Zoroastris Præcepto in Libro *Sad-der*, vetitum est vel eam vel veterem ejusdem Linguam & Scripturam cuivis extero revelare & docere. Ille enim prudenter prævidit incommodum fore ut alieni in Libros & Religionem ejus inspicerent, aut de eis ferrent censuram, quam suspicabatur fore iniquam. Ne autem de eorum Cultu & Religione hæc gratis dixisse videar, Veterum Persarum Sacerdotes in Indiâ meo suasu & consilio de illo cultu quem *Mithræ* tribuunt seriò interrogati à singulari Amico nostro in Indiâ tunc degente, *Quibus temporibus quibúsque Ceremoniis Solem adorarent?* Responderunt, *Quòd nunquam adorabant Solem*, & talem Adorationem planè negarunt: & mox addiderunt, *Se non exhibere Divinam aliquam Adorationem Soli aut Lunæ aut Planetis; sed tantùm erga Solem se convertere inter orandum*: hocque (ut alio tempore responderunt Petro de la Valle,) *quòd Sol propiùs accedat ad naturam Ignis*. Ego (propter receptam à nostratibus opinionem,) primâ vice mirabar, ratus eos velle talem suam Adorationem à nobis celare: donec tandem inter Zoroastris Præcepta illis præscripta, invenirem tantùm Solis *Niyâish*, i. e. *Salutationes* seu Elogia quotidie dicenda; sine mentione alicujus *Prestish*, i. e. *Servitûs* seu Adorationis alicujus Divinæ exhibendæ.

Et sanè quamvis cum corporis prostratione hæc faciant, non tamen præsumitur esse Adoratio talis quæ Deo præstari solet, eóve animo fieri; cùm (dicente D. Sanson & aliis qui inter eos vixerunt,) Persæ Mohammedani qui omnem Idololatriæ speciem exosam habent & detestantur, hoc idem quoque faciant, atque Armeni Christiani in Persia degentes, coram oriente Sole se quotidie Crucis

Signo decuſſare ſoleant, & corpora ſua profundâ reverentiâ inclinent & incurvent, corpus ferè duplicando; qui quidem mos nuperis annis mihi ob oculos oſtenſus fuit à Gjulphenſibus Armenis. Et hoc in Armenis eò magis mirum videtur, quia olim tempore Regis Saporis, multa Chriſtianorum millia in Armeniâ & Perſiâ martyrium paſſi ſunt, potiùs quàm Perſarum juſſu tale dictum Homagium externum vel Regi vel Soli præſtarent, ut notat Sozomenus, quia Chriſtianis videbatur eſſe Adoratio Divina vel ſaltem ei valdè ſimilis; & noluerunt eſſe contenti reſervatione mentali, ut multi ſolent facere. Quia itaque ut Criterion eis imponebatur, id planè recuſabant; cùm aliàs fortè injuſſi id non recuſaſſent, ſed ultronei plura & majora ſponte præſtitiſſent, ut hodie fit. Et ſanè difficile eſt intuentibus ex ſolo viſu, atque tam Sacras quàm alias Hiſtorias legentibus ex vi vocum, diſtinguere inter Adorationem Divinam & Civilem, niſi aliqua ſit in externo geſtu differentia, aut prolata verba diſtinguant: præſertim cùm in Sacris Scriptis idem vocabulum Hebraicum utrique ſpeciei indifferenter tribuatur. Nam השתחויה *Adoratio-proſtrationis* quæ propriè & ſtrictè ſoli Deo debita, (ut *Deut.* XLVI. 3.) etiam impunè aliquando tributa fuit Hominibus, ut 2 *Reg.* IV. 37, & *Gen.* XLII. 6; & Angelis *Gen.* XVIII. 2. Aliqui Judæorum volunt diſtinctionem eſſe tantùm in mente adorantis. Et quidem verum eſt, quòd in pleriſque rebus Intentio facit Actum ſolennem, ut D. Paulus dicit de Idolothytis. Sed quando externè ab Adorante non diſtinguitur, nemo alius poteſt diſtinguere ex mero intuitu. Ideóque in ſecundo Decalogi Præcepto non tantùm cuivis fuit vetitum לעבור *colere* ſeu *ſervire*, ſed & quoviſmodo להשתחוה *proſternere* ſeu *incurvare* ſe Idolis; quia nimia ſuſpicio eſſet Idololatriæ, quamvis prætenderetur quòd tantùm civiliter & ſine religioſâ intentione id fieret. Non autem vetitum idem civiliter præſtare erga Magnates, utpote ubi nulla poſſit eſſe ſuſpicio Idololatriæ. At (magis ad præſentem caſum,) qualis erat Proſtratio quæ Divinæ Adorationis ergô fiebat, docet R. Sal. Iſaaki dictus *Jarchi* ſeu *Lunelenſis*, qui ad *Lev.* XXVI. 1, ait השתחואה בפשוט ידים ורגלים היא ואסרה התורה לעשות כך חוץ מן המקדש *Hiſhtachavaab* ſeu *Proſtratio fit cum expanſione manuum & pedum: unde probibet Lex ſic facere extra Sanctuarium*, ſc. extra Templum, quod totum ſæpe Sanctuarii nomine vocari ſolet. Ergò talis Proſtratio erga Homines facienda non erat: ſed contra hoc Præceptum ſeu hanc Regulam ſæpè peccatum fuiſſe multùm vereor.

Dicta manuum expanſio talis erat qualis eſt Orgyia. Hoc autem nimis ſtrictè & abſolutè dixit Jarchi, quaſi excludendo talem Reverentiam erga Magnates, quæ ſine metu Idololatriæ præſtari poteſt & ſolet. At ejus mens eſt (ut reliqui Judæi exponunt,) quòd non licebat talem Proſtrationem adhibere coram אבן משכית *lapide effigiei* ſeu effigiato & picto ſive deaurato, niſi in Templo, in quo erant tales lapides cælati & cæſi, uti & Cherubim ; & tamen Proſtratio adhibebatur coram illis, non ad illos : nam in Templo non erat metus Idololatriæ, ut erat in aliis locis. Rabbi Shemuel Jazia in Libro מבקש השם p. 31, agit de hac re, & concludit quòd in Templo licebat adorare ſuper אבנים המפוצלות *lapidibus fiſſis* ſeu elaboratis, ſc. ſuper pavimento, quia ibi non erat ſuſpicio Idololatriæ, de quâ in aliis locis ſuſpicio fuiſſet.

Salomon Rex in primâ Dedicatione Templi, genuflexus orabat ad Deum ſuper כיור *Conchâ* æneâ ſeu Suggeſto ad hoc erecto. At hoc ſupponitur factum fuiſſe poſt peractam priùs Adorationem proſtrationis. Nam terra ibi erat Sancta, & Judæi ſemper ingrediebantur diſcalceati in Templum, cujus primo ingreſſu in benè mundato pavimento (ubi nulla veſtium inquinatio) proſtrati expanſis manibus in terrâ adorabant verſus Sanctum Sanctorum : dein ſtantes orabant : & tandem ultimo devotionis actu, ad genua ſe flectebant, aſpiciendo ſemper ad Sanctuarium, & mox retrorſum cedendo exibant, & deinde lateraliter, facie interim in Sanctuarium intentâ : poſteriora enim illuc obvertere, nefas. Talia fecit Pſalmiſta *Pſal.* 95. 6, באו נשתחוה ונכרעה נברכה לפני יהוה עשנו *Venite, Proſtratione-adoremus, & incurvemus nos : genua flectemus coram Deo Creatore noſtro.* Loco autem Proſtrationis in ingreſſu, ſæpe adhibebatur tantùm הכריעה *incurvatio ad genua*, quæ erat quaſi geminatio ſeu duplicatio corporis. Nam ad hunc locum ſcribit Kimchi, נכרעה denotare *Incurvationem Capitis cum quâdam corporis parte*, ſcil. non flexo poplite. Sed mihi videtur utrumque denotare, ſc. incurvare ſuperiores corporis partes uſque ad genua, atque etiam incurvare כרעים *crura* ſeu poplites & genua, ut *Jud.* 7. 6, כרעו על ברכיהם *incurvarunt ſe ſuper genua ſua* ad bibendum aquam. Judæorum autem Proſtrationi præmittebatur קדה *Kidda, inclinatio capitis & humerorum*, & ſæpe legitur, ויקד וישתחוה לי״ *& inclinavit-caput & proſtravit ſe Deo.* Nam quamvis *Kidda* erat levior capitis inclinatio, & à profundiori Reverentiâ remotior, aliquando tamen ea profundiorem

illam

illam Reverentiam immediatè præcedebat & ad illam fermè extendebatur, ut *Exod.* 34. 8, ויקד ארצה וישתחו *& inclinavit se in terram & procidit*, nam talis procidentia seu prostratio est Adoratio: i e. à leviore capitis inclinatione mox immediatè in totam longitudinem procidendo. At multò magis & faciliùs à propiori כרע in proximam profundiorem Reverentiam descendebatur & quisque devolvebatur, prout factum est in primâ Templi Dedicatione, ut 2 *Chron.* 7. 3. ויכרעו אפים ארצה על הרצפה וישתחו *& incurvarunt se faciebus in terram super pavimento, & adorando-prostrarunt se*; i. e. ad medium corporis incurvarunt se, & deinde super pavimento lapideo Templi se prostrarunt adorando: erat enim Actus duplex, sed quasi junctim præstitus. Nam certè pavimentum erat mundum, cùm (dicente Maimonide) *in toto Monte Domûs non licebat expuere*, (*sed in Sudariolum exscreandum*,) *nec calceos habere in pedibus, nec baculum in manu, nec pecuniam in crumenâ*, (excipe pro oblatione pauperibus,) *nec pulverem pedibus hærentem inferre in Templum*. Nam Dominus Deus debebat eis sufficere pro omnibus necessitatibus.

De populi exitu retrorsum post Precem finalem עמדה *Amedà* (quâ statur coarctatis pedibus,) legitur in *Orach Chajim* Autore Jac. ben Asher in *Hilcoth tephillà* fol. 83. 2, numero קכג" 123, ובורע ופוסע שלוש פסיעות לאחריו בכריעה אחת ובעודנו כורע קודם שיזקוף יטה בראשו לצד שמאלו כמי שבא ליפטר מרבו ואחכ" לימינו *Usque ad genua-incurvabat se & regrediebatur tribus passibus retrorsum incurvatione unâ: & dum adhuc incurvabatur, antequam elevaret se, inclinabat caput suum ad latus sinistrum, sicut ille qui ingreditur ut discedat à Præceptore suo: & deinde ad dextram suam*, scil. ad latus sinistrum & dextrum Majestatis Divinæ seu Sanctuarii. Ibidem videas plura. De summi Sacerdotis exitu è Sancto Sanctorum, legitur in Mishna Tract. *Joma*, *Perek* 5, fol. 52. 2, subobscurè יצא ובא לו בדרך בית כניסתו *exivit & venit sibi per viam* [seu *modum*] *domûs ingressûs sui*, i. e. Exivit & introivit eodem modo, scil. eo modo quo ingressus fuerat, eâdem corporis positione & situ exibat: nempe ut ingrediebatur facie versus Sanctuarium, sic etiam egrediebatur facie versus Sanctuarium. Sic enim vult ad hanc Mishnam Maimonides, היה יוצא אחורנית ופניו כלפי קדשי קדשים ואחריו אל פתח *Exibat retrorsum, sc. facie suâ versus Sancta Sanctorum, cum posterioribus suis versus Ostium*. Imò & ubicunque terrarum erant, debebant aspicere versus Sanctuarium seu Templum inter orandum, ut Mohammedani faciunt erga Meccam seu

ſeu Kiblam ſuam, habentes Tabulas calculatas pro inveniendâ تحويل القبلة *converſione* ſeu *circumgyratione Kiblæ*, ubicunque terrarum ſint. Kibla itaque Judæorum qui extra Jeruſalem, erat ipſa Urbs: intra Urbem, Templum fuit eorum Kibla: in ipſo Templo, occidens (ubi S.S.) erat omnium Kibla: nam verſus Occidentem (ubi Majeſtatis Divinæ ſedes,) flectebant ſe & proſternebant ſe Judæi omnes in Templo exiſtentes, veneratione humillimâ quæ vocatur עבודה *Avodà*, Perſicè پرستش *Preſtiſh*, *Latria*, *Servitus* tam Animi quàm Corporis intenſiones comprehendens, Deo juſſus, Idolis vetitus. Et ut Judæi proſternebant ſe, ſic etiam Mohammedani (ut id obiter notem,) primo ingreſſu in Synagogam ſuam, peragunt Deo Adorationem Proſtrationis, idque (ut aiunt) ſuper 7 corporis membris; quæ fit ſuper سجادة *Sgjâda* quæ aliàs vocatur خمرة *Chumra*, quæ eſt حصير *Haſîr* ſeu *Teges* ex foliis palmæ contexta, longitudinem humanam non excedens. Aliquid enim humo inſternunt, ne frontem & manus ei applicatas inquinent aut lædant. Sic pro Regibus aut nobilioribus Perſis & (ut puto) pro Judæis Tapetum erat humi ſtratum, vel ſaltem dicta *Teges*, ut innuit celeberrimus Poëta Perſicus *Hâphiz*, سجاده مي رنگين كن اگر پير مغان گويد *Adorationis-Tegetem vino tingito, ſi Mogorum ſenex tibi præceperit.* Nempe ſi Presbyter Mogorum [i. e. *Magorum*] tibi injunxerit, Templum adiens, dictam *Tegetem* amore divino & lacrymis humecta intenſè orando.

Adoratio Proſtrationis (ut & omnis alia Adoratio) ab Idololatris fiebat τῷ *Baal*, 1 *Reg.* XXII. 54. A Deo autem & Prophetis ubique vetita fuit Idolis, uti & Soli atque Stellis & omnibus diis alienis, ut *Deut.* IV. 19, & *Ezek.* VIII. 16, & alibi. Perſæ autem hoc faciunt Soli, tam quia Sol ratione puritatis, eſt quaſi Dei Imago habens eâ in parte naturam Ignis, quàm quia aliqui eorum (non omnes) credunt Solem aliquando eſſe Dei ſedem, ibique (ex quorundam ignarorum ſententiâ) eſſe Beatorum Paradiſum. Alii autem aliter de Paradiſo ſtatuunt, ut ſuo loco dicetur. At cùm veteres Perſæ à Miſſionariis Europæis Idololatricæ Adorationis taxati, planè negent ſuum Mithræ cultum eſſe Adorationem divinam, ſed tantùm Civilem eſſe aſſerant, & planè profiteantur ſe nihil adorare præter Deum; tum inquam hujus rei Judicium à ſolâ Adorantium mente (de quâ nemo judicare poteſt) pendere videbitur, niſi aſſâ voce aliquid prolatum ſit: nam de Adorantium mente & corde, tantùm Deus; ſed de

 enuntiatâ

enuntiatâ verborum formulâ, quivis Homo judicare poteſt. Cùm autem per externa Signa (dum verba vel non audita ſint vel non intellecta,) plerumque judicari ſoleat, haud multùm culpandi ſunt ſeveri in hac parte Cenſores illi qui iſtos Perſas de Idololatriâ damnant, dum eorum verbis in veteri illâ Linguâ non intellectis, obſervant illos externâ ſpecie tam ſuperſtitioſos qui Creaturis præſtent talia quæ (ſi ex animo fiunt) ſolo Creatore digna eſſe videantur. Mentis autem intentionem & quo animo talia faciunt Perſæ, ii liberè & apertè fatentur omnibus quibus in colloquium cum eis venire & quæſtionem movere placet, agnoſcentes ſuam intentionem eſſe neminem præter Deum adorare, ut ſupra notavimus. De quâ re (ut ſpero) haud multùm dubitabitur, cùm certum ſit quòd Perſæ nullibi unquam dixerunt Mithram eſſe Deum, nec Dei nomine eum unquam appellaverunt, (quamvis Græci hoc eis impegerint,) nec ullas Neceſſitatum Petitiones ei fecerunt; quinimò è contra, Laudationes ſeu Celebrationes quas in Mithriacis adhibent, in Omnipotentis Dei nomine incipiunt, & ad eum immediatè diriguntur, in ejus gloriâ deſinentes. Si itaque olim unquam Perſæ fuerint in hac parte Sabaitæ, ſunt & adhuc Sabaitæ: nam talia quæ olim fecerunt, etiam hodie faciunt. Et, ſi viceversâ, non fuerunt olim magis Sabaitæ quàm ſunt hodie, planè conſtat eorum Sabaiſmum non fuiſſe talem qui eos à vero Dei cultu avertebat eumve negabat.

Idem quoque dicendum eſt de eorum cultu Ignis, quem (ut ſupra tetigimus,) imitando Judæos in Pyréis ſervarunt. Nam quamvis ei exhibuerint Reverentiam quandam, eámque per Proſtrationes, hæ tamen non fuerunt Adoratio divina, ſed tantùm civilis, prout ſe habet mos Orientis erga quoſvis Magnates, & olim fuit erga Angelos tanquam Dei Legatos ejus perſonam repræſentantes; cujus rei exempla affatim ſuppetunt non tantùm in Vet. Teſt. ſed & in Novo, ubi fœminæ ad veram Fidem converſæ (viſis apud Chriſti ſepulchrum Angelis,) adorarunt procidentes faciebus in terram: idque quamvis probè ſcirent non eſſe Deum, ſed Angelos, ut conſtat ex verbis earum profitentium *ſe vidiſſe viſionem Angelorum*. At Perſæ poſt peractam proſtrationem coram Igne, ſtantes ad Deum orabant, & aliquando genuflexi. Sic apud vetuſtiſſimum Palatium Perſepolitanum, cernuntur marmoreæ ſtatuæ Regum ſtantium & orantium ad Deum coram Sole & Igne ſuperiùs in pariete poſitis: & (referente Herberto & Mandelſlo,) una aliqua ſtatua cernitur genu-

genuflexa ad Deum orans coram eiſdem. Nam Soli & Igni præmittebant Venerationem civilem & Salutationes, at Preces & Petitiones verbatim dirigebant ad Deum. Id autem faciebant coram Igne, utpote quem habebant Sacrum, in Templo Dei ſervatum, & rem puriſſimam, colore repræſentantem Planetam Martem, atque puritate Deum; ideóque ſacer Ignis in Pyréis ſervatus, vocatur *Ignis Martis*. Nam ut omnis Ignis in Templo Dei apud Judæos ſervatus, meritò reputabatur ſacer, iſque ſolus pro Incenſo adhibebatur; ſic & Perſarum Ignis ab eo exemplo deſumptus, itidem habitus fuit ſacer; quâ de cauſâ ei præmittebatur veneratio civilis, at mox fundebant preces Deo, putantes ſe in hac parte imitari veteres Judæos. Nam ut Judæi olim in Templi introitu utebantur proſtratione verſus ſanctuarium, dum arderet juxta eos Altaris Ignis, hoc modo verè colentes Deum; ſic & Perſæ tam illuſtre exemplum ſecuti, (addendo autem Ignis venerationem civilem,) divino cultu adorabant Deum & ad eum preces fundebant, dum Ignis in eorum Pyréis ſuper Arâ arderet juxta eos. Et ut Ignis ſacer cœlitùs accenſus, ſervatus fuit in Templo Dei, eodem nomine talem in ſuis Pyréis etiam habuerunt Perſæ cœlitùs accenſum: & quia dictus Ignis juſſu divino perpetuò ardens & inextinctus fuit ſervatus in Templo Dei Hieroſolymitano, ergo & Perſæ quaſi eidem præcepto parentes (vel eodem exemplo ducti,) pariter in ſuis Pyréis Ignem (ut ſuprà diximus,) conſervari voluêre perpetuum. Si itaque vetuſtiſſimi Perſæ Judæorum hac ratione æmuli & bonâ mente ducti, minùs rectam, aliquam in hac parte notionem conceperunt, quaſi novo illo lumine ſeducti; id eis ignoſcendum, quia Judæorum imitatione factum eſt. Ideóque iſti qui primò optimi cultûs divini Zelotæ, haud temerè damnandi ſunt ab iis qui eorum Religionis primævæ puritatem & inculpatam praxin non perſpexerunt nec meminerunt, nec iſtius ſuperſtructionis ſeu interpolationis innocentiam probè perpenderunt; dum inquam, Perſæ innocenter ſed tamen perperam putarint Judæos inter venerandum Deum, proſtratione ſuâ civiliter quoque veneratos fuiſſe Ignem, cùm id non facerent, ſed procidendo tantùm venerarentur Deum ſine reſpectu ad Ignem.

Non itaque eſt cauſa cur eis imputemus *Pyrolatriam* veram (quæ cum religioſâ animi intenſione,) cùm ex animo planè & apertè contrarium profiteantur. Cùm enim Amicus in Orientali Indiá meo ſuaſu eorum Sacerdotes ſeriò conſuleret, *An in cultu ſuo aliquas preces fun-*

derent directè ad Ignem? Respondebant, *Quod nullas preces fundebant directè ad Ignem, sed omnes preces suas dirigebant immediatè ad Deum Omnipotentem.* Et cùm D. Sanson apud Ispahân, & D. Tavernier apud Kirmân Persidis, eorum Sacerdotes de hac eâdem re consulerent & interrogarent, semper invenerunt eos planè negantes se divinam aliquam Adorationem persolvere Igni, ægrè ferentes ut eo nomine haberentur Idololatræ, cùm nihil præter Deum adorarent. Adeò ut omnes eorum Sacerdotes, iique in regionibus à se invicem longè dissitis habitantes, de hac re interrogati, uno consentiente ore affirment se Deum tantùm divino cultu adorare, Solem autem & Ignem non nisi civili respectu honorare, ut solet fieri tam Regibus quàm Magnatibus in Oriente, quos prostratione venerantur Clientes omnes. Ideóque cum grano salis (ut dicimus) legendi & intelligendi sunt Autores qui contrarium asserunt sine certâ scientiâ loquentes, & externâ Adorantium specie decepti; cùm realis distinctio non sit in externo corporis gestu, sed in mente Adorantium, quæ non dignoscenda nisi ex prolatis verbis, (quæ mentis indices,) quibus utuntur tales Adorantes: ideóque Persas suos-ipsorum esse in hac parte Interpretes relinquemus.

Iis itaque ductis persuasione Ignem suum esse sacrum, illúmque ut venerabile quiddam suspiciendo, si quis solenni Juramento adigendus erat, id fiebat coram Igne in eorum Arâ ardente, uti Judæi idem faciebant sistendo solenniter jurantes coram Altari Hierosolymitano cum Igne ardente super eo. Hoc idem quoque faciebant Arabes pagani, qui (si suspicio falsi juramenti,) clanculùm injiciebant salem, cujus crepitatio esset in terriculamentum perjurii.

Et cùm Judæorum sacer Ignis fuit pro Sacrificiis, igitur & Persæ offerebant Victimas & Holocausta comburebant in suo Igne sacro: nam Sacrificia apud utramque gentem non inquinabant Ignem, ut aliæ res prophanæ & sordidæ; uti nec apud Romanos, cùm integri Vituli cremarentur in Vestali Igne. Si autem alias sordes in aliquem horum Ignium quis injecisset aut inspuisset, capitale erat. Persarum Reges & homines ditiores aliquando Uniones & pretiosa Olea atque Aromata inspergebant, ut Ignis delicatiùs pasceretur, quæ vocabantur, *Epulæ Ignis*, ut posthac dicetur. Sed omnia quæ faciebant Igni aut per Ignem, in honorem Dei facta sunt, & in eo terminata. Id voluit Cyrus, qui (ut in primo Libro *Ezræ*, VI. 24. proditum,) in Diplomate jussit ut extrueretur Templum Dei Hierosolymitanum,

in

in quo Sacra Deo fiebant perpetuo Igne; eodem ſcil. modo quo Perſæ tunc Deum colebant, & hodie colunt, ad eum ſolum orantes; non ad Ignem, ſed tantùm coram eo; nec Ignem unquam vocantes Deum, nec ejus causâ Deum negligentes, aut ab ejus cultu aliquid defalcantes. Ignis enim apud eos reputatur tantùm Creatura ſeu Elementum quòd lignis paſcitur, facilè extinguitur, vel (ſi opus ſit) ſub pedibus conculcatur; ſcil. unum ex notiſſimis *Quatuor Elementis*. Et cùm Ignem inter Elementa creata numerent, impoſſibile eſt ut eundem reputent eſſe Deum, & hoc modo cœcutientes, rem conditam cum ejuſdem Conditore confundant. Cúmque ſint religioſi erga Deum Zelotæ, eum ut cœli & terræ Creatorem agnoſcentes in Libris ſuis, non eſt probabile quòd cultum divinum tribuerint alteri. An tale quid ſit Deus, quod ab hominibus extingui & annihilari queat, & Aquâ vel Terrâ tam facilè obruatur? An totidem habuerunt Deos Elementarios & præterea 7 Deos Planetarios? Abſit! Meliora certè & majora concipiunt de Deo, ejus Omnipotentiam & reliqua omnia ejus Attributa glorioſa (ut prope calcem Operis fuſiùs dicemus,) promptè agnoſcentes, quorum nulla tribuunt Mithræ aut Igni, nec in eorum Libris de Religione agentibus tale quid unquam comparet. Syri in hiſce rebus planè hoſpites, perperam vocant Magos *Cultores Elementorum*. An ergò qui Dei Unitatem agnoſcunt, reputabuntur habere 4 Deos aut potiùs 11 Deos, quaſi polytheiſmi eſſent damnati, quia civiles aliquas Elementis & Planetis Cæremonias faciunt, quæ aliquando incautis plus quàm civiles videntur? Cùm ſint potiùs *Curatores Elementorum*, ut ea in puritate conſervare & ab omni pollutione vindicare poſſint. Nam (ut alibi magis particulariter notavimus,) cùm, præter exemplum Ignis Judaici, putent Elementa ut omnium rerum Principia & Semina eſſe quodammodo ſacra & in ſuâ nativâ puritate conſervanda, olim habuerunt & adhuc habent pro Singulis Elementis Curatores qui ſtipendiis ad id aluntur ut Aquæ & Fluminibus & Fontibus invigilent, & qui Aërem quantum poſſunt à Fœtoribus & Ignem à Sordibus & Terram à Cadaveroſis defendant, eáque è platéis eliminent; unde eſt quòd mortuos non ſepeliant. Et ne Aërem Cadavera nimium contaminent, Corvi & Vultures curant, eadem in viſceribus ſuis ſepelientes: his enim ſepeliendos tradunt defunctos ſuos. Et ab eiſdem Principiis eâdemque origine eſt quòd Veſtales olim ex Inſtitutione Numæ, quatuor Elementorum curam geſſerint ratione Inſtitutionis ſuæ:

 unde

unde est quòd *Vesta* quæ præcipuè *Ignis*, aliquando *Terra* exponatur: & Vestales Aquam (Camœnarum Fontem) Templo suo propè adjunctam curare tenebantur.

Cùm ergò Igni non tribuerint nec hodiè tribuant ulla Divinitatis Attributa præter Puritatem, nec Ignis ab eis unquam vocatus fuit Deus, nec hodiè sic vocetur, nec Petitiones ad eum dirigantur, nec cum intentione colatur ut Deus, satis constat quòd à Mohammedanis & aliis injustè eis affigatur & inuratur absolutum *Ignicolarum* nomen; cùm ea Prostrationis Reverentia quæ Igni & Mithræ præstatur, non sit alius cultus quàm qui per Orientem omnibus Regibus & Magnatibus civiliter exhiberi solet. Eorum itaque erga Ignem Reverentia non avertebat avocabátve à veri Dei cultu, sed ut Instrumentale ad ipsius cultum pertinebat pro Sacrificiis & aliter, eúmque cultum promovebat & ad eundem faciebat, uti faciebat Ignis Altaris Judaici in Templo Dei. Cùm igitur Persarum Ignis eos non avertebat quin Dei cultum cum vigore & veritate prosequerentur, eósque ad eundem magis accenderet, cessent in posterum Calumniatores qui nimiam culpam in hac parte impingunt eis qui reverà putant non esse culpam, sed rem innocentem & innocuam ad verum Dei cultum magis facientem, cùm honori divino nihil eo nomine derogetur, sed immane quid ejus honori hac ratione addatur, Dei cultum non minuendo per cæremonias erga Ignem, sed eundem cultum augendo & meliùs celebrando.

Si Mithram aut Ignem habuissent Deos, proculdubiò res suas solenniores exorsi fuissent in alterutrius nomine. At tale quid nunquam fiebat nec hodie fit in nomine Mithræ aut Ignis, sed semper in nomine Dei: & quidem Libros suos antiquissimos omnes in Nomine Dei semper inchoant, plerumque in hac sequente formâ,

In Nomine Dei Clementissimi Justissimi.

Et in hac Formulâ, Nomen Dei tale est quod alteri competere non potest: nam Solis aut Ignis mentionem facientes, id non aliter faciunt quàm propriis suis Nominibus eos vocando. Plura & majora de eorum orthodoxâ in Deo fide, in hujus Operis processu occurrunt.

Ignis ergò multiplici respectu habebatur sacer, sc. tam ut exemplum Ignis Judæorum, quàm ut originale aliquod Elementum, & ut res suâ naturâ purissima, &c. ut suis locis diximus. Proximè eorum Fidem ab initio arcessemus.

Et

Et quidem ab initio Monarchiæ eorum, possumus esse sat certi de Medorum & Persarum fide in solo Deo, cùm illa tempora inter vel Orientalis vel Occidentalis Historiæ limites veniant: quamvis & de antecedentibus temporibus non dubitemus, quoniam in initio Monarchiæ Medicæ illa Fides (ut ex eorum Historiis infrà constabit,) non videtur tunc quasi nova, sed videtur fuisse receptissima quasi à longo tempore tunc diu stabilita, absque coactione ullâ aut aliunde petitis Principiis. Et profectò si res benè inquiratur & perpendatur, Quis (aliàs) debuerit eos ad Dei Fidem convertisse? Quis fuerit tam potens ut potuerit convertere & ad novam aliquam Religionem cogere Medos (sub quibus tunc erant Persæ,) totius Orbis Monarchas? Verum quidem est, Deo succensente, Jeremiam [XLIX. 34.] temporibus Zedekiæ & Nebucadnessaris pronuntiasse Elamitas esse debellandos & inter omnes Gentes dispergendos pro tempore; illos autem pòst restituendos & dictam dispersionem esse recolligendam, & reducendam esse Captivitatem eorum. Hoc verò non fuit initio Monarchiæ, sed longè postquam vera Fides inter eos diu stabilita fuerat. Dato autem & non concesso quòd aliqui exteri *potuerint* hoc facere idque fecerint eosque coëgerint, quis ex circumjacentibus nationibus Ethnicis *voluit* eos ad veri Dei Fidem vocare & convertere, cùm circumpositæ Nationes omnes tunc essent Infideles? Sanè ante suam Monarchiam, Medi erant sub Monarchiâ Assyriorum, qui proculdubiò (si possibile) eos potiùs pervertissent, illósque à veri Dei cultu ad Idololatriam abduxissent. Sed Assyrii (qui dubio procul omnes de suâ Religione esse voluerunt,) hoc non fecerunt, nec id efficere potuerunt dum eis subjicerentur Medi & Persæ, qui ante Arbacem erant Assyriorum Exarchia. Cùm itaque Medi (ut & Persæ) ineunte suâ Monarchiâ fuerunt veri Dei cultores, non ab Assyriis aut aliis coacti aut conversi, inde satis constat eos ultrò fuisse tales primò, etiam longè ante illud tempus, (ante Monarchiam suam,) idque ab initio Gentis: quia impossibile fuit ut vel Assyrii vel Babylonii vel aliæ aliquæ Gentes Idololatricæ eos converterent ad veri Dei cultum, quippe quem tales Gentes ipsæ repudiabant & odio habebant & deridebant, Idololatriæ prorsus addictæ. Cùm itaque temporibus Arbacis in initio Monarchiæ suæ Medi & Persæ inventi fuêre Orthodoxiæ tunc sequaces; & nec ante nec post illud initium, possit assignari certum aliquot tempus quo vel dictum Cultum reliquerunt vel eundem resumpserunt, præsumendum est Aborigines

gines Medos & Persas in primo suo Religionis fundamine ab antiquo benè initiatos fuisse in veri Dei cultu, & in eodem posteà semper perstitisse; atque eos posterioribus temporibus (sc. post 140 annos) in eodem cultu plus confirmatos fuisse & plura orthodoxa didicisse ex conversatione cum Israelitis, quos Captivos Salmanassar transtulit in Shushan & Hara & Gozan & reliquas urbes Medorum. Nam (ut inde colligimus) pro aliquo tempore Medi videntur redacti sub plenariâ potestate Assyriorum, vel saltem erant eorum confœderati, quia Salmanassar habuit libertatem ibi collocandi Samaritas Israëlitas, & viceversâ ejus Nepos *Sennacheribi* filius *Esarhaddon* (Cuthæis aliàs dictus *Asnapper*) in Samariam transtulit Medos, Susanitas, Dehitas, & Elamitas, &c. Et quòd Fideles erant & veri Dei cultui addicti, ideò Deus ducentis annis antequam Cyrus nasceretur, per Isaiam prædixit eum cum Persis & Medis suis capturum Babyloniam & eorum Idololatriam perditurum: sic *Isa.*XXI. 2, 9, *Ascende ô Elam, obsidionem pone ô Media. ——Cecidit Babylon, omnia Deorum ejus Sculptilia ad terram usque confregit.* Hoc facturi erant Medi & Persæ, quòd essent veri Dei cultores Idololatriam exosi.

Et ut in primis temporibus erant Fideles, sic pro eorum continuatione in veri Dei Fide, sub finem ejusdem Monarchiæ apparuit Zoroastres Medorum & Persarum Præceptor, qui in Dei notitiâ educatus, Veteri Testamento non fuit inassuetus, nec à Judæorum conversatione alienus; imò à quibusdam in Palæstinâ natus censetur: qui itaque ipse Deum noscens, suos Medos & Persas in Dei cultu continuavit & ulteriùs informavit in orthodoxiâ, quam itaque eorum posteri ad hodiernum usque diem retinent, ut ex eorum Religiosis Libris constat, Hoc modo Medorum & Persarum orthodoxiam ad hoc usque tempus deduximus.

Iste Zoroastres fuit Religionis Perso-Medicæ Reformator qui novas suas Lucis & Tenebrarum explicationes dedit, hæc duo ex Creationis Historiâ ut Religionis Principia statuens, cum multis aliis quæ suis locis docebuntur. Is etiam cùm esset insignis Philosophus, Religione austerus, & totius Matheseωs peritissimus, hac ratione Persas sui admiratione perculit, & suæ Doctrinæ attentos reddidit. Præsertim coluit Deum in naturali quodam Antro, quod ille Mithriacum effecit & mirificè ac mathematicè comparavit; ubi scil. Mithra præsidens, hæc inferiora Regio modo regens eáque imprægnans sedebat: adeò ut omnes posteà non tantùm in summis Montium

tium jugis antiquissimo more Deum colebant, sed & subinde illius exemplo, Sacra sua Mithriaca in tali Antro præstare & peragere didicerunt. In eo erant Mithræ & hujus Mundi Symbolica philosophicè & mathematicè spectanda & contemplanda, non autem colenda; quâ itaque in re falluntur Autores: nam Persæ tunc talia Simulachra non colebant. Romani autem & Græci à Persis mutuantes talium Mithriacorum figuras, eas coluerunt & in usum Idololatricum verterunt. At montium jugis & Antris Mithriacis, posteà tandem pro cultu divino superaddita sunt Pyréa; non quidem ad continendum Deum qui nullis parietibus comprehendi potuit, sed ad alendum Ignem necessaria Domicilia, cùm propter pluvias & alia incommoda sub Dio vivere & conservari non potuit. Et sanè talium Pyreorum pleraque in editioribus locis & summis montium jugis eminebant, primitivo mori eo situ conformia.

Dictus Zoroastres (inquit Agathias p. 54,) eam Religionem quam hodiè exercent, instituit, eámque stabilivit. Id autem non sine magnis difficultatibus & contentionibus cum Persis, à quibus incarcerationem passus est; ut suo loco monstrabitur ex Libro *Shâhnâma-Nesr*, qui diversus est à *Shâhnâma Nezm*; nec ad Regem admitti potuit propter illius temporis Sacerdotes, qui tanquam pro Aris & Focis contendentes, ejus admissionem prohibebant. Cúmque tandem astu ad Regem intraverat, dicti Sacerdotes eum acerrimè oppugnabant, cum eo disputantes, & asserentes, *Quòd quamvis rationi consentanea diceret, non tamen æquum esse ut aliquæ in Religione mutationes aut innovationes fierent sine præmissis miraculis.* Is itaque miracula quædam (ut suo loco dicetur) præstitit, ut illis videbatur; quamvis per meram philosophiam illis ignotam omnia fecerit: & ut Doctrinæ suæ pleniorem fidem faceret, novas quasdam Revelationes prætendebat. Nam ante Zoroastrem, sub alio Sabaitico Legislatore *Poreodekéshangh* aliquam Religionis diversitatem agnoscunt Persarum Sacerdotes in Indiâ, sc. Sabaismum absque Pyroduliâ. Hanc autem Religionem quam hodiè habent, hoc modo emendatam & reformatam, credunt divinitùs approbatam, & præ omni aliâ puram: hocque fuisse cœlitùs revelatum Prophetæ suo *Zoroastri* (illis dicto *Zerdûsht* seu *Zerâtusht*,) uti scriptum extat in Libro *Sad-dèr*, qui est Præceptorum & Canonum Ecclesiæ Magorum Syntagma à doctissimo aliquo Magorum Sacerdote ex religiosis Zoroastris Libris olim collectum per modum Epitomes ad communem populi usum; cu-

jus aliquot Exemplaria penes me habeo. In dicto inquam Libro qui maximæ apud eos autoritatis habetur, ſequente modo de receptâ tunc Perſarum Religione (quæ etiam hodiè uſitata,) teſtatum eſt, his verbis,

Hoc enim ad Zerâtuſht venit pro certo,
Iſtam eſſe omnium Religionum optimam.

At non obſtantibus Zoroaſtris Revelationibus (ut vulgò creditum,) & in eis per multa ſecula fide receptiſſimâ, de eâ tamen Religione Perſarum Regi *Ardeſhîr Babacân* vulgò dicto *Erdaſhîr Bobgân* (quamvis dictam Religionem externè profiteretur & tueretur,) ſub-orta ſunt quædam dubia & Scrupula, præſertim de futuro ſtatu : unde totius Regni ſui Clero majore (ſc. Præſulibus) ad generale Concilium convocato, eos conſuluit, hæc illis præfatus,

Id mihi oſtendant, ut dubia è Mundo
Procul arceam, & Dei Religionem amplectar.
Cupio ut mihi de eâ Demonſtrationẽ oſtendant,
Veritatem toti Mundo demonſtrent.

Hæc Dubia ſolvebat Perſarum in Sacris Legiſlator ultimus *Erdavirâph*, qui ad id à Rege & toto Concilio electus, ex novâ Revelatione (ut prætendebatur, ſed reverà aſtu quodam adhibito,) dictam Religionem clariùs explicavit, Regis Fidem confirmavit, Dubiis ſatisfecit, omnes ab erroribus ſuis reduxit, & tunc receptam Zoroaſtris Religionem veram eſſe demonſtravit ; uti in hujus Operis ſequelâ ſuo loco fuſiùs monſtrabitur ex ipſius Libro *Erdavirâph-nâma* dicto qui penes me ſervatur. Interim breviter accipe id quòd p. 312. (interlin.) ibidem de totius rei eventu & ſucceſſu legitur : ſc. quòd tandem

Omnes in viâ Zerâtuſht Sphitamân
Iverunt in Religione τῶ Mazdiyaſenân.

Sphitamân breviatè legitur pro *Eſphintamân* Zoroaſtris patre. *Mazdiyaſenân* eſt eorum Codex ſacer Verbi Dei, (ſc. Zeratuſhti Scripta,) ut quando nos *Scripturam ſacram* aut *Bibliorum Codicem* nominamus.

Porro

Porrò ex *Shahristâni* & *Xenophonte* & *Herodoto* conſtat tam Perſas quàm Scythas Sabios Solis cultores, Ignem Sacrum ſervâſſe ante tempora Zoroaſtris. At cùm ille novos Ritus inſtitueret, & ejus ſuaſu plurima Pyréa extruens *Guſhtâſp*, ad novos iſtos Ritus amicè invitaret vicinum τῆς *Turân* ſeu Scythiæ Orientalis Regem *Argjâſp*, iſte pro vetere Religione Zelotes planè ſuccenſuit; & propter eà alterum bello invadens, dicta Pyréa diruit & ſolo æquavit, ad tales in Religione Innovationes à Guſhtaſpe invitari renuens. Donec tandem Victor evadens *Guſhtâſp*, ea rurſus inſtauravit, ut *Megjdi* Hiſtoricus Perſa in Guſhtaſpis Vitâ multis tradit. A Perſis itaque talis Ignis etiam hodiè perpetuus & per plurima ſecula inextinctus in omnibus eorum Pyréis die noctéque alitur, & per quaternos homines ſemper curatur & fovetur. A Scythis etiam ſeu Tataris Ignis hodiè (ut & olim) habetur Sacer; at non pari Rituum apparatu ſervatur.

In hac quidem Religione, omnem Ignem quodammodo honorant: & tamen (ut in Sacerdotio Levitico) valdè cauti ſunt ab *Alieno Igne* ne in aliquod Pyréum introducatur & coram Deo ponatur: nullum Ignem æſtimantes verè Sacrum, niſi qui ritè & legitimè accendatur, ſc. vel à Sole, vel à Silice, vel ab Arâ alterius Pyréi ubi Ignis Sacer diu conſervatus & legitimè primò accenſus fuit. Multa enim habent communia cum Judæis, à quibus hujus Religionis magna pars deſumpta eſt. Suratenſes nullum habent Pyréum, ſed (ut Judæi faciunt in Synagogis ſuis,) Lampadibus Oleì in ædibus privatis conſervant Sacrum Ignem accenſum à Pyréo eorum in urbe *Núßari*, quæ ad Lat. 20 graduum cum 40 minutis: eáque 10 milliaribus diſtat à *Surát*. Non autem accendunt ab urbe *Gúndavy*, (ut vult Pet. de la Valle,) 7 milliaribus diſtante à *Núßari*.

Grave erat & malè mulctandum peccatum in eo cujus neglectu Ignis Sacer extingueretur aut moreretur apud Judæos: nam Maimonides agens de Sacrificio jugi, Tract VI. §. 6, ait, *Si quis Ignem Altaris (vel unum Carbonem de majore Rogo ſublatum) extinxerat, verberandus erat: at ſi Ignem Candelabri aut Thuribuli extinxerat, impunè ferebat, utpote qui non tenebatur eße perennis.* Nec tale quid erat minùs mulctabile apud Perſas. Sed cùm Perſis eſſent plures ejuſmodi Ignes, id eis non erat æquè portentoſum ac fuit Romanis, apud quos unicus tantùm fuit pro toto Imperio Ignis ſacer. Græcis erant plures Ignes Delphis & alibi: & Pauſanias notat Ignem perpetuum

fuiſſe in Cereris & Proſerpinæ Templo, quem extinxiſſe nefas. Perſæ Ignem ſuum æſtimant tam Sacrum, ut nihil Igni ingratum facturi ſint: ideóque nec in Sacrum nec in quemvis alium Ignem unquam inſpuunt aut ſordes injiciunt, & multò minus eum Aquâ extinguunt; nec Candelam exanimant, ſed ſponte emori ſinunt, uti etiam fecêre Romani: nec domûs ſuæ incendium aliter ſupprimunt, quàm per injectionem terræ aut alio modo ſuffocando. Imò quod augeret flammam, Oleum adderent, potiùs quàm injicerent Aquam quæ extingueret, ſi alterum horum faciendum eſſet. Ignem non extinguunt Aquâ, utpote quæ ſit itidem ſacra. Præterea Aquam injicere, eſſet ſummâ vi & injuriâ utrumque violare & probro afficere, & inter duo Elementa ſacra pugnam inſtituere: adeò ut florente olim Perſarum Imperio, Ignem & Aquam commiſiſſe, erat crimen capitale & malâ morte mulctandum piaculum, nec minore pœnâ expiandum, idémque in altero Mundo poſt Reſurrectionem variis ſuppliciis corporalibus puniendum credebant. Hinc neque Perſæ in Indiâ calens ferrum (utpote quod Ignem in ſe contineat,) in Aquam immittunt, ne violentiam inferant Igni, quod damnabile. Eâdem de causâ etiam Gladios non portant, nec armati accedunt Ignem, ne violentiam illaturi & minaturi videantur. E contra autem, ignem alere & fovere, ſive communem ſive ſacrum, meritorium habetur; cùm tam ex Fide ergâ Deum quàm ex pietate & bonis operibus ſalutem æternam ſperent, *ita tamen ut per Ignem*; non quidem purgatorium, nam tale quid ut in ſe abſurdum, ſic & illis prorſus inauditum: nec credunt ſupplicium aliquod futurum per Ignem.

Quoad veteris ſtirpis Perſarum Habitum, (dicente Mandelſlo & aliis teſtibus oculatis,) ii qui in Indiâ degunt tam Sacerdotes quàm Laïci, albis veſtibus induti incedunt. Hoc autem ideò eſt ut meliùs imitentur Banianos Indos, & in hoc ſe iis conforment, inter quos & ſub quibus vivunt. Unde nec porcinam edunt: ſed urgente neceſſitate, eam tangunt. Hoſce in Indiâ Perſas Magos planè indigitavit Diogenes Laërtius, quos ſuo tempore dixit albis veſtibus indutos tunc eſſe. Et hi iidem ſunt quos *Mobéiyida* ſeu *Candidatos* vocat *Gjéuhari*, المبيضة فرقة من الثنوية وهم المقنع سموا بذلك لتبييضهم ثيابهم مخالفة للمسودة من اصحاب الدولة العباسية *Candidati ſunt Secta quædam Dualiſtarum, (ſunt nempe Al Mokánna',) qui ſic nominantur, quia albas induunt veſtes; in contrarium Nigratorum*

rum qui ſunt homines Dynaſtiæ Abbaſidum. Tales سپیدن جامگان *Candidati* reverà ſunt Perſæ in Indiâ Dualiſtæ. Nomen *Mokánna* ſignificat *Calanticâ indutos*, vel etiam *Galeâ indutos:* ſed prior ſignificatio eligenda, nam non gerunt Pileos tumentes ſicut Mohammedani. Sed cùm Perſæ in Indiâ degentes, ſint è patriâ exules & extorres, videntur etiam in quibuſdam aliis rebus (præterquam in Veſtibus) infecti alienis moribus, ſubjectione ſubacti, ideóque nec in opinionibus religioſis ſemper orthodoxi: unde horum praxis fortè non ſit ſemper probanda, nec ſint orthodoxis Perſis tam in hoc quàm in aliis quibuſdam rebus exemplar imitabile. Nam à veteribus Perſis antiquæ ſtirpis in Perſide ubi liberiùs vivitur, in aliquibus rebus aliter fit: ibi enim gratiâ Ignis (apud eos qui regulares ſunt) quivis tam ſplendens quàm rubens color in omnibus cujuſcunque generis rebus æſtimatur & ſacer habetur: & ut olim, ſic etiam hodie, (dicente Thevenoto) affectant induere veſtes flaveſcentes aut rubeſcentes flammei ſeu latericii coloris, quippe qui ſit Ignem quodammodo referens ſimulánſque: hinc Curtius meminit in Xerxis ſolenni Proceſſione (ſecundùm numerum dierum Anni,) fuiſſe 365 *juvenes puniceis amiculis velatos*, i. e. rubeis. Et eodem modo melioris notæ fœminæ Peplum luteum flammeúmve ponè dependere ſinunt, ſc. talis coloris Pallam muliebrem gerunt. In hujus Operis proceſſu, plura de eorum habitu ex Autore Gallico autopte notantur. Atque propter ſupradictam cauſam eſt quòd *Rubinus* & *Balaſcius* & *Carbunculus* & *Pyropus* & *Hyacinthus* ruber & *Granatus*, æſtimentur præ aliis Gemmis & in pretio habeantur. Et ſic in omnibus aliis rebus.

Et propter eam quam cum Igne inferiore convenientiam habent, Stellas & Ignita Meteora & Coruſcamina & Ignes cœleſtes omnes in honore ſemper habuerunt & etiamnum habent & magni faciunt. Et, ſi aliquem tetigerit Fulgur, id pro fauſto omine reputatur, quamvis eo tactus fortè lædatur; quia ſi quis ſit à cœlo tactus, id digito divino factum cenſetur: nam reſpectu puritatis, tam Ignis, quàm Sol & Luminoſa omnia ſunt cognata & eorum opinione res divinæ. Ideóque omnis Ignis ſive ſit cœleſtis & ſuperior, ut Planetarum & Meteororum; ſive terreſtris & inferior, aliquid Sanctitatis & Beatitudinis in ſe habere creditur. Sed (ut ſupra dictum,) non ut Deus adoratur: Deum enim Omnipotentem cœli & terræ Creatorem ſolum adorant, idque devotiſſimè, ſcrupuloſâ conſcientiâ malum fugientes & bonum facientes & exercentes, pietate & timore Dei ex-

 cellentes,

cellentes, & plerasque totius Orbis Gentes in hac parte superantes. Et quidem de eis peculiariter notari debet, quòd veterum Persarum Ecclesia & Gens sola sit & in toto terrarum Orbe unica, quæ (exceptâ Israelitarum & Judæorum lineâ sacrâ,) continuò & constanter à suis primordiis seu incunabulis & ab ipso Diluvio ad hoc usque tempus veri Dei notitiam & cultum semper sine ullâ temporum interruptione retinuerit & adhuc retineat. Et quamvis (ut superiùs notavimus,) Sabaismi & Pyroduliæ externâ specie Religionem suam veriorem interpolaverint & inquinaverint, & plurimas superstitiosas & peccaminosas nugas cum vero cultu (ut Lolium cum Tritico) miscuerint, id quidem erroneæ conscientiæ ductu factum, Dei timorem & cultum non exclusit, quin omni ævo veræ Religionis & pietatis energiam semper retinuerint. Eos itaque tam miram Religionem habuisse, cum talibus nugis Dei timorem tenendo, atque soli Deo cultum divinum, Elementis autem & Planetis cultum tantùm civilem exhibendo; talem inquam eorum in hac parte praxin ante ter mille annos usitatam, nunc serò tandem hisce temporibus resciviſſe & detexiſſe, certè juvat, multum juvat recreátque! Omnis autem talis praxis in Sacro Codice damnata est. Quid verò de Deo crediderunt & adhuc credunt, quantopere eum honorant, & quanto ardore illum venerantur, (cum Fidei eorum summâ, & omnibus illis Attributis quæ à mortalium religiosissimis Divinæ ejus Majestati tribui solent aut possunt,) sub finem hujus Operis particulatim docebitur. Supradictæ erga Solem & Ignem cæremoniæ, (quatenùs sunt respectus externi & tantùm civiles erga tam gloriosa corpora, dum veri Dei timorem & cultum tam internè quàm externè retinuerint & cum zelo exercuerint,) in iis qui S. Scripturæ lumine destituti, erant aliquantulùm excusabiles: nam quamvis Zoroastres viderit & noverit Vet. Testamenti Biblia Sacra, ea tamen suis integrè non tradidit. Et, quòd ea quæ præstant, sint meræ civilitates potiùs quàm divinus aliquis cultus, vel hinc constat, sc. quòd talia (referentibus Pers-Armenis ut supra dictum,) erga Solem præstant Persæ Mohammedani & Armeni Christiani, qui ambo ab omni Idololatriæ specie satis remoti: inde inquam, planum est quòd isti omnes non reputant tale Homagium esse Idololatriam. Sed nihilominus, me judice, tale quid in iis qui S. Scripturam & Mentis Divinæ Revelationes nôrunt, (ut qui sub Novo Fœdere nati,) est planè intolerabile.

Animalia noxia peculiari odio prosequuntur Persæ, de quâ re

alibi

alibi diximus: & è contra, alia quædam nimis æstimant, ut Canes, & Gallos gallinaceos, &c. unde Canes ex religioso Zoroastris præcepto pascunt; & Gallos labentis temporis nuntios, ita æstimant, ut severissimam commissi criminis pœnam subire contenti sint, potiùs quàm Galli caput amputare. Inde meritò apud Aristophanem Persica aut Medica Avis habetur Gallus: & usque hodie Gallinis adeò scatet Media, ut eo ferè solo cibo & earum Ovis (unâ cum carne Ovinâ) excipiantur nostrates ibi peregrinantes. Ab illâ regione jam utilissima hæc Avis per totum Orbem multiplicatur. Hocque novisse juvat: nam rebus alienigenis longo temporis tractu apud nos factis tanquam indigenis, unde primò venerint tandem ignoratur; quod de multis Plantis & Arboribus verum, & de Animalibus haud paucis, atque etiam de plerisque rebus aliis per commercium in usum nostrum aliunde adoptatis; cùm antiquo tempore à toto Orbe magis divisi & disjuncti essent Britanni, qui jam commercio conjunctiores.

Prædicta Persarum Religio ea est quæ fermè ab ipso Diluvio in Parthiâ & Mediâ & Persiâ apud Gentes ibi incolentes, duravit & viguit, quæ etiam hodie à dictarum gentium sobole in eisdem regionibus mixtim vivente continuatur. Hujus religionis Metropolitana Ecclesia quæ à devotis peregrinantibus solenniter visitari solebat, olim extructa fuit à Rege Gushtasp in urbe Balch prope confinia Indiæ: & idem Rex eandem Religionem transplantavit ex Persiâ in superioris Indiæ urbem *Keshmîr*, ubi (uti colligitur ex *Bundâri Isphahanensi*) idem Rex extruxit Pyréum, illudque solenniter adire jussit omnes Indiæ Regulos, missâ Idololatriâ suâ, illam Indiæ partem (ut videtur) sub se tunc habens. Eam autem Deicolam Religionem brevi ibi extinxit Indorum Idololatria. Et tandem longo pòst tempore, totaliter everso Persarum Imperio, & ingruente persecutione, (ut fusè narrat D. *Henr. Lord,*) aliqua Persarum pars concessit in Indiæ inferioris partes ad *Suràt* & *Núßari*, ubi hodie eadem Religio ab eis servatur & colitur, & (ut postmodùm intelleximus,) ultra Indiam in Insulâ *Gilólo* etiam recepta est. Dicta migratio seu fuga in Indiam, facta est tempore Regis *Yezdegherd filii Shahriyâr* veterum Persarum ultimi, (à cujus inthronizatione suam Æram ducunt veteres:)nam cùm *Othmân filius Affân* circa annum Christi *646* cum suis Saracenis Persiam invaderet & occuparet,aliqua Indigenarum pars potiùs quam Tributis gravioribus vexari aut incarcerari & omnibus bonis spoliari, Islamismum (Victorum Religionem) amplexa est, &

Saracenorum

Saracenorum jugo paruit; dum altera Indigenarum pars veterum Rituum tenacior, potiùs quam ullâ vi ad Circumcisionem & alios Mohammedanorum Ritus novamque Fidem cogi, (*Zoroastrem* pro *Mohammed*, & *Zend* pro *Alcorano* commutando,) fugâ sibi consulens, in remotiores Regionis angulos & montes partim, partimque in Indiam secessit; & hi in hisce locis veterem suam Religionem exercentes, hodiè pacificè vivunt, à Mohammedanis & reliquis rerum Dominis tolerati: sed tamen contemptui habiti; & præsertim in *Ispahân* ubi Curia Regia, semper fuerunt pejus habiti quàm in aliis locis. Et nuper (quod dolens refero) isti veterem suam Religionem deserere & Islamismum amplecti fuerunt coacti à novo Persarum Rege *Hosein*, qui vetus istorum suburbium *Ghavr-abâd*, de se nominari jussit *Hosein-abâd*. In Indiâ autem (in *Suràt* & *Núßari* urbibus Provinciæ *Guzuràt*,) victum quærunt plantando Nicotianam, & extrahendo Vinum Palmeum, & aliâ agriculturâ & mercaturâ, & quibusvis occupationibus, exceptâ eâ Fabrorum Ferrariorum, propter reverentiam Ignis, ne eum profanare videantur: nec ut supra dictum, ignitum ferrum (quamvis alius aliquis id in Ignem immiserat,) in quovis liquore extinguunt, quod Fabris esset necessarium. Sed præsertim multi eorum sunt Textores telarum Indicarum quæ tam in Europam quàm in omnes alias Mundi partes deferuntur. At Mohammedani nimis alto supercilio hanc & omnes alias Religiones aspiciunt, & ut erroneas despectui habent, & easdem hodie delere satagunt. Unde *Sheich Saadi* Mohammedanus Persa Shirazensis olim, veteres nostros Persas æstimans *Ignicolas* & *Infideles*, eos æquiparat Christianis de quorum Salute desperat, & utrosque ut misellos contemnit, magnificando Misericordiam & Clementiam Dei qui tam indignos homunciones quotidiè ex Bonitate suâ alere & sustentare dignatur, his sequentibus verbis in Libro *Gulistân*, يا كريمي كه از خزانهٔ غيب گبر و ترسا وظيفه خور داري *O quàm Liberalis es, qui ex Thesauro abscondito, Ignicolis & Christianis quotidianum alimenti demensum præstas!*

خوان نعمت بي دريغش همه جا كشيده — *Mensa Beneficentiæ ejus profusæ ubique sternitur!*

باران رحمت بي حسابش همه را رسيده — *Pluvia Misericordiæ ejus infinitæ ad omnes pervenit!*

Nomen *Tersâ* seu *Tarsâ*, quo heic *Christiani* notantur & alibi apud alios Autores notari solent, in quodam vocabulario (ut dicitur) ab aliquo Mohammedano exponitur *Idololatra*; sed minùs rectè, nisi quatenùs

quatenùs Mohammedanorum opinione, aliqui Christiani sint Idololatræ, adeóque illi Termini apud eos sint convertibiles. De hoc autem fusè egimus in Dissertatione quam ante aliquot annos emisimus pro Bibliorum Polyglottorum Defensione contra Carmelitam quendam sui Ordinis olim in Persiâ Præfectum; qui jam in viciniâ agens, nihil hactenus reposuit, ut me defuncto, impunè id facturus sit.

Hoc autem præsens Opus quod spectat, in eo pauca quædam extraximus ex Græcis & Latinis, & alia quædam ex Arabibus & Persis Mohammedanis. Sed Mohammedani haud multa produnt de Magorum Ritibus, utpote quos vilipendunt, & ex ignorantiâ & malitiâ eos aliquando invidiosè repræsentant. Nos itaque abstrusiores res ex obscuris suis latebris sedulâ diligentiâ & dispectione eruendo, genuinis ipsis Veterum Persarum Monumentis præcipuè freti sumus, ex eorum mente & tenore in sequentibus dicturi; inde eliciendo quantum de vetere Persismo & eorum Magismo impræsentiarum sitienti animo sufficiat, donec ipsissima Zoroastris Scripta (quantivis certè redimenda) publici juris fortè facta fuerint, si modò Bonarum Literarum Fautoribus tale quid Sumptibus suis procurare & promovere videbitur; ut illam Antiquitatum partem nondum tentatam & hactenùs inexploratam, nobis tandem scrutari & rimari liceat. Et sanè, (nisi surdescat ævum,) si aliquid hujus generis præstandum speretur, oporteret ut jam statim suppeditatis necessariis sumptibus, (sine quibus id nunquam fieri poterit,) mox inchoetur & acceleretur biennalis opera præparatoria, quæ ad res ex Oriente coëmendas requiretur; ut (si interim ex Oriente comparari potuerint,) quam primùm Prelum ab hoc Opere vacaverit, immediatè aggrediamur alterum illud Typis mandare: ne fortè aliàs dum moras trahimus, cito pede prætereunte ætate, planè excidat illud designatum & hactenùs desideratum Opus (quale esset *Zoroastrianorum editio*,) antequam ad optatum finem perducatur. Ego ex meâ parte paratus sum suscipere laborem, & (quantum in me est,) aliquid in bonum publicum præstare. Perpendant Cordatiores an operæ-pretium sit, necne? ut, si tale quid sit desiderabile, & tamen nunquam fit, non in nos culpa redundet, sed in illos ditiores Literarum Patronos qui tale præconium à nobis jam per aliquot annos audiverunt. In hisce rebus ex Oriente procurandis, erit difficultas, cùm Incolæ ex Religioso Præcepto sint talium rerum tenaces & in eis prodendis valdè cauti. Sed nihilominus per pecuniæ vim & alias artes, ad nos cogi & feliciter

deduci poterunt talia Orientis κειμήλια, aliàs ad nos nunquam perventura: quia me defuncto, apud nos fortè pauci erunt superstites, qui *Quid* sit comparandum, & *Ubi* locorum inveniendum, & *Quomodo* id ad nos deducendum sit, noverint. Ideóque dum vivitur & aurâ vescimur ætherea, aliquid citò in hujusmodi opere faciendum videtur; nam post fata cessandum: *fronte capillatâ, pòst est occasio calva.* Additâ autem primâ vi quæ est motionis continuandæ principium, dum in præsente Opere heic edendo sudatur, indies ad nos properabit accita materia: imò dum heic dormitur aut aliud agitur, nocte dieque confecto itinere & sulcato æquore, aliunde ad nos accelerabitur.

In hoc autem Opere quod jam præ manibus est, in unum congessimus pleraque (sive bona & orthodoxa sive mala & hæretica,) quæ de Magorum Religione sparsim apud Autores leguntur. Cùm itaque in hac Religione fuerint Sectæ plures quam 70, (uti etiam sunt in Christianitate,) non est expectandum ut omnia quæ de eorum Religione fortè dicta fuerint, pertineant ad Magos orthodoxos, sed aliqua etiam ad hæreticos; haud magis quàm omnia quæ de Christianismo alicubi dicta fuerunt, ad solos Orthodoxos pertinuisse censeantur, nec aliqua ad hæreticos, cùm plurimæ fuerint etiam in Christianitate Hæreses. Hac enim ratione (propter talem inibi malorum & bonorum mistionem & farraginem,) de tota Christianitate statim pessimè sentirent eámque damnarent Gentiles, de quorum conversione aliàs sperare possemus, & Dei Nomen blasphemaretur inter Gentes; si tam iniquo modo judicarent. Magorum autem Secta orthodoxa (breviter) ea est quæ de duobus Principiis credit unum fuisse æternum, alterum verò creatum; Deum esse amandum & adorandum eique soli serviendum, Diabolum autem detestandum & odio habendum; cum multis aliis rebus Dei Unitatem & alia ejus Attributa spectantibus. Hæretici autem fuêre tam alii qui in processu hujus Operis enumerantur, quàm Magi Dualistæ (ut vocantur,) statuentes hæc duo Principia fuisse coæterna, &c. ut Manichæi, & alii in aliis rebus minùs orthodoxè sentientes, qui infrà ex Autoribus memorati: cùm non sit expectandum ut ulla unquam Gens suos omnes habeat orthodoxos. Nam semper fuit & etiamnum erit impossibile ut in ulla Religione omnes idem sentiant, quin judicii diversitas sit de quovis ferè Religionis Articulo: unde in omnibus totius Orbis Religionibus tot Sectæ & Divisiones emerserunt, & ex improborum & stultorum hominum corruptis cordibus & inventionibus,

nibus, tanquam è Tartaro pullulârunt. His adde, quòd contra Persas quædam sint falsò & malitiosè dicta per Mohammedanos & Græcos & alios hujus populi eorúmque Religionis inimicos & rerum eorum ignaros & iniquos æstimatores, quæ ab ipsis Persis & eorum amicis longè aliter dicuntur. Ideóque cum aliquid de isto populo refertur, candidus Lector debet perpendere qualis sit Relator & quænam ejus Religio, an Mohammedanus, vel aliàs vetus Persa, & an horum res satis calluerit; ut ita æquum de tali sententiâ & de hac Religione judicium ferre valeat. Prætereà, multa irregularia aliquando facta fuêre à quibusdam Persarum Regibus, qui ex plenitudine potestatis, pro libitu sæpè fecerunt & fieri jusserunt ea quæ non erant sancta; quibus orthodoxi Sacerdotes non potuerunt resistere eáve impedire. Unde tanta olim Magorum cura ut Reges & Regum filii instituerentur in orthodoxiâ, utpote à quâ tandem (ut sperabatur,) ne latum unguem discessuri essent.

Propter dictas causas, in hoc Opere perlegendo, supradicto modo sentiendum est de multis quæ in eo sparsim traduntur; & cùm dictis limitationibus & cautionibus de Magorum Religione judicandum; nec statim omnia quæ de Magis unquam dicta fuerunt, vero Magismo impingenda; cùm sanè orthodoxi talia non faciant nec agnoscant. Insuper Persarum Magia, (quæ præcipuè erat Theologia & Philosophia naturalis,) diligenter distinguenda est à maleficorum Diabolicâ Magiâ quæ Persarum Magis planè Ignota fuit. Qualis autem fuerit Magorum vera & Reformata Religio tum demum pleniùs innotescet, & de eorum orthodoxiâ tunc rectiùs judicabitur, quando supradicti Zoroastris (Viri omnium consensu Doctissimi) Libri integri lucem viderint; ex quibus etiam multa Philosophica & Historica & Medica & Astronomica & Astrologica in sinu temporis & Archivis Persicis nondum reclusis hactenùs latentia, in publicam lucem emergent. Nam solam Religionem spectat Liber *Sad-der* qui heic exhibetur, qui est breve quoddam Compendium seu Manuale à docto quodam Sacerdote olim in usum vulgi ex ejus Libris Theologicis selectum & affectato stylo compositum carmine, quod semper vitavit Zoroastres, omnia sua conscribens prosâ. Et quamvis iste Liber pro Canone habeatur, ejus Contenta respectu totius, sunt tantùm pauca. Doctiores veterem Linguam & Literas (quibus ejus Opera scripta sunt,) callentes, plura & meliora sciunt. Sed interim, Partem novisse, est melius quàm totum ignorasse.

CAP. II.

Quomodo veteres Persæ suam esse Abrahami Religionem jactitant, illámque ei acceptam referunt: quâ occasione heic exhibetur nova Vitæ Abrahami Historia, & de verâ ejus Religione disquisitio, & Persicæ Religionis cum eâ Collatio, &c.

DIcta veterum Persarum Religio ab Arabicè loquentibus nuncupata est ملة ابراهيم *Millat Ibrahîm*, & à Perso-Medicè loquentibus کیش ابراهام *Kîsh Abrâhâm*, quæ utraque sonant *Religio Abrahami*, gloriando eam primò ab Abrahamo Patriarchâ & Fidelium Parente profectam. Inde est quòd eorum Liber eandem Religionem continens docensque, ab Orientalibus Arabicè vocetur صحف ابراهيم *Sohfi Ibrahîm*, i. e. *Liber Abrahami*. Quibus aliis etiam nominibus tam Abraham ipse quàm dictus Liber gaudeat & Titulis decoretur, infrà suo loco dicetur.

Dictum Librum cœlitùs Abrahamo demissum credunt Persæ veteres, eodem modo quo à Muslimis creditur Coranus Mohammedi demissus, Evangelium Christo, Lex Mosi, & Psalmi Davidi. Et apud Shâh-Cholgji Persam, inter Muslimorum Dies celebriores, notatur peculiaris hujus rei Dies, ubi legitur, غرة رمضان — نزول صحف بر ابراهيم ع م *Novilunio Ramazân fuit descensus τȣ̃ Sohf super Abrahamum, cui pax.* Nomen *Sohf* à Persis usurpatum, ex vi vocis Arabicè est *Codex* seu *Liber* in genere. Atqui, saltem Decem Libros ad Abrahamum descendisse ajunt, quorum Decimus habetur *Pâzend*, plenus consiliis & sapientiâ & secretis. Quin & omnes Zerdushti Libros (qui plures sunt) in censum Librorum Abrahami venire volunt. Decem Libros Abrahami etiam numerat Abu Mohammed Arabs. Omnium autem pessimè nugantur Judæi, Abrahamo tribuentes Librum merè Cabbalisticum, cui Tit. ספר יצירה *Liber Jetsirà* seu *Creationis*.

Horum Librorum descensum seu demissionem crassiore modo affirmare videntur Orientales, si illorum nuda verba spectemus: sed hoc tantùm volunt, sc. quòd dictorum Librorum sensus à cœlo inspiratus fuit dictis personis. Abrahamum itaque in re sacrâ Persicè پیشوا *Pîshvâ*, seu Arabicè امام *Imâm*, i. e. *Antistitem* suum vocant asserúntque, illúmque sibi ut Patronum vendicant, seipsos illius Asseclas ejúsque Religionis sequaces jactitantes. Prætereà (ut videtur) volunt

volunt eum aliquando vixisse in *Bactris*, quæ بلخ *Balch*; unde in *Epit. Rustemi AlMáulavi* legitur بلخ شهر ابراهيم پيغامبر ع م *Balch est urbs Abrahami Prophetæ, cui pax.* Ista urbs versus Indiam in ulterioribus partibus Ditionis Persicæ sita est: Abrahamum autem unquam eas partes lustrâsse aut ad eas peragrasse ex sacra Historia colligi non potest. Prætereà obstat, quòd *Balch* condita fuit à Rege *Lohrâsp* longè post tempora Abrahami: ideóque si quid insit, pro *Balch* subintelligenda est antiquior ibi urbs *Bamiyân*, in cujus locum (vel ad parvam distantiam) successit *Balch*, ubi *Lohraspis* filius *Gushtâsp* extruxit insigne Pyréum multis divitiis ditatum, & reditibus dotatum, ad quod (cùm haberetur urbs Abrahami) tanquam ad sacrum locum quotannis solennem Peregrinationem Religiosè suscipere solebant veteres Persæ, ut Arabes hodiè faciunt ad Meccam: sic Libri Persici *Shahnâmæ* Interpres Arabs *Bundâri* Ispahanensis, بلخ وكانت عند الفرس بمنزلة مكة عند العرب *Balch fuit Persis sicut Mecca Arabibus.* Mihi autem videtur quòd *Balch* vocata fuerit *Urbs Abrahami*, quia propter Religionem Abrahami (ut vocant,) fuit celebratissima; non autem quasi Abraham ipse aliquando ibi fuerit aut ibidem vixerit.

Quin & Abrahami famam hauserunt pleræque Gentes, etiam Idololatricæ; quarum aliquæ eandem in bonam partem, & aliquæ in malam partem traxerunt: tam celebris per totum Mundum fuit Abraham! Scilicet summa ejus erga Deum pietas & maximus apud Deum favor ubique terrarum percrebuit, & ejus fama de offerendo Isaaco & de intentione eundem immolandi, apud Gentes diffusa est tanquam de Isaaco actu immolato; quâ itaque in parte perperàm interpretatum malè cessit Abrahami exemplum. Nam ex malè intellectâ Abrahami Historiâ, Ethnici elicuerunt, Quòd si aliquis grande aliquid à cœlo petendum haberet, id obtineret per Holocaustum humanum, sc. comburendo filium suum primogenitum, uti fecisse crediderunt Abrahamum. Inde Vivicomburium prævaluit apud erroneas Gentes, à quibus infecti fuêre Israelitæ tanquam novâ quâdam doctrinâ à cœcutientibus receptâ, qui primi hujus erroris fundamenti immemores. Apud Plutarchum in Libro de Superstitione p. 171, de Fœminis Gentilibus memoriæ proditum, *Quæ nullam habebant prolem quam Idolis mactarent, emebant à pauperioribus Infantes tanquam Agnos aut Pullos mactandos; &, si Mater adstans fleret, mulctabatur*

batur pretio. Et ante Simulachrum omnia strepitu Fistularum & Tympanorum [Tabour and Pipe] *opplebantur.* Meritò itaque ad meridiem Hierosolymorum talibus Sacrificiis destinatus locus dicebatur *Tophet*, à *Tòph* quod est Tympanum parvum unâ tantùm facie præditum, ad quod fistulâ canebatur. Hoc cum S. Scripturâ convenit eámque confirmat, Testimonio ab extra petito, quod melius. Harum autem Gentium posteri talia facientes, ea non nominatim referunt Abrahamo, primi sui Instituti occasionem ignorantes. Tam diabolici fuerunt Imitatores falsi & Pseudomimi!

Ab Abrahami exemplo (ut eis videbatur) filium primogenitum offerendi, procedebant ad offerendum quemvis filium aut Hominem in genere, tacito Abrahami nomine; idque non semper filium aut filiam comburendo, sed & defodiendo in terrâ & demergendo in aquis. Plutarchus de *Amestre* Xerxis uxore refert, *Quòd ipsa defodiebat XII homines vivos pro sese τῷ Ἅδῃ.* Hujus Historiæ meminit Herodotus, qui etiam parem de Xerxe historiam præmittit: nam p. 477. de Xerxe ejúsque exercitu in Græciâ agens, narrat, *Per. Novem vias Edonorum ivêre, juxta quas Strymonem pontibus junctum invenêre. Audientes autem eum locum* Novem vias Edonorum *appellari, totidem illic Pueros ac Virgines virorum Indigenarum vivos defoderunt. Persicum enim est defodere viventes. Nam & Amestrin Xerxis uxorem jam provectæ ætatis audio bis septem Illustrium Persarum Liberos defodisse, ad referendam pro se gratiam deo qui sub terrâ esse fertur.* Idem fecêre Romani casibus extraordinariis, ut Livius docet Lib. II. cap. 57, *Ad Oraculum missum ut sciretur quis tandem esset finis Cladibus quæ Imperium afficiebant. Interim ex Fatalibus Libris Sacrificia aliquot extraordinaria facta; inter quæ Gallus & Galla, Græcus & Græca, in Foro Boario vivi demissi sunt in locum saxo conseptum.* Ægyptii submergendo vivam virginem, fecêre victimam: ii enim quotannis (referente *Múrtadi*) Virginem sacrificabant Nilo suo, ut justum suum Incrementum servaret. Sed quo tempore Ægyptum subjugarent Mohammedani, Generalissimus Dux *Amru filius Aas* ut Victor ingrediens mense *Baun*, tam hunc quàm alios Ethnicos eorum Ritus Edicto prohibuit & abolevit. Unde conquesti sunt, se non posse in regione suâ subsistere absque Incremento Nili, qui servabat Regulam suam secundùm Legem quandam. Illo interrogante, *Quænam esset Lex?* Responderunt, *Hujus mensis Baun 12 die accipimus Virginem, (satisfactione priùs datâ parentibus,) quam adornamus vestibus pretiosis*

tioſis & gemmis; & eandem nocturno tempore in Nilum projicimus ut aquis ſuffocetur. Ille autem dixit, *Hoc non poſſe continuari per Legem Muſlimanicam, quæ omnes profanas conſuetudines tollit.* Quin & Arboribus & reliquis diis falſis apud alias Gentes litari ſolebat Victimis humanis, ut ſuo loco fuſiùs dicetur.

Aliæ quædam Gentes erroneas res ſuas tam celebri Autori diſertè & nominatim referre geſtiebant primitùs: quamvis jam hodie & à multis ſeculis originalis Inſtituti cauſa apud eos in oblivionem abierit. Nam Indorum Idololatricorum (in ſuâ vix intelligibili Religione myſteriosâ quæ tam ſpecioſo nomini non reſpondet,) Antiſtes olim primarius perhibetur برهمه *Brahma* ſeu *Brâhama*, qui ab Abrahami nomine Hebraico ſic vocatus creditur, *Abrahamum* ipſum hoc nomine indigitando; ut & à Perſico ejus nomine *Brâhâm*, dictæ Religionis Indicæ Sacerdotes etiam (ut in Libro *Pharh. Sur.*) dicuntur برهمن *Brahman* ſeu *Brâhaman*; quos quaſi אברהמיים *Abrahamitici* ſic dici volunt Judæorum Docti, ſpecialiter Autor Libri *Shilte, Gibborîm.* Arabes Abrahami ipſiſſimum Nomen (pueris aut juvenibus applicatum) ſubinde diminutivâ formâ efferunt بريهيم *Boreihîm* ſeu *Breihîm*, vel بريه *Boreih* ſeu *Breih*, ſive ابيره *Obeirih*, quibus omnibus notatur *Abrahamulus*. Hæc in plurali ſunt ابارمه *Abârima* & اباره *Abâriha*, & ابار *Abârih*. Hæ quidem formulæ rem prædictam illuſtrant, monſtrando in quàm varias formas Abrahami nomen aliquando torqueri ſolebat. Supradictam etiam opinionem tradit Shahriſtâni Arabs, quam tamen putat ſe refutâſſe, quamvis reverà eam potiùs confirmaverit, (in calce ſui Libri, ubi de Religionibus Indiæ agit,) dicendo, *Quoſdam exiſtimare* براهمه *Brahamanos ſic dici ab* ابراهيم *Ibrahîm; id tamen fieri non poſſe, quia iſti* [ſc. Indi] *omninò negant omnem prophetiam: populum verò qui credit in Prophetiam Abrahami, eſſe Dualiſtas, qui aſſerunt Lucem & Tenebras. Sed Brahamanos ſic dici ab homine cui nomen* ابراهام *Abrâhâm.* Hoc modo Shahriſtâni diſputat contra ſeipſum, ſc. ignorando quòd *Ibrahîm* apud Arabes ſit idem nomen quod *Abrâhâm* & *Brâhâm*, quæ dicti nominis Abrahamitici forma apud Perſas.

Dictus autem Shahriſtâni haud gratis de Abrahamo loquitur tanquam de prophetâ: nam qui in Bibliis dicitur נביא *Nabi*, aliàs etiam dici ſolebat חוזה *Chozè* ſeu רואה *Roè*, i. e. *Videns, prævidens*, qualis fuit Abraham; id quod Chriſtus de eo teſtatur, *Abraham vidit Diem meum,*

meum, & gavisus est. Sed quòd is reverà fuit Propheta, aliàs testatum relictum est ab ore Dei, *Gen.*XX. 7, *Nunc itaque restituite homini uxorem suam, nam is est Propheta:* sc. familiari Dei colloquio honoratus, & divinâ Revelatione donatus ut in casu Sodomæ & aliter; quippe qui omnium Fidelium Pater, Fide insignis, Prævisione notabilis, & toti Orbi timoris divini, pietatis, justitiæ & obedientiæ semper imitandum Exemplar. Alibi etiam vocatur Propheta, ut *Tob.* IV. 12, *Nos enim sumus filii prophetarum Noæ & Abrahami & Isaaci* & *Jacobi.* Et sic apud Orientales semper audit ابراهيم پيغامبر *Abraham propheta.* Et in altero Arabico Libro *de Primis & ultimis,* multa *Prima* tribuuntur Abrahamo, quòd scil. ille fuit *Primus* quem fecit Deus Patrem Prophetarum, cùm ex ejus lumbis prodierint 1000 prophetæ à suo tempore ad Mohammedem. *Primus* qui migravit à suis in viâ Dei & religiosè fugit. *Primus* qui vestibus nudatus fuit in viâ Dei. *Primus* qui discessit è patriâ suâ in causâ Dei, servando fidem suam. *Primus* qui hospitio excepit Hospites, inde dictus *Pater Hospitum.* *Primus* qui extruxit Domum pro Hospitibus, faciendo eam cum duabus Portis. *Primus* quem Deus nominavit Haniphæum, eximendo eum à vocationibus vel Judaismi vel Christianismi. *Primus* qui Muslimos nominavit Haniphæos. *Primus* qui in ignem projectus fuit pro causâ Dei, & Ignis fuit super eo refrigerans & salutaris. *Primus* qui mortuos suscitavit per preces suas. *Primus* Prophetarum & Constantium, qui tentando probatus fuit. Hinc Noah & Abraham & Moses & Christus emphaticè vocantur اولو العزم *Homines constantiæ.* Hactenus ille. Et cum his ibidem adduntur alia multa, quæ omnia desumpta sunt ex تاريخ قدسي *Arabico Chronico Hierosolymitano.*

Ille etiam fuit Sacerdos, uti fuit quodvis familiæ Caput, ut Cain & Abel, & Job quamvis Rex; aliàs enim (ex Judæorum sententiâ) non habuissent jus offerendi Sacrificia. Abraham obtulit Bestias & Aves; & illas divisit, has non item. Et, ut Holocaustum, offerre voluit Isaacum, quamvis (à Deo rursus prohibitus,) eum non immolaverit. Sacerdotum etiam Post-diluvianorum summus & senior fuit Noah qui ideò Arabibus dictus شيخ المرسلين *Sheich Al Murselîn*, i. e. *Senior Prophetarum*, seu eorum Magister & Doctor. Et post eum, talis fuit *Shem* Hierosolymorum Rex, scil. *Malchisédek*, qui vitam prorogavit ferè (sc. minus 25 annis) ad mortem Abrahami, cui Abraham solvebat Decimas Spoliorum, ut *Act.* VII. 4. Et sic statuunt plerique

plerique Judæi, excepto Abben-Ezrâ, qui contrarium ſtatuit, ſc. Melchiſedekum dediſſe Decimas Abrahamo. At non obſtante Abrahami exemplo, Judæi vix agnoſcunt Spoliorum Decimas ſolvendas, quia non eſt poſitivum præceptum: ſed tamen voluntariè abſque Decimarum nomine, partem Deo dabant, ut *Num.* XXXI.

Abrahamum autem quod attinet, in Occidentalibus etiam Mundi partibus olim apud puros Ethnicos invaluit fama ejus, ut Viri Sanctiſſimi & Religionis Antiſtitis celeberrimi. Nam referente Lampridio, *Alexander Severus* Romanorum Imperator Ethnicus, *effigies Apollonii & Chriſti & Abrahami & Orphei in majore ſuo Larario inter Divos Principes & Animas ſanctiores poſuit*, ibique conſecravit. Proh deûm atque hominum fidem, in quàm miſerum Nebulonum in hoc Larario conſortium inciderunt Chriſtus & Abrahamus, infeliciter inter nequitiæ Duces illapſi!

Et, ut in omnibus rebus præferatur Abrahamus, & ipſe ut omnium bonarum rerum Exemplar ſtatuatur, in Turcarum Liturgiâ publicâ orant Deum, ùt propitiùs ſit *Mohammedi & familiæ ejus, uti propitius fuit Abrahamo & familiæ ipſius.*

Cumque laudabile ſit res ſuas ab Abrahamo denominare, Mohammedani expreſſè aſſerunt hodiernam ſuam Religionem eſſe eam Abrahami; idque meliore prætextu, cùm non tantùm Deum verum & unicum hodiè colant, (ab omni Idololatriâ & Sabaiſmo quibus olim infecti fuerant, abhorrentes,) ſed & cùm Arabes præcipuos hujus Religionis cultores & ſequaces ab Abrahamo rectâ lineâ ſecundùm carnem deſcendiſſe ejúſque naturalem ſobolem eſſe nemo dubitet: unde neceſſariò de Protoparentis ſui Religione antiquitùs proculdubio aliquid inaudiverint, eáque illis innotuerit; quamvis fœdè olim eam deſeruerint, donec palantes reduceret Mohammed, (quod opus valdè laudabile,) eos ab Idolorum cultu ad veri Dei notitiam ducendo. Et propter Abrahami famam, aliqui quibuſcum collocutus ſum Conſtantinopolitani affectabant vocare Linguam ſuam Turcicam ابراهيم دلي *Ibrahîm dili*, ſeu *Linguam Abrahami*; quamvis ea vulgò à Turcis vocetur مسلمانجه *Muſlimântcha*, *Lingua Muſlimánica*, & عثمان دلي *Othmân dili*, *Lingua Othmanica*, à Turcarum Inſtitutore & Duce *Othmân-Beigh* qui ferè 400 abhinc annis hodierni Imperii Turcici fundamenta in Europâ jecit.

Quòd autem Orientales Religionem ſuam ab Abrahamo arceſſere

 prætendant,

prætendant, constat ex authentico Turcarum Catechismo MS Turcicè conscripto, cui Titulus اصول دين *Osûli Dîn.* i. e. *Principia Religionis:* Liber ipse possidetur à Doctissimo D. Tho. Gale Londinate. Ibi (inter alia) agitur *de mortuorum Quæstione & Torturâ*, de quâ etiam nos fusè egimus in Notis ad *Relig. Turc.* Et ibidem in dicto Catechismo docetur quomodo à Muslimis omnibus respondendum sit Angelis Inquisitoribus post mortem tempore Inquisitionis, sequente modo: اگر صورسلر كم كيمك ملتى سن جواب وير كم ابراهيم خليل ملتيم اگر صورسلر كيمك مذهبندن سن جواب وير كم امام اعظم ابو حنيفى كوفي مذهبندنم اگر صورسلر پيغمبرمزك مذهبي كمدندر جواب ور ابراهيم خليل مذهبندندر وابراهيم آدم صفيدن *Si de quânam Religione sis, interrogaverint; respondeas, Ego sum de Religione Abrahami Amici* Dei. *Si de quânam Sectâ sis, interrogaverint; respondeas, Ego sum de Sectâ Abu-Hanîphi Cuphensis. Si interrogaverint, de quânam Sectâ fuerit Propheta noster, respondeas, Eum fuisse de Sectâ* seu *Religione Abrahami Amici* Dei. *Et quidem Abraham fuit ab Adamo sincero* seu *Sancto.* Adam enim Orientalibus dicitur صفي الله *Saphiyo'llâh*, i. e. *Sincerus Dei.* [Hoc in loco à Lectore peto, ut si fortè inciderit in supradictas Notas nostras ad *Relig. Turc.* p. 20, velit ibi corrigere Lapsum nostrum, quo (fallente memoriâ) in hujus loci recitatione ibidem factâ, scripsimus *Al Hanbal*, & *Hanbalæa*, pro *Al Hanîphi*, & *Haniphæa.*]

Ut autem pergamus; in Corani *Sur.* 3 *de familiâ Amrân*, docetur quænam (ex Mohammedis sententiâ) fuerit Religio Abrahami; sc. quæ Dei Unitatem afferit, non conjungendo cum eo socios seu pares: ibi enim legitur, قل صدق الله فاتبعوا ملة ابراهيم حنيفا وما كان من المشركين ان اول بيت وضع للناس للذي ببكة مباركا وهدي للعالمين فيه آيات بينات مقام ابراهيم *Dicito, Verax est Deus, ideóque sequimini Religionem Abrahami ut sitis Haniphæi: nam is non fuit ex Associatoribus. Utique prima Domus quæ posita fuit hominibus* [pro Visitatione sacra,] *ea est quæ in Becca* [seu Mecca] *in Benedictionem & Directionem Mundanorum. In eâ sunt Signa manifesta*, sc. *Statio Abrahami*, &c. ex hoc Mohammedis dicto, constat Arabum traditionem fuisse quòd Abraham fuit Fundator Templi Meccani: & inter hujus rei signa manifesta, habetur *Statio Abrahami*, ut indelebile

&

& hodie ſuperſtes monumentum. *Statio Abrahami* eſt حجر اسود *Lapis niger*, quo volunt Abrahamum miraculoſè adjutum fuiſſe in extructione Caabæ; ſcil. dum eum loco Parapegmatis habuit ſtando ſuper illum, ille Lapis ſurſum & deorſum ſe ſponte movebat pro occaſione ſtructuræ. Et idem hodie in Templo Meccano religioſè ſervatur. Propter inſignem Abrahami ſanctitatem & favorem apud Deum, omnes Regiones per quas tranſivit, notabile aliquod ejus memoriale retinere ſemper cupiverunt. Et quidem certum eſt Abrahamum in ſuo ad Terram promiſſam itinere, tranſiviſſe per medium Arabiæ. Hinc itaque Arabes colligunt eum diverſatum fuiſſe in Mecca, ibique extruxiſſe Oratorium ſeu Sacellum: unde ille locus tam ſacer habitus eſt, & ſacrâ Viſitatione quotannis adeundus præſcribitur in Alcorano; qui etiam poſteà Mohammedis nativitate nobilitatus. De dictâ Traditione certò perſuaſus videtur Mohammed, ideóque in ſuâ ad Arabes Concione ſeu Homiliâ ſecundâ p. 11, 12, 14, Abrahami Orationem ſeu precandi formulam in jaciendo fundamento exhibet, tanquam Dei juſſu recitans Mandatum pro Sacelli ſeu Templi *Caabæ* extructione, & pro ſolenni peregrinatione ad illud faciendâ. Hæc etiam videri poſſunt in Homiliâ XXII. p. 105, ubi pariter ordinatur ſolennis Proceſſio ad illam بيت العتيق *Domum antiquiſſimam*. Hoc Sacellum ſecundum quoſdam, eſt 12 pedes latum, 15 pedes longum; & ſecundum Sherîpho'lEdrîſi, eſt 23 cubitos latum, 24 cubitos longum, 27 altum.

Libri *Mu'gjizât* Autor Mohammedanus Perſa, p. 223, de veteribus Arabibus eorúmque Religione loquens, dicit عرب در قديم زمان بر ملت ابراهيم بوده اند پس از آن مختلف شدند *Arabes olim fuiſſe Religionis Abrahami; poſteà tamen ab eâ in diverſum abiiſſe*. Nempe prope tempora Abrahami, illius Religionem profeſſi ſunt Arabes; poſteà verò evaſerunt Idololatræ. Sed rurſus tandem ad unici Dei cultum reducti ſunt operâ Mohammedis, (quod fuit bonum opus,) omni Idololatriâ prorſus exactâ; ut hodie eſt apud Mohammedanos qui omnem Idololatriæ ſpeciem exoſam habent: nec Mohammedem colunt, uti fabulantur noſtratium aliqui harum rerum ignari. Cùm itaque ferè quævis Religio ſua Inſtituta ab Abrahamo derivare ſatagat, ſic etiam faciunt Mohammedani; ideóque Pſeudopropheta Mohammed in dicto Corani Capite *de Familiâ Amrân*, quod eſt tertium, deridet Judæos & Chriſtianos ſuam Religionem referentes Abrahamo,

 (cujus

(cujus religio ab his diverſa fuit,) his verbis يا اهل الكتاب لم تحاجون في ابراهيم وما انزلت التورية والانجيل الا من بعده افلا تعقلون ها انتم هاولاء حاججتم في ما ليس لكم به علم والله اعلم وانتم لا تعلمون ما كان ابراهيم يهوديا ولا نصرانيا ولكن كان حنيفا مسلما وما كان من المشركين *O populi qui Biblia amplectimini, quare inter vos diſputatis de Abrahamo, cùm non deſcenderit Lex nec Evangelium niſi poſt eum? Annon intelligitis? En vos ii eſtis qui diſputatis de eo quod non intelligitis: Deo quidem notum eſt, vobis autem ignotum. Non enim fuit Abraham Judæus nec Chriſtianus; fuit autem Haniphæus Muſlimus: nec fuit ex Aſſociatoribus*, i. e. ex eis qui aſſociant aliquid cum Deo, uti faciunt Chriſtiani & Idololatræ. *Haniphæus Muſlimus* eſt is *qui declinat* ab aliis Religionibus ad *Iſlamiſmum.* Ad hunc locum Commentator Arabicus ait, زعم كل فريق اليهود والنصاري ان ابراهيم كان منهم *Exiſtimavit utraque Secta tam Judæorum quàm Chriſtianorum, Abrahamum fuiſſe de ſuâ parte*, ſc. de Religione ſua; de quâ itaque diſputârunt cum Mohammede.

Sed ut redeamus ad Perſas veteres, ex eorum ſententiâ in Libro *Pharhàngh Surûri* ſupradicta Perſarum Religio vocatur ملت ابراهيم زردشت *Religio Abrahami-Zerduſht* ſeu *Abrahamo-Zerduſhtenſis*; volunt enim Abrahamum fuiſſe ejuſdem Religionis cum Zerduſht, qui diu poſteà ſucceſſit; & Zerduſhti Religionem ab Abrahamo derivatam, & eandem cum eâ Abrahami fuiſſe. Et quidem per *Religionem Abrahami*, Perſæ nihil aliud volunt quàm *Religionem quæ* (*rejectâ interpolatione Sabaiticâ primâ*) *ſolius unici Dei veri cultum docet, omnes falſas Religiones repudiando*, eam ſcil. quam profeſſus eſt Abraham, quam ſanè Religionem primò intemeratam & incorruptam tenuerunt Perſæ; qui, quamvis ſupradictas ſuæ Religioni Additiones fecerint, antiquum tamen ejuſdem Titulum retinent, eam à potiore parte denominantes, & fundamentalia ejuſdem Principia ad hunc uſque diem continuantes; non autem ut Arabes & reliquæ Gentes, eam in Idololatriam vertentes; nec ut *Durzii* & *Calbii* & reliquæ Curdorum Gentes Sabaiticæ in Libano & Gordiæâ hodiè exiſtentes, qui Deum ipſum planè deſeruerunt, Diabolum ejus loco amplectentes.

Cùm itaque Abraham (poſt ſuos Protoparentes Shem & Elam,) ſemper

ſemper meritò habitus fuerit omnium Fidelium Pater, & in veri Dei cultu Antiſtes totius Orbis celeberrimus, non eſt mirum ſi pleræque ſanioris mentis gentes quæ aliquid de eo inaudiverunt, ejus Patrocinium ſibi quæſiverint; ipſum ut ſuæ Fidei & Religionis Patronum adſciſcentes, & res ſuas ab ejus Inſtitutis arceſſere ſatagentes. Quia igitur Perſæ Abrahamum ſuæ Religionis primò reformatæ Autorem ſtatuunt, illámque ei acceptam referunt, priuſquàm Religionem Perſicam ulteriùs proſequamur, fortaſſis operæ pretium futurum ſit nec Lectori ingratum videatur, pauca de Abrahami temporibus præmittere, & deinde quænam qualiſque reverà ejus Religio fuerit diſquirere.

Et ſanè Judæi & Orientales omnes ſtatuunt Abrahamum fuiſſe tempore *Nimrodi*, qui à profanis Scriptoribus vocatur *Ninus*. Et quidem certum eſt נמרוד *Nimrod* fuiſſe vituperii Nomen poſtliminiò (ut in S. Scripturâ ſæpè fit) ab aliis impoſitum, *Rebellem* contra Deum & *Contumacem* notans: quod itaque ab inimicis, non autem à ſuis, impoſitum quiſque credat.

Illius Pater fuit כוש *Cûſh*, cujus Sedes fuit in Tractu Babylonico, unde ejus poſteri (cùm Chaldæa tunc eſſet nimis anguſta,) trajecerunt in vicinam Arabiam ibique Sedem ſuam fixerunt. Et hinc eſt, quòd quæ poſteà *Arabia* dicta eſt ab يعرب *yaarab filio Joktan* (qui etiam eam regionem inhabitavit & ut Dominus eam poſſedit,) priùs dicta fuerat *Terra Cûſh*, & deinde *Terra Havila*. Inde Moſis uxor Arabiſſa ex *Midian*, vocata eſt כושית *Cuſhith* ſeu *Cuſhiſſa*: & *Tirhaca* fuit Arabiæ felicis Rex, non Æthiopiæ: nec *Cûſh* ullibi *Æthiopiam* notat in totis S. Bibliis, ſed potius vel Babyloniæ territorium, vel Arabiam. Nam *Cuſhæi* ex dicto Territorio in vicinam *Nabathæam* & نجد *Negjd* trajicientes & tranſplantati, effecerunt ut Arabia ſæpè vocaretur *Cûſh*, (præſertim ea pars Chaldææ adjacens,) quamvis aliam Arabiæ partem eodem tempore inhabitaverit dictus Arabum Protoparens *Yaarab*: nam Arabia non ſemper fuit unius poſſeſſoris. Unde 2 *Chron*. XXI. 16, memorantur *Arabes habitantes juxta Cuſhæos*, ſcil. Arabes interiorem Arabiæ partem inhabitantes, haud procul à *Nabathæâ* & *Negjd*, quæ tunc *Cuſhæa* dicta, in viciniâ veteris *Cuſhææ* ſeu Territorii Babylonici. Adeò ut Arabia partim à *Cuſhæis* & partim ab Arabibus filiis *Yaarab* occupata fuit: unde factum eſt ut eadem Regio aliquando *Cûſh* & aliquando *Arabia* vocetur, cùm nomine *Cûſh* ſemper Arabia vel aliqua ejus pars intelligatur. Unde *Τοπαζ τῆς Cuſh*,

est Topaz Arabiæ, non autem Æthiopiæ, quæ dicente D. Ludolpho, nullas producit gemmas, ut à Sacerdote suo Æthiope edoctus fuit; quod etiam Mercatores nostri verum esse nôrunt. Nam Patriarcha *Cûsh* fuit tantùm unus, non autem ejusdem nominis duo, ut quidem imaginantur, propterea quòd in Versione Græcâ *Cûsh* vertatur *Æthiopia*; inde fingentes quòd oportuerit fuisse alium *Cûsh* qui Æthiopum Pater: sed eorum Pater reverà fuit פוט *Phût*, unde *Ezek.* XXVII. *Phûtim*, Λίβυες. Quia verò *Cushitæ* erant subnigri, & *Æthiopes* etiam erant Nigritæ, inde fit ut *Cûsh* in Græco exponatur Αἰθίοψ & Αἰθιοπία, eodem modo quo Æthiopes Garamæ seu Garamantes à quibusdam impropriè vocabantur Indi, quia utrique eorum erant ejusdem coloris: ut, *ultra Garamantas & Indos protulit imperium*. Talia autem vulgari quidem loquendi modo impropriè & catachresticè sic dicuntur. Ex dictis constat quòd *Cûsh* semper in S. Bibliis sit *Arabia*: unde emendanda in hac parte Versio Anglicana, & pro *Ebed-mélech Æthiope*, reponendum *Ebed-melech Arabs*, seu *Cushita* rem in medio relinquendo.

At Christo citeriores Syri ignorando quòd *Phût* fuit Pater Æthiopum; atque Veteris Testamenti Versione Græcâ seducti, subinde accipiunt ܟܘܫ *Cûsh* pro *Æthiopia*: unde viceversâ *Act.* VIII. 27, pro *Æthiops*, Versio Syr. legit ܟܘܫܝ *Cûshi* seu *Cushita*. Atque (quod eodem recidit) ibidem Saadiæ Versio Arabica legit *Vir Habassiæ*: at Versionis Æthiopicæ autor ex Græco Textu retinet Nomen ኢትዮጵያ *Etiopia*, ignorando aut reticendo verum & antiquissimum Æthiopum Nomen *Phût*. Judæi etiam (Hellenistæ olim) à Græcâ Versione seducti & delusi, fuerunt in eodem errore: & inter alios, Abr. Peritsol ait, כוש הוא איטיופיאה *Cûsh est Æthiopia*. Et apud alios Judæos כושי *Cûshi* est *Æthiopicum* seu nigrum quidvis. Et sanè miror Doctissimum Buxtorfium eos in hac opinione secutum fuisse. Omnes autem ab eodem erroris fonte hauserunt.

Et quidem Patriarchæ *Cûsh* primaria Sedes fuit in terrâ *Shin'ar*, in territorio Babylonico; quam quidem regionem ego voco *Cushæam antiquissimam*, quæ eadem posteà vocata fuit Chaldæa. Cúmque Hebræorum *Shin* in Dialecto Babylonicâ soleret mutari in *Thau*, is qui Hebræis *Cûsh*, Babyloniis dictus est *Cûth*; eodem modo quo pro שלש dicitur תלת, cum ejusmodi aliis appellativis omnibus. Sic proprium אתור *Attûr*, quia est nomen omnibus notissimum, nec ullum periculum confundendi aut obscurandi illud, ut esset in Appellativis;

vis; cúm aliàs in Versionibus Biblicis Paraphrastæ Chaldaici non servârint dictam regulam in Propriis neque in *Shibbóleth*, ne viderentur planè pervertisse eorundem sonos; ideóque in Bibliis tam Heb. quàm Chald. legitur כוש *Cush*: sed in Appellativis illam regulam semper observant dicti Paraphrastæ. Hoc dicimus tantùm de Paraphrastis Biblicis: sed res aliter se habuit apud illarum regionum vetustissimos incolas ante S. Biblia, qui etiam posteà nec Bibliorum nec Paraphrasium rationem habuerunt, sed omnes secundùm linguæ suæ dialectum per *Thau* semper scripserunt & in communi sermone pronuntiârunt tam in Propriis quàm in Appellativis.

His præmissis, nemo (ut spero) mirabitur si magna illa in territorio Babylonico Urbs quæ hujus Patriarchæ sedes, ab eo denominata fuerit כות *Cûth* seu כותא *Cûtha*, quæ (ut videtur) ab Abu Mohammed in suâ Universali Historiâ Arabicè conscriptâ, vocatur etiam كوثا *Cûtha*, quæ ab eo recensetur tanquam juxta Babelem in Provinciâ *Erech* seu *Erâk* sita. Quia verò datur duplex *Erâc*, scil. *Erâc* in Persiâ & *Erâc* in Babyloniâ, falluntur quidam (inter quos Flavius Josephus,) ponentes istam *Cûtham* in *Erâc* Persidis, quæ reverà est aut erat in *Erâc* Babyloniæ. Hinc erant homines *Cûth* qui colebant *Nergal*, quod erat Idolum Babyloniorum. Nam à *Cûtha* & *Babel* translati fuerunt homines Idololatrici in Samariam: unde (propter mixtum cultum) odium fuit inter hos & Judæos, qui ideò improperii causâ & per abusum, omnes Samaritanos vocabant *Cuthæos*; affirmantes, *Quòd nemo deberet respondere Amen, post Cuthæum benè precantem.* Et vicissim Samaritani Sichemenses ad nos aliquando scribentes Epistolas, rogitârunt ut non mitteremus Responsum per Judæum, quia oderunt Judæos. Elias in Tishbi ait, *quòd Rabbini Samaritanos vocant* כותיים *Cuthæos, quia multi ex eis tales erant.* Ideóque cùm à Cl. Buxtorfio כות *Cûth* exponitur *Samaria*, & כותי *Cuthi Samaritanus*, id intelligendum est secundùm sententiam Judæorum, & non aliter. Nam aliàs כותי *Cuthi* reverà esset *Babylonicus*, seu *Cuthensis* in territorio Babylonico.

De *Cûtha* in *Erâc-Arabum* seu Tractu Babylonico ubi antiquissima *Cuthæa*, Saphioddîn in Lexico Geographico Arabico (si rectè capio vitiosam scripturam) docet, *Quòd* كوثي *Cûtha fuit nomen quatuor Fluviorum; atque etiam trium Locorum in pagis* τῆς *Erâc in territorio Babylonico, quibus olim combustis, producta fuerunt alia: & quòd Cûtha sit quoque in Mecca Domicilium* τῶν *Beni Abdoddâr.* In fine hujus

hujus Capitis videas plura quæ addit Saphioddîn eodem loco. Ne autem videar gratis dixiſſe quòd *Cûſh* ſit *Cûth*, & quòd is Sedem habuit in Tractu Babylonico, de eâdem re fidem facit *Tábari* Perſa in Capite de *morte Saræ*, كوش وايس كوثي ملك بون از اقليم بابل و بعراق اندر بون و بدان كه اين كوثي رونستى كه همي رون واين رون كنده است وآن ملك را بدان باز خوانند *Cûſh* (*is eſt Cûtha*) *fuit Rex territorii Babel, & reſidebat in Erâc. Scias quoque quòd iſte Cûtha ſit Fluvius qui fluit, quem iſte fodiebat; ideóque iſtum Regem ab eo denominârunt.* Ego autem viceverſâ, potiùs vellem Flumen à Rege ejúſque Urbe denominatum fuiſſe. Eſt fortè idem illud quod à Chaldæis nuncupatum fuit נהר מלכא *Flumen Regis*, quod ab Orientalibus tribuitur Nimrodo *Cûſhi* filio. Cúmque jam (ut ſupra diximus,) hujus Patriarchæ Sedes fuit in Babyloniâ, aliqui ejus filii aut nepotes conceſſerunt in vicinam Arabiam, quæ ideò dicta fuit *Terra Cûſh*; (ut ſupra diximus,) ſc. terra filiorum & poſterorum ejus. Sed eæ quas ibi condiderunt urbes, temporis diuturnitate ferè obliteratæ & deletæ ſunt, & rara veſtigia, niſi quòd (ut ſupra dictum) *Cûtha* ſit Domicilium in Mecca, & in Arabiâ felice ſit urbs dicta كوث *Cûth*, & ibidem ſit etiam urbs ab ejus filio dicta سبا *Saba*, quæ in Perſico Commentario ad Tabulas Ilchanicas ponitur Synonyma τῇ Μαριάβα Ptolemæi, سبا مارب عح ٥ يد ٥ اليمن *Saba eſt Marab, long.* 78.0: *lat.* 14.0, *in Al Yaman.* Cúmque *Cûſh* primò Sedem habuit in Babyloniâ, & tot ejus nominis monumenta ibi extent, nec legatur quòd inde exiverit, concludendum eſt eum ibidem ad vitæ finem regnâſſe.

Dictus *Cûſh* propter pietatem & benignitatem & manſuetudinem & Sanctitatem, *Beli* nomine decoratus fuit, quaſi Deum quendam inter ſe habuiſſent in terris: quem itaque (ut refert Chronici Alexandrini Autor p. 87. *Perſæ in numerum Deorum retulerunt* Fallitur autem dictus Autor ponendo *Picum eſſe Beli patrem, & Belum ſuper Aſſyrios regnâſſe tantùm duos annos.* Iſte itaque tam pius & manſuetus juſtúſque Imperator, non in omnes alios exorbitando & ſæviendo Imperium dilatâſſe, & multò minùs novum fundâſſe, à peritioribus creditur; prout fecit ejus Succeſſor *Potens hominum venator. Cûſh* autem ſeu *Belus* intra Babyloniæ limites ſe continuit, ibique Imperium exercuit, & multa ſui veſtigia (ut dictum) ibidem reliquit. Neque filius ejus & Succeſſor *Ninus* vivente adhuc Patre (initio Imperii ſui)

ſui) videtur è Babyloniâ exiviſſe; cùm ex Textu Biblico conſtet, *Initium regni ejus fuiſſe in Erech & Babel in terrâ Shin'ar*, ubi, decedente Patre, primò regnavit.

Græci itaque rectè ſtatuunt Aſſyriorum Imperium fundatum à Nino: &, ſi is fuit *Nimrod*, tum eò meliùs cum aliâ veritate Hiſtoricâ conciliabitur Orientalium Hiſtoria Abrahami. Nam Euſebius in ſuâ Chronologiâ ponit Abrahamum tempore Nini, qui vocabatur נין *Nîn* ſeu *Filius* Beli: & additâ terminatione Græcâ, dictus eſt Νῖνος. Iſte non tantùm Imperium ampliavit, ſed & novum quæſivit & fundavit. Cùm enim initium regni ejus fuerit *Erech & Babel in terrâ Shin'ar*, ille (id dilatare geſtiens,) è terrâ illâ egreſſus eſt in *Aſhur*, & ibi ædificavit tam alias Urbes maximas quàm etiam *Nineven*, aliàs ab eo denominatam *Ninum*. Sic Hieronymus in Iſaiam, *Ninus ---apud Aſſyrios Ninum ſui Nominis condidit urbem.*

Heic autem oritur Quæſtio de ſenſu loci *Gen.* X. 11, ubi legitur, מהארץ ההוא יצא אשור ויב, נינוה *E terrâ illâ egreſſus eſt Aſhur, & ædificavit Nineven.* Sùnt qui hunc locum intelligunt de egreſſione τȣ̃ *Aſhur*, alii de egreſſione τȣ̃ *Nimrod*. Qui dictum locum accipiunt de egreſſione τȣ̃ *Nimrod* in Aſſyriam, legunt quaſi cum *He* locali, *Aſſyriam verſus* vel *in Aſſyriam exivit Nimrod:* quo caſu pro אשור *Aſhur*, legendum eſt אשורה; vel אשור' *Aſhurà*, ubi Apex abbreviationis Nota ſupra *Reſh* (cùm ſit exile quiddam,) cenſetur à Scribis omiſſus, uti & aliquando factum eſt in aliis locis Biblicis. Hujus interpretationis ſequaces ſunt tam alii quàm Junius & Tremellius & Jonathan ben Uzziel, qui legit, *E terrâ illâ egreſſus Nimrod regnavit in Aſſyriâ, quia noluit aſſentire ædificatoribus Turris, nec cum eis conſentire: ideóque Deus eum proſperavit; & loco 4 urbium quas reliquit, ei dedit 4 alias urbes, ſc. Niniven, & Reſen, & Rehoboth, & Calach.* Sed non obſtante Paraphraſtæ excurſione, meritò dubitandum eſt an *Nimrod* tunc natus fuerat cùm Turris extructionem aggrederentur. Ideóque ceſſante illâ ratione, *Nimrod* exivit in Aſſyriam ad ampliandum Imperium, cùm eſſet magnus & potens Hominum Venator coram Deo, i. e. Venator maximus. Et talis videtur eſſe verus dicti loci ſenſus, de Nimrodi egreſſione in Aſſyriam. Iſte enim locus non poteſt intelligi de egreſſione τȣ̃ Aſhur, cùm is tunc non eſſet recenſitus, quia Hiſtoriæ ordo ad eum nondum venerat: is enim poſteà venit inter filios Shemi ſuo loco, non autem inter filios Cûſh de quorum numero non fuit. Quamvis autem ex Sacro textu non colligitur, omninò

ſupponendum videtur, quòd Aſhur antehac è Chaldæâ egreſſus fuerat in regionem ab eo poſtea dictam Aſſyriam, ibique habitârat, dando nomen ei regioni. Si enim quæritur unde illa regio dicta eſt Aſhur, non poteſt alia aſſignari ratio, quàm quòd ibi habitavit Aſhur qui eidem regioni nomen dedit. Nam cùm omnes ex Arcâ exeuntes conveniſſent in Campo Shin'ar, neceſſe fuit ut paucis annis plurimi rurſus inde exirent; quia creſcentibus familiis, impoſſibile fuit ut omnes diu ibi ſimul conſiſterent & cohabitarent; præterquàm quòd Dei judicio & decreto diſpergendi erant. Ideóque inter alios exivit *Aſhur*. Priùs autem quàm exiret, videtur fundâſſe vel *Ur* vel præcipuam aliquam Urbem in Chaldæâ, uti colligimus ex *Eſaiæ* XIII. 23, *En terram Chaldæorum! iſte populus non fuit: Aſhur fundavit eam pro ſiticuloſis.* Nempe non fundavit ſolum populum, ſed fundavit urbem, cùm fundandi notio ſic potiùs intelligenda ſit. Quin & fundârit quoque populum: nam ſi extruxit urbem, proculdubio id fuit pro familiâ ſuâ, ibique reliquit aliquos de ſuis, qui talis urbis fuerunt primi incolæ, quamvis ab aliis invaderentur poſteá. Sed quamvis *Aſhur* fundavit eam, illum tamen exegit *Nimrod*, quippe qui poſt patrem fuit primus Chaldææ Rex qui primò ſolus regnavit *in Erech & Babel*,&c. à cujus perſecutionibus fugiſſe videtur *Aſhur*, Deo ejus egreſſionem partim per hunc modum efficiente. Sed nec ibi in Aſſyriâ tutus fuit, quin alter illum ibi etiam aſſequeretur, & illam ejus terram poſſideret, quæ ideò poſteà dicta eſt *Terra Nimrod:* ſic *Micah* V. 6, *Gladio vaſtabunt Aſſyriam, terram Nimrod.* Cùm itaque *Aſſyria* primò denominata fuit ab *Aſhur* & dicta eſt *Terra Aſhur*, non eſt dubitandum quin *Aſhur* è Chaldæa exiens dedit Nomen *Aſſyriæ*, & fortè Urbis ejuſdem primariæ Fundator fuit, quæ probabiliter dicta fuit *Aſhur*, à Conditore. De facto etiam conſtat quòd *Ninus* ſeu *Nimrod* poſteà etiam è Chaldæâ exiens, graſſatus eſt in *Aſſyriâ* occupando primariam illam urbem, & eandem augendo; quæ ideò ut Imperii Sedes, à Victore appellata eſt נין *Nîn* ſeu Νῖνος, quæ à propheta Jonah ſtylo Biblico vocatur נינוה *Nineve*, pro נין־נוה *Nin-neve*, i. e. *Nini habitatio*: Unde meritò (ut ſuprà) *Aſſyria* poſteà dicta eſt *Terra Nimrod.*

Quòd itaque Nimrod priuſquam ex Chaldæâ egrederetur in Aſſyriam, primò regnavit in Erech & Babel, ex ſacra Hiſtoriâ conſtat: & Arabum Hiſtoriæ etiam idem aſſerunt, eum ſcil. regnâſſe in السواد *Al Sowâd*, i. e. *Nigrâ-regione*: ſic Abu Mohammed Muſtapha refert,

fert, وتطاولت مدة نمرود بالسواد اربعمائة سنة ثم تولي السواد بعده رجل من نسله يقال له نبط بن قعود مائة سنة *Duravit Nimrodi tempus in AlSowâd* 400 *annos : & tum post eum τῇ AlSowâd præfectus fuit de sobole ejus vir cui Nomen fuit Nabàt filius Köûd per* 100 *annos*. Sic ille. Et hinc est quòd Chaldæa aliàs vocetur *Nabathæa* : ejusmodi enim Nominibus ab eis vocatur *Irâk* seu territorium Babylonicum. At dictum est *Sowâd*, quia Scenitæ Arabes ibi passim degunt in Tentoriis *nigris*, ex quibus eorum oppida apparent nigra ; eodem modo quo reliqui Arabes habitabant in אהלי קדר *tentoriis nigredinis* : talia enim amabant. Fluvius Regius Euphratis ramus (juxta quem habitabant Judæi) ducens ad Paludes & ad *AlSowâd*, illam regionem secans & *Irâcæ* pagas interfluens, in Epist. Baruchi cap. 5, vocatur نهر سود *Fluvius Soud* seu fluvius nigræ regionis & nigrorum oppidorum. Non ignoro quòd apud Syros ܣܘܕ *Sowd* exponitur *Samarcand* : sed hoc propriè est سغد *Sogd* nomen fluvii & regionis in quâ est *Samarcand*.

At postquam *Gen*. X. enumerati sunt filii τῦ *Cûsh*, deinde seorsim additur, *Et Cûsh genuit Nimrod*, quippe cujus Historia esset notabilior, & magis particulariter recenseri mereretur. Is enim non tantùm Assyriam, sed (ut videtur) Mediam & Persiam & Bactriam usque ad Indos sibi subjugavit, ibique propagavit Imperium. Nam Diodorus Siculus fidem facit, *quòd à Nino tunc in bello devictus est* Ὀξυάρτης *Bactrianorum Rex* ; sc. is qui ab aliis Autoribus perperam dictus est Ζωροάστρης.

Nomen Ὀξυάρτης in Mediâ & Persiâ & Bactriâ & omnibus Regionibus ubi Lingua Persica obtinet, fuit plurium etiam Regum Nomen seu Epithetum commune, aliàs apud Græcos itidem corruptè scriptum Ὀξυάρης, à quo demptâ terminatione της seu ης, manet Ὀξυάρ *Ocsudr*. Sed cùm vetustissimis illis temporibus Lingua Græca multùm æstimata fuerit, (ut ex multis instantiis colligere liceat,) Persicorum Nominum propriorum formæ sæpiùs ex illâ linguâ peti solebant ; ut in *Isaiâ*, id quod Punctatores legunt כורש *Coresh*, rescribendum est כורש Κῦρος: ut & in Estherâ id quod legitur דריוש *Darjávesh*, rescribendum est דריוש Δαρεῖος, quæ à Punctatoribus non fuerunt percepta. Sic cùm apud veteres Judæos esset Nomen Persicum אחשור Ὀξυάρ seu *Acsuàr*, (& apud recentiores אורשור Ὀρξυάρ,) subinde addendo terminationem Græcam, legebatur ut apud profanos Autores אחשורוש Ὀξυάρης vel Ὀξυάρος vel *Acsuaros*, seu ut apud Biblicos Ἀσσυήρος :

ρος: ſed Punctatores id non percipientes, præſcripſerunt legendum *Ahaſh-véroſh* ſeu *Achaſh-veroſh*, pro eo quod melius eſſet *Achſudres*, ſeu *Achſuéros*; & abjectâ rurſus terminatione, Ὀξυὰρ ſeu Ὀξυήρ. Et ſanè mirum eſt per quot corruptionis gradus hoc Nomen tranſiverit, dum corruptio unius eſt generatio multorum: nam Arabes conſtanter in Libris ſuis id Nomen ſcribunt per *Ze*, & legunt ازدشير *Azdeſhîr*, (unde & Judæi aliquando habent in Libris ſuis אשרשיר *Aſdeſhîr*,) pro eo quòd à Perſis aliter ſemper rectè ſcribitur اردشير *Ardeſhîr* ſeu *Ardaſhîr*: unde ab Agathiâ & quibuſdam Græcis factæ ſunt adhuc aliæ hujus Nominis formæ, ſcil. Ἀρτασύρας, Ἀρταξάρης, & Ἀρταξέρξης: atqui abjectâ rurſus terminatione Græcâ, reſtat Ἀρταξερ ſeu *Ardaſhîr*. His addenda eſt alia hujus Nominis corruptio (ut in Libro Nehemiæ) ארתחשסת Ἀρτα-ξάστης ſeu *Artah-ſhaſt*, uti (ut in Ἀρταξὲρ) litera ξ tam formâ quàm ſitu & ſono reſpondet inverſo Hebraico ש & Arabico ش *ſhîn*; &, (ut ex analogiâ liceat conjicere) in aliis originitùs ita ſonuiſſe videtur. At quia Græci ad inſtar Ephraimitarum non ſonabant *ſh*, ideò pro poſſe ſuo paulò aliter ſonuerunt. Vel fortè talis fuerit Cadmi Dialectus qualis erat Ephraimitica. Nam Græcarum Literarum originales ſoni colligendi ſunt ex Phœniceis Cadmeis à quibus accepti fuêre: ideóque ϴ *Theta* (quæ tam Alphabeti ordine quàm numerali poteſtate reſpondet Hebraico ט & Arabico ط & Samaritico ▽,) non ſonanda eſt per *Th* conjunctim, ſed ad inſtar dictarum literarum diviſim, *T'heta*. Et hoc modo enucleatum habes corruptiſſimum illud *Oxyartis* Nomen.

Supradictus Ninus apud Euſebium perhibetur regnâſſe annos 51, (apud Simſonum 52,) & ibidem Abraham ponitur in ejus Anno 43, apud Simſonum noſtratem in ejus Anno ultimo, quod fortè minùs benè. Nam Doctiſſimus Scaliger in ſuis ad Euſebium Notis, planè monſtrat Euſebium in multis errâſſe, imò ſpontè & ex induſtriâ contra Africanum & contra Codicum ſuorum (quos ſequi prætendebat) fidem, annorum numerum voluntariè mutâſſe; & particulariter Abrahami Nativitatem 14 aut 15 annos ultra juſtum tempus promoviſſe. Secundùm hunc cenſum, Abraham reverà fuit circa Nini annum triceſimum. Et, ſi ita ſit, tum id quod Orientales dicunt de Abrahami in Ignem projectione per Nimrodum, (ut in ſequentibus docebitur,) de Nino intelligendum eſt: quod notandum duxi, ut hæc res ulteriori aliorum peritiorum examini ſubmittatur. Et quidem *AlGjannâbi* Mohammedanus in Chronico ſuo ait, *Quòd Abrahami*

Abrahami nativitas fuit in Cûtha in regione Babel in terrâ AlIrâc (ſecundùm ſententiam maximè præferendam,) in tempore Nimrod, ut poſteà dicetur. Ea autem perſecutio quam Abraham paſſus eſt ſub Nino ſeu Nimrodo, erat 20 (aut fortè multò pluribus) annis ante Abrahami pugnam cum 4 Regibus, quæ fuit aliquot annis poſtquam veniſſet in terram Canaan. Et ut ſemper eſſent memores iſtius contentionis Abrahami cum Nimrodo, inter Mohammedanorum Præcepta ad ſuos, jubetur ut mites & pii ſint ſicut Abraham erat contendendo cum Nimrod, ut Turcicè legitur, نمرود اولمه ابراهيم اول ابراهيم رنجور اولمغل حكيم اولغل, *Nimrod ne eſto, ſed Abraham eſto : Abraham oppreſſus ne eſto, ſed Sapiens eſto.* Nempe eſto manſuetus ut Abraham, non rebellis in Deum & violentus in homines ut erat Nimrod; quod dictum eſt ut contraria inter ſe comparata magis eluceſcant, ex iſtorum contemporaneorum collatione.

Ut autem aliquantulum proſequamur Succeſſionem, in Chronico Alexandrino p. 89 legitur, *Nino ſucceſſit Thurras, cui Zames Pater ex Rheâ frater, Martis nomen indidit, à Planetâ*: ᾧ τινι Ἄρεϊ ἀνέστησαν πρώτην τὴν στήλην οἱ Ἀσσύριοι, καὶ ὡς Θεὸν προσεκύνουν αὐτόν. Fortaſſis *Martis* nomine innuatur alius Succeſſor Ἄρειος, de quo mox dicetur. Secundùm Euſebium & alios, ſub matris ſuæ Semiramidis regentiâ, Nini filius & Succeſſor is fuit qui Euſebio dicitur Ζάμης Νινύας, Africano Νινύας Ζάμης. Horum nominum Notationem rectè ſtatuere, eſt perquam difficile. Si tamen conjecturæ locus ſit, fortè Νινύας ſec. aliam pronuntiationem ſit נינוה Νινύη ſeu nomen urbis in quâ habitavit. Niſi velis Νινύας factum fuiſſe ex Νιν-υιος *Nini filius*, ſicut reverà fuit. Altera nominis pars Ζάμης eſt adhuc magis peregrinum; niſi fortè ſit pro Ζάυης: nam زو *Zav* inter antiquiſſimorum Regum in illis partibus Nomina occurrit. Vel aliàs زاب *Zâb* quod vulgus ſonat *Zâv*, eſt *Lycus*, ſcil. nomen duorum Fluminum Aſſyriæ, à quibus fortaſſis denominatus fuerit. Sed poſt hæc omnia, aliàs fortè denominatus fuerit à زم *Zâm* urbe Meſopotamiæ tunc ſub Nino, eodem modo quo alii Regum filii illis temporibus nominati fuêre ab urbibus in quibus nati ſunt, ut *Narſes* à *Nars* ſeu *Ners*, & *Vologeſes* à *Vologeſiâ*, & *Pacorus* à *Pacoriâ* Babyloniæ urbibus in quibus hyemem tranſigebant Perſarum & Parthorum Reges, & ibi Reginæ puerperium egerunt.

Qualiacunque verò fuerint hæc nomina, iſte Rex ratione temporis, debet eſſe ille qui aliàs in Libro Geneſeως vocatur אמרפל *Amraphèl*

Rex Shin'ar, quocum pugnavit Abraham: fuit inquam Rex τῆς *Shin'ar*, non quidem in Chaldeâ seu Babyloniâ quæ nimis distabat ab Abrahamo, sed τῆς *Shin'ar* in Mesopotamiâ, quæ (magna urbs ad radicem montis 3 diebus à Mausil,) hodiè Arabicè scribitur سنجار *Singjâr*, Ptolemæo *Singara*. Is inquam est cum quo bellum gessit Abraham, quod Eusebii Chronologiam in hac parte justificare videtur. Illo autem tempore Assyria à Nino ejúsve Successore abrepta, & ad Persas seu Medos translata apparet; cùm eodem tempore quo Abraham dicto Bello interfuit, omnes vicini Reges confœderati fuêre cum Rege *Elam*, cujus nomen *Chedorlaomer*, ei parentes & subservientes. Cùm itaque *Chedorlaomer* Persiæ & Assyriæ & vicinorum regnorum (quæ anteà sub Nino fuerant,) esset Monarcha, & duo Monarchæ in eodem loco consistere non possent, satis planum est quòd vel Ninus exclusus fuit ex Assyriâ & in Chaldæam unde primò venerat retrusus, vel saltem quòd idem factum fuit ejus Relictæ Semiramidi filii minorennis Rectrici; quæ ideò ex Assyriâ exclusa, in solâ Babyloniæ regione floruit, & inter alia magnalia Babelem mœniis cinxit. [Ea Regina, ut obiter moneam, videtur orta ex Persiâ (tunc sub mariti sui ditione) ab ejusdem nominis urbe سميرم *Semîram*, quæ hodie parva est, inter *Ispahân* & *Shirâz*. Et cùm Abulpheda fuit Syro-Arabs, is in illo nomine (ut & in paucis quibusdam aliis Persicis & Tataricis) errat, præscribendo ut legatur Arabum more *Somairam*, quod (illius veniâ) fieri non potest de Persicâ urbe, nec datur talis lectionis exemplum in quovis alio nomine Persico per totam Persiam. In Globo Cæsiano alio situ malè legitur *Samirens* (pro *Samîrem*) in Adilbegia ad Long. 83, Lat. 37.] Cùm inquam tam potens Rex Persicus præfuerit regioni *Elam* quæ Assyriæ ad ortum confinis est, tunc certè Monarchia ab Assyriis cessavit, & ab eis planè ablata ad Elamitas translata est. Nam ut nullum violentum est perpetuum, sic Ninus obiens, *Ninyam* filium minorennem & impuberem reliquit; à quo itaque & à matre malè partæ & injustæ iniquissimi Patris Acquisitiones ablatæ sunt, eâdem vi abreptæ quâ ipse ab iis rapuerat. Eidem bello etiam interfuit Rex Ellasar *Arioc*, qui est Eusebii Ἄρειος, q. d. *Martius* seu *Martialis* ac bellicosus vir; de quo Nomine seu Titulo gloriari solebant. Et hæc fortè sit verior Chaldaici Nominis scriptura, cùm אריוך *Areioc* (quantum scimus) nihil significet: sed *Martii* notatio apud eos fuit celebris, ut in seqq. fusiùs dicetur. Vide ea quæ suprà notavimus de Nini Successore, ex Chronico Alexandrino.

Deinde

Deinde oritur Quæstio de primâ Abrahami Religione, an scil. ille semper fuerit veræ & orthodoxæ Religionis Cultor; vel annon priùs Idololatra, & posteà per Dei gratiam & cordis illuminationem conversus? Ut itaque hæc Quæstio ritè solvatur, præmittendum est, Abrahamum prognatum fuisse à *Shem*, (qui tunc adhuc in vivis,) qui proculdubiò veram Religionem tenuit: nam (ut supradictum) is est qui alio decoratus Titulo audit *Malchisédek*, qui in occursum venit Abrahamo cum pane & vino, eique benedixit post dictam pugnam; eique ut summo Dei Sacerdoti spoliorum Decimas solvebat Abraham.

Deinde *Shemi* filius fuit *Arpácshâd*, qui genuit *Shélach*, cujus filius fuit *Eber*, qui genuit *Pélegh* & *Joktan*. Et *Pélegh* genuit *Rëû*, cujus filius fuit *Serûgh*. Iste genuit *Nachor*, cujus filius fuit *Terach*, qui Pater *Abrahami*. Et quidem Abraham à Cananitis (quamprimùm eum viderent,) dictus est עברי *Ibri* seu *Ivri*, i. e. *Ibræus*, seu ut vulgò effertur *Hebræus*. Aliqui (propter Nominis consonantiam,) eum sic dictum volunt ab *Eber*, quasi is fuerit reliquis Patriarchis notabilior propter ejus in verâ fide firmitatem; quod idem etiam de posteris ejus insinuare volunt, hæc colligentes ex loco de *Shem*, qui *pater omnium filiorum Eber*.

At cur istius Libri Scriptor anticiparet mentionem Patriarchæ *Eber* antequam Historiæ ordo ad eum duceret, nulla sanè ratio (quatenus vidi) datur, præter illam de pietate *Eberi*: quæ cùm æquè vera sit de aliis Patriarchis, non erat causa cur ille tanquam egregius distinctè memoretur extra ordinem suum. Cùm enim *Gen.* Cap. X. agatur de Sedibus Gentium, eorúmque per terram dispersione, (ubi *Shem* vocatur *Pater omnium Benè Eber*,) scopus loci dictam quorundam Interpretationem de *Generatione filiorum Eber* non admittit, sed planè alium poscit sensum qui potiùs spectet *Habitationes filiorum Eber* eorúmque Sedes per terram. Ideóque huic occasioni magis accommoda est Interpretatio Salomonis Jarchi & aliorum, quòd sc. *Benè Eber* sint *Filii ultrajecti* seu ulterioris partis fluminis, simili ratione & loquendi formulâ quâ populi Orientales vocantur בני קדם *Benè Kédem*, *filii Orientis*. Dicta autem vocis *Eber* mentio & significatio, ad hoc non sufficit, quippe quæ sit nimis arcta & restricta, possitque respicere solos illos Shemi filios qui ultra Euphratem & Tigrim in Mesopotamiâ & Elymaide tunc degentes seniores, qui pauciores; omittendo reliquos citra Euphratem in Arabiâ degentes, qui numero

numero erant plures. Igitur quærenda est alia magis sufficiens Interpretatio quæ complectatur omnes *Benè Eber*, *filios oræ*, scil. Shemi filios & nepotes qui vixerunt partim citra Euphratem & partim ultra Euphratem & Tigrim, quia ille certè fuit Pater omnium tam ulteriorum quàm citeriorum qui juxta illa flumina habitarunt. In hunc finem perpendendum est, quòd quamvis vocula *Eber*, plerumque notet *trans* seu *ulteriorem partem*, aliquando tamen notat *citra* seu *citeriorem partem*, atque etiam *juxta* seu *ad transitum*, in utràvis parte. Sic *Deut*. I. 1, & III. 8, phrasis illa בעבר הירדן *in transitu Jordanis* seu *ad transitum* vel *juxta Jordanem* indefinitè, respectu Palæstinæ erat *ultra Jordanem*, at respectu Sacri Scribæ qui loquebatur in Deserto Arabiæ, erat *citra Jordanem*, prout rectè ibidem se habet Anglica Versio. Et hoc magis clarè elucet per ortum Solis ex *Jos*. I. 14, 15, ubi, dum essent in Deserto, dictum est בעבר הירדן מזרח השמש *citra Jordanem ad ortum Solis*. At 1 *Reg*. IV. 24, *Salomon dominatus est in totum* עבר הנהר *latus fluminis*, sc. in solam *citeriorem* partem occidentalem : nam ultra Euphratem nunquam dominatus est. Sic in Heb. *Gen*. L. 10, 11 : at Anglica Versio heic rectè legit **beyond**. Adeò ut totâ re benè perpensâ, videatur quòd per *Filios Eber* notentur ii quorum Sedes fuerunt *ad oram* seu *tractum fluminis* in utrovis latere : nam talem situm habuerunt Shemi posteri omnes, sc. vel in hac parte vel in alterâ, haud procul à fluminibus illis. Indefinitè ubique legit Versio Persica درگذاري *in transitu*, scil *juxta transitum*, vel *ad transitum*. Eodem etiam sensu usurpatur eadem vox ܥܒܪ *Evàr* seu ܥܒܪܐ *Evro* apud Syros, ut habet MS Lexicon Syro-Arabicum *Bar-Bahlûl* ܥܒܪ ܝܡܐ ساحل البحر *Evro de Jamo est littus maris*. Et mox, ܥܒܪ̈ܐ الاقطار *Evre sunt Oræ*, *Tractus* seu *latera*. Et rursus, ܥܒܪ ܢܗܪܐ ܗܘ ܓܒܐ ܢܗܪܐ ذلك الجانب *Evàr dargélto est Latus fluvii*, scil. *hoc latus*, seu *citra*. Et sic in Bibliis ut suprà citato loco *Deut*. I. 1, ܒܥܒܪܐ Gabriel Sionita rectè vertit *Cis* : & in Lat. Versione ad Targum Jonathan & Hierosol. in edit. Lond. rectè legitur *Citra*: sic nempe emendavimus : nam in Parisiensi edit. (quam maxima ex parte secuti sunt Londinates,) legebatur *ultra* seu *trans*. Ut itaque meliùs contemplemur Interpretum pugnam, (nam contraria non possunt esse simul vera,) notandum est quòd Græcus incuriosè in hoc loco legit πέραν, Vulgatus *trans*, uti etiam legitur in Latinâ Versione quæ ad Chald. & Samar. & Arab. Et sic *Deut*. III. 8, Sionita incautè legit

legit *trans*: at in hoc loco in Versione Lat. quæ ad Targ. Jon. rectè legitur *citra*: Arabs autem indefinitè في جانب *in latere*. Et eodem modo ab Interpretibus in diversum itur, 1 *Reg*. IV. 24, ubi Vulgatus legit *trans*, Gr. ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ: at Syr. & Arab. *cis*: Chald. בכל עבר פרת *in omni loco trans Perâth*, malé: Buxt. meliùs vertit *in omni latere Euphratis*. Mox in eodem Versu בכל מלכי עבר פרת & *omnibus Regibus citra Perâth*, bené. Ibidem Syr. ܒܟܠܗ ܥܒܪ ܢܗܪܐ *in totâ citeriore parte fluminis*, bis, & quidem rectè. Tanta vis tantúmque pondus est in parvâ hac voculâ, ad cujus verum sensum non satis accuratè attendebant omnes Interpretes Latini.

Cùm itaque *Eber* sit aliquando *citra*, & aliquando *ultra*, quivis Latinus Interpres debuerit diligenter perpendisse utrum horum verus cujusque loci sensus deposceret. Cananitæ (ut videtur) in loco de Abrahamo, tunc accipiebant pro *ultra*, aspicientes eum ut advenam qui ab ulteriori parte Euphratis ad eos veniebat, ut constat ex *Gen.* XIV. 13, *Et venit evasor* (sc. Cananæus quidam) & *nuntiavit Abrahamo ha-Ibri*, scil. *Ibræo* seu *ultrajectino*. Iste nuntius de eo sic loquebatur recepto more, hoc Titulo ab omnibus promptè intellecto. In *Bereshith rabba* Sect. 41. prope finem, dictus *Evasor* perhibetur fuisse *Og* Rex Bashan, qui cupiens uxorem ducere Saram, nuntiavit Abrahamo de Captivitate Nepotis, ut iret ad bellum & ibi interficeretur. Deinde ibidem adduntur de Abraham Ibræo (cur sic vocetur) tres sententiæ: 1, (quia ab *Eber pars* seu *latus*, sit *Ibri* partialis seu lateralis,) *R. Juda dixit*, *Totus Mundus fuit ex unâ Eber* seu *parte*, & *ille fuit ex alterâ Eber* seu *parte*: sc. ille fuit contra totum Mundum eorúmque Idololatriam, & ii contra ipsum. 2. *R. Nehemia dixit*, *Quòd ille fuit ex filiis filiorum Eber*, sc. Patriarchæ, q. d. *Eberæus*. 3. *Rabbini nostri dixerunt*, *Quòd ille fuit ex Eber fluminis*, והוא משיח בלשון עברי & *ipse loquebatur linguâ Ibræâ*: scil. ille fuit ex *Eber* seu *ultrajecto* fluminis, & loquebatur linguâ *Ibræâ* seu *ultrajectinâ*.

Heic objiciatur quòd Lingua ultrajectina seu transfluvialis non fuit generaliter Hebraica, utcunque eam calluerit Abraham in colloquio cum Cananitis: ejus enim Parentes (quatenus scimus,) utebantur linguâ Chaldaicâ seu Aramæâ. Sed cùm Abraham fuit magnus Princeps, illius educatio & cum aliis nationibus conversatio eum duxerit ad cognitionem linguæ Hebrææ. Et prætereà peculiari providentiâ seu Dei prævisione factum videtur, ut primitiva lingua apud Patri-

archas & in Abrahami familiâ retineretur etiam inter ipſos Chaldæos, tam ut Abraham poſſet commodiùs colloqui cum Cananæis, quàm ut continuaretur ea lingua in quâ poſteà Biblia Sacra Dei Oracula erant exaranda & cum humano genere communicanda. Et quidem ſi Lingua Hebræa continuata fuit in totâ lineâ Patriarchali, (quod ex ipſorum filiorum nominibus conſtat, Linguarum diverſitate ſubortâ ex nepotibus ſeu creſcente familiâ,) tum non erat (ut quidam ſentiunt) peculiare in Ebero eam conſervaſſe, uti nec erat peculiare in Abrahamo eandem intellexiſſe. Sed diſquiſitio noſtra eſt de ſolo Nomine, an ſc. ab hoc vel ab illo deſumptum & quando impoſitum fuerit?

Et ſanè quòd Lingua Hebræa in Abrahami familiâ fuerit, conſtat tam ex ipſius nomine quàm quia Nachor Abrahami frater (*Gen.* XXII. 21, &c.) filiis ſuis in Chaldæâ natis, impoſuit Nomina Hebraica; quæ itaque videtur junctim cum Aramæâ obtinuiſſe in urbe *Ur* ubi vixit Abrahami familia. Abrahami autem Epitheton *ha-Ibri* à Cananæis impoſitum videbatur propter aliquam diſtinctionem vel Linguæ vel Gentis Abrahami. Non autem opus erat ut quaſi pro diſcriminatione acciperetur de Lingua Abrahami, cùm illa videatur tunc fuiſſe eadem cum Cananiticâ: nil igitur novi eâ in parte nuntiaſſe videbatur ille Evaſor. Cùm itaque ea Lingua Cananitis tunc eſſet communis & vernacula, illud Abrahami Epitheton pro aliqua diſcriminatione non ſufficiebat. Nam ſi ante Abrahami adventum, linguæ *Hebrææ* nomen alicubi extitiſſet, tum videretur quaſi denominata ab *Eber* Patriarchâ, quod aliqui volunt, inſinuantes quaſi is fuerit de verâ religione plus quàm alii Patriarchæ eiſque pientior; quamvis alii etiam ex eis eſſent Fideles æquè ac *Eber*, nec de eo ſciatur hodie plus quàm de aliis, præter nudam ejus (ut putant) mentionem malè fundatam in illâ phraſi *Benè Eber*. Cùm itaque planum ſit quòd Abraham Gente erat Tranſeuphratæus qui ad Cananitas transfretabat, magis probabile videtur quòd eo Epitheto ſignificaverint eum fuiſſe (prout erat) *Ultrafluvialem* ſeu ab *Eber fluminis*, potiùs quàm de Gente *Eber* Patriarchæ. Et proculdubiò ſubſequentium temporum Iſraelitæ maluerunt Linguam ſuam denominari *Ibri* à Patre ſuo Transfluviali, potiùs quàm ab *Eber* Patriarchâ: & planè noluerunt eam denominari *Cananiticam*, (utpote quæ tunc erat in Canaan,) cùm illis temporibus Canaan eſſet Idololatrica. Longè autem aliter ſe res habuit poſterioribus temporibus poſtquam Canaan evaſerat

ſerat orthodoxa à Fidelibus occupata Iſraelitis: tunc enim non ſine honore memorari ſolebat *Lingua Canaan*, ut *Iſa*. XIX. 18, & alibi.

Noſtram deductionem ab Abraham ha-*Ibri*, confirmat Heſychius, Ἑβρεῖ, Ἑβραῖος· καὶ ὁ Ἑβραῖος, περάτης. Et ſic in Euſebianis ubi agitur de tempore Tranſitûs, Ἔνθα ἔρχεται τῶν Ἑβραίων προσωνυμία· Ἑβραῖοι γὰρ οἱ περᾶται ἑρμηνεύονται, διαπερέσαντος Εὐφράτην Ἀβραὰμ, καὶ οὐχ' ὡς οἴονταί τινες, ἀπὸ Ἐβέρ. A Cananæis itaque (ut ſuprà) Abraham dictus eſt *Ibri* ſeu *Hebræus*, non propter *Eberum* ejúſve linguam, ſed q. d. *Ultrajectinus* ſeu *Transfluvialis*, quia tanquam Advena ad eos venit ab *Eber*, i. e. *trans* flumen: & ab ipſo tunc dicto *Ibri*, poſteà denominata eſt Lingua *Hebræa*. Quæ quidem phraſis hoc benè patitur; ut, *Patres veſtri* (inter quos Abraham) *ſervierunt diis alienis* בעבר הנהר be-Eber ha-Nahar *in ultrajecto fluminis*, i. e. in Meſopotamiâ, loco ſcil. unde ad eos veniebat Abraham. Saadias etiam legit في عبر النهر *in Ibri fluminis* ſeu ultrajecto fluminis. At ſive *Eber* ſit Proprium ſive Appellativum, ab utroque denominativa forma eſt *Ibri*: adeò ut nihil ſit in vocis formâ quod in hoc caſu juvet aut controverſiam terminet.

Et ſanè ſi rem ulteriùs perpendimus, multò veriſimilius eſt denominationem factam fuiſſe à propiore potiùs quàm à remotiore: & quamvis linguæ primitivæ praxis & uſus per totam ſacram Patriarcharum lineam continuata fuerit, multò probabilius eſt hujus linguæ denominationem ſumptam fuiſſe à propiore eorum Parente Abraham *Ibri* ſeu *Transfluviali*, (cujus memorabilis Transfretationis certè meminiſſe juvabat,) potiùs quàm à præcedentium generationum 7^{mâ}, ab *Ebero*. Prætereà non conſtat Judæos tantam ſecum retinere famam *Eberi*: nam ſi tanti eum æſtimâſſent ut nominati fuiſſent *Hebræi* ab *Eber*, tum proculdubiò ſeipſos etiam nominâſſent *Filios Eberi*, eodem modo quo ſeipſos nominant *Filios Abrahami*. Cùm autem propior & celebrior (imò celeberrimus) fuerit Abrahamus inter Patriarchas Religionis Antiſtes, multò probabilius eſt ab ipſo *Ibræo* deſumptum fuiſſe linguæ nomen, potiùs quàm ab alio remotiore & minùs celebri, cùm ab illis temporibus ad hunc uſque diem (tacitâ mentione *Eberi*,) geſtiant nuncupari *filii Abrahami*, à quo (quamvis degeneres) ſe deſcendiſſe gloriantur, ut Deus promiſerat.

Ut autem ulteriùs excutiamus vim vocis, ſunt qui volunt quòd אברם העברי *Abram Ibri* ſit *Abram tranſitor*, quia ille reverà pertranſivit flumen. Sed is propter unum ſimplicem Actum, vix potuit frequentativè vocari *Tranſitor*, tranſeundi continuatum habitum notando;

 tando;

tando; nisi dictus transeundi Actus fuisset repetitus & frequentatus. Præterea grammaticalis significatio hunc sensum non feret: tunc enim potiùs legeretur *Oberi*. Nec quidem potest esse ut Hesychii περάτης videatur huic sensui favere: neque hoc patitur forma vocis עברי *Ibri*, quæ est Adjectiva forma ab *Eber* πέρα seu πέραν, *trans*, *quod altero latere*, *ultrajectinum*. Et hinc περάτης, non erit *Transfretator*, ut volunt, sed *Ulterior*, *Transfluvialis*, qui olim habitabat ultra fluvium, & inde περάτης seu *ultrajectinus* dictus. Sic apud Constantinopolitanos, *Galata* audit Πέρα, & ejus incolæ sunt περαῖοι seu περάται *ultranei*, uti Abraham fuit *ultraneus* Cananæis, qui (ut & posteri ejus) eum tali Epitheto notarunt. Talem situm alibi (unde hujus phrasis usus elucescat,) habuit ביח־עברא *Beth-Abara* seu *locus ultrajecti*, qui expressè exponitur πέραν τῦ Ἰορδάνυ, *locus ultrajectinus* seu *ultrajordanensis*. Nempe hæc duo exempla supradictam loquendi formulam illustrant eamque in communi usu fuisse monstrant.

Non autem est heic prætermittendum, quòd, ad astruendum *Ebero* veræ fidei honorem, & Abrahamum ejusque linguam ab eo denominandum, à quibusdam probationis seu illustrationis causâ adducitur locus qui mihi nihil tale probare nec illustrare videtur. Scil. *Num.* XXIV. 24, וצים כתים *Et naves ab orâ Chittim, & affligent Ashur & affligent Eber, & ipse erit usque in perditionem*, seu *usque dum periens sit*. Heic subaudiendum est Verbum *venient* ab orâ Chittim, aliàs sensus est valde imperfectus. Hoc in loco *Eber* quibusdam habetur Nomen proprium; quamvis aliter dubitari possit annon sit potiùs adverbialiter seu appellativè sumptum, quod mihi videtur. Nam *Eber*, *contra*, *è regione*, *ultranea* seu *opposita pars*, aliquando usurpatur sine mentione loci quem respicit & cui opponitur. Sic 1 *Sam.* XXVI. 13, ויעבר דוד העבר *Et transivit David ad Eber*, sc. ad alterum seu adversum latus, respectu suî vel respectu loquentis: nam tale quid eo in casu semper subintelligendum. Sic בכל עבר ופנה *in omni latere & angulo*, seu *circumquaque*, ubi subintelligitur quòd in centro sit persona loquens. Et quidem *trans flumen*, sæpe est *trans Euphratem*, aliquando etiam *trans Tigrim*. Targum Onkelos hunc locum exponit esse לעבר פרת *ultra Euphratem* seu transeuphratæam partem: & Targum Jonathan eodem sensu habet בני עבר *filios Eber*, i.e. filios ultrajectaneos seu ultrafluviales. Targum Hieros. magis explicitè, כל בני עבר נהרא *omnes filios ultrajecti fluminis*, indefinitum relinquens, ut intelligantur vel Trans-Euphratæi vel Trans-Tigritani. Cùm itaque

per

per *Eber* possit intelligi *Regio Trans-Tigritana*, & cùm Assyria fuerit in alterâ parte Tigris respectu Arabiæ ubi Balaam hæc verba enuntiavit, *Eber* commodè sit exegeticum τȣ̃ *Ashur*; ut sensus sit, *Affligent Assyriam & totum Eber* seu *transfluvialem regionem*, sc. τὸ πέραν ubi est *Ashur*: nempe eodem sensu quo in plurali formâ *Isa.* VII. 20, narratur per cujus manum quosnam Deus tanquam novaculâ rasurus erat, scil. בעברי נהר במלך אשור *per ultrajectaneos fluminis*, sc. *per regem Assyriæ*; vel aliàs potiùs in neutro genere, *per ultrajectanea fluminis*, figuratè sumpto *loco* pro hominibus loci. Et sanè in dicto Numerorum loco sive *Mesopotamiam* sive *Aßyriam* intellexeris, interpretatio erit sat commoda: sed posterior horum videtur, mihi commodior, quia ibi *Ashur* & *Eber* non videntur duo diversa, sed unum idemque, idque propter singulare הוא *ipse* seu *erit* cum utrisque constructum, *Et ipse in perditionem*, seu *& erit in perditionem*.

Si *Eber* ibi aliter accipiatur pro Nomine proprio, nihilominùs alia orientur dubia, sc. ubi gentium situs fuerit *Eber*, & quomodo naves Europææ potuerint affligere Gentem *Eber*, atque multò minùs *Assyriam* terram tam longè dissitam & planè mediterraneam? Verum quidem est quòd צִיִּים *tsiim* significet *naves*, quippe quæ sint intus *siccæ* in mediis undis: at cur in hoc loco eam significationem habeat, non video, neque eo sensu acceptum fuit ab Orientalium Versionum autoribus, à quibus וצים vel non intellectum, vel pro spuriâ & suspectâ lectione habitum; unde nullam *navium* mentionem faciunt. Tusæus in Versione Persicâ videtur pro וצים legisse קצים *ketsîm*, *aliqui*, (sic nempe accepit, quamvis talis forma pluralis non sit alibi in usu,) unde exponit, وجوقي از اهل روم *Et aliqui ex populo Rûm*: vel (quia *gjauk* est etiam *caterva*,) ut olim interpretati sumus, *Et caterva populi Romæ*: nam *aliqui* non potuerunt aliquid facere contra totam Gentem. Sed & quia *Rûm* non tam *veterem Romam* quàm *novam Romam* seu *Constantinopolim & Græciam* præcipuè notat, jam vertemus *Aliqui ex Græcis*, vel *Caterva populi Græciæ*. Rabbi Saadias pro וצים videtur legisse vel רצים *ratsîm*, *currentes*, vel אצים *atsîm*, *festinantes*, quia exponit in Versione Arabicâ, الدارمين من فرضة قبرس *surripientes se è portu Cypri*. Nos autem mallemus vertere *properantes*: quia Participium *darimîna*, est à Verbo Arabico درم *ddrama*, quod (inquit *Turgjmân Arabs*) est Persicè گام خرد نهادن *passus curtos ponere*, vel ut *Phiruzabâdi* exponit, est *propinquis* seu *brevibus & deproperatis passibus incedere, prout incedit Erinaceus*; ubi videmus

properantiam esse in significatione. Hocque non potest dici de cursu navium, sed tantùm de incessu animali, ad instar hominum qui non apertè, sed clam absque strepitu & sono aliquid suscipere tentant, quasi surripiendo se, id autem properanter. Cùm itaque is non meminerit *navium*, sed tantùm *portûs*, fortè voluerit, quòd cùm homines navibus vecti ad terram appulissent, ii terrestrem expeditionem susceperint, idque properanter. Cur autem tam brevibus passibus susciperent tam longum iter quale est à maritimis Palæstinæ ad Assyriam, equidem non video. Ideóque non existimo multum ponderis esse in stricto verborum ejus sensu, cùm fortè Saadias ex intricato & difficili loco satis habuerit aliquem sensum non commodum sed tolerabilem elicere. Textus autem Hebræus alicubi fortè restituendus sit ex Textu Hebræo-Samaritano, quamvis & Codices Samaritani heic inter se differant. Utcunque tamen videntur legisse יוצאים *yotséim* vel aliquid ab illâ Radice natum. In Bibliis polyglottis Parisiensibus quæ ut exemplar secuti sunt Londinates, (exceptis Emendationibus & defectuum Supplementis ex authenticis Codicibus MSS,) legitur ࠉࠅࠑࠉࠀࠌ *yotsiam*, quod D. Morinus verterat *exibunt*, quasi legisset *yotséim*: sed Londinates emendarunt Versionem in hoc loco, ut legeretur *eduxit eos*. Eodem quoque modo Codex MS (qui olim) Usserianus minor, jam in Arch. C, legit *yotsiam*: sed alter major legit ࠌࠅࠑࠉࠀࠌ *motsiam, educens eos*: & eodem sensu Arabica Textûs Samaritani Versio (MS in Arch. C. ex dono D. Josephi Taylor LL. D.) legit يخرجهم *educet eos*. Samaritana Versio quæ in linguâ Samariticâ, legit ࠀࠐࠒࠅࠍ *appekûn, eduxerunt*. At omnium optimè MS Codex Laudianus in Bibliothecâ Bodl. hoc loco legit ࠉࠅࠑࠀࠉࠌ *yotséim*, *egredientes*, unde superior nostra sententia confirmatur. Hancque lectionem in suis exemplaribus videntur habuisse Versionum Orientalium autores plerique, qui adducunt aliquod Verbum *educendi* vel *exeundi*, ut Syr. ܢܦܩܘܢ *nephkon*, *exibunt*, Chald. Onk. יפקון *yippekun*, *educent*, Jon. & Hier. יצטרחון *emittentur*: & Græcus habet, Καὶ ἐξελεύσεται ἐκ χειρῶν Κιτιαίων: quæ omnia confirmant veram lectionem fuisse יוצאים *yotséim*. Hæcque indicant in Codd. Heb. vel varietatem, vel saltem lectionem fuisse suspectam & non satis intellectam, sc. quomodo naves Europææ affligerent Assyriam!

Et sanè talis Hebraici Textus restitutio fieri posse videtur ex Græco *Dan.* XI. 30, ubi occurrit ferè eadem phrasis Hebraica, באו בו ציים כתים *Venient in eum naves Chittim*, sc. contra Regem Austri: nam

nam pro צִיִּים כו, Græcus ibi videtur in ſuo Exemplari Hebraico legiſſe יוצאים yotſeïm *Chittim*, quia ibi vertit ἐκπορευόμενοι Κίτιοι, *egredientes Cyprii*: nam Κίτιοι poſſunt eſſe *Cyprii* ſeu *Cypriotæ* (ut Saadias ſuprà,) quia præcipua eorum urbs fuit Κίτιον. At 1 *Mac*. I. 1. tota Græcia vocatur γῆ χεττιείμ. Nempe *Chittim* eſt fere tota Europa auſtralis: ideóque Rabbini eo nomine intelligunt non tantùm filios Javan ſeu Græcos, ut *Gen*. X, ſed & Romanos & reliquos illarum partium Europæos *catervatim* degentes; cùm *Chittim* ſit forma pluralis à ſingulari כת *càth*, i. e. *caterva*, *cœtus*, *ſocietas* hominum. Sic in dicto loco *Num*. XXIV, in MS^{to} Heb. Chald. in Archivis Bodlejanis, (ubi Chaldaica Paraphraſis verſiculatim & alternatim interponitur,) pro *Chittim*, legitur רומאי *Rumæi*, i. e. *Græci*: & eodem loco in Targ. Hieroſ. legitur דרומאי *Daromæi*, i. e. *auſtrales*; & tamen in adjunctâ Verſione Latinâ, eſt *Romani*, non bené: & in Targ. Jon. eſt קוסטנטיני *Conſtantîne*, i. e. *Conſtantinopolis*, intelligendo Græcos.

Sed ut (quod res eſt,) poſſimus meliùs judicare de Patriarchæ *Eberi* linguâ & religione, ad quos ſuperiore loco (ex quorundam ſententiâ) alluditur, præmittendum eſt, ei fuiſſe duos filios, *Pelegh*, & *Joktan* qui Arabibus dicitur قحطان *Kahtan*, cujus Sedes fuit in Arabiâ felice. Ubi autem habitaverit *Pelegh* (ſeu *Palegh* ut in pauſâ legitur,) non dicitur: ſed ab ejus primogenito filio *Rëû* ſeu Ῥαγαῦ (nam reliqui tacentur,) conditæ ſunt Ῥαγαὶ in Mediâ, ubi uſque ad finem penultimi Millenarii relicta fuit orthodoxia ab ipſis Diluvianis temporibus ibidem inſtituta & plantata. Non itaque dubitandum nec diffitendum quin *Eber* ejuſque familia orthodoxiam tenuerint: ſed cùm alii pariter idem fecerint, non eſt cur ille præ aliis eo nomine celebretur aut tam peculiaris habeatur, ut Hebræorum Gens ab eo potiùs quàm ab alio quovis Patriarchâ denominata fuerit. Quòd etiam pura Lingua Hebræa in eâ familiâ exculta & continuata fuerit, pariter fatendum eſt, cùm Lingua Medica multa Linguæ Hebrææ veſtigia ad hodiernum uſque diem in ſe contineat: ſed cùm in aliis etiam Linguis talia veſtigia maneant, non poſſumus multum inde inferre. Quamvis itaque (quod piè credendùm) *Eber* & *Pelegh* & *Rëû* fuerint orthodoxi, nihilominus non potuerunt creſcenti Idololatriæ ita reſiſtere, quin (ut venerabilis Beda in Chronico aſſerit,) conſtet *Tempore Phaleghi ædificata fuiſſe Templa, & in eis Principum Statuas pro diis adoratas fuiſſe*; idque cum Idololatriâ peſſimâ, ignorando quòd tantùm bonæ memoriæ cauſâ primò erectæ fuerant tales ſtatuæ.

Et,

Et, si tempore Phaleghi in tantum excreverit Idololatria, probabiliter eadem inchoata fuerat tempore *Eberi*.

Si autem detur, & non concedatur, quod in prædicto loco *Num.* XXIV, intelligantur *Eberi* posteri, non scio quid boni hinc sibi elicere velint *Eberi* assertores qui istum Textum pro *Eberi* celebritate adducunt, præsertim cùm illi ipsi eundem Textum exponant de clade posterorum *Eberi*, non autem de felicitate aut prosperitate eorum. Scilicet, quia à *Pelegh* filio *Eberi* longâ successionum serie per Abrahamum tandem orti fuerunt Israelitæ, (idque postquam Peleghi tam sedes quàm Lingua & Religio mutatæ & deperditæ fuerant,) sunt qui volunt *Balaamum* eâ prophetiâ sub nomine *Eberi* collimasse in Israelitas, eorúmque tunc futuram cladem prænuntiasse: dum interim hi Interpretes obliviscuntur quòd hoc non fuit pro dignitate *Eberitarum*, ut istum Textum adducerent, quem potiùs tacuisse debuerant. Verum quidem est, quòd Israelitæ affligendi erant & quasi perituri in captivitate perpetuâ, & quòd Græci & Romani (qui *Kittæi* seu *Chittimitæ*,) tempore Imperii sui affligebant Judæos, (non autem Israelitas, quippe qui anteà in captivitatem abierant,) quorum potentia periit, Regno eis adempto. Sed certè, planè impossibile quòd in dicto Numerorum loco intellecti fuerint Israelitæ, quasi cum maledictis connumerati & cum Amalekitis & Assyriis perituri; id quod exoptaverat *Balak*, sed non potuit obtinere. Non itaque credibile Deum per os Balaami tum maledixisse Israelitis; quia cùm eos jam tum jussu divino pronuntiaverat *Benedictos*, *stellam orituram ex Jaacob*, & *eum qui habiturus dominium*, &c. non potuit fieri ut eosdem quasi eodem halitu rursus denuntiaret maledictos, scil. quòd idem Balaamus in eâdem prophetiâ eosdem Israelitas eodem tempore benedictos & maledictos declararet. Absit! Balaam itaque per *Eber*, non intellexit Israelitas, quippe qui coràm & in conspectu erant, atque Israelis seu Jacobi nomine tunc Arabibus & Moabitis notissimi, adeò ut his tunc non fuerit opus vocandi eos *Eber*, longè petito nomine; nec jam nobis opus sit sentiendi quòd ii tunc cum Amalekitis & Assyriis fuerint subjecti maledictioni, quippe quæ tutiùs credatur denuntiata in solos Assyrios qui in *Eber* fluminis, qui reverà Invasiones Chittimitarum seu Græcorum & Romanorum aliquando passi sunt.

His præmissis, prædictus locus ita erit vertendus de solo Assyrio perituro, legendo, *Exeuntes* erunt *à manu* [seu *orâ*] *Chittim*, & *affligent*

affligent Aſſyriam & affligent ultrajectum fluminis: *& quoque ipſe uſque dum pereat*, ſeu *uſque ad perditionem*, ſive *atque etiam erit uſque in perditionem*: nam הוא ſæpè ſupplet locum Verbi ſubſtantivi *eſt* ſeu *erit*. Vel ſic vertamus. ---*Et affligent Aſſyriam, ſcil. affligent ulteriorem partem fluminis, quæ etiam æternùm peritura eſt.* In hoc verſu ſecunda copula *et* eſt conjunctiva, non autem disjunctiva; ita ut *Eber* ſeu *ultrajectum*, ſive *ulterior pars*, ſit exegeticum præcedentis *Aſſyriæ*, Imò tota Enunciatio ſecunda eſt exegetica prioris: ut legatur, *affligent Aſſyriam*, i. e. *affligent totam ulteriorem partem, quæ ipſa peritura eſt.* His poſitis, fortè in Bibliis Anglicanis ſic emendatiùs legatur, **And they ſhall go forth from the coaſt of Chittim, and ſhall afflict Aſhur and ſhall afflict the other ſide** *of the river*: **and he alſo** *ſhall be* **even to perdition**, vel **untill he periſh:** Verſio Samaritana (quæ diverſa à Textu Samaritano,) quaſi pro ࠏࠃࠄ *adè* legerit ࠏࠃ *êd*, ſic exponit, ࠅࠀࠐ ࠄࠅࠀ · ࠎࠄࠃ · ࠉࠄࠁࠃ *& quoque ipſe teſtis peribit*, ſenſu incommodo. Perſa totum Verſum ſic reddit, omittendo *Copulam* ſecundam, quod meliùs, وجوقي از اهل روم برنجانند اشور و برنجانند عبر و نيز اوجاويد گم شوا *Et caterva* [ſeu *aliqui*] *ex populo Græciæ affligent Aſhur & affligent Eber: & ipſa etiam æternùm peritura eſt;* reſpiciendo vel Græciam vel Aſſyriam: vel aliàs ſi vis, *& ipſe etiam æternùm periturus eſt*, reſpiciendo vel populum Græciæ vel aliàs τὸν Aſhur ſive ut hominem ſive ut populum. Nam in explicandis prophetiis datur latitudo, utpote quæ ſæpè ſint obſcuræ & incertæ: & utrovis modo verum eſſe poteſt. Vulgatus pro צים videtur legiſſe באים, quia habet *venientes*.

Si autem (ut ad rem redeam,) ſupradictus locus exponatur de *filiis Eber*, ſcil. de Eberitarum religione verâ, planè conſtat id non fuiſſe verum de ſeris *Eberi* nepotibus filiiſve, quippe qui fuerunt Idololatræ, ut & de cæteris omnibus probabile, & certò manifeſtum eſt de Abrahami patre & avo, &c. ut infrà mox fuſiùs monſtrabitur. Orientales (inter quos *Chondemîr* Perſa,) ajunt Idololatriam primò introductam fuiſſe à *Sarugh*, qui vixit in Meſopotamiâ, ubi hodie extat ejuſdem nominis urbs سروج *Sarug* ad longit 75. 55. ad lat. 36. 30. ut in Comment. ad Tabulas Ilchanicas legitur. Abulpharagius Syrus ait, *In diebus Sarugh multa erexerunt homines Idola, è quibus dæmones mira ediderunt ſigna.* Et in diebus Sarugi & Tharæ renovatam fuiſſe Idololatriam teſtantur Clemens & Theodoretus & Epiphanius &

Eusebius & alii, inter quos Suidas, cujus sensum abbreviatum exhibeo; Σερȣχ--- *ab eo originem duxit Idololatria. Censuit enim Imaginibus & statuis honorandos esse viros qui olim virtute præstantes fuerant & hominibus Benefactores.---Hoc usque ad Tharram, ---cujus filius Abraham opera patris contrivit Carris in Mesopotamiâ. ----Defunctorum Imagines quotannis adorari voluit. Hinc polytheismus & Idololatria, usque ad patrem Abrahami Tharram, qui Statuarius, ex variâ materiâ faciens imagines, quas dicebat esse deos & adorandos ut Bonorum Autores. ---Hinc Græci colebant Hellenem Gigantem in Turris fabricatione socium, ubi linguæ divisæ, & homines ideò dicti* μέροπες. Hæc quidem fuit una Idololatriæ causa seu origo: altera autem fuit ab Imaginibus stellarum seu Planetarum, ut alibi dictum. Sed bonâ eorum veniâ, Idololatriæ origo altiùs petenda est à temporibus *Eber* & *Shelach*, (ut, si opus esset, abundè probare possemus,) qui tamen ambo erant orthodoxi & orthodoxiæ Prædicatores ad coævos & conterraneos suos Idololatricos *Aaditas* & *Themuditas* (Arabiæ Tribus hodiè deperditas,) olim inter *Ommân* & *Hadramût* degentes, quos tandem procellosis ventis & mobilibus seu fluentibus arenis obruit, & tonitru atque terræmotibus profligavit & destruxit Deus.

Illa itaque eorum prædicta de Abrahami Titulo *Ibri* sententia tanquam de *Eberita*, haud bono nititur fundamento. Nam si *Hebræi* titulus Abrahamo datus fuerat propter veram illam religionem quam tenebat *Eber*, eodem jure is æquè denominari potuit *Shilchi* à *Shelach*, aut *Arpacshadi* ab *Arpacshad*, aut potiùs *Shemi* à *Shem*: nam hi omnes veram religionem tenebant æquè ac *Eber*. Sed perpendamus, eos qui hunc ei titulum dederunt, fuisse Cananitas: & an putabimus eos novisse Abrahami prosapiam seu genealogiam tam longè remotam, eámve consuluisse? Vel, si fortè noverint, an ideò eos selegisse eique aptasse titulum petitum à verâ ejus religione quam illi ipsi non tenebant nec probabant, quasi *Eberitam* eum ideò denominaverint? Hoc planè absonum fuisset in illis, ei arcessere titulum tam remotè petitum, cùm faciliori negotio talem titulum potuerant petiisse à *Terach* aut *Nachor*, quorum memoria recentior, qui etiam Canaaniticæ religioni addicti.

Quia verò Abraham tandem de verâ Religione fuit, & omnium Fidelium Pater habitus, ergò multorum est sententia (ut suprà innuimus,) Abrahamum semper à pueritiis fuisse de verâ Religione, quam volunt necessariò ad eum derivatam fuisse ab *Eber*, à quo tam

Prosapiæ

Prosapiæ quàm Religionis causâ denominatus fuerit *Hebræus*, q. d. *Eberæus*. Si hoc esset verum, tum omninò necesse ut Abrahami Pater non fuerit Idololatra, sed Fidelis; quod tamen creditu absurdum. Hanc ut magis piam arripiunt sententiam, ad quam etiam inclinat Pererius in Josuæ locum, ubi legitur, *Patres nostri servierunt diis alienis ultra Fluvium*, respondendo, quòd hoc de Israelitarum Patribus seu Majoribus remotioribus, non autem de propioribus, intelligendum sit. Hæc autem Responsio non valet: nam Israelitarum Patres propiores (qui Abraham & Isaac & Jacob) exceptâ Abrahami juventute, nec servierunt diis alienis, nec ultra flumen vixerunt. Ideóque dictus locus intelligendus est de illis Patribus, qui necessariò fuerunt Abrahami majores Idololatrici, quia hi soli ultra flumen in Mesopotamiâ vixerunt.

Et, (quod monstrandum est,) si Abrahami Patres seu majores iique propiores servierunt diis alienis, ergò & Filium suum Abrahamum educârunt in illo eodem cultu: cui itaque dum puer, ipse adhæsit, donec adultior & Divinæ gratiæ capacior evaderet. Nam quòd *Terach* fuit Idololatra, nemo dubitat, cùm legatur *Jos.* XXVIII. 2, *Ultra flumen habitârunt patres vestri olim, Terach pater Abrami & pater Nachoris, & servierunt diis alienis.* Et versu 14, *Removete deos quibus servierunt patres vestri ultra flumen.* Cúmque res ita se habuerit, imaginari Abrahamum à parentibus natum Fidelem, est quasi putaremus aliquem à Turcicis parentibus nasci posse Christianum, quod valdè ridiculum. Videtur autem quòd Terach tandem filii suasu fuerit conversus, quia cum Abrahamo migravit ex *Ur* ad *Haran*, transiturus in terram Canaan: illuc tamen non transivit, sed obiit in Haran, ut legitur *Gen.* XI. 31, 32.

Quamvis itaque aliqui alteram sententiam ut pientiorem amplectantur, mihi quidem æquè pium videtur, credere Abrahamum à Parentibus natum fuisse Ethnicum, & posteà per infusam Dei gratiam conversum; ac si crediderim eum in verâ Religione natum, quod tantum in se miraculum non haberet. Peculiaris itaque erga Abrahamum favor erat, & planè miraculosum, quòd Deus illum in terram promissam introducturus, post tantam Parentum & Majorum Idololatricorum seriem, Abrahamum ante Transitum luce cœlesti donaret, & tenebricosum ejus animum veri Dei cognitione illustraret: quia tunc erat tempus quo necessariò faciendum esset, nec ulteriùs differendum.

Et ſanè quòd Abraham natus fuit Gentilis, & poſteà per Dei gratiam cœleſtem & mentis illuminationem converſus, nobiſcum ſentit Epiphanius, p. 8, *Simulachra primùm ex argillâ figlinóque opere reperta ſunt, Artifice Tharrâ.* Et deinde p. 9, *Abraham erat tum domi Patrem obſervans, cùm Dei Oraculo vocatus, domeſticis renunciavit,* &c. Et ſic Maimonides in *More Nevochim* Arabicè ſcripto literis Hebraicis part. 3, Cap. 29, quæ verba ſic Arabicè reſcribenda, אברהם אבינו

معلوم ان نشا في ملة الصابة و مذهبهم ان لا تكون الاه الا الكواكب

Notiſſimum eſt Abrahamum Patrem noſtrum educatum fuiſſe in Religione Sabaitarum, quorum opinio eſt, nullum eſſe Deum præter Stellas. Et quidem Maſius in Joſuam, & alii, & Judæi omnes, & tota Orientalium cohors, hanc ſententiam perpetuâ apud eos traditione acceptam & huc uſque continuatam conſtanter tenent; qui etiam particularem ejus Converſionis Hiſtoriolam hoc modo narrant: inter quos de converſione Abrahami eſt *Tábari* Perſicè conſcriptus, referens, Quòd ſc. cùm Abraham eſſet puer 15 annorum, incipiebat quærere Deum. Et hâc piâ diſquiſitione verſatus, noctu contemplabatur cœleſtia Corpora, inter quæ præ cæteris ſplendebat Venus; quâ viſâ dixit, هذا ربي *An hæc eſt Dominus meus?* Venere autem mox diſparente & occumbente, aliâ nocte foràs prodiens intuitus eſt Lunam, de quâ dixit, هذا ربى *An iſta eſt Dominus meus?* Sed Luna etiam mox occubuit. Poſteà aliâ vice foràs egreſſus, obſervavit omnes Stellas tandem occumbere & diſparere; de quibus itaque dixit, لا احب الافلين *Non amo occumbentes.* Deinde matutino oriente Sole, dixit, هذا ربي هذا اكبر *Iſte eſt Dominus meus; iſte eſt maximus:* vel interrogativè, *An iſte eſt Dominus meus? nam iſte maximus.* Sed cùm Sol ad inſtar reliquorum occumberet & diſpareret, Matri ſuæ dixit, *Hæc non poſſunt eſſe Dei, quia mox ſubducunt ſe & evaneſcunt.* Hæc Hiſtoria in Alcorano Cap. VI. p. 82, ſeq. modo narratur, ابراهيم — فلما

جن عليه الليل راي كوكبا قال هذا ربي فلما افل قال لا احب الافلين

فلما راي القمر بازغا قال هذا ربي فلما افل قال لين لا يهدني ربي

لاكونن من القوم الضالين فلما راي الشمس بازغة قال هذا ربي هذا

اكبر فلما افلت قال يا قوم اني بري مما تشركون اني وجهت وجهي

للذى فطر السموات و الارض حنيفا وما انا من المشركين *Et poſtquam ſupervenit ei nox, videns Stellam, dixit, Hæc eſt Dominus meus. At poſtquam*

postquam occubuit, dixit, Non amo occumbentes. Et postquam vidit orientem Lunam, dixit, Hic est Dominus meus. At postquam occubuit, dixit, Nisi me dirigit Dominus meus, ero ex populo errante. Et postquam vidit orientem Solem, dixit, Hæc est Dominus meus, hic major est. At postquam occubuit, dixit, O popule, ego sum purus [seu innocens] *ab eo quod* [Deo] *aßociatis. Nam ego converti faciem meam ad eum qui creavit cœlos & terram purè, neque ego sum ex Associatoribus.* Scil. subtiliùs quæsivit horum omnium Creatorem, quem (relicto Stellarum cultu & totâ Religione paternâ,) unicè coluit, & palam præ omnibus colendum commendavit & prædicavit. Cum his ferè conveniunt ea quæ Josephus tradit, *Abrahamum suam de Deo scientiam collegisse ex observatione Terræ & Maris, & eorum quæ circa Solem & Lunam & reliqua Sydera videbat accidere; sc. necessariò esse superiorem aliquam potentiam quæ horum curam gerat & omnia decenter administret.*

Quo certo ætatis anno Abraham primò conversus fuerit, tanto jam temporis intervallo scire, est planè impossibile. Genebrardus in Chronico, ex R. Joanne & Anina citat, quòd Abraham 48 ætatis anno cœpit verum Deum colere. Maimonides in *Jad chaz.* Tract. *Madda'*, fol. 25, ait, בן ארבעים שנה הכיר אברהם את בוראו *Abraham 40 annos natus agnovit Creatorem suum.* Mox ibidem additur, יש אגדה שלש שנים *Extat Aggada, Tres annos natus.* Sic etiam Talmudis Tract. *Nedarim*, 32, 1, אמר ר׳ אמי בר אבא בן שלש שנים הכיר אברהם את בוראו *Dixit Rabbi Ame filius Abba, Abraham tres annos natus agnovit Creatorem suum.* Abu Mohammed Mustapha Mohammedanus in Capite de vitâ Abrahami, ait وكان ابراهيم يومئذ ابن ستة عشر سنة *Quòd Abraham tunc fuit filius 16 annorum*, sc. quando Dei Unitatem asserendo persecutionem passus est à popularibus suis, & ut aliqui volunt, conjectus est in Ignem. Maimonidis quadragenaria ætas (quæ etiam in Alcorano memoratur,) nimia est, ut Abraham tamdiu persisteret infidelis. Et triennalis ætas non fuit satis ut tam altè inquireret, & quando vidit Sphæram circumvolvi, (ut dicit Maim.) secum ratiocinaretur, eam non posse circumduci sine Ductore, &c. & sic veniret ad cognitionem Dei. Magis igitur competit quindecennalis ætas, ut volunt Persæ; vel ut Cedrenus vult, 24 annorum ætas.

Abraham itaque (sive dicto modo sive aliter) conversus, totam familiam & Cognationem convertere operam dedit; secundùm id quod

de eo prædixerat Deus, *Novi eum, quòd filiis suis præcipiet & familiæ suæ, ut custodiant Mandata mea*, &c. Abrahami igitur conversi primum opus erat fortificare fratres, & omnes alios convertere: & primò quidem familiam suam ad orthodoxiam adducere; unà cum seniore fratre *Haran*, qui ante Abrahami transitum obiit in terrâ nativitatis, scil. in *Ur* Chaldæorum, ubi vixit Abraham: quis ergo condidit & nuncupavit urbem *Haran*, non dicitur. In hanc etiam Conversionem venisse credamus Avum ejus *Nachor*, quippe qui tunc adhuc in vivis erat. Quodnam fuerit Nomen ejus Ethnicum, nondum mihi compertum: sed *Nachor* videtur fuisse Conversionis Nomen, eò quòd Abrahami frater eodem etiam nomine posteà gauderet; quòd non fuisset factum, si nomen *Nachor* fuisset Ethnicum. Verum quidem est quòd Avus *Nachor* nascebatur infidelis: sed post Conversionem, nomen mutatum & ex postfacto impositum, ut frequenter fit in S. Bibliis, & tamen recensitum tanquam primitivum Nomen. Et quidem Abrahami frater *Nachor* videtur conversus, quia filium suum *Lot* (qui Abrahamum comitatus est in terram Canaan,) in verâ Fide educavit, & quia Abraham ex ejus familiâ adscivit uxorem Isaaco, abhorrens ab Idololatricis filiabus Heth seu Hittitis. Præterea Nachor Abrahami frater filiis suis imposuit Nomina Hebraica orthodoxa, non autem Chaldaica Idololatrica, quamvis in Chaldæâ viveret, ut *Gen.* XXII. 21, &c. Et conversi videntur *Bethuel* & *Laban*, quia in illis nuptiis agnoscebant Dei providentiam; quamvis *Laban* Ethnicismi reliquias *Teraphin* retineret ad divinandum. Sed *Chesed* (vel ex neglectu parentum vel ex perversitate suâ) non videtur fuisse conversus, quia Abraham nunquam vidit eum, utpote qui natus post Abrahami discessum in Canaan. Ille non instituit filios suos *Chasdæos* in verâ Religione, quin is cum posteris Abrahamum Avunculum suum persecuti sunt, uti etiam fecit Abrahami frater *Haran*: nam fratres uterini non sunt semper religione fratres. Patri suo *Terach* etiam convertendo allaboravit, usque ad pugnam; idque (ut fas est credere) tandem effecit: nam quòd fuit *Terach* Conversionis nomen nullus dubito, cùm aliud ejus nomen Ethnicum habeamus compertum fuisse آذر *Adur* seu آذر *Azur*, vel ut apud Arabes scribitur & sonatur آزر *Azer* seu *Azar*. Cumque Abrahami pater hoc nomine *Azer* alibi inclaruisset, in Alcorano quoque (tacito nomine *Terach*) ita appellatus fuit.

De Abrahami Matre S. Scriptura silet. Sed in Textûs Talmudici *Gemara* in Tract. *Bava Bathra* 91. 9, traditur אימיה דאברהם אמתלאי בת

ברת כרנבו אימיה דהמן אמתלאי ברת עורבתי אימיה דדוד נצבת בת עדאל שמה אימיה דשמשון צלפנית ואחתיה נשיין *Mater Abrahami fuit Amteldäi filia Kerambi: Mater Hamanis fuit Amteldäi filia Orbethi: mater Davidis fuit Nitſabath filia Adaël: mater Samſonis fuit Salponîth, cujus ſoror fuit Neſhayan.* Hæc autem apocrypha & incerta. Nomen *Amteldäi* appellativè ſumptum ſignificat *Simile, veriſimile, probabile:* ſed ut Nomen proprium, minùs probabile.

Orientales narrant *Terach* fuiſſe Magnatem, (de quâ re non dubitamus,) & in ſummo favore apud Imperatorem, quippe pro quo Idola parabat, cùm profeſſione eſſet بت تراش *Idolorum Sculptor* ſeu *Fabricator,* (quod apud eos honorabile ut Formator deorum,) in quâ Arte erat omnium peritiſſimus. Hoc enim ritè præſtare non potuit quivis Lignifaber ſeu communis Lignorum aut Lapidum exaſciator; cùm hæc Ars depoſceret peritiſſimum Aſtrologum qui eſſet gnarus talia fabricandi apto tempore & ex aptâ materiâ; cùm (ut in Proverbio dicitur,) *Ex quovis Ligno non fieret Mercurius.* Nam tam Ligna quàm Lapides & Metalla ſuo quævis Planetæ à Chaldæorum Aſtrologis olim adſcripta & dedicata fuêre, utpote quæ de ejuſdem Influentiâ præ aliis participare credita. Idolum itaque ſub fauſtâ cœli poſiturâ & ex materiâ tali Planetæ appropriatâ fabrefactum, tum ritè paratum & legitimè factum credebatur. Et quidem talis Artifex fuit Abrahami Pater *Azer.*

Hoc Nomen originaliter in Libro *Zend* ſcriptum eſt آدر *Adur:* ibi enim Litera ذال *Zâl* non habetur. At in aliis recentioribus Libris Perſicis ſcribitur آذر *Azur*: quod tamen vulgus ſonat eodem modo quo ab Arabibus ſcribitur آزر *Azer* ſeu *Azar:* & eodem modo factum à Chaldæis, qui ab antiquo hoc & alia multa Perſica in ſuam Linguam adſciſcere ſolebant. Hoc nomine antiquiſſimis temporibus ſignificatus fuit *Mars,* (aliàs dictus بهرام *Behrâm,*) & vetuſtiſſimis Perſis ſic dictus fuit *Martius* menſis. Nam quia illo nomine originitùs & primariò ſignificabatur *Ignis,* (uti etiam hodiè ſignificat,) id nominis ab ipſis & à Chaldæis tranſlatum eſt ad Planetam igneum, & inde ad menſem Perſicum ab eo ſic denominatum. Et quidem propter rubedinem, idem Planeta aliàs ſubinde Perſicè dicitur بخون *Ba-chûn,* i. e. *Sanguineus.*

Et quia *Azur* eſt *Ignis,* ideò *Fulmen* ſeu *Fulgur* quibuſdam dicitur آذری ماه *Azuri Mâh,* i. e. *Ignis Lunæ,* in conſtructione: nam aliàs extra

tra constructionem appositivè *Azur Mâh* est *Azur Mensis* sic dictus. At in *Nim. Laud. Fulmen* seu *Fulgur* aliàs vocatur آذر یزدان *Azuri yezdan*, i. e. *Ignis Dei* formâ constructâ. Ibi autem Mohammedanus Interpres addit, *Hoc etiam esse ex Nominibus Dei Excelsi*, perperam legendo *Azur yezdân* in appositione, q. d. *Azur Deus*. Debuerat autem scire quòd apud Persas hoc nomine significetur *Azur Angelus*, cùm in Angelorum Catalogo iste Angelus semper vocetur آذر یزد *Azur yezèd*; quia *yezèd* quod sæpè *Deum*, aliquando *Angelum* notat. Et à significatione *Ignis*, hoc nomen *Azur* transfertur etiam ad Planetam igneum, (ut diximus) quasi ille Planeta vocetur *Igniculus*. *Azur* itaque seu *Azar* est *Mars* igneus ille ferocis naturæ Planeta, qui (fausti ominis ergô & successûs in Bellis,) ab Assyriis primis omnium Deus agnitus est, idque sub formâ columnæ: sic Chronicon Alexandrinum p. 89, *Assyrii primi erexerunt Columnam Marti, eúmque instar dei coluerunt*, ut suprà notavimus. Scil. quia Mars belli deus igneus, eum repræsentârunt sub formâ Columnæ (ut videtur) pyramidalis, flammam æmulantis figurâ suâ. At quia Chaldæis & Assyriis *Azur* erat quasi *Deus* quidam seu *Numen* Planetarium, sc. *Mars* qui de Igneâ naturâ participat, unde & assumptum est in nomina Magnatum, qui honorificum ducebant ab Idolis seu Numinibus suis denominari. Id enim Nomen erat tam ignei Planetæ *Martis* quàm *Idoli* huic Stellæ dicati, aliàs olim à Sepharvaitis dicti אדרמלך *Adramélech*, pro אדר המלך *Adar ha Mélech* seu *Adar Rex*: nam Planetæ ab illis Gentibus habiti & vocati sunt *Reges*. Hinc est quòd idem Planeta Hebræis & aliis appelletur מולך *Molech*, *Rex* seu *Dominator*, quibusdam aliis Gentibus corruptè מלכום *Milcom*. Quin & in Linguam Copticam assumptum est Nomen Μολοχ, quod in Onomastico Copt-Arabico exponitur مريخ *Mirrîch*, *Mars*.

A significatione *Ignis* & *Martis*, factum est, ut *Martius* mensis (à Marte denominatus) Chaldæis etiam dictus fuit אדר *Adâr*, Syris ܐܕܪ *Odar*, Syro-Arabibus Syriam inhabitantibus آذار *Adâr*, seu (ut Persæ & Turcæ sonant) *Azâr*. Is hodiè Annum ducit apud Syros, ut & olim fecit apud Romanos & Persas. In Chronico Alexandrino seu Fastis Siculis p. 261 legitur, *Romulus postquam Urbem mœnibus cinxisset, Templum erexit Marti & Festum instituit, à Marte* Martium *appellans mensem, qui anteà* Primus *vocabatur: eúmque diem Festum in Campo Martio celebrant*. Nam cùm ex igneâ hujus Stellæ influentiâ & rubedine (ut credebant,) Annus inciperet calescere, Anni initium

ei

ei dedicabant veteres omnes: atque ideò Romani ineunte Menſe Martio, ſacrum ſuum Veſtalem Ignem de novo accendebant, cùm exeunte vetere Anno eum emori ſiverant; quod alio quovis tempore feciſſe, nefas. Talis nempe ab eis facta eſt Alluſio Symbolica & quaſi Sympathetica, in magis fauſtum futuri Anni Omen: ut ſcil. cùm exeuntis Anni calor à Marte & Igne profectus deficeret, innueretur ipſummet Numen (Ignem Sacrum) id perſentiſcere & emori: & ut ineuntis novi Anni Vernum tempus eò fauſtiùs procedere poſſet, voluerunt ſignificare quaſi unà cum ipſo Numine, Annus novo calore & vigore imprægnandus eſſet.

Hoc Nomen *Azer* ſeu *Azar* (Judæorum more ſcriptum) comparet in multis Chaldaicis Magnatum & Regum Nominibus Biblicis, cùm (ut dictum) ab Idolis ſeu diis ſuis denominari honorificum duceretur. Judæi autem non videntur rectè aſſecutos eſſe vix ullos in Bibliis exoticorum Nominum ſonos; cùm pleraque Chaldaica & Perſica & reliqua exotica, non ſecundùm orthographiam, ſed ſecundùm receptum ſuo tempore vulgarem ſonum (eúmque corruptum) in Bibliis dederint; idque quia non ex Libris & Scriptis talia hauſerunt, ſed tantùm auditu ex vulgi ore ea acceperunt: quod idem fecêre Græci & Scriptores omnes: adeò ut ſi veteres Heroës hodie reviviſcerent, ſua Nomina hoc modo ſcripta & pronuntiata audientes, ea non agnoſcerent nec intelligerent. Et hoc ſanè non eſt ex minimis cauſis quæ rei Hiſtoricæ difficultates augent. Et, ſi primi Hiſtoriarum Autores vix rectè aſſecuti ſunt talium exoticorum Nominum veros ſonos, quomodo poſt tantum temporis defluxum potuerint S. Bibliorum Punctatores talium omnium in variis linguis veros ſonos nobis poſteris exhibere? In hiſce enim Nominibus Biblicis duplex fuit difficultas; primò in Conſonantium ſcriptione in ipſis Autographis, deinde in Vocalium Adſcriptione à Punctatoribus. Et tamen ſæpe miratus ſum eorum peritiam & diligentiam, quod ſc. in exoticis Appellativis fere ſemper aſſecuti fuerint veritatem punctationis, & quòd in Propriis plerumque tam prope acceſſerint ad eam, nec longiùs aberraverint!

Dictum inquam Nomen *Azer* ſeu *Azar* (ſed minùs rectè ſcriptum) reperitur in Aſſyriacis & Chaldaicis Nominibus, quale eſt פלסר *Piléſer*, quod alibi plenioris ſoni cauſâ cum *Nun* Epenthetico ſcribitur etiam פלנסר *Pilnéſer*, cùm ſine dictâ epentheſi nimis curtus videretur ſonus. Et quidem *Piléſer* componitur ex *Azer* & *Pil* (quod aliàs

 ſubinde

tra constructionem appositivè *Azur Mâh* est *Azur Mensis* sic dictus. At in *Nim. Laud. Fulmen* seu *Fulgur* aliàs vocatur آذر يزدان *Azuri yezdan*, i. e. *Ignis Dei* formâ constructâ. Ibi autem Mohammedanus Interpres addit, *Hoc etiam esse ex Nominibus Dei Excelsi*, perperam legendo *Azur yezdân* in appositione, q. d. *Azur Deus*. Debuerat autem scire quòd apud Persas hoc nomine significetur *Azur Angelus*, cùm in Angelorum Catalogo iste Angelus semper vocetur آذر يزد *Azur yezèd*; quia *yezèd* quod sæpè *Deum*, aliquando *Angelum* notat. Et à significatione *Ignis*, hoc nomen *Azur* transfertur etiam ad Planetam igneum, (ut diximus) quasi ille Planeta vocetur *Igniculus*. *Azur* itaque seu *Azar* est *Mars* igneus ille ferocis naturæ Planeta, qui (fausti ominis ergô & successûs in Bellis,) ab Assyriis primis omnium Deus agnitus est, idque sub formâ columnæ: sic Chronicon Alexandrinum p. 89, *Assyrii primi erexerunt Columnam Marti, eúmque instar dei coluerunt*, ut suprà notavimus. Scil. quia Mars belli deus igneus, eum repræsentârunt sub formâ Columnæ (ut videtur) pyramidalis, flammam æmulantis figurâ suâ. At quia Chaldæis & Assyriis *Azur* erat quasi *Deus* quidam seu *Numen* Planetarium, sc. *Mars* qui de Igneâ naturâ participat, unde & assumptum est in nomina Magnatum, qui honorificum ducebant ab Idolis seu Numinibus suis denominari. Id enim Nomen erat tam ignei Planetæ *Martis* quàm *Idoli* huic Stellæ dicati, aliàs olim à Sepharvaitis dicti ארדמלך *Adrammélech*, pro אדר המלך *Adar ha Mélech* seu *Adar Rex*: nam Planetæ ab illis Gentibus habiti & vocati sunt *Reges*. Hinc est quòd idem Planeta Hebræis & aliis appelletur מולך *Molech*, *Rex* seu *Dominator*, quibusdam aliis Gentibus corruptè מלכום *Milcom*. Quin & in Linguam Copticam assumptum est Nomen Μολοχ, quod in Onomastico Copt-Arabico exponitur مريخ *Mirrîch*, *Mars*.

A significatione *Ignis* & *Martis*, factum est, ut *Martius* mensis (à Marte denominatus) Chaldæis etiam dictus fuit אדר *Adâr*, Syris ܐܕܪ *Odar*, Syro-Arabibus Syriam inhabitantibus آذار *Adâr*, seu (ut Persæ & Turcæ sonant) *Azâr*. Is hodiè Annum ducit apud Syros, ut & olim fecit apud Romanos & Persas. In Chronico Alexandrino seu Fastis Siculis p. 261 legitur, *Romulus postquam Urbem mœnibus cinxisset, Templum erexit Marti & Festum instituit, à Marte* Martium *appellans mensem, qui anteà* Primus *vocabatur: eúmque diem Festum in Campo Martio celebrant*. Nam cùm ex igneâ hujus Stellæ influentiâ & rubedine (ut credebant,) Annus inciperet calescere, Anni initium

ei

ei dedicabant veteres omnes: atque ideò Romani ineunte Menſe Martio, ſacrum ſuum Veſtalem Ignem de novo accendebant, cùm exeunte vetere Anno eum emori ſiverant; quod alio quovis tempore feciſſe, nefas. Talis nempe ab eis facta eſt Alluſio Symbolica & quaſi Sympathetica, in magis fauſtum futuri Anni Omen: ut ſcil. cùm exeuntis Anni calor à Marte & Igne profectus deficeret, innueretur ipſummet Numen (Ignem Sacrum) id perſentiſcere & emori: & ut ineuntis novi Anni Vernum tempus eò fauſtiùs procedere poſſet, voluerunt ſignificare quaſi unà cum ipſo Numine, Annus novo calore & vigore impraegnandus eſſet.

Hoc Nomen *Azer* ſeu *Azar* (Judaeorum more ſcriptum) comparet in multis Chaldaicis Magnatum & Regum Nominibus Biblicis, cùm (ut dictum) ab Idolis ſeu diis ſuis denominari honorificum duceretur. Judaei autem non videntur rectè aſſecutos eſſe vix ullos in Bibliis exoticorum Nominum ſonos; cùm pleraque Chaldaica & Perſica & reliqua exotica, non ſecundùm orthographiam, ſed ſecundùm receptum ſuo tempore vulgarem ſonum (eúmque corruptum) in Bibliis dederint; idque quia non ex Libris & Scriptis talia hauſerunt, ſed tantùm auditu ex vulgi ore ea acceperunt: quod idem fecêre Graeci & Scriptores omnes: adeò ut ſi veteres Heroës hodie reviviſcerent, ſua Nomina hoc modo ſcripta & pronuntiata audientes, ea non agnoſcerent nec intelligerent. Et hoc ſanè non eſt ex minimis cauſis quae rei Hiſtoricae difficultates augent. Et, ſi primi Hiſtoriarum Autores vix rectè aſſecuti ſunt talium exoticorum Nominum veros ſonos, quomodo poſt tantum temporis defluxum potuerint S. Bibliorum Punctatores talium omnium in variis linguis veros ſonos nobis poſteris exhibere? In hiſce enim Nominibus Biblicis duplex fuit difficultas; primò in Conſonantium ſcriptione in ipſis Autographis, deinde in Vocalium Adſcriptione à Punctatoribus. Et tamen ſaepe miratus ſum eorum peritiam & diligentiam, quod ſc. in exoticis Appellativis fere ſemper aſſecuti fuerint veritatem punctationis, & quòd in Propriis plerumque tam prope acceſſerint ad eam, nec longiùs aberraverint!

Dictum inquam Nomen *Azer* ſeu *Azar* (ſed minùs rectè ſcriptum) reperitur in Aſſyriacis & Chaldaicis Nominibus, quale eſt פלסר *Piléſer*, quod alibi plenioris ſoni cauſâ cum *Nun* Epenthetico ſcribitur etiam פלנסר *Pilnéſer*, cùm ſine dictâ epentheſi nimis curtus videretur ſonus. Et quidem *Piléſer* componitur ex *Azer* & *Pil* (quod aliàs

ſubinde ſcribitur *Pal*, *Pul*, *Pol*, *Phul*, *Phel*, &c.) vulgari pronuntiatione idem quod בעל *Bel*, i. e. *Jupiter* : adeò ut *Pil-eſer* ſonet *Jupiter* & *Mars*, q. d. *Jovimartius* homo, fauſtâ utriuſque Planetæ influentiâ felix, & ab utroque Numine ſumptâ denominatione gaudens, & hac ratione beatior & honoratior. Et ſanè nullus dubito quin Βέλεσις nomen Babylonici Sacerdotis atque etiam Ducis qui contra Sardanapalum cum Arbace conſpiravit, (Scribarum incuriâ malè ſic ſcriptum,) rectiùs reſcribendum ſit Βελέσερ ſeu *Peleſer*, quia idem nomen pluribus & diverſis perſonis commune fuit: nam propter Gr. ρ & ς finalis ſimilitudinem in quibuſdam Libris, talis apud antiquos fuit pronus Scribarum error, ut infrà fuſiùs monſtrabitur. Et, eodem modo, quamvis ſint diverſæ perſonæ, *Piléſer* eſt idem Nomen ex quo componitur תגלת־פלסר *Tiglat-Piléſer*, (aliàs perperàm *Tilgat*,) ubi fauſtioris ominis ergô, Regis nomini præmiſſum eſt Sacri Fluminis Nomen דיגלת *diglat* ſeu ܕܩܠܬ, *Diklat*, Plinio *Diglito*, notans *Tigrim*, ex cujus affluentiâ beatius redditum Aſſyriorum & Babyloniorum Regnum & Imperium : nam omnia tam majora & profundiora Flumina quàm immanes Montes & proceræ Arbores & Dracones vaſtiores (ſuo genere juſto grandiora & immaniora) veteribus ex mole plus quàm ordinariâ habita fuêre Sacra, utpote quæ ideò aliquid Divinitatis in ſe habere crederentur, & quæ exinde damnum vel lucrum afferre poſſe cenſerentur : omnia enim à quibus vel damnum metuebant vel lucrum ſperabant, Sacra & Adoratione digna æſtimârunt.

Cúmque (ut ex multis indiciis conſtat,) olim horum magnorum Imperiorum tempore Lingua Græca tam celebris fuerit, ut plurima propria nomina Perſica & Chaldaica terminationibus Græcis deſinere & Græco more ſonari ſolerent, inde eſt quòd pro בעל *Bel*, ſæpe in Chaldaicis nominibus legatur Βῆλος *Jupiter*. Et ſic apud Syros (teſtante *Bar-Bahlûl*) ܒܠܬܝܣ Βέλτης inter alia *Veneris* nomina recenſetur. Erat enim Phœnicibus בעל Βαάλ & *Beèl*, *Jupiter*, unde contractè *Bel*: & à Phœnicum בעלתה *Baalta*, eſt *Beelta*, *Domina*, fœmininâ formâ; unde apud Græcos autores legitur Βαάλτης *Venus*, quæ in Libro Jeremiæ aliàs vocatur מלכת שמים *Malcath Shamaim*, *Regina cœli*, cui Placentas conficiebant.

Ex dictis conſtat quòd nomina quæ à Punctatoribus leguntur בֵּלְשַׁאצַּר *Belſháßar* & בֵּלְטְשַׁאצַּר *Belteſháßar*, veriùs repunctanda & reſcribenda ſint בֵּלְשְׁ־אַזַּר Βῆλος-Ἀζαρ & בֵּלְטְשְׁ־אַזַּר Βέλτης-Ἀζαρ. Et tale erat

erat Regis Tyri nomen *Beleazar*, ſc. בְּעֵל־אָזָר Βελ-᾿Αζαρ. Miror ſanè Punctatorum in dictis nominibus anomaliam: nam quamvis veram in eis punctandi rationem non attigerint, impoſſibile erat quin perſpectum habuerint, ſuam punctationem non eſſe naturalem & regularem, ut ſc. *Pathach* vocalis brevis immediatè præcederet literam quieſcentem, quam neceſſariò ſonus craſſior & productior præcedere debuit. Eâ igitur dictorum nominum punctatione non ſine ratione rejectâ, altera quam dedimus cum meliore ratione ejus loco ſubſtituenda ſit. Ex dictis conſtat, quòd nomina *Belſhâßar*, & Βέλεσις ſeu Βελέσιρ, & *Piléſer*, (quatenùs pluribus hominibus communia,) ſint omnia originitùs idem nomen, quamvis diverſimodè ſcriptum & diverſis perſonis variis temporibus tributum. Quod quidem perſpexiſſe, curioſis fortè non ſit ingratum.

Prædictum nomen *Azer* ſeu *Azar* comparet etiam tam in aliis multis quàm in nomine נְבוּכַדְנֶאצַּר ſeu נְבוּכַדְנֶצַּר *Nebucadnéſſar*, ubi *Nun* epentheticum; ſeu ut aliàs ſubinde ſcriptum eſt, נְבוּכַדְרֶאצַּר *Nebucadréſſar*, cum *Reſh* epenthetico. Et quidem pro vulgi pronuntiatione exprimendâ, meritò deſiderari videtur talis epentheſis. Heic autem brevis vocalis *Segol* ante literam *Aleph* quieſcentem, pejus ſe habet quàm in ſupradictis *Pathach*. Meliùs itaque hoc nomen reſcribendum eſſet נְבוֹ־גַד־אָזַר *Nebo-Gad-Azar*, i. e. *Mercurius*, *Jupiter*, *Mars*. Eſt quidem *Gad* magis Hebraicum quàm Chaldaicum: ſed non ſemper eandem compoſitionis rationem ſervabant: nam (ut infra dicetur,) *Venus* non ſemper ab eis vocata eſt Βέλτης, ſed aliàs aliquando Hebraicè *Negó*. Supradicti Regis pater magis Chaldaicè dictus eſt *Nabo-Pol-Aßâr*, quod eſt נבו־בעל־אזר *Nabo-Bel-Azar* ſeu *Nebo-Bel-Azar*, i. e. *Mercurius*, *Jupiter*, *Mars*. Nebucadneſſari avus ſyncopatâ deitate mediâ, vocatus fuerat *Nabondſſar*, i.e. נבונאזר *Nabon-Azar* cum *Nun* epenthetico ad implendum ſonum; cùm aliter dixiſſe נבו־אזר *Nabo-Azar* ſeu *Nebo-Azar*, non tam benè ſonuiſſet propter cacophoniam ex duarum Vocalium concurſu. Iſtius nomen, quamvis uno minùs deitate conſtans, ſatis fauſtum habitum eſt: & tamen dictus illius filius felicior, quippe qui triplici deitate beatior & honoratior. Sic is qui ſcriptoribus Græcis Νηρηγασολάσαρ ſeu Νεριγασσολάσαρ, (mirè diſtortum Nomen !) eſt נרגל־אזר *Nergal-Azar*. De his autem fortè plura, ſi Deus vitam & vires dederit ut Notas Biblicas perficere & typis mandare aggrediamur.

Ut itaque ad penſum redeam de *Terácho* aliàs dicto *Azer*, ejus

Nomen à Persis scriptum, sonat تارخ *Târuch*. Sic in Libro *Pharhângh Gihângbîri* legitur, تارخ *Târuch* est آزر *Azer Idolorum sculptor* : *sed in vetustissimâ linguâ Persicâ*, *est i. q.* گنه *Ghenè, i. e. Ricinus* animal. Orientales narrant quòd Abraham sæpiùs suaserit Patri ut veterem religionem relinqueret : sic ex Alcorano Shahristanius, فقال لابيه آزر لم تعبد ما لا يسمع ولا يبصر ولا يغني عنك شيا *Non coles*, seu interrogativè, *Quare colis id quod non audit nec videt nec prodest tibi quicquam* ? Et alibi memoratur, quòd cùm *Azer* simulachrorum cultum quem à suis didicerat, adhuc prosequeretur, nec filium Abrahamum ab eo dehortantem audiret, parum absuisse quin à verbis ad verbera deveniretur. Hujus rei meminit Alcoranus, & ex eo quoque *Sheich Saadi* Persa in Libro *Gulistân* quingentis abhinc annis scripto, چون آزر بت تراش كه بحجت با پسر برنيامد بجنگ بر خاست كه قال الله تعالي لين لم تنته لارجمنك *Perinde ac Azer simulachrorum sculptor, qui cùm argumentis in filium prævalere non posset, in certamen surrexit ; adeò ut Deus altissimus dixerit, Nisi equidem abstinueris, te lapidibus obruam*, Nempe sic vocatur *Terach* in Alcorano, qui illis est *Verbum Dei*, ut nobis sunt Biblia Sacra : & quando Deus aliquid dixisse memoratur, tum illud in Alcorano dictum esse intelligitur.

Alcorani Cap. II. p. 26, narratur *Abrahami contentio cum eo qui habuit Dominatum*, quem omnes Interpretes Arabes & Persæ ajunt fuisse *Nimrod*. De ejus disputatione cum Idololatris, videri possit Alcorani Cap. VI. p. 82, & quomodo Deus eum Argumentis instruxit, &c. Et Cap. IX. p. 123, Abraham noluit orare pro Patre, donec promiserat conversionem suam : nam dum esset inimicus Deo, erat quoque inimicus Abrahamo. Et sic p. 36. Et Cap. XIX. p. 187.

Hanc autem Historiam prolixiùs narrant Arabum Historici. Sic inquit *Ahmed Ibn Jûsuph Arabs*, Deus abscondebat Abrahamum in speluncâ seu cavernâ propter periculum à Nimrodo : & ibi sugebat pollicem suum qui emittebat lac. Et is adolescebat quovis die quantum quivis alius integro mense : & ætate unius anni utebatur sermone, qui primò erat, *O mater mea, quis est Dominus meus* ? quæ respondit, *Ego*. Tum ille, *Et quis est Dominus tuus* ? quæ respondit, *Pater tuus*, Mox ille, *Et quis est Dominus patris mei* ? quæ respondit, *Nimrod*. Tum mater alapam dans, tacere jussit : & adiens maritum,

tum, retulit ei quid dixit puer. Tum veniens Pater eodem modo cum eo collocutus est. Dicitur autem mansisse in speluncâ 3 annos; sec. alios, 7 annos. Pater ejus *Azer* conficiebat Corpuscula (sc. Idola) quæ tradidit Abrahamo ut ea divenderet. Dixit autem Abraham, *Quis vendet illa quæ ei nocent, nec ei prosunt?*

Inquit *Abu Mohammed Mustapha Arabs*, Quando Deo placuit emittere Abrahamum, Nimrod somniavit quasi videret Stellam quandam orientem, quæ obfuscaret Solem & Lunam, adeò ut abierat lumen eorum. Unde timens sibi timore magno, collegit Hariolos & Divinos quos de hoc consuluit: qui ei dixerunt hoc anno nasciturum in istâ regione aliquem, per cujus manum tu periturus es & regnum tuum abiturum. Tum jussit Nimrod interficere quemvis puerum qui illo anno in illâ regione nasceretur, & præcepit separare fœminas à viris, viros verò eduxit ad militiam, & prohibuit eos à fœminis. ----Erat autem Azer amicus ipsius & Janitor. ----Tum Abrahami mater metuens ne filius occideretur, abscondit eum in speluncâ: & quisque dies in adolescendo, erat Abrahamo sicut mensis, & quisque mensis sicut annus: donec tandem diceret matri suæ, *Educito me*. Cúmque educeret eum vesperi, observavit & contemplatus est Creationem cœli & terræ. Deinde intuendo cœlum, vidit Stellam; & dixit, *An ista est Dominus meus?* &c. Et non destitit Abraham invitare eos ad Dei Unitatem agnoscendam, & contemnebat Idola eorum: donec tandem quodam Die Festo retrò mansit nec exivit cum eis: & tunc patravit id quod fecit Idolis eorum quoad Fractionem. Cúmque in hoc obstinatus esset, dixerunt, *Comburite eum, & opitulamini diis vestris, si facturi estis.* ---Deinde Deus immisit in eos Culices qui consumpserunt exercitum ejus, & unus eorum penetravit in aurem Nimrodi. Sic ille.

Quantis itaque difficultatibus Abraham veri Dei cognitionem & & cultum apud suos populares propagaverit, illisque eam inculcaverit, facilè est hariolari; cùm certè absque acerrimâ cum eis contentione & vitæ periculo id fieri non potuerit, nec Idolorum cultus damnari potuit absque gravissimâ in illum Idololatrarum irâ & persecutione vehementissimâ; cùm cuivis Genti nihil Religione suâ antiquius & charius habeatur, nec diis suis honoratius, pro quibus itaque (ut apud Romanos) tanquam pro *aris & focis* contendere debuerint. Illam enim Religionem eásque consuetudines & illos mores in quibus Gens aliqua nata fuerit & in eis educata, (eósque diu coluerit

inque eis adoleverit,) non temerè relinquit, ſed pertinaciter & mordicùs tenet: atque in eis aliquid innovare, adeò mirum & inuſitatum videtur, ut potiùs quàm aliquid de novo introducat aut de veteri aliquid concedat, in bellum ſurgat.

Abraham autem fuit ex Magnatibus & potentiſſimus Princeps, aliàs non potuiſſet cum eis contendere, quin eum ſtatim profligâſſent. Præterea ille erat inſignis Aſtronomus, aſtrorum & cœleſtium obſervationum peritus & ſyderum ſcientiâ pollens, ſi credamus Joſepho, qui Antiq. Lib. I. Cap. 8, ſic refert, *Meminit Abrahami Patris noſtri Beroſus, (non tamen eum nominans,) his verbis; Poſt Diluvium Decimâ ætate apud Chaldæos erat quidam Vir Juſtus, qui etiam rerum cœleſtium peritus. Is etiam in Ægypto de hiſce rebus cum applauſu (cùm eſſet Vir Sapiens & gnarus,) coram Ægyptiis diſſerebat.* Et ibidem Cap. IX, *Ob has Diſſertationes in pretio habitus, ut qui magnam tam intelligendi quàm eloquendi docendique facultatem præ ſe ferret, & Numerorum ſcientiam & Syderum doctrinam benignè cum eis communicavit. Nam ante Abrahami ad Ægyptios adventum, Ægyptii rudes erant Diſciplinarum, quæ à Chaldæis ad Ægyptios profectæ, & tandem ad Græcos pervenerunt.* Hinc conſtat Ægyptios non (ut aliqui volunt) fuiſſe in hiſce ſcientiis primos, ſed ab Abrahamo Chaldæo ſua Aſtronomiæ & Arithmeticæ rudimenta habuiſſe.

Quòd autem Abraham cum Chaldæis acriter contendebat de Religione, eſt proclive creditu: & præterea Hiſtorici tam alii Orientales quàm Judæi id unanimiter affirmant & multis exponunt. Tradunt enim (ut breviter dicam,) Abrahamum omni Idololatriæ ſe acriter oppoſuiſſe, & cum omnibus ejuſdem falſi cultûs Aſſeclis etiam Magnatibus contendiſſe; eò uſque dum apud Regem (qui ſupradictus *Nimrod,*) accuſatus & acriter objurgatus fuit: & cùm ſæpè admonitus noluit abſtinere, in carcerem, & tandem in foveam ignis conjectus eſt; eodem modo quo in Hiſtoriâ Danielis, tres Pueri in Chaldæâ conjecti ſunt in Fornacem ſeu Foveam ignis pro ſupplicio maximo. Et quòd Abraham in ipſâ cum Nimrodo contentione primò incarceratus fuit, & quantùm poſteà de obitu ejus doluerunt Gentes, meminit Textus Talmudicus in *Bava bathra* 91.1, in *Gemara,*
אמר רב עשר שנים נחבש אברהם אבינו שלש בכותי ושבע בכרדו ורב דימי מנהרדעא מתני איפכא אמר רב חסדא עיברא זעירא והו אור כשדים־אמר רב אותו היום שנפטר אברהם אבינו מן העולם עמדו כל גדולי אומות העולם ואמרו אוי לו לעולם שאבד מנהיגו ואוי לה לספינה שאבד קברניטא

Dicit

Dicit Rav, Abraham pater noſter incarceratus eſt 10 *annis, ſcil. tres in Cûtha, & ſeptem in Corduenis: ſed Rav Dime Nehardeenſis tradit contrarium,* [ſeu *viceverſâ.*] *Dicit Rav Chaſda, In Ibra-Zëîra, quæ eſt Ur Chaſdæorum.* - - -*Dicit Rav, Ipſo die quo Abraham pater noſter ex hoc Mundo deceſſit, omnes Magnates gentium Mundi ordine ſtantes dixerunt, Væ Mundo cujus Dux periit! & væ Navi cujus periit Gubernator!* De dictâ Abrahami incarceratione, Gloſſa Talmudica ibidem dicit, *Incarceravit eum Nimrod.* In *Aggada* dicitur, *Incarceravit eum Terach pater ejus, quia deſtruxerat Idola ejus.* Urbis *Ur* hoc nomen *Ibra-Zëîra* eſt *tranſitus parvus* ſeu *ultrajectus parvus*; quod de hujus Urbis ſitu aliquid ſubinnuit, quòd fortè fuerit in ultrajecto alicujus fluminis reſpectu Babelis: ſed ex Chartis videtur longiuſculè diſtare verſus Arabiam. De hac urbe ſic legitur in Gloſſâ Talmudicâ, עיבראֿ זעיראֿ כך שמו והו אור כשדים שהושלך שם אברהם אבינו *Ibra-zëîra, ſic eſt nomen ejus: eſt ſc. Ur Chaſdæorum ubi projectus fuit Abraham pater noſter,* ſcil. in ignem. Ibidem memorata *Nehàr-déa*, [i. e. *flumen ſcientiæ,*] Ptolemæo Ναάρδα, eſt nomen antiquæ Judæorum Academiæ in terrâ Babelis ad Euphratis ripam Orientalem ſitæ; unde propter vicinitatem τῆ *Ur*, dictum teſtimonium eſt magis authenticum. Hæc olim Academia (à quâ 20 milliaribus inferiùs diſtabat *Sora,*) erat plurimis milliaribus ſupra locum unde in oppoſito latere derivatur *Flumen regium* (imò & ſupra alterum *Flumen fœtidum,*) quod ad Paludes ducit per Babelem, quæ anteà à quovis flumine (ut etiam ab Euphratis occidentali latere) diſtabat: urbem autem alluebat flumen regium. Et paulò occidentalior in aliâ lineâ huic fere parallelâ, eſt Ptolemæi Νααρσάρης ſeu נהר סרי *Nahar-Sare, Fluvius fœtidus,* qui etiam ducit ad Paludes ubi exoneratur. At de illo altero agit Am. Marcellinus p. 498, ubi vocatur *Naarmalcha* vetere nomine Chaldaico longè ante Romanorum tempora impoſito, quod ab eo etiam rectè exponitur fluvius regius. *Naarmalcha* ---*tunc aridum.* ---*Id antehac Imp. Trajanus, poſteàque Severus, egeſto ſolo fodiri in modum canalis ampliſſimi, ſtudio curaverat ſummo, ut aquis illuc ab Euphrate transfuſis, naves ad Tigridem commigrarent. Tutiſſimumque ad omnia viſum eſt eadem loca purgari, quæ quondam ſimilia Perſæ timentes, mole ſaxorum obruêre multorum. Eâ autem valle purgatâ,* &c. Iſte itaque Canalis quem *Nimrod* (ut orientales ajunt) effoderat, temporis proceſſu ſuffocatus & aridus, à Trajano & Severo de novo effoſſus & mundatus atque purgatus eſt. At qui primò pro irrigatione iſtius

ſoli & pro loci amœnitate (ubi juxta flumina Babelis morabantur captivi Judæi,) excavatus fuerat, poſt inventam & excultam navigationem, compertus eſt huic territorio & urbi incommodus, periculum ab hoſtibus unà cum mercibus adferens.

Satis probabile, quòd Abr. incarceratus fuit in *Ur*, quia ibi vixit, & (dicente S. Scripturâ) inde eductus eſt. Sed an ibi natus, ex S. Bibliis non conſtat, nec ubi juventutem tranſegerit: nam fortaſſis pluſquàm Sexagenarius diſceſſerit ex *Ur*, cùm Septuagenarius & quinarius diſceſſit ex *Haran*. Orientales volunt eum natum in *Cûtha*, & ibi etiam (ut vides) incarceratum: quod valdè probabile, quia ea tùnc fuit Imperialis Civitas ſeu Sedes Regia ab ipſo Imperatore ſeu Patriarchâ *Cûth* (qui primus illas partes incoluit) denominata, ubi Abrahami pater *Azer* fuit ex ſupremis ejus Miniſtris, atque ideò Abr. neceſſariò ibi natus: fortè autem propter perſecutionem, inde fugerit ad *Ur*. De natali ſolo Abrahami, Abulpheda in Hiſtoriâ Gentium refert, قيل باهواز وقيل ببابل في العراق *Dicitur in Ahwâz: & aliàs dicitur in Babyloniâ, quæ eſt Erâc.* Eſt quidem *Ahwâz* præcipua urbs Huzæorum in Elymaide. Abu Mohammed Muſtapha peremptoriè aſſerit in *Cûtha*, وكان مولد ابراهيم بكوثا من اقليم بابل بارض العراق علي ارجح الاقوال في زمن نمرود *Natale ſolum Abrahami fuit in Cûtha ex territorio Babel in terrâ Erâc, idque ſec. præferentiorem ſententiam, in tempore Nimródi.* Ahmed Ibn Jûſuph plures opiniones recenſet, ابراهيم — وهو ابو الانبيا وتاج الاصفيا — وكان مولده بقرية كوثا من اقليم بابل و قيل بقرية برزة من اعمال دمشق وقيل ولد بقرية حران ونقله ابوه الى بابل وقيل كان مولده بالسوس من اهواز في زمن نمرود الجبار *Abraham fuit Pater Prophetarum & Corona Sanctorum. ---Et fuit natale ſolum ejus in Cûtha ex territorio Babel. Sunt qui dicunt in urbe Berza ex ditione Damaſci. Alii dicunt, Natus fuit in Harrân, & pater ejus portavit eum ad Babel. Alii ajunt Natale ejus fuiſſe in Sûs* [ſeu Suſis] *ex ditione Ahwâz, tempore Nimrod Gigantis.* Idem Author in alio loco dicit, كوثا قرية بسواد العراق قديمة ينسب اليه ابراهيم الخليل عم و بها كان مولده *Cûtha eſt urbs inter pagos Erâc* [ſeu *Chaldææ*] *antiquiſſima, cui relatus fuit Abraham Amicus* Dei, *cui pax, & in eâ fuit natale ſolum ejus.* Sunt autem duæ hujus nominis Urbes, de bus vide plura in fine hujus Capitis. Apud nuper laudatum Autorem

torem Ahmed memoratur ejusdem nominis Flumen, à Nimrodo effossum, نمرود الجبار — وهو الذي احتفر انهارا بالعراق اخذها من الفرات فيقال ان ذلك نهر كوثا من طريق الكوفة *Nimrod Gigas, ----is erat qui effodit aliquot Fluvios in Al Irâc quos deduxit ex Euphrate; & dicitur ejusmodi esse Flumen Cûtha in viâ Cûphæ.* Hæcce *Cûpha* est urbs in *Erâc* quæ est Chaldæa seu Territorium Babylonicum. Urbis *Cûthæ* meminit S. Scriptura, 2 *Reg.* XVII, *Et Rex Assyriæ traduxit colonos à Babel & Cûtha, ---Et homines Babelis colebant Succoth-benòth, & homines τῆς Cûth colebant Nergal.* Hinc videmus *Cûtham* fuisse ex primariis & præcipuis urbibus τῆς *Erâc*, à quâ Imperii Sedes tandem translata est ad Babelem. Et quidem *Cûtha* ab Orientalibus memoratur ut urbs hodiè extans, quamvis veteri gloriâ privata. Sed dolendum est quòd nostra Chaldææ & Assyriæ (potentissimarum olim Monarchiarum) Geographia sit valdè imperfecta: adeò ut nobis tantæ potentiæ vestigia vix persequi liceat. Babelis quidem haud procul ab Euphrate situs hodiè agnoscitur, utpote unde Lateres ad alia ædificia transportant, cujus tamen locum occupat parva Villa: gloria enim discessit ad Bagdâd triduo inde itinere ad Tigrim sitam, contrà quàm nostrates credunt.

Sed ut ad rem redeam, cur nempe à *Nimrodo* in fornacem seu foveam ignis projectus est Abraham, causam reddit *Chondemîr* Persa, Quòd scil. dum Chaldæi [seu potiùs *Cushæi* & *Nimrodæi*] publicæ alicui lætitiæ in campis extra urbem intenti essent & in eâ occupati, Abraham in eorum بتخانه *Delubrum* (seu بتكده *Fanum*) ingressus, omnia Idola dejecit & fregit: & pro isto facinore, Nimrodi Decreto à Chaldæis in ignem conjectus est: ab Angelo autem liberatus, nec ignis eum lædere potuit, jussu Dei, qui (ut in Alcorano,) præcepit, يا نار كوني بردا وسلاما على ابراهيم *O Ignis, esto refrigerans & salutaris erga Abrahamum.* Apud Kas Kyriacum in Syrorum Calendario (quasi certò creditum,) memoratur quo die id factum fuit, sc. *Januarii 25 fuit* وقوع الخليل في نار *casus Abrahami in ignem.* Dicta historiola in Alcorano extat Cap. XXI, p. 197, ab illius temporis delirantibus Judæis accepta: nec mirum, cùm Pseudopropheta Sergium Monachum & Judæum quendam in condendâ Religione coadjutores habuit. Jonathan ben Uzziel ad *Gen.* XI. 28, hanc historiam Chaldaicè narrat sequente modo, והוה כד רמא נמרוד ית אברהם לאתונא דנורא וגו׳

Accidit quando Nimrod projecit Abrahamum in fornacem ignis, eò quòd non coleret Idolum ſuum, ut non eſſet Igni poteſtas comburendi ipſum. Ideóque dubitatio orta eſt Harano, dicendo, Si vicerit Nimrod, ſtabo à partibus ejus: ſin verò vicerit Abraham, ſtabo à partibus illius. Cùm autem Chaldæi viderent ignem non dominatum eſſe in Abrahamum, dixerunt in corde ſuo, Annon Haran Abrahami frater divinationibus & auguriis plenus, incantavit ignem ut non combureret fratrem ſuum? Et ſtatim cadens [alius] *ignis ex altiſſimo cœlo, conſumpſit eum, & mortuus eſt Haran coram conſpectu Terach patris ſui, quando combuſtus eſt in terrâ nativitatis ſuæ in fornace ignis quam paraverant Chaldæi Abrahamo fratri ejus.* Sacra Scriptura dicit quòd Haran obiit in *Ur*: modo autem non indicato. Abulfaragius refert, *Quòd cùm Abraham incendiſſet Idolorum Templum, Haran frater ejus ad extinguendum ignem ingreſſus, combuſtus eſt.*

Deinde narrant, quòd creſcente diſſidio inter Abrahamum & Nimrodum, conſcripto utrinque exercitu tandem obortum eſt bellum; in quo Deus Culicum ſeu Cimicum agmina mittens, Idololatrarum exercitum hac ratione profligavit: & quòd horum Cimicum unus in Nimrodi cerebrum per Aurem (al. per Narem) penetrans, eum necavit. In aliquo Syrorum Calendario (quaſi certum & notiſſimum fuerat,) Nimrod ponitur interfectus octavo die *Tamûz* ſeu *Julii*, cui ibi adſcribitur, قتل نمرود عليه اللعنة *Interfectio Nimrodi, in quem ſit maledictio.* Saphioddîn meminit urbis dictæ تخارات *Tacharât* ſeu تخاران سار *Tacharân-ſâr,* به سكة نمرود *in quâ erat Officina monetaria Nimrodi.*

Dicta opinio de Abrahami projectione in ignem, (quæ in Alcoranum aſſumpta & ad Arabes propagata,) videtur malè fundata in perperam interpretato loco Biblico qui olim à veteribus Judæis, & nuperiùs ab aliis, haud ſatis rectè intellectus eſt. Nam cùm Abraham Dei promiſſo fretus, patriam ſuam juſſu divino monitus deſeruit, & peramplum ibi patrimonium reliquit, ut novam ſibi promiſſam patriam quæreret, is dicitur à Deo *eductus* מאור הכשרים *ex Ur Chaſdæorum,* quod volunt eſſe *ex Igne Chaldæorum,* quia *Ur* etiam ſignificat *Ignem.* Hinc veteres Judæi nugis abundantes, qui (ut Chriſtus ſuo tempore de eis pronuntiavit,) in rebus religioſis erant *Stulti & Cæci,* excuderunt ſupradictam interpretationem, eámque communicârunt cum Chriſtianis, (inter quos cum D. Hieronymo,) & poſteà cum Mohammede, concludendo quòd Abraham contra Chaldæorum Idololatriam

Idololatriam contendens, ab iis in Ignem conjectus eſt. Hieronymus hoc *Judæorum fabulam* vocat, ut &, quòd *Haran* mortuus fuerit in Igne Chaldæorum: quamvis verum ſit quòd *Haran* obiit in *Ur*. Et cùm Hieronymus hoc priùs vocaverat *Fabulam*, tamen mox poſteà videtur idem credere, his verbis, *Vera eſt illa Hebræorum traditio quam ſuprà diximus, quòd egreſſus ſit Thare cum filiis ſuis de Igne Chaldæorum, & quòd Abraham fuit Babylonio vallatus incendio, quòd illud adorare nolebat, & quòd fuerit Dei auxilio liberatus*: viz. diverſis temporibus hæc ſcribens interpolanſve Hieronymus, ſuî oblitus eſt, ſuam Hypotheſin evertens. Sed illius veniâ, Chaldæi & Babylonii non adorabant Ignem, nec Chaldæi tunc in Mundo extabant. Quid adorarunt, S. Scriptura docet. Miſerè itaque falluntur iſti, perperàm in hoc loco accipientes *Ur* pro *Igne*, cùm id reverà fuerit in Tractu Babylonico (ubi poſteà Chaldæa) urbis nomen, Ptolemæo Ὀρχόη. Quo alio nomine vocata eſt *Ur*, vide ſuprá. Euſebius in Præp. Evang. p. 418, adducit Hiſtoriam Abrahami ex Eupolemo, qui inter alia, dicit eum Aſtronomiam docuiſſe Phœnices & Ægyptios, illúmque natum fuiſſe in urbe *Camarina* ſeu *Urie*, quæ Græcis dicta *Chaldæopolis*.

Supradictum hujus Urbis nomen *Ur* in S. Bibliis, videtur contractum pro Ptolemæi *Orchóa* ſeu *Urchóa*, ſeu potiùs pro Syro-Chaldaico nomine *Urhoi*: nam quamvis ſitu longè diſtent, quærendum eſt annon Synonymum ſit cum Meſopotamiæ urbe *Urhoi* quæ *Edeſſa*, in quâ etiam aliquando vixit Abraham. Quamvis enim in Libro *Gen.* memoretur Abrahami iter ab *Ur* immediatè ad Haran, videtur certè pluries divertiſſe aliubi in Meſopotamiâ; cùm *Act.* VII. 2, legatur, *Gloria Dei apparuit Abrahamo cùm eſſet in Meſopotamiâ, antequàm habitaret in Haran.* Cúmque tam celebris ſit Abrahami commemoratio in *Urfa*, videatur ibi aliquamdiu divertiſſe, vel ſaltem id inſinuare volunt Incolæ habentes ibi Eccleſiam Abrahami memoriæ dicatam, (hodiè, ut dicitur, à Mohammedanis uſurpatam,) ſub cujus fundamento erumpit Fons copioſus, unde Fluviolus in quo Piſces quos paſcunt cicures, qui vocantur *Piſces Abrahami*, quos lædere nefas eiſque nocere vetitum. Hæc urbs Plinio audit Καλλιῤῥόη, à dicto (ut videtur) Fonte denominata. Syris vocatur ܐܘܪܗܝ *Urhoi*, Arabibus رها *Roha* ſeu الرها *Erroha*, vulgò Incolis *Urfa*, cujus Territorium Suidæ dicitur Ὀῤῥοήνη, aliis minùs rectè Ὀσροήνη redundante *Sigma*. Et quidem Abu Mohammed Muſtapha Arabs in cap. de vitâ Abrahami, id diſertis verbis aſſerit, negando autem quòd Abrahami Pater converſus fuerit:

ولما نزلوا حران مات بها آزر علي كفره فمكث بها ابراهيم ثم خرج ونزل الرها *Et cùm diverſarentur in Harrân, obiit ibi Azer in infidelitate ſuâ. Ibi moratus eſt Abraham. Et dein egrediens, diverſatus eſt in Roba.* Talis erat via ad Terram S^am : ſc. ab *Harrân* ad *Roba*, & hinc ad بير *Bîr*, ubi trajiciendus erat Euphrates & tranſeundum per Arabiam rectà (ut volunt) ad *Berza*, & hinc ad Damaſcum. Hoc modo ſectanda ſunt Abrahami veſtigia. Ex dictâ urbe *Ourhoi* ſeu *Roba* prodierunt multi viri Docti, ut ܝܥܩܘܒ ܐܘܪܗܝܐ *Jacûb Urhóyo*, (i. e. *Urhoyenſis* ſeu *Rohenſis*,) cum aliis, qui tam Syriacè quàm in *Gerſhûni* Libros ediderunt. Heic etiam fuit اكبر *Acbar* (vulgò *Agbarus* ſeu *Abgarus*, Herodiano Αὔγαρος *Avgarus*) qui ad Chriſtum ſcripſit Epiſtolam, quam olim Londini Arabicè vidi.

Abraham itaque poſteà trajecto flumine per Arabiæ partem tendebat in Syriam, & (dicente Ahmed Ibn Jûſuph,) venit ad قرية برزة -- ابراهيم تعبد في مسجده بقرية برزة فمن صلي فيه اربع ركعات خرج من ذنوبه كيوم ولدته امه و استجيب دعاوه *urbem Berza --- ubi Abraham adorabat in ejuſdem Templo in urbe Berza. Et quicunque ibi perorat quatuor Genuflexionibus, exit è peccatis ſuis ſicut die quo eum peperit mater ejus, & exaudiuntur preces illius.* Arabum traditio vult inſinuare, eum trajecto Euphrate, tetendiſſe ſiniſtrorſum per Arabiam felicem. Sed credat Arabs apella. Credendum verò potiùs eum iviſſe rectiore viâ ad Syriam: nam ipſe habitavit etiam in Damaſco, ubi eſt Vicus dictus Ἀβράμου οἴκησις *Domicilium Abrahami*; quod etiam ab illius regionis hominibus audivi. Et dum Abraham in vetuſtiſſimâ illâ urbe habitaret, adſcivit ſibi Oeconomum, qui *Eliezer Damaſcenus*: anteà enim illius regionis homines fuerunt Abrahamo ignoti. Integram hujus Patriarchæ Hiſtoriam ſcripſit Hecatæus, qui inter deperditos Autores numerandus. Quomodo autem maximos & rapidiſſimos Fluvios trajecerint & hodiè trajiciant, in Oriente artem habent facillimam per *Rates* quæ in S. Bibliis vocantur רפסור ῥάψωδ, quæ conſtant ex plurimis colligatis Lignis, margini applicatis inflatis Pellibus ad inſtar Veſicarum. Talis vocatur عمد *Amàd*, ejúſque Artifex Ratiarius faber ſeu compactor, eſt عمدكر *Amad-ghèr*, *Ratifex*. Ratis Turcis audit سال *Sâl*, & Meſopotamienſibus كلك *Kélek*. Hac arte fit ut nullus Fluvius eis obſtet, & magna Mercium onera per Tigrim & Euphratem facili negotio deportent.

Sed ut in viam redeam, dicti *Chaſdim* ſeu *Chaſdæi* (vulgò *Chaldæi* facilioris

facilioris ſoni cauſâ,) ſic denominati ſunt à כשד *Cheſed* filio Nachor fratris Abrahami, qui unà cum filiis & poſteris dictam urbem *Ur* & tandem totam illam regionem inhabitârunt. At notandum eſt, quòd quamvis Abraham [*Gen.* XI. 31,] dicatur exiviſſe ex *Ur Chaſdæorum*, dictus *Cheſed* à quo iſti denominati ſunt (quamvis ſenioris fratris filius,) tunc quando Abraham exivit, non fuit natus: Nachorem verò deinde habuiſſe 8 filios (inter quos *Cheſed*) narratum fuit Abrahamo [*Gen.* XXII. 20, 22,] tanquam lætum nuncium ei anteà inauditum: nam ſi nati fuiſſent ante ejus exitum, Abraham id ſatis noviſſet, nec fratris filiorum nativitatem dum in Meſopotamia erat ignorâſſet. Sed poſt Abrahami exitum naſcebatur *Cheſed* ibi Sedem figens, à quo & ab ejus poſteris illa urbs dicta eſt *Ur Chaſdæorum*, eóque nomine celebris evaſit: & tota illa terra dicta eſt *Chaſdæa*, & minùs rectè *Chaldæa*. Ideóque Moſaicæ Hiſtoriæ Scriptor (qui longè poſtquam illa omnia tranſacta ſunt, vixit,) prolepticè eam vocavit *Ur Chaſdæorum*; cùm debuerat ad captum noſtrum potiùs dixiſſe, *Abraham exivit ex Ur, ubi poſteà vixerunt Chaſdæi.* Nam Abrahami tempore tam in *Ur* quàm in كوثا *Cûtha* fuerunt tantùm *Cuſhæi* ſeu *Cuthæi*, ſcil. poſteri τȣ͂ *Cûſh* & proſapia τȣ͂ Nimrod qui omnimodam perſecutionem moliti ſunt in Abrahamum, religionis cauſâ.

Quamvis verò Abram in Sacrâ Hiſtoriâ nominetur priùs, fuit tamen filius natu minimus: nam dicuntur *Abram & Nachor & Haran*, eodem ordine ac *Shem & Ham & Japheth*, incipiendo à juniore. Abram enim videtur natus anno poſt Diluvium 349, *Terachi* anno 129 aut 130, quibus addendo Abrami ætatem 75 quando diſceſſit ex *Haran*, completur *Terachi* tempus 205 annorum. Poſt hoc tempus Abram tranſiturus in Canaan, migravit ex *Haran*, ubi jam tum manſerat aliquam multos annos, (ſcil. uſque dum moreretur Pater ejus *Terach*;) quia dicitur exportâſſe ſecum *omnem ſubſtantiam & omnes Animas quas fecerant in Haran*, quod feciſſe requirebat multorum annorum tempus: nam in fine præcedentis Capitis dicitur, *Venientes ad Haran, ibi habitârunt*. Nempe poſtquam incarceratus fuerat Abram in *Cûtha* & in *Ur*, ad evitandum ulteriorem perſecutionem, diſceſſit ex Chaldæâ ad *Haran* Meſopotamiæ urbem, ibique manſit ad mortem Patris ſui, & tum ſtatim diſceſſit poſtquam ad tempus à Deo aſſignatum præſtolatus fuerat. Et quidem decrepitum Silicernium nec ſecum portare nec commodè relinquere potuit: ideóque vel eâ de cauſâ expectandum erat uſque ad mortem ipſius.

Ex supradictis constat, Abrahamum exeuntem ex *Ur* (scil. Ὀρχόη seu *Orhoi*) quæ in Chaldæâ, transivisse in Mesopotamiam ad urbem *Haran*, & inde ad cognominem urbem *Urhoi* seu *Roha*, (nam in tanto itinere per plures urbes transeundum,) ut suprà dictum. Et quando reliquit *Damascum*, fixit Sedem in Cananææ urbe à Conditore primò dictâ *Mamre*; posteà *Kirjath τȣ Arba'*, ab *Arba'* gigante qui ibi vixit: is erat pater τȣ *Anak* & *Anakæorum*. Ibi primò regnavit *David* antequam regnaret in Hierosolymis. At postquam ea urbs uniretur cum regno Hierosolymitano, tunc tandem dicta est חברון *Hebron, socia* urbs seu *socium* regnum. Adeò ut eo loco ubi primò Sedem fixit & Sepulcretum pro suis acquisivit Abraham in Canaan, ibi David ex semine ejus primò regnavit super Israelitas, providentiæ divinæ ductu. Tot nominum mutationes subiit illa urbs. Quamprimùm autem pedem poneret in Terrâ promissâ, gratitudinis ergô extruxit Altare inter *Bethel* & *Hai*, & aliud posteà in Campestribus *Mamre*: & pro tempore secessit ad Philistæos in *Gerar*: & ad alia in Canaan loca non memorata pro lubitu concessit, redeundo semper ad *Mamre*; nam peragravit totam Terram promissam ut lustraret eam, idque jussu Divino, ut *Gen.* XIII. 17, *Surge, peragrato terram per longitudinem & latitudinem ejus, quia tibi daturus sum eam.*

Locus ubi primò extruxit Altare, erat Planities ab eo inde dicta מורה *Morè*, i. e. *Monens, docens*, quia Deus ibi apparens Abrahamo, eum monuit, *Surge, peragrato*, &c. Et eâdem de causâ, sic denominata posteà fuit *Terra Moriah* seu *Mons Moriah*, super quo etiam extruxit Altare, (& ibi tandem extructum fuit Templum Hierosolymitanum,) ubi Dominus monuit Abrahamum ne mactaret Isaacum. Inde in Psalmis ille Mons vocatur הר הבית *Mons Domûs* Domini, & in Lege הר יהוה *Mons Domini*, & יהוה יראה *Jehovà jir'e*, i. e. *Dominus videbit* seu *providebit*, quia providebat sibi Arietem loco Isaaci: unde Proverbium ad difficultatum & dubiorum subsidium atque solatium, ***In Monte Domini*** [yerâè] ***providebitur.*** Hócque factum est, ut ibi oblatus Isaacus esset Typus Christi posteà Hierosolymis immolandi pro peccatis Mundi in eodem loco seu ejusdem Montis ramo extra Urbem exporrecto, malâ Metathesi dicto Γόλγοθα pro ܓܓܘܠܬܐ *Gogûlta*, i. e. *Cranium*. De Hierosolymis vide plura in Notis nostris ad *Itinera Mundi*. In hoc Monte est *Ecclesia Sancti Sepulchri*, aliàs dicta Ἀνάστασις seu بيعة القيامة *Ecclesia Resurrectionis*: at ubi erat Templum Hierosolymitanum, jam est مسجد الاقصي *Mesgjedo'lAksa*, i. e.

Ecclesia

Ecclesia extima Mohammedanorum, quam extruxit Omar, quo nomine apud Arabum Geographos ipsa Urbs tota etiam intelligitur.

Quinetiam, uti Abrahami pater in S. Bibliis vocatus in Conversione suâ *Terach*, habuerat aliud etiam Nomen Ethnicum à parentibus inditum, sic quoque Abraham ipse proculdubiò in pueritiis habuerat aliud Nomen idque Chaldaicum, quo nominatus fuerat apud suos. Nam אברם *Abram* erat Conversionis Nomen postliminiò inditum, quo significatur *celsus* seu *sublimis pater*, honoris causâ sic vocatus; cui etiam posteà Deus adhuc honoratius Nomen imposuit אברהם *Abraham*, quod abbreviatum, est אב־רב־המון *Ab-rab-hamon*, i. e. *pater magnæ multitudinis*; cùm ejus proles futura esset ut arena maris & ut stellæ coeli innumerabilis, & in eo omnes terræ nationes benedicendæ essent. Apud Arabes & Mohammedanos omnes (ut & in S. Bibliis) Abraham donatus est Epitheto خليل الله *Chalîb Allâh*, i. e. *Amicus Dei*; vel aliàs sæpè simpliciter & emphaticè vocatur *Chalîl*, id est, ὁ φίλος.

Quid fuerit ejus Nomen Ethnicum Chaldaicum, nullibi hactenùs didici. Illius autem apud veteres Persas Nomen in Libro *Pharhàngh Gihângbîri* proditur fuisse زروان *Zervân*; quod aliquando aliàs ibidem scriptum reperitur زرفان *Zerfân* & زربان *Zerbân*, notans *Divitem*, seu ad verbum *Auri custodem* seu *Pecuniæ possessorem*: sic enim tam nomine quàm re ipse fuit, divitiarum famâ in Oriente celebris. Sic *Gen.* XIII. 3, perhibetur *Pecoribus & auro ac argento ditissimus*: & *Gen.* XXIII. 6, appellatur *Potentissimus Princeps*. Unde fortè fit quòd vocatur *Rex* in Libro *Zend*, ubi etiam paulò aliter ejus nomen scribitur *Zerrevân*: ibi enim inter Benedictiones nuptiales quas Sacerdos Nuptis apprecatur, legitur hæc sequens comprecandi & benedicendi formula, videlicet,

[illegible] *Sicut Zer-revân Rex fœcundi estote.*

Si vim vocis spectemus, nomen *Zer-revân* seu *Zar-ravân* Persicè, est *Aurum means* seu *meabile* & *transibile*, sc. Aurum probum. Regem eum vocaverint Persæ, fortè quia in capite exercitûs contra *Chedorlaomer* ad eos veniens, videbatur universæ terræ Canaan præfuisse. Et quidem noster *Zervân* seu *Zarvân* est idem qui apud Theodorum Presbyterum Mopsuestiensem minùs rectè vocatur Ζαρυάμ, nomine à Theodoro non intellecto. Quin & supradictum Abrahami nomen subinde scriptum reperitur زرمان *Zermân*, & aliquando زرهون *Zerhûn*, quorum interpretatio est *Senex decrepitus*: nisi fortè orta fuerint

ex

ex corruptione alterius nominis. Quia verò Abraham tam magnus erat in Religione Antiſtes, à veteribus Perſis ſubinde etiam vocatus fuit زروان بزرك *Zervân buzùrgh*, i. e. *Zervân magnus*, *ὁ μέγας*. Et quia ille cenſetur præiviſſe in eâdem Religione quam poſteà profeſſus eſt *Zerduſht* Perſicæ religionis Antiſtes poſterior, ideò Abraham à Perſis etiam nuncupatus eſt زردشت بزرك *Zerdùſht buzùrgh*, i. e. *Zerdùſht magnus* ſeu *maximus*; ſcilicet *Zoroaſtres magnus*, nam is idem eſt. Et in Libro *Pharhangh Surûri*, ut ſuprà dictum, Perſarum Religio quæ aliàs ſimpliciter vocari ſolet *Religio Abrahami*, ibi vocatur ملت ابراهيم زردشت *Religio Abrahami-Zerdùſht* ſeu *Abrahamo-Zerduſhtenſis*: & ibidem vox ابستا *Abeſtâ* dicitur eſſe nomen Libri τῦ ابراهيم زرتشت *Abrahami Zeratúſht*. Sic Perſæ veteres.

S. Scriptura nos docet, quòd Abraham obiens ſepultus fuit in *Speluncâ Machpela* ſeu *duplicitatis*, ſcil. in Speluncâ quæ erat duplex, ſeu duabus Speluncis conſtabat, quam emerat apud *Mamre*. At quia Abraham natus fuerat in Chaldæâ, ergò & Mohammedani fabulantur eum etiam ibi ſepultum; cùm certè non erat Abrahamo (nec vivo nec mortuo neque familiæ ipſius) licitum reverti in Chaldæam, ne plus quàm Iſraelitis licebat reverti in Ægyptum: quia ex hiſce locis Idololatricis Deus eduxerat illum & illos, ut nunquam illuc reverterentur. Sed hiſce non obſtantibus, ſic volunt Arabes, qui multas nugas (quas omiſimus) de eo narrant, illúmque ponunt ſepultum in *Cûtha* quæ in Chaldæâ juxta Babelem. Sic *Saphioddîn* in Lexico Geographico Arabico, وكوثي بالعراق في موضعين كوثي الطريق وكوثي ربا وبها مشهد ابراهيم الخليل ع م وهما قريتان بينهما تلول من رماد يقال انها رماد النار التي اوقدها نمرود لاحراقه *Cûtha eſt in Erâc in duobus locis*, (ſeu eſt duplex,) *eſt ſc. Cutha Al Tarîc, & Cûtha Robâ, in quâ eſt Sepulchrum Abrahami Amici* Dei, *cui pax: hæ ſunt duæ urbes inter quas ſunt multi Tumuli Cinerum, qui dicuntur eſſe Cineres ignis quem Nimrod accendebat ad comburendum illum.* Geographicam partem credimus: ſed quoad Sepulturam & Cineres, credat Judæus apella. *Cûtha Al Tarîc* eſt *Cûtha viæ*, ſcil. juxta viam publicam: & *Cûtha roba*, eſt *Cûtha Colliculorum*, ſeu *Tumulorum* dictorum.

Illius Uxor (decennio junior Abrahamo) erat perpulchra, ut S. Scriptura teſtatur; quam præ primis ad veram Fidem convertit. Ipſa priùs Ethnico nomine dicta fuit *Iſcah*: ſic *Gen.* XI. 29, ubi etiam ait Jonathan ben Uzziel, ישכה היא שרי *Iſcah, ipſa eſt Sarai.* Nam

poſteà

posteà Converſionis nomine vocata eſt שרי *Sarai*, i. e. *Principiſſæ meæ* ſeu *Dominæ meæ*, honoratiori ſtylo plurali; quod tamen communi acceptione ſonat quaſi ſingulariter tantùm *Principiſſa mea* ſeu *Domina mea*. Deinde juſſu divino nuncupata fuit שרה *Sarâh*, i. e. *Principiſſa* ſeu *Domina*, abſolutè loquendo. Ethnici nominis rationem adducunt Syri, ܐܝܣܟܐ اسم سارة اي انها ذات الحسن والجمال *Iſca erat nomen Saræ, i. e. quia fuit pulchra & formoſa:* ita ùt hoc nomine *pulchritudo* ſeu *pulchra* denotari cenſeatur.

Sarah obiit anno ætatis ſuæ 127, Abraham anno 175. Appropinquante verò Abrahami obitu, (inquit *Tábari* Perſa Mohammedanus,) *Angelo mortis juſſum eſt ut caperet Animam Abrahami*, quod & fecit. De *Angelo mortis* videas Notas noſtras ad *Relig. Turc.* p. 19. Is autem veteribus Perſis dicitur *Murdâd*, & aliàs *Hiſhîm-dîv*, Judæis *Azriel*, Arabibus item *Azraël* & *Abu-Jáhja*, q.d. *Pater Johannis*. De iſto Angelo in hujus operis ſequelâ (ſuo loco) magis particulariter dicetur. Ex eorum ſententiâ, iſtius eſt morientium Animas à Corporibus ſeparare, qui ideò terribilis habetur: & quia opus ejus eſt multiplex, viginti manibus præditus cenſetur.

Reliqua de *Abrahamo* & *Sarâ* quæ ex S. Bibliis peti poſſent, ſponte omitto, utpote quæ ſunt omnibus nota. Multa de Abrahamo memorat Cedrenus in Chronologiâ ſuâ, & in Hiſtoriarum Libro: atque addit, quòd *in S. Scripturâ vocatus eſt Angelus:* ſed locum non citat. Et poſt hæc, Abrahami contentionem cum Gentilibus diſtinctè narrat. Videri etiam poſſunt quæ de Abrahamo collegit Raleighus Hiſt. lib. 1, cap. 11, §. 2. Si autem reperiri poſſet *Hecatæus* & *Eupolemus* qui Vitam Abrahami ex profeſſo ſcripſerunt, tum demum ſcirentur & luce donarentur deſiderabilia multa, quæ jam in obſcuritatis latebris & antiquitatis ruderibus ſepulta jacent.

CAP. III.

Disquiritur quænam qualisque fuerit veterum Persarum Religio, & quatenus cum eâ Abrahami olim convenerit vel hodiè conveniat: ubi etiam de Persarum & aliorum Sabaismo.

HIsce jam præmissis de Abrahamo, quem Persæ primum suum Antistitem fuisse volunt, & Religionem suam ei referre gestiunt, restat disquirendum quomodo Persarum Religio cum eâ Abrahami convenerit vel hodie conveniat; ut inde videri possit quo sensu aut quâ ratione tam speciosus Titulus ei quadrare posse censeatur. Abrahamiticam itaque esse asserunt suam Religionem, quia hæc religio (ut suprà innuimus,) unius Dei cultum primitùs docuit, prout suos docuit jussitque Abraham. Et quamvis processu temporis inquinarunt & interpolarunt religionem suam, illam sic interpolatam reformavit & ad primitivam puritatem restituit Abraham, unde meritò appellari potuit *Religio Abrahami.*

Persæ quidem (ut in sequentibus planiùs & pleniùs constabit,) Creationis historiam ab immemorialibus seculis quodammodo norunt; idque vel ab Israelitis, vel (ut volunt) à suo Zoroastre. Et eandem historiam meliùs quàm aliæ aliquæ Gentes retinuerunt; in illâ fundantes Religionem suam, ejusque Principia inde petentes, nec quicquam ultra eam sapere prætendentes. Nam ut in Codice sacro nihil dicitur de eis quæ facta sunt ante Creationem Mundi, ita nec à Persis tale quid dicitur, nec quando Angeli vel boni vel mali creati fuerunt, memoratur: nam de ejusmodi rebus apud eos prorsus siletur. Et certè à scrupulosâ inquisitione de illis rebus quæ ad nos non spectant & quas Deus noluit revelare, vel prorsus abstinere præstat, vel saltem modestiâ uti: cùm Deum omnium rerum Conditorem (unà cum generali Creationis historiâ) novisse, pro nobis sat duxerit Historicus Sacer.

De Angelorum Creatione strictè inquirere, est supra captum nostrum. Nam quamvis Angeli sint Creaturæ, adeóque non antiquitate æquales cum suo Creatore; nullum tamen est dubium quin extiterint infinito tempore ante Creationem Mundi, & sint tantæ antiquitatis quæ sit ultra humanæ mentis vires conceptionémque ritè considerare aut perpendere: quod piè credendum est, cùm non sit pium aut decorum

corum imaginari Deum ullo unquam tempore fuiſſe Miniſtris deſtitutum, ſed ſemper habuiſſe Angelos miniſtrantes qui ad nutum ipſius divinum juſſa præſtare conſtanter omni tempore parati fuerint. Nec in S. Scripturâ dicitur quando ceciderint Angeli mali, & graviſſimo illo lapſu facti fuerint Diaboli; quod tamen neceſſariò fuerit ante Creationem Mundi, adeóque ſit ſupra humanam poteſtatem illud tempus inveſtigare, cùm divina revelatio in hac parte ſiluerit. At fortè tam horribilis eorum lapſus & apoſtaſia non fuerit multò ante conditum Mundum; quia donec crearetur Homo, non erat pro Diabolo opus in Mundo agendum: nam omnia ſemper divino ductu & præviſione ex eodem filo pendebant. Sed Diabolum certè ante Adamum extitiſſe conſtat: nam quamprimùm creatus fuit Adam, eodem die Diabolus ſub nomine & ſpecie Serpentis ſtatim in promptu adfuit, ut poſſet illum tentationibus ſuis invadere, eúmque è beatiſſimo illo felicitatis gradu ejicere, atque ex primævæ innocentiæ ſtatu eliminare. Chriſti etiam ſeculo (ut *Apoc.* XII. 9, & XX. 2,) *Veteris Serpentis* nomine intellectus eſt Diabolus; eodem modo quo etiam ab antiquis Perſis & à toto Orbe (ut videtur) intellectus fuit, quod notatu dignum: nam quamvis nil niſi nudum *Serpentis* nomen memoratum fuerit, inde tamen collectum fuit per illum ſerpentem ſubintelligi Diabolum, ut ex ſequelâ manifeſtum. In Novo Teſt. etiam vocatur *Draco*: ſic *Michael cum Angelis ſuis pugnavit contra Draconem & Angelos ejus*, i. e. Diabolum. Sunt qui imaginantur quòd dictus Serpens fingebatur loquens, & reverà non loquebatur, ſed tantùm mulieris animo ſuggerebat tales res ſecreto quodam inſtinctu, cum multis aliis opinionibus malè fundatis; cùm tutius ſit Sacram Hiſtoriam (quantum poteſt fieri) literaliter intelligere. Diabolus igitur videtur diſertis verbis & aſſâ voce cum *Eva* collocutus ſub ſpecie Animalis: ſic enim (ad amovendum abſurditatem) ejuſmodi Animalibus aliquando tribuitur loquela, ut *Apoc.* XIII. 11, *Et* [aliqua beſtia] *locuta eſt ſicut Draco.* Et quia Diabolus omnes ſonos facilè imitari novit, probabile eſt quòd reverà articulatâ voce locutus eſt; idque vel intrando in ſerpentem verum, vel aliter aſſumendo viſibilem ſpeciem ſerpentis; cùm aliàs Diabolus qui Spiritus, videri non poſſet: & audita vox ſine viſâ perſonâ loquente, facilè mulieri perſuaſerit, eam Dei vocem fuiſſe, quæ abſque mulieris culpâ eo nomine obedientiam ejus exegiſſet. Porrò Serpens fuerit huic operi præpoſitus, non tantùm propter eam quam in humanum genus habuit

inimicitiam quâ mulieri non tam suaserit quàm terrorem incusserit, sed & propter innatam aliquam astutiam quæ ut vera ad dictam actionem qualificatio assignatur in Sacro Textu, *Et serpens fuit subtilior omnia bestiâ agri*, quâ ratione esset Seductionis operi aptior & habilior: unde & Christus præcipit, *Estote sapientes ut serpentes*; quamvis toti eorum generi non competat id quod uni individuo fuit peculiare, qui habuit plus astutiæ quàm reliqui congeneres: qui tamen fortè astutiores sint quàm nos scimus, qui eorum naturam non satis perspectam habemus propter eorundem apud nos paucitatem. Serpens itaque apparuit sub propriâ formâ & specie suâ, quia in ipso actu tentandi Evam, vocatur *Bestia agri*: & rursus Versu 14 legitur, *Quia hoc fecisti, maledictus es præ omni bestiâ.* Et, si non fuisset verus *Serpens*, iniquum fuisset inflixisse maledictionem in totum genus serpentum: nam totum serpentum genus fuit maledictum, quia eorum unus fuit instrumentum & vehiculum tentationis diabolicæ; ut & totum genus humanum propter unum hominem punitum est. Ideóque necessariò fuit vera species serpentis, quia pœna inflicta fuit tanquam in speciem serpentis, *Super ventre tuo gradiêris*, sive figuratè sive literaliter: sed non item literaliter, *Et pulverem comedes*, quia Diabolus qui Serpentem obsedit, non edit omninò; & serpens non edit pulverem, qui non est Alimentum cujusvis animalis. Sed *comedere pulverem*, metaphoricè est miserâ conditione esse, eodem sensu quo dicitur, *Et inimici ejus lambent pulverem.* At quamvis serpentes reverà non edant pulverem, videntur tamen sic facere & eundem lambere, quia inter gradiendum, ora eorum terram contingunt: unde *Mic.* VII. 17, in profanas nationes minitatur Deus, *Et lambent pulverem ad instar serpentum.* Ideóque in dicto Geneseωs loco, utraque Enuntiatio miseram & abjectam Serpentis conditionem notat. Deus enim qui prænovit quid futurum esset, priùs constituit serpentes astutos eosque super ventre gradiri fecit, & causam declaravit posteá.

Sed ut resumam priorem discursum à quo digressus sum, quoad Persas qui Shemi progenies, Gentis eorum Aborigines fuêre veri Dei cultores, (ut diximus,) quamvis posteà unà cum reliquo Orbe illapsi sunt in aliquam Sabaismi speciem, quâ Religionem suam quæ priùs orthodoxa fuerat, interpolarunt: donec Abrahami tempore ad strictiorem orthodoxiam reducti fuerunt. Nam ante Abrahamum, Sabaitica Religio fuit ferè universalis, in quâ etiam (ut dictum)

ctum) fuit Abraham puer in Sabaiſmo à parentibus educatus. Is autem adultior factus, illam religionem deſeruit, parentes & totam familiam convertens, & ad ſolius Dei veri cultum perducens. Adeóque Perſarum tunc Religio orthodoxa, referenda eſt ad Abrahamum adultum, qui probè notus fuit Perſis, eò quòd *Chedorlaomer* Rex Elam & Perſiæ (illius temporis Monarcha) ab Abrahamo in bello fuſus & fugatus fuit. Illum itaque primò malâ experientiâ noverunt Perſæ; bono tamen eventu, cùm hâc ratione ab interpolatâ ad reformatam religionem converſi fuerunt. Nam (ut fas ſit credere,) ab hoc tempore & hac occaſione Perſæ ſuam nominarunt *Religionem Abrahami.* Cùm enim Abraham tam parvâ militum manu (ut legitur) tot Regum copias fuderit, eiſque hoc modo terrorem incuſſerit, meritò crediderint eum cœlitùs adjutum, adeóque Religionem ejus amplexi fuerint, miraculo (ut Nebucadneſſar) converſi. Sed ſive pluribus ſive paucioribus victoriam obtinuerit, haud multum refert, cùm certum ſit manum Dei fuiſſe cum illo. Utcunq; (ut liberè dicam,) quamvis nocturnâ invaſione & ſubitaneâ incurſione terrefacerent inimicos quos Deus terrefieri voluit, vix credendum eſt Abrahamum ſecum habuiſſe tantùm trecentos ſervos ſuos, tunc quando Regem Perſiæ ejuſque confœderatos Reges devicit: nam planè conſtat eum tunc ſecum etiam habuiſſe confœderatos ſuos tres Cananitarum Principes *Aner* & *Eſhcol* & *Mamre*, qui proculdubiò ſuorum omnium conjunxerunt vires auxiliares, fortè aliquot millenos homines; præter relictos Sodomæ & ſpoliatarum urbium incolas, qui proculdubiò ad ſua recuperandum properârunt. Et tamen hi omnes fuêre pauci reſpectu adverſorum Regum. Aliàs autem ſine Cananitarum ope, Abraham abſque miraculo non potuerit eos vincere; vel ſi viciſſet, tam pauci homines non potuerunt vel ipſa ſpolia reportâſſe. Hiſtoria verò narratur tacitis hiſce ſubſidiis & auxiliis, brevitatis causâ: eodem modo quo Simeon & Levi dicuntur ſpoliâſſe integram urbem, abſque mentione Servorum & aliorum eos concomitantium; cùm iſti duo à ſolis fœminis repulſi & interfecti fuiſſent; nec potuerunt abſque aliquot centenis ſecum viris abegiſſe pecora, & multò minùs omnia reportâſſe ſpolia. Iſti autem duo ſoli memorantur ut præcipui & totius agminis Duces & Ductores, uti in alterâ expeditione memorantur ſolæ copiæ Abrahami ut præcipui Ducis, qui ſuſceptæ expeditionis cauſa Efficiens & Suſceptor fuit. Hoc modo ab Abrahamo devicti ſunt Perſæ. Et cùm (ut in Oriente dici ſolet,) قوم علي دين ملوكهم

Populus semper est de Religione Regum suorum, probabile est in hac conversione præivisse *Chedorlaomer*, quem igitur totus populus & omnes ejus confœderati Reges secuti sunt.

Persarum itaque Religio orthodoxa originalis, referenda est ad Shem & Elam: & post eorum lapsum in Sabaismum, ejusdem restitutio & reformatio referenda est ad Abrahamum. Sabaismum enim pro virili oppugnabat Abraham, qui cum Idolorum & Syderum cultoribus perpetuas lites fovebat. Quamvis verò Abraham sedulò veram Religionem propagaret, & in debellando Sabaismum quotidiè laboraret, ita ut plurimi fuerint conversi; hoc tamen ejus Zelo Sabaismus non fuit planè deletus, sed tantùm pro tempore debilitatus, qui itaque posteà revalescere & pristinas vires recolligere cœpit: nam is non potuit totum Mundum tunc Sabaismo involutum reducere, nec è suis familiaribus Idololatriam prorsus eradicare. Nam quamvis de familiâ suâ optimè prospiceret, præcavendo contra nuptias cum infidelibus, & jubendo Isaacum ne sumeret uxorem de filiabus Heth seu Hittitis, sed è cognatione suâ jam tum conversâ quæ in Paddan-Aram; Idololatricus tamen Sabaismus inter ejus nepotes adhæsit, nec ex eorum familiis prorsus aboleri potuit. Nam Esau sumpsit uxorem è filiabus Heth, quod dolori fuit Parentibus. Et quamvis Jacob veram Religionem tenuerit, tamen (non obstante dictâ præcautione,) Sabaismus & Idololatria mansit in ejus familiâ, uti legitur *Gen.* XXXV. 2, *Jacobus dixit familiæ suæ, & omnibus qui cum eo, Amovete deos alienos qui sunt inter vos; & mundi estote; mutantes vestes vestras.* Adeò ægrè eradicata est Infidelitas quæ inter eos hæserat.

Dicta gentium Religio Arabicè vocatur صابية *Sabîya*, i. e. *Sabiismus* seu *Sabaismus*, quo etiam nomine Arabico uti & nomine صابة *Sâba* subinde notantur *Sabii* seu homines eam religionem colentes. Participiali formâ singulari صابي *Sâbi* est *Sabius*, pluraliter صابيين *Sabiyîna, Sabii*, minùs rectè à quibusdam dicti *Zabii*. Hi autem non sunt particularis aliqua Gens, (eo modo quo à سبا *Sabâ* Arabiæ felicis urbe aliqui dicti sunt *Sabæi*, qui Jobi peculium invadebant,) sed illo nomine intelligitur peculiare hominum Genus per totum Orbem sparsum, Stellas & Idola sub eis conficta colens & Suffimentis aliisque Cæremoniis placare studens. Hinc Arabes (extra linguæ suæ pomœria non quærentes, ideóque veram vocis originem non percipientes,) volunt Verbum صبا *Sábaa* significare *Religionem mutare* in genere,

genere, & *ab unâ Rel. ad aliam transire*, &c. Hæc autem eorum Interpretatio videtur coacta: cùm *Sabaa, mutare*, non dicatur absolutè & in genere de quâvis Religione, (ut secundùm eos debuerat,) sed tantùm de hâc solâ Rel. dicitur. Nam aliàs quando aliquis relinquens Ethnicismum, amplectitur Islamismum, id Arabicè dicitur حنف *Hdnafa, inclinavit*: & quando relicto Islamismo, aliquis sequitur Christianismum, tunc dicitur كفر *Cáfara, abnegavit, apostatizavit*, vel انكر *ancara, negavit* veritatem. At his Religionibus relictis, ad Stellarum cultum se convertere, est *Sábaa*. Vera autem Etymologia petenda est ex linguâ Hebraicâ; nempe Arab. صبا *Sabaa, Sabaizavit*, est à צבא *Saba, exercitus, copiæ*: nam cùm colerent totum cœli exercitum, (ut S. Scriptura monet,) talis cultor rectè vocabatur צבאי *Sabâi, Sabaita*, q. d. *Copiarius* seu copiarum cœlestium cultor, scil. is qui ab orthodoxiâ ad Sabaismum vergebat.

Persas olim fuisse *Sabaitas* seu *Sabios* referunt Scriptores Mohammedani. Sic supradictus *Ibn Phacreddîn Angjou* genere Persa, patriâ Indus, in Præfatione laudati Libri *Pharhângh Gihânghîri*, ubi de Veteribus Persis Elami proximis nepotibus Persicè narrat, (eodem modo quo anteà Arabicis verbis ibidem narraverat, ut supra p. 4 notavimus,) وكيش ايشان صابيه بود پس ازان انتقال كردند بدين مجوس بناي آتشكده نهادند *Eorum Religio tunc erat Sabaismus: tandem verò transiverunt ad Religionem Magorum, Ignis Fana extruentes.* Et in eundem sensum Autor Libri *Mu'gjizât Phârsi* p. 224, de Persarum seris nepotibus refert, فرس در قديم زمان بردين صابيه بودندي كواكب پرستيدندي تا زمان گشتاسب بن لهراسب *Persæ antiquo tempore erant de Religione Sabaitarum Stellas colentes, usque ad tempus Gushtâsp filii Lohrâsp.* Tunc enim eorum Religionem reformavit Zoroastres. Videatur quoque de hac re Abulpharagius p. 2. Illis temporibus Sacerdotes vocabantur *Mog*, & *Rad*, & *Mûbad*, &c. ut suo loco dicetur, quæ nomina adhuc retinentur: sed à tempore Hystaspis præcipuè vocati sunt هيربد *Hyrbad*, i. e. *Præfecti Ignis*, quod quidem Nomen ipse Rex etiam tunc zelo ductus affectavit, quamvis tantùm infimus Sacerdotum Ordo hoc Titulo gauderet, ut infrà dicetur. Illorum quoque temporum alii Reges affectabant Nomina ad suam Religionem spectantia: unde fuit quòd Rex جم *Gjèm* cognominari voluit شيد *Shîd*, i. e. *Sol*; unde emersit Nomen جمشيد *Gjemshîd*.

Gjemshîd. Rex Phridûn vocari voluit موبد *Mûbad*, i. e. *Præsul.* Et Rex كيقباد *Kei-Cobâd* assumpsit sibi Nomen Arabicum عبد الشمس *Abdo'l Shems*, i.e. *Servus Solis*; ad instar reliquarum Gentium Sabaiticarum quæ adsciverunt sibi Nomina Religionem spectantia, qualia apud Arabes erant عبد يغوث *Abd Yagûth*, i. e. *Servus Yagûthi*; & غلام زحل *Golâm Zobâl*, i. e. *Mancipium Saturni.*

Shahristâni Arabs Sabaitas dividit bifariàm, *vel in* عبدة الهياكل *Cultores Sacellorum 7 Planetarum*, (*quæ quidem Secta* aliàs dicitur عبدة الكواكب *Cultores Stellarum*;) *vel in* عبدة الاصنام *Cultores Idolorum*: additque, *Sabaitarum Græcorum confugium fuisse ad Planetas, & eorum Indiæ ad Stellas fixas.* Prioris generis Sabaitæ erant Persæ, reverentiam exhibentes Stellis, non autem eas adorantes, nec pro diis habentes: ideóque injustè eis impingitur, quasi Mithram & Martem haberent deos. Sic Strabo de *Caramania* (quæ est كرمان *Kirmân* Persidis) loquens, dicit *Caramanos Asinum sacrificare Marti*, ὃν Πέρσαι σέβονται Θεῶν μόνον, quod est falsissimum: nam Martem non putant Deum. Casaubonus in Notis agit de Equo sacrificato Flumini, cum aliis quæ hunc Strabonis locum illustrare putat. Sed Gratis taxat dictam lectionem Græcam, volens ejus loco substituere, ὃν περ καὶ σέβονται Θεῶν μόνον, cùm anteà rectè se haberet. Xenophon in Cyropædiâ p. 233 ait, *Cyrus sacrificabat Jovi, Soli*, &c. *in summis montium jugis, ut mos tunc erat*: sc. immolando, sed non cremando. Et ibidem, *Cyrum pugnam commissurum, peragisse Sacrificia; militibus etiam indicando tam deos quàm Aruspices prælium fore significâsse, & victoriam ac incolumitatem* ἐν τοῖς ἱεροῖς *per Exta pollicitos fuisse.* Ctesias p. 662, ut infaustum Omen refert, *quòd Cambyse sacrificante, cùm victimæ jugularentur, sanguis non flueret.* Idem Ctesias p. 663, asserit, *Quòd Darius Hystaspes Aram Jovi Diabaterio erigebat, sacrificiis eum celebrans.* Videatur Plutarchus in Artax. ubi Ctesiam fabulis & mendaciis refertum asserit, quale fuerit hoc de *Arâ Jovis Diab.* nam Strabo & Herod. in hujus contrarium ajunt, *Persæ nec statuas nec Aras erigunt.* Ego autem distinguo de temporum diversitate: Persæ quidem postquam habuerant Pyrea pro Sacro Igne, ibi habuerunt *Aras* seu altiores *Focos*, in quibus etiam aliquando fiebant Sacrificia. Sed anteactis temporibus quando Sacra faciebant solis Planetis, vel Deo pro Planetarum influxu & cœli beneficio deducendo, hoc non faciebant super aliquâ Arâ, sed super montium jugis sub Dio seu in patente aëre. Strabo in dicto loco tempora confundit: nam primò loquitur de Persarum more

more antequam extruerentur Pyréa; & mox ſubjungit. *Quidam ut fertur*, &c. pergendo narrare quid à Perſis fiebat poſtquam frequentia haberent Pyréa. Sic itaque ſe habet, *Perſæ nec ſtatuas nec Aras erigunt: ſacrificant in loco excelſo, cœlum Jovem putantes. Colunt Solem, quem Mithram vocant: item Lunam & Venerem, & Ignem, & Tellurem, & Ventos & Aquam. Sacrificant in loco mundo,* κατευξάμενοι *imprecantes: & coronatam Hoſtiam ſtatuunt, ubi Magus qui Sacrificium enarrat, Carnes in portiones diſtribuit: & ſuâ quiſque acceptâ, abeunt, nullâ parte diis relictâ; dicunt enim Deum nihil velle præter Hoſtiæ Animam. Quidam (ut fertur) Omenti partem Igni imponunt. Aliter verò Igni aliter Aquæ ſacrificant: Igni ligna arida imponentes adempto cortice, & Arvinâ ſuperinjectâ: deinde infuſo Oleo ſuccendunt, non inſpirantes, ſed ventilantes. Si quis inſpirat, aut mortuum quicquam cœnumve in Ignem injicit, morte punitur. Aquæ Sacra peragunt hoc modo: ad Lacum, vel Fontem, vel Flumen venientes, Scrobem faciunt, ibique Hoſtiam jugulant, caventes ne quid proximæ aquæ ſanguine contingatur: ſic enim omnia pollutum iri. Poſteà Carnibus, Myrto, Lauróque impoſitis, eas Magi gracilibus virgis comburunt: & factis Precationibus quibuſdam, Oleum lacte & Melle mixtum inſpergunt, non in Ignem nec Aquam, ſed in terram.* Sed quàm ſtultum & falſum eſt, additionem Lignorum & Olei, vocare *ſacrificium Ignis*; cùm eſſet tantùm pro ejuſdem accenſione & continuatione, ne extingueretur.

Quo Perſico nomine vocetur Aquæ Sacrificium, poſteà dicetur. Mos autem injiciendi Oleum dulce & Fruges & Carnes in Ignem, Perſis dicitur آتش ضيافت *Epulæ Ignis*, id quod fortè reſpiciat maximus Tyrius narrans eos hac occaſione ſolere dicere, Πῦρ δέσποτα ἔσθιε. Hoc enim faciunt (inquiunt Græci) adhibitis Incantationibus; imò potiùs Precibus. Olei dulcis injectio erat tam ut delicatiùs paſceretur Ignis, quàm ut flagrantiùs arderet, & in ſuis flammis quaſi exultaret. Quoad *Coronatam Hoſtiam*, Scaliger ex Herodoto vult quòd non tam Hoſtia quàm Sacrificus erat ἐστεφανόμενος. Sed utrumque videtur verum: aliàs abeſſe cenſeretur ſolennitas. Servius apud Romanos meminit Vittæ quâ Victimæ coronabantur. Et Xenoph. ait, Κῦρος μὲν ἐστεφανόμενος ἔθυε· παρήγγειλε καὶ τοῖς ἄλλοις ὁμοτίμοις ἐστεφανομένοις πρὸς τὰ ἱερὰ παρεῖναι. Magi Sacrificiorum carnes antiquiſſimo tempore edebant vel diſtribuebant: aliquando tamen poſterioribus temporibus Holocauſta cremabant, ut notat Briſſonius 4. p. 173, 174. Et ſic Romani Veſtæ cremabant Vitulos, ut alibi notavimus.

Ex Strabonis verbis & alibi etiam constat, quòd Elementa honorabant: unde apud *Bar Bahlûl* Syrum di- ܡܓܘܫܐ ܦܠܚܝ ܐܣܛܘܟܣܐ citur, *Magi sunt Cultores Elementorum*; quæ Persicè vocantur آخشیجان *Achshigjân* seu آخشیگان *Achshighân*, i. e. *Contraria* sibi invicem. Plut. p. 1022 ait, *Terram & Aërem colebant*, (sc. cultu quodam civili:) *nam Artaxerxes Longimanus filiam suam Atoßam matrimonio sibi conjunctam tam perditè amavit, ut (quamvis Leprosi essent extra urbem relegandi,) dum Vitiligo seu Lepra ejus corpus depasta esset, nihil quicquam fuerit eâ re offensus: sed pro eâ orabat τῇ Ἥρᾳ Junoni* [seu *Aëri*] *manibus Tellurem contingens, & Donorum tantam vim jussu ejus Satrapæ & Amici mittebant, ut interjecta inter Fanum & Regiam 60 stadia auro, argento, purpurâ, & Equis affluerent.* At nullus Persa oravit Aëri, ergò falsum.

Hoc modo videmus quòd Græci qui Idololatræ erant, non possunt aliter nisi suo stylo loqui de Persis qui non erant tales, memorando *deos* in plurali, & fingendo quasi oraverint Junoni seu Aëri, cùm Persæ agnoscerent tantùm unum *Deum*: civiles itaque Persarum cæremonias erga Elementa & Planetas, repræsentant tanquam divinum cultum, quem non intendebant Persæ, sed hæc tantùm civiliter præstabant. Insuper solennes precandi formulas & benedictiones quas in suis rebus adhibent ad Deum, perperàm & malitiosè vocant *Imprecationes* & *Incantationes*, &c. Adeò ut cautè de hisce rebus legendi sint Scriptores Græci.

Quod in Præcedentibus Strabo, & in subsequentibus Herodotus asserit, *Persas nullas habere statuas*, non est absolutè verum: nam optimus Rex *Gjemshîd* de idololatriâ accusatur, & declinante vetere Imperio, Veneris statua à Persis culta est in Templis ad hoc paratis, cum Sacerdotibus seu Sacerdotissis, inter quas fuit *Aspasia*. Justini autoritate freti, plerique Autores statuunt Persas habuisse Sacerdotissas Solis. *Nam* (inquit) *cùm Artaxerxes Mnemon Cyri junioris formosam pellicem* Aspasiam *in matrimonium duceret, hanc filius ejus Darius unà cum resignato regno jure sibi cedere postulavit: quam itaque ex indulgentiâ erga Liberos,* [vel ut Plut. ait, *cùm ex Lege ei negare non posset,*] *pro tempore ei concessit: sed posteà ut eam adimeret, & id quod temerè promiserat, honestè negaret, eam Solis Sacerdotio præfecit.* Quod ægrè ferens Darius, factâ Conjuratione periit, & Pater resumpsit Regnum. Ista erat Gente Græca, antè dicta Μιλτὼ seu *Miniatis genis prædita*: à Persis autem (ut videtur) dicta est اسپاس *Ispâs*, scil.

Laus,

Laus, seu laude dignissima, unde Græcis *Aspasia*. Sed falli videtur Justinus de *Sacerdotio Solis*; cùm Plutarchus qui rem fusiùs prosequitur, asserat eam ab hoc Rege *lectam fuisse in Sacerdotium Dianæ* (ut Lat. Interpres habet,) seu potiùs *Veneris* Ἀρτέμιδος τῆς ἐν Ἐκβατάνοις, ἣν Ἀνᾶτιν καλοῦσι. [Mallem legere Ἀνεῖτιν seu Ἀναΐτιν.] Hocque eò potiùs verum existimo, cùm iste dictus Rex is fuit qui primus Veneris Statuam colendam præscripsit, eique Templa & Sacerdotes consecrari curavit: id quod Clemens Alex. p. 32, testatum reliquit, his verbis: *Neque eorum celaverim inscitiam: nam etsi maximè existiment fugere ab errore, in alium tamen labuntur. Deorum quidem Simulachra Ligna & Lapides non existimant, ut Græci; uti nec Ichneumonas & Ibides, ut Ægyptii; sed Ignem & Aquam, ut Philosophi. Multis tamen posteà annorum curriculis, eos Figuras hominum ad instar expressas coluisse ostendit Berosus in tertio Chaldaicorum, cùm hoc Artaxerxes Darii filius, Ochi nepos, introduxisset: qui cùm primus Veneris Tanaïdis* [i.e. Anaitidis] *statuam erexisset Babylone & Susis & Ecbatanis & Persis & Bactris & Damasco & Sardibus, eam ostendit esse colendam. Fateantur ergò Philosophi suos Magistros fuisse Persas, vel Sarmatas, vel Magos, à quibus didicerunt impietatem venerabilium sibi Principiorum.* Plura passim de cultu *Veneris* habet dictus Clemens, ut & Pausanias, quos adeas. Herodotus Artaxerxi Mnemoni ferè coævus, ait Persas ab Assyriis Arabibúsque edoctos, didicisse *Uraniæ* seu *Veneri* sacrificare. Veneris statua apud Persas (ut vides) erat humanâ formâ: sed apud Paphios (ait Max. Tyrius) *Albæ Pyramidi haud dissimilem dixeris.*

Quomodo in Veneris cultu apud Assyrios & Persas viri se effœminatos reddebant muliebri ornatu & poliendo cutem, &c. docet Julius Firmicus Cap. 4 & 5: & quomodo apud Veneris Templum se prostituebant fœminæ, docet Herodotus in Clio: *Erat* inquit *Babyloniorum Lex, ut omnes fœminæ semel in vitâ sederent apud Templum Veneris præstolantes adventum peregrinorum qui cum eis congrederentur. Harum ditiores sumptuosis Rhedis vectæ, famulitio interim retrò manente. Sedebant coronatæ Sertis, & inferiores Vestes vinctæ funibus junceis fragilibus, qui ad congrediendum erant frangendi. Earum quoque Secessus erant Funiculis distincti, ut ad eas accedere scirent advenæ. Primum adventantem qui se offerebat, non debebant recusare, nec eam quam offerebat mercedem quamvis non ita magnam, quæ in sacrum usum reponebatur. Advena dicebat,* Ἐπικαλέω τοι τὴν θεὸν Μύλιττα, *Tanti tibi deam Mylittam imploro. Et quæcunque fœmina sedere inceperat, non debuit*

abire donec vitiata fuerat: unde formosæ citò dimissæ, sed deformes unum aut plures annos expectabant. Hæc pluribus narrat, quæ illuſtrant Epiſtolam Jeremiæ *Baruchi* VI, ubi eadem Hiſtoria legitur. Nec mirum de prædictis, cùm (narrante Curtio lib. V. 1,) Babylonii ſolerent uxores & filias pro pecuniâ peregrinis proſtituere, quæ inter ſaltandum impudicitiam omnem monſtrarent & pudenda detegerent. Supradicta fœminarum proſtitutio videtur pellexiſſe dictum Regem ut (libidinis ſatiandæ ergô) nequiſſimum Veneris cultum aliunde mutuatum inter ſuos inſtitueret: & eâdem ratione ducti alii ſuccedentes Reges eandem nequitiam continuarunt.

Dictus Veneris cultus apud Perſas continuatus eſt ultra tempora Antiochi Epiphanis, qui in Veneris Templo occiſus eſt, ut in *Maccab. libro* legitur. Dictus Rex in Clementis Textu legitur, Ἀρταξέρξης τοῦ Δαρείου τοῦ Ὤχου, qui quidem Beroſi ordo ægrè conciliatur cum receptâ Chronologiâ. Sed ſciendum eſt *Artaxerxem Longimanum* legitimum filium habuiſſe quendam *Xerxem*, & *Spurios* multos, inter quos *Ochus*, qui ex Beroſo ſuâ vice regnâſſe videtur: ita ut Beroſi ordo videatur eſſe, 1, *Artaxerxes Longimanus*; 2, *Ochus*, qui (ut videtur) Spurius ſeu Nothus; 3, *Darius Nothus*, cujus filius fuit ὁ 4[tus], *Artaxerxes Mnemon* qui dicti Cultûs Veneris Præſcriptor.

De Veneris nomine in veteribus Inſcriptionibus, vide Gruterum in primâ parte. Inter Veneris Nomina Perſica, eſt وباراي *Vaparâï*; & بيدخت برك *Biducht-bergh*, ſeu ſimplicitur بيدخت *Bîdùcht*: unde apud Bar Bahlûl etiam legitur ܒܝܕܘܟܬ *Bîdoucht*. Sed receptius & communius ejus Nomen Perſicum, eſt ناهيد *Nâhîd*, ſeu ſubinde اناهيد *Anahîd*, & ناهيده *Nâhida*, quorum originalis ſignificatio eſt نار پستان *Puniceis mammis prædita puella*, i. e. rotundis & tuberantibus mammis; ſcil. جتشمش قير *adulta* ſeu *puber virgo*, ut apud Ruſtemi AlMaulavi Epitomatorem Turcicè exponitur *Nâhid* ſeu *Anâhid*. Hinc apud Autores Græcos Venus vocata eſt Ἀναῖτις & Νηΐτις. Et Plato in Timæo meminit quòd in Ægypto in Saïticâ Præfecturâ colebatur Νηΐθ: quod quidem nomen à Latino Interprete exponitur *Minerva*, malé: falluntur enim in hoc Interpretes Platonis, ut & Arnobius & Chalcidius ex eo excerpentes.

Ex hoc Perſico Nomine depravatum videtur Veneris Nomen quod apud Syros legitur ܢܢܝ *Nani* ſeu *Nanai*, Græcè ſcriptum Ναναῖα. Unde 2 *Macc.* I. 12, *Templum Nanææ*, & *Sacerdotiſſæ Nanææ* apud Perſas fuiſſe memo-

memorantur. Ab Arabibus antiquis Venus dicebatur العزى *Al Uza*: posteà à زهرة *Zahra*, *albedine* & summo splendore, dicta est زهرة *Zúhra* seu *Zohrat*, quod in Ægyptiorum linguam receptum, est coτpoτ. Aliàs Arabicè cum Articulo legitur الزهرة *Al Zuhra* seu *Az-Zúhra*: unde Straboni p. 512, minùs rectè Ἄζαρα vocatur *Minervæ & Dianæ Templum Persicè*, ut ille dicit: cùm Ἄζαρα reverà sit Arabicum Nomen corruptum, non quidem *Templum*, sed ipsam *Venerem* notans. Hinc est apud Hesychium Ζαρῆτις· Ἄρτεμις, Πέρσαι. Imo potiùs Ζαρητ est زهرة, sc. Arabum *Venus*. Sed *Dianæ* nomine etiam alibi intelligitur *Venus*.

Dictus Veneris cultus lasciviâ duce introductus est, ut supra notavimus: nusquam autem reperi Persas ullas alias habuisse statuas præter illam Veneris; exceptis hybridis illis & hæreticis in Cappadociâ Persis, quorum Sacra Strabo meminit se vidisse. Isti inquit dicti sunt Πύραιθοι, *Ignis accensores*, qui Iconolatriam cum Pyroduliâ miscuerunt. Ejus verba sunt, *In Cappadociâ (nam ibi est* φῦλον *Tribus quædam Magorum qui Pyræthi vocantur, & multa Persicorum deorum Templa,) non cultro, sed stipite quodam mactant Sacrificia, tanquam malleo verberantes. Sunt &* Πυραιθεῖα, scil. Σηκοὶ *Septa quædam ingentia, in quorum medio est* Βωμὸς *Ara* seu *Focus in quo Magi cinerem multum & Ignem perennem servant: & eò quotidie ingressi* ἐπᾴδουσιν *accinunt* [seu canunt preces suas] *ferè per horam ante Ignem Virgarum fasciculum tenentes,* τιάρας πιλωτὰς *pileis coactilibus infulatis velati ex utrâque parte dependentibus, adeò ut Vittæ labia contegant & malas. Hæc in* Ἀναΐτιδος *καὶ* Ὠμανοῦ *Anaitidis & Omani delubris fiunt: nam & horum ibi Delubra sunt, & Omani statua in pompâ ducitur. Ista nos vidimus: sequentia Historiæ memorârunt. In Fluvium Persæ non immejunt, nec abluuntur, nec Cadaver injiciunt, nec alia quæ immunda esse videntur. Cuicunque deo sacrificant, primùm Igni* εὐχόμεναι *preces fundunt. Reges habent ex eâdem stirpe: qui non paruerit, capite & brachio amputato foràs projicitur. Ducunt uxores complures, & multas pellices alunt, multiplicandæ sobolis gratiâ. Reges quotannis præmia proponunt iis qui plures filios progenuerint. Pueri ante quartum annum in patris conspectum non veniunt. Nuptiæ initio Æquinoctii verni celebrantur: deinde Sponsus in Thalamum venit, comesto priùs Malo, aut Cameli medullâ, & præter id nihil eo die. A quinto usque ad XXIV annum discunt sagittare, jaculari, equitare, & imprimis vera dicere. Pueri auro exornantur, cujus Igneum fulgorem venerantur: quare id neque mortuo apponunt, nec*

Ignem, ob honorem quem ei deferunt. Persarum Capiti imponitur Pileus turritus.---Tiaræ Magorum Infulis similes. Si notis & æqualibus in viâ occurrunt, eos osculantur: si humilioribus, genam eis præbent, eâque osculum excipiunt: qui humiliores admodum sunt, duntaxat genu flexo digniores venerantur. Corpora mortuorum humant, priùs cerotis involventes. Magos insepultos avibus edendos permittunt. Hi cum matribus (majorum instituto) coëunt. Hæc ille, qui per *Magos*, fortè intelligit *Sacerdotes*. Sed cur alios mortuos humaverint, non video, cùm sit Persarum mori contrarium.

Rectè dicit Strabo, Non licere putidum morticinium Igne cremare, sed tantùm Sacrificium: nam Herodotus de Cambyse refert, *Eum fecisse id quod non erat Sanctum, cremando Amasis Regis Ægypti Cadaver: cùm illud salitum & induratum resistebat, adeo ut verberando & pungendo frangere non potuerant.* Item ejusmodi illicitum, & tamen factum, legitur apud *Mogjdi* in fine vitæ Gushtaspis.

Alibi Strabo de Hyrcaniâ agens p. 352, dicit, *In campo Petram quandam aggere complentes, ita ut rotundi Collis figuram referret, muro cinxerant: ibique deæ Anaitidis & eodem Altari gaudentium Amani & Anandrati Persicorum geniorum Templum posuerunt, &* τὰ Σακὰ Saca *solennem ei conventum indixerunt. Is etiamnum ab iis celebratur qui* Ζῆλα Zela *tenent: est enim Oppidum in Armeniâ quod tenent Hieroduli*, scil. Sacrorum Ministri seu Sacerdotes.

Quoad supradictum, Σακὰ, videtur esse pro Σακέα, quæ est سقيا seu שקיה *Propinationis Festum*, quod in S. Bibliis vocatur משתה *Mishte* Ahasueri, *Festum Vini*. Quoad Nomina Ἀνάνδρατος, & Ἀμανὸς seu Ὀμανὸς sive Ὠμανὸς, (nam tot modis Scribarum errore apud Strabonem scribitur,) ea Persicè scripta nunquam vidi, & an genuina Persica sint multùm dubito. Ἀνάνδρατος videatur potiùs Græcum, q. d. *Eviratus*, fortè quasi virilibus destituta statua, modestiæ causa: nam aliàs אנדרטא Ἀνδριάντα in Targumim est *Statua virilis*. Quære ergò an in supradicto Ἀνάνδρατος, *Alpha* sit privativum, q. d. *statua non virilis* seu *fæminina*? Sed hæ sunt steriles conjecturæ. Quoad Ἀμὰν, quamvis sono conveniat, vix puto id esse חמן *Hamman*; quamvis ad Justinum Annotator varius statuat Ἀμανὸς & חמנים *Hammanim* esse Strabonis Πυραιθεῖα, quorum hoc à חמם significatione *caloris*. Sed hoc non potest sic esse, quia in S. Bibliis *Hammanim* semper numerantur cum Lucis & Excelsis Idololatricarum Gentium quæ non colebant Ignem. Nec est à calore Ignis, sed à חמה *Hamma, Sole;* unde in

in Arabicâ Versione Judæorum Maroccanorum qui valdè gnari, ad *Levit.* XXVI. 30, verbatim legitur شمسانكم *Solaria vestra,* seu loca altiora Soli exposita quæ eminebant supra Altaria seu Mensas in quibus Ciborum & Libationum patinas apponebant, ut in Oriente coram Idolis semper fieri solebat, & hodie fit. Sed hoc non convenit Persis qui talia non faciunt. At cùm prætendatur quòd 'Αμανὸς sit Deitas Persica, si conjecturæ locus sit, notabimus quòd in Bibliorum Polyglottorum Evangeliis Persicis à quodam Tabrizensi Persâ versis, خمانا *Chamanâ* sit i. q. همانا *Hamanâ* & مانا *Manâ:* adeò ut per خمانائي *Chamanâi* ibi significetur *Similitudo*, unde fortè & in genere *Simulachrum.* Sed cùm apud Gentes in more fuerit, ut quicquid grande & immane esset, pro deitate coleretur, potuerit esse isti supradicti Cappadociæ Magi hæretici (alienis moribus infecti) contra veri Magismi principia peccantes, Monti *Amano* Anatoliam à Syriâ dirimenti formaverint Statuam, Jovem ter maximum sub istius grandis Montis nomine colentes, ut Druides Jovem sub formâ proceræ arboris colebant. Et fortè tale quid de *Anandrato* sentiendum. Sed hæc sunt meræ conjecturæ. Et cùm neutrum horum nominum videatur verè Persicum, nolo multiplicare conjecturas, sed tantùm addam, quòd apud Ægyptios 'Αμῶν est *Jupiter*, corrupto nomine, ab 'Αμμῶν seu *Arenarius*, scil. qui inter Libyæ arenas colebatur: si fortè illi in Cappadociâ suum Αμανȣ̃ nomen inde sumpserint.

Persarum autem Sabaismum magis distinctè describit Herodotus p. 62, 63, 64; *Porrò ritus, quibus utuntur Persæ, tales esse comperi. Neque statuas neque Templa neque Aras extruere consuetudo est, quinimò hoc facientibus,* [1] *insaniæ tribuere; ob id (ut mea fert opinio) quòd non, quemadmodum Græci, sentiant deos ex hominibus esse ortos. Moris habent, editissimis quibusque conscensis montibus,* [2] *Jovi Hostias immolare, omnem gyrum cœli Jovem appellantes. Soli Lunæque sacrificant, & Telluri, Igni, Aquæ, atque* [3] *Ventis, hisque solis Sacra faciunt jam inde ab initio. Posteà verò didicerunt* [4] *Uraniæ sacrificare, ab Assyriis Arabibúsque edocti. Vocant autem Assyrii Venerem Mylittam, Arabes eandem Alittam vocant, Persæ Metram. Sacrorum autem ritum circa hosce jam dictos deos, hujusmodi quondam instituerunt. Persæ quippe sacrificaturi, nec Aras erigunt, nec Ignem incendunt prorsus: sed neque* σπονδῇ [5] *Libamentis utuntur,* οὐκ αὐλῷ, οὐ στέμμασι, οὐκ οὐλῇσι *aut Tibiis infulisve aut Molis: verum ut quisque divis his Sacra facere statuit, in locum mundum Victimam sistens, deum illum implorat, Myrto maximè cinctam*

cinctam gestans Tiaram. Sacrificans autem non pro se solo, privatimque vota nuncupat, sed communiter universis Persis benè precatur. Imprimis quidem Regi, quoniam omnes Persas idem quoque comprehenditur. Ubi verò jam in minutas portiunculas membratim Hostiam conscidit, carnibus elixis herbam substernit quàm mollissimam, maximè Trifolium. Huic impositis carnibus, [6] *Theogoniam accinit: siquidem hanc esse Incantationem efficacissimam. Citràque Magum, nullum illis fit legitimum Sacrificium. Mox Sacrificus sublatis carnibus utitur in quemcunque usum illi fert animus. Ex omnibus diebus præcipuè colendum censent quisque suum Natalem: nimirùm hoc die plus aliis æquum censentes ciborum apponere. Et ditiores integros Boves, Camelos, Equos, Asinos, eósque in Fornacibus tostos, illo die in mensam apponunt. Pauperes Natalem minoribus Pecoribus honorant. Cibis autem utuntur perpaucis, Bellariis multis, nec iis admodùm bonis. Hinc est quòd Persæ dicant, Græcos finem edendi facere adhuc esurientes, quòd à cœnâ nihil apponatur illis quod sit alicujus pretii: quòd si tale quid apponeretur, non esse finem facturos quoad satiati essent. Vini valdè appetentes sunt. Eisdem nec vomere coram nec urinam facere licet: quæ etiam nunc ita observantur. Poti seu inebriati, de rebus maximè seriis consultare consueti sunt. Quòd autem ipsis placuerit deliberantibus inter pocula, id postridiè proponit Dominus illius domûs in quâ deliberaverant: & siquidem placuerit sobriis etiam, eo utuntur: sin minùs, relinquunt. De quibuscunque autem sobrii consultaverint, inebriati ea in disquisitionem revocant.*

Si in viâ invicem sibi occurrunt, ex hoc quis cognoscat an pares sint; nam salutationis loco, se mutuò osculantur: quòd si alter fuerit inferior paulò, malas osculantur duntaxat: si autem alter fuerit multò ignobilior, prostratus adorat honoratiorem. Imprimis autem illos observant reverenter qui proximè habitant: secundas tribuunt iis qui à primis proximi: atque sic deinceps progredientes, quò viciniores, hos arctiore necessitudine junctos existimant; se nimirùm omnium longè optimos arbitrantes: alios verò quò remotiores dissiti sunt, hos à virtute esse magis alienos: atque illos demum secundùm dictam proportionem pessimos esse colligentes, qui à Persis absint remotissimé.

----Medi. Iidem & affines perinde atque Persæ colunt.----Persæ à Græcis edocti, puerorum quoque indulgent amoribus. Virgines multas uxorum loco ducunt, sed multò plures Pallacas habent. Secundùm bellicam fortitudinem, potior ducitur numerosæ sobolis procreatio: & qui quamplurimos

plurimos Liberos ediderit, huic Rex munera quotannis mittit: in multitudine enim positum esse robur existimant. Liberos suos, à quinto anno incipientes usque ad vicesimum, tribus duntaxat instituunt, Equitare, arcu sagittas excutere, & [7] vera loqui. Ante quinquennium filius in conspectum Patris non venit, sed apud fœminas degit: quod eâ gratiâ sic fit, ut si inter educationem decedat, nullam hæc prolis jactura Patri afferat molestiam. Equidem hunc morem laudo: laudo item illum, ne ob unam tantùm culpam liceat vel ipsi Regi occidere quempiam, neque alicui aliorum Persarum atrocius aliquid in familiam suam exercere ob unum solum delictum: sed expendere jubetur quisque si plura magna patraverit, atque tum demum justâ utatur indignatione. Suum autem Patrem aut Matrem ajunt neminem unquam occidisse: verùm quotquot horum fortè acciderunt, omni necessitate excussâ, hos tandem deprehensos tradunt aut subditos aut spurios. Quippe haud verisimile videri ajunt, ut is qui verus parens sit, à proprio filio interimatur. Quæcunque apud eos fas non est facere, ea nec dicere. Turpissimum apud eos ducitur, mentiri: secundo loco, æs alienum debere, cùm ob alias multas causas, tum quòd necessum sit eundem qui debet, mendacio quoque obnoxium esse. Si quis è civibus leprâ aut vitiligine infectus sit, huic in civitatem accedere non conceditur, neque cum aliis Persis consuetudinem habere. Dicunt enim hos morbos illis immissos, quòd in Solem peccaverint. Exterum qui eisdem correptus fuerit, è regione suâ exigunt. Expellunt quoque albas Columbas eandem causam prætendentes. In Flumen nec immejunt, nec inspuunt, nec manus in eo abluunt, nec denique simile quippiam faciunt: sed Flumina inter omnia religiosissimè colunt. [Deinde mendacium de omnibus Nominibus Persicis desinentibus in *Sigma*, omitto.] *Cadavera defunctorum Persarum dicuntur non priùs humari, quàm ab Alite aut Cane trahantur. Magos tamen certè sat scio hæc factitare, quandoquidem apertè faciunt. Persæ igitur mortuum* κατακηρώσαντες *Cerâ integentes in terram condunt. Magi verò cùm ab aliis hominibus tum à Sacerdotibus Ægyptiis differunt. Siquidem hi nullius Animalis occisione se polluunt, præter ea duntaxat quæ diis immolant: Magi verò suis ipsorum manibus, excepto Homine atque [8] Cane, quodvis occidunt: imò hoc palmarii loco ducunt, si Mures, Formices, [9] Serpentesque, & breviter reptilia atque volatilia plurima, necaverint.*

Animadversa in præcedentem Herodoti Paragraphum.

Nec Templa] Herodoti tempore habuerunt Templa: sed fortè loquitur de Persis Sabaitis anteactis temporibus. Hinc *Tábari* Persa de antiquissimo Rege *Kejomáras* refert,

 وبكيومرها

وبكوهها اندر بوذي و با مردم كم آميختي *Quòd in Montibus verſari, & cum hominibus parùm miſceri, ſolebat*: ſcil. Religionis causâ ſecedebat, & magnam vitæ partem in Solitudinibus & Montibus & Speluncis tranſigebat, abſque Templorum uſu.

1. *Inſaniæ*] Hinc Xerxes Græcorum Templa vaſtabat, præcipuè autem quia Idololatrica erant: nam Xerxis tempore Perſæ etiam Templis abundabant in quibus Deum adeſſe, ſed non comprehendi, ſentiebant; ut Salomon de Templo Dei Hieroſolymitano. Et tamen in ſuâ vaſtatione, Apollinis Templo Delio pepercit, atque Templo Epheſino; quia illud Soli dicatum prætendebatur, & hoc erat Dianæ ſeu Lunæ ſacrum. D. Seguinus p. 9, 10, exhibet Hierocæſaréων Nummum, ubi in adverſâ parte eſt *Dianæ Perſicæ caput*, cum *pharetrâ* quæ pone cervicem apparet, quaſi Dea arcu & ſagittis armata. In averſâ parte eſt *Ara cum Foco ubi ignis flammans* Perſico more. Plutarchus in *Lucullo* p. 507, agit de *Dianâ Perſicâ quæ colebatur trans Euphratem, cui ibi aliquæ Vaccæ ſunt ſacræ*, &c. Et D. Seguinus inſuper narrat ex Gyraldo & Plinio & aliis, *in Caſtabaldis Ciliciæ oppido fuiſſe Dianæ Perſicæ Templum, ubi ſacræ Virgines dicatæ quæ* (tantâ ſanctitate pollentes) *ſuper prunas nudis pedibus deambulant innoxiè*. Et ex Tacito citatur, *Hierocæſareenſes apud ſe habere Dianam Perſicam cui Delubrum à Rege Cyro dicatum*, quod reis erat Aſylum, cujus circumjectum ſpatium per bis mille paſſus habitum fuit ſacrum. Et cùm tales Sacerdotiſſæ debuerant eſſe virgines intactæ, malè fecerit (in ſupradictis) Darius defloratam *Aſpaſiam* Veneris Sacerdotio præficiendo. *Diana* quidem Græcè vocatur Ἄρτεμις, & *Venus* eſt Ἀφροδίτη, quæ fortè (non obſtante Nominis & Deſcriptionis diverſitate,) eandem Deam plerumque notaverint: nam antiqui temporis proceſſu ſæpè perplexi, primæ Deitatum ſuarum originis & genuinæ deſcriptionis obliti, quales aut quâ formâ fuerint tales deitates aliquando tandem ignorarunt, in earundem deſcriptionibus inter ſe differentes. Utcunque tamen hoc fuerit, certum eſt Perſas nunquam noviſſe *Dianam*, nec de eâ aliquid audiviſſe, & multò minùs ſub *Artemidis* aut alio nomine eandem coluiſſe: ſed potiùs quaſi Ἄρτεμις & Ἀφροδίτη pro eâdem deâ habitæ fuerint, ubicunque apud autores memoratur *Artemis* Perſis tributa, eo nomine intelligenda eſt *Aphrodite*. Quamvis enim *Artemis* ſolùm ſumpta, ſit *Diana*; tamen *Artemis Anaitis*, eſt *Venus*: nam quotieſcunque *Artemis* memoratur *Perſica*, ſic diſtinguenda ſubintelligitur: & quidem *Anahid* ſeu Ἀναῖτις quod eſt Perſicum *Artemidis* nomen, planè *Venerem* ſignificat, idque eſt *Planetæ Veneris* ſolum & unicum ubique receptum nomen. Atque quòd tam Ἄρτεμις quàm Ἀφροδίτη utræque fuerint *deæ armatæ*, certum eſt ex Pauſaniâ: qui etiam tam *Dianæ* quàm *Veneris* denominationes à tot locis & tam variis occaſionibus ſumptas enumerando, inter alia, p. 192, memorat Ἀρτέμιδος ἱερὸν Ἀναΐτιδος *Dianæ Anaïtidis templum*, (i. e. *Veneris*,) quæ denominatio & diſtinctio ſupradictam inter autores differentiam quodammodo conciliare videtur. Apud Plutarchum quoque memoratur Ἄρτεμις quam vocant Ἀναῖτιδα, & Clem. Alex. meminit Ἀφροδίτης Ταναΐδος, pro Ἀναΐτιδος. Prætereà in Bibliis Polyglottis *Act*. XIX, ubi in reliquis linguis legitur *Artemis* ſeu *Diana*, in Arabicâ Verſione legitur زهرة *Zóhra, Venus Epheſiorum*: & in Arabum Libris ubi 7 Climatum limites deſcribuntur, unum aliquod Clima extenditur per هيكل الزهرة *Templum Veneris*, quo nomine *Templum Epheſinum* intelligere videntur: nam tacito *Epheſi* nomine, totam urbem intelligunt per *Templum Veneris*, denominatione ſumptâ à potiore parte.

2. *Jovi*] D. Seldenus *de diis Syris* p. 212, 213, ait quòd *Jupiter Perſicus* ſit *Jupiter Martialis*, quem abſolutè *Martem* vocant, & Bello præficiunt. Ipſe videat. Apud Perſas, Planetarum cultus civilis, erat immediatus; non autem per Statuas, uti fecerunt Sabaitæ Iconolatræ; qui etiam ſæpè inter ſe diſſentiebant de ejuſdem Deitatis formâ, ut abundè conſtat ex *Plut. de Iſide & Oſiride*. In Libyâ apud Ammonios, Jupiter colebatur tam ſub formâ *Capitis arietini* quàm ſub formâ *Umbilici*, qui à quibuſdam creditur *Pyxis nautica* tam ex figurâ quàm quòd geſtabatur in *aurato Navigio*, quando tanquam Oraculum pro Reſponſo conſulebatur. Apud Celtas Jupiter colebatur ſub formâ proceræ *Quercûs*, ut Max. Tyrius habet Orat. XXXVIII, Κέλτοι σέβουσι μὲν Δία· ἄγαλμα δὲ Διὸς, ὑψηλὴ δρῦς. Hinc hujus Religionis homines

mines dicti sunt *Dryides* seu *Dryades*, (sc. quernæ religionis homines,) quos ex suâ Ditione abolevit Claudius Imp.5. Hi Visco querno (vulgò Misleto) nihil sacratius habuêre, nec ulla Sacra sine fronde quernâ peragebant. Et quia Quercus habebatur Sacra, hinc dictæ sunt Sylvestres Nymphæ *Dryades* & *Hamadryades*, utpote quæ simul cum Quercubus nasci & cum eis interire crederentur; vel quæ in Quernis sylvis versarentur. De Lucorum Consecratione, consulatur *Dempsterus ad Rosinum*, p. 21, 22. Constat enim Arboribus immolatas fuisse Hostias humanas, ex iis (inquit) quæ de Druidibus prodiderunt Strabo, Mela, Plinius, & Cæsar. De Sacerdotibus Lucorum aliàs affatim in S. Bibliis.

3. *Ventis*] i.e. Aëri. *Hisque solis*] hoc est falsum: nam Deum præcipuè colunt. Neque Theogoniam accinunt, ut is Græcorum more fabulatur.

4. *Posteà didicerunt Uraniæ*] posteà exegeticè sequitur, *vocant Assyrii Venerem, Mylittam.* Hoc confirmat Hesychius, Μυλιττα, τὴν Οὐρανίαν, Ἀσσύριοι. Scil. Assyriacè ܡܘܠܕܬܐ *Maulédta* est *Genetrix*. Herodotus pergit docere, quòd *Venus* Arabibus dicebatur *Alitta*: quod quidem nomen fortè sit الهة *Alihat*, seu potiùs *Ilahat*, i. e. *Dea*; nam Venus aliter vocatur Arabicè. Cur autem addit *Eam Persis vocari Mitram*, planè nescio: nam cùm eo nomine semper significetur *Sol*, quamnam erroris ansam arripuerit, divinare non possum. Julius Firmicus itidem errando dicit *Mithram* esse *Ignem*. Cùm verò Herodotus dicat, *Posteà didicerunt*, id eum post Artaxerxis de cultu Veneris Institutum vixisse arguit. Ut itaque res pateat, Herodotus quadragenarius anno Artaxerxis primo Historiam suam conscripsit, & ejusdem Regis anno tertio eandem publicè recitavit. Ideóque, vel Artaxerxes initio regni sui dictum cultum instituerit, vel aliàs Herodotus post publicatam suam Historiam, eandem dicti cultûs notitiâ & fortè aliis quoque additionibus interpolaverit.

5. *Libamentis*] In solenni Processione quam ex muro Persepolitano descripsit D. Chardin, multorum manibus binatim geruntur Patinæ (ut videtur) Libaminum. Et quòd Vinum in *Condy* libabant, ab aliis narratur. *Nec* στέμμασι] supra citavimus D. Scaligerum in Notis ad Strabonem, ex Herodoto asserentem tam Victimam quàm Sacerdotes fuisse ἐστεμμένους. *Myrto cinctam gestans Tiaram*] quod si verum, tum Herodotus planè sibi contradicit. *Act.* XIV. 13, *Tum Jovis Sacerdos afferens Boves & Serta, voluit sacrificâsse*, &c. *Mola* in Sacrificiis erat vel Farina salita vel Placenta salita, scil. vel Simila, vel Massa farinacea in Libam confecta & Sale conspersa in Sacris Gentilibus usurpata: nempe Mense Junio Vestæ offerebant Molam, de quâ re in sequentibus agetur. Vox est origine Punica: nam Romani eam acceperunt à Phœnicibus, qui cum reliquis Ethnicis erant in multis rebus Veræ Legis simiæ. Est sc. מלח *Móllah* (in Conj. *Pual*) *Salitum*, cum in Lege Mosis omne Sacrificium erat ממלח במלח *me-móllah ba-mélah*, *salitum sale*.

6. *Theogonia*] Non potuit abstinere à phrasi Græcâ, quamvis falsò applicatâ. Prætereà sibi contradicit, cùm paulò superiùs dixerat, *eos non existimare deos ab hominibus genitos.* Sed cùm Persæ suas Preces & Deo laudes cantarent, ille ineptè hoc vocabat *Theogoniam accinere.*

7. *Vera loqui*] unà cum Herodoto & Strabonis dictis de Persarum ἱππεύειν & τοξεύειν & ἀληθεύειν seu ἀληθίζειν, censeatur celebris illa (in 1 *Ezdræ* cap. 3,) Zorobabelis sententia de Veritatis prævalentiâ à Dario Persarum Rege approbata. Consulatur quoque & Xenophon in *Cyropædiâ* de *Foro liberali* pro educatione juventutis.

8. *Canis* habetur Animal quodammodo sacrum: ideóque inter Zoroastris Præcepta jubetur Charitas erga Canes eósque pascere. Quomodo eos moribundis hominibus applicant, vide in Præf. nostrâ ea quæ notavimus ex Taverneri Itinerario.

9. *Solennis* apud eos datur dies in quo noxia animalia necare satagunt; de quo alibi diximus.

Heic desinunt Animadversa in præcedentem Paragraphum ex Herodoto desumptum.

Magorum Principia & Dogmata quædam tradit Diogenes Laërtius in Proœmio ad Vitas Philoſophorum, hoc modo: *Magos in Deorum Sacrificiis & Precibus ita verſari, quaſi ii ſoli ab eis exaudiantur; atque etiam eos de deorum naturâ & ortu diſſerere, quos & Ignem eſſe, & Terram, & Aquam putantes: ſtatuas repudiare, & eorum maximè opinionem, qui deos mares & fœminas eſſe ajunt. De juſtitiâ verba facere; nefáſque arbitrari igne mortuos humare: fas exiſtimare cum Matre aut Filiâ corpus miſcere, quemadmodum Sotion ait in XXIII. Præterea Divinationem ac Prædictionem profiteri, deos ſibi ſe offerre dicentes:* quinetiam *Spectrorum plenum eſſe Aërem, quæ à vaporibus defluentia in oculos acutè cernentium introferri. Atque etiam eos ornamentis aurique uſu in veſtitu interdicere. Horum veſtitus quidem albus; cubile, terra; cibus, olera caſeúſque; & panis, cibarius; bacillum, arundo; quâ quidem (ut ajunt) caſeum figentes attollebant & comedebant. Sed γοητικὴν μαντείαν eos non noviſſe. ---Ariſtoteles in primo de Philoſophiâ, ait eos Ægyptiis antiquiores & ex eorum ſententiâ duo eſſe* Ἀρχὰς *Principia, Bonum malumque* Δαίμονα *ſeu Larem; quorum alter eſt Jupiter & Oromaſdes, alter Orcus & Arimanius appellatur. ---Theopompus in VIII Philippicarum ait, Magorum ſententiâ Homines in vitam redituros immortaleſque futuros, & ea quæ ſunt, ſuis quæque vocabulis permanſura tradit. Hecatæus autem Deos genitos eſſe de eorum ſententiâ prodit. Clearchus Gymnoſophiſtas à Magis progenitos eſſe ait. ---Præterea qui res Magorum ſcripſerunt, Herodotum refellunt: nec enim Xerxem Tela in Solem jeciſſe, nec Compedes in Mari demiſiſſe, quorum utrumque Magi deum eſſe arbitrantur. Simulachra etiam jure ſuſtuliſſe.* Sic ille. De eorum opinionibus & praxi, vide Briſſonium p. 181. Qui de Perſarum Religione ſcripſerunt, ajunt Magos cenſuiſſe mortales aliquando revicturos & ſempiterno ævo fruituros, uti & nos ex eorum Scriptis magis particulariter docuimus ſub finem hujus Operis. Briſſ. p. 106, agit de Sacrificiis & pietate Regum, & quomodo Cyrus inſtituit eos qui quotidiè Divina Officia canerent: & poſteà de oblatis Holocauſtis. Præmiſſo ſemper cultu Divino res ſuas aggrediebantur, facto à Jove principio: ſic Xen. de Cyro, *Rem ſacram Jovi primùm Regi, deinde diis cæteris fecit; additis Precibus, ut propitii benignique eſſent, & exercitui ſe Duces bonóſque commilitones & ſocios atque etiam rerum utilium conſultores præbere vellent. Præterea Heroas Medorum terræ incolas & curatores imploravit. Cúmque ritè litâſſet, Tellurem etiam Libationibus propitiam ſibi reddidit, & deos atque Heroas*

roas regionem Aſſyriorum incolentes ἐυμδψίζετο *Sacrificiis placavit. Quibus peractis, rurſus Jovi patrio* ἔθυε *: nec ſiquis alius deorum ſe offerret, ullum neglexit. Cúmque Somnio moneretur ſe moriturum, excitatus mox ſumpſit* ἱερεῖα *Hoſtias, Jovi patrio & Soli & diis cæteris in ſummis montium jugis ut Perſis mos erat,* ἔθυε *ſacrificavit, & hujuſmodi preces concepit,* Ζεῦ πατρῷε καὶ Ἥλιε καὶ πάντες Θεοὶ, *Jupiter patrie, tuque Sol, & vos dii univerſi, accipite hæc* τελεςήρια *præſtationes ſacras, quibus & multis præclaris actionibus finem impono; hæcce* χαριςήρια *gratulatoria, quòd mihi tam* ἱεροῖς *extis, & in* ὀυρανίοις σημείοις *Cœleſtibus ſignis, in* οἰωνοῖς *avibus ea ſignificâſtis quæ vel facienda vel omittenda erant. Magnas etiam vobis gratias ago, quòd & ipſe curam de me veſtram agnoverim, & nunquam me rebus proſperis ſupra conditionem extulerim. Rogo vos, ut nunc quoque Liberis, Uxori, Amicis, Patriæque felicitatem largiamini: mihi verò peto, ut quale conceſſiſtis ævum,* [ſc. pietate tranſactum,] *talem etiam exitum detis.* Xenophon hic pro lubitu concepit pro Cyro Orationem ſeu Precationem ad Jovem & Solem, ut Homo Græcus, fingens eum orâſſe ad plures deos; cùm Cyrus nunquam oraret ad Solem, nec niſi ad Deum unum & verum vota nuncuparet: & hoc ſemper comperimus in Scriptoribus Græcis qui non poſſunt loqui de Deo in ſingulari numero, ſed (ut ſupra notavimus) perpetuò de *diis* loquuntur in plurali. Præterea ſuperior illius ad milites pugnaturos Hortatio, non eſt ſecundùm ſtylum & loquendi morem apud Perſas uſitatum, uti meliùs conſtabit ex aliâ ad milites Hortatione verè Perſicâ, quam in ſequentibus adducturi ſumus. Non immeritò ergo Xenophontis Cyropædiam fictam judicat Cicero.

Briſſonio non conſtitit Perſas unquam in ſuis Sacris obtuliſſe Odores, cùm (ut videtur) tale quid de eis apud Græcos nunquam legiſſet. Sed in Libro *Pharhàngh Gjihânghîri* memorantur 7 antiquiſſima Pyréa, in quibus Ignem ſervabant & Incenſum Planetis adolebant: ejus verba extant in voce الاذر *Azur*, ubi refert, هريكي ازين آتشكدهاي هفتكانه را منسوب بيكي از كواكب سبعه ميداشتند وبخوري كه متعلق بآن كواكب بوده درآن آتش ميسوختند *Horum ſeptem Pyreorum quodvis alicui ex ſeptem Planetis relatum habuêre: ibique Incenſum illis Planetis proprium in illo Igne ſuffiebant.* Sed dicti Libri Autor Mohammedanus, fortè partialis fuerit in noſtros de *Incenſo ad 7 Planetas*: id enim tempore Sabaiſmi ſub dio fieri ſolebat: at in Pyreis poſteà Deo offerebatur Incenſum. Nam quòd & Deo offerebatur Incenſum

censum solennioribus temporibus in eorum Pyréis, in Libro *Erdavirâph-nâma* memoriæ proditum est; quomodo Odoribus fiebant Suffitus & Pyréi Solum seu Pavimentum pretiosis Tapetibus sternebatur, quando tempore Regis *Ardeshîr Babecân* solenniter ad Templum processum est ad solvendum Religionis Dubia, ut supradictum est p. 18,

[illegible] *Stragula pulchra margaritis intertexta straverunt,*

[illegible] *Suffitus & odores quaquaversus sparserunt.*

Hoc didicerunt ex Ritibus Judæorum, ubi Incensum Deo adolendum præscribitur. Constat autem ea 7 Pyréa non fuisse à 7 Planetis denominata. Namque dicta illa septem Pyréa antiqua, hæc sunt, sc. illud quod vocatur *Primum*, (nam ordine sic nominantur à Persis,) dictum erat آذر مهر *Azuri-Mihr*. *Secundum* آذر نوش *Azur-nûsh*. Deinde *Tertium* erat آذر بهرام *Azuri-Behrâm*. Quartum erat آذر آيين *Azur-âyîn*: & *Quintum* erat آذر خرين *Azur-Cherîn*, aliàs dictum آذر خورداد *Azuri-Chûrdâd*, (uti in Libro *Erdavirâph-nâma* etiam legitur آذري خرداد *Azuri-chúrdâd*,) erat Pyreum valdè sublimis structuræ in urbe Shirâz. *Sextum* erat آذر برزين *Azur-berzîn*, quod etiam valdè sublime. *Septimum* erat vocatum آذر زردشت *Azuri-Zerdúsht*, seu آذر زرده‌هشت *Azuri-Zerd-húsht*, quod itaque necessariò ipse *Zerdúsht* extruxerit: quin & in Libro *Pharh. Gj.* memoratur, alia quædam extitisse ante *Zerdúsht*.

Ex his (ut & ex sequentibus) constat, quòd Pyreorum denominationes plerumque sumi solebant ab ignitorum Meteororum apparitionibus & subitaneis coruscationibus (quæ faustæ habebantur) in talibus locis ubi *Pyréa* posteà fuerunt condita, dum talia fausta indicia designarent loca pro talibus *Pyréis* ibidem condendis. Unde cujuscunque generis aliquando fuerit ejusmodi ignea apparitio aut aërea coruscatio, & à quocunque Planetâ vel aliâ causâ, apud religiosos Divites ab eâ sumi solebat Omen & Nomen *Pyréi* ibidem condendi. Nam quoad supradicta Nomina, in eis vox *Azur* seu *Adur*, (vel ut moderniores sonunt *Azer* seu *Ader*,) est *Ignis*: adeò ut 7 Pyreorum primum *Azuri-Mihr* sit *Ignis Solis*, quasi dedicatum Igni qui è Sole aliquandò emerserat & coruscaverat: *Soli* enim referenda est omnis Ignis (etiam Elementaris) origo. Secundi nomen *Azur-nûsh* est *Ignis blandus* seu *amœnus*, scil. innocuus & fatuus, nempe aliquod Meteorum

rum vim causticam non habens: nam cùm Ignes omnes (quamvis secundùm Fomitem seu materiam ignitam colorati & inde lucentes, ibique tanquam in subjecto hærentes, & deficiente subjecto, statim avolantes,) de eodem unico puro Ignis Elemento accendantur, ideò in hunc sacrum censum veniunt (ut supra dictum) omnia ignita Meteora & Fulgura, omnesque Ignes lambentes & circumvolitantes, qui singuli Sacri æstimantur; utpote qui cœlitùs ad nos veniant, & quasi à Deo accensi habeantur. Nec quidem culinaris ignis suâ veneratione & sanctitate caret. Hocce Pyréum & hic Ignis aliàs transpositis vocibus, vocatur نوش آذر *Nûsh-Azur, ignis blandus*, vel junctim نوشادر *Nushâdur*, quo quidem nomine apud Chemicos appellatur Exhalatio quædam calida quæ interdiu ut Fumus, noctu ut Ignis apparet, in cujus honorem hoc Pyréum extructum est. Dicta Exhalatio evaporata, & superinducto aliquo vase aut asserum tecto excepta, evadit concreta: quæ quidem Concretio est *Sal* illud quod aliàs (quia in Libyæ arenis frequens) *Ammoniacum* vocatur, in Chemicorum Libris *Nuxâdur* (per *x* Portugallicum quod sonat ut *sh*) pro *Nushâdur*. Quin & ob similitudinem, communis *Ignis fatuus* eodem nomine gaudet, quippe qui sit Exhalatio salsa è paludosis locis exurgens.

Tertii nomen *Azuri-Behrâm* sonat *Ignis Martis*, quasi Pyréum denominatum ab Igne erumpente è rubente igneóve Planetâ *Marte*; cùm illius color ignis speciem exhibere videatur. Quarti *Azur-Ayîn* significatio est incerta: nam *Ayîn* est *Urceus*, quasi in quo Ignis quidam servatus fuerit: vel fortè nomen corruptum sit, ut & Quinti nomen *Cherîn*, nullam significationem habens. Fortassis vitiosè scriptum sit pro *Churdâd* Angelo, quod est aliud hujus Quinti nomen, quasi talis Ignis quem ille aliquando sparserit. Quoad Sextum, aliàs apud *Challîl Sûphi* in Libro *Nimetullâh*, sic legitur, آذر برزین آتشکاهیست بلند *Azer-ber-zîn est Pyréum quoddam sublime*: & in eodem Libro ordine Literæ *Be*, supradictum *Berzîn* exponitur, *nomen alicujus Sectæ quæ asserit se esse de Religione Abrahami*: vel aliàs, *nomen alicujus Sacerdotis* seu *Antistitis qui tale Pyréum extruxit, quod itaque ab eo denominatum est*. Hæc secunda dicti nominis ratio affertur etiam in Libro *Ph. Gj.* ubi tamen (quia *Ber-zîn* est *super ephippium*,) ut magis probabile additur, *Quòd Rex* کیخسرو *Kei-Cosrav aliquando inter media tonitrua & fulgura equitando, ab equo suo dejectus est: & eodem momento*

momento Fulgur in ejus Ephippium cadens, Ephippium incendit & Equum voravit, nec extingui potuit. In cujus rei memoriam, devoti homines hujus nominis Pyréum extruxerunt, illud nominantes Azer-berzîn, i. e. *Ignis ſuper Ephippium.* In Libro *Pharhàngh Surûri* hoc Pyréum dicitur extructum in loco dicto نوند *Navénd.* Septimum fuit propter Ignem quem fovebat *Zerdùſht* ejuſdem extructor.

In Libro *Sad-der* cap. 43, memoratur Pyreum dictum آذرخره *Adur-chura,* i. e. *Ignis illuminationis-rationis,* q. d. mentis & rationis illuminatione aliquem inſpirans. Eſtque juxta *Kirmân* illud Pyréum illeque Ignis illuc traductus ex *Choraſân* ſeu Bactriâ, ut vult Shahriſtâni. Hæc hodiè (ut alibi fuſiùs dicetur,) eſt Metropolitica Eccleſia Magorum omnium, ad quam ſemel in Vitâ ſuâ tenentur veteres Perſæ omnes Peregrinationem ſuſcipere, Sacræ Viſitationis ergô, ut olim faciebant ad antiquam Eccleſiam Cathedralem *Azur-Guſhtâſp* in Balch ſeu Bactris, & prout anteà fecerant ad multò antiquiorem ibidem Cathedralem *Nau-Bahâr.* Fuit enim in urbe *Balch* (ut mox dicitur) aliud antiquiſſimum Pyréum dictum نو بهار *Nau-Bahâr* ſeu *Novum Ver,* propter vernantem ejuſdem ornatum & picturas floridas. In Libro *Ph. Gj.* & alibi, memorantur ſequentia aliquot Pyréa ſeu vetuſta Templa Cathedralia, quæ non prætermittenda duxi. Horum unum legitur خرد سوز *Chùrd-Sûz,* quod alibi (ut videtur) rectiùs legitur خود بسوز *Chûd-boſûz,* i. e. *Ipſe* ſeu *ſponte urito,* in regione *Aderbayagjân.* Urbem *Balch* extruxit Lohrâſp Guſhtâſpis Pater, & in eâ paravit Pyréum آذرکشسب *Azur-Guſhàſp,* quod apud moderniores Perſas ſonatur *Ader Keſhàſp:* illud autem in Libro *Pharh. Surûri* appellatur آذر گشتاسب *Azur-Guſhtâſp:* Lohraſpis enim filius hoc loco natus, inde nominatus fuit گشتاسب *Guſhtâſp,* i. e. *Ignis ſaliens,* ut poſteà pluribus dicetur. Dictus filius ibidem Sacri Ignis cuſtodiam confirmavit, & eandem poſteà neglectam renovavit. Erat etiam inſigne Pyréum in monte البرز *Elbùrz* prope urbem يزد *Tezd.* Aliud Pyréum dictum درخش *Dorùchſh* ſeu *Doràchſh* memoratur fuiſſe in urbe ارميه *Urmiya* in Curdiſtaniæ montibus: cujus quidem Urbis & Pyréi (ut & Urbis *Shirâz*) extructor ditiſſimus fuit راس مجوسي *Râs Magjûſi* ſeu *Magjuſæus,* aliàs dictus راس البغل *Râs Al Bagâl,* i. e. *Caput muli,* à quo denominatus fuit Nummus quidam dictus درهم بغلي *Dirhem Bágali, Nummulus Bagalæus.* Prope urbem هرات *Herât* in Choraſân

Chorasân fuit in summitate montis Pyréum dictum سرشك *Sirishk*, quo nomine (inter alia significata appellativa) notatur *Scintilla ignis* seu *Scintillarum elatio.* Fuit in urbe *Tabrîz* (vulgò *Tauris* in Mediâ quæ censetur *Ecbatana*,) ignis Fanum celeberrimum, & fortè omnium primum atque antiquissimum, dictum آذر آبادگان *Azur-Abâdaghân*; quo etiam nomine aliquando notatur ipsa urbs *Tabrîz* ejúsque Provincia, aliàs sonata *Adarbâyagjan.* Aliud Pyréum Arabico nomine gaudet بيت مارس *Beit Mâras*, si rectè scriptum, nam idem alibi legitur بيت تارس *Beit-Târas*: sic Shahristâni Arabs propè calcem, in Sectione *de opinionibus Arabum tempore ignorantiæ*, ubi refert, *Fuisse Arabibus & Indis Ædes septem Planetarum, quarum aliquæ fuerunt conversæ in Ædes Ignium, & aliquæ non conversæ. Fuitque magnum inter Idololatras & Ignicolas dissidium: & quisque qui super alterum prævaluit, eas semper mutavit in Cæremonialia Religionis suæ. Ex his fuit Beit Târas in cacumine montis 3 Parasangis ab Ispahân, in quâ fuerant Idola, donec ea ejecit Hystaspes Magismum amplectens, eámque convertit in Ædem Ignis. Ex his etiam fuit* النوبهار *Al Nau-Bahâr, quam extruxit Rex Manûshahr in Balch, dedicata Lunæ: eam tamen posteà vastarunt Balchenses quando apparuit Islamismus. Ex his quoque fuit* بيت غمدان *Beit Ahdân in urbe Sánaa Arabiæ felicis, quam extruxerat Dahhâk, illámque dedicaverat Veneri: eam autem vastavit Othmân filius Affân. Ex his item fuit* بيت كاووسان *Beit Cäusân, quam extruxerat Rex Cäus mirâ structurâ, eámque dicavit nomini Solis in civitate Phergâna: eam verò vastavit AlMu'tasim.* Sic ille. Quid autem nominis sit supradictum *Târas* seu *Mâras* non scio: sed مرس *Maràs* fuit celeberrimus quidam *Magus*, qui fortè dictam Ædem extruxerit. Quoad Templum Veneris, agnoscimus pessimam illam hæresin ab aliquo Rege introductam fuisse. Sed quod dicta Solis & Lunæ Templa, iste relator fuit ex Arabibus qui res Persicas haud satis norunt: nam Persarum Sabaismus nunquam eos abduxit à Dei cultu, adeò ut omnia eorum Templa Dei Omnipotentis nomini & cultui dedicata fuêre. Dicta itaque Templa vel ab Idololatris extructa fuêre, & postea conversa in Pyréa: vel fortè ob externa talium Planetarum symbola, sic nominata fuerint, ut hodie omnia Mohammedanorum Templa crescentis Lunæ symbolum supernè gerunt. Aliàs enim quamvis singulis Planetis adoleverint Suffitus, nunquam tamen (quatenus hactenus comperimus,) habuerunt talia Templa quorum denominationes

nationes ab illis Planetis desumptæ; imò hujus contrarium ex superioribus 7 Pyreis apparet: ibi enim inter ea, necessaria fuisset talium Templorum mentio: ibi autem sola mentio Ædis ab *Igne Solis* denominatæ, non autem pro *cultu Solis* ordinatæ; cùm nulla Templa pro cultu Solis habuerint, nec Sacerdotes Solis, sed tantùm Pyréa & Sacerdotes pro solius Dei cultu habuerunt.

In Libro *Pharh. Gj.* memoriæ proditum est, *Quòd Ardeshîr Bâbek qui fuit ex Persarum Regibus ordinis posterioris, celsissimum quoddam ædificium dictum* تربالی *Terbâli extruxit ad Orientem urbis* شهرگون *Shahraghûn in Persâ; & quòd è regione hujus urbis sit Mons (in cujus cacumine est Pyréum) emittens aquam quæ supra Verticem τȣ Terbâli transfluit.* Hoc mirum, si verum. Alia etiam veterum Templorum Persicorum nomina in sequentibus memorantur: at eorum omnium Nomina hodiè recuperare & recensere, est planè impossibile. Sed notandum est, quòd omne *Pyréum* fuit Ecclesia Cathedralis dotata ad alendum Episcopum & Sacerdotes necessarios, ut infra fusiùs dicetur.

CAP. IV.

Mithræ apud Persas cultum, non esse adorationem divinam, non obstantibus eis quæ Græci & Latini in hujus contrarium dicunt. Persarum Sacerdotes id expressè negant, & affirmant se solum Deum adorare. De Mithræ Antro, &c.

DE *Sole* quatenùs Persarum Religionem cultúmve spectat, tractaturus, ut naturali ordine procedam, ejusdem gloriosi luminis quæ in Linguâ Persicâ reperiuntur Nomina, præmittenda censeo. Corpus Solare seu Discus Solis in Libro *Pharh. Gj.* vocatur سپر سیاه *Sipèr Siyâh*, i. e. *Pelta nigra* seu *Clypeus niger*; idque propter rotundam formam. Et propter ejusdem intensè splendentis aqueum nigrorem, apud *Sheîch Saadi* dictum corpus solare vocatur چشمهٔ هور *Tchéshmahi Hûr*, i. e. *Fons Solis*, quòd aquæ fontem imitetur splendente superficie. *Sol* autem (variis aliis sonans nominibus præterdictum *Hûr*,) nuncupatur etiam خور *Chûr*, & شید *Shîd*, vel junctim خورشید *Chûrshîd*, seu ut in *Pharh. Sur.* خورشاد *Churshâd*. Aliàs subinde vocatur قباس *Kobâs*, & شر *Shìr*, & خلیچه *Calîtcha*, & لیو *Lîv*, & لاب *Lâb*, & روز افکن *Rûz-afken*, i. e. *diem jaciens*, sc. diem seu lucem producens. Nominatur

Nominatur quoque هزار تابه *Hazâr-tâba*, i. e. *Mille-ſplendens*, ſc. copioſè ſplendens: item گرد *Ghèrd*, i. e. *urbs*, vel *vertens*; item روزگرد *Rûz-ghèrd*, i. e. *Diei urbs*, ſeu *Diem vertens*, ſc. diem ſeu lucem circumducens. Inter ejus nomina quoque eſt هورخش *Huràchſh*, contractè pro هور رخش *Hûr-ràchſh*, i. e. *Solis Splendor*. Vocatur quoque مرغ *Mùrgh*, i. e. *Avis*, *Volucris*; fortaſſis eâdem ratione quâ Ægyptii Solem etiam *Phœnicem* eſſe myſterioſè fingebant: quam quidem *Fabulam* explicavimus in Notis noſtris ad *Itinera Mundi*. Horum quædam ſunt rarò uſitata nomina, vel tantùm apud Poëtas. Omnium uſitatiſſimum Solis nomen, eſt آفتاب *Aphitâb*, q. d. آب تاب *Abi-tâb* ſeu آوتاب *Avi-tâb*, i. e. *Aquæ ſplendor* ſeu *Aqueus ſplendor*, quod quidem nomen reſpicit ſupra dictam notionem de *Fonte Solis*. At in Religionis negotio *Sòl* præcipuè appellatur مهر *Mihr*, quâ voce primariò ſignificatur *Amor*, *miſeratio*, *miſericordia*; quo quidem nomine inſignitus eſt *Sol*, quia totum Orbem fovet recreátque, & quaſi amore complectitur; notione haud multùm diverſâ ab eâ vetuſtiſſimorum Hebræorum, quibus à *miniſtrando* ipſe *Sol* dictus eſt שמש *Shémeſh*, q. d. totius Orbis *Miniſter* ſeu *Famulus* officioſus.

Quoad verum ſonum vocis *Mihr*, ſonanda eſt *Myr* ſeu *Mîr* per *î* tenue longum, non autem *Mîr* per *î* craſſum longum; eodem prorſus modo quo fit in ejuſmodi vocibus in linguâ Germanicâ, ubi litera h in eundem ipſum uſum adhiberi ſolet: nam *mîr* eorum literis exprimenda eſſet **mihr**. Græcis autem difficilis erat in mediâ voce Aſpiratio ſimplex; ideóque apud eos per Aſpirationem cum literâ θ conjunctam legitur Μίθρα, ut & ab eis factum eſt eâdem ratione in nomine Μιθριδάτης, quod eſt مهرداد *Mihridâd*, i. e. *Amor juſtitiæ*, (ſc. is fuit vel æſtimari voluit Amator juſtitiæ,) quod Græco ore ſonari non potuit. Id melius ſonavit Tacitus, apud quem Phraortis filius vocatur *Meherdates*.

Propter Solis glorioſam figuram & ſummum quod Orbi terrarum præſtat beneficium, ferè ubique gentium ei erigebantur Templa & Sacerdotes ſacrati, quòd nimis prolixum eſſet narrare. Tale Templum fuit Palmyræ, cujus meminit Fl. Vopiſcus, citans Aurelii Imperatoris Epiſtolam ad ſuum Generaliſſimum Ducem qui Palmyram expugnaverat, his verbis, p. 219, *Aurelius Ceionio Baſſo. Non oportet ulteriùs progredi militum gladios: jam ſatis Palmyrenorum cæſum atque occiſum eſt. --- Templum Solis quod --- diripuerunt, ad eam for-*

 mam

mam volo quæ fuit reddi: Habes trecentas auri libras è Zenobiæ capſulis: habes argenti mille octingenta pondo: de Palmyrenorum Bonis habes Gemmas regias. Ex his omnibus fac cohoneſtari Templum: mihi & diis immortalibus gratiſſimum feceris. Ego ad Senatum ſcribam ut mittat Pontificem qui dedicet Templum. Hinc conſtat eorum Templa primò habuiſſe ſolennes Dedicationes; quæ poſt expilationem & deſecrationem de novo reparata, eandem iterari poſtulabant. Romani (inquam) & Græci & pleræque nationes hoc ſuperſtitionis genere abundantes, habuerunt Templa & Sacerdotes Solis: ſed Perſæ non item, nec Templa nec Sacerdotes Solis aut Lunæ unquam habuerunt. Aliquis dicit Zoroaſtrem in propagando religionem, habuiſſe contentionem cum Sacerdotibus Solis: ſed perperam eos ſic vocavit, propter aliquas cæremonias quas faciebant Soli; quarum tamen quaſdam ipſe toleravit & juſſit quotidiè faciendas, ut ex ejus Præceptis conſtabit.

Græci eis impingunt Mithræ cultum divinum, quaſi poſthabito Deo omnipotente, Mithram unicè colerent: ſic Heſychius Μίθρα ὁ πρῶτος ἐν Πέρσαις Θεός. Et Strabo de Caramanis Perſis agens, idem dicit de Marte, ὃν Πέρσαι σέβονται Θεῶν μόνον. Hæc autem ſunt ἀσύστατα, quaſi *Sol* ſit unicus Perſarum Deus, & *Mars* ſit unicus Perſarum Deus: hæc non poſſunt eodem tempore & loco conſiſtere, nec poſſunt eſſe ſimul vera; ſed potiùs utraque ſunt falſa: nam neuter horum ſolus colitur, nec divino cultu colitur, nec à Perſis unquam vocatur Deus, ſed agnoſcuntur eſſe Creaturæ à Deo omnium Creatore conditæ. Heſychius inſuper adducit Græcorum Mithricolarum juramentum, νὴ τὸν Μίθραν, & ὄμνυμί σοι τὸν Μίθραν. Et apud Xenophontem Artabazus introducitur jurans μὰ τὸν Μίθραν, & fingitur Precatio ad Jovem & Solem, Ζεῦ πατρῷε καὶ Ἥλιε, &c. Illius autem veniâ, Perſæ nunquam aſſeruerunt Solem eſſe Deum, nec (ut alibi diximus) neceſſitatum petitiones ei unquam exhibuerunt, quaſi eſſet Deus. Quid autem ſibi volunt Perſæ, docet nos D Sanſon in *Hodierno ſtatu Perſiæ*, qui interrogatis eorum Sacerdotibus in *Iſpahân* de cultu Solis, ſic refert, *Gavri affirmant ſe non adorare iſtum Planetam, ſed tantùm unum Deum.* Et in eodem Capite, *Hoc obſervavi, eos non habere Imagines, & planè abhorrere ab iis qui habent eas. Quando ab eis quæritur, Cur proſtrati adorent orientem Solem? reſpondent, Se homagium præſtare ei Creaturæ, utpote quæ poſt Hominem ſit perfectiſſima earum quas Deus ex nihilo creavit. Ajunt quoque Deum in eo collocâſſe Thronum*

num suum; cujus itaque gloriosa Majestas debet humillimam eorum venerationem demereri. Hæc quæ orienti Soli exhibetur Salutatio, non est peculiaris illis solis: nam moderni Persæ eâdem quoque utuntur, ut & Armeni [Christiani] *qui idem faciunt, seipsos eorum Sole frequenter cruce signando. ---Credunt quoque aliquem Paradisum dari in ipso Sole; atque Sanctorum suorum felicitatem consistere in clarâ Solis visione, quâ asserunt se videre Deum per reflexionem sicut in Speculo: neminem autem ad hanc admitti felicitatem, nisi triduo post mortem,* &c. Cùm itaque (ut vides) agnoscunt Solem esse Dei Creaturam, impossibile est quòd eum colant pro ipso Deo qui à Persis vocatur آفریدگار *Creator* omnium rerum, cum reliquis Attributis. Absint itaque supradicti mendaces Græci qui pro Persis Oratiunculas componunt stylo religionis Græcæ, quod æquè absurdum est acsi tales pro nobis Christianis eodem stylo componerent. Nimis temerè itaque de Persis pronuntiant ea quæ non sunt vera, & falsa eis pro lubitu impingunt. Adeò ut quando aliquid ex eis citatur, necesse sit habere in alterâ manu calamum expurgatorium ad corrigendum & refutandum eos de Persis vel falsa vel perperam intellecta referentes. Et hoc modo ferè semper negotium nobis facessunt isti nugatores, qui habuerunt opus institutionis in Persarum scholâ ubi docebatur ἀληθεύειν & discebatur ἀληθίζεσθαι.

Quoad id quod Sansonius suprà retulit de Paradiso in Sole, videtur opinio Heterodoxorum & Manichæorum potiùs quàm orthodoxorum Persarum: Manichæi enim adorantes Solem & Lunam, credunt in hanc Animas suorum evehi, ibique fulgere, & his repletam tunc videri plenam Lunam; quæ se exonerans, eas transponit in Solem, quæ inde in ævum Beatorum migrant. Quod attinet supradictos Christianos Armenos ad Solem se flectentes, de ejusmodi Christianis etiam suo tempore conquerebatur Leo Papa (Serm. VII. de Nativitate Christi,) Priscillianistas arguens de cultu Solis, *Ut Sol exurgens --- à quibusdam insipientibus de locis eminentioribus adoretur. Quod nonnulli etiam Christiani adeò se religiose facere putant, ut priusquam ad D. Petri Basilicam perveniant, superatis gradibus, ---converso corpore ad nascentem se Solem reflectant, & curvatis Cervicibus, in honorem se splendentis orbis inclinent.* Et, præter dictum Sansoni testimonium de Armenis, ego etiam benè memini aliquos Pers-Armenos (ut suprà innuimus,) quibuscum collocutus sum, mihi nuperis annis agnovisse quòd flectere se soleant coram Sole, eósque id faciendi

modum mihi monstrâsse. Sed olim tempore Constantini sub Sapore Persarum Rege, quando in hoc consistebat Criterion, (ut supra meminimus,) Christiani voluerunt potiùs mori quàm prosternere se Soli, credentes (ut videtur,) Persas tunc cultum divinum Soli tribuisse; nec voluerunt eandem prostrationem præstare Regi, quamvis scirent eam esse tantùm civilem. Sic memoriæ proditum apud *Sozom.* II. 8, 9, 12, *Saporis jussu Simeon cum multis aliis quòd Solem adorare recusâssent, ultimo supplicio adfecti.* Nempe 16 millia martyrium passi sunt. Hinc fateor, quis (nisi præmonitus) putaret Persas divinum cultum tribuisse Soli, quia Christiani videbantur id de eis credidisse. Cùm autem dicti Regis tempore plurimi ex Persis ad Christi fidem converterentur, Magi metuentes ne etiam Sapor ad Christianitatem conversus Magorum Religionem aboleret, excogitabant omnes astutias & technas quibus Christianorum animis scrupulum injicerent ne Regi parerent. Scientes itaque Christianos odisse omnem Idololatriam, tentarunt adigere eos ut Regem atque Solem adorarent Persarum more, ut hoc modo contra recusantes invenire possent criminationes. Hinc autem non arguitur Persas honorantes Regem & Solem, istos divinâ adoratione coluisse; sed quia videbant Christianos hoc aversantes, ideò Persæ eò magis id urgebant, ut omnes recusantes neci traderentur, eodem modo quo à Chaldæis aliquando factum est Danieli. Christiani igitur (inquam) perperam existimabant (vel saltem prætendebant) Persas divino cultu adorasse Solem, quem itaque cultum contempserunt & damnarunt; & vice versâ Magi Christianorum aversionem percipientes, eò furiosiùs eos ad dictam superstitionem adigere tentabant, ut hac ratione Christianitatem relinquere cogerentur. Sed (ut verum fatear,) dicti Christiani mihi videntur suo humori & propriæ pertinaciæ plus quàm veræ conscientiæ litâsse, cum probè scirent per totum Orientem (præsertim in Persiâ) morem esse civilem cultum præstare adorando: sic fecerunt Josephi fratres (quamvis orthodoxi) in Ægypto. Imò & cùm Regibus non vacaret, (eisve absentibus,) eorum Statuis idem fieri solebat. Talia voluit Ὀυαρδάνης *Vardanes*, (is erat *Bardanes* in Parthorum dynastiâ, seu potiùs Ὀυαραράνης *Vararanes*,) ut meminit Philostratus in Vitâ Apoll. lib. 1. cap. 19: scil. *Quando Apollonius Tyaneus Babylonem ingrederetur, Satrapa portæ Custos, Regis Statuam auream illi obtulit; quam nisi quis procidens adorasset, civitatem intrare ei non permittebatur.* Hoc (inquit Philostratus) à Barbaris exigebant, non

autem

autem à Romanorum Legatis. Dicta reverentia prostrationis fiebat etiam non tantùm Regibus, sed & Magnatibus, ut in dicto exemplo Josephi, & in Persiâ Hamano & Mordecai: sic in Libro Esteræ, Regis Ahasueri servi id faciebant Hamano כורעים ומשתחוים *incurvantes & prosternentes se*. Ideóque cùm Persæ talia de more præstare solebant hominibus, si haud minorem honorem & reverentiam præstiterint Igni & Mithræ, non sunt in hac parte adeò multùm culpandi nec de Idololatriâ accusandi.

Curtius, cum ipse esset Idololatra, nimis temerè facit idem falsum judicium de Persis, p. 49, malè eis tribuendo invocationem Planetarum, quod Persæ nunquam fecerunt, cùm nunquam putarent eos fuisse deos qui preces exaudirent. Ille quidem suo modo narrat, *Quòd Darius pugnam cum Alexandro commissurus, Solem & Martem sacrúmque & æternum invocabant Ignem.* Nempe talia quæ Græci & Romani ipsi faciebant, eadem non dubitavit impingere Persis. Quid autem Persæ reverà præstiterint *Mithræ*, quantum possumus colligere, sub finem hujus Capitis videbitur.

Non autem de Persis credenda sunt nec eis tribuenda ea quæ Græci & Romani superstitiosè fecerunt posterioribus temporibus, Mithræ cultum qui apud Persas erat tantùm civilis, in usum Idololatricum atque in abusum trahentes. Hæc enim, quæ mox tradituri sumus, non ad antiquissima tempora nec ad Persas pertinuisse censeantur; sed tantùm ad Græcos & Romanos qui Mithriacorum usum ad se derivatum planè mutarunt & perverterunt, & res falsas de Persis retulerunt. Dicente igitur Suidâ, multa faciebant Sacrificia: & ut Mithriacorum Sacrorum digni fierent discipuli, sponte multa patiebantur tormenta: Μίθραν νομίζουσι εἶναι τὸν Ἥλιον· καὶ τούτῳ θύουσι πολλὰς θυσίας. Οὐκ ἂν οὖν εἰς αὐτὸν δυνήσαιτό τις τελεσθῆναι, εἰ μὴ διὰ τινῶν βαθμῶν παρελθὼν κολάσεων, δείξει ἑαυτὸν ὅσιον καὶ ἀπαθῆ. *Persæ Solem censent esse Mithram, cui sacrificant multa sacrificia. Non autem potest quis initiari, nisi per aliquot Tormentorum gradus perveniens, ostenderit seipsum Sanctum & apathiæ assuetum.* Greg. Naz. in Orat. 3, meminit *Cruciatuum & ustionum quæ in Mithræ Sacris*: & iterum describens crudelissimos cruciatus Marci Arethusii, ait, *Raptabatur per plateas, protrudebatur per cloacas, crinibus & aliâ quâvis corporis parte (admistâ tormento contumeliâ) ab his trahebatur.* Hæc tormentorum genera à quibusdam dicuntur 8, ab aliis 80, quæ omnia patienter tulisse oportebat, ut hoc modo cultor humilis & discipulus moriger evaderet.

Ex

Ex his erant Fodere ad extremam laſſitudinem, in ignem ſe conjicere, & diu jejunare, & ſimilia. Hæc ſunt Romanorum inventa: nam Perſis jejunium religioſum eſt prorſus prohibitum inter Zoroaſtris Præcepta; nec in ignem ſpirare permittitur, & multò minùs ut quis ſe inibi volvat. Græci autem & Romani Mithræ cultum & nomen (ut dictum) à Perſis mutuantes, (eundem verò immutantes ſeu minùs benè imitantes,) humana ei Sacrificia obtulerunt: ſic Photius in Vitâ Athanaſii p. 1446, Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ναὸν Ἑλληνικὸν ἐν ᾧ τὸ παλαιὸν οἱ Ἕλληνες τελετὰς ἐτέλουν τῷ Μίθρᾳ, θύοντές τε ἄνδρας καὶ παῖδας καὶ γυναῖκας, τοῖς σπλάγχνοις μαντευόμενοι. Sic Romani erexerunt Mithræ Aras, cum Inſcriptionibus ſeu Titulis, quæ apud D. Sponium & alios leguntur, DEO SOLI INVICTO MITHRÆ, & SOLI INVICTO MITHRÆ, & NUMINI INVICTO SOLI MITHRÆ ARA, & SANCTISSIMO SOLI, &c. Et ſuum in hac parte zelum commonſtrans, Neroni abblanditus Tiridates, *Eum perinde ac Mithram ſe adoraturum pronuntiavit*. Lampridius in *Commodo*, docet iſtum Imperatorem inter reliquum ſuum cultum promiſcuum, *Sacra Mithriaca homicidio vero polluiſſe, cùm illic aliquid ad ſpeciem timoris vel dici vel fingi ſoleat*. Hæc dicuntur de minitante Sacerdote, & de Milite eligente mortem præ coronâ. Nam Lampridii verbis (inquit de la Cerda) ſatis innuitur à Milite eligi cædem præ coronâ; non quaſi occidendus eſſet mortem eligens, quia minæ illæ erant tantùm ad ſpeciem. Sed ea fuit Commodi improbitas, ut ita polluerit Sacra illa homicidio vero. Et ſciendum initiatos Mithræ Sacris, varia tormenta paſſos; ut hinc eludi poſſint quæ Lampridius de timore tantùm ad ſpeciem ſcribit. Eorum *Milites Mithræ* videntur vocari *Leones Mithræ*: ſic Tertul. *Aridæ & ardentis naturæ ſacrificia Leones Mithræ philoſophantur*. Aliàs autem *Leo Mithriacus* pingitur ut *Leo vorans apem*, ut inter annexos Iconiſmos cernitur. De initiatione Militis Mithriaci, Tertul. in Præſcrip. Hæret. de Diabolo dicit, *Et ſub gladio redimit coronam*: ſic nempe in deteriorem ſenſum trahit. Quomodo autem Diſcipulos ſuos (quos Milites vocabant) initiare ſolebant, alibi magis particulariter docet idem Tertullianus, *Cùm Mithræ Miles initiatur in Spelæo, (in caſtris verè tenebrarum,) Coronam interpoſito Gladio ſibi oblatam, (quaſi mimus Martyrii,) dehinc capiti ſuo accommodatam, monetur obviâ manu à capite pellere, in humerum, ſi fortè, transferre; dicens Mithram eſſe coronam ſuam. Atque exinde nunquam coronatur; idque in ſignum habet ad probationem ſuî,*

mque creditur Mithræ
dixerit. Talis Miles
erebat, ut in eodem
Mithra signat illic in
iem, & imaginem Re-
Quid? quod & Sum-
Virgines, habet & Con-
k de Imagine Resur-
rtulliani loca ubi de
alia celebrabant Mi-
& Resurrectionis &
x industriâ ad imita-
eos talia fecisse duce
itaque eos res suas
siæ Christianæ imago.
tomus. In suis etiam
ierationis) in quibus
entes & fideles suos,
, & sic adhuc initiat
legitur, Hi ergò per
bant in montem ali-
habens ibi in se quan-
ibus amœnissimus; in
ant in silentio Deum

e tales quas mathe-
unt cultûs ergô, sed
tur Systema hujus
ii & Græci, easdem
it Romæ, unde no-
m spectavit Statius
ic locum cæspitans
brum Leonis rictum
bremens cornua, qui
tantius Placiades ad
ius in Scholiis ad D.
æ agitur. De Leo-
s: quisque enim no-
vit

SACERD. DEI SOLIS ELAGAB.

pag. 116.

LEO MITHRIACUS.

Búdum.

Ghàs.

Boghàs. pag. 134.

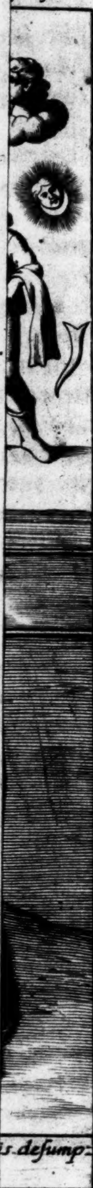
Reverendo Viro JOHANNI COVEL *S.T.D.*[r] **Colleg: Christi** *Cantabr. Magistro dignissimo, (qui huic Operi promovendo liberalem manum porrexit,) ex antiquarum Gemmarum sculpturis desumptos hosce* **Iconismos Mithræ** *seu Solis in Tauro secundùm Mithriacos, cum aliis Symbolicis, Gratitudinis ergô lubens meritóq. D.D.D. Autor T.H.*

Delin. M Burghers sculp.

ſuî, ſicuti tentatus fuerit de Sacramento: ſtatimque creditur Mithræ Miles, ſi dejecerit Coronam, ſi eam in deo ſuo eſſe dixerit. Talis *Miles* ſuæ etiam militiæ externum aliquod Signum gerebat, ut in eodem Libro Tert. notat his verbis, *Si adhuc memini, Mithra ſignat illic in frontibus Milites ſuos: celebrat & Panis oblationem, & imaginem Reſurrectionis inducit, & ſub gladio redimit Coronam. Quid? quod & Summum Pontificem unis nuptiis ſtatuit? Habet & Virgines, habet & Continentes.* De Tinctione, de Oblatione Panis, & de Imagine Reſurrectionis, videatur Doctiſſ. de la Cerda ad ea Tertulliani loca ubi de hiſce rebus agitur. Gentiles citra Chriſtum, talia celebrabant Mithriaca quæ videbantur cum doctrinâ Euchariſtiæ & Reſurrectionis & aliis Ritibus Chriſtianis convenire, quæ fecerunt ex induſtriâ ad imitationem Chriſtianiſmi: unde Tert. & Patres ajunt eos talia feciſſe duce Diabolo, qui vult eſſe ſimia Chriſti, &c. Volunt itaque eos res ſuas ita comparâſſe, *ut Mithræ myſteria eſſent Euchariſtiæ Chriſtianæ imago.* Sic Juſt. Martyr p. 98, & Tertullianus & Chryſoſtomus. In ſuis etiam Sacris habebant Mithriaci *Lavacra* (*quaſi Regenerationis*) *in quibus tingit & ipſe* (ſc. Sacerdos) *quoſdam utique credentes & fideles ſuos, & expiatoria delictorum de Lavacro repromittit, & ſic adhuc initiat Mithræ.* De hoc in Juſt. Mart. & Chryſoſtomo legitur, *Hi ergò per ſingulos annos poſt meſſem trituratoriam, aſcendebant in montem aliquem qui vocatur linguâ eorum* Mons Victorialis, (*habens ibi in ſe quandam ſpeluncam in Saxo,*) *fontibus & electis arboribus amœniſſimus; in quem aſcendentes & lavantes ſe offerebant, & orabant in ſilentio Deum tribus diebus.*

Mithræ Figuræ quas exhibemus, videntur eſſe tales quas mathematicè effinxerat olim Zoroaſtres, quæ non fuerunt cultûs ergô, ſed ut per eas philoſophicè & myſticè repræſentaretur Syſtema hujus Mundi. Ab illis itaque haſce figuras nacti Romani & Græci, eaſdem in Lapidibus ſculpi curarunt, quæ repertæ fuerunt Romæ, unde noſtrates eas habuerunt. Hunc noſtrum Iconiſmum ſpectavit Statius in Verſu, *--torquentem cornua Mithræ.* In hunc locum cæſpitans Cælius Rhodiginus, refert, *Quòd Mithræ ſimulachrum Leonis rictum præ ſe ferebat, cum Tiarâ, utrâque manu bubula premens cornua, qui Bos mox immolandus.* De Lunâ hoc exponit Lactantius Placiades ad Statium. Hiſce interpretationibus ſeductus fuit Marius in Scholiis ad D. Hieronymi Epiſt. ad Lætam, ubi de Specu Mithræ agitur. De Leonis rictu & de Bove immolando fallitur Rhodiginus: quiſque enim no-

Ex his erant Fodere
cere, & diu jejunan
nam Persis jejunium
astris Præcepta ; ne
ut quis se inibi volv
nomen (ut dictum)
seu minùs benè imit
tius in Vitâ Athanasi
λαιὸν οἱ Ἕλληνες τελεταῖς
ναῖκας, τοῖς σπλάγχνοις
ras, cum Inscription
leguntur, DEO SO
MITHRÆ, & NU
SANCTISSIMO S
strans, Neroni abbla
turum pronuntiavit.
torem inter reliquu
homicidio vero pollui
vel fingi soleat. Ha
lite eligente mortem
de la Cerda) satis i
quasi occidendus esse
ad speciem. Sed ea
cra illa homicidio v
ria tormenta passos
more tantùm ad spe
vocari *Leones Mithr*
Leones Mithræ philo
ut *Leo vorans apem,*
tione Militis Mithria
Et sub gladio redimi
hit. Quomodo aut
tiare solebant, alibi
Cùm Mithræ Miles in
ronam interposito Gl
hinc capiti suo accom
humerum, si fortè, t
que exinde nunquam

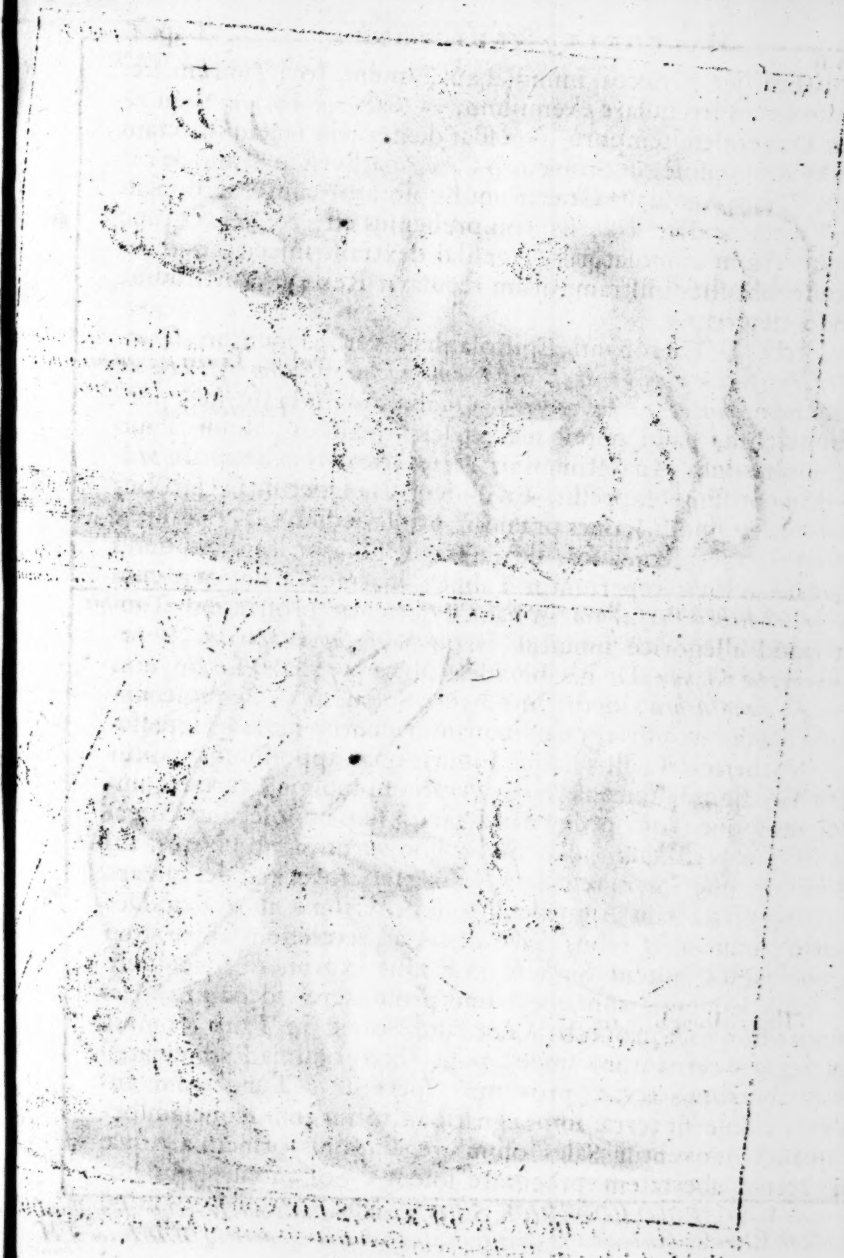

suî, sicuti tentatus fuerit de Sacramento: statimque creditur Mithræ Miles, si dejecerit Coronam, si eam in deo suo esse dixerit. Talis *Miles* suæ etiam militiæ externum aliquod Signum gerebat, ut in eodem Libro Tert. notat his verbis, *Si adhuc memini, Mithra signat illic in frontibus Milites suos: celebrat & Panis oblationem, & imaginem Resurrectionis inducit, & sub gladio redimit Coronam. Quid? quod & Summum Pontificem unis nuptiis statuit? Habet & Virgines, habet & Continentes.* De Tinctione, de Oblatione Panis, & de Imagine Resurrectionis, videatur Doctiss. de la Cerda ad ea Tertulliani loca ubi de hisce rebus agitur. Gentiles citra Christum, talia celebrabant Mithriaca quæ videbantur cùm doctrinâ Eucharistiæ & Resurrectionis & aliis Ritibus Christianis convenire, quæ fecerunt ex industriâ ad imitationem Christianismi: unde Tert. & Patres ajunt eos talia fecisse duce Diabolo, qui vult esse simia Christi, &c. Volunt itaque eos res suas ita comparâsse, *ut Mithræ mysteria essent Eucharistiæ Christianæ imago.* Sic Just. Martyr p. 98, & Tertullianus & Chrysostomus. In suis etiam Sacris habebant Mithriaci *Lavacra* (*quasi Regenerationis*) *in quibus tingit & ipse* (sc. Sacerdos) *quosdam utique credentes & fideles suos, & expiatoria delictorum de Lavacro repromittit, & sic adhuc initiat Mithræ.* De hoc in Just. Mart. & Chrysostomo legitur, *Hi ergò per singulos annos post messem trituratoriam, ascendebant in montem aliquem qui vocatur linguâ eorum* Mons Victorialis, (*habens ibi in se quandam speluncam in Saxo,*) *fontibus & electis arboribus amœnissimus; in quem ascendentes & lavantes se offerebant, & orabant in silentio Deum tribus diebus.*

Mithræ Figuræ quas exhibemus, videntur esse tales quas mathematicè effinxerat olim Zoroastres, quæ non fuerunt cultûs ergô, sed ut per eas philosophicè & mysticè repræsentaretur Systema hujus Mundi. Ab illis itaque hasce figuras nacti Romani & Græci, easdem in Lapidibus sculpi curarunt, quæ repertæ fuerunt Romæ, unde nostrates eas habuerunt. Hunc nostrum Iconismum spectavit Statius in Versu, --*torquentem cornua Mithræ.* In hunc locum cæspitans Cælius Rhodiginus, refert, *Quòd Mithræ simulachrum Leonis rictum præ se ferebat, cum Tiarâ, utrâque manu bubula premens cornua, qui Bos mox immolandus.* De Lunâ hoc exponit Lactantius Placiades ad Statium. Hisce interpretationibus seductus fuit Marius in Scholiis ad D. Hieronymi Epist. ad Lætam, ubi de Specu Mithræ agitur. De Leonis rictu & de Bove immolando fallitur Rhodiginus: quisque enim no-

vit quòd Mithræ (sec. Græcos) immolabant Equum, Jovi Taurum,&c. Datur tamen unum irregulare exemplum, τῦ βϩθυτεῖν ἐπὶ τὸν Βωμὸν τῦ Ἡλίϩ; ut & erat eodem tempore, Agesilai dextram in ignem injectam comburendo absumpsisse; ut Stobæus p.9, ex Agathyrside Samio de rebus Persicis. Nam Agesilaus Græcorum Explorator cùm Mardonem loco Xerxis interfecisset, à Persis comprehensus est: & Xerxes tunc Bovem super Aram immolaturus, Agesilai dextram injecit; quo facto, is sponte obtulit sinistram, quam recusavit Rex ejus fortitudine in tolerando deterritus.

In supradictâ D. Hieronymi Epistolâ hæc verba leguntur, *Gracchus --- cùm Præfecturam gereret urbanam, nonne Specum Mithræ & omnia portentosa simulachra subvertit?* Qualia autem erant hæc portentosa simulachra, haud potest meliùs sciri quàm ex talium Typo apud D. Leonhardum Augustinum in *Antiquarum gemmarum sculpturis* ab eo diligentissimè expressis. Et ibidem Vir Doctiss. D. Jacobus Gronovius tres ejusmodi Icones præmisit, prout dedimus. Hæ erant ex Mithræ Figuris apud Romanos, de quibus Annotator ibi dicit, quòd Romæ diversis in locis reperiuntur Tabulæ marmoreæ antiquæ cum insculpto *Deo Mithrâ Persarum* in habitu ferientis prostratum Taurum, per quod allegoricè innuitur *virtus Solis super terram & fœcunditas universæ naturæ*. De his ibi videas plura p 53. D. Hieronymus per *portentosa simulachra* videtur intelligere Solem in 12 Signis secundùm singula Dodecatemoria, quæ (inquam) videntur fuisse ex supellectili Antri Mithriaci. In istis itaque Figuris quas apposuimus, visitur *Mithra* seu *Sol*, figurâ humanâ *Regis Persici* qui subigit Taurum eumque calcat necátque, qui pedestris id facit, ferè ut solebant Græci equestres in Ταυρϙκαθαψίων ἡμέρα. *Sol* in hoc verno Signo positus, ibi sedet Mundum inferiorem regens & calore suo fovens ac fertilizans eundem; appictis etiam Animalculorum Asterismis in eodem Dodecatemorio, cum aliis rebus Symbolicis ad cœlestem apparatum spectantibus. Hoc autem Signum præ aliis exprimere & sculpere amabant, quia sequentis anni ubertatem promittere videbatur. His enim insinuatur, quòd provecto Vere cùm Sol est in Tauro, omnia florere & vernare cernantur; unde (posito boni ominis Emblemate,) fertilitas & uberrimus terræ proventus speretur. Tunc enim ineunte Vere, à Sole fit terræ imprægnatio in totiùs anni sequelam benefica, quando moventur Sales omnis vegetationis principia, quæ omnium rerum ubertatem procurare solent. Sol autem (qui homine

Sol in Tauro *sec. vulgus in Oriente, ex nummis Mogulensibus.*

MB. d. et sculp.

Darius jaculaturus, *prout in num=mo* **Darico** *cernitur,*

Togrulbegh. *p. 211.*

al. Sagittarius Persicus. p. 307, 528.

Reverendo Viro CAROLO RODERICK, S.T.Dr Coll. Regis Cantabr. Præposito dignissimo et Eccl. Cath. Eliensis Præbendario, Gratitudinis ergô lubens meritóq. DDD. Autor T.H.

mine Rege repræſentatur,) jam Tauri Signum ſupergreſſurus, Taurum ponè ſe ſemi-mortuum relicturus, ad reliquam Signorum conſequentiam quaſi alatus properat, omnia Signa peragrare & Duodecim Laborum ſuorum opus penitus abſolvere geſtiens. In ſuperiorem ſenſum Macrobius pag. 73, *Vernum tempus jam obtinet, cùm dicente Virgilio,*

Candidus auratis aperit cum cornibus annum
Taurus.. --- ---

Tunc ſcilicet (ut idem monet Macrobius,) *Tauro geſtante Solem.* Sic nempe, pinguntur Signa: adeò ut in dicto Iconiſmo exhibeatur *Sol in Signo Tauri* Perſarum more deſignatus. Sic etiam in nummis *Magni Mogul* Imp. Indiæ exhibetur *Corpus Solare* ſuper dorſo Tauri aut Leonis, qui illud eodem modo geſtat. Nam Sol videtur portari & circumduci ſuper 12 Zodiacalia ſymbola, dum ſingula Dodecatemoria percurrit. In omnibus enim Cœleſtium Signorum nominibus ſymbolicis, Agriculturam ejuſque utilitatem præcipuè ſpectabant tam Chaldæi, quàm Ægyptii & Perſæ veteres, ut ſuis locis fuſiùs docebitur. Et inde veterum Perſarum Reges (ut monetur in Libro *Mu'gjizat,*) ut Agriculturam promoverent, ſolebant ſemel ſingulis annis deſcendere in familiare colloquium cum Agricolis & Colonis, hortando ut alacriter procederent, & agnoſcendo ſe non poſſe carere illis, nec poſſe vivere ſine fructibus agri, cum ejuſmodi aliis multis. Et tale quid faciebant veteres Reges Chinæ, ut ſuo loco dicetur ubi de Anno Sinico agetur. Quid ibi faciunt moderni reges Tatarici, non ſcio.

Macrobius docet quomodo pleræque Ἐιδωλολατρείας formæ referri poſſint ad Solem, eúmque quodammodo repræſentent. Sed hoc ad noſtrum ſcopum non eſt: videant alii. Aliqui ex Solis cultoribus (ut refert Max. Tyrius Orat. XXXVIII,) Solem repræſentabant *parvo Diſco* longurioni impoſito. Palmyreni adhibebant *Caput radiatum*: alii *Corpus radiatum* rotundum. Apud Emiſſenos (dicente Herodiano) Solis ſimulachrum erat *grande ſaxum* conicum nigrum, quod jactabant à cœlo fuiſſe delapſum.

In Chronico Alexandrino p. 26, legitur, *Romulus --- equeſtre certamen ſeu Circenſia in Urbe inſtituit* Ἡλίῳ *Soli, ſubjectis ei quatuor Elementis, ratus eâ de cauſâ* ὅτι διὰ τοῦτο εὐτύχως φέρονται οἱ τῶν Περσῶν βασιλεῖς εἰς τοὺς πολέμους, *utpote qui quatuor Elementa venerarentur. Romæ enim ante eum diem nullus honor & feſta dies nulla. --- Oenomâus verò Rex Piſæ ad Europæ partes certamen peregit menſe* Δύστρῳ *ſeu Martio,*

 die

die 25, in Solis ut Titanis excelsi cultum; certantibus (inquit) *Terrâ & Mari cæterisque Soli subjectis Elementis.*

Solem colebant Julianus & plerique Imperatores Romani: & (devictâ Zenobiâ Palmyrenorum reginâ,) Solis simulachrum Romam Palmyrâ advexit Aurelianus Imp. de quo Zosimus lib. 1. Et dicente Herodiano, iste Imp. idem Solis simulachrum Romæ erexit, & Templum ei ædificavit egregiis donariis exornatum, inter quæ Solis & Beli simulachra infra memorata. Soli etiam consecrabant Sacerdotes, inter quos erat *Balbillus*, atque *Elagabalus* qui gente Syrus seu Phœnix. Ejus Icon quam exhibuimus, extat apud Hemmelarium, cum subscriptione, SACERDOS DEI SOLIS ELAGABALUS. Qualia Sacra Soli peragebat, visitur in ejus Nummo, in quo Ara cum ardente igne pro Sacrificiis, & Sacerdos cum Libatione & virente Herbâ in manu. Ibi enim stat Sacrificantis ritu togatus & velato capite, Pateram super Aram effundens. Is (ut solebant) maximo honore duxit denominari à Deo suo, cùm nihil potuit esse honoratius, & (ut ego dicam) nihil arrogantius: nam idem Herodianus prodit *Solem* à Phœnicibus cultum & dictum Ἑλαιαγάβαλον. Eodem etiam nomine *Sol* vocatus fuit apud Romanos, qui illud ex Pœnismo mutuârunt. Sic autem dictus fuit per communem literarum metathesin, pro עגול בעל *Agûl-Baal*, i. e. *deus rotundus*, ut D. Seldenus (*de diis Syris* p. 220, 221,) elicit ex antiquâ Inscriptione p. 226, Ἀγλιβώλῳ καὶ Μαλαχ-βήλῳ πατρῴοις θεοῖς. Fortè meliùs legendum fuisset עגלי בעל *Aglibaal* Ἀγλιβήλῳ. Huic nomini quadrat Solis forma rotunda: sed & iste Imperator dicitur coluisse Solem sub forma Saxi ab imo rotundi & conici, quâ formâ (ut dictum) apud Emissenos cultus fuit. Is fortè ductus fuerit (ut & illi) sententiâ Anaxagoræ, qui (ut habet Plut. de Placitis Philosophorum,) existimabat Solem esse rotundum aliquem Lapidem ignitum, talem qui Græcis Μύδρος. Ille etiam (dicente Plinio lib. 1. cap. 58.) fertur cœlestium literarum scientiâ edoctus, prædixisse quibus diebus dictum Saxum à Sole esset casurum: idque interdiu in Thraciæ parte ad Ægos flumen fuisse factum: quod quidem Saxum (inquit) etiam nunc ostenditur magnitudine Vehis seu Plaustri, adusto colore. Est itaque *Elagabalus* (abjectâ terminatione *us*,) nil nisi עגלי בעל *Agli-bal* seu *Egli-bal*, i. e. *deus rotundus*, uti est tam Sol quàm Cinctura seu Scapus Coni. Apud D. Sponium etiam p. 1, extat supradicta Inscriptio dupliciter Græcis atque Palmyrenis characteribus exarata sub pedibus dictarum deitatum, quarum ibi

cernuntur

Reverendo Viro ROBERTO HUNTINGTON, S.T.D.ʳ Coll. SS Trinitatis apud Dublin. quondam Præposito hancce Tabulam Gratitudinis ergô lubens meritóq; D.D.D. Autor T.H.

cernuntur Imagines in eodem marmore. Cùm itaque *Solis & Beli ſimulachra* vocet ea Herodianus in *Aurelio*, planum eſt illam dicti Monumenti dedicationem fuiſſe factam Imperatori Elagabalo à Sole (vel à Saxo) denominato *Egli-Baal*, atque Jovi ſeu Belo qui dictus eſt *Malach-baal* ſeu *Rex Baal*: nam apud Ethnicos Planetæ omnes *Regum* epitheto ſemper gaudebant. Quivis itaque Planeta vocabatur *Rex*, atque etiam *Baal*, i. e. *Dominus* ſeu *Numen*: & ſic quodvis *Numen* Idololatricum, ut *Vitulus* aureus. Talia autem omnia in plurali vocantur *Baalim*, i. e. *Domini*, *Numina*. Adeò ut adulandi cauſâ, Imperator cum Jove junctus eſt, quaſi Imperium cum eo æqualiter diviſum habuerit, ut voluit Poëta,

Nocte pluit totâ, redeunt Spectacula mane:
Diviſum Imperium cum Jove Cæſar habet.

Alii paulò aliter de illo Nomine ſentiunt. Vide Caſaubonum ad Lampridium.

Cananitæ Solis cultores, (ut quovis modo opitularentur deo ſuo & ſe officioſos oſtenderent,) prætendentes quaſi vellent juvare Solem in curſu ſuo, ei dedicabant qui (2 *Reg.* XXIII) vocantur סוסים השמש *Equi Solis*, & מרכבות השמש *Currus Solis*, ex metallo fuſi & Soli dedicati. Dicti *Equi* ſubinde ut *Gryphes* fingebantur, ut videre eſt apud D. Sponium & alibi.

Quod verò ad præſentem ſcopum pertinere cenſeatur, miraculoſum illud tempore Joſuæ Solſtitium (ſeu potiùs Solis Regreſſio,) non erat ignotum Mithræ celebratoribus Magis, qui Solis in Achazi Horològio retrogradi Memorialia retinent, ſi fides Dionyſio Areopagitæ Epiſt. 7, (ſeu potiùs Apollinari juniori, qui putatur Librorum qui Dionyſio tribuuntur verus Autor:) apud eum τριπλάσιος *triplo major* ſeu *extenſior* dicitur *tunc Mithra*, propter talis Diei extenſionem, his verbis, Τοῦτο ταῖς Περσῶν ἱερατικαῖς φήμαις, καὶ εἰσέτι Μάγοι τὰ Μνημόσυνα τοῦ τριπλασίου Μίθρου τελοῦσιν. Ad hunc locum Georgius Pachymerius, Πέρσαι τὸ παρέκταμα τῆς ἡμέρας ἐκείνης διὰ τῆς τελετῆς τῶν Μνημοσύνων τοῦ τριπλασίου σημαίνουσιν.

Per *Mithriaca*, intelligimus vel Mithriacas figuras ſymbolicas, vel Mithriacos ritus & cæremonias. Quoad Ritus, eorum origo referenda eſt ad remotiſſimam antiquitatem. Hi omnes peragebantur in aprico ſub dio, ut hodiè fit. At cùm Zoroaſtres præcipuus Religionis Antiſtes & Reformator, in Antro vixerat, ibi Deum adorans, alii poſteà ejus exemplo ducti, idem fecerunt, & ſolenne eſſe juſſerunt, & Antrum Mithriacum etiam parârunt. Originitùs itaque uni-

versus eorum cultus fiebat absque Templis; cùm crederent Deum qui totum Mundum implet, intra nullius Templi parietes comprehendi posse, ut de eis notat Cicero. Idem itaque in hac parte sentiebant cum Salomono, qui dixit Deo, *Qualem Domum ædificabo Tibi quem cœli cœlorum non continent?* Hoc Persarum tunc de Deo orthodoxam opinionem monstrat, & à Mithræ aut cujusvis alius Numinis cultu divino præcavet, eósque à quâvis Idololatricâ adoratione vindicat atque absolvit.

Quoad Mithriacas figuras, de his optimè agit Porphyrius in Libro *de Nympharum Antro*, ubi exponit qualia erant Mithriaca à Zoroastre excogitata & efficta, quæ ibi ut monumenta Philosophica & Astronomica servabantur, non autem religiosè colebantur, quippe quod non ferebant Persarum Principia. Porphyrius quidem ex suâ & Græcorum sententiâ vocat *Mithram omnium patrem, eúmque Mundum condidisse insinuat*. Persæ autem (ut suprà) *Mithram* esse Creaturam, & Mundum à Deo Omnip. conditum credunt. Sic itaque se habet locus, *Eodem modo Persæ animarum in inferiora* κάθοδον *Descensum & deinde* ἔξοδον *Regressum mysticè significantes, Mystem initiant,* Σπήλαιον τόπον *Spelæum locum nominantes. Nam referente Eubulo, Zoroastres primus omnium in montibus Persidi vicinis Antrum nativum, floridum, fontibúsque irriguum in honorem Creatoris, & omnium Patris Mithræ, consecravit: ita ut Antrum conditi à Mithrâ Mundi figuram ei repræsentaret: ea verò quæ intra Antrum, erant certis invicem intervallis disposita, ut Elementorum Climatúmque mundanorum symbola seu figuras gererent. Dein post Zoroastrem, apud alios quoque obtinuit, ut in Antris atque Specubus sive nativis sive manufactis* τὰς τελετὰς ἀποδιδόναι *Præstationes sacras peragerent. Nam ut Diis cœlestibus Templa & Delubra atque Altaria ponebant, terrestribus verò & Heroïbus Aras, subterraneis autem Scrobes &* μέγαρα *Ædiculas, ita Mundo Antra & specus; itidem & Nymphis, ob aquas in Antris destillantes & scaturientes, quibus Naiades Nymphæ (ut mox dicemus) præsunt. Nec Mundi tantùm (uti diximus) geniti scil. ac sensibilis Symbolum faciebant Antrum, sed pro omnium quoque invisibilium virtutum Symbolo idem accipiebant: quòd Antra quidem obscura; virtutum verò illarum essentia, incognita sit. Hinc & Saturnus in ipso Oceano Antrum extruxit, & Liberos suos in eo abscondit: sic & Ceres Proserpinam in Antro cum Nymphis educabat. Aliaque multa hujus generis Theologorum Scripta pervolvendo, aliquis inveniet.* ----*Et ab hisce quoque (ut opinor) Pythagorei,*

&

& poſt ipſos Plato, ſumptâ occaſione, Antrum atque Specum Mundum vocârunt, ----Et apud Platonem libro VII de Republicâ, dicitur, Ecce enim homines tanquam in ſubterraneo Antro & in habitaculo ſimili Speluncæ, cujus ingreſſus verſus lucem latè per totum Antrum patet. ---Nam habitaculum hoc quod oculis uſurpamus, Carceris habitaculo aſſimulandum: ignis autem Lumen in eâ relucens, Virtuti Solari. Quòd igitur Theologi Antra Mundi virtutúmque mundanorum Symbolum poſuerint, ex hiſce manifeſtè perſpicitur.

Hoc modo vides qualia erant Perſarum *Mithriaca* in Antro ſervata. Falſò itaque eis impingitur quaſi Mithram coluerint in Antro, loco ad hoc planè incommodo & inepto; cùm reverà Mithram non colerent, ſed tantùm Deum ibi colebant, (ut de antiquiſſimo Rege *Kejomdras* ſuprà notavimus,) ad eum precando, & meditando in Zoroaſtris illam cœleſtem & terreſtrem compagem ac ſtructuram, in quâ cœleſtia Signa & terreſtria Climata erant in eo Antro mathematicè comparata, ut ea eſſent ingenioſa aliqua Mundi repræſentatio per ſymbolicas figuras facta. Sed cavendum eſt ab iis quorum mos eſt quaſvis cæremonias civiles & meram talium rerum cuſtodiam, vocare *Cultum*, quem divinum eſſe inſinuant; cùm reverà talis non fuerit.

In ſingulis illis Iconiſmis, ter viſitur *Mithra* ſeu *Sol*, ſc. *ſuprà* ubi Taurum jugulat ſuperatque, & (quaſi interpoſito Tauro non luceret,) *infrà* interim (tanquam per faces) utrinque Mundo lucem ſuppeditare videtur. *Mithra* ibi eſt in figurâ Regis Perſici, uti conſtat ex *Tiarâ directâ* & *Stolâ*, quæ ſolis Regibus competunt. *Stola* Arabicè dicitur حلة *Hilla* ſeu *Hulla*, ſi modò duplicata ſit; ſi autem ſimplex, tum Arabicè رداء *Ridâ*, quæ in Libro *Turgjemân* Turcico-Perſicè explicatur, طاش طون يعني چار *Ridâ eſt gemmata veſtis, ſcil. Tchâr.* Talis Perſica *Stola* Curtio Latinè dicitur *Palla*, quæ (ſi ſit Latinæ originis,) ferè conſonat cum Perſicâ voce بالا *Bâlâ*, vulgo *Pâlâ*, i. e. *ſuperior*, cùm بالاپوش *Balâ-pûſh* ſit *ſuperior veſtis* (qualis erat *Stola*) ex panno aureo, gemmis plumata & animalium figuris intextexta. Erátque *Palla* tam virilis quàm muliebris.

In militaribus Perſarum Proceſſionibus, Solis imago ſimul portari ſolebat, & non procedebant niſi orto Sole, ut ei priùs debitum reſpectum ſolverent, utpote cujus favorabilem aſpectum eis prodeſſe poſſe exiſtimabant. Sic apud Curtium in Darii Proceſſione, *Orto Sole procedunt: & ſuper Regis Tabernaculo (unde ab omnibus conſpici poſſet,) Imago Solis chryſtallo incluſa fulgebat. Ignis argenteis Altaribus præfere-*

præferebatur. Magi proximi patrium carmen canebant. Magos 365 Juvenes ſequebantur puniceis Amiculis velati, ad numerum Dierum Anni. Currum Jovi ſacrum albentes vehebant Equi: hos eximiæ magnitudinis Equus quem Solis appellabant, ſequebatur. Aureæ Virgæ & albæ Veſtes regentes Equos adornabant. Et mox addit, *Regius Currus --- cujus utrumque latus deorum Simulachra ex auro argentóque expreſſa decorabant: diſtinguebant intervenientes Gemmæ Jugum, ex quo eminebant duo aurea Simulachra cubitalia, quorum alterum in alterum belli gerebat effigiem,* ſcil. inter Darium & Alexandrum faciendi. Hæc omnia Simulachra neceſſariò fuerint ornatûs, non autem divini cultûs, ergò; cùm ab Imaginibus colendis abhorrerent. Nec tunc habebant aliquid *Carmine* ſcriptum, ut ille falſò dicit.

Apud Perſas non erat *Mithræ* cultus aliquis divinus, ſed tantùm civilis & cæremonialis, ſcil, *Proſtrationes*, & *Salutationes*; &, ut quidam volunt, *Suffitus*: qui tamen plerumque Deo fiebant in Pyréis, ut ſuprà ex *Erdavirâph-nâma* notavimus. Græci his dictis addunt *Libationes*, & *Sacrificia*. Sed quicquid *Deo* fecerint, Græci volunt eos id feciſſe *Soli*, eorum actiones perperam interpretando. Sic *Xen.* τῷ ἡλίῳ ὡλοκαύτωσαν τὺς ἵππυς: imò & *Tauros*, ut ſuprà de Xerxe diximus. Ea autem Sacrificia non *Soli*, ſed *Deo* fiebant. Sic in religioſâ Proceſſione Perſepolitanâ eſt grande aliquod Sacrificium Deo faciendum, ubi viſuntur multi Boum pares alternatim procedentes: nulla autem Solis Icon ejuſve portatio ibi viſitur. In ſacrum uſum alebantur generoſiores Equi qui pompâ ducebantur, ut Strabo, *In Xerxis exercitu poſt* 10000 *militum cohortem, ſequebantur* 10 *Equi Niſæi grandes pulchrè ornati: & poſt hos, Currus Jovis ſacer albis Equis tractus; ponè Auriga: deinde Rex ipſe in ſuo curru.* Optimi Equi erant in Mediæ regione نسا *Neſâ*, ubi erat peramplus *Campus Niſæus*, (cujus meminit Herod. p. 155,) ubi tales Equi paſcebantur herbâ quæ inde ad nos transplantata, uſque hodiè à Botaniſtis Europæis vocatur *Medica* ſeu *Pabulum Medicum*, de cujus nominibus orientalibus vide Præf. noſtram.

In ſupradictâ Proceſſione viſuntur Homines binatim portantes *Libationes* in parvis patinis. Si Vinum libabant, erat (inquit Athenæus) in Paterâ magnâ dictâ *Condy*, continente 10 Heminas: nam oportebat eam fuiſſe magnam, tam ut eſſet Oblatio digna quàm ut eſſet hominibus grata: talia enim ab aſtantibus conſumebantur. Aliàs ex Phialâ aureâ libabant, ut in ſeqq. dicetur. Hæc autem Deo fiebant, non

non Soli, ut putarunt Græci. Libri *Ph. Gj.* autor (ut ſuprà p. 101,) memorat 7 antiqua Templa in quibus (inquit) *Suffitus* offerebatur 7. Planetis. Sed cùm is fuerit Mohammedanus, ejus fidem in hac parte ſuſpicor, cùm planum ſit illa Templa non fuiſſe dedicata Planetis: & cùm præterea certum ſit, quòd quicquid fiebat Planetis, factum fuit ſub dio; & quicquid fiebat in Templis, factum fuit Deo. Ideóque ego (cum Briſſonio) ſuſpicor an Perſæ unquam ſtellis incenſerunt *Suffitum*, quod erat pejorum Sabaitarum proprium. Sed è contrà, *Suffitum* in Pyreis Deo factum fuiſſe benè ſcio. Græci his dictis addunt *Libationes* & *Sacrificia* Soli: ſed ego diffiteor, donec à Scriptoribus Perſicis hoc edoctus fuero. Quòd *Libationes* & *Sacrificia* fecerint Deo, ſatis conſtat tam aliunde quàm ex Sacrâ Proceſſione apud Perſepolim.

Herodotus pro more dicit, quòd *Xerxes* εὔχετο πρὸς ἥλιον: quod tamen nunquam factum fuit. Sed cùm ad Deum oraret, Græci putarunt id factum fuiſſe ad Solem; planè ignorando quòd Perſæ Deum Omnipotentem colebant in aprico coram Sole. Id autem quod reverà Soli faciebant Perſæ, erat tantùm مهر نیایش *Mihr-niyâiſh*, i. e. *Mithræ celebratio* ſeu *Laudatio* ſive *Salutatio*, quæ incipiebat in nomine Dei, & ad eum dirigebatur, agendo Gratias pro beneficio Solis qui glorioſo lumine Orbem illuſtrat, & totam Creationem calore ſuo fovet recreátque, &c. Et talis eſt eorum ماه نیایش *Lunæ Salutatio*, & بهرام نیایش *Martis Salutatio*, atque deinceps cæterorum Planetarum, Deo gratias agendo propter talia Luminaria, quæ noctis obſcuritatem illuſtrant, &c. Id quod *Soli* fit, eſt Sacrum quotidianum: nam inter Zoroaſtris Præcepta in Libro *Sad-der*, præſcribitur ter faciendum ſingulis diebus. Habebant autem (& hodie habent) ſemel in anno, (ſcil. in medio menſis *Mihr*) magnam per 6 dies Feſtivitatem dictam *Mihraghân*, i. e. τὰ Μιθριακὰ ſeu *Mithralia*, quæ ſuo loco (ubi agitur de *Die Mihr* & de *Menſe Mihr*,) deſcribuntur: nolo heic repetere. Hoc tempus reſpiciens Euſtathius ad Homerum, ait quòd *erat certa Dies* καθ' ἣν τῷ Μίθρα ἔθυον: *& quòd tunc Perſarum Regi licebat inebriari & Perſicum ſaltare*, quæ aliis temporibus illicita. Quod ille dicit ἔθυον, erat aliquas civiles cæremonias facere & lætitiam celebrare. Omnia quippe Feſta ſua (ut ex Libro *Ph. Gj.* conſtat,) celebrabant Solennioribus Precibus in Pyreis, quibus temporibus manè omnes ad Eccleſiam confluebant; & deinde poſt peractas preces, Comeſſationibus & Ludis & omnis generis Lætitiæ indulgebant, eodem modo quo apud Chriſtianos fit in diebus Feſtis. Sed in eorum

Q Libris

Libris non inveni mentionem *Sacrificiorum*, ne quidem in Solenni illo Conventu 1400 abhinc annis habito in tempore *Ardeshir Babecân*, quando de Religione consulebatur; ubi tamen proculdubiò florente tunc Imperio, nulla Solennia omittebantur. Si verò intra hosce mille annos (ex quo dissolutum fuit Imperium) apud paupertate & inopiâ pressos, Sacrificia majora & sumptuosa fortè cessaverint, non equidem miror.

Quicquid igitur Soli fecerint, id tantùm (ut dictum) civiliter factum est; non credendo Solem esse Deum, nec petitiones ad eum dirigendo, (quod inculcare debemus,) cùm semper Deum Omnipotentem (eúmque solum) religiose colerent. Quid autem cum Sole volunt, & an eum colant necne, docet supracitatus Sansonus pag. 108, quem videas. Nam quamvis Soli aut Planetis aliquas cæremonias fecerint, interim tamen de Deo rectè senserunt, ut docet Dio Chrysostomus in Oratione Borysthenicâ XXXVI, his verbis, *Alius autem sermo in reconditis mysteriis ab hominibus Magis ᾄδεται canitur admirandus, qui Deum hunc laudibus celebrabant, ut perfectum, & primum aurigam perfectissimi currûs. Solis enim currum recentiorem esse ajunt, cum illo comparatum, ut qui appareat & vulgò, utpote cursum faciens manifestum. ---Fortem autem & perfectum Jovis Currum nemo laudibus extulit dignè hoc modo, neque Homerus neque Hesiodus, sed Zoroastres, Magorúmque Discipuli canunt, ab illo edocti. ---Illi verò & alia juxta Sacros sermones faciunt, atque etiam Jovi alunt Currum Nesæensium Equorum, qui maximi pulcherrimique omnium qui sunt in Asiâ: Soli verò unum Equum. Interpretantur autem omnia Sermone: non quemadmodum apud nos Musarum prophetæ, singula magnâ cum persuasione dicunt, sed ex se valdè contumaciter. Esse enim dicunt universitatis rerum unam vectionem & aurigationem, à summâ quæ fiat experientiâ & robore semper, eámque inaccessibilem in inaccessibilibus seculi circuitibus. Solis autem & Lunæ cursus veluti equorum, motus esse partium: unde & ab ipsis clariùs videri. Universi verò motum atque cursum haud multos intelligere, sed illius certaminis ignorare magnitudinem. Quæ post hæc sequuntur, erubesco dicere de Equis deque Aurigatione, quomodo interpretantur; non admodùm curantes, ut sibi usquequaque Imago similis fiat.* Quid deinde fabulentur Gentes de hisce Equis, prolixè docet, & unus Vestæ comparatus. Qui plura cupit, Dionem adeat ipsum.

Cùm autem Persæ tam impensè honorarent Solem, mirum est cur Magi Lunam sibi præesse prætenderent, præsertim cùm Rex ipse aliter

ter crederet, donec audiret infallibiles Doctores & Ductores suos contrarium affirmantes. Nam inopinatò superveniente Solis Eclipsi (ut Herod. p. 454,) quâ Xerxes putabat affici Persas, Xerxi respondebant Magi, Solem Græcorum, Lunam verò Persarum esse προδέκτορα. Hoc ergò videtur à Magis dolosè dictum Xerxi, ut ei placerent avertendo omen & timorem inde exortum. Hinc constat eos non novisse calculationem Eclipsium, cùm tale quid non prævisum eos inopinatos invaderet. Si novissent ejusdem causam esse naturalem, non erat opus ut Regi malignum omen inde metuenti, doloso responso satisfacere satagerent.

Solis quidem Adoratio plus quàm civilis fuit ferè universalis: nam Scythæ tam Occidentales quàm Orientales seu Tatari fecerunt. His *Sol* vocatur كونش *Ghiûnesh*, vel contractè كون *Ghiûn*; quo etiam notatur *Dies*, cùm ille sit effectus hujus. Sic *Luna* & *mensis* per eam metitus appellatur آي *âi*. Talis est lingua Tatarorum citra Imaum, sc. Turcica. Ea autem ultra Imaum, est Mogolo-Tatarica, quâ *Sol* dicitur ناران *Náran*, & *Luna* atque *mensis* صرا *Sara*. Quàm autem longè latéque iste Sabaismus seu copiarum cœlestium cultus fuit diffusus, mirandum est; cùm ex probatis autoribus (ut alibi notavimus,) certum sit in Peruviano tractu ante Hispanorum adventum, fuisse Templa dicata Soli, & in eis Virgines aliquando ducentas perpetuæ castitati addictas; nisi fortè aliqua ex Sole conceperat, ut astuti Sacerdotes ignaro populo persuadebant: nam populi simplicitas & Sacerdotum astutia omni ævo omnique regione semper notabilis. Et quidem talis eorum cultus videtur vel ex communi hominum consensu profectus, vel ex eorum commercio & conversatione cum aliis Gentibus; quorum hoc posterius magis probabile, præsertim propter institutionem Sacerdotissarum Virginum: nam non est dubium quin olim Pœni & Cananæi ad eos navigaverint, uti ex Hannonis Periplo & aliunde fecimus probabile in *Notis ad Itinera Mundi*. Præterea in Bibliis Græcis legitur quòd Salomon Tyriorum ope accersivit sibi Aurum Φαρουΐμ, i. e. *Peruvianorum*, unde verior nominis פרוים punctatio colligitur.

CAP. V.

Peculiare Caput (per modum digreſſionis) in quo ſtrictim agitur de ſequioribus Sabaitis ſeu Sabiis, ſc. de Sabaiſmo & Idololatriâ Gentilium nationum quæ ſub influentiis Planetarum formabant Imagines adorandas; ut Lectori innoteſcat inter utrumque Sabiorum genus differentia.

DE Gentium cultu Solis, multa diximus in præcedente Capite: illuc itaque Lectorem remittimus. Sabii non ſunt certa aliqua Gens, ſed certum Religionis genus, ſc. eorum qui copias cœleſtes colunt, ut in ſuperioribus dictum, ubi egimus de ratione Nominis Sabiorum; quos etiam (ex Shahriſtáni) in duo genera diſtinximus, ſc. *in Sabios colentes Stellas*, & *in Sabios colentes Imagines*. Prioris generis (qui meliores) erant olim Perſæ, qui unà cum ſuo Sabaiſmo Deum ſolum divino cultu adorabant, Planetas autem & Elementa tantùm cultu civili, Iconolatriam repudiando. Poſterioris generis (qui pejores) erant aliæ Gentes, quæ poſthabendo & prorſus negligendo Deum, divino cultu colebant Angelos & Stellas atque Imagines ſub earum influentiâ formatas, cum Idololatriâ abſolutâ eâque peſſimâ. Arabum de ratione Nominis (ſc. *à tranſeundo ab unâ religione ad aliam*,) ſententiam ſuprà expendimus & refutavimus: eam tamen heic rurſus propter adjunctam Sabaiſmi aliam Definitionem Perſicam, repetimus ex Libro *Pharh. Gj.* in voce *Nogûſhâ* atque ex Alcorani Interpretatione Hoſeinæâ, صابيين كه از ديني بديني گردانيده شدند يعني از هر ديني چيزي اخذ كردند وملايكه مي پرستند وزبور ميخوانند وروي بكعبه نماز مي گذارند وگفته اند صابيان زنادقه اند يا ستاره پرستان *Sabii ſunt qui ab unâ religione ad aliam convertuntur, i. e. ex quâvis religione aliquid arripiunt, & Angelos colunt, & Schedulas recitant, & inter orandum faciem Meccæ obvertunt. Sunt qui dicunt Sabios fuiſſe Saducæos aut Aſtricolas.* Iſti Noguſhæi ſeu Sabii aliter ibidem Perſicè fuſiùs deſcribuntur *Colere ſtellas & adorare Solem, eique preces fundere 5 vicibus quotidie:* [alii dicunt 3 vicibus.] *Hujus religionis homines duas habere opiniones, quarum altera eſt, Deum Excelſum eſſe Creatorem Mundi: eum tamen præcepiſſe Servis ſuis ut magnifaciant Stellas, & ut ad* دورانيات *Luminoſa corpora ſe convertant in Precibus.*

cibus. Altera opinio eſt, Deum Excelſum eſſe Creatorem Orbium cœleſtium & Angelorum & Stellarum; & quòd Stellas rerum inferiorum Gubernatores eſſe conſtituit, & quòd res Incolarum hujus Mundi quoad Bonum & Malum & Sanitatem & Ægritudinem, &c. totaliter ab eis dependeant: ideoque oportere homines magnifacere illas, quippe quæ ſint پروردکاران *Altores populi mundani & inferioris, & rerum eorundem Gubernatores. Et hanc fuiſſe opinionem Chaldæorum, de quâ Abraham cum eis diſputavit, eámque refutavit.* Addam, & Abrahamum contra Chaldæorum Iconolatriam æquè ac Syderolatriam diſputâſſe.

Calcaſhendi Ægyptius Arabicè ſcribens narrat, *Sabiorum præcipua Feſta eſſe illis diebus quibus contingit alicujus Planetæ Exaltatio: eſſe autem Saturni Exaltationem in 21 gradu Libræ, Jovis 25 Cancri, Martis 18 Capricorni, Veneris 29 Piſcium, Mercurii 25 Virginis, Solis 29 Arietis, Lunæ 3 Tauri. Sed maximum omnium Feſtum quo meliores veſtes induunt, eſſe ipſum Diem quo Sol Arietem ingreditur.* [Tum nempe erat initium Anni eorum.] *Eorum quoque Reges extruxiſſe* هياكل *Sacella quibus appropriabant Feſta pro ratione Stellarum quarum nominibus talia Sacella dedicata ſunt.* Scil. Feſtum Solis erat in Sacello Solis, Feſtum Martis in Sacello Martis, &c.

De hiſce hominibus ſcribit Ecteri, الصابيون يزعمون انهم علي دين النوح عم وقبلتهم علي مهب الجنوب *Sabaitæ reputant ſe eſſe de Religione Noachi, cui pax: & eorum Kibla eſt plaga auſtralis*: ſcil. ut ſupra dicitur, convertunt ſe ad Caabam, i. e. auſtraliter. D. Auguſtinus de ſui temporis Sabiis in Libro de Hæreſ. refert, *Orationes faciunt ad Solem per diem, quaquaverſum circumit; ad Lunam per noctem, ſi apparet: ſi autem non apparet, ad Aquiloniam partem, quâ Sol cùm occiderit, ad Orientem revertitur, ſtant orantes.* Ex ſupradictis colligitur, quòd quando particularem aliquam ſtellam adorant, ſe ad eandem convertunt in quâcunque plagâ fuerit; quod tam rationi quàm bonis moribus conſentaneum. At diverſum quid ſtatuit Phiruzabadius Camûſi Autor, قبلتهم من مهب الشمال عند منتصف النهار *Eorum Kibla eſt plaga Septentrionalis tempore meridiano.* Nempe aliqui eorum (ut videtur) Septentrionem ejúſque Polum inter precandum reſpicere voluêre. Idque fortaſſis quia ea cœli pars ſemper ſerena eſt, oculos non perſtringens; ea quoque ſemper viſibilis & conſtans eſt, eos nunquam deſtituens: adeò ut ibi ſemper habeant Numen quod colant, & quod in inferiora influat: cùm reliquæ cœli partes ſint inconſtantes

ſtantes & aliquando inviſibiles, aliquâ anni parte non comparentes, adeóque cultores ſuos deſtituentes. Deitatum enim propinquitatem & præſentiam amant, longinquitatem autem & abſentiam deplorant.

Hoc modo inter ſe differunt Autores in aſſignando Sabiorum *Kiblam*. Sed fortè hæc eorum differentia quodammodo conciliari poſſit perpendendo diverſitatem Stationis orantium in quâcunque Mundi plagâ fuerint; prout faciunt Mohammedani, qui (ut ſuprà diximus) in hunc uſum habent Tabulas mathematicè calculatas quibus Titulus تحويل قبلة *Converſio* ſeu *circumrotatio Kiblæ*, quæ *Caaba*; ut ubicunque fuerint, ſciant rectâ ſe illuc convertere inter orandum. Si itaque Sabiorum (ut quidam ajunt) *Kibla* ſit *Mecca* ſeu *Caaba*, idem de illis ſentiendum eſt. Ab Auguſtini patriâ, Mecca fuit inter Ortum & Boream: & aliis Borealibus ſeu Boreo-orientalibus, Mecca fuit ad Auſtrum, qui ergò in communi ſermone nominando *Kiblam*, neceſſariò intelligant *Auſtrum*. Et ſic de reliquis plagis Orantium, quorum *Kibla* ſeu *Anterior pars* inter orandum pro Stationis diverſitate ſemper variatur. Calcaſhendi Ægyptius habuit Meccam magis ad Boream: ideóque haud mirum eſt quòd ille poſuerit Sabiorum ſuorum *Kiblam* in eâdem plagâ. Si hæc conciliatio non ſufficiat, tum diverſitas (ſi quæ reſtat,) neceſſariò ſit in opinione Orantium, qui fortè omnes non idem ſentiant de ſuâ *Kibla*, dum alii in Meridie & alii in Aquilone eam collocant.

Quoad ſupra allegatum Calcaſhendii locum ubi Planetarum *Exaltationes* tanguntur, notandum eſt ibi ineſſe aliquot menda tam Autoris quàm Exemplaris ex quo ipſe hæc deſcripſerat. Nam quamvis Autor ſuos *Numeros* exprimat diſertis *verbis*, videtur tamen eos ſumpſiſſe ex Tabulis ubi omnia erant numeralibus literarum *Notis* expreſſa, in quibus pronum eſt Scribis errare, & ſæpiſſimè erratur. Is ergò pro 25 Cancri, debuerat legere 15: & pro 18 Capricorni, legendum erat 28: & pro 29 Piſcium, legendum 27: (nam تسعة eſt ſcribæ error pro سبعة:) & pro 25 Virg. leg. 15: & pro 29 Arietis, leg. 19. Cùm itaque ex Planetarum *Exaltationibus* ritè ſtatis, pendeant Sabiorum Feſta, vera *Exaltationis* loca habeto ex *Ali Birgjendi* Perſâ, qui Cap. VIII ſcribit, *Exaltatio*

Saturni eſt in 21 *gradu Libræ*, *Solis in* 19 *gradu Arietis*,
Jovis in 15 *gradu Cancri*, *Mercurii in* 15 *gradu Virginis*
Martis 28 *gradu Capricorni*, *Veneris in* 27 *gradu Piſcium*,
Lunæ in 3 *gradu Tauri*.

In

In Planetarum *Exaltationes* designando, cum his ad amussim concordant Astrologi Anglicani. At paulò aliter *Shâh-Cholgi* Persa in Comment. ad Nassireddîni Tabulas, qui singulorum Planetarum *Exaltationes* per unum Signum retrahere videtur, seq. modo: viz. *Exaltatio*

	Saturni	*Jovis*	*Martis*	*Solis*	*Veneris*	*Merc.*	*Lunæ*
est in signo	6,	3,	9,	0,	11,	5,	1,
in gradu	20.	14.	27.	18.	26.	14.	2.

Heic ut vides, Saturni *Exaltatio* ponitur in *Signo sexto* seu *Virgine*, cùm apud alterum sit in *Signo septimo* seu *Librâ*. Sed distinguendum est inter Signorum *Dodecatemoria* & inter *Signa* ipsa seu *Stellas*, cùm à tempore Hipparchi, stellæ *Virginis* promotæ sint in Dodecatemorion *Libræ*. Ergò *Ali Birgjendi* intelligit Signorum *Stellas*, & *Shâh-Cholgi* intelligit Signorum *Dodecatemoria*, ut constat ex *nullitatis notâ* Solis in Ariete: sic enim scribere eo in casu est mos Astronomorum Orientis. In Syrorum aliquo Calendario Arabicè conscripto, Planetarum *Exaltationes* adscribuntur sequentibus *Diebus*: viz. *Exaltatio Saturni* 16 *Januarii*, & 5 *Octobris*: *Jovis* 28 *Junii*: *Martis* 9 & 29 *Decembris*, & 7 & 28 *Januarii*, & 15 *Aprilis*: *Solis* 29 *Martii*: *Mercurii* 7 *Augusti*, & 30 *Decembris*: *Veneris* 8 *Martii*, & 18 *Aprilis*: *Lunæ* 14 *Aprilis*, & 18 & 28 *Augusti*: nempe è regione dictorum Dierum notantur tales singulorum Planetarum *Exaltationes* in dicto Calendario.

Plurimi autem Sabaitæ Religionem suam aliquantò altiùs petunt à Patriarchâ antediluviano *Seth*, quem vocant شيث *Sheit*, magni facientes τὸν صحف شيث نبي الله *Sohuph Sheit Nebiúllah*, (sic enim sonant,) *Librum Sheit Prophetæ Dei*; qui est Liber satis grandis Arabicè conscriptus, in quo multa Moralia Præcepta de praxi Virtutum & fugâ Vitiorum continentur. Et quidem Sabaitæ seu Sabii in Monte Libano & alibi dictum Prophetam suum ita venerantur etiam hodiè, ut per eum jurare plus sit quàm per Deum jurasse: nam (quod ab incolis didici,) si aliquis ex istis juraverit tibi والله, *Wallâh, per Deum*, vix potes ei credere: at si وشيث *Washeit, per Seth*, tum tutò potes ei credere, cùm hocce Juramentum religiosissimè servaturus sit; id enim violare nefas.

Ibn Shahna in Libro *de Primis & Postremis*, dictum Librum memorans, Arabicè scribit, يقال ان الصابية اخذت دينهم عن شيث وادريس والباقي *Dicuntur Sabii accepisse Religionem suam à Seth & ab Idrîs* [seu Enoch.]

Enoch.] *Estque illis Liber dictus Sohuph Sheit, quia eum accensent τῷ Sheit: in eo agitur de Bonis Moribus, quales sunt Veracitas, Fortitudo, Affabilitas erga peregrinos, & ejusmodi alia quæ in eo præcipiuntur. Item in eo memorantur Vitia quæ prohibentur. Habentque 7 precandi tempora; sc. quinque, (ut sunt quinque illæ* preces *Muslimorum,*) *& Precationem matutinam, atque septimam quæ fit completis 6 horis noctis. Præscribunt firmam-intentionem: nec preces suas cum aliis rebus commiscent. Precantur autem super Feretro absque Genuflexione aut Prostratione. Jejunant mensis tres primos dies, computantes Jejuniorum-solutiones ab ingressu Solis in Arietem. Jejunant quartâ-parte diei* [al. noctis] *usque ad occasum Solis. Magnifaciunt Meccam & Pyramides Ægypti: & solennem-peregrinationem suscipiunt ad locum prope Harrân. Festa eorum sunt 5, in ingressu Saturni & Jovis & Martis & Veneris & Mercurii in domos Exaltationis suæ. Festorum autem maximum est die quo Sol Arietem ingreditur. Seipsos derivant à Sâbi filio Idrîs, qui sepelitur in Ægypti Pyramide tertiâ. Dicit Ibn Hazm, Religio quam Sabaitæ profitentur, erat Religionum antiquissima per totum Mundum tunc prævalens, adeò ut plurima de eâ referant. Deus autem misit Abrahamum cum Religione in quâ jam sumus. Shahristâni dicit Sabios æstimare Spiritualia seu Angelos, in contrarium Haniphæorum qui magnifaciunt Corporalia seu Homines.* Sic ille.

Maimonides in *More Nevochim*, parte 3, Cap. 29, 30, plurima habet de Sabiis notatu digna. Ego heic brevitatis causâ, tantùm rerum summam exhibebo, quæ apud eum & alios fusiùs leguntur. Dicti (inquit) Sabii olim agnoscebant & hodiè agnoscunt Deum esse Conditorem Mundi, & Cœli Possessorem; sed propter nimiam distantiam & plurimùm reverendam Majestatem, non esse accessibilem; ipsósque non posse adire illum immediatè, ne nimis audaces videantur. At more illorum qui Reges appellare volunt, necesse putant ut supremos illius Ministros primò adeant, qui sint apud tales Reges Mediatores, illorum negotia & petitiones ei impertientes, ejúsque voluntatem & determinationem sive responsum illis renuntiantes: sic Sabii adibant & hodiè adeunt Angelos & Planetas ut Mediatores, quos septem minores Reges esse putant in luminosis illis corporibus habitantes ut in tot Palatiis aut Sacellis; ad quorum imitationem alii ex eis Sacella etiam in terris fabricabant, in quibus collocatæ erant Imagines dictis Stellis dedicatæ. Talia Sacella in S. Bibliis vocantur Tabernacula, ut *Tabernacula Molech & Remphan*, &c. Nam cùm Planetæ

netæ etiam nimis diſſiti eſſent, & aliquando quoque abeſſent ſub terrâ occumbentes & deliteſcentes, conſultum duxerunt hiſce Planetis erigere Imagines de eorum virtute participes, quæ nunquam abeſſent, ſed ſemper cùm eis præſentes, ut eas perpetuò die noctéque adire poſſent. Cúmque illorum temporum Aſtrologi, omnes Colores, omnia Metalla, Ligna, Lapides, Arbores, Fructus, Herbas, & Animalia tum volatilia quàm quadrupedia, & quaſvis res alias alicui Planetæ appropriare ſolerent, faciebant Imagines ex aptâ materiâ quæ tali Planetæ eſſet propria & peculiaris; idque apto tempore ſeu ſub fauſtâ cœli poſiturâ, quando talis Planeta eſſet in ſuâ exaltatione, & in fauſto cum aliis Planetis aſpectu, &c. Et tum exiſtimabant ejuſmodi Imaginem ritè factam, talis Planetæ virtute imprægnatum iri. Nam in Imagines ex tali materiâ & ſub tali cœlorum poſiturâ teleſmaticè confectas & conflatas, Idololatræ credebant per Preces & Suffitus facilè deduci poſſe ſuperiorum Corporum Influentias: & quidem hujuſmodi Imagines credebant eaſdem habere vires & virtutes cum Stellis ipſis quas repræſentabant.

Iſtiuſmodi itaque Imagines æquè ac Stellas ipſas adorabant Chaldæi Sabaitæ, ad eas preces fundebant, eáſque placare ſtudebant Suffitu ſeu Incenſo; & Cultores ut & Confectores interim erant induti veſtibus talis coloris qui tali Planetæ gratus & congruus eſſet, &c. Deum interim negligentes eúmque oblivioni dantes. Et hoc modo (uti etiam per Heroum Imagines, ut ſupra notavimus,) venit Idololatria in Mundum, nempe per malas Artes Aſtrologorum qui talia omnia excogitabant, & ignaro vulgo talium nimis avido hujuſmodi nugas inſuſurrebant eiſque obtrudebant, falſas Planetarum & Imaginum ſub eis factarum virtutes prædicando, & ſuadendo, quòd ſi Stellas eiſque dicatas Imagines ritè placarent, tum eos non tantùm eſſe feliciores & obtinere quaſvis neceſſitates ſuas, ſed & deſcenſuros Imbres qui terram rigarent & fertilem redderent. Et hoc modo Pietatem cum Utilitate conjungentes Aſtrologi, faciliori negotio iſta ſua venena hominibus propinabant, & ab eis imbibenda procurabant, eos ad Idololatriam hoc modo ſeducentes: adeò ut hiſce Stellis & earundem Imaginibus tandem Divinum cultum exhiberent, Creaturas ſolas reſpicientes, & omnium Creatorem negligentes. Hocque fiebat magnâ ex parte per Chaldæorum Librum cui Tit. كتاب الفلاحة *Kitâb Al Phalâhat*, i. e. *Liber Agriculturæ*, in quo docetur totam Agriculturam Aſtrologicè exercere, & conficere

Telesmata ad deducendos Imbres, & ad averruncandas atque abigendas Locustas & res quasvis noxias, quæ aliàs lætiorem terræ proventum & vitam feliciter instituendam turbarent & impedirent.

Adeò ut Chaldæi Sabaitici quamvis scirent Deum, eum tamen non colebant; sed in meram Idololatriam effusi, preces suas immediatè ad Imagines dirigentes, absque ullo ad Deum respectu, quem prorsus negligebant, inferiores tantùm causas respicientes. Unde in hos & in populum suum Israeliticum istos imitantem meritò succensuit Deus, qui per Prophetas suos de istiusmodi hominibus conquestus est, quòd Ligna & Lapides adorarent, & flecterent se trunco arboris, dicendo, *Juva me, nam tu es deus meus*; & quòd ejusdem Ligni parte extruerent ignem, & ex reliquâ ejus parte conficerent Deum: de his inquam quotidianæ querelæ, pessimam eorum Idololatriam damnando. Ex supradictis constat Chaldæos non adorâsse Ignem, ut à quibusdam stultè & nimis temerè creditum. Quid autem adoraverint, docet *Plutarchus in Iside & Osiride*, & docetur in Libro Danielis.

Perperam itaque & fabulosè fingebatur Certamen inter Ignem Chaldæorum deum & Canopum Ægyptiorum numen sub formâ Hydriæ perforatæ & cerâ obductæ; (quasi inter utriusque Gentis tum Deos quàm Homines certamen fuerat;) cum Ignis non esset Chaldæorum deus: si enim Ignem æstimassent sacrum, certè noluissent eum cadaveribus inquinare, homines in fornace igneâ comburendo; nec concedere ut aquâ extingueretur, cùm apud omnes Ignicolas nefas sit eum quovis modo polluere, aut Ignem & Aquam committere: nam malâ morte mulctandus erat qui hoc fecerat. Si itaque Ægyptii ex unâ parte voluerint evincere Canopum suum esse deum, ex alterâ parte Chaldæi non opponebant Ignem tanquam deum, quia talem esse non existimabant. Et propter hasce rationes, nec de Persarum Igne verum esse potuerit tale certamen.

Pro exemplo Sabaitici cultûs Stellarum, consulatur Abulfaragius, qui notat unam Arabum Tribum coluisse المعصم *AlMi'tsam*, aliam coluisse الدبران *AlDebarân*, &c. quæ in Notis nostris ad Olug-Begum explicantur, uti & mox sequentes *Stellæ Gregis*. Pleræque autem majores Stellæ & insigniores Asterismi habebantur tot Reges, qualis fuit Sepharvaitarum deus seu Astrum ענמלך *Ana-mélech*, i. e. *Pecus Rex*, ab ענא *Ana* seu ען *ân*, quod semper collectivè seu quasi pluraliter usurpatur, *Pecudes* minores (sc. Oves & Capras) notans. Hæc erat

Constellatio

Constellatio illa quæ à Cepheo Æthiopum Rege denominata ejúsve pars, in quâ ex Orientalium sententiâ, est الراعي *AlRâi*, i.e. *Pastor*, & غنم *Ganam*, i.e. *Pecudes*, quæ etiam Olug-Bego vocantur كواكب الغرق *Stellæ gregis*: nam Arabibus & aliis pastoralem vitam agentibus & in agris degentibus, pronum erat inter Pecudes & Stellas collationem instituere & inde rei pastorali accommodata Nomina stellis imponere; præsertim cùm ab earundem influentiâ censeretur pendere fertilitatis & fœturæ omen. Quicquid enim vel prodesse vel multùm obesse putabatur, id ut Numen colebant & quovis modo placare studebant Pagani Idololatræ. Hanc itaque pecuariam Constellationem & Pecudum figuras sub proprio Planetâ effictas colebant: nam præter Stellas ipsas, habebant etiam Figuras sub eis factas quæ essent hominibus propiores: unde probabile quòd ea Constellatio quæ Sepharvaitis *Anammélech*, Sidoniis alio nomine vocata fuit עשתרות *Ashteròth*, à sing. עשתרה *Ashtarà*, i.e. *Grex*, & in hoc loco Biblico Chaldæus etiam legit עדרי *Adre*, *Greges*. Ad hunc locum Kimchi notat, *Ashteroth esse nomen Imaginum Ovium formam habentium*, quas scil. telesmaticè sub illo Sydere (& sub Planetâ cui subjectæ sunt Greges,) factas, pro deitatibus colebant Sidonii & Philistæi, (sc. omnes junctim pro uno Numine,) eum in finem ut uberiorem in Gregibus suis fœtificationem hac ratione procurare possent. Nec mirum est de differentiâ Nominis ejusdem Numinis apud varias Gentes, ut sc. idem fuerit *Anammélech* & *Ashteròth* quæ *Astarte*; cùm eodem modo Ammonitarum خموش *Chemôsh* seu *Culex* fuerit Ekronitarum בעל־זבוב *Beel-zebûb*, *Dominus muscarum* averruncus, à Judæis per contemptum vocatus בעל־זבול *Beel-zebûl*, *Dominus stercoris*. Erat nempe magnus quidam *Culex metallicus* telesmaticè confectus apto tempore, scil. sub fausto aspectu Jovis aut Planetæ cui subsunt *Muscæ*, & ex aptâ materiâ, cum Precibus & proprio Suffitu, &c. Igitur *apud populum* τȣ̃ *Chemôsh* & ejusmodi alios, hocce Telesma fuit idem quod apud Græcos Ζεὺς ἀπόμυιος *Jupiter muscarum-abactor*, prout illi omnes stultè credebant. Quòd si eas aliquando non abigebat, tum danda opera ut Precibus, & Suffitu, & Libationibus & aliis cæremoniis meliùs placaretur.

Imaginum quoque cultu infamis erat totus Orbis, uti etiam Arabes, qui colebant اللات *Al Lâtt* & العزي *AlUza*, &c. Et sanè prolixum esset omnia Arabum Idola enumerare. Eos autem ab Idololatriâ

ad unius veri Dei cognitionem & cultum perduxit Mohammed, quod opus laudabile. Chinenses & Indi præter Imagines in *Pagodis* seu *Delubris* prægrandes, aliquando etiam integras Rupes (præsertim si naturâ in pyramidalem formam vergebant,) in Idola formare solebant. Talia propè urbem *Bamiyân* (quæ posteà *Balch* seu *Bactra*,) erant immania & prodigiosa illa Persicè dicta سرخ بت *Surc'h-Bût*, i. e. *Idolum rubrum*, & خنك بت *C'hingh-Bût*, i. e. *Idolum griseum* seu *cinereum*. Hæc (ut in Libro *Masâlik Mamâlik* Persicè describuntur,) erant *duæ prægrandes Statuæ ad altitudinem & magnitudinem Turrium è rupibus excisæ, intus cavæ, ita ut quis per plantam pedis subintrans, totam interiorem earundem partem usque ad extremos manuum & pedum digitos permeare poßet.* In Libro *Pharh. Gj.* in Indiâ conscripto, hæ duæ Statuæ dicuntur *quinquaginta cubitos altæ, ad quas tempore ignorantiæ confluebant* مشركان *Pagani in aliquo loco urbis Bamiyân ex territorio* كابل *Câbul in limitibus regionis* بدخشان *Badachshân.* Hinc veniunt *Rubini Balascii. Hæc Idola* (inquit dictus Autor) *à quibusdam censentur esse ea quæ Arabibus dicta sunt* يغوث *Yagûth &* يعوق *Yäûk tempore Noæ: & ab aliis habentur pro* منات *Manât & Lâtt. Et haud procul ab istis, dicitur eße aliud ejusmodi Idolum paulò minus, formâ Vetulæ, dictum* نسرم *Nésrem seu* نسر *Nesr sive* نسار *Nesâr,* (atque نسا *Nesâ*, si rectè,) quæ videtur Statua in Luco posita, quia *Nesr* (ut & reliquæ hujus Nominis formæ,) Persicè notat *Umbraculum ex virentibus frondibus, & talem in montosis locum ubi Sol nunquam splendet:* talia enim loca contra Solis ardores munita, pro cultoribus erant commodissima. At fortè Persicus autor erraverit, putando hæc fuisse Idola tempore Noæ in Alcorano memorata, cùm eorum descriptiones sint prorsus diversæ, ut ex sequentibus constabit. Illa enim erant intus cava ut inde clam darentur Responsa, contrà quàm erant Arabiæ Idola tempore *Noæ*, qui suis prædicavit ut talium cultum relinquerent, sc. cultum τȣ̃ ود *Wodd*, & سواع *Sowâ'*, & يغوث *yagouth* & يعوق *yäouk* (vel *yogouth* & *yöouk*,) & نسر *Nesr*. Illorum autem temporum Sacerdotes (non obstante præconio Noæ,) dixerunt لا تذرون عبادة الهتكم *ne relinquite cultum deorum vestrorum*, scil. τȣ̃ *Wodd* qui (inquit Commentator Persicus,) erat in figurâ *Hominis*, & *Sowâ'* in figurâ *Mulieris*, & *Yagûth* in fig. *Leonis*, & *Yäûk* in fig. *Equi*, & *Nesr* in fig. *Vulturis*. Arabes autem videntur has formas elicuisse ex appellativis horum Nominum significationibus. Deinde dictus Commen-

Commentator addit, واينها اسامي پنج مرد صالح كه ميان آدم ونوح ع م بودند كه مردم بديشان اعتقادي تمام داشتند بعد از مرگ ايشان را از چوب وسنگ پيكر ساختند وتعظيم آن مي نمودند ومرد وزنان بپرستش آن مشغول شدند و بعد از طوفان ابليس لعين اين بتانرا بيرون آورد و عرب را بپرستش آن فرمود *Hæc fuiſſe inter Adam & Noah, (ſuper quibus pax,) nomina quinque piorum virorum in quibus fidem integram habuerunt homines: & poſt eorum mortem, eis fecerunt Imagines ligneas & lapideas quas venerati ſunt, & omnes in eorum cultu occupati fuêre. Et poſt Diluvium, Diabolus maledictus iſta Idola producens, Arabibus eorundem cultum præcepit.* Et dein (pergit Commentator) homines Tribûs *Beni Kelb* coluerunt *Wodd* tempore dynaſtiæ الجندل *AlGjéndal*, & *Sowâ* colebatur in Tribu *Hodheil*, & *Yagûth* juxta littus maris eligebatur à *Beni Atîph* & *Beni Morâd*, & *Yaûk* erat in Hippodromo τῆς *Hamadân*, & *Neſr* erat numen Arabum اهل وال [l. واد ي] ذي الكاع *incolarum Vallis di'lCâgh*, ſi rectè legerim malè exaratum. Ait autem Beidâvi, *Neſr erat Idolum* τῆς *Him'yar* in Arabiâ felice. Atque aliunde conſtat, quòd *Manât* erat Idolum Tribuum *Hodheilitarum* & *Choraatarum* inter Meccam & Medinam, ubi etiam *Yagûth* & *Yaûk*. At *AlLâtt* ſi rectè memini, colebatur in Mecca, ubi etiam *Al Uza*.

In Indiâ paſſim cernuntur Statuæ ad 10 aut plurium cubitorum altitudinem, è rupibus exciſæ: non autem pari cum duabus ſuperiobus arte elaboratæ. In Perſarum Libris memorantur مرخ وخنل *Murc'h & Chanàl* paganorum Idola duo, quæ manè ridere & veſpere flere ſolebant, uti jam fabulantur Orientales.

Clemens Alex. 1 Stromatum, Εἰσὶ δὲ τῶν Ἰνδῶν οἱ Βούττα πειθόμενοι παραγγέλμασιν, *Sunt ex Indis qui Buttæ præceptis obſequuntur, quem ob Sanctitatis excellentiam ut Deum colunt.* Clemens ſc. credebat Buttam fuiſſe Brachmanum quendam in Sanctorum catalogum ab eis relatum. Si fortè particularem aliquem defunctum ſub eo nomine coluerint, cur eum donarunt nomine *Bùtt*, inde factum videtur, quia linguâ Perſicâ بت *Bùt* ſignificat Idolum in genere, quod Arabes in ſuam linguam aſſumentes, illud mutârunt in بد *Bùda*, eodem ſenſu. Et cùm Indorum lingua communis admiſta habeat multa Perſica, inde & hoc nomen ad Indos propagatum: & Idolum quod in Inſulâ *Selàn* ſeu *Çeylon* colitur, eodem nomine gaudet. Et hinc (quod inter *Mi-*

thræ Iconiſmos,) *Doctor religionis* ſeu *Sacerdos* Selanenſium linguâ vocatur *Budum*, fortè ſonandum *Bu-ndum*; & grandis illa *Arbor* ſub quâ dictum Idolum colitur, audit *Budum-ghàs*, ſeu contractè *Boghàs*, i.e. *Sacerdotum arbor*, quæ Luſitanis in Indiâ degentibus *Arbor Diaboli* nuncupatur. Eſtque ſuo genere grandis, habens *Tiliæ* folia ſemper tremula, ſive Ventus flet ſive non, ut me olim docuit Doctiſſimus Hermannus oculatus teſtis: fortè *Populi* aliqua ſpecies. Aliàs etiam habent Templa lapidea. Sed ſub iſtâ arbore eſt *Area* variis circularibus ſepimentis incluſa, cujus mediam partem tanquam *Adytum* adiri prohibent Sacerdotes, prætendentes eſſe periculoſum: eam tamen partem per vim aliquando adiit Europæus quidam, nec damnum ſenſit. Talia fiunt non tantùm in *Selàn* ſeu *Serandîb*, ſed & in *Gjavadîb*, & alibi. *Butta* autem eſt *Idolum* appellativé: & *Butta* ſic præcipit, i. e. *Idolum* ſic præcipit.

Iſtæ tamen Idololatricæ Gentes non planè ignorant *Deum*, quippe qui ab eis linguâ Indicâ agnoſcitur كرتار *Kertâr*, *Factor* omnium rerum, & سرجنهار *Sergjanhâr*, *Creator* Mundi. Sic etiam ab Idololatricis Chinenſibus *Deus* vocatur *Tien Chù*, i. e. *Cœli Dominus*, & *Shangh Tì*, i. e. *Supremus Magiſter* ſeu *Imperator* univerſi. Attamen ſemper colunt *Fe*, & *Pu-ça*, &c. credentes rerum inferiorum Gubernationem his eſſe commiſſam. Quin & in quibuſdam Chinenſium Templis Idololatricis viſuntur procerrima Idola tria diverſæ altitudinis gradualis, ſimul ſtantia, quæ putantur ex veteris ibidem Chriſtianiſmi reliquiis Sacroſanctam Trinitatem repræſentare.

Qualis & quàm multiplex fuerit Canaanitarum Idololatria, (quæ etiam nimis vicinos Judæos infecit,) omnibus ex parte notum eſt. Placet heic ſubjicere ex Libro *Jalkut* [fol. 61, col. 4,] ea quæ ibi notantur ad *Jer.* VII. 31, qualis fuerit cultus *Molechi* ſeu *Martis*, de quo ſequente modo narratur: *Etſi fuerint omnes Domus Idololatricæ in ipſâ urbe Jeruſalem, ea tamen Molechi fuit extra urbem in loco ſeparato. Quomodo Molech erat factus? Imago erat* [*ærea* inquit R. Sal. ad *Jer.* VII. 31,] *habens faciem Vituli, manus expanſas inſtar hominis manus aperientis ut ab alio aliquid acciperet, intrinſecus excavata. Septem ipſi extructa fuêre Sacella ſeu Tabernacula, ante quæ Imago iſta fuerat collocata. Avem ſeu Pullum columbinum offerens, primum Sacellum ingrediebatur: Ovem aut Agnum, ſecundum: Arietem, tertium: Vitulum, quartum: Juvencum, quintum: Bovem, ſextum: qui denique Filium proprium offerret, ſeptimum ingrediebatur Sacellum. Hic Molechum oſculabatur; juxta illud, Sacrificatores hominum, Vitulum oſculantur,*

osculantur, Hos. XIII. 2. *Filius ponebatur ante Molechum, qui igne supposito succendebatur, donec ignitus fieret instar lucis. Tunc Sacrificuli acceptum infantem candentibus Idoli manibus indebant: ac ne parens ejulatum ac clamorem pueri audiret, tympana pulsabant dicta* חפים tuppim, *unde & locus dictus est* תפת Tophet, ut suprà pag. 29, ex Plutarcho notavimus. Aliquando traducebant Filios *per Ignem*, quod à priori diversum.

Molech (ut videtur) habens 7 Tabernacula, extra illa collocabatur, cùm idem individuum in singulis collocari non posset. Sed quæ habebant unum tantùm Tabernaculum seu Sacellum, collocabantur intra illud tanquam in Tuguriolo. Sic memoratur Tabernaculum dei vestri כיון *Chiûn*, qui كيوان *Keivân*, i. e. *Saturnus:* qui in Versione Græcâ (quasi evanidâ parte literæ כ, legendo ריון *Revan*,) per *Mem* Epentheticum legitur Ῥέμφαν.

Dictus Sabaismus non tantùm per Orientem, sed & per Occidentem obtinuisse constat, cùm veteres Gentes Europææ, (sc. Teutones, Germani, Sueci, Gothi, Dani, &c.) Planetas etiam coluerint, Statuas eis erigendo, uti testantur tam Antiquitatis Monumenta omnia, quàm Dies Septimanæ ad hodiernum usque diem à Planetarum *Regentiâ horariâ* denominati; qui mos ab Ægyptiis desumptus. Hujus rei meminit Dion Cassius, & ex eo Xiphilinus in Epit. Dionis Gr. Lat. p. 142: *Ab Ægyptiis profectum est ut Dies secundùm 7 Planetas nominentur. ---- Planetarum ordo sec. Ægyptios, est Saturnus, Jupiter, Mars, Sol, Venus, Mercurius, Luna. Sec. hunc ordinem si Horas Diei Noctisque recensueris, reperies primam Diei* ἡλίου, *Soli tribui. Rursus in eisdem 24 Horis supradictâ ratione perges, Lunæ primam Horam Diei tertii assignando.* Hæc est vera ratio cur Dierum denominatio non sequatur dictum Planetarum ordinem, qui semper interrumpi videtur, & unus Planeta semper intermitti, cùm à Die Solis ad diem Lunæ & deinde ad diem Martis transiliatur. Sed quia fortè non omnibus in promptu sit hoc intelligere, sequente exemplo illustrabitur. Præmittendum verò est, quòd quando auditur *hora septima*, mox debemus dicere, *Est jam hora octava*, scil. (contra quàm vulgò creditur & reputatur,) intelligi debet *octava hora inchoata*; nam septimâ jam completâ & finitâ, tunc incipit octava; quæ etiam completa & finita erit quamprimùm ex Horologio audita fuerit Hora nona: nam sonante Horologio, tunc semper finitur Hora quæ eodem momento sonatur. Et sonatâ Nonâ, post semihorium, tum dicimus, *Est jam media decima:* sc. jam

elapſa eſt Horæ nonæ dimidium, & reſtat aliud *Dimidium horæ uſque ad Decimam*: non autem tunc erat *Dimidium Horæ poſt Decimam*, ut vulgò creditur & à noſtratibus vulgò perperam intelligitur. His præmiſſis, & rectè ſtatuto Horarum in communi ſermone Initio & Fine, ponemus Exemplum, quòd ſcil. die Saturni horâ octavâ Saturnus ſupponatur in inferiora influere, quæ itaque ab Aſtrologis vocatur *Hora Saturni*: & percenſitis 7 Planetis, (unâ horâ ſingulis attributâ,) Hora Saturni erit rurſus tertia poſt meridiem; & rurſus decima veſpertina: & deinde tertia nocturna; & rurſus decima matutina: & ſic deinceps numerando, poſt ſingulas ſeptenas horas, ejus vices redeunt. Dum autem ſec. hunc cenſum numeramus, Solis vices veniunt ſequentis diei horâ octavâ matutinâ, qui ideò dicitur *Dies Solis*. Et, ſi pergimus hoc modo numerare, tertii diei horâ octavâ venient vices Lunæ, qui itaque dies vocatur *Dies Lunæ*. Et eâdem ratione reliquorum Planetarum nomina Diebus ſibi propriis impoſita fuêre: quia nempe talis Planeta cenſetur peculiarem influxum emittere & omnia regere ſui diei horâ aſſignatâ, ſive ſextâ ſive ſeptimâ ſive potius octavâ: & ſic quâvis octavâ deinceps horâ. Et ſec. hunc ritum Aſtrologi in Quæſtionibus horariis ſemper dicunt, Hæc eſt Hora Saturni, vel Jovis, Martis, aut cujuſvis tandem Planetæ; quorum vices (percenſitis τοῖς 7) octavâ deinde horâ redeunt, idque per totum Septimanæ, Menſis, & Anni circuitum: & ſic deinceps in æternum. Supradicta de *Horarum* initio & fine, ſunt ad diſtinguendum inter computationem vulgarem & computationem Aſtrologorum. Vulgò enim putamus, quòd quando ex Horologio audita eſt aliqua *Hora*, ea tunc inchoatur: ex. gr. auditâ primâ, putamus eſſe initium horæ primæ, quæ durare cenſetur donec audiatur ſecunda: & ſic deinceps. Uſus autem apud Aſtrologos eſt planè contrarius, ſc. ut auditâ aliquâ horâ, ea tum cenſeatur finita: nam ex Horologio auditâ primâ, tunc reputant finiri horam primam, & eodem momento tunc ſtatim inchoari horam ſecundam. Et poſteà auditâ ſecundâ, tunc eam finiri, & eodem momento inchoari horam tertiam. Et ſic deinceps.

Hujus Capitis ſubjectum hoc modo ita breviter ſtrinximus & parciùs tractavimus, cùm præter ſcopum erat de Gentilium Religione accuratiùs & prolixiùs agere. Infinitum eſſet reliquam eorum Idololatriam perſequi, quod integrum Librum poſtularet: ideóque ſuperſedendum duxi.

CAP.

CAP. VI.

De Persarum custodiâ Aquæ, simul & Ignis.

PErsæ erant quatuor Elementorum Custodes & Curatores: unde à Græcis & aliis perperam vocantur *Cultores Elementorum*, qui erant tantùm *Excultores*. Cùm enim Elementa essent prima omnium rerum Semina, illa in honore habebant, & eo nomine in primitivâ suâ puritate conservare studebant. Hoc modo Aërem ita honorabant ut à fœtoribus (quantum esset possibile) immunem servarent: & propter officiosam illam dignationem & reverentiam, Herodotus suo more eos repræsentat, quasi *Aërem* habuissent Deum, *totum* (inquit) *cæli gyrum, Jovem existimantes*. Et ut Terram servarent puram, mortuos suos non humabant, sed Avibus & Feris vorandos & in eorum visceribus sepeliendos relinquebant, ut hoc modo sisteretur fœtor; ut de his suprà diximus. Omnia itaque Elementa servare pura, erat magnæ Pietatis Opus, & tam in hoc Mundo quàm in altero meritorium: nam maximè addicti erant puritati, omnem immunditiem fugientes & procul arcentes. Præcipuam autem curam impendebant in Ignem & Aquam, utpote quæ essent contaminationi maximè obnoxia. Græci istam curam & civilem reverentiam vocant *Adorationem*, & multa falsa eis imputant. Sic Procopius lib. II, cap. 24, dicit *in Ardabiganis esse* Μέγα πυρεῖον --- ὃ σέβονται Πέρσαι θεῶν μάλιστα. Ibi *Ignem inextinctum foventes Magi, cùm alia Sacra procurant studiosè, tum* μαντείῳ ἐς τῶν πραγμάτων τὰ μέγιστα χρῶνται, i. e. *in gravioris momenti rebus ut Oraculum consulunt*. Sic etiam Agathias, ait, *Quòd ignem* ἐς τῶν ἐσομένων πέρι ἀναπυνθάνονται, *de futuris rebus sciscitabantur*: sed fides sit penes autores, cùm tale quid aliunde non constet. Et apud Herodotum dicitur libatum fuisse mari, *Xerxes in Græciam trajecturus, ex aureâ phialâ libavit mari: & posteà Phialam projecit in mare, unà cum Acinace Persico*. Hoc fortè inter Herodoti mendacia numerandum, quasi telo acuto violentiam faceret sacro Elemento. Herod. etiam p. 477, narrat de Xerxis exercitu quid fecerunt apud Strymonem fluvium, *cui Magi mactatis Equis candidis litavêre, aliis etiam quamplurimis medicamentis in fluvium factis*. At Diog. Laërtius refert, *Qui res Magorum scripserunt, Herodotum refellunt:*

nec enim Xerxem tela in Solem jecisse, nec compedes in mari demisisse; quorum utrumque Magi Deum esse arbitrantur. Miror quid mali Herodoto fecerit Xerxes! Dolendum quòd antiquissimus Scriptor addictus fuerit mendaciis! Plutarchus integrum Libellum contra ejus mendacia scripsit in uno genere: quem si de omni genere scripserat, in crassum Tomum excrevisset. Joh. Chrysost. tomo 1, p. 67, eodem modo errat de Persis, Θεὸς παρὰ τοῖς Πέρσαις νομίζεται τὸ Πῦρ, καὶ τιμῶσιν αὐτὸ μετὰ πολλῆς θεραπείας οἱ βάρβαροι οἱ τὴν χώραν ἐκείνην οἰκοῦντες ἔτι καὶ νῦν. Suidas, οἱ Πέρσαι τὸ Πῦρ ὡς Θεὸν ἐσέβοντο. Strabo ait, τῷ πυρὶ καὶ τῷ ὕδατι θύουσι. Et Socrates ait, *Reges* ἐν οἰκῷ τινι τὸ διηνεκὲς πῦρ προσκυνεῖν. Hæc omnia & ejusmodi alia apud Autores extantia, monstrant, talem fuisse exterorum omnium vulgò receptam opinionem; quam tamen ego audacter & peremptoriè assero fuisse vulgarem errorem. Et (quod potius ad præced. cap. pertinuerat,) Justinus ait quòd *Solem esse unum Deum Persæ credunt.* Et Strabo XI, Θεὸν δὲ ἥλιον μόνον ἡγοῦνται, τούτῳ δὲ ἱπποθυοῦσι. Bone Deus, quanta sunt hæc mendacia! Quæ tamen non licuisset detegere, nisi Persarum res meliore autoritate novissemus. Hæc itaque sunt impossibilia & absurda: nam *qui verè Deum toto corde & animo colunt, non possunt quidvis aliud colere cultu divino: sed Persæ verè colunt Deum, ideóque non potest esse verum quòd colant quidvis aliud cultu divino.* Irregulare quidem erat in Xerxe defodere vivos apud *novem vias Edonorum,* (si verum fuerit,) cùm hoc modo Terra inquinaretur. Nec licitum erat eo modo Aquam inquinare, ut Tacitus in Annalibus Lib. 6, de Tiridate Armenorum Rege refert, Tiridatem cùm videret Vitellium cum copiis ad alteram Euphratis ripam consistentem, *placando Amni Equum adornasse,* prosperi transgressûs causâ. Hoc inquam non erat probabile, cùm ejusdem Tiridatis cautela ab inquinatione Aquæ pateat ex eo quod notat Plinius lib. XXX. 11, *Tiridates Magus, ad Neronem veniens, navigare noluit, quia expuere in maria, aliisque mortalium necessitatibus violare naturam eam, fas non putavit.* Ideóque prædicta illa erant falsa, cùm contraria de eodem homine non possunt esse simul vera. Aliàs autem Reges ex plenitudine potentiæ aliquando fecerunt res extraordinarias & violentas, quæ orthodoxo Magismo non annumerandæ, ut cremando Amasis cadaver, cujus alibi mentionem fecimus. Is autem qui Aquam aut Ignem sponte inquinabat, putabatur morte dignus in hoc Mundo, & æterno supplicio in altero: & quicunque Ossa cadaverosa in aquam injecisset, certò damnatus credebatur. Magi itaque ubicunque fuerint, omnibus

omnibus ſibi vicinis aquis invigilabant, aſſignatis Cuſtodibus quorum erat ei unicæ rei operam dare. Eademque Veſtalibus non tantùm Ignis, ſed & Camœnarum Fontis & omnis Aquæ cuſtodia demandata fuit: non autem ut eâ aſpergeretur Veſtæ Templum, ut exiſtimat Lipſius, ſed quia omnem ſibi vicinam aquam tueri debebant. Hujus rei exemplum eſt id quod in amœniſſimæ urbis *Samarcànd* deſcriptione refert *Jacutus* Geographus Arabs, *Quòd ad rivum* [Sogd] *qui mediam urbem perfluit, tam hyeme quàm æſtate pernoctant Magi eundem Rivum cuſtodientes; ad quos ideò piæ donationis jure frugum ripalium pars annuatim pertinet in perpetuum.* Nam cùm Deus nullâ artificiali Imagine repræſentari poſſet; de eis refertur, quòd putent Aquam & Ignem in puritate ſervata, eſſe ſolas Dei Imagines in terris. Sic ex Dinone Clemens Alex. in Protreptico ait, Τὺς Πέρσας καὶ τὺς Μήδυς καὶ τὺς Μάγυς, θύειν ἐν ὑπαίθρῳ τύτυς ὁ Δίνων λέγει, Θεῶν Ἀγάλματα μόνα τὸ Πῦρ καὶ τὸ Ὕδωρ νομίζαντας.

Imò Perſæ exiſtimant peculiari Angelo demandatum eſſe tueri Aquas, cui nomen eſt *Ardiſûr* ſeu *Arduiſûr*, cui etiam peculiaris *Niyâiſh* ſeu *Laudatio* præſcripta eſt, ut legimus in eorum Libris,

[illegible] يعني دريا ورود وچاه وچشمه

Laudatio τῦ Ardiſûr, gratiâ Maris, & Fluminum, & Puteorum, & Fontium,

Laudando eum pro tali tuitione, & precando ut in eâ pergat, Deo gratias agendo pro talium uſu & utilitate, & pro beneficiis quæ ab hiſce Elementis accedunt hominibus. Is itaque Aquis præeſt: & quòd ſit Angelus, conſtat ex nuptiali Formâ, ubi inter Benedictiones Nuptiales quas Sacerdos apprecatur nuptis, (ut ſc. unus Angelus det eis talem Benedictionem, & alius Angelus aliam Benedictionem,) inter iſtas inquam Benedictiones Angelorum quibus hominum cuſtodia demandata eſt, additur & ſequens apprecatio quæ heic ſubjicitur,

[illegible]

Rivos aquarum Arduiſûr det, ſcil. hiſce matrimonio junctis.

Et quidem pro fideli Aquæ & Ignis cuſtodiâ, promittitur magna remuneratio: ſic enim in Libro *Erdavirâph-nâma* narratur, uti in Capite de ſtatu Paradiſiacorum p. 232, 233, legitur, quòd quando *Erdavirâph* Perſarum Legiſlator ultimus à Gabriele à loco ad locum in Paradiſo deductus eſt, in uno loco vidit Populum felicem vultu ad inſtar Lunæ & Solis, amictum tamen alio colore, ita ut tale quid in toto Mundo nunquam auditum aut viſum fuerat: iſti multis aliis

etiam Felicitatis ſiguis ſplendebant. Cúmque quæreret, Quales hi eſſent? Gabriel ei reſpondit, Iſtos eſſe eos qui Eleemoſynas erogaſſent, & ex Meritis ſtamen atque ex Religione ſubtegmen fecerant: qui,

[illegible]

[illegible]

In hoc Mundo cùm Aquam & Ignem benè curaſſent,

Ideò pro mercede jam in Paradiſo ſunt.

Et ibidem p. 236, Aquam & Ignem curare, poſcitur etiam à Fœminis, quibus promittitur Paradiſus, *ſi benè cuſtodierint Aquam & Ignem à fœdatione & malignitate, & à cadaveroſis ac ſordibus fœtentibus.* De cuſtodiâ *Ignis Martis*, conſulatur Liber *Sad-der* Cap. 43 & 93. Cùm itaque quarundam rerum innata Puritas, & aliarum rerum Purificatio Legalis, ſint Deo & Hominibus grata & ubique præcepta; hæc duo Elementa (quæ ratione puritatis Deum quodammodo repræſentare exiſtimantur,) ut Puritatis Emblemata atque Inſtrumenta, meritò præ omnibus rebus inferioribus ubique Gentium foventur & æſtimantur. Nam ut alia multa ex Lege Moſaicâ auditu acceperant, ſic & hoc, quòd ſcil. interna Purificatio, per Legalem ſeu Symbolicam & externam corporis lotionem ſignificaretur: hoc enim in omnibus Perſarum Ritibus ſolenniter faciendum præſcribitur; & quotidie, in *Manus lavando* & *Cingulum induendo* ſunt Preces peculiares & cæremoniæ ſolennes, uti ferè in omnibus ſuis rebus habent Perſæ veteres. Ut autem Perſæ in æternum liberentur à falſâ illâ imputatione colendi Ignem, velim ut Lector adeat ſupra citata Capita 43 & 93 inter Præcepta Zoroaſtris (quæ ſunt Canones Eccleſiæ Magorum,) in Libro *Sad-der*, ubi tantùm præcipitur *cura* & *cuſtodia* Ignis, & Deum orare juxta eum: nulla autem Ignis adoratio ibi præcipitur.

Quamvis autem Fœminis apud Perſas præceptum fuerit benè cuſtodire Ignem & Aquam, id ſubintelligendum eſt de cuſtodiâ privatâ in ſuis ædibus: non enim legimus aliquid de Sacerdotiſſis, niſi in ſupradicto hæretico cultu Veneris, qui ad verum Magiſmum non pertinebat. Ad omnes autem homines apud Romanos, pertinebant ſupra dicta Præcepta, & eorundem Beneficia, de quibus participare credebantur Veſtales, de quibus jam proximè agendum.

CAP.

CAP. VII.

De Vestâ Romanorum & Græcorum.

POstquam (ut ſupradictum) juſſu Divino in Templo Hieroſolymitano inſtitutus eſſet Altaris Ignis perpetuus, & quotidie offerretur עולת תמיד *Sacrificium juge*, eò quòd quotidie & perpetuò ab aliquibus peccaretur; ad hujus imitationem etiam Gentes Æternum Ignem fovendum curabant, novum huncce Religioſum Ritum veteri ſuo Sabaiſmo ſeu Solis & Planetarum ac Elementorum cultui ſuperaddentes; exiſtimando melius eſſe Religione ſuâ abundare, potiùs quàm in aliquâ ejus parte deficere: ſic enim erat eorum mos, nova quævis amplecti, eáque veteribus accumulare; donec tandem egregiam & inexplicabilem Rituum farraginem conſarcinâſſent. Præcipua enim quæ Deus pro ſuo cultu inſtituerat, per Ethnicorum ignorantiam & imperfectam de illis rebus cognitionem & incertam traditionem, in uſum ſuperſtitioſum pertracta ſunt. Sic erant *Urim* & *Thummim*, pro quibus Arabes habuerunt تميمة *Temîma* ſeu τέλεσμα, ſcil. eâdem vocis vi pollente nomine. Et *Phylacteriorum* vice venerunt Arabum تعويذ *Ta'wîd*, *Præſervativa* ſeu *Averrunca*, & حمايل *Hamâïl*, *Appenſoria* ſeu *Amuleta*. Quædam Teleſmata videntur à Deo permiſſa: qualia erant *Aurei Hæmorrhoïdes*, atque *Serpens æneus*, qui ab ipſis etiam Iſraelitis in abuſum pertractus & pro Idolo tandem habitus; qui igitur à piis & orthodoxis poſteà per contemptum dictus eſt נחשתן *Nehúſhtan*, *æneum quiddam*; ideóque rejectus & abolitus eſt.

Judæi quidem olim pro Sacrificio jugi, in Templo Ignem in Altari alebant perpetuum: & ne fortè Ignis extingueretur, Lampadem habebant in Templo, uti & hodie in Synagogis ſuis ſervant Lampades, quarum ſaltem una die noctéque ſemper ardet: & publicarum Precum tempore, ejuſmodi plurimæ, vel ſaltem accenſæ Candelæ, per totum Synagogæ circuitum in ſummo muro appenſæ & lucentes cernuntur. Cumque Judaica Religio per Orbem percrebreſceret evidentibus miraculis confirmata, & Dei præſentiâ ejúſque familiari colloquio concomitata, & Divina Lex è terrebundis tenebris & Igne cum tonitruis in conſpectu Gentium tradita in cacumine Montis Sinai in Arabiâ, & Iſraelitæ per Mare rubrum ſummo miraculo traducti; hæc inquam

quam omnia (cum perpetuis Victoriis, & Aquâ è petrâ elicitâ, & ductu Nubis & Ignis Iſraelitas præeunte,) juſtiſſimam admirationem in omnibus totius Orbis Gentibus genuerunt, imitationemq; pepererunt. Hinc ſparſis rumoribus & perlatis nuntiis factum, ut celebres evaderent Judæorum Ritus, inter quos Cuſtodia Ignis; unde non tantùm Orientales, ſed & Græci ac Romani illuſtriorem hanc Judaicæ Religionis particulam ſibi adſciverunt. Et, ut omnes alii fecerunt, ſic etiam quòd Numa ſuum Ignem Sacrum ejúſque varium miniſterium à malè intellectâ Lege Moſaicâ deſumpſerit, nobiſcum ſentit Tertullianus in Libro de Præſcr. Hæret. p. 247, his verbis; *Cæterùm ſi Numæ Pompilii Superſtitiones revolvamus, ſi Sacerdotalia Officia, Inſignia, & Privilegia; ſi Sacrificia, Miniſteria, & Inſtrumenta, & Vaſa ipſorum Sacrificiorum, ac Piaculorum & Votorum curioſitates conſideremus, nonne manifeſtè Diabolus moroſitatem illam Judaicæ Legis imitatus eſt?* Nempe ut in Altari Judaico Ignis ſemper die noctéſque ardere debuit, ſic fecit Numa, adhibitis omnibus Ritibus & Miniſteriis Moſaicis.

Numæ autem Igni Sacro à Latinis impoſitum eſt nomen *Veſta*; quod quidem factum eſt à Græco Ἑστία, mutatâ Aſpiratione in *V*, ut in Ἑσπέρα *Veſpera*, & in multis ejuſmodi aliis. Et quidem Ἑστία videtur circa tempora Moſis in Linguam Græcam adſcita vox, cùm Homeri æſtate eſſet vulgò ab omnibus recepta. Nam hoc non erat aliquod vulgare Ignis nomen, nec origine Græcum; ſed exoticum. Ut enim ſuum Ignem Sacrum ab extra petiverunt, ſic etiam unà & nomen: nam Ἑστία eſt Hebræo-Chaldaicum אשתא *Eſta*, i. e. *Ignis*: adeò ut *Veſtæ* ſacrificare, ſit *Igni* ſacrificare. Cúmque Ἑστία planè ſit ab *Eſta*, videretur non tam per Spiritum aſperum quàm per lenem legendum. Et ab eâdem origine in eundem uſum Zoroaſtres captavit ſuum استا *Eſta*, quo primariò *Ignis*, deinde *Liber* Ignis cuſtodiam docens notari ſolet: & hoc apud Perſas ſæpè mutatur in وستا *Veſta*, & اوستا *Aveſtâ*, ut ſuo loco magis diſtinctè docebitur. Procop. lib. I. cap. XXIV, de Perſarum Igne loquens, addit, Τοῦτ' ἐστὶ τὸ Πῦρ, ὅπερ Ἑστίαν ἐκάλουν τε καὶ ἐσέβοντο ἐν τοῖς ἄνω χρόνοις Ῥωμαῖοι, *Hic eſt ille Ignis quem Romani Veſtam vocabant, & ſuperioribus temporibus venerabantur.*

Romæ quidem ſeptingentis ante Chriſtum annis *Veſtam* inſtituit Numa Sennacheribo coævus, circa initium Monarchiæ Aſſyriorum. Et ſanè longè ante Numæ tempus Græci habuerunt ſuum Πῦρ ἄσβεστον, quod primò à Virginibus; & cùm ſubinde vitiarentur, à Vetulis ultra nubendi ætatem provectis die noctéque fovendum erat Delphis

&

& Athenis alibi: &, si fortè extingueretur, non à communi culinari Igne accendendum erat, sed à radiis Solaribus aut alio curioso modo renovandum.

Non licebat eis jurare nisi per Vestam suam; atque Persæ solenniter jurantes, id faciebant coram Igne. Vestæ Ædes in vetustis Nummis Romanis cernuntur rotundæ. Secundùm Festum, *Penus* vocabatur locus intimus in Æde Vestæ, tegetibus septus, qui certis diebus circa Vestalia aperiebatur. Ii dies religiosi habiti. Et quidem Vestæ Templum de die patuit omnibus, & masculis interdiu ingredi licebat; noctu autem non item, nam ibi pernoctare nefas fuit omni masculo. Nec ulli unquam Viro hujus Templi Penetralia adire licuit, sed solis Virginibus Vestalibus, quæ Secreta Domûs celare tenebantur: cùm ibi servaretur Romani Imperii *Pignus*, quod à Doctioribus creditur *Palladium*, (seu parva Pallas 4 cubitos longa,) quod nulli nisi Vestalibus videre licuit; ut hac ratione religiosiùs servaretur dicti Pignoris Veneratio: cùm nimia familiaritas contemptum peperisset, sed ignota veneramur sciendi aviditate allecti. Nam in Vestæ Templo Simulachrum erat nullum ab hominibus colendum, sed tantùm altior quidam Focus, (ut in Persarum Pyréis hodiè cernitur,) seu Ara in quâ Vestæ sacrificabant, dicente Pausaniâ. Nec opus erat Simulachro, cùm Ignis esset sola Dei Imago. Nec Vestæ propriè sic dictæ ulla erat Effigies: quid ergò vult D. Dempsterus nescio, dum dicat Romanos ferè singulis Domibus habuisse ad fores Vestæ effigiem; quæ tamen (ni fallor) non erat *Vesta*, sed *Hecate*. Nisi fortè id velit quod affert Cæl. Rhodig. p. 562, scil. Vestam quibusdam haberi *Terræ Animam*, aliis *Terram*, quam veluti Mulierem fingebant Tympanum gestantem, quoniam Ventos in se contineret.

Frequentia videntur fuisse Sacrificia; eáque non tantùm interdiu, sed & noctu: nam Seneca in Lib. 5. de Providentiâ, memorat *Sacras Vestales noctibus excitari solitas ad facienda Sacra, dum aliis profanis somno indulgere licebat.* Virgo autem sacrificatura, habebat Tempora redimita Vittâ seu Tæniâ laneâ, de quâ videri possunt plura in Lipsii Tract. de Vestâ & Vestalibus, cap. 12. Capiti quoque impositam habebat & ab eo dependentem promissiorem Stolam albam, prætextam, quadrangulam oblongam, quæ Fibulâ comprehendebatur: & in manu Suffibulum tenebat, dicente Festo. Stolæ autem seu Togæ (si ita appellare liceat) Lacinia erat in humerum rejecta, ne sacrificantem impediret.

Virgines

Virgines Vestales erant primò *Quatuor*, deinde *Sex;* non autem 20, ut quidam volunt, sed ex Viginti selectæ. Hæ quia sacerrimæ habitæ, malâ morte mulctandæ erant, si impositam Castitatis Legem transgrediebantur: tunc enim vivæ in terrâ defossæ sunt & suffocatæ. De his A.Gellius lib.1,cap.12, ex Labeone Antistio docet qualis esse debeat Vestalis Virgo, scil. *Minorem quam annos 6, majorem quàm annos* 10 *natam negaverunt capi fas esse. Item, quæ non sit patrima & matrima. Item, quæ linguâ debili sensûve aurium deminuta, aliave quæ corporis labe insignita sit. Item, quæ ipsa aut cujus pater emancipatus sit: etiam, si vivo patre, in avi potestate sit: item, cujus parentes alter ambóve servitutem servierunt, aut in negotiis sordidis deversantur. Sed eam cujus soror ad id Sacerdotium lecta sit, excusationem mereri ajunt: item, cujus pater Flamen aut Augur aut XV vir S.F. aut qui VII vir Epulonum aut Salius est. Sponsæ quoque Pontificis & Tibicinis Sacrorum filiæ vacatio à Sacerdotio isto tribui solet. Præterea Capito Atejus scriptum reliquit, Neque ejus legendam filiam qui domicilium in Italiâ non haberet, & excusandam ejus qui liberos trîs haberet. Virgo autem Vestalis quæ simul est capta atque in atrium Vestæ deducta & Pontificibus tradita; eo statim tempore sine emancipatione ac sine capitis minutione è patris potestate exit, & jus testamenti faciundi adipiscitur. De more autem ritúque capiundæ Virginis litteræ quidem antiquiores non exstant, nisi quæ capta prima est à Numâ Rege esse captam. Sed Papiam Legem invenimus; quâ cavetur ut Pontificis maximi arbitratu Virgines è populo viginti legantur; sortitioque in concione ex eo numero fiat; &, cujus Virginis ducta erit, ut eam Pontifex maximus capiat, eáque Vestæ fiat. Sed ea sortitio ex Lege Papiâ non necessaria nunc videri solet: nam, si quis honesto loco natus adeat Pont. Max. atque offerat ad Sacerdotium filiam suam, cujus duntaxat salvis religionum observationibus ratio haberi possit, gratiâ Papiæ Legis per Senatum fit. Capi autem Virgo propterea dici videtur, quia Pontificis maximi manu prehensa, ab eo parente (in cujus potestate est,) veluti bello capta abducitur. In libro primo Fabii Pictoris, quæ verba Pontificem maximum dicere oporteat, scriptum est. Ea verba hæc sunt:* SACERDOTEM VESTALEM QUÆ SACRA FACIAT QUÆ IOUS [Jovis] SIET SACERDOTEM VESTALEM FACERE PRO POPOLO ROMANO QUIRITIBUSQ. UTEI QUÆ OPTUMA LEGE FOVIT, [fuit,] ITA TE AMATA CAPIO. In Com. Labeonis quæ ad 12 Tabb. composuit, ita scriptum est, *Virgo Vestalis neque hêres est cuiquam intestato, neque intestatæ quisquam: sed bona ejus*

in

TAB. IV.

Vestales ministrantes.

Vestalis cũ temone et globo effundens libationem.

Vestalis manu tenens simpullum.

Vestæ templum.

Vestalis armata, manu tenens Palladium.

Admodum Reverendo in Christo Patri, IOHANNI div. perm. Episcopo Ossoriensi, hasce Vestalium Icones ex vet. nummis desumptas, Gratitudinis ergô lubens meritóq; D.D.D. Autor T. H.

in publicum redigi ajunt: id quo jure fiat, quæritur? *Amata* inter capiendum à Pont. Max. appellatur, quoniam quæ prima capta eſt, hoc fuiſſe nomine traditum eſt.

Aliquando offerebant Holocauſta, quæ à ſeniore Virgine ſacrificari debebant, ut canit Ovidius in 4 Faſtorum,

Igne cremat Vitulos quæ natu maxima Virgo eſt.

Hujus rei Ritus viſitur in Galbæ Nummo, ubi eſt *Temo* & *Globus*, & perſona aliqua in Ara ſacrificans. Globus fortè vult Veſtam aliquando *Terram* ſignificare.

Tricennale tempus quo miniſtrare tenebantur Veſtales, partim diſcendo, partim docendo, & partim exercendo inſumebant, nempe Decennium in ſingulis. Harum ſenior dicebatur *Maxima*, ut ſuprà Ovidius habet. Et quævis Virgo cùm primò à Pontifice caperetur, (nam quaſi vi arripi ſolebat, parentibus interim per præmia & aliter contranitentibus,) ab eo compellari ſolebat *Amata*, ut ſuprà ex Gellio habes: at ea quæ ſuâ vice ad ſacrificandum accincta, dicebatur *Armata*, autore Feſto. Ideóque eæ in antiquis Nummis ſtolatæ ſtantes coram Arâ, alterâ manu tenent Haſtam, alterâ vel Suffibulum vel Pateram libatoriam. Aliquando (ſc. ſummo imminente periculo Reip. ſeu Imperii ruinam minitante,) alterâ manu tenebatur Palladium, quod ſcil. in eodem Templo ſervatum, à nemine alio, ne quidem ab Imperatore hoc impetrante, viſendum. Aliis temporibus (nam varii erant Ritus,) Veſtales cernuntur dextrâ Simpullum, aliquando Tympanum, & ſiniſtrâ Tædam ſeu Facem ardentem gerentes, quia de nocte etiam Sacra facienda erant: atque Camœnarum Fonti (qui dicente Plutarcho Veſtæ ſacer,) tam interdiu quàm noctu invigilabant ejúſque curam gerebant, quod ſine accenſâ face vix fieri potuit. Nam ut de Perſis ſuprà memoratum, Ignis & Aquæ cura erat tam in hoc Mundo quàm in altero meritoria, ſic etiam apud Romanos (dicente Suidâ) Veſtalibus Ignis & Aquæ cura demandata eſt. Præcipua itaque Veſtalium cura erat Sacrificia ritè peragere, Aquam ab omni immunditiâ immunem ſervare, & Ignem die noctéque alere, ne extingueretur: nam grave erat & terribile Imperio omen, ſi ſacer Ignis fortè extinctus eſſet. Quòd ſi Virginum culpâ factum accideret, illa Virgo cujus vices erant Ignem curare, à Pontifice flagro admonebatur; privatim tamen, & interpoſito Velo, pudicitiæ & modeſtiæ ſervandæ ergô. Et tamen ſemel quotannis Sacrum Ignem extingui libenter ſinebant exeunte & finito veteri Anno, ut cum felici

omine novus accenderetur ineunte novo Anno inchoato à menſe Martio, qui (ut ſuprà notatum) Igni ſacer, utpote qui ab igneâ Martis Stellâ denominatus eſt. Eorum itaque Annus tunc à Martio Menſe inchoabatur: & (dicente Macrobio) *Primâ die Menſis Martii Ignem novum in Veſtæ Aris ſolebant accendere; ut incipiente Anno, cura denuò ſervandi novati Ignis inciperet.* Hoc indigitâſſe videtur Ovidius in Libro Faſtorum,

Adde, quòd arcanâ fieri novus Ignis in æde
Dicitur, & vires flamma refecta capit.

An novi Anni gratiâ hoc fecerint Perſæ, non dicitur: ſed idem facere ſolebant Perſæ in honorem Regum, (hoc eſt, in morte veteris & inauguratione novi,) ut Ignis ſacer aliquam cum eis ſympathiam habere videretur; nempe ut defuncto & extincto Rege, ſacrum Ignem ſimul emori & ſponte extingui ſinebant, eundem rurſus in novi Regis honorem de novo accendentes; quaſi inſinuarent ab illis Regibus pependiſſe quicquid erat Sacrum, utpote cum eis ultrò moriens, & poſteà cum alio Rege reviviſcens.

Quando verò apud Romanos Ignis de novo accendendus eſſet, (ut dicit Feſtus) *mos erat felicis materiæ Tabulam ſeu Aſſerem terebrare, donec exiliret Ignis, quem cribro excipiens Virgo ad Ædem Veſtæ ferebat.* Sic etiam Simplicius in Ariſtotelem, Ἀπὸ ξύλων δὲ πῦρ ἐκβάλλουσι, &c. *Ignem ex Lignis excutiunt, alterum Lignorum tanquam Terebram in altero circumvertentes.* De hoc ritu apud Perſas & alios orientales poſteà diſſeremus. Plutarchus refert, *Si apud Græcos Sacer Ignis extinctus, non à communi Igne rurſus accendebant; ſed ex ipſo Sole, (ei oppoſitis Scaphiis ſeu Vaſculis metallicis quæ cavata ſint æqualibus lateribus rectangulis trigonis, unde emicantes Radii in quoddam centrum coacti;) applicatum fomitem accendebant.* Hac nempe ratione putabant ſe Ignem cœleſtem accepiſſe. Idem hodie ſolemus facere cum concavis Uſtoriis metallicis; ſed rotundâ formâ, quæ melior. His dictis & quoque multis aliis modis (ſcil. 101) Ignem ſacrum de novo accendendum præſcribunt Perſæ, ut poſteà ſuo loco dicetur. At ubi ad continuandum Ignem Ligna deſunt, oleo in Lampade Ignis inextinctus ſervatur, ut fit in minoribus Synagogis indotatis apud Perſas.

Macrobius Saturnalium Lib. I, cap. 16, innuit datum fuiſſe *Sacrorum Regem Regulúmve* his verbis, *Ad Regem Sacrificulum ſeu Regem Sacrorum, Virgines Veſtales certâ die ibant, & dicebant, Vigilâſne Rex? Vigila.* Porphyrius de Abſtinentiâ lib. 4, fol. 82, inſinuat

Puerum

Puerum quendam ſacrificare ſolere: *Sicut enim in Myſteriis* ὁ ἀφ' Ἑςίας λεγόμενος παῖς *qui à Veſtâ dicitur Puer, exquiſitè omnia quæ mandata fuerint, agendo pro omnibus qui initiantur, Numen placat; ita in Gentibus & Civitatibus idem faciunt Sacerdotes, dum pro omnibus ſacrificant*, &c. Alex. ab Alex. Lib. III, cap. 12, dicit quòd Veſtæ non Vino, ſed de Numicio flumine libabatur: idque colligit ex Virgilii Verſu,

Hæc fontis ſtagna Numici. -------

Sed videatur quòd Vino etiam libabatur, cùm Juvenalis canat,

Cum farre & vino Janum Veſtámque rogabat.

De Veſtæ Ritibus copioſè diſſerit D. Dempſterus ad Roſinum. *VI dies Martii (qui eſt pridie Non.) ſacer Veſtæ erat, Thus in Focis adolendo.* Et Alex. ab Alex. Lib. V, cap. 12, *Veſtæ ſiquando Veſtales Virgines ſacra libarent vel rem divinam facerent, eo cultu ornatúque, ut erant, & vittatæ peragebant. Album tamen* (ut ſuprà) *prætereà veſtimentum quod Suffibulum vocabatur, oblongum & prætextum & quadrangulum in capite ſumebant, fibulâque ſubnectebant. Tum captâ Molâ & Sale tuſo ac in ollam fictilem miſſo, mox in Aquam injecto, ſacra faciebant: calicibúſque fictilibus, quas Culullos dicebant, Veſtæ & diis libabant.* Et idem Dempſterus p. 262, Veſtalium Aræ adſtantium & miniſtrantium Iconiſmum exhibet, additque, *Item, V Idus Junii feriæ erant Veſtæ, ſeu* (ut Varro ait) *Veſtalis dies, ut Virgines Veſtales Veſtæ ſacrificarent. Hoc die Convivia paſſim ante Focos agitabantur, cibi etiam ad Virgines à civibus mittebantur Deæ Veſtæ libandi; & Aſini floribus coronati, atque è pane veluti Monilia quædam gerentes circumducebantur per urbem. Molæ item Sertis & Floribus ornabantur, & quieſcebant.* [Differt *Mola aſinaria* à *ſalſâ Molâ* ſupradictâ.] De hoc Ovid. 6 Faſtorum,

Ecce coronatis panis dependet Aſellis,
Et velant ſcabras florida Serta Molas.

Harum Cæremoniarum ac Rituum cauſas Ovidius explicat, viz. quòd olim nullus Molarum uſus fuerit: ſed Farra ſolummodo in Furnis Veſtæ, hoc eſt, Ignis beneficio torreri conſueverit; indeque mos ſervatus fuerit ut hoc die & Foci & Deus Focorum (quæ Veſta eſt) à Piſtoribus colerentur: & Aſini, qui ſcil. primis temporibus Veſtæ beneficio immunes à circumagendis Molis eſſent, cùm nullus earum Romæ uſus eſſet, vacarent & feriarentur. Sic ille. Cur autem iidem Aſini floribus coronati Panes ex collo dependentes geſtare ſolerent, hanc rationem affert, quia ſcil. Aſini Sileni clamore, Veſta è Somnis excitata, inſidias & libidinem Priapi effugiſſet. Sic Ovid. 6 Faſt. verſu 309,

 Venit

Venit in hos annos aliquid de more vetusto,
Fert missos Vestæ pura patella cibos.

Vestales nudis pedibus ad Vestæ Templum ibant, quia (dicente Ovidio) eâ parte lacunæ essent, ut sicco pede Templum Vestæ adiri non potuerit; quod posteà in vetustatis memoriam, quamvis siccatis jam lacunis, continuatum est.

Quomodo Vestæ obtulerint Molam, consule Gyraldum Tom. 1, p. 224. Et ibidem vide plura de Vestâ p. 524. At apud Alex. ab Alexandro Lib. V cap. 12 totum est de Vestâ, prolixè & benè: non transcribam, sed Lectorem illuc remittam. Ab eo fortè suum de Vestâ Tractatum mutuaverit Lipsius; qui etiam narrat Ægyptios & Afros eundem morem servandi Ignem Sacrum habuisse. Has opiniones foverunt Philosophi, de quibus Clem. Alex. p. 42, 43, *Parmenides Eleates introduxit deos Ignem & Terram. Ex his alterum solum deum existimârunt Ignem Hippasus Metapontinus & Ephesius Heraclitus. ---Heraclitus & ejus Sectatores Ignem tanquam ortûs rerum Principium colebant, qui Ignis illis dictus est* Ἥφαιστος *Vulcanus. Persarum etiam Magi Ignem coluerunt, & multi ex iis qui Asiam incolunt: quin etiam Macedones, ut ait Diogenes in primo Persicorum. Ne Sauromatas recenseam, quos refert Nymphiodorus in Libro de Legibus Barbaricis, Ignem colere, aut Persas & Medos & Magos?*

In Britanniâ Minervæ Numen colebatur, in cujus Templo perpetui Ignes nunquam coalescere in favillos, sed in saxeos globos verti ferebantur, ex Solino cap. 35, sub finem. Et Cambdenus in Britannia p. 747, in Comitatu Kildar, meminit Sanctæ Brigidæ ante 1000 annos Sancti Patricii Discipulæ, *Cujus inquit miracula & Ignem inextinctum (tanquam in Vestæ adytis penetralibus) à Virginibus sacris asservatum, cinere nunquam excrescente, Scriptores commemorârunt.*

Vestam quoque coluisse Scythas seu Sarmatas tradit Herodotus p. 275, 276, *Scythas colere Solem & Vestam ante omnes: dein Jovem, Tellurem, Apollinem, Venerem cœlestem, Martem, Herculem, & Neptunum. Sed Simulachra & Aras, & Delubra non facienda putabant, præterquam Marti. Eorum linguâ Vesta dicebatur Tabiti; Jupiter, Papæus; Tellus, Apia; Apollo, Oetosyrus; Neptunus, Thamimasades. Martis Templum fiebat Sarmentorum fascibus, sub quibus erat ferreus Acinacis, qui Martis simulachrum, cui annuas Hostias immolabant; & plùs huic Acinaci quàm cæteris diis.* Hoc fit Acinaci, quia per Gladium suum vivunt & alios devincunt. De Scythis quoque Mongolis seu Mogolo-

Tataris

Tataris ultra Imaum talia tradit Joh. de Plano Carpini, qui circa 450 ab hinc annis apud eos fuit: *Solem & Lumina & Ignem venerantur & adorant, & Aquam & Terram, eis Ciborum & Potûs primitias offerentes, idque potissimùm manè antequam comedant & bibant: nam de cultu Dei nullam Legem observant.*----*Utuntur Incantationibus*, &c. *Et cùm ipsis à dæmonibus respondetur, credunt quòd Deus ipsis loquitur; quem Deum vocant Ytoga, sed Comani eum Cham appellant.* ---*Nam reverà colunt statuam Gingiz-chân, & cogunt alios eandem adorare vel se erga eam flectere. Habent etiam Statuam in Curru ante Ordas suas, & alias Statuas è Filtro ad utrumque latus januæ: & credunt has tueri pecora sua.*

Apud Festum extat Barbarum nomen *Exfir*, quod exponitur *Genus suffitionis à Vestalibus parari solitæ.* An ergò Artem Chemicam noverunt? Hoc enim videtur malè scriptum pro Arabico اكسير *Exsîr* seu *Icsîr*, vulgò cum Articulo الاكسير *El Icsîr* vel *Elixir*; quæ est *Quintessentia* Chemicis notissima, scil. purior & spiritualior pars ex crassiore quâvis materiâ extracta per vim ignis, quæ in ignem injecta, flammam auget eámque vehementiorem & exultantiorem reddit. Est itaque reverà *Extractio* seu *Extractum.* Sed quoad primam notionem vocis اكسير *Icsîr*, eâ significatur *Fractio*; q. d. quando ex aliquo corpore 4 Elementis composito (uti est corpus naturale quodvis,) extrahitur aliquod *Quintum* ex eis omnibus conflatum, id itaque *Quinta-essentia* vocatur: hæc fit ea 4 Elementaria corpora penetrando & quasi frangendo, quæ itaque perfracta relinquuntur, dum per ea perrumpitur extrahendo tale *Elixir.* Et eadem videtur ejusdem vocis vis apud Mathematicos, ubi in dimensionibus Terræ, Diametri ejus Dimensio seu quantitas per cubitos seu pedes numerata, in Libris Arabicis vocari solet, اكسير الارض *Icsîr terræ*, q. d. per medium ejus *perruptio* ut talis ejusdem mensura eliciatur.

CAP. VIII.

De Vestâ Persarum seu de Ignis custodiâ apud Sacerdotes Magos.

SI vox اَسْتا *Esta* seu وَسْتا *Vesta* originaliter significat *Ignem*, hi (si opus sit) vocari possunt *Igniarii Sacerdotes* seu *Vestales Viri*, qui erant uxorati: nam tam his quàm omnibus aliis jussum est nubere, quia procreatio Liberorum qui futuri sint *Fideles*, meritorium est in hac vitâ & in alterâ. Isti autem qui ab aliis vocantur *Sacerdotes Ignis*, meliùs merentur vocari *Sacerdotes Dei*, (uti reverà erant,) quamvis circa Ignem & ejusdem custodiam versati, uti erant Judæorum Sacerdotes quorum erat Altaris Ignem perpetuò alere & inexstinctum servare. Atqui nec horum nec illorum totum negotium erat circa Ignem, sed & Preces publicè recitare & alia Officia Sacerdotalia & Ecclesiastica quotidiè præstare, ut alibi in suo loco docebitur, ubi ministrandi modus monstrabitur. Quia verò unà cum cultu Dei Omnipotentis, nimis officiosi erant circa Ministerium Ignis, *pyrodu-liam* quandam erga eum exercendo & præstando, Græci & Mohamme-dani (ut alibi innuimus,) hæc videntes & ignorantes quòd reverà colebant Deum, perperam imaginati sunt totam eorum Religionem consistere in solâ illâ *pyroduliâ* seu civili cultu Ignis, eosque circa eam solam versari, non dubitantes ergò eos absolutè *Atèsh-perèst* seu *Igni-colas* nuncupare, cum aliis opprobrii nominibus quæ posthac suo loco recitantur. Isti nunquam peccata sua confitentur nisi Deo, nec eorum remissionem petunt nisi ab illo: sed tamen amant hæc facere coram re Sacrâ, scil. coram Igne aut Sole tanquam coram teste. Nam ut Judæi in Templo confitebantur Deo peccata sua dum Ignis sa-cer arderet juxta eos, sic Persæ Deo confitentur peccata sua, Igne sacro ardente juxta illos. Et ut Judæi tenebantur tam alia Ministe-ria facere quàm Ignem sacrum die noctequè alere, sic & Persæ. Hi ergò non sunt magis Sacerdotes Ignis quàm erant Sacerdotes Judaici: cùm utriusque munus esset tam Ignem quàm alia Ministeria curare, eisque suis vicibus attendere & excubias agere. Si itaque alicui li-bet esse malitiosum, potest Judæorum Hierarchiam vocare *Sacerdo-tium Ignis*, & eorum Sacerdotes *Laniones* nominare.

Apud Persas itaque *Custodia Ignis* ejusdem originis ac antiquitatis est

eſt cum Romanorum *Veſta*, ſumpto illuſtri exemplo à Templi Hieroſolymitani Altari in quo *Ignis perpetuus* ardebat. Cùm enim Græci & Romani ab illis temporibus Sacrum Ignem ſervaverint, vix crediderim Perſas in hac re fuiſſe ultimos. Et quidem non eſt dubitandum quin Perſæ per plurima ſecula *Veſtam* ſeu *Ignem* ſervaverint, antequam Zoroaſtres ſuas in Religione peculiares Reformationes Guſhtaſpi commendaret & obtruderet, ſuadendo ut adhuc plura *Pyréa* extruerentur. Suprà diximus veram Perſarum Religionem fuiſſe & adhuc eſſe veri Dei cultum ejuſque ſolius adorationem divinam; in quem uſum ex eorum ſententiâ non opus fuit Templorum, ut Strabo & Herodotus & Cicero aliique affirmant: eo itaque nomine Templa abhorrebant, quia Dei Majeſtas nimia erat ut intra anguſtos parietes comprehendi poſſet. Græcorum itaque Templa Idololatrica vaſtabat & ſubvertebat Xerxes, ut alibi diximus. Nec pro civilibus cæremoniis Mithræ præſtandis, opus erat Templorum, quippe quæ meliùs ἐν ὑπαίθρῳ *ſub dio* præſtari potuêre. At pro cuſtodiâ Ignis à quo tempore eum ſervaverint, Templa (Judæorum exemplo) fuerunt ſemper neceſſaria; cùm ſine ejuſmodi Domiciliis, Ignis inextinctus ſervari non potuit. Ideóque quæ tantùm pauca erant, multiplicari juſſit Zoroaſtres, in ſuâ reformatione. Unde conſtat quòd ſupradicti autores negantes Templa fuiſſe Perſis, intelligendi ſunt cum dictâ limitatione; cùm id abſolutè dictum, planè non fuerit verum.

Ex quo itaque Perſæ ſervaverunt Ignem perennem, ex eo etiam neceſſe fuit eos pariter habuiſſe aliquot *Pyréa* in quibus talis Ignis ſervaretur. Non autem neceſſe fuit ut ubique habuerint multa *Pyréa*, cùm eiſdem temporibus in Græciâ habuerint tantùm pauca, & in Româ tantùm unum in generale bonum totius Gentis, ubi pro populo univerſo litabatur. Et quidem quòd tantùm pauca *Pyréa* tunc habuerint Perſæ (præterquam quòd rationi conſentaneum ſit,) colligimus ex eorum Hiſtoriis, in quibus narratur Guſhtaſpem Zoroaſtris inſtigatione multiplicaſſe Pyréa, eáque ubique extruxiſſe; unde eorum anteâ paucitas arguitur. Suam itaque Ignis cuſtodiam habuerunt ante Zoroaſtrem: is enim non apparuit ante tempora Hyſtaſpis: eos autem dictam Ignis cuſtodiam habuiſſe ſub Medorum Monarchiâ ſatis liquet. Nam de *Hûſhangh* Medorum Rege tantùm non antiquiſſimo, refert *Tábari*, هوشنگ — مغان گفتند كي آتش پرست بودن

بون واز ما بون وجهودان گفتند كي بر دين ما بون *Hûshangh*--*Magi dixerunt quòd fuit Ignicola & ex nobis fuit* : *& Judæi dixerunt quòd de Religione noſtrâ fuit.* Is nempe Deum adoravit, & Ignem honoravit : & cùm tam Magi quàm Judæi ſic etiam facerent, & ambo talem etiam Ignem in reſpectivis ſuis Oratoriis tunc ſervarent, utræque Gentes propter Ignis cuſtodiam, hunc pientiſſimum Regem de ſuâ Religione fuiſſe voluerunt, de eo poſteà contendentes & altercantes. Sed notandum eſt quòd *Tábari* Mohammedanus perperam repræſentat Perſas vocantes ſeipſos *Ignicolas* : quòd nunquam faciunt : ſed hoc eſt Improperium ſeu dedecoris nomen à Mohammedanis impoſitum, & à Perſis inter ſeipſos non uſurpatur. Et idem in ſequentibus ex *Tábari* citationibus obſervandum. Is enim de antiquo Medorum Rege *Aphiridûn* narrat, آفريذون — ومغان گويند كي وي آتش پرست بون *Aphiridûn*----*Magi ajunt quòd ille fuit Ignicola.* Hiſtoricus *Emirchond* dicit hunc Religioſum Regem aſſumpſiſſe ſibi Eccleſiaſticum Titulum موبذ *Mûbad* ſeu *Præſulis.* Et poſteà de tempore Regis *Manûgjahr* idem *Tabari* dicit, وايشان آتش پرست بودند *Et ii tunc Ignicolæ fuerunt.* Atque (ut de aliis intermediis Regibus taceatur,) certum eſt *Cambyſis* temporibus Ignem æſtimatum fuiſſe ſacrum, cùm Herodotus taxet eum feciſſe id quod (ſecundùm Perſarum Religionem) non erat Sanctum, comburendo *Amaſis* Regis Ægypti cadaver, quippe quo Ignis pollueretur, ut antea notavimus. De *Cyro* etiam conſtat, eum magnum aliquod opus ſuſcepturum, adiiſſe Eccleſiam, ubi Deo cultum & Igni cæremonias faciebat : non quaſi ſolum Ignem eo in caſu adiiſſet, ſed quia mos erat ut primo ingreſſu in Eccleſiam, uſitatam reverentiam exhiberent Igni, & deinde Deum orarent, ut alibi fuſiùs docuimus. Sic Xenophon (ſi ei fides,) πρῶτον ἑςίᾳ ἔθυσεν : ubi ἔθυσεν, non *Sacrificavit*, ſed quaſvis cæremonias feciſſe ſignificat. Et quamvis eſſet Dei Templum, tamen vocabatur *Pyreum* ſeu *Ædes Ignis*, (quòd Ignis in eo aleretur ut in Templo Judaico,) quod non habebatur malum Epithetum : & quo zelo Cyrus Deum adoraturus ad *Pyréum* ſeu Templum venerit, narrat *Phirdauſi* Libri *Shahnâmæ* Autor his Verſibus,

بيامد خروشان بآتشكده *Venit exultabundus ad Ædes Ignis,*
بگسترده بر موبدان سيم وزر *Circumfundens ſuper Præſules Argentum & Aurum,*
بر آتش براكنده چند گهر *Et in ipſum Ignem aliquot Uniones ſpargens.*

Hoc

Hoc modo deduximus Ignis cuſtodiam ab initio Monarchiæ Medorum ad Hyſtaſpem. His quoque pleniorem fidem facit Shahriſtâni Arabs, ſaltem à tempore Regis *Phridûn* & *Gjemſhîd*, واما بيوت النيران
للمجوس فاول بيت بنا افريدون بيت بطوس وآخر بمدينة بخارا
هو بردسون و اتخذ بهمن بيت بسجستان يدعي كركر اولهم بيت
في نواحي بخارا يدعي قباذان وبيت نار سمي كوسية بين فارس
واصفهان بناه كيخسرو وآخر بقومس سمى حرير وبيت نار يسمي
كنكدر بناه سياوش في مشرق الصين وآخر بارجان من فارس اتخذه
ارجان جد بشتاسف وهذه البيوت كانت قبل زرادشت ثم جدد زرادشت
بيت نار بنيشابور وآخر بفسا وامر بشتاسف ان يطلب نارا كان
يعظمها جم فوجدوها بمدينة خوارزم فنقلها الى دارابجرد وسمي آذر
خره و المجوس يعظمونها اكثر من غيرها وكيخسرو لما خرج الي غزو
آفراسياب عظمها و سجد لها ويقال ان انوشيروان هو الذي نقلها
الي الكارمان فتركوا بعضها و حملوا بعضها الي فسا وفي بلاد الروم
علي باب قسطنطينية بيت نار اتخذه شابور بن اردشير فلم يزل كذلك
الي ايام المهدي و بيت نار باسفينيا علي قرب مدينة السلم لبوران
بنت كسري وكذلك بالهند والصين بيوت نيران و اما اليونانيون
فكان لهم ثلثة ابيات ليس فيها نار وذكرناها *Fuerunt Magis aliquot Pyréa, quorum primum erat illud quod Aphridûn extruxit in Tûs: & aliud erat in urbe Bochâra, dictum Bérdeſûn. Prætereà Behman erexit in Sigjiſtân Pyréum dictum Ghérgher* [ſeu Ghârgher.] *Ex primis eorum fuit in Bochâra Pyréum dictum Kobâdân: eratque inter Phârs & Iſpahân Pyréum dictum Cauſiya, quod extruxit Kei-Choſrav: & aliud in Kûmus dictum Harîr. Erat quoque Pyréum dictum Ghangh-diz, ad orientem Chinæ extructum per Siyâuſh: & aliud in Argjân Perſidis, quod extruxit Argjân Avus Hyſtaſpis. Hæc Pyréa fuerunt ante Zerduſht. Tum poſteà novum fecit Zerdûſht Pyreum in Neiſhâbur, & aliud in Pheſâ. Et Hyſtaſp juſſit ut exquireretur Ignis quem veneratus fuerat Gjemſhîd, quem invenientes in Chorzem, tranſtulerunt ad Darâbgjerd, &* [iſte] *nominatus eſt Adur-chúra. Hunc præ cæteris venerantur Magi: cúmque Kei-Chôſrav exiret ad belligerandum cum Aferâſiyâb, eundem veneratus eſt coluitque. Dicitur autem Anuſhirravân fuiſſe qui*

qui eundem portavit in Caramaniam, ubi partem ejus reliquerunt, & aliam partem portârunt ad Phesâ. Porrò in regione Græcorum est Pyréum quod ad Constantinopoleωs portam erexit Shâbur filius Ardeshîr, quod non desiit usque ad tempus Al Mahdi. Erátque in Esphinîya propè Bagdâd Pyréum quod extruxit Bûrân [l. Tûrân] *filia Cosrois. Et sic in Indiâ & Chinâ erant Pyréa. Erántque Græcorum tria Pyréa, quorum alibi meminimus: in eis autem non erat Ignis.* Plura Pyrea vide suprà p.105.

In isto *Sharistánii* Paragrapho malè scripto, quærendum annon *Berdsun* perperam sic scriptum fuerit pro خوسوز *Chûdsûz* ? & annon *Causîya* (in alio Exemplari كونسة *Cûnisa,*) sit pro كسرية *Kisrîya* ? nam autores Arabes subinde solent errare in rebus Persicis, uti & dictus Sharistáni etiam alibi facit pessimé. An *Kûmus* sit pro *Kûm* ? Et quid sit *Harîr* ? *Ghangh-diz* est fictitius locus, de quo infrà diximus. In altero Exemplari pro *Ghergher*, est كوكو *Cûcû*; utrumque malé. In uno Exem. Arabico scriptum est اذرخوا *Azur-chuwa*, in alio اذرحوى, quod cum optimâ ratione puto rescribendum آذرخره *Azur-chura*, ut feci: nam hunc Ignem in Caramaniâ præ cæteris usque hodiè venerantur Magi: ejúsque huc translatio mira fuit. Pro *Esphinîya*, in alio Exem. legitur *Esphilîya*, utrumque malé.

De veteribus Persis fatendum est, quòd quamvis Deum Omnipotentem eumque solum divino cultu colant, omnia ejus Attributa agnoscentes, eos tamen habere inveteratas quasdam superstitiones præstandi nimias cæremonias Elementis & Planetis. Unde Epiphanius quasi illorum misertus, ait, Παρὰ Πέρσαις Μαγουσαῖοι καλούμενοι, οἱ εἴδωλα μὲν βδελυττόμενοι, εἰδώλοις τε προσκυνοῦντες, Πυρὶ, καὶ Σελήνῃ, καὶ Ἡλίῳ. Sed illi interim in hac parte cæcutientes in his pergunt, non putantes aliquid mali esse in eis, quia ex animo verum Deum religiosè colunt: & ægrè ferunt nt propter externas quasdam cæremonias quas putant innocuas, habeantur *Ignicolæ* & *Idololatræ*. Hi itaque ineluctabili fato ab omnibus reputabuntur meri Idololatræ, quia exteri talia videntes, existimant totam eorum Religionem in illis visibilibus cæremoniis consistere propter externam speciem, dum internam animi intentionem non vident. Unde misera est in hac parte hujus Gentis sors, quòd reputentur Idololatræ, cùm sint solius Dei Adoratores, nihil magis quàm Idololatriam odio habentes: dum totus Mundus in eorum Religione deceptus, putet eos esse cultores Creaturarum, propter aliquas nugas quas illis tantùm civiliter præstant. Unde est

est quòd fere nihil aliud de eis prædicetur, quasi talia essent in eorum Religione summum & principale, cùm reverà sint tantum irreptitia, veriori & antiquiori eorum Religioni orthodoxæ superaddita & cum processu temporis interpolata: dum interim vera & principalis eorum Religionis *Tessera* maximè notatu digna, sit *eorum à diluvianis temporibus de Deo orthodoxia, ejúsque solius Adoratio divina, dum Ignis & aliorum cultus* (ut planè asserunt) *sit tantùm civilis, nec ea unquam vocent Deos: nullas necessitatum petitiones eis exhibendo, nec preces illis fundendo, sed meras civiles laudationes eis præstando pro beneficiis quæ Dei ductu Mundo impertiuntur.* Vera autem eorum de Deo orthodoxia ab aliis prorsus ignoratur & tacetur, & nil nisi Idololatria & Ethnicismus de eis interim prædicatur; propter aliarum Gentium de eorum Ritibus & Opinionibus Ignorationem, & cultûs eorum similitudinem cum Idololatriâ. Et hoc pro pœnâ lucrati sunt Persæ Religionem suam tam studiosè celando: cùm Religionem & Linguam in quâ scribitur, peregrinis revelare sit vetitum. Cùm itaque (ut diximus,) id quod in eorum Religione minimum est, ubique Gentium circumferatur & celebretur ac propaletur, id verò quod reverà maximum est, prorsus omittatur & ignoretur; nos suscepimus piam istam vero Deo devotam Gentem, à tali vituperio vindicare, ut totus Mundus de eis in posterum sentiat meliora. Si enim comperissem Persas *Solem* aut *Ignem* vocasse *Deos*, aut petitiones eis fecisse, noluissem eos vindicare.

Omnia itaque quæ fiunt Igni vel per Ignem in eorum Ecclesiis, sunt tantùm Apparatus ad mox sequentem Dei cultum, in cujus gloriâ omnia desinunt. Qualem autem erga Ignem respectum habent, testatur D. Sanson *in Hodierno statu Persiæ*, qui de hisce rebus collocutus est cum eorum Sacerdotibus, qui responderunt, *se tantùm credere Ignem esse omnimodo respectu dignum, cùm sit omnium Elementorum purissimum.* Sed nunquam præcipitur eum پرستیدن *colere*: agnoscunt enim esse merum Elementum Dei Creaturam. Sic etiam testatur infra citatus Am. Marcellinus, *Quòd coram Igne Magi mitrati construentes lignis Ignem, preces accinunt invocato nomine Dei*; scil. recitato nomine Dei: nam nihil sine Dei nomine aggrediuntur, & quicquid faciunt, ad Dei gloriam fit. An hi ergò sunt Ignicolæ? Absit! Quales autem fuerint ex sequentibus meliùs constabit; ubi non tantùm Dei cultus ab eis affectatur, sed & erga eundem cultum & Dei gloriam zelus monstratur.

Supracitatus itaque *Tábari* antiquus Hiſtoricus Perſa de ſupradicto Medorum Rege penè antiquiſſimo refert, هوشنگ ـــ پادشاهي كي زمين بگرفت وخلق را بخداي تعالي خواند *Hûſhangh* ---- *fuit Rex qui totam terram poſsedit, & populos ad Deum Excelſum vocavit*: ſcil. Aſſyrios & Chaldæos qui ſub præcedentibus Monarchis fuerant Idololatræ, ſub ſuâ Monarchiâ Medicâ coëgit ad cognitionem & cultum veri Dei. Ab eodem *Tábari* & Perſarum Hiſtoricis omnibus, huic Regi tribuitur de Deo Liber hodiè extans, cui Tit. جاويدان خرد *Gjâvidân Chràd*, i. e. *Æterna Sapientia*; qui quidem Liber eſt omnibus Scriptis Zoroaſtrianis multò antiquior. Ab Ethnicismo itaque procul fuit Autor, ut & antiquiſſimi Medi omnes. Idem *Tábari* in Vitâ Regis *Manûgjahr* narrat, quòd (quando rupto cum Perſis fœdere, Turcæ fluvium *Gjeihun* trajecerunt Perſiam invaſuri,) convocatis Regni ſui Magnatibus & Proceribus, hæc verba ad eos fecit *Manugjahr* Rex, ايزد سبحانه وتعالي اين ملك مرا داد تا من اورا شكر وسپاس داري كنم ومملكت نگه دارم ورعيت را بنيكو دارم وداد كنم اندر ميان خلق تا خدا عز وجل اين ملك مرا افزون كند پس اگر ناسپاس كنم و شكر نكنم ايزد ملك از من باز ستاند ومرا بدان جهان عقوبت كند وايزد سبحانه وتعالي مرا از اهل ملكان آفريد وملك من داد ومن اين ملك را ضايع نخواهم كردن &c. *Deus Sanctiſſimus & Excelſus hoc Regnum mihi dedit, ut ego Laudes & Gratiarum actionem ei haberem, & Regnum cuſtodirem, & Subjectos in bono-ſtatu conſervarem, & inter populum exercerem juſtitiam; ut hac ratione Deus Optimus Maximus hoc Regnum mihi augeat. Nam ſi ingratitudinis reus non reponerem ei Gratias, is hoc Regnum mihi ademptarus ſit, meque in altero Mundo affecturus tormentis. Cùm itaque Deus Sanctus & Excelſus me ex Regum ſtirpe creavit, & Regnum mihi dedit, ego hoc Regnum non amittam*, &c. Ex horum verborum tenore quivis ejus Fidem & in Deo Fiduciam facilè elicere poterit. Deinde idem Rex addidit, *quòd ſi cras illum convenirent, prolixiore Oratione ſe illos excepturum, eúmque fuſiùs perorantem audirent.* Quod & fecit: nam craſtinâ luce coram omnibus habuit valdè prolixam Orationem ſeu ad Nobiles & Milites Hortationem illam quâ dictus Perſarum Rex exercitum ſuum excepit quo tempore Orientales Scythæ (quos Turcas appellat) è territoriis ſuis eruperunt Perſiam invaſuri. Ex dictâ

Oratione

Oratione excerpsimus hæc pauca sequentia : منوجهر بر تخت مملکت بنشست و تاج بر سر نهاد وموبذ موبذان را بر کرسي زرين برابر تخت بنشاند واو مهتر موبذان بود ومهتر همه عالميان آن زمانه —— خطبه کرد وايشان را پند داد و بابتداء خطبه ايزد سبحانه و تعالي سپاس داري کرد پس گفت اي مردمان اين چنين خلق کي شما همه ببينيد بدين بسياري اين همه را يکي خالق آفريدگارست وبر کسان نعمت از ويست واين خلق را او آفريد واورا بايد پرستيد وبنعمت او سپاس داري کردن و خويشتن بقضاي او دادن وهر چه بودني چاره نيست که نباشد وهيچ چيز ضعيفتر از مخلوق نيست واگر اين مخلوق چيزي بجويد نيابد وهيچ قوي تر از خالق نيست زيراکه هر گهي که اين مخلوق را بجويد بدست آرد و بدست او اندرست پس از همه خلق خالق قوي ترست —— وايزد تعالي مارا از بزرگي خويش اين فضل داد و ما اورا سپاس داريم. وازوي آن خواهيم که مارا براه راست بدارد ودل ما بر يقين نگاه دارد وما بدانيم که اين همه از ويست و مارا بازگشت بدو *Manûgjabr super Solium Regni sedit, & Coronam capiti imposuit, & Præsulem Præsulum in Cathedrâ aureâ è regione Solii collocavit. Is erat præcipuus Præsulum & præcipuus omnium Doctorum ejusdem temporis. ---Deinde Orationem habuit, eisque consilium dedit. Et in initio Orationis suæ, Deo Sanctissimo & Excelso gratiarum actionem fecit: & deinde dixit, O viri, istius populi quos tantâ multitudine videtis, unus est Creator & Conditor, & hominibus impertita Beneficia sunt ab eo; ideóque ei oportet servire & pro Beneficiis ejus gratias agere, & nosmetipsos illius determinationi permittere. Quicquid enim existit, non potest non esse: & nihil debilius est Creaturâ: nam si ista Creatura aliquid quærit, non invenit. Atque nihil fortius est Creatore: nam si is quovis tempore istam Creaturam quærit, mox in manu suâ habet, & in manibus ejus est*, i. e. in potestate ejus. *Ideóque omni Creaturâ fortior est Creator.* Deinde post alia multa, subjungit sequentia, *Et Deus ex magnificentiâ suâ hunc favorem exhibuit nobis, & nos ei gratias habemus: & ab eo hoc petimus, Ut nos in viâ rectâ contineat, & cor nostrum in veritate custodiat,*

Nam nos scimus, quòd totum hoc [scil. Turcarum Invasio] *est ab eo, & nobis ad eum est Reditus.*

Ex hâcce dictæ Orationis particulâ possumus hominis Fidem & orthodoxam erga Deum Religionem agnoscere : nulla enim mentio illius temporis Mithræ, sed solius Dei, in quo suam confidentiam ponit, ad solum Deum confugit convolatque, & ad eum suas Preces dirigit. Quamvis itaque illis temporibus usitatas Ceremonias & Reverentiam persolverent Mithræ, constat tamen eos illum non coluisse, cùm necessitatis tempore ad illum non confugerent nec invocarent, nec in eo, sed in solo Deo confiderent. Imposterum itaque absit Censura quæ injustè taxat eos de divino aliquo cultu exhibito Mithræ aut Igni : nam isti veteres Persæ non loquebantur ut tales Mithriaci. Et inter alia hujusmodi Testimonia quæ de aliis Persarum & Medorum Regibus inveniri possunt, accipe hoc de *Lohrâsp* ex *Ahmed Ibn Jûsuph* Historico Arabe, لما كان يوم المهرجان تنسم لهراسب سرير الملك واعتصب بتاج السلطنة فحمد الله و اثني عليه ثم قال ايها الحاضرون استعشروا الخوف من الله عز و جل المنزه القاهر الذي اجري البحار ونصب الجبال و رفع السما وجعلنا في الارض ذات الطول والعرض كنمال دارجة علي كرة في مقعر الفلك *Quando fuit dies Mihragjân,* [seu Æquinoctium autumnale,] *Lohrâsp inauguratus in Solio Regni & redimitus coronâ imperii, laudavit Deum & gratias egit ei : & mox dixit, O qui præsentes estis, concipite animo timorem Dei Gloriosissimi & Sanctissimi & Omnipotentis, qui cursum dedit Maribus, & firmiter statuit Montes , & elevavit Cœlum, & constituit nos super Terrâ longitudine & latitudine præditâ sicut Formicas reptantes super Tumulo-formicario in hac Sede Orbium,* scil. in Terrâ quæ est Centrum Orbium cœlestium.

Iste Turcarum seu Orientalium Scytharum Rex, qui (sec. Tábari) dicto modo Persiam & Mediam invasit & eandem occupavit, fuit آفراسياب *Apherâsiâb,* qui (sec. *Emir-Chond*) postquam Persiam possederat 12 annos, à Persis tandem profligatus & exactus est. Is fuit filius τȣ̃ پشنك *Pushângh,* ex *Tûri* familiâ, *Aphridûni* nepos. At *Emirchond* ponit supradictam Persiæ Invasionem non fuisse tempore *Manûgjdhri,* sed tempore τȣ̃ نودر *Nûdar* immediatè succedentis Regis, nepotis *Aphridûni,* qui circa 7 annos regnavit : nam *Apherâsiâb* audiens

audiens *Nûdar* esse Gubernationi ineptum, eam captavit occasionem obruendi illum.

His quæ de Medicorum & Persicorum Regibus dicta sunt, addatur id quòd ex S. Scripturâ constat, scil. Darium Medum planè cognovisse & agnovisse verum Deum eúmque coluisse uti colligitur ex ejus verbis in Libro Danielis & ad Danielem, *Deus tuus quem colis, te liberabit*: & posteà, *O Daniel, serve Dei viventis*! in contrarium Numinum mutorum quæ colebant Gentes. Præterea ad summum Magistratum extulit Danielem Dei servum, & jussit ut omnes colerent Deum Danielis. Iste ergò Rex durante tempore regni sui quod fuit breve, probabiliter destruxit Babyloniæ Idola, & ad veri Dei fidem vocavit Chaldæos anteà subditos Belteshássari, cui successit.

Et, si hinc descendimus ad Cyrum & Hystaspem, planè inveniemus eos verum Deum agnoscentes & colentes. Et longè posthac, suo tempore Porphyrius docuit, Magos esse solos qui Numen colerent, ut posteà ex ejus verbis infrà adductis monstrabitur, uti etiam ex Laertio monstratum fuit: Deum enim verum colebant, quod circumpositæ nationes non faciebant.

Deinde istam Disquisitionem deducendo ad tempora Persarum regis *Ardeshir Babecân*, de quo supra; & ad tempora *Anushirravân* qui Justiniano Imperatori coævus, inveniemus apud Symeonem Sethum in Prolegomenis *Sapientiæ Indorum*, Perzoëm dicti Regis Archiatrum confitentem veram Religionem, orthodoxam de Deo & Resurrectione & futuro statu fidem. Iste برزويه *Perzûya*, is erat qui pro suo Rege ex Indiâ attulit dictum Sapientiæ Librum, (in quo Personæ sunt *Culîle* & *Dimne*, seu Στεφανίτης & Ἰχνηλάτης, viz. Indorum *Rex* & *Vestigiator* qui Philosophus,) eúmque Persicè vertit: quo opere æternum apud Persas laudem meruit, & à Rege voluit ut بزرجمهور *Buzurgjúmhur*, (ibi dictus Περτζετζέμχαρ,) præcipuus Consiliarius & Secretarius, Regis jussu totam Perzois Vitam ab infantiâ ad adultiorem ætatem describeret, quòd & fecit. Hæc videri possunt etiam in Libro انوار سهيلي *Anwâr Soheili*, i. e. *Flores Soheilæi*.

Atque ut veterum Medorum & Persarum Fidei veritas ex antiquorum Scriptis elucet, sic & eadem ad hodiernum usque diem continuata (nam suæ Religionis & Rituum sunt valdè tenaces,) apud eorum Sobolem retinetur ubicunque sint; uti testatur D. Tavernier de Caramania, & D. Sanson de Ispahân Persidis: & idem ex veterum Persarum Conversatione in Indiâ testatur D. Ovington in Itinerario

Surattensi,

Surattensi, *Agnoscunt & adorant unicum Deum supremum, qui (ut est omnium rerum Principium,) primum cujusque Mensis Diem solenni cultûs ipsius celebrationi dedicant,* &c. Scil. cùm is est omnium rerum Principium, ergò Mensis Principium ei dedicant & ab eo denominant. Et D. Mandelslo in Itinerario Indico refert, *Veteres Persæ credunt unum tantùm Deum, qui universi Mundi Conditor & Conservator, in omnibus rebus solus & immediatè agens. Credunt tamen eum habere multos Servos Angelos, præsertim Septem, qui res Mundanas observant eique renuntiant. Ignem quoque multùm æstimant, quia repræsentat Deum.* Ogilvius in *Persiâ* p. 46, *Orant ter quovis die, mane, meridie, & vesperi, & credunt in unum tantùm Deum omnium rerum conditorem, invisibilem & omnipotentem : ideóque Mohammedani injustè eis tribuerunt nomen Gavrorum seu Idololatrarum.* Et post testimonia affirmativa, quòd reverà colunt Deum; addam testimonium negativum, quòd non colunt Ignem cultu aliquo divino, sed tantùm civili: idque ab amico qui ex colloquio cum Persarum Sacerdotibus in Indiâ, scripto mihi retulit eorum rationem honorandi Ignem non ut Deum, sed ut Dei Creaturam gloriosam : scil. *quia Zoroastres in cœlum raptus, non vidit Deum, sed audivit eum colloquentem è medio Ignis; quem itaque tanquam Dei virtutem accepit, & in terram secum portans, eundem honorandum præscripsit. Ideóque primo ingressu in Pyreum, dum omnes ad* 10 *pedum distantiam circumstant Ignem, Sacerdos præfatur, Quòd quia Ignis Sacer à Zoroastre acceptus fuit à Deo tanquam Virtutem & excellentiam ejus, & quia miraculis confirmatâ Lege cautum est ut iste Ignis honoretur, ideò debent eundem tanquam Divinitatis particulam venerari; & sic Solem & Lunam & omnes res Ignem referentes; veniam etiam precantes si fortè talem Ignem inopinatò inquinaverint.*

Si hæc non sufficiunt ad monstrandum hujus populi orthodoxam de Deo opinionem, & piam atque devotam in eo solo intemeratam Fidem, in hujus Operis sequelâ adducuntur ejusmodi plura tam aliunde quàm ex eorum Authentico Libro *Sad-der*, ubi orthodoxa Religio antiqua exhibetur, & ad hodiernam diem continuata præscribitur sequenda. Ideóque non obstante quòd eorum orthodoxa Religio antiqua, aliquot Additionibus & superstitiosis nugis interpolata fuerit, non tamen est deleta, quin ab initio primam illam rectam de Deo sententiam teneant adhuc inconcussam & intemeratam, ut ex quotidianâ eorum praxi satis liquet, & omnibus eorum res & Religionem rectè perspicientibus notum est. Cùm itaque cultu divino unicè

unicè colant verum Deum ſolum, ejúſque Unitatem aſſerant, & præter eum nihil habeant quod vocent Deum, (ut ſuprà innuimus,) certè indignè factum eſt à Græcis & aliis in Religionis eorum minùs principalem partem inſiſtendo, polytheiſmum illis impingendo, & alias præter Deum res, Perſarum Deos vocando; & interim omittendo Religionis eorum magis principalem & præcipuam partem, ſcil. quòd Deus excelſus ſit unicus eorum Deus, & quòd ille ſolus ſit qui divinâ adoratione ab eis adoretur. De illorum Pietate erga Deum, vide plura ubi de Magis Chriſti Viſitatoribus agitur, & poſteà in Capite ubi Perſarum Fides orthodoxa docetur & explicatur.

CAP. IX.

Perſarum primitiva Principia duo, unum æternum, alterum creatum: cum utriuſque Nominibus. Hæc Zoroaſtres vocavit Lucem & Tenebras. Opiniones de Deo., Creatio Mundi in 6 Temporibus, quorum nomina & deſcriptiones in medium adducuntur. Solennis eorundem obſervatio ſtrictè injuncta Perſis, in memoriam operum Dei.

VEterum Perſarum Fides orthodoxa primitiva, quæ poſteà in Abrahami doctrinâ atque in Moſaicæ Hiſtoriæ veritate confirmata, poſuit Unicum Boni Principium *æternum*, quod fuit *Deus*, eorum linguâ dictus يزد *Yezàd*, ſeu ايزد *Izàd* vel *Izid*, (vulgò *Izud*,) ſive aliàs يزدان *Yezdân*. Hæc fiunt à Verbo يشتن *Yeſhten* (in Futuro يزد *Yezàd*,) *ſupplicare, intercedere*, q. d. *Supplicandus*: & Futurum nominaſcens migrat in *Nomen* Dei. Aliud ejus nomen eſt اورمزد *Ormùzd* ſeu هرمز *Hormùz*, vel هرمزده *Hormízda*: & junctim cum recentiore nomine, هرمزده خدا *Hormízda Chodâ, ô ſumme Deus*! Hinc apud Græcos Scriptores Ὡρομάσδης. Hocque nomen *Hormùz* ſeu *Ormùzd* aliquando ad *Jovem* planetam transfertur. Apud vetuſtiſſimos Hebræos *Deus* erat אלוה *Elóah*, i.e. *qui colitur*, ſæpè in plurali אלהים *Elohîm* honoris cauſâ, ut & alia quædam Dei nomina in ling. Heb. Hinc Chald. אלה *Elâh*, Syr. ܐܠܗܐ *Alóho*, Arab. الاه *Ilâh* (cum Articulo الله *Allâh*,) ab اله *Alaha, coluit, adoravit.*

Deinde poſuerunt aliud Mali Principium *creatum*, quòd fuit آهاريمن *Ahâriman* ſeu اهرمن *Ahreman* ſive اهريمن *Ahrîman*, & metri cauſâ اهريمنان *Ahrimanân*: unde fit apud Græcos Perſicarum rerum Scriptores Ἀρειμάνιος. Hoc nomen conflatum eſt ex آهار *Ahâr* & ريمن *Rîman*,

quæ ſunt Synonyma quibus ſignificatur *Spurcus, fœdus, pollutus*; & hiſce geminatis, *valdè pollutus* ſeu *ſpurciſſimus*. Quin & cum aliâ vocali, ريمن *Raiman* ſeu *Reiman* eſt *Deceptor, fraudator*, quod genuinum Diaboli Attributum. Dictum *Diaboli* nomen in eorum *Libris* antiquis, deteſtationis cauſâ plerumque ſcribitur everſum, hoc modo, [illegible] *uvwıııpqy*, quod illis peculiare; ſummum hac ratione faſtidium & dedignationem atque à Diabolo averſationem oſtendentes, utpote qui ſit peſſimus humani generis hoſtis. Apud moderniores is vocatur ديو *Dîv*.

Talia etiam ſunt duo Boni & Mali Principia apud Peruvianos: unde conſtat eos non fuiſſe ita prorſus à reliquo humano genere disjunctos, quin habuerint notitiam Hiſtoriæ Creationis. Apud veteres Græcos nullum extat *Diaboli* nomen, nec de eo aliqua mala Notio ut Spurci aut Nequam: ſed *Pluto* habitus eſt Inferorum Gubernator ſatis honorabilis, qui ſicut Lictor præeſt Pœnis irrogandis. Δαίμων *Genius* erat indifferens, ſive Εὐδαίμων ſive Κακοδαίμων. In vetuſtiſſimâ linguâ Hebræâ is nominatus fuit שטן *Sâtân* Σατανᾶς, *Adverſarius*, unde Syrorum ܣܛܢܐ *Sotóno*, & Arabum شيطان *Sheitân*. At Arabum ابليس *Iblîs* per aphæreſin factum eſt à veterum Chriſtianorum Epitheto ejuſdem Διάβολος *Calumniator, Accuſator*, qui quotidie accuſat pios coram Deo. Hinc nomen *Diable* & **Divel**. Hæc autem de eo Notio deſumpta eſt ab Heb. *Sâtân*, unde etiam veteribus Judæis & Syris dictus fuit ܒܥܠܕܒܒܐ *Beeldebóbo* ſeu *Beeldevóvo*, i. e. *Dominus inimicitiæ, Inimicus*: hinc in Novo Teſt. Βεελζεβὼβ. Ab hoc autem longè diverſus fuit in Vet. Teſt. Βεελζεβὺβ Ekronitarum *Dominus muſcarum*; de quo in antecedentibus diximus. Cum ſuperioribus coincidit veterum Anglorum Epithetum **the foul fiende**, i. e. *ſpurciſſimus ille adverſarius* ſeu *inimicus*, qui in Novo Teſt. *Impurus* ſeu *immundus ſpiritus* vocatur. Ita ut omnes ubique Gentes (exceptis veteribus Græcis,) de Diabolo eandem opinionem retinuerunt. Varia Dei Nomina & Attributa in penè ſeq. cap. habebis.

Ejus autem quod ad Perſas ſpectat, ſummam habeto ex *Ibn Shahna* Arabe Mohammedano in Libro *de Primis & Poſtremis*, qui refert,

امة الفرس — و له ملة قديمة يقال لعلمائها الكيومرثية اثبتوا الها قديما و يسموه يزدان يعنون به الله و الها مخلوقا من الظلمة و يسموه اهرمن يعنون ابليس يعظمون النور حتي يعبدوا النار و يحترزون

ويحترزون من الظلمة و لا برحوا كذلك حتي ظهر زردشت الذي ادعي النبوة فقالوا بالباري و انه خالق النور و الظلمة و انه واحد لا شريك له و ان الخير و الشر والصلاح و الفساد انما حصل من امتزاج النور و الظلمة ولو لم يمتزجا لما كان وجود العالم و لا يزالا يمتزجا الي ان يختص الخير الي عالمه و الشر الي عالمه —— وهذا دين المجوس

Quoad Perſarum Gentem ---- ei eſt Religio pervetuſta : & in eâ Docti vocantur Keiomarſii. Iſti ſtatuunt aliquem Deum æternum quem vocant Yezdân, eo deſignantes τὸν Θεόν*: & alium deum creatum ex Tenebris, quem nominant Abreman, deſignantes Diabolum. Magnifaciunt Lucem, eò uſque dum colant Ignem : & cavent ſibi à Tenebris. Nec deſtiterunt ſic facere, donec prodiit Zerduſht jactans prophetiam. Aſſerunt itaque Deum Creatorem, quòd ſcil. creavit Lucem & Tenebras : eúmque eſſe Unicum, nec habere Socium. Et quòd Bonum & Malum, & Probitas & Improbitas conquiſita ſunt ex mixtione Lucis & Tenebrarum : &, quòd ſi hæc duo non fuiſſent mixta, non extitiſſet Mundus : &, quòd hæc duo hoc modo mixta non deſinent, donec Bonum approprietur Mundo ſuo, & Malum Mundo ſuo* ; [i. e. utrumque horum tandem concedet ad Mundum ſibi proprium , ſcil. in ſine Mundi.] ----*Et hanc eſſe Religionem Magorum.* Hæc habebis poſteà ex aliis autoribus confirmata & pluribus tradita.

Quia verò quædam eorum quæ aliquando de Deo dicuntur, ejus naturæ non ſatis competere cenſeantur, Libri *Pharh. Gj.* Autor magis accuratè diſtinguendo, exponit quòd *Yezdân* Dei nomen, aliàs accipiatur pro ملك رهنماي نيكيها *Angelo Ductore* ſeu *Directore ad res bonas* ; & *Abreman* eſſe شيطان رهنماي بديها *Diabolum directorem ad res malas ; idque* (inquit) *ſecundùm opinionem* المجوس الثنوية *Magorum Dualiſtarum, apud quos horum prior habetur* فاعل الخير *Agens Bonum , poſterior* فاعل الشر *Agens Malum : hocque* (infit) *eſt ,* و الله منزه من الفعل الخير و الشر *quia Deus ipſe exemptus eſt ab agendo vel Bonum vel Malum.* Vult nempe quòd Deus ſit in Abſtracto, Bonitas ipſa & puriſſima Eſſentia ab omni vel Boni vel Mali impreſſione ac paſſione prorſus exempta & immunis. Qui enim cautè & philoſophicè loquuntur benè perpendentes quid dicunt, prædicant Deum eſſe بيچون و بيچند *Sine qualitate & ſine quantitate*, &c. & quando

 inter

inter loquendum dicunt آن بيچون *Ille qui qualitatum expers*, intelligitur *Deus*.

Dualiſtas meliore ſenſu accipit laudatus Autor: nam aliàs *Dualiſtæ* Diaboli cöæternitatem aſſerunt. Sunt enim ex Indo-Perſis & Dualiſtis Manichæis aliiſque Hæreticis (ut quidam ſunt in omni Religione,) qui opinantur Diabolum à ſeipſo proceſſiſſe, ut loquuntur, i. e. æternum fuiſſe, & malos Angelos ſibi creâſſe: ſed eſt Hæretica opinio, eáque ignorantium quorundam hominum qui peculiariter vocantur الثنوية *Thanavîa*, i.e. *Dualiſtæ* ſeu اصحاب الاثنين *Domini duorum*, ſcil. *Aſſertores* ſeu *Autores duorum principiorum*; *qui* (inquit Shahriſtâni,) *Lucem & Tenebras* ſeu *Deum & Diabolum ſtatuunt duo Principia coæterna, in contrarium Magorum qui Lucem æternam & Tenebras creatas ponunt*. Iſti tales fuerunt, qui *Oromazen* & *Areimanium duos eſſe Deos aſſerebant*, ut Plut. lib. *de Iſide & Oſir*. De præcipuis autem Magorum & Perſicæ Religionis opinionibus fuſiùs dicetur in ſuo loco. Interim in genere ait Shahriſtâni, *In Magorum Religione ſunt Sectæ 70, in eâ Judæorum 71, in eâ Chriſtianorum 72, in eâ Muſlimorum* ſeu *Mohammedanorum 73*.

Loco ejus quod nos *Hexaëmeron* vocamus, veteres Perſæ credunt Deum creaſſe Mundum in ſex گاهان *Ghâhân* ſeu *Temporibus*: quæ etiam in *Ph. Gj.* vocantur ششگاه ἑξάχρονον, reſpiciendo ad شش روز *ſex dies quæ in* كتب سماوي *Libris cœleſtibus* ſeu *Bibliis Sacris memorantur: idque faciunt* ازقراري كه در زند مسطورست *ex Regulâ quæ in Libro Zend exarata eſt*; viz. putantes in tam grandi Opere *Diem* eſſe pro *Collectione Dierum*. Hanc quidem doctrinam hauſerunt à *Zerduſht*, ut dicit Libri *Pharhàngh Gihânghîri* Autor. Idem quoque affirmat *Shâh-Cholgi*, وايشان نقل ميكنند از زردشت كه خداي تعالي عالمرا بشش گاه بيافريد *A Zerdùſht habuerunt traditionem, quòd Deus Excelſus creavit Mundum in ſex Temporibus*. Horum 6 Temporum feſtivalis obſervatio rigidè injungebatur. Nam in Libro *Sad-der* ab *Eſpintamân* (i. e. à *Zerduſht*,) mandatum eſt ut quiſque obſervet خو گهنبار *Conſuetudinem* ſeu *ritum Ghabanbâr*: &, ſi unus non poterat, ut duo aut tres aut quatuor junctim id facerent. Sunt ex eis qui putant hæcce 6 Tempora fuiſſe antiquiora Zoroaſtre: nam in eodem Libro *Sad-der*, cap. 94, traditur, Deum de hiſce Temporibus primò monuiſſe Perſarum veterem Regem جمشيد *Gjemſhîd*, qui poſtquam ope

ope Angeli *Béhman* profligaverat famelicum aliquem & esurientem Diabolum qui sub humanâ specie ejus Culinam insatiabilis frequentabat, is inde horum temporum observationem indixit: &, quòd tandem *Zerdusht* eorundem ulteriorem observationem renovavit & confirmavit. Hoc autem fortè fabulosum sit: videtur enim quòd *Zerdûsht* ea primus instituit & Persis observanda injunxit.

Hæcce 6 Tempora apud Olug-Begum vocantur كهنبارها, quod D. *Gravius* in Versione suâ non satis rectè legit *Kahenbarha*, nesciendo quid nominis esset. Apud D. Golium in Notis ad Alferganium Arabicè scribitur جاهنبار *Gjâhanbâr*, pro كاهنبار, quod D. Golius perperam intelligens quasi esset *Kuhunbâr*, exponit *Antiqua Periodus*, sensu quidem sat commodo, sed non vero: nam veram nominis vim non percepit, propter defectum trium punctorum supra lit. Persicam *Ghâph*; quod tamen colligere debuerat Golius ex Arabicâ scriptione per lit. *Gjîm* quæ semper respondet Persicæ *Ghâph*. Dictum autem Nomen *Shâh-Cholgi* rectè scribit گاهنبارها *Ghâhanbâr-hâ*, i. e. *Temporum vices*, contractè (ut solent) pro گاهان بارها *Ghâhân-bârhâ*: nam *Ghâh* est *tempus*, & *Bâr* est *vicis*, quibus utrisque additur terminatio pluralis. Aliquando legitur گاه بارها *Ghâh-bârhâ*. Omne autem in hoc nomine legendo & intelligendo dubium tollit Liber *Sadder*, ubi veteribus characteribus id scribitur [illegible] *Ghâhanbârhâ*, nam antiquæ Persarum literæ non sunt sono ambiguæ. De hisce 6 Temporibus vide plura in Persico Commentario ad *Tabulas Ilchanicas* inter Codices Huntingtonianos. Sed notandum est, quòd quamvis *Ghâh* (*tempus*) in hoc dicto Nomine contineatur, de hisce tamen *Temporibus* loquendo quasi pleonasticè eandem voculam rursus præponunt: ex. gr. de primo *Tempore* loquendo, dicunt, گاه گاهنبار نخستين *Ghâh τȣ̃ Ghâhanbâr primi*: & sic de reliquis. Aliàs aliquando id efferunt, eandem vocem *Ghâh* singulorum *Temporum* nominibus postponendo, ut in Libro *Sad-der* legitur بيتشهم گاه *Pîtîshahim-ghâh*.

De dictorum Temporum Nominibus Nominúmque Ordine, & de Dierum Numero in genere, & de Creationis Ordine, inter omnes eorum Autores convenit: sed de Temporum situ, scil. quo mense ac die & quâ parte Anni incipiunt, non item. Hinc, quâ Anni parte secundùm illarum sententiam inchoata fuerit Creatio, incertum relinquitur.

quitur. Id autem quod nobis videtur, in ſequentibus dicetur. Perſæ quidem omnes Annum inchoabant à Menſe Martio, qui ſec. recentiores in Epochâ Gjelalæâ, eſt *Phervardîn*, ſecundum antiquiores (exceptâ Anni vagatione,) erat *Adur*. In Libro *Sad-der* & in Autoris *Angjou* Libro *Pharhangh Gjihângbîri*, Temporum Nomina hoc ſeq. ordine veniunt.

I. Primum Tempus eſt میدیوزرم *Mid-yûzeram*, continens 45 dies, quibus creati ſunt Cœli.

II. Secundum in *Ph. Gj.* eſt میدیوشم *Mid-yûſham*, in *Sad-der* میدیوشهم *Mid-yûſhaham*, 60 dierum, quibus creatæ ſunt Aquæ.

III. Tertium in *Ph.Gj.* پیتیشهیم *Pitîſhabîm*, in *Sad-der* eſt پیتشهم گاه *Pîtiſhabim-Ghâh*, 75 dierum, quibus creata eſt Terra.

IV. Quartum in *Ph. Gj.* اياسرم *Iyáſeram*, in *Sad-der* eſt اياذرم *Iyáſeram* eodem ſono, (ſeu اياشهرم *Iyáſhebram*, ut in alio Exemplari,) 30 dierum, quibus creatæ ſunt Arbores.

V. Quintum tempus eſt میدیاریم *Midiyârîm*, 80 dierum, quibus creatæ ſunt Creaturæ omnes.

VI. Sextum tempus eſt همسپتمیدیم *Hameſpitámidim*, 75 dierum, quibus creatus eſt Homo.

Libri *Ph. Gj.* Autor addit, Tempore V^to creatas fuiſſe Beſtias & Aves 272 سرده *Serda* ſeu *generum*; quæ ſi bifariàm diviſæ, Beſtiarum genera erant 172, Avium 110. Sic ille: & fides ſit penes Autorem. Dicti autem dies in unâ ſummâ numerati, ſunt 365, quibus unus integer Annus ſeu totum Creationis Tempus abſolvitur.

Dictorum 6 Temporum Initia ſequuntur ſec. Perſicos Autores; qui tamen de eis diſcrepant, à ſeinvicem & à veritate diſſentientes, nec analogam dierum partitionem inſtituentes; quaſi non poſſent computare. Utcunque ea ſecundùm illos exhibebo: & poſteà id quod rectius erit, ſtatuere conabor. Dabo ea *Primò* prout D. Golius habuit ex Tabulis کوشان کیلی *Kouſhân Ghilæi*. II, ex Tabulis univerſalibus نوشیاء حکیم *Nouſhiyâï Hakîm*, (qui fortè idem ſit cum præcedente,) prout citatur in Libro *Ph. Gj.* III, ex ipſo Libro *Ph. Gj.* Autore *Ibn Phacreddîn Angjou* Indo-Perſâ Mohammedano, qui prætendit ſequi Menſium Ordinem antiquam, ſed reverà ſequitur Ord. recentiorem. Sed cùm horum Temporum obſervatio fuerit Inſtitutum *Zoroaſtris* vel fortè antiquioris *Gjemſhîd*, proculdubiò illa ſec.

Menſes

Menſes veteres accipienda ſunt, prout mox in ſequentibus rectiùs ſtatuetur. IV, ex Libro *Sad-der* ſec. uſum Indo-Perſarum Magorum. Sed in his, computandum eſt ſecundùm Menſes Perſicos qui omnes ſunt æquales conſtantes Tricenis diebus, non autem ſecundùm Menſes Latinos qui ſunt inæquales. Quando numerant 31, intellige primum Append. Si autem *Kouſhân* & *Nouſhiâi* ſunt idem autor, eſt tamen differentis Exemplaris diverſa lectio, quâ in parte aliquid lucramur.

I, *Sad-der*	11	*Ardibehiſht* ſeu *Aprilis* Gjelalæi.
Angjou	15	
Kouſhân	25	
Nouſhiyâi	26	
II, *Sad-der*	11	*Tîr* ſeu *Junii* Gjelalæi.
Angjou	16	
Kouſhân	25	
Nouſhiyâi	26	
III, *Sad-der*	26	*Shahrîvar* ſeu *Augusti* Gjelalæi.
Angjou	26	
Kouſhân	16	
Nouſhiyâi	16	
IV, *Sad-der*	26	*Mihr* ſeu *Septembris* Gjelalæi.
Angjou	26	
Kouſhân	15	
Nouſhiyâi	15	
V, *Sad-der*	16	*Dey* ſeu *Decembris* Gjelalæi.
Angjou	16	
Kouſhân	11	
Nouſhiyâi	11	
VI, *Sad-der*	31	*Iſphendârmaz* ſeu *Februarii* Gjelalæi, vel (ut dicti Autores exprimunt,) primo Appendicũ quando veniunt in fine Menſis *Iſphendârmaz*.
Angjou	31	
Kouſhân	31	
Nouſhiyâi	31	

Sex Temporum Initia ſecundùm Menſium Ordinem antiquum: I, ex *Shâh-Cholgji* Tabulis Perſicis. II, ex *Naſſireddîni* Tabulis Ilchanicis, prout citantur in Libro *Ph. Gj.* III, ex *Olugh-Beighi* Tabulis Perſicis.

I, *Shâh-Ch.*	11	*Dey* antiqui, ſeu *Aprilis*.
Naſſired.	15	
Olugh. B.	11	
II, *Shah-Ch.*	11	*Iſphendârmaz* ſeu *Junii*.
Naſſired.	11	
Olugh B.	11	
III, *Shâh-Ch.*	26	*Ardibehiſht* ſeu *Aprilis*.
Naſſired.	26	
Olugh B.	26	
IV, *Shâh-Ch.*	26	*Chordâd* ſeu *Septembris*.
Naſſired.	26	
Olugh B.	26	
V, *Shâh-Ch.*	26	*Shahrîvar* ſeu *Decembris*.
Naſſired.	26	
Olugh B.	16	
VI, *Shâh-Ch.*	31	*Abân* ſeu *Februarii*, ſc. primo Appendicum quando veniunt in fine menſis *Abân*.
Naſſired.	31	
Olugh B.	31	

Ab his omnibus diſcordat *D. Lord*, (vel Sacerdos qui ejus informator,) diverſo ordine ea recenſens; prout apud eum videre eſt. Et ſanè ex omnibus dictis horum Temporum Indicibus ſeu Catalogis, conſtat Temporum initia eſſe confuſa, & omnes Autores Perſicos de eis ſtatuendis

ſtatuendis inter ſe diſcrepare: ita enim Initia ſtatuunt, ut non interponatur ſat dierum diſtantia, prout ea ſingulis Creationis Actibus ab illis annumerari ſolent. Quamvis verò de Diebus initialibus diſcrepetur, inter omnes tamen convenit de Menſibus & de Dierum Numero & de Initio VI^ti Temporis, quòd ſcil. fuerit die *Ahnavàd* ſeu primo Appendicum in fine Anni tam antiqui quàm recentioris. Adeò ut tam apud antiquos quàm apud recentiores, ultimi Creationis Feſti *Quindium* ſeu *Pentaëmerum* coinciderit cum Feſti Appendicum *Quindio* poſteriori. Nam Appendicum Feſtum totum conſtat integro *Decendio* ſeu *Decaëmero* quod incipit 26to die menſis ultimi.

At ſi volumus eorum παροράματα caſtigare & emendare, & Creationis Feſta & Tempora rectiùs conſtituere ſecundùm Dierum Numerum & Situm ſingulis aſſignatum, oportet notare Feſti ultimi Initium eſſe certum ſine ullâ inter eos diſcrepantiâ; unde ejuſdem ductu, de reliquis ſtatuere licebit, ſequente modo ſecundùm menſium Ordinem antiquum.

I, Creatio Cœlorum 45 diebus, incipiens ab 11 *Behman*, durabat ad 25 *Iſphendârmaz*, utrinque incluſivé.

II, Creatio Aquæ 60 diebus, à 26 *Iſphendârmaz* ad 25 *Ardibehiſht*, utrinque incluſivé.

III, Creatio Terræ 75 diebus, à 26 *Ardibehiſht* ad 10 *Mordâd*, utrinque incluſivé.

IV, Creatio Arborum & Plantarum 30 diebus, ab 11 *Mordâd* ad 10 *Shahrîvar*, utrinque incluſivé.

V, Creatio Creaturarum ſeu Animalium 80 diebus, ab 11 *Shahrîvar* ad 30 *Abân*, utrinque incluſivé.

VI, Creatio Hominis 75 diebus, à primo Appendicum ad 10 *Behman*, utrinque incluſivé. In toto, integer Annus, ſeu 365 dies. Adeò ut ſecundùm illos (quantum colligere liceat,) Creatio videtur inchoata in Æſtate circa menſem Majum; & vertente Anno, eodem tempore finita & completa: adeò ut tandem condito Adamo, omnes terræ productiones in æſtivalis perfectionis ſtatu adulto tunc fuerint.

Alia autem quædam *Temporum* Nomina à ſuperioribus diverſa, leguntur in Libro *Zend*, peculiaribus adaptatis Precibus: ſunt verò

Ghâh Hâvani.
Ghâh Rapîtuan.
Ghâh Uziran.
Ghâh Iviſrûtrim.
Ghâh Uſhahan.

Sextum

Sextum ibi non occurrit. Igitur post Fidem in uno vero & æterno Deo quam anteà tenuerant, semper retinendam, hoc fuit *Zerdushti* seu *Zoroastris* Præceptum proximum, ut pro singulis dictis *Temporibus* celebrarentur quâvis vice *quinque Dies Festivales*, cum Epulis & lætitiâ, ut in *Sad-der* præscriptum. Quapropter etiam hodie veteres Persæ & eorum Magi ex instituto Zoroastris in singulis Creationis Festis celebrant 5 dies, & quovis istiusmodi *Pentaëmero* seu *Quindio* laudant Deum pro iis quæ illâ Temporum vice condidit & creavit, & ad omnia pii animi Officia quæ Operibus illis respondeant, homines adhortantur.

Singulorum itaq; sex Temporum Festivitas durat per 5 tantùm Dies: sed nihilominus cujusvis Temporis Opus in eo conditum, per plurimos Dies (ut dictum) inter faciendum durasse credunt. Zoroastres ergò Persarum propheta tam ex Bibliis Hebraicis quàm ex Judæorum ore in Persiâ accipiens Creationis Historiam, eam torsit & suo modo interpretatus est, exponendo *Sex* ibi dictos *Dies* fuisse *Sex Tempora* quorum singula multis diebus constabant, & quorum omnium Sylloge unum integrum Annum constitueret; nolens arbitrari tam grande Opus quale fuit Mundi Creatio, ita præcipitanter 6 dierum spatio acceleratum fuisse; ideóque longiora tempora ad hoc assignavit, absque necessitate: cùm Deus omnipotentiâ suâ non tantùm *6 diebus*, sed illorum dierum *6 momentis* totius Universi Fabricam miraculosè absolvere valeret.

Zoroastre itaque in illâ opinione præeunte, Persæ etiam hodie adhuc credunt Deum in rerum Creatione multorum dierum Tempora insumpsisse, quod fuit merum Somnium & Zoroastris delirium, minuens ejus omnipotentiam, qui per æternum Verbum fecit Mundum, omnia 6 momentis creans, eundemque potentissimo suo Mandato sustentans, ut in Psalmo, *Mandavit, & firma steterunt*. Imò Deus (si sapientiæ ejus Divinæ sic visum fuerat,) uno momento per unum verbum كن *Cûn* seu باش *Bâsh, esto*, totum Mundum & omnia in eo condidisse potuerit. Ille autem ἀνθρωποπαθῶς opus suum divisit in 6 dies, & tunc quievit Septimo, ut exemplo esset hominibus quos diem Septimum sanctificare voluit, & id strictè præcepit, & severam pœnam in delinquentes irrogandam curavit.

CAP. X.

De humani generis origine. De Diluvio, & de aliis quibusdam rebus antiquis. De fictitiis Paradisis terrestribus. De Mose & Salomone. Persarum Religio in multis convenit cum Judaicâ, & magnâ ex parte ab eâ desumpta fuit.

QUoad humani generis originem in Mundi Creatione, veterum Persarum orthodoxi credunt (prout in S. Bibliis traditum) آدم وحوا *Adamum & Evam* omnium hominum Protoparentes fuisse. At secundùm eorum alios, primus Vir ejúsque Vira fuerunt ميشه و ميشانه *Mîsha & Mishâna*, ut legitur apud *Ibn Phacreddîn Angjou* Persam in Libro *Pharhàngh Gihângbîri* & apud *Shahristâni* Arabem in Libro de Religionibus Orientis. In Persicorum Regum catalogo Constantinopolitano, hi minùs rectè vocantur مستي و مستانه *Mésti & Meslâna*. Sunt ex Magis qui statuunt مهلي و مهليان *Múhli & Muhliyân*, ut Persicè tradit *Ibn Sâid Gjurgjâni* in Libro *Masâlik Mamâlik*, quem subinde brevitatis causâ cito sub nomine *Masm*. Ibidem memoratur, dari aliquos ex Hæreticis Magorum (ut & Indorum) qui ajunt *eandem fuisse originem Hominum & Brutorum*. Contra illos verò iste Autor arguens objicit, *Si sic fuerat, tum in horum utrorumque formis & coloribus non fuisset differentia.* Sed fortè alio sensu dictam originis identitatem intellexerint illi Magi. A quibusdam Indorum & Persarum, Rex cui nomen كيومرث *Kejomdras* (ex eorum ἀνιστορησίᾳ & Chronologiæ ignoratione) perperam habitus est *Adamus primus*: ab aliis eorum habitus est آدم الثاني *Adamus secundus*, qui apud Orientales erat *Noah*, propter humani generis restitutionem & renovationem à Deo factam per illum. Hinc est quòd dictus *Kejomdras* apud *Emirchond* Persicè (ut alibi notavimus) vocatur گلشاه *Ghilshâh*, i. e. *Rex terræ* totius: & in supradicto Catalogo ejus nomen perperam scriptum est, جلتا من الملوك *Gjiltâ qui ex Regibus fuit*, scribæ errore, pro quo rescribendum est Arabicâ illâ formâ جلشاه *Gjilshâh*. Et propter hanc malè fundatam opinionem, dictus Rex in Persico Libro *Mu'gjizât* vocatur پدر اول *Pater primus*, seu hominum Protoparens; nempe post Diluvium primus hominum Propagator seu Sator, à quo Persarum aliqui se derivari gestiunt,

gestiunt, quasi is fuerit *Noah*. Alii autem ex eis, aliter statuunt. Ut itaque ista eorum fabula retexatur, sciendum est quòd dictus *Kejomáras* fuit ex primis Dynastiæ Medicæ Regibus, qui Regnum suum ex Assyriorum manibus ereptum & eis ademptum restituit Medis. Unde, quia is fuit Imperii & Religionis Restitutor, ab illis prædicatur quasi totius Humani generis Restitutor, (vel saltem eum sic figuratè repræsentare amant,) quia Orbi Medico & Persico talis & tam insignis Restitutionis Autor fuit, idque à tempore apud eos immemoriali. Ab aliquibus Persarum, Adami uxor vocatur بلده *Belda*, ut in dicto Libro *Ph. Gi*. Et Adami filia nominata est اقليميا *Iclimia*, ut in Libro *Pharhàngh Surûri*.

Veterum Persarum orthodoxi credunt طوفان *Diluvium*, idque fuisse universale, & totam terram occupasse. Sed ut varias habent Sectas & opiniones, de omnibus hisce rebus à tam remotâ antiquitate petitis, inter se subinde dissentiunt & in fabulationem excurrunt. Nam referente *Ibn Shabna* Arabe in Libro *de Primis & postremis*, dantur *aliqui ex Magis qui negant Diluvium, uti* (inquit) *& Indi & Chinenses & aliæ quædam Gentes Orientales. Alii* (inquit) *ex Magis agnoscunt Diluvium: sed ajunt illud non fuisse universale, nec transivisse ultra* عقبة حلوان *jugum montis prope Hulvân;* quæ est inter Assyriæ & Persiæ confinia urbs. Ex Zoroastris autem sententiâ ajunt, quòd non fuisset Diluvium nec Mundus submersus, nisi propter iniquitatem & diabolica præstigia nequissimi hominis ملكوس *Malcûs*; & quòd postmodum tempore *Sâm filii Nerimân*, oppressio & tribulatio super Mundum non venisset, nisi propter impium hominem سرورك *Sarûregh*.

An per nomen *Malcûs* intelligant *Cain* vel ex ejus familiâ *Lamech*, determinare non audeo: uti nec an per *Sarûregh* intelligant *Sarugh*, qui *Ibn Shabnæ* dicitur سرور *Sarûr*, quem primum Idololatriæ invectorem statuunt aliqui ex Orientalibus. In Libro *Pharh. Sur.* memoratur كوه جليل *Mons illustris* ubi tunc habitavit *Noah* cùm ex eo erumperet aqua Diluvii: & ibidem زاله كوفه *Zâla-Cûpha* dicitur fuisse nomen Vetulæ ex cujus تنور *Furno* aqua Diluvii primò erupit. Sed iste *furnus* est ex Persarum nugis quæ vix recensione dignæ.

Quid de veteribus quibusdam rebus senserint Persæ, & quænam eis Nomina imposuerint, novisse juvat. Hierosolymorum urbs ab eis olim nuncupata est خانهٔ ضحاك تازي *Domus Dehâk Arabis*, scil. habitatio

bitatio illius qui Δηιόκης origine Arabs, posteà factus Medorum Rex tempore Menassis regis Judæ, quando Judæi deportarentur à *Sennacherib*, cujus filius *Esarhaddon* mox regnavit. Quòd *Deioces* Arabs Hierosolymis vixerit, non est impossibile: nam absente Judæorum potentiâ, quivis potuerit ibi habitare. Aliàs autem à veteribus Persis ea urbs aliter vocata fuit كنكدز هوخت *Ghangh-diz Houcht*, i. e. *Paradisus Judæorum*. Eam vocarunt *Judæorum Paradisum* seu *Elysium*, quia Judæi videbantur jactare de eo loco tanquam de paradiso, cùm Ezra & Captivi Judæi docerent Cyrum & Artaxerxem & Persas omnes quàm gloriosus & quoque sacer esset ille locus, & prædicarent multa de Deo Israelis qui habitabat Hierosolymis, ut *Ezr.* VII. 15. Unde Persæ videntes eum esse felicitatis terrestris locum quem magni faciebant Judæi, haud immeritò eorum *Paradisum* vocarunt, ei accommodantes suum nomen *Ghangh-diz*. Judæorum autem nomen variè profertur in oriente: à Turcis scribitur جهود *Gjehûd*, & sonatur *Gjifût*: Arabibus rectiùs يهود *Jehûd*, & abbreviatè هود *Hûd*; unde Persis paulò productiùs هوخد *Houchd*, seu facilioris soni causâ هوخت *Houcht*. Quid Persæ seriò & reverà sentiunt de Paradiso cœlesti, alibi suo loco dicetur. Sed hocce Paradisi nomen quo dignati sunt Judæorum *Solyma*, est ex fictitiis Paradisis Persarum & aliorum Orientalium mythologiæ annumerandis. Nam cùm *Horti Eden* verus locus à veteribus Gentibus ignoraretur, mente revolvebant & exquirebant quænam Beatitudinis loca terrestria alicubi imaginari liceret aut in Mundo habitabili reperiri possent. Et horum locorum unus Persicè vocatur كنك *Ghangh*, seu بهشت كنك *Behishti Ghangh*, i. e. *Paradisus Gangis*, vel aliàs كنكدز *Ghangh-dìz*, i. e. verbatim *Gangis castellum*. Sed sine notione *Castelli*, absolutè ut locus felicitatis terrestris consideratur. Hic locus supponitur urbs ubi منزل پريان *Mansio Spirituum*, & معبد seu پرستشگاه *Adoratorium* sive *Templum* dictum قندهار *Candahâr*. Iste locus quibusdam audit *Arîm*, at in Arabum Libris ارين *Arîn*, & قبة الارض *Kubbato'lArd*, seu *Vertex terræ* summus, ad orientem *Kataiæ* seu *Chinæ* situs. De situ autem hujus loci fictitii mox accuratiùs dicetur. At pro كنكدز *Ghàngh-dìz*, in *Olugh-Beighi*, & *Nassirddîni* Tabulis geographicis, ex Scribæ ignorantiâ malè legitur كنكدز : unde D. Joh. Gravius olim Astronomiæ Professor

Oxoniensis,

Oxoniensis, in suâ Versione perperam legit *Cancadora*, ut in Notis ad *Itinera Mundi* fusiùs docuimus.

Alius felicitatis locus (vel fortè idem locus sub alio nomine) vocatur جمكرد *Gjamghèrd* seu *Gjemghèrd* in Libro *Sad-der* memoratus. *Abulpheda* in Geographiâ suâ Arabicâ, & ex eo *Spâhi-zâda* in Lexico geographico, hoc nomen perperam scribit جمكوت *Gjamghût*, & ait Persicè legi جمكود *Gjamghûd*, utrumque malè, Scribæ errore in lit. *Waw* pro *Re*, cùm autor intenderit ut legeretur جمكرت *Gjamghèrt* seu جمكرد *Gjamghèrd*. Et quidem in Tabellâ urbium in AlMagesto Arabico Pocockiano, in ipso Æquatore in extremo oriente collocantur tres Urbes (vel saltem loca vulgò supposita,) quæ sunt قبة ارين *Kúbba Arîn*, & تازه *Tâzè*, & جمكرد *Gjamghèrd*; quæ (ut de Chimæris dicere solent Arabes,) موجود الاسم معدوم الجسم *extant nomine, sed non re.* Hæc loca supponuntur exactè sub ipso Æquatore عديمة العرض *latitudine destituta* seu *privata*. Est autem *Gjam* seu *Gjem* ex nominibus *Solis*, & subinde etiam *Lunæ*: adeò ut *Gjamgherd* ex vi vocis, sit *Solis Lunæve civitas*: commodissimum sanè loci paradisiaci nomen! Vel *Gjem* est *Salomonis* seu *Gjemshîdi* nomen, (si libet interpretari,) *Salomonis* aut *Gjemshidi civitas.*

Talis etiam imaginarius felicitatis locus dicitur ايران ويج *Irân-vîgj*, itidem in *Libro Sad-der* memoratus, qui videatur haberi seu fingi alicubi intra limites Persidis quæ vocatur *Irân*. Fortè sit دماوند كوه *Mons Dumâvand* prope ejusdem nominis urbem; de quo loco infrà in Vitâ Gushtaspis. Sed prædicta loca videntur esse nominalia tantùm quæ orientalium *Eutopiæ*, seu potiùs *Atopiæ* (utpote quæ nullibi terrarum reverà inveniuntur,) annumeranda.

Ejusmodi beatitudinis locus etiam ab Indis fingitur in regione كشمير *Keshmîr* circa caput *Gangis*; unde fortè *Ghangh* pro generali cujusvis loci paradisiaci nomine habitum, adeò ut alter supradictus Paradisus (quamvis diverso situ sub Æquatore fictus,) inde suum mutuaverit nomen *Ghàngh-dìz*, q. d. alter paradisus Gangeticus: aliàs enim hoc nomen minùs aptum, cùm designet locum in medio maris plus quàm 3000 milliaribus à Gange distantem. Non itaque à convenientiâ seu identitate sitûs, sed à paritate felicitatis desumpta videtur denominatio. Cùm enim Indorum in *Keshmîr* paradisus terrestris sit ad Gangem, consectarium videtur quòd à paritate amœni-

 tatis,

talis, eodem nomine gaviſus fuerit *Ghanghdiz*, quamvis diverſiſſimo ſitu procul à Gange poſitus. In Indiâ enim auſtrali calor eſt intenſùs & intemperatus; unde reſpectu hujus, alter locus qui borealior, ſit magis temperatus ubi detur refrigerium & à caloribus Indiæ remiſſio, ut ex differentiâ climatis amœnitas paradiſiaca exurgat. Hæc itaque fabula de loco in *Keſhmir* ortum habuerit tam à felicitate climatis, quàm quòd ibi oriatur *Ganges* quem Indi beatiſſimum & ſanctiſſimum æſtimant.

Cur autem *Ghàngh-diz* & *Gjamghèrd* & *Kúbba Arîn*, &c. habita fuerint loca paradiſiaca, dicendum reſtat. Hoc enim non fortuitò factum, ſed mathematicè conſideratum & benè perpenſum. Talia enim loca nullibi terrarum dantur: ſed ſunt loca mathematicè ſuppoſita ad orientem Chinæ in medio maris, ubi in orientali extremitate Globi datur maximorum Circulorum (ſcil. Zodiaci & Æquatoris) interſectio exactè ad 180um longitudinis gradum, Globum hac ratione æqualiter dividendo. Nam ab alterâ dictorum Circulorum interſectione in occidentali Globi extremitate, (unde ſumimus Longitudinis initium,) ad hanc extremitatem Orientalem ſunt 180 gradus, ut dictum. Unde Indorum Aſtronomi qui orientali extremitati propiores, Longitudinis initium ſumentes ab *Arîn*, talem Longitudinem in contrarium noſtrî ducebant verſus occidentem, eandem terminantes ad gradum 18c in Inſulis fortunatis ubi nos incipimus. Hæc itaque loca quæ primò ad uſum mathematicum accommodata, cùm eſſent exactè ſub ipſo Æquatore ejúſve Interſectione ſita, neceſſariò fuerint amœna, ideóque habita ad inſtar Paradiſorum terreſtrium, quorum felicitas in aëris temperie & clementiâ conſiſtebat. Hæc itaque loca ſunt nil niſi fictitii paradiſi in locis ſuppoſititiis, nullum aliud felicitatis fundamentum habentia niſi in ſitu illo, præſumendo quòd quivis locus perpetuo æquinoctio temperatus deberet eſſe peramœnus, & eo ſolo ſenſu ut paradiſus habendus. Inde enim factum eſt ut *μακαρίων νῆσοι* ſeu *Inſulæ fortunatæ* (ubi Græcorum *Elyſium*) in occidente, habitæ fuerint pro Beatorum ſede, propter ſitum ſuum in æquinoctio perpetuo, omni aliâ ratione ceſſante, & abſque alio felicitatis prætextu aut argumento ullo, nullâ caloris aut frigoris ſævitie læſa aut turbata, prout decebat paradiſum. Iſte autem Paradiſus occidentalis ſeu *Elyſium*, à Perſis vocatur درانك *Derânegh*, ut in Libro *Ph. Gj.* deſcribitur. Adeò ut hæc duo in utrâque Mundi extremitate loca Paradiſiaca non ex rudioris vulgi deſignatione orta ſint,

ſint, ſed à veritate mathematicâ quoad ſitum pendeant. Et ut Indi à dictorum Circulorum Interſectione orientali Longitudines ſuas ſumebant, ſic in reliquâ Orbis parte tam in Europâ quàm in Aſiâ ab oppoſitâ Interſectione occidentali omnes (ſive Regionum in terris ſive Stellarum in cœlis) accurato calculo Longitudines ſumunt; ſcil. ducto initio ab illo loco quem circa tempora Hipparchi & Chaldæorum occupabant primæ ſtellæ Arietis, jam è Dodecatemorio ſuo ferè egreſſæ. Adeò ut duplici de cauſâ (Aſtronomorum monitu ductúque) per totum Orbem inſignia & notabilia fuerint duo illa dictarum *Interſectionum Puncta*, ſcil. propter uſum mathematicum Longitudinum tam terreſtrium quàm cœleſtium inde tanquam à locis fixis ſumendarum, & propter imaginariam talium locorum felicitatem & amœnitatem paradiſiacam vulgò creditam & aliàs nullibi terrarum inveniendam. Cùm enim veteres Gentes ex Moſaicâ hiſtoriâ de Paradiſo & aliis rebus monerentur, talium rumor totum terrarum Orbem pervaſit; non autem potuerunt ad ſatisfactionem ſuam niſi mathematicè locum ejus quærere & inveſtigare. Cùm verò dicta Hiſtoria nulla Paradiſi cœleſtis nec Vitæ æternæ mentionem faciat, (quæ veterum Perſarum Fides docet,) oportet ut illa ſua Principia altiùs petierint, à Prædicatoribus juſtitiæ Noah ejúſque filiis edocti. Et inde eſt quòd ſacra linea Judaica eaſdem notiones ſemper retinuerit, quamvis Lex poſteà data (exceptâ Dei Unitate) de rebus agendis potiùs quàm credendis magis ſolicita, non videtur Vitæ æternæ & Reſurrectionis diſertam mentionem feciſſe, quantumvis hæc omnia perpetuâ traditione & indubitatâ fide ab initio ad hæc uſque tempora ab orthodoxis & Fidelibus ſemper crederentur. Adeò ut tam Perſæ quàm ſacra linea Judaica primam orthodoxiam ſuam ab eodem fonte hauſerunt, & inde primi Paradiſi terreſtris priorem monitionem acceperunt, cujus tamen (ut & Creationis) magis particularem notitiam à Lege poſtliminiò traditâ habuerunt.

Ut itaque Perſæ Paradiſi terreſtris poſteriorem notionem & notitiam habuerunt à Lege, ſic & ſanctiſſimi viri Dei *Moſis* atque aliarum rerum & perſonarum notitiam ab eodem fonte hauſerunt. *Moſes* enim qui per totum Orbem ſuo tempore celeberrimus & famigeratiſſimus, (Arabibus dictus كليم الله *Interlocutor Dei*, vel ſimpliciter *Calîm*, *Interlocutor*,) apud vetuſtiſſimos Perſas habet nomen in quo continetur ejus deſcriptio, سرخ شبان باهودار *Rufus Paſtor baculum tenens*: nam Paſtoratum egit apud Jethronem cum Pedo ſeu Baculo paſtorali,

pastorali, & virgâ seu Bacillo manuali apud Ægyptios famosus fuit. Dictum *Mosis* Epithetum ex remotissimâ antiquitate petitum est. Atque Doctiss. Huetius in Demonst. Evang. ex Artapano tradit *Mosen fuisse procerum & rufum*, &c. Et quidem hæc videtur recepta opinio etiam apud Arabes: nam *Rod. Ximenez* in Hist. Sarac. Cap. V, explicando Mohammedis Visiones, narrat illum prætendentem se quasi in Hierusalem cœlestem raptum, ibi *vidisse Abrahamum & Mosen & Jesum : & Abraham* (inquit) *similis erat mihi: Moses rubeus & crispus: Jesus Mariæ filius erat flavus capillis; nec longus, nec parvus, sed dispositione & staturâ mediâ coaptatus. Et videbatur aqua ab ejus capite prosilire, sed aqua non erat ibi. Posteà in sextum cœlum evectus, inveni ibi hominem rubeum & procerum, qui erat Moses.* Nempe, gloriolæ Christi caput ambientes, erant sicut radiationes aquarum ex Sacro ejus capite emanantium, ut voluit insinuare Mohammed.

Cúmque Salomon per totum Orbem esset famosus, apud veteres Persas etiam non fuit inauditus, à quibus ergò vocatus est جم *Gjèm*, quo aliàs nomine vetustus quidam Persarum Rex (quasi sapientiâ ei par) designari solebat. Nempe quoties nomen *Gjèm* cum *melle*, *myrto*, *dæmone*, *genio*, *vento*, *feris*, *avibus*, aut ejusmodi aliis memoratur, eo significatur *Salomon*: at quoties hoc nomen memoratur cum جام *Gjâm* seu *Poculo*, tum eo intelligitur Rex جمشيد *Gjemshîd*: de cujus Poculo & mirâ ejusdem Inscriptione alibi agetur, si Deus vitam & vires suppeditaverit.

De Persarum Opinionibus primitivis, nolo heic aliquid dicere, quia de eis plura ex *Shahristânio* inferiùs adducuntur, & deinde posteà ubi de extremi *Judicii Ponte* agitur. In genere autem innuam, quòd ex Lege Mosaicâ eis plurima suggessit eorum Propheta *Zerdusht*, quem in illâ Lege satis versatum fuisse constat; idque tam ex dictis de primâ Creatione, & Diluvio, & Abrahamo, & Altaris Igne perpetuo, &c. quàm quòd ut *Malchisédek* Decimas solvebat Abrahamo, sic & hi solvebant Sacerdotibus suis: & deinde, quòd instar Judæorum, habent Summum Sacerdotem, & frequentes Lotiones, & Bestias mundas ac immundas, & præcipiunt fugam pollutionis à contactu mortuorum, & de omni puritate curiosi sunt, & ad evitandum omnem contaminationem internam & externam cauti; & quòd Ignem alienum (quâ in parte peccabant Nadab & Abihu,) Deo offerre nolunt. Quin & iste populus hodie frequenter in ore habent *Braham* & *Nebbi Mûsa*, & *Jûsuph*, aliáque Vet. Test. nomina. Prætereà ex quotidianâ

quotidianâ Judæorum cum Persis conversatione illi cum his communicabant omnes res, adeò ut *Artaxerxes* (seu *Darius Hystaspes*) suum dederit فرمان *Phermân* seu *Mandatum* ut anteà fecerat *Cyrus*, pro restauratione Templi, & restitutione Vasorum, & pecuniam suppeditavit pro emendis Sacrificiis, &c. ut de his affatim legitur in Libris *Ezræ* & *Nehemiæ*. Adeò ut non sit mirum si omnes Judæorum consuetudines innotuerint Persis, qui multas ex eis sibi retinuerunt : unde magna est in utriusque gentis Religione convenientia.

CAP. XI.

Dei nomina & attributa apud veteres Persas usitata, sec. Catalogum quem ex oriente accepi.

Yezâd.	*Abdah.*
Yezdân.	*âb-angjâm.*
Chodâi.	*Verzidâr.*
Chodâvand.	*âhû.*
Chodâvandghâr.	*Kerphagher.*
Ormûzd.	*Pharâcho-sâmah.*
Hormûzd.	*Gjâmaghi.*
Hormizda-chodâi.	*Pérgjah-terdh.*
Harvâsp.	*Tûm-aphiyah.*
Harbâsp.	*Abrævând.*
Harvasp-tuân.	*Pervarânda.*
Harvasp-âghâh.	*Pervaranda-ghâr.*
Harvasp-Chodâ.	*Ariyâpha.*

Haniyâph.

âderû.

Ghîrâ.

âgjam.

Gjamanâ.

Saphanâ.

Nâshâ.

Pervarâ.

Aiyânah.

Ayin-âyena.

ân-âyena.

Charûshi-tám.

Mînu-tám.

Vâsnâ.

Harvîstûn.

Hû-sipâs.

Har-hîmíd.

Har-nîk-phârah.

Kerdaghâr.

Avachshidâr.

Bîshternâ.

Vanîs.

Anûshek.

Phérshek.

Pîrvah.

Hádaha.

Chavâpher.

áb-gjagji.

Satûha.

Rachûha.

Varûn.

Bahab-pherîphtah.

Adûy, quasi *Aduûy.*

Câm-rad.

Phermân-câm.

âyîchten, seu *âyi-îchten.*

Aphermûsh seu *Aphramûsh.*

Hamâranâ.

Shanûiyâ.

âteresh.

Abîsh.

Aphrâzadam.

Ham-tchûn.

Ham-tchſîn.

Chorahmánd.

Mihirbân.

Bachſhâyenda.

Bachſháiſhgher.

Dâdâr.

Acmân.

Mînu-ſitahghèr.

Sitâh-Mînu-ghèr.

Mînu-ṇahá.

Adur-bâdgher.

âdur-namghèr.

Bâd-âdurgher.

Bâd-namghèr.

Bâd-ghaibghèr.

Bâd-ghirûtam.

âdurghîr.

Ghergher.

Ghilgher.

Ghilderghér.

Ghilvâdgher.

Ghil-namghèr.

Gherâgher.

Gherâgher-gher.

Aghrâgher.

Aghraghér-gher.

Angjamân.

Achuân.

âmuſht-huſh-yâr.

Gjenſâyîſak.

Riyûmand.

Bûchnâr.

Aſtamandâm-aſhû.

Hiyâr.

Phaſhûtana.

Padmâni.

Tchîhîr, ſeu Tchîr.

Pirûzghèr.

Aberîn-Cuhn-tuân.

Aberîn-naw-tuân.

Veſpân.

Veſpâr.

Dâd-âpherîd.

Dâd-dih.

Shîder, seu

شیزر شیزیر *Shîzer* sive *Shîzîr*.

Mâná.

Tenghbâr.

Bîr-u-bâr.

Kerdaghâr, i.e. *Conditor rerum*.

غیبدان *Ghaibdân*, i.e. *occulta sciens*.

Notandum est, quòd apud vulgum pronum est *a* tenuis sonum mutare in *u*, & pro *Yezàd* dicere *Yezùd* seu *Izud*: pro *Sizad*, *Sizud*: pro *Zend* & *Pâzend*, *Zùnd* & *Pâzund*: pro *Isphendârmaz*, *Isphendârmuz* seu *Isphendârmod*: pro *Zendavestâ*, *Zundavas.aw*. Et sic in multis aliis, non autem in omnibus.

Insuper sciendum est, quòd Dei vocabulum *Yezàd* aliquando tribuitur Angelis, (ut suprà dictum,) quia Deus aliquid loquens aut faciens, id facit per Angelos, qui Dei vice fungentes, ipsius vocabulo honorantur; ut & sæpè (si non semper) fit in Vet. Test. ubi Angelus haud semel vocatur Deus & ejus loco honoratur, ut tam alibi quàm in casu *Manoæ* qui dicit se vidisse Angelum, & tamen metuit se moriturum quia viderat Deum. Vide suprà p. 163, &c. Et vide infra ubi de Angelis Dierum agitur. Aliisque Gubernatoribus aliquando tribuitur alterum Dei nomen *Chodá*, ut in voce كدخدا pro كد خدا quo aliàs vocatur *Oeconomus*, qui a Turcis pessimè sonatur *Kiáhja*.

CAP. XII.

Nomina & Epitheta Angelorum ex sententiâ veterum Persarum, præter Angelos Mensium & Dierum posthac memoratos.

Vanànd Yezâd. 1

Hûm Yezâd. 2

Berzi-yezâd. 3

Nirìûshangh Yezâd. 4

Râgh-dest.

Dahmân-Yezâd.

Haphtû-rangh-yezâd. 5

Agharîras.

Ghûbarû.

Chushâspad.

Mihr-yezâd. 6

Hârut, & 7

Mârût.

Phurûhinda. 8

Bâd-rân.

Bâd-rân. 9 — Revân-bâchsh. 11

Beshter. 10 — Gherûta-mân. 12

1 Vulgus sonat *Vunnund-Izud*, is (quasi sit *Pluto*) censetur præesse 7 Gehennis, ubi omnibus assignat pœnas peccatis proportionatas. Is Diaboli furorem & malitiam restringit, ne aliàs tyrannidem exerceret in damnatos, peccaminosas eorum animas ultra præscriptum modum cruciando. 2 Is est dominus maris, vel secundum Mandelslo, præest generationi hominum & omnium rerum productioni. 3 Is secundum Indo-Persas, est famulus τȣ̃ *Hom-Izud*, ut vulgò sonant. 4 Secundum illos, is est famulus τȣ̃ *Sorûsh*. 5 Iste à stellis denominatus: nam هفتورنگ *Haphtûrangh* seu *Septentrio* est duplex, major & minor, sc. tam Angeli quàm Constellationis nomen *Septem-triones* tam majores quàm minores notans, de quibus vide Notas nostras ad *Olug-Begum* in Constellationibus Ursæ majoris & minoris. 6 De hoc Angelo ejusque officio vide lib. *Sad-der* cap. 28. 7 *Hârût* & *Mârût* sunt duo Angeli qui pro exemplo rebelles facti sunt, & in regione Babel suspensi pedibus sursum & capitibus deorsum. 8 Is est Angelus: an in genere? vel, quidam Angelus? 9 i. e. *Ventum-pellens* Angelus, qui Ventum in motionem ciet & è loco suo educit. 10 Is est Angelus *Michâel*, qui victum & sustentationem hominibus præbet, & alimentum eis suppeditat. In *Ph. Sur.* بشتر *Beshter*, & minùs rectè تشتر *Teshter*, absolutè exponitur *Michâël angelus*. 11 i. e. *Animarum dator*, in oppositum Azraëlis qui Animarum ablator easque aufert, utpote qui sit *Mortis dator*, de quo vide Notas nostras ad *Relig. Turc.* Porrò *Revân-bâchsh* exponitur, Angelus in cujus manu est Scientia, Arabicè aliquando dictus روح القدس *Spiritus Sanctus*, quo nomine aliquando *Gabrielem* intelligunt Commentatores Coranici. Aliàs apud Gil-lenses, *Sorûsh* est *Gabriel*: & sic in *Ph. Sur.* At in *Sherphnâma*, est *Angelus nuntii lator*. 12 Is est Angelus qui humanorum operum approbator aut reprobator.

CAP. XIII.

Diaboli Nomina & Epitheta apud veteres Persas, secundum Catalogum quem accepi ex Oriente.

Ahâriman. 1 — Dûrgj-akhman.

Hûrmâs. — Dûrgj-tershmat. 3

âshmûgh. — Dûrgj-zemistân-izad.

Ghegjesta-ghanâmînu. 2 — Avâchsh-izad.

Asphûgjaghâr. 4

Churvi-druchsh, vulgò Chûravi-drokshe. — Sastâ.

Bushi-âsp-seréſh.

Uki-derûgi.

Aikâneſh-derûgj. 3

Aſâneſh-derûgj.

Uſta-ghuwâd, ſeu Gowâd.

Duſhâim. 6

âz-divân-dâd.

Tâirîtch-dîv.

Zâirîtch-dîv. 7

Petiyârah. 8

Tûſûs-peyâr.

Pherdûm-vaſhûd-Aharîman, ſeu 9

Pherdûm-Aharîman.

Avaſinâd-dâm-Ahrîman.

Nûn-aghabîyad.

Hiſhîm-dîv. 10

Mihr-derûgj. 11

Lâphîs. 12

1 Is eſt *Beelzebub* ſeu ſummus Diabolus. * *Aſhmûgh* eſt Diabolus cujus eſt officium delationem & mendacia & lites inter homines excitare. 2 Is ab Indo-Perſis reputatur immediatus Arimanii ſervus. 3 Hujus & trium præcedentium eſt Bella & Tumultus excitare, & diſcordias inter homines ſerere. Arabes memorant زلنبور *Zelenbûr*, qui eſt unus è 5 filiis Diaboli, qui ſerunt diſcordias inter conjuges. 4 Sec. Indo-Perſas, hujus & duorum præcedentium eſt curare frigus & ventos & nivem & pluviam, ita ut damnum inferant ad perdendum ea quæ Deus in hominum uſum creavit. 5 Huic cum tribus præcedentibus commiſſum eſt corrumpere metalla, eaque rubigine afficere & corrodere, ac exedendo vitiare. 6 Hujus & præcedentis eſt frequentare Scholas ubi inſtituuntur pueri, quas conatur pervertere, & à doctrinâ & omni literaturâ avertere, & ad omnia vitia pellicere & ſeducere. 7 Hujus & duorum præcedentium eſt illicitas cupiditates ingerere, aliorum res ad nos non ſpectantes concupiſcere, & ad peccata allicere, qualia ſunt illiciti congreſſus, rapinæ, cædes, &c. 8 In *Pharh. Sur.* ܦܬܝܪܐ *Petyâra* exponitur *calamitas, afflictio, & res hominibus exoſa*; unde eſt Diaboli epithetum, quaſi *Exoſum* aut *Inviſum* dixeris. Et ejuſmodi etiam ſignificata habere alia iſta Epitheta cenſeantur. 9 Hujus & duorum præcedentium eſt corrumpere fructus arborum, & fruges terræ, & quicquid à Deo in hominum alimentum paratum eſt; hæc autem omnia quantum Deus patitur, & non alias. 10 Iſte reputatur ملك الموت *Angelus mortis*, quod tamen alias boni Angeli officium. 11 Hujus eſt pacti violationem & alias res malas ſuggerere. 12 Hujus eſt inter orandum tentationes injicere. Talis erat אשמודאי *Aſmodæus*, (ab آزمودن *Azmûden, tentare*,) qui *Tob.* VIII. 3, à Raphaële ablegatus in extremas (i. e. occidentales) partes Ægypti, ibique ligatus, ne rurſus interficeret Saræ Raguelis filiæ maritos, quorum 7 occiderat. Perſæ in Indiâ hujuſmodi officia hiſce diabolis aſſignant, ab illis enim talia habuimus. An alii cum eis in hac parte conveniant, diſquirendum.

CAP.

CAP. XIV.

De Veterum Persarum Anno & Epochis variis.

ANtiquissimorum Perso-Medorum Epocha (initio Monarchiæ Medicæ vel ante eam) haud obscurè colligitur fuisse instituta ab initio Veris, à mense Martio propriè & primariò eis dicto آذر *Adur* seu *Azur* : nam in aliis subsequentibus Epochis impropriè cum aliis Mensibus coincidere relinquitur illud Nomen. Et quidem huic initio quadrat notus Anni finis & in eo Appendices, qui etiam in sequente Epochâ *Gjemshidæâ* (quæ usque ad *Yezdegherd* duravit) pervenerunt ad finem Mensis *Abân*, ubi continuati sunt ; post quem (seu initio *Adur*) sequebatur *Neurûz Magorum* seu initium Anni apud Magos vetustissimos, (cujus mentio in *Pharhangh Surûri*,) & *Equitatio imberbis* quæ dicitur fuisse initio Hyemis & ineunte Vere. Sed frigus non videtur tunc planè exactum, ut constat ex Glacie in dictâ Equitatione adhiberi solitâ primo die *Adur*. Hoc etiam arguit dictæ Festivitatis antiquitatem, contra Persarum aliquos qui recentem asserunt, aliis id negantibus. Cúmque vetustissimi Persæ sub Assyriis fuerint, (sc. ex Assyriorum Exarchiis sub Sardanapalo & ante eum,) haud parum juvat id quod D. Golius ex idoneis Autoribus Orientalibus observavit, nempe *Curdorum Anni caput olim incepisse ab Adar seu Martio.* Nam cùm Curdistania olim Assyriæ pars fuerit, nullus dubito quin illi Menses quos *Curdorum Menses* vocat, olim Assyriorum Menses fuerint ; qui etiam usque hodiè Syrorum mensibus tam nomine quàm situ respondent, exceptis trium nominibus: nam (inquit) loco *Eiyâr*, apud Curdos est *Gulân* seu *Rosaceus* ; & loco *Ab*, est *Dabâc* seu *Æstuosus* ; & loco *Eilûl*, est *Eilûn* seu *Aridus*. Et quamvis *Sabæ* & *Chaldæi* & *Syri* hodiè Anni sui Caput transtulerint ad initium Hyemis, apud eos antiquitùs non ita fuisse videtur, quippe apud quos etiam hodiè *Adar* adhuc Mensi *Martio* respondeat. Ideóque non dubitavimus antiquissimorum Mensium Persicorum dicto ordine & situ Laterculum dare, prout initio Monarchiæ Medicæ in usu fuerint.

Proxima huic Epocha *Gjemshidæa*, quâ (consentiente Orientalium omnium traditione) *Gjemshîd* Medorum Monarcha sextus Calendarium

rium reformavit; idque ut conjicit D. Golius, ſub initio Intercalaris Menſium Periodi, cùm Sacra & Feſta annua ab iis Anni tempeſtatibus quas reſpiciebant, tum longiùs prolapſa eſſent. Nam Perſæ eum Regem eo tempore vixiſſe aſſerunt, quod alterius Periodi initia antecedebat. Quamobrem ſi talis aliqua Perſis expleta fuit, ea iniverit poſt Gjemſhidum, ſicut eorum Sapientibus paſſim attribuitur. Sed (inquit) in Gjemſhidi Epochâ ſeu Anno non ſatis expreſſè docetur an Æquabilitatem, an Menſium & Dierum nomina, an denique Intercalandi illum 120 annis modum ſpectare oporteat. Sic ille. Hæc Epocha (quatenùs ſcitur) duravit uſque ad *Yezdegherd* filium Shahriyâr Perſarum Regem ultimum, à cujus Inthronizatione uſque hodiè Annorum ſuorum Computum deducit veterum Perſarum Soboles adhuc in Perſiâ & alibi ſuperſtes. In Epochâ *Gjemſhidaâ* Anni forma videtur fuiſſe duplex, ſcil. civilis quam ante ſe conſtitutum invenerat *Gjemſhîd*, & Eccleſiaſtica quam ipſe inſtituebat, facto 120 annis integri Menſis Emboliſmo, ut Feſta in priſtinas ſedes retraherentur. Aliàs enim abſque iſto Emboliſmo, Annus Perſicus civilis fuit vagus, ſcil. ejus initium fuit vagum per totum Annum circuiens: & ejuſmodi Anni vagi integra Revolutio ſeu ad idem initium Reſtitutio abſolvebatur 1460 annis.

Præter Anni Reformationem, dictus Rex *Gjemſhîd* populum ſuum quadrupliciter in certas Claſſes diſpeſcuit, & ad certa ſtudia & Artificia eos aſſignavit: & res multas ingenioſas excogitavit, & egregias conſtitutiones fecit, & pro Unionibus inſtituit Urinatores, & alia multa invenit. Adeò ut ope dæmonum multa ſua feciſſe crederet vulgus, dum curioſa Artis Opera captum eorum ſuperarent. Quin & apud Perſas eſt mos loquendi extraordinarios in quâvis arte homines vocare *Diabolos* in ſuo genere dum aliquid pluſquàm humanum præſtare videntur, ut & noſtrates & aliæ nationes aliquando loquuntur. Præter hæc, *Tábari* refert eum fuiſſe بر دين ادريس النبى *de religione Idrîs prophetæ*, i. e. Enochi, qui in cœlum raptus quia ambulaverat cum Deo in terris: & ſic iſte Rex Deum ſolum adoravit eique ſervivit. Et quidem *Gjemſhîd* Regem religioſiſſimum fuiſſe volunt Perſæ veteres: unde & in Libro *Sad-der* memoriæ proditum eſt, eum habuiſſe Revelationes divinas, & Angelos ei apparuiſſe, &c. Sed tandem apoſtatizavit: nam Ahmed Ibn Jûſuph Arabs de eo refert, *Gjemſhîd primo bonis moribus & virtuti ac induſtriæ deditus; at poſteà ab his deſcivit in ſuperbiam & inſolentiam ſuper*

Veziros

Veziros suos; unde eum deseruerunt Magnates ejus. Hocque resciscens Dahâc, eum persecutus est & devicit: & ponens eum inter دفتين *duos asseres, serrâ dissecuit.* Quomodocunque ergò se habuerit in initio, talia de eo narrant Arabes & Persæ Mohammedani omnes, (inter quos *Emir Chond,*) qui in eum impingunt, quòd processu temporis postquam diu regnaverat, degeneravit; & tandem evadens superbus & humanæ sortis nimium oblitus, divinos affectavit Honores: & à verâ Religione in hac parte exorbitando, suî Simulachra (ut Numina) per omnia regni sui loca dimisit, eáque colenda imperavit. Si hoc verum fuit, tum meritò passus est iniquitatis suæ supplicium divinitùs immissum, dum Regno suo & Vitâ simul exutus est. Nam (ut dictum) tandem bello petitus fuit ab Arabiæ felicis Rege *Sheddâdo* Aadi filio, qui fratris sui Ulvâni filium *Dahâkum Arabem* (is erat Δηιόκης,) cum exercitu misit, qui *Gjemshîdo* rege bello oppresso & occiso, Persarum regnum vi occupavit. Quâ morte mulctatus fuit *Gjemshîd,* cum supracitato Ahmede consentiens Abulpheda in Hist. Gentium notat, Quòd *Bivarasp* seu *Dahâc eum assecutus est fugientem,* ونشره بمنشار *illúmque serrâ dissecavit.* Hinc est quòd in Persicorum Regum serie inveniatur *Dehôc* seu *Dahâk Arabs,* qui etiam scribitur *Zahâk, Zoâk,* &c. quem ut valdè iniquum & crudelem Tyrannum vituperat dictus *Emir Chond.* Herodotus qui nunquam in veritatis scholâ educatus, omissâ hostilitatis mentione, narrat *Deiocem* in Persarum Vico pacificè degentem, prætendisse velum justitiæ & bonitatis, adeò ut à Persis sponte in Regem eligeretur: sed posteà tyrannidem suam & injustitiam prodidisse. Planè autem errâsse videtur Rustemi Epitomator in voce *Phridûn,* فريدون اول پادشاهدر كه ضحاكی قتل ايلدي *Phridûn est ille Rex quem interfecit Dahâk:* scil. vult insinuare *Dahâcum* interfecisse Phrîdûnum Gjemshîdi filium: quod non potuit esse, quia *Phridûn* (Herodoto dictus *Phraortes*) fuit *Dahâki* seu *Deiocis* filius & Successor, non à parente occisus.

Epocham *Gjemshidæam* excepit *Yezdegherdæa,* quæ quodammodo censeri possit duplex, sc. vetustissima illa quæ initio Imperii ejus obtinuerat, quæ potiùs erat *Gjemshidæa*; & nova quam de novo instituit *Yezdegherd filius Shahriyâr,* in veteris Religionis (ut videtur) damnum; quippe in quâ nova erant Mensium & Dierum Nomina, neglectis, iis qui ab Angelis denominati fuerunt, à quibus pendebant Ritus & sacræ eorum Solennitates omnes. Dicta Epocha tunc nova in Libro

Pharh. Gj. toties memorata, ibi vocatur تاريخ ملكي يزدكردي *Epocha Melikæa Yezdegherdæa*, seu *Epocha Regia Yezdegherdæa.* Hujus primus Mensis seu Anni caput fuit *Tcheshn-sâz*, i.e. *Festi-factivus* dies. Hæc Epocha verè *Yezdegherdæa* (Europæis omnibus hactenùs inaudita) non potuit diu durare; cùm ille Rex qui eam introduxit, tantùm 20 annos regnavit. In hac erant *Menses novi*: & in alterâ (quæ vulgò audit *Yezdegherdæa* apud Autores celebris,) erant *Menses veteres* hucusque continuati, cujus Anni caput statuitur *Phervardîn*. Sic Chrysococca in Canonibus Persicis, Ἔτος Περσικὸν ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς μεσημβρίας ἐν νεομηνίᾳ τοῦ παρὰ Πέρσαις Φαρουαρτῆ. Et alibi, ἡ ἀρχὴ τοῦ ἔτους τούτου ἡμέρα τρίτη· ἀρχὴ μηνῶν Φαρβαρδὶν, ὁπηνίκα ὁ Ἰασδακέρδης εἰς τὸν θρόνον ἐκάθισεν. Omnium consensu, Regis *Yezdegherd* Inauguratio facta est 16to Junii die, qui in Anni vagi formâ incidit in initio mensis *Phervardîn*: eo itaque die Anni *Yezdegherdæi* Caput constituunt *Koushân Ghilæus* & *Shâh Cholgjius* in Tabulis suis Universalibus; ubi in Tabulâ quæ Epocharum Capita exhibet, in Epochâ *Yezdegherdæâ* Persicâ æquè ac in Epochâ *Gjelalæâ* Caput seu primus Mensis est *Phervardîn*. Hocce Anni initium etiam spectare videtur Cotboddîni illud, scil. *Yezdegherd occisum fuisse Periodi Embolimicæ anno* 960, quod debuit fuisse mense Embolimico octavo: cùm octies 120 faciant 960. Et quidem numerando à *Phervardîn*, mensis octavus erit *Abân*, quem ritè sequuntur Appendices prout relicti fuerunt tempore *Yezdegherd*. Hoc anno erat *Abân* duplex, *Ordinarius* & *Embolimicus* qui (cum appensis *Epagomenis*) festivalis totus. Nam sic fieri solet in Embolimicis mensibus omnibus.

Hujus Epochæ meminit Alpherganius p. 7, de Ægyptiacis Mensibus agens, *Olim horum Mensium Principia respondebant initiis Mensium Persicorum; ita ut principium mensis Thoth idem esset cum initio mensis Dejma: & porrò mensis quivis alter cum altero: donec Anni Ægyptiaci finis conveniret cum fine mensis Adur: quod etiam obtinet in Tabulis ad illud Tempus constructis. At menses Ægyptii hodiè aliter procedunt, intercalando quarto anno: quare eorum Menses jam Persicis dissimiles, at cum Græcis atque Syriacis congruunt. Primus apud eos dies est* 29us *Augusti.* Hic locus fortè seduxerit D. Petavium, qui in *Rationario temporum* Lib. III, Cap. 15, supponit Anni Persici initium incidisse in principium Septembris, dicitque, *Quid in causâ Persis fuerit cur in Calendas Septembris Epocham figerent, nemo quod sciam causam exponit.* Ille scil. non satis perpendens veterem Annum tam

tam Persicum quàm Ægyptiacum non fuisse fixum, sed vagum; ideóque ratiocinium suum putavit secundùm moderniorem annum Ægyptiacum fixum in Ærâ Dioclesianâ, quâ Anni primus mensis *Thoth* incipit 29 Augusti seu initio Septembris, existimans eos dictum Anni sui initium tunc accepisse à Macedonibus, quod de Alexandrinis non diffitendum, sed de naturalibus Ægyptiis non item.

Ad supradictam Alpherganii collationem utriusque Anni, ratiocinatur D. Golius, *Tunc Persicam Mensis Intercalationem, aut non apud omnes Persas, aut non in omnibus rebus usitatam fuisse: aliàs concordare non possent Neomeniæ, eo modo quo declarat Alpherganius.* Dicta autem Mensis Intercalatio obtinuit in Persarum Ærâ Ecclesiasticâ, non autem in Ærâ civili & Astronomicâ quam voluit Alpherganius; in quâ, ut in eâ Nabonassari quam sequebantur Ægyptii, Anni Caput sine ullâ restrictione vagabatur per totum annum in perpetuum: & cùm esset tantùm 365 dierum absque consideratione Fractionum, singulis 4 annis uno die regrediebatur. Sed de diverso Appendicum in utroque Anno situ, non excusandus est Alpherganius, cùm Persarum Appendices erant post *Abân*, non autem post *Adur* ut coincidèrent cum Appendicibus Ægyptiorum: quod arguit ejus collationem esse imperfectam eâ in parte. D. Golius eum excusare conatur, dicendo eum forte haud tanti fecisse tam parvam differentiam. Alpherganii autem collatio erat Annorum Civilium utriusque Gentis, qui (excepto illo Appendicûm situ) satis concordabant. Et quidem rem pleniùs explicat D. Golius p. 47, *Ut verò ad demonstrandum Anni Ægyptiaci & Persici consensum redeamus, supponatur ex. gr. sub Yezdegherdici Imperii initium, Ægyptiis tunc adhuc in usu fuisse priscum Anni Civilis modum. Ex verbis Theonis Alexandrini suprà allatis, constat Anni vagi Ægyptiaci Revolutionem contigisse anno V^to Cæsaris Augusti, utriusque anni (Ægyptiaci & Alexandrini) Capite concurrente in eundem diem; qui haud alius fuerit quàm is qui totâ Ægypto Anni fixi Caput etiam hodiè existit, nempe 29 Augusti. Ab hoc itaque die Neomenia Thoth anticipando retrogradi cœpit quadriennio quoque vertente diem unum. Quoniam autem (unà cum Epochâ Yezdegherdis) Neomenia Pherurdîn incidit in XVI Junii, necesse fuerit Neomeniam Dejma (annumeratis post Abân vel Adur Epagomenis) incurrisse in XVIII Martii. Sunt autem à V^to Augusti ad Æram Yezdegherdicam tetraërides* 164; *quibus competunt totidem Dies quos Neomenia Thoth retroïverit, hoc est, à XXX Augusti ad XVIII Martii. Quare par concordantia superioribus*

Pharh. Gj. toties memorata, ibi vocatur تاريخ ملكي يزدكردي *Epocha Melikæa Yezdegherdæa*, ſeu *Epocha Regia Yezdegherdæa.* Hujus primus Menſis ſeu Anni caput fuit *Tcheſhn-ſâz*, i.e. *Feſti-factivus* dies. Hæc Epocha verè *Yezdegherdæa* (Europæis omnibus hactenùs inaudita) non potuit diu durare; cùm ille Rex qui eam introduxit, tantùm 20 annos regnavit. In hac erant *Menſes novi*: & in alterâ (quæ vulgò audit *Yezdegherdæa* apud Autores celebris,) erant *Menſes veteres* hucuſque continuati, cujus Anni caput ſtatuitur *Phervardîn.* Sic Chryſococca in Canonibus Perſicis, Ἔτος Περσικὸν ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς μεσημβρίας ἐν νεομηνίᾳ τοῦ παρὰ Πέρσαις Φαρουαρτῆ. Et alibi, ἡ ἀρχὴ τοῦ ἔτους τούτου ἡμέρα τρίτη· ἀρχὴ μηνῶν Φαρβαρδὶν, ὁπηνίκα ὁ Ἰασδακέρδης εἰς τὸν θρόνον ἐκάθισεν. Omnium conſenſu, Regis *Yezdegherd* Inauguratio facta eſt 16to Junii die, qui in Anni vagi formâ incidit in initio menſis *Phervardîn*: eo itaque die Anni *Yezdegherdæi* Caput conſtituunt *Kouſhân Ghilæus* & *Shâh Cholgjius* in Tabulis ſuis Univerſalibus; ubi in Tabulâ quæ Epocharum Capita exhibet, in Epochâ *Yezdegherdæâ* Perſicâ æquè ac in Epochâ *Gjelalæâ* Caput ſeu primus Menſis eſt *Phervardîn.* Hocce Anni initium etiam ſpectare videtur Cotboddîni illud, ſcil. *Yezdegherd occiſum fuiſſe Periodi Embolimicæ anno* 960, quod debuit fuiſſe menſe Embolimico octavo: cùm octies 120 faciant 960. Et quidem numerando à *Phervardîn*, menſis octavus erit *Abân*, quem ritè ſequuntur Appendices prout relicti fuerunt tempore *Yezdegherd.* Hoc anno erat *Abân* duplex, *Ordinarius* & *Embolimicus* qui (cum appenſis *Epagomenis*) feſtivalis totus. Nam ſic fieri ſolet in Embolimicis menſibus omnibus.

Hujus Epochæ meminit Alpherganius p. 7, de Ægyptiacis Menſibus agens, *Olim horum Menſium Principia reſpondebant initiis Menſium Perſicorum; ita ut principium menſis Thoth idem eſſet cum initio menſis Dejma: & porrò menſis quivis alter cum altero: donec Anni Ægyptiaci finis conveniret cum fine menſis Adur: quod etiam obtinet in Tabulis ad illud Tempus conſtructis. At menſes Ægyptii hodiè aliter procedunt, intercalando quarto anno: quare eorum Menſes jam Perſicis diſſimiles, at cum Græcis atque Syriacis congruunt. Primus apud eos dies eſt* 29us *Auguſti.* Hic locus fortè ſeduxerit D. Petavium, qui in *Rationario temporum* Lib. III, Cap. 15, ſupponit Anni Perſici initium incidiſſe in principium Septembris, dicitque, *Quid in cauſâ Perſis fuerit cur in Calendas Septembris Epocham figerent, nemo quod ſciam cauſam exponit.* Ille ſcil. non ſatis perpendens veterem Annum tam

tam Persicum quàm Ægyptiacum non fuisse fixum, sed vagum; ideóque ratiocinium suum putavit secundùm moderniorem annum Ægyptiacum fixum in Æra Dioclesianâ, quâ Anni primus mensis *Thoth* incipit 29 Augusti seu initio Septembris, existimans eos dictum Anni sui initium tunc accepisse à Macedonibus, quod de Alexandrinis non diffitendum, sed de naturalibus Ægyptiis non item.

Ad supradictam Alpherganii collationem utriusque Anni, ratiocinatur D. Golius, *Tunc Persicam Mensis Intercalationem, aut non apud omnes Persas, aut non in omnibus rebus usitatam fuisse: aliàs concordare non possent Neomeniæ, eo modo quo declarat Alpherganius.* Dicta autem Mensis Intercalatio obtinuit in Persarum Æra Ecclesiasticâ, non autem in Æra civili & Astronomicâ quam voluit Alpherganius; in quâ, ut in eâ Nabonassari quam sequebantur Ægyptii, Anni Caput sine ullâ restrictione vagabatur per totum annum in perpetuum: & cùm esset tantùm 365 dierum absque consideratione Fractionum, singulis 4 annis uno die regrediebatur. Sed de diverso Appendicum in utroque Anno situ, non excusandus est Alpherganius, cùm Persarum Appendices erant post *Abân*, non autem post *Adur* ut coincidérent cum Appendicibus Ægyptiorum: quod arguit ejus collationem esse imperfectam eâ in parte. D. Golius eum excusare conatur, dicendo eum forte haud tanti fecisse tam parvam differentiam. Alpherganii autem collatio erat Annorum Civilium utriusque Gentis, qui (excepto illo Appendicum situ) satis concordabant. Et quidem rem pleniùs explicat D. Golius p. 47, *Ut verò ad demonstrandum Anni Ægyptiaci & Persici consensum redeamus, supponatur ex. gr. sub Yezdegherdici Imperii initium, Ægyptiis tunc adhuc in usu fuisse priscum Anni Civilis modum. Ex verbis Theonis Alexandrini suprà allatis, constat Anni vagi Ægyptiaci Revolutionem contigisse anno V*[to] *Cæsaris Augusti, utriusque anni (Ægyptiaci & Alexandrini) Capite concurrente in eundem diem; qui haud alius fuerit quàm is qui totâ Ægypto Anni fixi Caput etiam hodiè existit, nempe 29 Augusti. Ab hoc itaque die Neomenia Thoth anticipando retrogradi cœpit quadriennio quoque vertente diem unum. Quoniam autem (unà cum Epochâ Yezdegherdis) Neomenia Pherurdîn incidit in XVI Junii, necesse fuerit Neomeniam Dejma (annumeratis post Abân vel Adur Epagomenis) incurrisse in XVIII Martii. Sunt autem à V*[to] *Augusti ad Æram Yezdegherdicam tetraërides 164; quibus competunt totidem Dies quos Neomenia Thoth retroïverit, hoc est, à XXX Augusti ad XVIII Martii. Quare par concordantia superioribus*

perioribus quoque ſeculis fuerit, quibus uterque Annus & Ægyptiorum & Perſarum eodem tenore fluxit. Shâh Cholgji etiam dicit, *Veterem annum Perſicum concordare cum eo Nabonaſſari qui in AlMageſto uſurpatur.* Ideóque rectè D. Golius pag. 31, ait, *Indubitatum eſſe Aſtronomos tam Perſicos quàm Ægyptios in rerum Cœleſtium Computo æquabilem Annum conſtanter uſurpâſſe: & probabile illos quoque idem feciſſe in civili & populari uſu.* Nempe Perſis (ut dictum eſt) fuit Annus duplex, Civilis & Eccleſiaſticus; in quorum hoc fieri ſolebat Intercalatio 120 annis, ut Feſta & Sacra quæ extra ſedes ſuas vagata fuerant, aliquando in priſtina ſua loca revocarentur: dum Annus civilis & Aſtronomicus ſine ullâ reſtrictione vagaretur in perpetuum. Ideóque *Veterum Menſium* in Gjelalæis Calendariis ſitus, non erit uſui, niſi prolixiore Epilogiſmo Epochæ Gjelalææ adæquentur. Quoad Anni Ægyptii principium, D. Wanſlebius qui in Ægypto cum Coptitis converſatus eſt, ait, *illos inchoare Annum ſuum* 8 *Septembris ſecundùm Stylum Gregorianum, quod eſt* 28 *Auguſti ſecundùm Calendarium Græcorum: & anno Gregoriano* 1672do, *reſpondebat eorum annus Diocleſianus* 1398. Kas Kuriacus in Syro-Græcorum Calendario Arabicè conſcripto, ponit Coptorum *Thoth* in 29 Auguſti, ibique legit نوروز القبط *Neurûz Coptorum*, ſcil. illorum Anni Caput non ſatis propriè ſic vocans vocabulo Perſico. [Coptitarum Menſes videbis in Notis noſtris ad Hiſtoriam Ægypti Arabicè & Latinè à nobis (ut ſpero) edendam.] Et ſic Syri ſui Anni initio adhibent Nomen *Neirûz:* ex. gr. ܡܘܣܪܕܝ بالنبطية صب الما في النيروز — ܡܘܣܪܕܝ ܒܡܬܠܐ ܕܐܪܡܝܐ النيروز *Muſárdi linguâ Nabathæâ eſt Effuſio aquæ in Neirûz.* Et mox, *Muſárdi in Aramæorum Proverbiis, eſt Neirûz:* ſcil. Anni initium ſeu Caput eo nomine ab eis vocatur. Apud Shâh Cholgj reperitur collationis Epocharum Tabula incipiens ab Anno Hegjræ 801, die 5 menſis *Moharram,* qui reſpondet 10mo menſis *Dey* anno 767 Epochæ Perſicæ *Yezdegherdicæ,* & 12mo menſis *Eilûl* 1709 Epochæ Græcæ, & 4to menſis *Mihr* anni 320 Epochæ Gjelalææ: & congruunt cum D. Gravii Tabulis, niſi quòd in his ſit Ep. Gr. annus 1710.

Circa Quingentis abhinc annis quando Sheich Saadi ſcripſit Librum *Guliſtân,* quàm immane tunc veteris Anni Menſes vagi differebant à Gjelalæis fixis, innuitur dicti Libri p. 23, ubi legitur, *Primus erat Ardibeſhiſhti Gjelaliani menſis dies,* ſcil. Roſarum tempus. Ad quem locum (pro alio Exemplo differentiæ inter Annum veterem & recentiorem)

centiorem) Commentator Turcicus inter *Laud.* hæc habet, اول وقت جلالشاهه منسوب اولان تاريخ قمريه اوزره اورته ياز آينك اولي ايدي بنو تاريخ تعيين ايلدي زيرا تاريخ شمسيه اورته ياز آينك اولي اولمز بو قيدله فرس قديمك ارديبهشتدن احتراز ايلر زيرا اول اعتبار ايله گل زماني واقع اولمز *Illud tempus Regi Gjelâl relatum, secundùm Epocham Lunarem erat initium medii mensis Veris. Et quidem istam Epocham exprimebat* [Sheich Sa'di,] *quia secundùm Epocham Solarem tunc non erat initium medii mensis Veris. Ideóque hac restrictione cavet à Persarum veterum Ardibehisht, quia eâ ratione non erat Rosarum tempus.* Sed cur Epocha Gjelalæa ab isto Commentatore reputetur *Lunaris*, equidem non video: nam planè *Solaris* est. Igitur pro قمريه *Lunari*, debuit potiùs dixisse جديد *Novam* seu *recentiorem*: & posteà, pro شمسيه *Solari*, potiùs dixisset قديم *Veterem*; quamvis utraque Epocha sit *Solaris*. Rectiùs habet Jaacob fil. Seid Ali Commentator Arabs inter *Poc.* ad eundem Libri *Gulistan* locum, اسم شهر متعين ارديبهشت وهو شهر اوسط من الشهور الربيعية علي التاريخ الجلالي واما في تاريخ الفرس القديم فلما لم يعتبر فيه الكبيسة لم يتعين بل يدور مقدما وموخرا *Ardibehisht est nomen mensis certi seu fixi, est scil. mensis medius mensium vernorum sec. Epocham Gjelalæam. At in Epochâ Persarum veterum cùm non habeatur ratio Embolismi, non est certus seu fixus; sed vertitur seu vagatur antrorsum & retrorsum.*

Yezdegherdo autem in *Phergânam* abacto, & posteà in prælio occiso, (anno Hegj. 31, Christi 651,) in Persiâ rerum potiti sunt Saraceni, qui *Hegj-ræ* Epocham introduxerunt. Interim verò Persæ veteribus Mensium & Dierum nominibus utebantur; sed cum Intercalatione quâdam, quippe ad quam cogebant victores. Illorum enim tunc Martius incipiebat circa medium Piscium, donec Calendarium reformaret Rex *Gjelâleddîn Melicshâh*, qui Anni initium (facto 18 dierum Embolismo, ùt in sequentibus monstrabitur,) ad initium Arietis retrahebat, excogitatâ novâ Anni formâ quæ Solis motui quàm maximè responderet. Id autem non fecit primo suo anno, sed (ut puto) postquam aliquot annos regnaverat; idque suasu insignis Astronomi *Omar Cheiyâm*, cujus Propositionem de emendandâ Epochâ omnes statim tanquam oraculum pronis auribus animisque exceperunt. In hac Epochâ, quaternis quibusque annis intercalabant, ut

iste annus esset dierum 366. Et quòd anni pars reliqua minor esset Quadrante diei, erat quoque quarti anni Intercalatio minor uno die, ideóque convênit ut Intercalatio fieret semel anno Quinto, postquam intercalatum esset septies vel octies. Si autem septimæ & octavæ Intercalationis alternatio observetur ad intercalandum annum 5^{tum} sequentem, seu, quod tantundem valet, si Intercalatio Juliana modò trigesimatertia, modò trigesima septima, (& quidem alternatim,) prorsus omittantur, cum hoc Persico seu Gjelalæo Calendario optimè concordârit Gregorianum, scil. annis 400 negligendo tres Bissextos.

In Persarum Mensibus veteribus nullæ sunt Septimanæ, sed quisque Dies habet peculiare nomen. Cúmque isti Menses sint Solares, uti & Annus, in moderniorum Persarum Libris quando fit mentio cujusvis Anni aut Mensis Solaris, distinctionis causâ scribi solet سال الهى *Annus Dei*, & ماه الهى *Mensis Dei:* ne aliàs fortè intelligatur Annus aut Mensis Hegj-ræ Lunaris: nam in Perside jam inde apud ipsos Mohammedanos obtinuit duplex Epocha, Solaris & Lunaris, quarum hæc in Sacris, illa in rebus Civilibus usurpatur.

CAP. XV.

Mensium ordo antiquissimus in vetustissimo Anno ab initio Martii eorum inchoato. Item Menses Gjelalæi. Perso-Medici Mensis Dies, cum Appendicibus quinque.

Churdâd. XXX, *Sept.*	*Adur,* XXX, *Martius.*
Tir, XXX, *October.*	*Dey,* XXX, *Aprilis,*
Murdâd, XXX, *Nov.*	*Behman,* XXX, *Majus.*
Shahriuar, XXX, *Dec.*	*Esphendârmad,* XXX, *Jun.*
Mihir, XXX, *Jan.*	*Phervardîn,* XXX, *Jul.*
Abân, XXX, *Febr.*	*Ardibehisht,* XXX, *Aug.*

Iste eorum Annus antiquissimus videtur fuisse vagus, vel saltem eum mox excepit Perso-Medicus *Annus civilis vagus,* cui posteà adjunctus fuit *Gjemshîdi Annus Ecclesiasticus fixus,* qui ambo concurrentes durarunt usque ad *Yezdegherd.* Deinde eo occiso, post aliquod temporis

poris intervallum in Perſidem introductus eſt *Civilis Annus Solaris fixus*, incipiens à medio Piſcium. Quis certò hoc fecerit, nondum reperi. Videtur autem id feciſſe *Selgjûk* qui Perſiam occupavit & longævus uſque ad 109 annos vixit: vel aliàs id fecit aliquis *Selgjukidarum* ex ejus familiâ; cum ea eſſet Anni Solaris forma quâ in patriâ ſuâ *Choraſân* utebantur dicti *Selgjukidæ*.

Veteres autem Menſes (uti & dies in ſequentibus recenſiti) videntur fuiſſe Medorum Inventum, ut indicant ipſa Nomina quæ à Medis unà cum Imperio tranſiverunt ad Perſas, qui (cùm utriuſque Religio eſſet eadem, & ſolennitates ſacræ à Menſibus & Diebus pendentes eſſent quoque eædem,) ea tam benè excogitata retinuerunt: præſertim cum Lingua Medica elegantior eſſet quàm Perſica antiqua, unde illa etiam pro *Linguâ Curiali* habita & conſtituta fuit tempore Regis *Behrâm Ghûr*. At *Yézdegherd* poſteà alia Nomina etiam Medica ſuis Menſibus & Diebus Melicæis impoſuit.

Annus itaque inquam eorum antiquus (ut & Ægyptiorum) fuit vagus, ut ſuo loco fuſiùs dicetur. An verò hi ab illis, vel illi ab his talem Anni formam acceperint, dubium. At quamvis generaliora Aſtronomiæ ſatis intellexerint Medi & Perſæ, tamen nec hi nec Ægyptii nec Chaldæi eclipſes prædicendi artem calluerunt, ut ex Herodoto & aliis colligere liceat. Nam Thales Mileſius dicitur primus qui Eclipſin prædixiſſe memoratur.

Menſium ordo Gjelalæus, ab ingreſſu ☉ in ♈, decimonono Phervardîn veteris, qui fuerat à medio Piſcium.	*Perſicorum Menſium nomina à Græcis corrupta, prout leguntur apud Chryſococcam & alios.*
فروردين *Phervardîn*, xxx, *Mart.*	Φαρφαρδὶν, ſeu φαρβαρδῖν, ſive φαραρτῆς.
اردیبهشت *Ardibehiſht*, xxx, *April.*	Ἀρτιβέες.
خرداد *Churdâd*, xxx, *Majus.*	Χορτάτ.
تير *Tîr*, xxx, *Junius.*	Τὺρ ſeu Τύρμα.
مرداد *Murdâd*, xxx, *Julius.*	Μερτάτ.
شهريور *Shahrîvar*, xxx, *Auguſt.*	Σαχειὺρ ſeu Σαρεβάρ.
مهر *Mihr*, xxx, *Sept.*	Μεχὲρ ſeu Μέχερμα.
آبان *Abân*, xxx, *October.*	Ἀπὲν ſeu Ἀπάνμα.
آذر *Adur*, xxx, *Nov.*	Ἄδερμα.
دي *Dey*, xxx, *December.*	Ντὰι ſeu Δῆμα.
بهمن *Bahman*, xxx, *Jan.*	Πέχμαν, ſeu Πελμὰν, ſive Μπάχμαν.
اسفندارمذ *Iſphendârmaz*, xxx, *Feb.*	Ἀσφανδάρμητ, ſeu Ἀσφανδάρημετ, ſive Ἀυφαντῦρ.

In Turcarum Calendariis Gjelalæis aliquando ſcribitur اسفندار *Iſphendâr*, apocopatâ ſyllabâ ultimâ. Appendices 5 etiam corruptè vocantur Μασιαρχὰ Ε, pro Arabico horum nomine مسترقة *Muſtâraca*, i. e. *Furtivi*.

Perſo-

Perso-Medici Mensis Dies ab Angelis qui illis Diebus præsunt denominati, secundùm Olugh-Beighum & alios sequente modo recensiti, unà cùm 5 diebus Appendicibus.

هرمزد 1. *Hormuzd.*
بهمن 2. *Bahman.*
اردیبهشت 3. *Ardibehisht.*
شهریور 4. *Shahrîvar.*
اسفندارمذ 5. *Isphendârmaz* seu -- *mad.*
خرداد 6. *Churdâd.*
مرداد 7. *Murdâd.*
دیبادر 8. *Deybâdur.*
آذر 9. *Adur* seu *Azur.*
آبان 10. *Abân.*
خور 11. *Chùr.*
ماه 12. *Mâh.*
تیر 13. *Tîr.*
گوش seu جوش 14. *Gjûsh* seu *Ghûsh.*

دیبمهر 15. *Deybamihr.*
مهر 16. *Mihr.*
سروش 17. *Surûsh.*
رش 18. *Resh.*
فروردین 19. *Phervardîn.*
بهرام 20. *Behrâm.*
رام 21. *Râm.*
باد 22. *Bâd.*
دیبدین 23. *Deybadîn.*
دین 24. *Dîn.*
ارد 25. *Ird* seu *Ard.*
اشتاد 26. *Ashtâd.*
آسمان 27. *Asumân.*
زامیاد 28. *Zâmiyâd.*
ماراسفند 29. *Mârisphand.*
انیران 30. *Anirân.*

Quinque Appendices sec. Alpherganium minùs accuraté.

اهنود جاه 1. *Ahnud-gjâh.*
اشنود جاه 2. *Ashnud-gjâh.*
اسفندمذ جاه 3. *Isphendamad-gjâh.*
اخشتر جاه 4. *Achshater-gjâh.*
وهشت وشت جاه 5. *Vahshatûsht-gjâh.*

Quinque Appendices secundum Olugh Beigh.

اهنود 1. *Ahnavád.*
اشنود 2. *Ashnavád.*
اسفندمذ 3. *Isphendamàd* seu *-mdz.*
وهشت 4. *Vahshát* seu *Vahdsht.*
هشونش 5. *Hashûnesh*, seu ut in *Ph. Gj.* legitur, هشتویش *Hashtuvîsh.*

Dies Appendices apud Alpherganium vocantur اندرجاهات *Andergjahât*, i. e. *Intermedia tempora*: nam *Gjâh* est à Persico گاه *Ghâh*, i. e. *Tempus.*

Tempus. Is autem (ut ſolent Arabes) non ſatis rectè exprimit nomina Perſica. Appendices aliàs apud Perſas vocantur پنجه دزديده *Pengja Duzdîda*, i. e. *Pentas furtiva*. Et in Libro *Sad-der* figuratè aſſimilantur ταῖς پنج خواهران *Pengj chuâharân*, i. e. *quinque Sororibus, quæ ſolent nere & alias operas muliebres tractare*. Eorum verò nomina præſtat videre Scripta veteribus Characteribus (prout in dicto Libro *Sad-der* leguntur) in quibus nulla eſt ſoni ambiguitas, ſeq. modo:

1. *Ahunavád.*
2. *Aſtavád,* ſeu *Aſhtavád.*
3. *Eſphintamád.*
4. *Vahuchſhátri.*
5. *Vihiſhtûſh,* ſeu *Vihiſhtuſhiûſh.*

Iſti Dies Appendices à veteribus Perſis etiam aliàs in ſuâ linguâ vocantur *Pengji mazdiyaſenân*, i. e, *Pentas ſacra*, quia in his eſt completi anni Feſtivitas & gaudium maximum. Plutarchus in Libro *de Iſide & Oſir.* dicit τὰς ἐπαγομένας *fuiſſe cum quibuſdam diis cognomines*, ſcil. quibuſdam Angelis. Supradictum *Menſem* Perſo-Medicum ejúſque *Dies* excogitatos fuiſſe poſt latam Legem Moſaicam, (& fortè poſt Iſraelitarum Captivitatem in Perſiâ,) conſtat ex Sabbaticâ eorum diviſione, quæ ſuo loco deſcribetur.

Dies Menſis à Deo & Angelis denominati, prout leguntur in Catalogo ex Oriente & in calce Libri Erdavirâph-namæ. Eiſdem quoque nominibus (ſed ſine additione) utuntur Gilolenſes.

1. *Hormuzd*, nomen Dei.
2. *Behman Amſhâſpand* ſeu *Angelus.*
3. *Ardibehiſht Amſhâſpand.*
4. *Shahrîvar Amſhâſpand.*
5. *Eſpendârmad Amſhâſpand.*

6. *Chordâd Amshâspand.*
7. *Murdâd Amshâspand.*
8. *Deybâdur Yezád.*
9. *Adur Yezád.*
10. *Abân Yezád.*
11. *Churshîd Yezád.*
12. *Mahu Yezád.*
13. *Tîr Yezád.*
14. *Ghûsh Yezád.*
15. *Deybamihir Yezád.*
16. *Mihir Yezád.*
17. *Surûsh Yezád.*
18. *Réshni Yezád.*
19. *Phervardîn Yezád.*
20. *Behrâm Yezád.*
21. *Râm Yezád.*
22. *Ghuâd Yezád.*
23. *Deybadîn Yezád.*
24. *Dîn Yezád.*
25. *Arshásangh Yezád.*
26. *Astâd Yezád.*

[Pahlavi script] 27. *Asmân Yezâd.*

[Pahlavi script] 28. *Zâmiyâd Yezâd.*

[Pahlavi script] 29. *Mahirâspband Yezâd.*

[Pahlavi script] 30. *Anirân Yezâd.*

Notandum est quòd Persæ vulgò sunt proni ad pronuntiandum *p* pro *b*, unde scribunt *Panâm* pro *Banâm*, & *Deypâdur* pro *Deybâdur* : & sic *Deypâmihr* & *Deypadîn*. Sed ista non sunt imitanda. Additum nomen *Yezâd* (seu ut sonant *Izûd*,) alibi *Deum* notat, heic verò *Divum* significat vel *Angelum*, scil. synonymum τῷ *Amshâspand*; ut in Libro *Sad-der* cap. 40, de cœlestibus personis loquens, eas vocat امشاسپندان و ایزدان پاک *Angelos & Divos sanctissimos*. D. Mandelslo in Itinerario Indico de vet. Persarum Religione tractans, corruptissima Angelorum nomina exhibet: miror unde habuerit. Et addit, quòd Angeli 26 servi Dei, uno generali nomine vocantur *Gesboo*, i. e. *Domini*, quos credunt habere super Creaturas absolutam potestatem à Deo illis commissam ; quas ideò colunt & invocant, putantes quòd Deus nihil illis negabit. Sic ille. Sed fallitur de cultu eorum: nam nihil divino cultu colunt nisi Deum ipsum. Veteres Judæi non ferentes aspectum Angeli, (nisi aliquando sub humanâ specie apparentem putarent esse merum hominem,) cadebant in facies suas, non ad colendum, sed ad operiendum & celandum vultum suum. At semel, quando aliquis procidebat culturus Angelum loco Dei, ille Angelus prohibuit dicens, *Ne facias, quia sum socia creatura sicut tu.* Ille autem ex 30, rectè numerat tantùm 26, excipiendo 4 quatuor illos quibus comprehenduntur nomina Dei, *Hormûzd*, *Deybâdur*, *Deybamihr*, & *Deybadîn*.

Ex eis quæ superiùs disseruimus, constat Epocham *Gjemshidæam* (in quâ Menses veteres) duràsse usque ad initium Regni ultimi Persarum Regis *Yezdegherd*; quæ itaque apud Autores tam orientales quàm Europæos, minùs rectè audit *Epocha Yezdegherdæa*, cùm reverà sit *Gjemshidæa*. Nam *Yezdegherd* postquam in Solio benè firmatus esset, aliam novam instituit Epocham à suo ἐνθρονισμῷ desumptam, in quâ Menses & Dies excogitavit novos; quos ipso defuncto, Persæ (pristinorum Rituum tenaces) rejecerunt, ad vetera Mensium & Dierum

rum vocabula (à quibus Festa & reliqua Solennia pendebant) redeuntes. Ea itaque *Epocha* quæ Mensibus & Diebus *Yezdegherdæis* constabat, meritò dici queat *Intermedia* seu *Interjecta*; quia paucis tantùm annis duravit, nec ante nec post ejus tempora à Persis usurpata. Videtur itaque quòd multa in Religione innovavit, & quòd Ecclesiæ Festa & statorum temporum Observationes & antiqui Ritus illo imperante interciderint & maximâ ex parte cessaverint, cùm horum omnium antiqua nomina abrogata fuerint. Cùm itaque antecedentium temporum Magi qui talia omnia strictè observabant, ab Intercalatione metuerent ne Sacrorum ordo interverteretur, ille in Intercalarem Periodum suo tempore incidens, Annum reformare non veritus est, sed Anni Caput vagum & procul à sede sua evagatum & remotum, in locum & sedem naturalem restituit, id in initio Martii esse volens. Is enim nomina ab Angelis olim desumpta (quamvis Religioni damnosum esset,) reliquit, novas eorum loco Appellationes instituendo. Mensibus itaque imposuit Nomina naturalia, quæ ex vi vocum singulas Anni Tempestates designarent. Diebus autem dedit Nomina vel ab *Opum affluentiâ*, vel ab *insigni aliquo gaudio*, vel à *sumptâ vindictâ*, vel ab *aggresso prælio*, vel ab alio memorabili eventu desumpta. Cùm itaque sacra Mensium & Dierum nomina mutaverit, consectarium erit quòd sacras Solennitates ab eis pendentes abrogaverit, cùm ne talium vetera nomina manere nec superesse permitteret: nam difficile erat illis abolitis hasce conservare. Et in novâ ejus Anni constitutione nullum præter *novi Anni Festum* memoratur. Persæ itaque veteribus suis Ritibus animitùs addicti, eo mortuo, illum ejus Annum intercidere siverunt, veterem Annum qui ante ejus Imperium obtinuerat, tunc (ut dictum) resumentes. Iste ejus Annus erat Solaris, Intercalatione (ut videtur) fixus, contrà quàm Persæ voluerunt. Et istum Annum ab initio Arietis, secutus est alius Annus à medio Piscium, ut suprà diximus. Mensium autem & Dierum *Yezdegherdæorum* nomina (quantum Exemplaris *Pharhangh Gibânghîri* imperfectio patitur,) sequente modo mox subjeci.

Sed quia tam hæc Epocha quàm altera recentior *Gjelalæa*, in Persarum Libris vocatur *Melicæa* seu *Melikæa*, i. e. *Regia*, dum utraque Epocha à respectivo suo Rege denominata gaudeat vocabulo nullum distinctum Regem notante, ne fortè aliquando oriatur confusio, oportet hîc notare, quòd Epocha *Melicæa* recentior (quæ etiam Epocha *Melicshabæa*, & *Sultanæa*, & *Gjelalæa* subinde vocatur,) denominata

minata eſt à سلطان جلال الدين ملكشاه بن آلب آرسلان سلجوقي *Sultân Gjelâleddîn Melicſhâh filio Alp Arſlân Selgjûki,* qui poſtquam in Perſide aliquot annos regnaverat, tum deinde anno à *Yezdegherd* 446, (*Hegjræ* 470, *Chriſti* 1077,) veterum Perſarum Annum Solarem reformavit, eúmque Intercalando ab ulteriori vagatione reſtrinxit; Saracenorum ſeu Arabum Epochâ lunari (quæ tùnc plus quàm 400 annos ſimul cum Perſicâ in Perſide obtinuerat,) non abrogatâ, ſed pro Saracenorum Muſlimorum Sacris reſervatâ; dum interim pro rebus civilibus commodior eſſet Perſarum Annus Solaris fixus, in uſum vulgi: nam Aſtronomis Intercalatione opus non erat. Epocha autem *Melicæa* altera vetuſtior, Perſis dicta eſt تاريخ ملكي يزدگردي *Epocha Regia Yezdegherdæa,* ſeu ſimpliciter *Epocha Melikæa,* i. e. *Regia,* cujus etiam Menſes & Dies vocantur روزها وماهها ملكي يزدگردي *Dies & Menſes Melikæi* (ſeu *Regii*) *Yezdegherdæi.* Hæc viſum eſt præmittere, ne fortè quis Orientalium Libros evolvens, iſtis nominibus decipiatur. Oportet etiam ſcire quòd dictus Titulus *âlp ârſlân* in linguâ Turcica idem ſonet quod in Perſicâ *Erdſhîr* ſeu *Ardeſhîr,* i. e. *Strenuus leo.* Tali enim Titulo gloriabantur tam Perſæ quàm orientales Turcæ. Illi autem qui in Europâ, non utuntur.

CAP. XVI.

Menſes Melikæi (ſeu *Regii*) *Yezdegherdici, qui jam primò Europam vident.*

ماه نو 1. *Mâh-nâu,* i. e. *Menſis novus,* ſcil. Martius. xxx.
نوبهار 2. *Nau-bahâr,* i. e. *Novum ver,* ſcil. Aprilis. xxx.
گرما افزاي 3. *Ghermâ-aphzâi,* i. e. *Calorem-augens,* ſcil Majus. xxx.
روز افزاي 4. *Rûz-aphzâi,* i. e. *Dies-augens,* ſcil. Junius. xxx.
جهان تاب 5. *Gihân-tâb,* i. e. *Orbem-calefaciens,* ſcil. Julius. xxx.
جهان آراي 6. *Gihân-ârâi,* i. e. *Orbem-adornans,* ſcil. Auguſtus. xxx.
7. ſcil. September. xxx.
خزان 8. *Chezân,* i. e. *Autumnus,* ſcil. October. xxx.
سرما افزاي 9. *Sermâ-aphzâi,* i. e. *Frigus-augens,* ſcil. November. xxx.

شب افزون 10. *Shàb-aphzûn*, i. e. *Noctes-augens*, scil. December. xxx.
11. scil. Januarius. xxx.
سال افزون 12. *Sâl-aphzûn*, i. e. *Annum-augens*, scil. Februarius. xxx.

Mensium septimi & undecimi Nomina in Exemplari Persico desiderantur, & ea alibi hactenùs invenire non potui. In eorum Libris *Chezân* aliàs exponitur *Autumnalis quadrans*, & *Autumnalis mensis*, vel *ejusdem mensis* 18[us] *dies*. Autumnalis quadrans aliàs Persicè vocatur پاییز *Pâyiz*.

Dies Mensis Melikaei (seu *Regii*) *Yezdegherdici*.

چشن ساز 1. *Tcheshn-sâz*, i. e. *Festum-agens*.
برموده 2. *Bezmûna*.
سر افراز 3. *Ser-aphrâz*, i. e. *Caput-Exerens*.
گشن نشین 4. *Ghùshn-nishîn*, i. e. *Mas-insidens*.
نوش seu نوشت 5. *Nûsh* seu *Núsht*.
غمزدای 6. *Ghàm-zidâi*, i. e. *mæstitiam-abstergens*.
رخ فروز 7. *Rùch-phirûz*, i. e. *Ruchis-vincens*.
پاىدار 8. *Pâdâr*, i. e. *Firmus* seu *pedem firmum habens*.
زر فشان 9. *Zèr-phishân*, i. e. *aurum-spargens*.
نامجوي 10. *Nâm-gjûi*, i. e. *Famam-quærens*.
آتش افروز 11. *Atèsh-aphrûz*, i. e. *Ignes-accendens*.
كينه كش 12. *Kîna-kèsh*, i. e. *Vindictam-capiens*.
تيغ زن 13. *Tîgh-zen*, i. e. *Gladium-vibrans*.
داد ده 14. *Dâd-dih*. i. e. *Justitiam tribuens*.
دين پژوه 15. *Dîn-puzûh*, i. e. *Religionem-scrutans*.
ديو بند 16. *Dîv-bend*, i. e. *Dæmones-ligans*.
ره كشاي 17. *Ràh-kushâi*, i. e. *Viam-aperiens*.
اسپ تاز 18. *Asp-tâz*, i. e. *Equos-agitans*.
گوي باز 19. *Ghûi-bâz*, i. e. *Pilâ-ludens*.
20.
21.
دوست بين 22. *Dûst-bîn*, i. e. *Amicos-visitans*.
جانفزاي 23. *Gjân-phizâi*, i. e. *Animum-augens*.

24. *Bùt-*

بت فريب 24. *Bût-phirîb*, i. e. *Idola-fraudans.*

آران seu آرد seu ارد 25. *Ird*, seu *ârd*, sive *ârâd.*

شاد باش 26. *Shâd-bâsh*, i. e. *Lætus esto.*

ديرزي 27. *Dîr-zî*, i. e. *Diu vive.*

شير گير 28. *Shîr-ghîr*, i.e. *Leones-capiens.*

29.

اي شهريار 30. *I-shahriyâr*, i. e. *ô Auguste.*

Quibusdam horum non adjunxi Interpretationem Latinam: nam cùm esset dubia, satius duxi eam intactam relinquere posteris, qui fortè certiorem inveniant. In vitioso Exemplari Persico per Scribæ errorem, Diei 8vo tribuuntur duo nomina, scil. *Pâdâr*, & مال بخش *Mâl-bàchsh*, i. e. *Opes-largiens.* Et eodem modo Diei 11mo duo nomina, scil. *Atèsh-aphrûz*, & رزم گير *Rezm-ghîr*, i. e. *Prælium-capeßens.* Utrum horum mavis accipe. Sed in hisce respectivis Diebus proculdubio alterum dictorum nominum censeatur pertinere ad alium aliquem Dierum 20, 21, aut 29, ubi nomina desiderantur.

Anni Yezdegherdici 5 Dies Appendices.

آفرين 1. *âpherîn*, i. e. *Benedictio* seu *Salutatio*, in initio Appendicum.

فرخ 2. *Phérruch*, i. e. *Felicitas.*

فيروز 3. *Phirûz*, i. e. *Victoria.*

رامشت 4. *Râmisht*, i. e. *Contentatio.*

درود 5. *Durûd*, i.e. *Valedictio*, in fine Anni.

Râmisht est idem quod رامش *Râmish* seu آرامش *ârâmish*, i. e. *contentatio, quies, uti quando ex cantu & musicâ animus demulceri solet*, ut exponitur in Libro *Ph. Gj.* Et tandem *Durûd* est *Valedictio* totius Anni, i. e. ejusdem finis. Nempe sec. vim vocis, *Durûd* est صلوة *Apprecatio-boni*; quæ si sit à Deo erga homines, tum nomine *Durûd* subintelligenda est رحمت *Misericordia*: si ab Angelis erga homines, tum significatur استغفار *Remißio* seu *Condonatio*: si Hominum erga seinvicem, tum est i. q. دعا *Precatio*, seu *apprecatio boni* quæ inter valedicendum adhiberi solet. Et *Durûd* Avium & Bestiarum, est تسبيح *Laudatio.* Ita variè usurpatur vox *Durûd*, uti & Arabum formula

صلي

صلى الله عليه *Precatio* seu *Benedictio Dei sit super illum*, ut à Commentatoribus Coranicis exponitur.

Hoc modo vides illius tempore Persarum vetus Calendarium reformando prorsus abolitum, non tantùm Novi anni seu Anni Capitis situm & nomen mutando, sed & veterum Mensium ac Dierum nomina delendo, eorum loco nova nomina substituendo, & Festa ac Solennia omnia Ecclesiæ Magorum abrogando: omnia enim simul uno impetu sustulit. Adeò ut ipso regnante, tota Ecclesiæ Magorum facies videtur prorsus immutata, & tota Disciplina Ecclesiastica & Festa atque Solennia omnia neglectui habita. Nam si veterum Sacrorum Nomina diutiùs superesse noluerit, proculdubio (si quid posuit,) is nova Sacra eorum loco instituerit: rerum enim ejusmodi veterum nominibus non existentibus, impossibile ut Res ipsæ manserint; eodem modo acsi in Calendario nostro omnia Dierum Dominicorum & Festorum nomina omitterentur, necessariò sequeretur talium omnium neglectus & intermissio; cùm ex Calendarii directione statorum temporum observationes retineantur, quæ aliàs in oblivionem irent. Iste autem Ecclesiæ status eversus haud diu duravit. Nam isto Rege defuncto, omnia in pristinum statum restituta sunt, & sic restituta ad hodiernam diem (non obstante Mohammedanorum oppressione) rata & firma manent.

Quando nostrates aut alii loquuntur de *Epochâ Yezdegherdæâ*, si volunt tantùm Epocham temporis seu Computationis ab ejus Inauguratione sumptam, rectè se habent. Si autem volunt verum *Annum Yezdegherdæum*, falluntur, cùm ille non usus fuerit eodem Anno quem illi supponunt, qui (ut dictum) reverà fuit *Annus Gjemshidæus*. Epocha verò & Anni forma quâ usus est *Yezdegherd*, fuit propria & sibi peculiaris, à *Gjemshidæâ* prorsus (ut vides) diversa, nullis hactenus Europæis & paucis Astronomis orientalibus nota. Ideòque novum & curiosum est quod nobis exhibuit *Ibn Phacreddìn Angjou* Indo-Persa in Libro suo *Pharhàngh Gibânghìri*, unde nos veræ ejus Epochæ & Anni notitiam extraximus. *Shâh Cholgius* enim (ut in seq. cap. videbis,) quasi nunquam audivisset de mutatione Calendarii per *Yezdegherd*, loquitur de Persarum Anno cum illo desinente & eodem modo hucusque manente, nullam faciens mentionem peculiaris Anni *Yezdegherdæi* quem nos exhibuimus. Nec (si rectè memini) apud alium aliquem præter dictum autorem, ejus mentionem inveni.

Epochæ *Yezdegherdicæ* initium à plerisque rectè statuitur anno Hegjræ

Hegjræ 11, Junii 16, feriâ tertiâ ſcil. Bicornis ſeu Alexandri anno 944, Chriſti 632 ut D. Gravius, vel 631 ut Erpenius. Sic *Olugh Beigh*, & *Couſhân Ghilæus*, & *Alpherganius*, & *Chryſococca*, & alii, ab *Yezdegherdi* Inthronizatione numerantes. Alii verò perperam hanc Epocham ab ejus morte numerare prætendunt, & tamen eandem cum præcedentibus computationem faciunt, cùm reverà interſit 20 annorum differentia. Sic ex Haithone (ubi cap. 15, *Yezdegherd* vocatur *Aſcaiorth*,) facit Chriſtmannus, & ex eo Petavius, dicens, *Yezdegherd prælio cæſus anno Chriſti 632, à quo tempore æra Yezdegerd incepit.* Ab ejus morte numerare prætendens itidem errat Libri *Sad-der* Autor *in initio Libri*, ubi Epocham ſcriptionis Libri denominat از فوت يزدگرد هيصد وشصت وچار *ab obitu Yezdegherd* 864, i. e. Chriſti 1494: at in *calce* ejuſdem rectiùs notatur Epocha Hegjræ شتر *Shutùr* ſeu 900; qui annus planè coincidit cum *Yezdegherdi* Epochâ in initio Libri (ut prætenditur) à morte, ſed reverà ab Inthronizatione ſumptâ. Error itaque non eſt in temporis notatione; ſed in denominatione termini à quo, planè erratur, cùm inde magna exurgat differentia. Nam Hiſtorici orientales (ut *Chondemîr* Perſa & *Abu Mohammed Muſtapha* Arabs, & *Elmacinus*,) diſertè aſſerunt *Yezdegherd filium Shahriyâr* regnaſſe 20 annos, eumque interfectum fuiſſe anno *Hegj.* 31. Cùm itaque ejus ἐνθρονισμὸς certiſſimè fuerit anno *Hegj.* 11, Chriſti 632, ſi his addantur 20 Imperii ejus anni, tum obitus debuit eſſe anno *Hegj.* 51, Chriſti 652: at ſi à morte ejus numerant, tum 652 debet eſſe Epochæ initium, quod abſit! Cùm itaque notiſſimum ſit eum regnâſſe 20 annos, miror quemnam ſecutus eſt Doctiſſimus Petavius aſſignando ei tantùm 3 annos! Si autem vir ille Doctiſſimus extra literaturæ Europææ limites egreſſus, fortè erraverit, non eſt mirum; cùm aliquem in peregrinum Orbem fortuitò illapſum & commodo duce deſtitutum, ab affectatâ viâ facillimè errare poſſe compertum ſit.

CAP. XVII.

De Annis & Epochis in genere: & de Anno Perſico in particulari.

UT autem ea quæ ſuperiùs de Annis & Epochis tetigimus, meliore autoritate conſtare poſſint, ipſa Autorum rem exponentium verba habe. Imprimis itaque de Anno in genere audiatur *Shâh*

Cholgji Persa sic differens, سال شمسي حقيقي است از هنگام مفارقت آفتاب از نقطهٔ اول حمل تا معاودت او باز بهمان نقطه و آن سيصد و شصت وپنج روز باشد وربع روزي الا كسري ودر مقدار اين كسر خلاف است بحسب هر رصدي اما بحسب رصد بطلميوس سيصد و شصت وپنج است وچهارده دقيقه وچهل و هشت ثانيه و اما بحسب رصد ايلخاني سيصد وشصت و پنج روز وچهارده دقيقه و سي ودو ثانيه از روزي بر آن تقدير كه شبانروز شصت دقيقه باشد و ماه شمسي اصطلاحي چون ماه فارسيان و روميان و سال شمسي اصطلاحي آن بود كه برعددي نزديك بمقدار حقيقي وضع كنند چنانچه روميان و فارسيان اختيار كرده اند وسال مركب آن بود كه سالهاي شمسي اعتبار كنند وماههاي قمري مانند سال تركان و هندوان

پس در سالهاي شمسي حقيقي بجهت كسري كه دارد در هر چهار سال يا پنج سال يك روز بر ايام او زيادت شود پس آن سال سيصد وشصت وشش روز باشد و آن سال را سال كبيسه وآن روزرا روز كبيسه خوانند پس ايام كبايس سالهاي شمسي حقيقي در مدت صد وبيست سال بيست ونه روز باشد وايام كبايس سالهاي قمري در مدت سي سال يازده روز ودر سال مركب چون ميان سال قمري وشمسي قريب يازده روز تفاوت است پس در هر دو سال يا سه سال يك ماه تفاوت كند آن ماه را در عدد ماههاي آن سال زيادت كنند تا سالهاي ايشان مطابق سالهاي شمسي بود و آن ماه را ماه كبيسه خوانند وجماعتي كه سالهاي مركب مستعمل ايشان است اين ماه كبيسه را هر يك بنامي خوانند چنانك هندوان ادماس و عرب نسي وتركان شون خوانند وجهودان آن سال عبور خوانند وشرح هر يك در محل خود كرده شود انشا الله

فصل سيوم در تاريخ رومي بدانك تاريخ رومي را سالها شمسي اصطلاحي باشد يعني سيصد و شصت وپنج روز وربعي بي زيادت و نقصان و همچنين ماههاي ايشان هم شمسي اصطلاحي باشد &c.

Annus Solaris verus est à tempore discessûs Solis à puncto initii Arietis

usque

uſque ad regreſſum ejus ad idem punctum; quod eſt 365 dierum cum quadrante, minùs unâ fractione. Sed de iſtius fractionis quantitate eſt diverſitas pro ratione cujuſvis Computi ſeu *Epochæ. Nam pro ratione Computi Ptolemaïci,* [annus] *conſtat 365 diebus cum 14 minutis & 48 ſecundis. In Computo Ilchanico eſt 365 dierum cum 14 minutis & 32 ſecundis diei, eâ ſuppoſitione quâ Nychthemeron habetur conſtare 60 Minutis. Et Menſis Solaris communis, eſt ſicut Menſes Perſarum & Græcorum. Et Annus Solaris communis, eſt juxta talem numerum quem ſecundùm quantitatem veram ponunt, qualem ſibi adoptârunt Perſæ & Græci. Annus verò Compoſitus talis eſt quem Annum Solarem eſſe reputant, at Menſes Lunares ſunt, ſicut eſt annus Turcarum & Indorum.*

Deinde in Annis Solaribus veris propter Fractionem quam habent, quibuſvis quaternis aut quinis annis unus Dies ſuperadditur: quo in caſu talis Annus erit 366 dierum; qui quidem Annus dicitur Annus Embolimæus, & talis Dies dicitur Dies Embolimæus. Deinde annorum Solarium verorum Dies Embolimæi 120 annis erunt 29 dies. Et dies Embolimæi 30 annis lunaribus erunt 11 dies. Et in Anno Compoſito (uti inter Solarem & Lunarem) erit differentia ferè 11 dierum. Et tum in quibuſvis binis aut trinis annis, erit unius menſis differentia: quem quidem menſem talis Anni menſium numero ſuperaddunt, ut eorum Annus annis ſolaribus coæquetur. Et talis Menſis vocatur Menſis Embolimæus. Et ii qui Annis Compoſitis utuntur, talem Embolimæum Menſem peculiari nomine vocant; Indis enim dicitur Adimâs, Arabibus Neſi, Turcis Shûn: & Judæi talem Annum vocant Ibbûr. E horum ſingula volente Deo ſuis locis explicabuntur.

Caput tertium agit de Epochâ Græcâ, in quâ Anni ſunt Solares communes, i. e. 365 dierum cum quadrante, & nec plus nec minus. Et ſic eorum Menſes ſunt etiam Solares communes, &c.

His præmiſſis de Anno in genere, proximè agendum eſt de veteri *Anno Perſico*, de quo audiatur nuper laudatus *Mahmûd Shâh-Cholgji* in Tabulis Univerſalibus Part. II, Cap. 4, بدانك كه تاريخ فرس از كسور و كبايس خالي است وسال آن شمسي اصطلاحي باشد يعني سيصد وشصت و پنج روز وماههاي وي همچنان وعدد هر ماهي سي روز بود &c. واين تاريخ دراول از كسور و كبايس خالي نبوده است بلكه در هر صد و بيست سال يك ماه كبيسه مي كرده اند يعني يكماه مكرر گرفته اند تا صد وبيست سال ايشان موافق صد و بيست

سال روميان كردند و خمسهٔ مسترقه درآخر ماه مكبوس زيادت مي
كرده اند وماه مكبوس نيز معين نبوده است بلكه بعد از صد و بيست
سال ماه مكبوس فروردين را گرفته اند ودر صد وبيست سال ديگر كه
بعد از آن بوده است ماه مكبوس ارديبهشت را مي گرفته اند
وهمچنين تا آنگاه كه نوبت كبس بهر يك از ماههاي دوازدگانه
رسيدي وآن در مدت هزار وچهارصد و چهل سال بودي وآن
را دور كبس گفتندي واول اين تاريخ در زمان جمشيد بوده است
وبعد ازو هنگام جلوس هرپادشاهي بزرگ كه ايشان را بودي تاريخ
را تجديد كردندي بنام آن پادشاه تا آن زمان كه مملكت
يزدجرد بن شهريار بن كسري كه آخر ملوك عجم بود رسيد اتفاق
چنان افتاده بود كه نوبت كبس بآبان ماه رسيده بود وخمسهٔ مسترقه
درآخر آن زياده كرده بودند وچون دولت يزدجردي بپايان رسيد
درزمان عثمان بن عفان رضي الله عنه اين تاريخ بنام او باقي ماند
وبعد ازآن اتفاق كبس ديغتاد وآن قاعده مهمل ماند وازين سبب
بعضي خمسهٔ مسترقه را درآخر آبان مي كردند دايما اما بعضى از
منجمان خمسه را بآخر سال انداخته اند تا نوشتن تقاويم ايشان
آسانتر بود و چون اين تاريخ از كسور و كبايس خالي است و با
تاريخ بختنصر كه در مجسطي مستعمل است مطابق ازين سبب منجمان
اكثر اين تاريخ را بكار ميدارند ما نيز اوساط اين زيج برين
تاريخ نهاديم و مبدا اين تاريخ روز سه شنبه بوده است بيست ودوم
ربيع الاول سال پانزدهم از هجرت *Scito Epocham Persicam esse à Fractionibus & Embolismis immunem; & in eâ Annos esse Solares communes, (scil. 365 dierum,) & ejusmodi esse in eâ Menses, quorum singuli sunt 30 dierum, &c. Hæc autem Epocha ab initio non fuit à Fractionibus & Embolismis immunis; sed quovis 120 Anno unum Mensem intercalabant, (i. e. unum Mensem bis accipiebant,) ut eorum 120 anni essent æquales 120 annis Græcorum: & 5 Dies Furtivos addebant fini Mensis intercalati. Talis autem Mensis intercalatus non fuit certò designatus, sed post 120 annos accipiebant Mensem Phervardîn: & post alios 120 annos, ad intercalandum accipiebant mensem Ardibehisht: & eodem*

eodem modo donec vices intercalandi ad singulos 12 *menses pervenissent, quod fuit spatio* 1440 *annorum, quod ab ipsis itaque dictum est Periodus Intercalationis. Hujus Epochæ initium fuit tempore Gjemshîd : & deinde posteà à tempore Imperii cujusvis Regis magni quem habuerunt, Epocham renovârunt talis Regis nomine. Donec tandem appetente Imperio Yezdegherd filii Shahriyâr filii Cosrois, (qui ultimus Regum Persiæ,) ita accidit ut intercalandi vices pervenissent ad mensem Abân, cui itaque adjecti sunt* 5 *Furtivi. Cúmque tempore Othmân filii Affân expiraret Imperium Yezdegherdi, hæc Epocha sub nomine ejus mansit : & posteà nulla accidit Intercalatio, & dicta Regula omissa est. Hinc est quòd quidam* 5 *Furtivos fini Mensis Abân affixerint perpetuó : sed aliqui Astronomorum* [posteriorum] 5 *Furtivos ad finem Anni rejiciunt, ut Calendariorum scriptio illis facilior sit. Cúmque hæcce Epocha ab Embolismis & Fractionibus sit immunis, & cum Epochâ Nabonassari quæ in AlMagesto usurpatur æqualis, hâc de causâ plerique Astronomi eâ utuntur : ideóque & nos meditullia harum Tabularum super hacce Epochâ fundavimus ; cujus initium est Feria tertia,* 22 *die Rabîæ prioris, anno ab Hegjrâ* 15^{10}. Heic autem quærendum est annon بانزدهم 15, sit pro يازدهم 11, (cum scriptio sit ferè similis,) quo anno hæc Epocha ponitur ab aliis : nam aliàs Epocha Yezd. non erit Christi anno 32, sed 36. Prætereà, cùm hanc Epocham ponat *Feriâ tertiâ*, ea non potuit esse anno 15, quippe cujus initium erat Junii 15, Feriâ 7. Pro mendâ itaque habeatur. Videtur autem quòd eorum Computus fuerit duplex, scil. generalis per Annum Ecclesiasticum qui Annus Mundi, & particularis per Annos Imperii Regum, ut nos etiam in Angliâ facimus. Utcunque tamen hicce eorum Computus non erat valdè accuratus temporis servator, cùm in Intercalationibus 120 annorum (inquit Cotboddîn) acciperent reliquam Anni particulam pro Nychthemeri Quadrante integro, quod non satis rectè factum : nam ut *Shâh Cholgji*, sic etiam *Ibn Shâtir Damascenus, Annus Solaris est Dierum* 365 *cum Quadrante, minùs unâ* 131^{a} *parte Nychthemeri juxta Observationem recentiorem.*

Quomodo & quando fiebat Intercalatio, vides ex *Shâh Cholgjio* : & idem docet *Cotboddîn* his verbis, *Cùm à Yezdegherdo filio Shahriyâr filii Cosræ (qui Justus cognominatus fuit,) Epocha* جسن *instaurata esset, jam addititius ille Mensis pertigerat ad Abân-mâh, elapsis de Embolismi periodo annis* 960, *ejusque Mensis finem sequebantur Epagomenæ. Postquàm verò Persicum Imperium illi ereptum esset tempore Othmân*

 filii

filii Affân, (quando in domum cujusdam molitoris fugiens, ibi interfectus fuit prope Marv-Shâhgjân,) quinque illi Dies adhæserunt Mensi Abân sine ullâ traductione aut Embolismo. Ac proinde Persarum alii hosce Dies apponunt Mensis illius fini, eâdem servatâ constitutione; alii verò fini Mensis Isphendârmad, quia hic est anni ultimus.

Cur autem Persæ hâc potiùs quàm aliarum Gentium Intercalatione utebantur, rationem reddit D. Golius in Notis ad Alf. p. 27, ex *Nedâmoddîn Nassireddîn* Tusæi discipulo, qui in suo *Tract. de Annis* dicit, *Religione certâ Persæ Ignorantiæ tempore cavebant ne intercalarent aliquem Anni Diem, quemadmodum faciunt Tabularum Constructores Rumæi* seu *Græci. Hocque inquit Mes'ûdi, fuit quoniam eorum Dies erant vel felices vel infelices; ideóque odio habebant ut Diei intercalatione Dies felices transferrentur in Dies infelices.* Deinde alia additur ratio ex Philosopho Shirazitâ, *Propterea quòd cuique tam Mensis quàm Appendicum diei esset peculiare quoddam nomen, scil. cujusdam Angeli, & Persis esset pro quovis die peculiaris Mussitatio nomine Angeli illius Diei: ideóque ex illorum sententiâ, haud recta esset talis eorum Mussitatio, si diebus Mensis unum Diem adderent.*

Eadem quoque (inquit D. Golius) Intercalationis omissæ causa Ægyptiis videtur fuisse: nam & hosce spectâsse cujus deorum dies quisque esset, Autor est Herodotus lib. II. Vel utrisque communis causa, quòd eorum Sacerdotes regundi temporis mysterium sibi proprium esse vellent: quod ex Strabone lib. 17. constat, quàm difficile Platoni & Eudoxo fuerit ab Hierophantis Ægyptiorum discere, quæ Diei & Noctis particula CCCLXV diebus deesset ad complendum Annum. Præsertim Persarum Sapientibus curæ fuit Annum post certum temporis spatium in integrum restituere vagúmque sistere; præcipuè cùm certas Anni tempestates pleraque eorum sacra respicerent. Quare assumentes Particulam Anni æquabilis reliquam pro Quadrante integro, singulis CXX annis adjecerunt Mensem unum, (tot enim annis totidem Diei Quadrantes componunt 30 Dies,) ita ut ipsorum Anni congruerent cum Annis Rumæorum seu Græcorum. Methodum intercalandi docet *Nedâmoddîn*, scil. Annus ille 120us erat 13 mensium, eúmque Annum vocabant *Byhzec*: & mensem intercalarem vocabant nomine ipsius Mensis cujus fini ille addebatur. Mensis autem intercalaris fini adtexebant 5 Epagomenas, ut ipsa hæc additio intercalari Mensi signum foret in vicem proximam. Erat enim Intercalatio suo ordine promovenda de mense in mensem, à Phervardîn ad

ad Isphendârmad: atque hæc dicta fuit دورة الكبيسة *Periodus embolimica* annorum 1440. Atque ita fiebat ut *Naurûz* & reliqua Festa quæ annorum 120 spatio paulatim suas sedes quasi integrum mensem antevertebant, uno mense geminato in easdem retraherentur. Hactenus ille. In nomine Persico fallitur autem *Nedâmoddîn* Arabs, statuendo totum illum Annum in quo incidebat Mensis intercalaris, vocatum fuisse *Byhzec*, ut ille enuntiat: nam tantùm intercalatus Mensis illo nomine gaudebat; seu potiùs nomine بيهيزك *Bîbîzek*, ut in Persarum Libris scribitur. De eo *Chalîl Sûphi* Turcicè refert, *Bîbîzek est nomen alicujus mensis in Epochâ Persicâ, qui sic se habuit: solebant nempe post* 120 *annos, unum integrum mensem intercalare; adeò ut ille Annus haberet*. 13 *menses. Dictum mensem Bîbîzek sic intercalatum, ut Festum à capite ad calcem celebrabant.* Apud *Ibn Phacreddin Angjou* in Libro *Ph. Gj*. rectiùs scribitur بهترك *Bihterek*, (q. d. *melior* mensis,) & ibidem Persicè exponitur, *Bihterek est Mensis Embolimæus semel in* 120 *annis, qui Annus habebat* 13 *menses. Et cujuscunque Regis tempore accideret, ejusdem Regis magnificentiam seu magnanimitatem arguebat; isque Regum maximus habebatur. Hoc autem credebant de Mense Bihterek, quando accidebat tempore Règis non valdè ferocis: ex. gr. tempore Regis Nushirravâni fuit duplex Mensis Ardibehisht.* Pro *Ardibehisht*, fortè meliùs dixisset *Shahrîvar*; quia *Nushirravân* haud ita diu regnavit ante *Yezdegherd*. D. Scaliger ab Ignatio Patriarchâ edoctus, (nam ipse ne unum verbum Persicè novit,) dicit quòd talis Annus vocari solebat سال خداي *Sâlchodâi*, i. e. *Annus Dei*: & talis mensis intercalatus ماه بزرك *Mâh buzùrgh*, i. e. *Mensis magnus*. Sed fides sit penes Autorem: nam in Persarum Libris talia dicti Anni aut Mensis nomina nondum reperi.

Quoad Epochæ Gjelalææ Melicææ initium, referente *Olugh Beigh*, *Secundùm aliquos Orientalium, erat die Solis,* 5to *Sha'bân, Hegjræ* 468. *Secundùm alios, erat die Veneris,* 10mo *Ramazân, Hegjræ* 471. *Secunda sententia est receptior, ideóque eam sequitur Olugh Beigh*. Hicce di- Annus erat à *Yezdegherd* 447 aut 448, Christi 1078 aut 1079; ad quem Annum D. Joh. Gravius in suis Tabulis adscripsit sequens Lemma, *Anni Epochæ Gjelalææ Solares ab Æquinoctio verno, sive à Meridie proximè sequente ingressum* ☉ *in* ♈ *in Horizonte Chowaresmiorum*. Cur addat *Chowaresmiorum*, vix satis mihi constat. Nam cùm ejus Tabulæ sequantur Annum Persicum Gjelalæum, qui incipit cum Solis ingressu

in

in Arietem 10 Martii in Persiâ, hoc tempus non potest concordare & coincidere cum Anno Chorazmio qui incipit cum Solis 19 gradu in Ariete seu 29 Martii (ut infrà dicetur,) in Chorazmiâ 800 milliaribus orientaliùs versus Indiam. Si itaque (post tam doctum Astronomum) mihi relinquatur judicium, ea verba *in Horizonte Chowaresmiorum*, ut superflua ex ejus Lemmate delenda sunt, substituto pro iis *in Horizonte Persico* seu *Persarum*, si modò opus sit. Hoc autem nomen quod scribitur خوارزم, & quod ab Arabibus legitur *Chowarezm*, seu *Chowarazm*, à Persis aliter sonari & legi solet *Chorzem*, ut Latinè legatur *Chorzemiorum*. Nam quamvis Literæ *Châ* superscribi soleat *Damma* & *Phata*, id fit ut legatur utrâvis seorsim, non autem utrâque simul ; & *Eliph* quiescit. Hujus regionis incolæ Ptolemæo sunt χωράσμιοι, Straboni χωρασμούσινοι minùs rectè.

De vero Gjelalææ Epochæ initio, videtur esse aliqua inter Autores discrepantia. Nam in aliquo Syrorum Calendario (ubi extat دايرة نوروز سلطاني *Cyclus Naurûz Sultanæi* & دايرة كبيسة *Cyclus Embolismorum*, uterque 28 annorum,) ad 11 diem Martii adscribitur نوروز سلطاني *Naurûz Sultanæus* : & mox ad 13 diem adscribitur نوروز سلطاني عند البعض *Naurûz Sultanæus secundùm quosdam*, quasi de vero ejus situ subdubitando. Kàs Kuriacus ponit 11mo Martii. Quamvis verò medio modo loquendo , Solis ingressus in Arietem plerumque dicatur esse 10mo die Martii, rem tamen strictè scrutando compertum est Solem aliquando posse uno die citiùs aut tardiùs Arietem ingredi, idque vel ratione Bissextilis vel aliter. Ideóque perpendendum est quo Anno facta fuerint Orientalia Calendaria quæ inspicimus, cùm ante 130 annos, ingressus fuerit uno die tardior, qui nunc illis annis jam elapsis, est (per 11 minutorum anticipationem) uno die citiús. Et eâdem ratione ingressus ante 400 annos erat 3 diebus tardior, qui nunc 3 diebus citior quàm tunc erat. Sed quomodo in eodem Anno potuerit esse vel 11mo vel 13^tio^ die, (ut in dicto Calendario,) mihi non constat, nisi ille autor locutus fuerit juxta tunc præsentem annum in suo Calendario, & citaverit aliam opinionem ex antiquiori Calendario, quod absurdum. Ideóque fides sit penes Autorem. Id autem quod diximus de *Anticipatione*, & de *tardiore aut citiore ingressu*, intelligendum est de Anno communi qui Julianus : nam Annus Astronomicus est semper idem, per quem metiendus & emendandus est alter Communis seu Julianus.

At

At ſecundùm infra dictum *Emboliſmum Melicſhabæum*, *Yezdân-Bachſh* cognom. *Parvus*, in *Zîgj Mugjmel* ponit *Æræ Melicææ initium die Sabbati*, 18 *Phervardîn veteris*, *anno Perſico* 448: additque, *Hujus anni dies eſſe* 365, *cum Quadrante diei*: & *omnes Menſes eſſe* 30 *dierum*, *cum* 5 *Appendicibus*. Sic etiam D. Golius in Alph. p. 33, de Anno Gjelalæo ex *Cotboddîn* refert, *Inſtituerunt illi Æram, cujus principium eſſet meridies poſt ingreſſum Solis in Arietem, atque illud nomin\`arunt Neurûz Sultâni. Ingreſſus autem fuerat illo tempore Sol in principium Arietis die XVIII Phervardîn veteris, quem illi faciebant primum Phervardîn Gjelalæi*: & *illos XVIII dies habebant intercalares. Atque ita principium Epochæ Gjelalææ eſt Emboliſmus Melicſhabæus*: & *quaternis quibuſque annis intercalant diem*. Debuerant dixiſſe XIX *Phervardîn*, ut infrá. *Shâh Cholgji* Perſa in Tabulis univerſalibus, videtur paulò rectiùs ſtatuiſſe parte 2 cap. 5, (ubi agit de تاريخ محدث كه آنرا تاريخ ملكي خوانند *de Epochâ recentiore quam vocant Melicæam*,) his verbis,

حكماي كه در عهد سلطان جلال الدين ملكشاه بن آلب آرسلان
سلجوقي بودند تاريخ وضع كرده اند منسوب بسلطان جلال الدين
كه آسامي شهور آن مطابق آسامي شهور فارسيان است اما ماههاي
فارسيان را بقديم مقيد كنند واين ماهها را بجلالي و اول سال اين
تاريخ كه اول فروردين ماه جلالي باشد روزي اعتبار كرده اند كه
دراول آن روز آفتاب بنقطهٔ اعتدال ربيعي رسيده بود يعني اول بهار
حقيقي و آن روز آدينه بوده است مطابق نهم رمضان سنه ٤٧١ هجريه
موافق پانزدهم آذار رومي سنه ١٣٩٥ اسكندريه مرافق نوزدهم
فروردين ماه قديم سنه ٤٤٨ يزدجرديه وآن هجده روز كه از فروردين
ماه قديم گذشته بود آنرا كبيسه كردند وباين سبب مبدا اين تاريخ
را كبيسهٔ ملكشاهي مي گويند وماههاي اين تاريخ را بعض ماه
شمسي حقيقي گيرند وآن مدت قطع آفتاب باشد بحركت خاص يك
برج را مثلا فروردين مدت قطع آفتاب باشد برج حمل را &c. پس
چنانك اول سال بهار حقيقي است ومدت هر سه ماه نيز مدت
يك فصل حقيقي باشد اما منجمان بجهت سهولت نوشتن تقاويم
وكشيدن جدول آن اصطلاح چنان كرده اند كه ماههارا سي

روز گیرند بر عادت فرس تا عدد ایام در اوراق تقویم مختلف نشود
وخمسه مسترقه را در آخر اسفندارمذ زیادت کنند وسالهای این تاریخ
شمسی حقیقی است ومدت آن بحسب رصدی که بناء این تاریخ بر آن
است سیصد وشصت وپنج روز است وچهارده دقیقه و سی و دو ثانیه از
روزی باعتبار آنک شبانروز شصت دقیقه باشد پس از ربع بیست وهشت
ثانیه کم باشد بدین سبب بهر چهار سال یا پنج سال یکی روز کبیسه
کنند و سال بسیصد وشصت وشش روز شود وچون هفت یا هشت
بار بچهار سال کبیسه افتد یکبار بپنج سال *Sapientes qui fuerunt tempore Sultân Gjelâl-eddîn Melicshâh filii Alp Arslân Selgjûki, posuerunt à Sultân Gjelâl-eddîn denominatam Epocham, in quâ Mensium nomina correspondebant cum nominibus Mensium Persicorum: sed Menses Persicos Veterum appellatione restringebant, & istos menses Gjelalæos* [vocabant.] *Hujus Anni principium est Epocha quæ incidit in principio mensis Phervardîn Gjelalæi, scil. die quem multùm æstimant, in cujus initio Sol ad punctum Æquinoctii verni pervenit, i. e. ad initium Veris veri, quod est die Veneris correspondente cum nono Ramazân anni Hegjræ* 471, *& convenit cum* 15 *Martii Græcorum anni Alexandrini* 1390, *concordans cum* 19no *mensis Phervardîn veteris anni Yezdegherdæi* 448. *Et illos* 18 *dies ex Phervardîn veteri Elapsos intercalant: & hinc est quòd hujus Epochæ initium vocatur Embolismus Melicshahæus. Sunt qui hujus Epochæ menses accipiunt ut menses Solares veros,* i. e. *tempus quo Sol motu proprio* [seu Epicycli] *aliquod Signum secat: ex. gr. Phervardîn est tempus quo Sol secat Signum Arietis: & sic deinceps. Ita ut initium Anni sit Ver verum, & quivis* 3 *menses sint Quadrans verus. Sed Astronomi pro facilitate conscribendi Ephemerides & delineandi Tabulas, eum introduxerunt usum ut singulos menses tricenos dies esse acciperent, secundùm morem Persarum, ut dierum numerus in Ephemeridum foliis non esset inæqualis. Et* 5 *Furtivos ad finem mensis Isphendârmoz adjiciunt. Hujus itaque Epochæ Anni sunt Solares veri: & eorum spatium est pro ratione Observationum super quibus hæc Epocha fundatur, scil.* 365 *dierum cum* 14 *minutis &* 32 *secundis diei, eâ suppositione ut Nychthemeron constet* 60 *Minutis: adeò ut Quadrante minus sit* 28 *secundis. Hinc quovis quarto aut quinto anno, unum diem intercalant, adeò ut talis annus sit* 366 *dierum. Et quando septies aut octies quarto anno fuit Intercalatio, semel quinto anno erit.*

Scil.

Scil. quod ſuperiùs dicitur, eſt quòd Epochæ hujus Menſes ſunt nomine Veteres Perſici in anno Vago, uſu verò Gjelalæi in anno fixo. Apud Olugh Beighum Annus Melicæus eſt 365 dierum cum Minutis ſeu Scrupulis diei $14^{\prime}$, $33^{\prime\prime}$, $7^{\prime\prime\prime}$, $32^{\prime\prime\prime\prime}$. Is etiam quoad præcedentia, in eundem ſenſum, ſed breviùs, loquitur. Deinde ſupradictus *Shâh Cholgji* parte 2, cap. 9, de hujus Epochæ initio ſic diſſerit, واما آنچه در موضع آفتاب باشد گوییم چون آفتاب باوایل بروج منقلب رسد ابتداء فصول اربعه از آنجا گیرند اگر پیش از نصف النهار رسد از آن روز باشد واگر بعد از نصف النهار رسد از روز دیگر اما اول فصل بهار ونوروز سلطاني آن روز بود که در نصف النهار آن روز آفتاب در حمل رفته باشد ونوروز خوارزمشاهي آن روز که آفتاب بدرجهٔ شرف رسیده باشد *Quod ſpectat ad Solis loca, dicemus : Quando Sol converſus ad Signorum initia pertingit, quatuor Quadrantum initia inde ſumunt : &, ſi ante Meridiem pertingit, tum ſumitur ab illo die : at ſi poſt meridiem, tum à proximo die. Sed initium Quadrantis verni & Naurûz Sultanæi, eſt Meridies illius diei quo Sol in Arietem ingreditur. Et Naurûz Chorzemſhahæus eſt illo die quo Sol venit ad gradum Exaltationis ſuæ.* Solis autem Exaltatio eſt in 19 gradu Arietis, qui eſt 29 Martii : nam Sol ingreditur Arietem 10 die Martii ; & his 10 diebus menſis addendo 19 dies ſigni Arietis, exurgit numerus 29. Ideóque in Calendario noſtro Conſtantinopoli conſtructo, ad 19 diem *Phervardîn* Gjelalæi adſcribitur نوروز خوارزمشاه *Naurûz Chorzemſhahæus.* Et in Syrorum Calendario ad 29 diem Martii adſcribitur in margine شرف شمس ونوروز خوارزمي شاه *Exaltatio Solis, & Naurûz Chorzemiſhâh.*

Supradictus *Naurûz Chorzemſhahæus*, eſt *Naurûz* prout celebrari ſolebat in Regno *Chorzem* ſeu *Chordſmia*, (Ptol. Χωρασμίη,) cui præfuit ex familiâ Selgjukæa محمد بن انوشتکین لقبه خوارزمشاه *Mohammed filius Anûſhteghîn cogn. Chorzemſhâh*, i. e. Choraſmiæ Rex ; à quo iſta Epocha denominata eſt. Et huic ſucceſſit ejus filius علي خوارزمشاه آتسز *Ali Chorzemſhâh cogn. Atsìz* ; eſtque *âtsìz*. *Equo carens*. Scil. dictus *Anûſhteghîn* ſeu *Nûſhteghîn* fuit Avus ejus. Hi ſucceſſerunt etiam in Regnis *Choraſân* & *Irâk* & *Perſiâ*, quibus tunc olim præfuerat *Melicſhâh*, qui *Togrulbeghi* (vulgò *Tangrolipix* , Bryen-

nio

nio *Strangolipes*,) Nepos ex familiâ *Selgjûki* quæ regebat in dictis Regionibus & in totâ *Mawaralnahra*. Dicente Ahmed Ibn Jûsuph, *Togrulbegh regnavit 16 annos: & præfuit Mawaralnahræ & Chorasân & Deilom: & obiit in urbe Rey anno 455, postquam vixerat 70 annos. Melicshâh* aliquando paulò aliter & quidem pleniùs dictus est سلطان جلال الدولة ابو الفتح ملكشاه بن الملك العادل آلب آرسلان *Sultân Gjelâlodddaulat Abu'lPhât' Melicshâh filius Regis Justissimi Alp Arslân*: sic Abu Mohammed Mustapha, qui etiam in hujus Regis Vitâ narrat, quòd في سنة سبع وستين جمع ملكشاه ونظام الملك جماعة من المنجمين وجعلوا النوروز عند نزول الشمس اول الحمل و كان نوروز قبل ذلك عند نزول الشمس نصف الحوت وفيها عمل ملكشاه الرصد — وبقي الرصد الي ان مات السلطان المذكور سنة خمس وثمانين واربعماية *Anno 67* [scil. Selgjukæorum,] *Melicshâh & Nedhâmo'l Mélik* [qui ejus Vezîr] *convocârunt Astronomorum conventum, qui constituerunt Naurûz apud ingreßum Solis in Arietem: anteà enim Naurûz erat apud ingreßum Solis in medium Piscis. ---Eo anno Melicshâh instituit Observationes-cœlestes quæ durârunt donec obiit dictus Princeps anno Hegjræ* 485, i. e. Christi 1032. Hinc colligimus quòd dictus Rex apud Persas invenerat Annum fixum: quis autem constituerat eum non dicitur. Id certè non fecerunt veteres Persæ, utpote qui usque hodiè utantur Anno vago. Id itaque fecerit *Selgjûk* dicti Regis Proavus, dum Persiam sibi subegerat. Ideoque Annus à medio Piscium vocari possit *Annus Selgjukæus*. Infit Ahmed Ibn Jûsuph, *Melicshâh regnavit 20 annos: & obiit anno 485, postquam vixerat 38 annos & aliquot menses. Et portatâ cistâ ejus ad Ispahân, ibi sepultus est in* مدرسة *Collegio suo quod ibi extruxerat.*

Quo tempore pleræque Gentes suos Dies incipiant, notat Shâh Cholgji parte 2, cap. 1, *Mohammedani & omnes alii qui Menses à Phasibus Lunaribus inchoant, Diem civilem ab Occasu solis inchoant: quia donec Sol occubuerit, Luna videri non potest: adeò ut Nox Diei præmittatur. Græci autem & alii quorum Menses à Computatione pendent, Diem civilem inchoant ab Ortu Solis: adeò ut Dies Nocti præmittatur. Astronomi nostri* (inquit Autor) *Diem civilem inchoant à Mediâ die quando Sol est in Meridiano suprà Terram. Indi autem, & aliqui ex Persis, & Chatæi Diem civilem inchoant à Mediâ nocte, quando Sol est in*

in Meridiano infra Terram. Et eorum ratio est, quia inde inchoatur Solis Ascensus quando oriturus est. Alii Diem civilem dividunt in 24 *horas,* &c. *Sunt qui dividunt in* 60 *partes, quas vocant Minuta*, &c. *Et sanè* منجمان هند شبانروز را بر شصت قسمت كنند و هر قسمي كري خوانند و هر كري شصت پل باشد و هر پل شصت بپل و هر بپل شصت كشتنكش *Astronomi Indorum Diem civilem per* 60 *dividunt: & quamvis partem vocant Kerí: & quodvis Kerì est* 60 *Pál: & quodvis Pàl est* 60 *Bipál: & quodvis Bipàl est* 60 *Keshtenkésh.* Sic ille. Et in eundem sensum *Olugh Beigh* testatur, quòd in Regionibus quibus ipse præfuit, Diem Civilem seu Nychthemeron inchoari à mediâ die. Sed apud Arabes & Legis [Mohammedanæ] sequaces يوم طبيعي *Dies naturalis* (ut vocant) incipit à principio noctis, & desinit ad principium noctis sequentis. Apud alios ab initio Diei ad initium Diei sequentis. At à mediâ nocte inchoatur apud Astronomos Chataiæ seu Chinæ, (ut suprà,) ut & apud Tataros Oighuræos. A meridie in Angliâ diem inchoant Astronomi, à mediâ nocte numerant Calendariorum scriptores seu Astrologi.

CAP. XVIII.

De Anno seu Epochâ τῆς Katâ & τῆς Oighûr.

ISTE Annus seu ista Epocha talis est quæ à Persarum Astronomis unà cum Persicâ explicari solet, (quos ideò imitamur,) & quæ in eorum rebus & libris unà cum Persicâ usurpatur apud Persas & Indo-Persas in Historiâ Timûri & aliis aliquot Libris Persicis, qui sine istius Epochæ cognitione probè intelligi nequeunt. Cùm itaque hujus cognitio videretur utilis & necessaria, eam in hoc Capite explicaturi sumus.

Quoad قتا *Katâ*, (quæ propriè & primariò est Tatariæ pars,) ea jam est ex nominibus *Chinæ*, uti constat ex Martinii Atlante Sinico propè initium. De hoc nomine Autor τῆς *Logàt Mésnavi* lepidè observat, quòd illud scribere ختا *C'hatâ* ut vulgò fit, reverà sit خطا *C'hatâ*, i. e. *error*. Quoad ايغور *Oighûr*, (quæ D. Gravio perperam dicta *Igûra*,) ea est etiam Tatariæ magna pars, quæ vulgò sonat

 Joughour,

Joughour, unde in Globis *Joughoria*. Quale hoc ſit nomen partim exponitur in parvo quodam Vocabulario Tatarico inter MSS *Poc.* اويغور ديمكلر في تتاره *Oighûr*, *hoc eſt dicere Tatarus* ſeu *Tataricus*, eorum ſive perſonas res in genere ſpectando. Hoc autem Tatarorum nomen non eſt antiquius quàm *Gjenkizchân*, qui 400 abhinc annis Turciſtaniæ incolis illum in bello ſuo opitulantibus impoſuit hoc nomen *Oighûr*, i. e. *Adjutores* ſeu *Auxiliarios* vocando eos.

Hæc Epocha apud Kataeos ſeu Chinenſes ſatis antiqua fuerit, quæ fortè apud eos ſemper ab immemoriali tempore uſurpata. Sed ea non videtur æquè antiqua apud Orientales Turcas Tataróſve, utpote qui Oighuræorum nomine non vocabantur ante dictum *Gjenkizchân*, Ideóque apud Tataros ante illius tempora vel hæc Epocha, vel ſaltem hujuſmodi ejus nomen, non extitit. Videtur autem iſta Epocha à Chinenſibus mutuata circa 400 abhinc annis, quo tempore Tatari Kataienſes Chinam invadentes & occupantes, illud ſuum nomen ſecum invexerunt, Chinam ut ſuam tunc regionem eodem nomine vocantes *Katâ*, eam poſſidentes & cum ſuâ Kataiâ ſociantes: & tunc Anni Sinici formam didicerunt, & de poſtero in ſuum uſum adoptarunt. Hoc itaque Chinæ nomen in Chinam introductum fuit unà cum victoribus Tataris, qui viciſſim Anni commodam formam inde reportarunt. Nam quòd Annus Tataricus acceptus fuerit à Sinis, vel hinc conſtat, quòd in *Anni partibus* & in omnibus ejuſdem *Cyclis*, (excepto 12 Animalium *Cyclo*,) omnia nomina à Tataris ibi uſurpata, ſint planè Sinica, non autem Tatarica; uti certè fuerant, ſi talis Annuus ſeu Epocha ab his in Chinam introducta fuiſſet, & non inde mutuata. Nam (ut videtur) Tatari præter rudiorem illum per 12 Animalia Computum, nullam habuerint Epocham ſeu Anni formam quam darent Sinis: ideóque tam commodam & à Sinenſium Aſtronomis tam benè excogitatam Anni formam mutuarunt, eandem ſuam etiam eſſe volentes. Neceſſe enim videtur quòd Gens cultior talia dederit incultiori, non autem vice verſâ ab eâ acceperit talia. Adeò ut iſte Annus fuerit primò Sinicus, & poſteà Tataricus, cùm hi ab illis acceperint. Et quia iſte Annus ſeu iſta Epocha nuperis centuriis ab utrâque Gente æquè uſurpata fuit, ideò eam ſine ullâ antiquitatis diſtinctione ab iis utriſque junctim denominare ſolent Perſarum Libri de eâ agentes; cùm non ſint duæ, ſed planè una eademque Epocha ab unâ Gente ad alteram tranſlata. Sic *Shâh Cholgji* cap. VII, ubi expreſsè agit de hâc Epochâ, dicit eam inſtitutam fuiſſe

à

à حكماء قتا و تركستان *Sapientibus* τῆς *Katâ* & τῆς *Turkiſtân*. Et cùm utriuſque Gentis Annus ſit unus idemque, ideò *Olugh Beigh* de harum duarum Gentium Epochis quaſi de unâ agit indiſtinctè ſub unâ eâdémque deſcriptione in eodem Capite ſub Titulo تاريخ قتا و اويغور *Epocha* τῆς *Katâ* & τῆς *Oighûr*. Cùm itaque hæc Epocha à Tataris per vim & arma in Perſidem introducta olim fuerit, & jam poſteà in Perſarum Libris junctim cum antiquiore Epochâ Perſicâ deſcribi ſoleat tanquam altera Epocha quodammodo in Perſiam adoptata, & in quibuſdam rebus & Libris Perſicis aliquando uſurpata, eam etiam (inquam) heic inter Perſarum res tractare & paulò fuſiùs deſcribere non detrectavimus. At ejuſdem introductionem quod attinet, hoc in caſu, antiquas Tatarorum Invaſiones non ſpectamus, utpote quæ fuerint antequam hæc Epocha inter Tataros reciperetur: ſed eas eorum ſpectamus Invaſiones quæ fuerunt citra *Gjenkizchâni* tempora. Illi enim ſæpe ſubjugarunt Perſiam, & ſuam Epocham ſecum introduxerunt, vel ſaltem eam ibi in quibuſdam rebus uſurparunt: uti quando per multos annos rerum ibidem potiebantur Tataricorum Regum ſeries ex familiâ آق قويونلى *âk-koyûnli* ſeu *Alb-ovinâ*, & ex familiâ قره قويونلى *Kara-koyûnli* ſeu *Nigr-ovinâ*, de quibus videatur Grimſtonus. Iſtæ duæ familiæ (dicente *Ahmed Ibn Jûſuph*) ex *Turcomaniâ* ortæ, deinde habitârunt in *Turciſtân*: & poſteà tempore τοῦ *Argûn-chân* recipientes ſe in *Aderbayagjân*, Perſiam obtinuerunt. Videatur etiam Pachymerius lib. 2, cap. 24 & alibi, quomodo Perſia à *Tocharis* (terribili Tatarorum gente ad Boream adjacente,) ſubjugata fuit anno Chriſti 1261, quando Perſarum Sultân *Azatînes* (fortè عز الدين *Azzadîn*,) ad Græcorum Imperatorem fugit ſubdolè exceptus: & Tatarorum tunc Princeps (qui portas Caſpias & Perſiam occupabat,) erat χαλαός. Deinde conſulatur dictus Grimſtonus p. 822, de Tatarorum in Perſiâ Regibus ſub *Uzûnchazân* circa idem tempus, ſi is rectè ponit. Et ibidem conſulas p. 916, de Regibus Tataris anno 1388 à *Timûro* deſcendentibus. Cúmque res ſic ſe habuerint, omnes (ut ſpero,) me operæ pretium facturum exiſtimabunt, ſi Tatarorum Annum & Epocham unà cum Perſicâ heic peculiari commentatione expoſuero.

Priùs autem quàm Kataica nomina tractare aggrediar, de vero ac genuino eorundem apud exteros Autores ſono, & de iis quæ in noſtratium gratiam mutavimus, aliquid præmittere viſum eſt; ne fortè

propter

propter discrepantiam à Martinio & aliis Missionariis, Lector nos in eis proferendis cæspitasse suspicetur, & ipse quoque in eisdem efferendis secundùm Atlantem Sinicum & alios eorum Libros hallucinetur; dum non advertit eorum pronuntiationem Portugallicam, & terminationes Europæas vocibus Sinicis perperam additas. Pessimo enim consilio D. Martinius in dicto Atlante & in suâ Historiâ Sinicâ sequitur pronuntiationem Lusitanicam, atque nominibus Sinicis addit terminationes *us* & *um*, quæ utraque Lectorem fallunt: tales itaque terminationes apocopare præstat. Cúmque tam ibidem quàm apud D. Golium in Notis ad Alpherganium, omnia nomina Sinica sequantur pronuntiationem Lusitanicam, omninò monendum duxi quòd lit. *x* sonatur ut *sh*: *ch* sonat molle ut *tch*: *m* in fine sonat ut *ngh*: *g* in initio molle est ut *gj*; at in fine *g* est durum ut *gh*: & nos sic scripsimus, ut nostrates possint rectè sonare. *Ao* sonat ut *au*, & *an* ferè ut *on*: sed non semper mutavimus, quia sonus tam prope accedit. Litera *h* Lusitanica sonat fortiter ut *Hh* duplice aspiratione, seu ferè ut *c'h* durum in lit. خا *c'ha* aut ח *c'heth*. Missionarii suo modo eum sonum exprimunt *C'a*: ideóque in nostrâ Præf. ad *pondera & mensuras Chinensium*, emendatum velim *C'in*, (quia non sonat molle, sed durum,) & pro eo ponendum *Tchîn*. Sed D. Mart. in Atlante non sequitur regulam quam ipse tradit, (quòd scil. *C'h* seu *Ch'* sonet ut Ital. *ch*: nam scribit *Ch'e* & *Ch'ang*, quæ verè sonanda sunt *Tche* & *Tchangh*. Litera *ü* punctata, sonat ut *u* Gallicum tenue cum sibilo fermè ut *i* quod sic cum alio punctulo pleonastico vicissim vergit ad *ü*. His intellectis, ea quæ passim in Missionariorum Libris, ad nostros sonos facilè reduci queant.

Quoad Annum Turcicum seu Tataricum, primâ fronte egregium mihi scrupulum movebant *Shâh-Cholgji* verba quæ suprà adduximus p. 203, l. 10, 11, *Annus compositus est quem Solarem esse reputant, at menses Lunares sunt, sicut est Annus Turcarum & Indorum.* Cur autem eum annum reputent *Solarem*, nulla est ratio præter errorem scribæ Persici qui scripsit شمسى *Solarem pro* قمرى *Lunarem.* Sic itaque emendatiùs legendum moneo, *Annus Compositus talis est quem Lunarem esse reputant: & menses sunt Lunares, sicut est Annus Turcarum & Indorum.* Cur etiam dicatur *compositus*, non constat: nisi vult ut Solaris Annus habeatur *simplex* propter solos Menses æquales tricenûm dierum, alter verò *compositus* propter Menses pares & impares, æquales & inæquales ex quibus componitur annus lunaris, habens menses

menſes ſolares ſeu plenos tricenûm dierum, & menſes lunares deficientes 29 dierum, & hac ratione quaſi ex menſibus duorum generum compoſitus. Ejuſmodi etiam erroris taxandus eſt Scriba Perſicus apud *Ali Birgjendi*, qui poſtquam optimè diſſeruerat de Anno ſolari Sinico-Turcico, omnia mox perdit dicendo *ejus Anni Menſes eſſe Lunares veros*, legendo قمري *lunares* pro شمسي *ſolares*. Cum his numerandus eſt *Kâs Kyriacus* Syro-Arabs, qui in Tabulis ait, *In anno Gjelalæo & Turcico eſſe menſes Perſicos*. De Anno Gjelalæo verum eſt quòd habet menſes tam denominatione quàm menſurâ Perſicos veteres, qui tamen propter alium ſitum & ordinem reputantur Gjelalæi. At hoc de Anno Turcico non eſt verum: nam quamvis in Turcico anno ſolari ſint menſes 30 dierum, ii tamen ſunt denominationis Sinicæ. At ſi de Turcico anno lunari loquitur, neutrum eſt verum, nec denominatio nec menſura; non ſcribæ, ſed auctoris lapſu. Nam iſti Orientales quamvis plurimi ſunt doctiſſimi & accuratiſſimi, non ſunt omnes profundè docti, ſed quidam mediocriter, & aliquando ſuos habent lapſus, cujus miſerum exemplum eſt quidam *Soleimân Ibn Ali* Syro-Arabs, qui prætendit ſcribere *Calendarium* الرعدية *tonitruale*, in quo ferè nihil eſt verum, ſed pleraque falſa, quamvis ſuos autores firmandæ autoritatis ergò ſæpè allegaverit. Nos ergò non tenemur defendere & juſtificare omnia quæ in quorundam Orientalium Libris aliquando occurrunt. Sed diſcretionis judicium utendum, nec quidvis indiſcriminatim pro veritate admittendum.

Ut itaque magis diſtinctè & accuratè agamus, præmittendum eſt, haſce Gentes (Sinenſes & Tataros) duplicem habere Annum, ſc. *Solarem & Lunarem*. Solaris eorum Annus eſt Tropicus & شمسي حقيقي *Solaris verus*, ut ſuprà diximus; qui ad uſum Chronologiæ & Motionum cœleſtium calculationes adhiberi ſolet. *Annus lunaris* qui in Calendariis Tatarico-Sinicis deſcribitur, eſt ad uſum Eccleſiaſticum. Utriuſque Anni initium eſt in Vere, aliquo tempore inter Solſtitium hybernum & Æquinoctium vernum.

Sed primò agendum eſt de *Anno Solari*, qui dicente *Shâh-Cholgjio*, linguâ Sinicâ vocatur سيجو *Si-gju*: qui quidem Annus (ut vult D. Martinius Hiſt. Sin. p. 287,) incipit *Primo Vere, cùm Sol in medium Aquarii Signum ingreditur*. Tunc à Sinenſibus celebrantur *Ruſticalia*, ſeu Ruſticorum *Feſtum vernum* dictum *Hin-tchun*, cum maximâ totius regni pompâ dictu prolixâ. Ut enim populus ad rem agrariam alacriter

prosequendam animetur, huic Festivitati intersunt Rex & Regni Primores, lætitiam agendo cum cæremoniis plurimis & planè admirandis; quæ apud jam laudatum autorem videri possunt. Rustici autem ipsi jubentur gaudere & lætari, quòd tunc incipiat Vernum tempus, quo Agriculturam alacri animo & fausto sydere aggredi liceat.

Annum Sinicum describit D. Golius in Appendice Atlantis Sinici: idem quoque prolixè & accuratè facit *Olugh Beigh*, qui inter plurima alia, hæc habet: '*Hujus Epochæ Anni sunt Solares veri: iique sunt ab ingressu Solis in aliquem locum Zodiaci, donec ad eundem locum redierit; quod ex eorum sententiâ, fit diebus 365 & 2436 particulis diei. Annum in 24 æquales partes dividunt: & unaquæque pars 15 dies & 2184 particulas continet, & 5 sextas particulæ. Principia illorum Quadrantum quibus nostri utuntur, sunt media Quadrantum eorum: adeò ut Ver eis inchoëtur circa medium Aquarii, & Puncta Cardinalia 4 Conversionum Anni, sint in medio Quadrantum eorum.* Et sic etiam *Ali Birgjendi* Persa, ponit *Anni Chataici initium ubi Sol est* در اواسط دلو *in medio Aquarii:* additque, *Eorum Annum esse Solarem verum 365 dierum cum 2 Tchâgh & 7 Ke & 4 Fengh, cum unâ sextâ τῆς Fengh.* Et Annum dispescit *in 24 Menses seu æquales partes, quarum unaquæque est 15 dierum cum 2 Tchâgh & 4 Ke & 101 Fengh, cum mediâ parte unius Fengh.*

Ex dictis constat Kataiorum Annum Solarem constare 365 diebus cum 5 horis & 50 minutis: adeò ut eorum Annus nostrum Annum (qui 365, 5, 49,) superet *uno minuto* seu Horæ Europææ unâ parte sexagesimâ, quæ 60 Annis facit Horam integram, & 1440 annis unum Diem civilem seu Nychthemeron complet. Anni ergò solaris initium inveniendum est calculando Solis motionem à dato puncto Zodiaci donec ad idem punctum redierit, ut Astronomi (& ab eis edocti Chronologi) benè norunt; semper sine ullâ Diei intercalatiône, quæ est tantùm ad popularem usum: nam Astronomi eâ non indigent, & vulgus tali Anno non utuntur, sed solo Lunari: ideóque vulgus Annum solarem vix agnoscunt; unde est quòd Missionarii etiam eum ferè ignorent.

Ad Annorum solarium computationem utuntur aliquot *Cyclis*, quorum unus est *Cyclus denarius*, continens tot vocabula *Temporum* propria. Iste est *Cān* seu *Truncus*, ex quo tanquam ex arbore procedunt seu oriuntur 10 Nomina, quorum primum est *Kia*. D. Golio *Decem Cardines* seu *Radices* vocantur. Hæc 10 vocabula Sinica (uti & ea 12 quæ

10. *Quei.*	10. *Yeu.*	VI.	Hi num… notant,
	11. *Sŏ.*	VIII.	
	12. *Hài.*	X.	

Apud Persicos Epocharum scriptores in Anno Sinico adhibetur supradictum چاغ *Tchâgh*, D. Gravio ج*ag*, quod meliùs per *Ain* rescribendum

dum

Chinensium Cyclus sexagenus seu sexagenarius. Item, Anni Solaris semimenses 24: unà cum aliis Cyclis et rebus ad Annum Sinico-Tataricum spectantibus. Omnia ex peritissimi Chinensis Michaelis Shin-fo-çungh autographo delineata.

Cyclus 10.		Cyclus 12.	
甲	1. Kiă.	子	1. Çù.
乙	2. Yĭ.	丑	2. Chèu.
丙	3. Pingh.	寅	3. Yîn.
丁	4. Tingh.	卯	4. Maò.
戊	5. Vû.	辰	5. Shîn.
已	6. Kì.	已	6. Sú.
庚	7. Kēn.	午	7. Ù.
辛	8. Sīn.	未	8. Vì.
壬	9. Gîn.	申	9. Shīn.
癸	10. Queì.	酉	10. Yeù.
		戌	11. Siŏ.
		亥	12. Haì.

Cyclus 60.

子甲	1. Kiă-çù.	子丙	13. Pingh-çù.	子戊	25. Vû-çù.	子庚	37. Kēn-çù.	子壬	49. Gîn-çù.
丑乙	2. Yĭ-chèu.	丑丁	14. Tingh-cheu.	丑已	26. Kì-cheù.	丑辛	38. Sīn-chèu.	丑癸	50. Queì-chèu.
寅丙	3. Pingh-yîn.	寅戊	15. Vû-yîn.	寅庚	27. Kēn-yîn.	寅壬	39. Gîn-yîn.	寅甲	51. Kiă-yîn.
卯丁	4. Tingh-maò.	卯已	16. Kì-maò.	卯辛	28. Sīn-maò.	卯癸	40. Queì-maò.	卯乙	52. Yĭ-maò.
辰戊	5. Vû-shîn.	辰庚	17. Kēn-shîn.	辰壬	29. Gîn-shîn.	辰甲	41. Kiă-shîn.	辰丙	53. Pingh-shîn.
已已	6. Kì-sú.	已辛	18. Sīn-sú.	已癸	30. Queì-sú.	已乙	42. Yĭ-sù.	已丁	54. Tingh-sú.
午庚	7. Kēn-ù.	午壬	19. Gîn-ù.	午甲	31. Kiă-ù.	午丙	43. Pingh-ù.	午戊	55. Vû-ù.
未辛	8. Sīn-vì.	未癸	20. Queì-vì.	未乙	32. Yĭ-vì.	未丁	44. Tingh-vì.	未已	56. Kì-vì.
申壬	9. Gîn-shīn.	申甲	21. Kiă-shīn.	申丙	33. Pingh-shīn.	申戊	45. Vû-shīn.	申庚	57. Kēn-shīn.
酉癸	10. Queì-yeù.	酉乙	22. Yĭ-yeù.	酉丁	34. Tingh-yeù.	酉已	46. Kì-yeù.	酉辛	58. Sīn-yeù.
戌甲	11. Kiă-siŏ.	戌丙	23. Pingh-siŏ.	戌戊	35. Vû-siŏ.	戌庚	47. Kēn-siŏ.	戌壬	59. Gîn-siŏ.
亥乙	12. Yĭ-haì.	亥丁	24. Tingh-haì.	亥已	36. Kì haì.	亥辛	48. Sīn-haì.	亥癸	60. Queì-haì.

Planetae 7.		Signa 12.	
日	1. Ge.	白羊	1. Pe yangh.
月	2. Yue.	金牛	2. Kin nieu.
水辰	3. Shui, vel Chin.	双兄	3. Shangh hiungh.
金太白	4. Kin, vel Tai pe.	巨蟹	4. Kin hiai.
火熒惑	5. Hò, vel Yûngh hoĕ.	獅子	5. Sú çù.
木歲	6. Mŏ, vel çui.	室女	6. She niu.
土填	7. Tù, vel Tiēn.	天稱	7. Tien chingh.

Signa 12.		Animalia 12.	
天蝎	8. Tien kie.	鼠	1. Shù.
人馬	9. Gin mà.	牛	2. Nieu.
磨羯	10. Mu shien.	虎	3. Hù.
寶瓶	11. Pao pingh.	兎	4. Tù.
双魚	12. Shuangh yû.	龍	5. Lûngh.
		蛇	6. Shĕ.
		馬	7. Mà.
		羊	8. Yângh.
		猴	9. Hêu.
		鷄	10. Kī.
		犬	11. Kèu.
		猪	12. Chū.

Solares semi-menses 24.

立春	1. Liĕ chūn.	立秋	13. Liĕu çieu.
雨水	2. Yù shuì.	處暑	14. Chŭ shù.
驚直	3. Kīngh chĕ.	白露	15. Pĕ lù.
春分	4. Chūn fuèn.	秋分	16. Çieu fuèn.
清明	5. Çīngh mîngh.	寒露	17. Hàn lù.
穀雨	6. Cŏ yù.	霜降	18. Shoāngh Kiàngh.
立夏	7. Liĕ hià.	立冬	19. Liĕ tūngh.
小滿	8. Siaò muòn.	小雪	20. Siaò siuĕ.
芒種	9. Mângh chūn.	大雪	21. Tà siuĕ.
夏至	10. Hià chì.	冬至	22. Tūngh chì.
小暑	11. Siaò shù.	小寒	23. Siaò hàn.
大暑	12. Tà shù.	大寒	24. Tà hàn.

Annidies 354.

凡三百五十四日 — Fan san pe û she sú ge.

Angelorum nomina 4 quadrantum Anni.

蠶室	1. Çan chegh.
奏書	2. Çeu shu.
博士	3. Po sú.
力士	4. Lie sú.

Nomen Cycli 60.

六十花甲子 — Lo she hoa kia çù.

Varia.

字	1. Çu, id est litera seu character Sinicus.
狗	2. Cau, id est canis.
子兎	3. Tŭ çù, id est lepus.
豹	4. Pao, id est pardus.
鳳	5. Fungh, i.e. rara avis famella.
凰	6. Hoangh, rara avis mas, fermè referens Phasianum marem.

Astronomica.		Electivus Cyclus 12.		Quatuor judicia Cycli diarii electivi	
分	1. Fuen.	建	1. Kièn.	黑	1. Hĕ.
刻	2. Kĕ.	除	2. Chû.	黃	2. Hoângh.
時	3. Shî.	滿	3. Muòn.	白	3. Pĕ.
	4. Chă.	平	4. Pîngh.	昏	4. Huēn.
閏	5. Shún.	定	5. Tíngh.		
干	6. Can.	執	6. Chĕ.		
文	7. Vên.	破	7. Pŏ.		
上文	8. Shàngh vên.	費	8. Vi seu Fi.		
中文	9. Chūngh vên.	成	9. Chîngh.		
下文	10. Hià vên.	收	10. Sheu.		
萬	11. Vàn.	開	11. Cāi.		
新年	12. Sin niên.	閉	12. Pì.		
新月	13. Sin yuĕ.				
食	14. Ge.				

Admodùm Reverendo in Christo Patri, SYMONI divinâ permissione Episcopo Eliensi hanc Sinicorum vocabulorum Astronomicorum Tabulam D.D.D. Autor T. H.

M Burghers sculpt Univ. Oxon.

quæ in ſeq. Cyclo duodenario,) per ſe illis ipſis *temporibus* ſignificandis inſerviunt peculiari inſtituto & uſu ſicut voces technicæ. Ea autem appellativè res longè alias ſignificant, quæ ad præſentem rem nihil faciunt.

Secundus eſt *Cyclus duodenarius* ſeu *horarius*, Nychthemeri 12 horas Sinicos continens, quæ nobis ſunt tot *Bihoria*. Et hi duo Cycli junctim vocantur *Kia çù*, à primâ utriuſque voce deſumpto nomine.

Sinica Vocabula temporum, &c.

فنك *Fengh* ſeu *Fen* ſive *Fuèn*, i. e. *diviſio*, *pars*, *particula*, ſc. 10000ma pars diei naturalis.

كه *Ke*, i. e. *Sculptura*, ſc. pars octava bihorii.

چاغ *Tchâgh* apud Perſarum Aſtronomos perperam ponitur ut Sinicum *Bihorii* nomen, quod reverà eſt *Shî*.

شي *Shî*, i. e. *tempus :* item, *Hora Sinica* ſeu Bihorium Europæum, ſc. nychthemeri pars 12ma.

شن *Shŭn*, i. e. *additio*, ſc. intercalatio.

كن *Cān*, i. e. *truncus arboris*.

ون *Vên*, i. e. *compoſitio*.

شانك ون *Shàngh vên*, i. e. *ſuperior compoſitio*.

چونك ون *Tchùngh vên*, i. e. *media compoſitio*.

خا ون *Hiù vên*, i. e. *inferior compoſitio*.

وان *Vān*, i. e. *myrias*, ſc. 10000.

Duo Cycli Kia & Çü, ſcilicet qui ſunt,

Cyclus denarius.	Cyclus duodenarius.	
1. *Kiă*	1. *çù.*	XII.
2. *Yì.*	2. *Tchéu.*	II.
3. *Pìngh.*	3. *Yìn.*	IV.
4. *Tīngh.*	4. *Maò.*	VI.
5. *Vû.*	5. *Shîn.*	VIII.
6. *Kì.*	6. *Sü.*	X.
7. *Kēn.*	7. *ù.*	XII.
8. *Sīn.*	8. *Vì.*	II.
9. *Gín.*	9. *Shīn.*	IV.
10. *Quei.*	10. *Yeu.*	VI.
	11. *Siō.*	VIII.
	12. *Hài.*	X.

Hi numeri Romani Horas noſtras notant, à mediâ nocte numerando.

Apud Perſicos Epocharum ſcriptores in Anno Sinico adhibetur ſupradictum چاغ *Tchâgh*, D. Gravio *jag*, quod meliùs per *Ain* reſcribendum

dum eſſet چاغ *Tchâ*, prout ſonat vox Sinica quam intendebant, ſignificans *Scripturam* ſeu *Epiſtolam*. Miror autem unde Perſæ ſibi arripuerint hanc vocem, cùm Chinenſes ejus loco utantur *Shî*, i. e. *tempus* in genere, ſpecialiter *Hora Sinica* ſeu bihorium noſtrum, ut ſuprà diximus. Apud *Ali Birgjendi* Perſam, *Omne Tchâgh continet* 8 *Ke: & omne Ke continet* 10000 *Fengh.Et omne Fengh eſt* $8''$ *&* $38'''$ *&* $24''''$. Videtur autem deſiderari aliquid ex lapſu Scribæ : & fortè pro *omne Ke*, reſcribendum ſit *totum nychthemeron* : ſic enim magis accuratè *Shâh Cholgji* dividit omne *Tchâgh in* 8 *Ke* : *& totum nychthemeron in* 10000 *Fengh* : *adeò ut quodvis Tchâgh ſit* 833 *Fengh cum duabus tertiis : & quodvis Ke ſit* 104 *Fengh cum duabus ſextis*. Sic ille.

Quod autem à Perſis minùs rectè ſcribitur *Fengh*, eſt Kataicum *Fen* ſeu *Fuēn*, ſignificans *partem minutam* ſeu *particulam* temporis aut alterius cujuſvis rei. Optandum fuerat ut Doctiſſ. Gravius in edendo ſuas *Epochas celebriores* non fuiſſet ſcientiâ Sinicâ prorſus deſtitutus: ille enim Chataïca legit *Fenac* pro *Fengh*, *Shanec* pro *Shangh*, خونك *chunec* pro چونك *Tchùngh*, cum ejuſmodi aliis ; perperam omninò, cum omnes voces Sinicæ ſint monoſyllabæ, nec in totâ linguâ detur diſſyllaba : & quamvis vox aliqua ſec. modum Luſitanicum ſcribatur cum duabus aut pluribus vocalibus, omnes in unius ſyllabæ ſonum cogendæ ſunt, ut *ſiuè* in *ſwè*, & *ſiao* in *sjaw*, *çui* in *çwi*, *hià*, in *c'ha*, *fuèn*, in *fwèn*, *shoangh* in *shwangh*, *hoangh* in *whangh*, &c. Et cùm in Kataicarum vocum ſonis apud Scribas Perſicos ſubinde errare pronum ſit, pro ſupra notato سيجو *Si-gju*, fortè legendum ſit سويجي *çui-gje*, i. e. *Annus ſolis* ſeu *ſolaris*.

De Cyclo duodenario D. Martinius in Hiſt. Sin. p. 22, *Tria præcipua Puncta in Horarum circulo pro illuſtrioribus habent* : *ſcil. Mediam noctem, in quâ Cœlum ; primam à mediâ nocte horam, in quâ Terram ; ſecundam denique à noctis medio, in quâ Hominem natum memorant. Mediæ nocti Caprum aſſignant, primæ Amphoram, ſecundæ Piſcem : ita tamen ut una Hora Sinica duas noſtrates complectatur. Circulum enim Horarum fixum cogitatione depingunt in Cœlis, quemadmodum nos Circulum ſemper apparentium maximum, quem in* 12 *æquales partes ſecant, Horáſque totidem. ---Iiſdem Horis reſpectiva Zodiaci Signa eo quem ſuprà notavimus ordine aſſignant.* Hæc tria dicta Signa ſunt *Capricornus*, *Aquarius*, *Piſces*. Cúmque Chinenſis noſter Planetarum & Signorum Nomina in eâdem Chartâ ſcripta mihi reliquerit, ea omnia curioſitatis gratiâ heic ſubjungam ; ne aliàs fortè intercidant. Vide Martin. Hiſt. p. 9.

1. *Gje*,

1. *Gje*, i. e. *Sol.*
2. *Yuè*, i. e. *Luna.*
3. *Shui*, i. e. *Aqua* : vel aliàs *Tchin*, i. e. *Matutinus*: ſc. *Mercurius.*
4. *Kin*, i. e. *Aurum* : vel aliàs *Tai*, i. e. valdè- *Pe*, i. e. *Alba*, ſc. *Venus.*
5. *Hò*, i. e. *Ignis* : vel aliàs *Yûngh Hoè*, i. e. *Flamma*; ſc. *Mars.*
6. *Mõ*, i. e. *Lignum* : vel aliàs *çui*, i. e. *Annus*; ſc. *Jupiter.*
7. *Tù*, i. e. *Terra* : vel aliàs *Tiên*, i. e. *Terra*; ſc. *Saturnus.*

Scil. quivis Planeta vocatur tam proprio nomine quàm nomine materiæ cui præeſſe cenſetur, uti præeſt Mercurius *Aquæ*, Venus *Auro* & reliquis metallis, Jupiter *Arboribus*, &c. Ille Character qui *Tù*, Kirchero ſonat *Hé.*

1. *Pe*, *Alba-* *Yangh*, *Ovis*, ſc. *Aries.*
2. *Kin*, *Aureus-* *Nieu*, *Bos*, ſc. *Taurus.*
3. *Shāngh*, *Duo-* *Hiūngh*, *Fratres*, ſcil. *Gemini.*
4. *Kiu*, *Magnus-* *Hiai*, *Cancer*, ſc. *Cancer.*
5. *Sù*, *Leo.* *çù*, explet. ſc. *Leo.*
6. *She*, *Domûs-* *Niu*, *Virgo*, ſc. *Virgo.* †
7. *Tièn*, *Cæli-* *Tchingh*, *Libra*, ſc. *Libra.*
8. *Tièn*, *Cæli-* *Kie*, *Scorpius*, ſc. *Scorpius.*
9. *Gjin*, *Homo-* *Ma*, *Equus*, ſc. *Sagittarius.*
10. *Mu*, *Montana-* *Shièn*, *Ovis*, ſc. *Capricornus.*
11. *Paò*, *Pretioſum-* *Pingh*, *Vas*, ſc. *Aquarius.*
12. *Shāngh*, *Duo-* *Yû*, *Piſces*, ſc. *Piſces.*

† viz. innupta fœmina, quæ nondum ex domo parentum exceſſerit.

Ex ſupradictis duobus Cyclis compoſitis conflatur alius major *Cyclus Sexagenus* ſeu *Sexagenarius* dictus *Vên*, i. e. *Compoſitio.* Et quia 60 partibus conſtat, ſubinde aliter vocari ſolet *Lo she hoa kiă çù*, id eſt, 60 *flores kiă çù*, ſcil. ex minoribus Cyclis *Kiă* & *çù* compoſiti flores, ſumptâ denominatione à duabus vocibus initialibus præcedentium Cyclorum. Cúmque ex duorum Cyclorum Compoſitione evadens Cyclus Sexagenus, fiat eorundem Nominum diverſâ poſitione, ideò *Hoa* quod exponitur *Flores*, aliàs propriè ſignificat *diverſè poſuit.* Apud D. Couplet vocatur *Lo xe hoa kia*, & exponit *Sexaginta converſionum conſtructio.* Pro *xe* ſonandum *she.* Is in Præf. ad Chron. Sin. hujus Cycli inſignem in re Chronologicâ uſum impensè laudat. Iſte Cy-

clus 60 Annorum propria Nomina exhibet, & in Annorum computatione ſicut Rota circumrotatur in perpetuum. Et non tantùm Solarium Annorum, ſed & Lunarium Menſium nomina circulariter exhibet, ut infrà monſtrabitur. Per hunc itaque non tantùm Annos Solares ſupputant, ſed etiam Dies ſuos dinumerant, atque Septimanæ vicem quodammodo ſupplet. Imò dicente D. Couplet, Non tantùm Anni & Menſes, ſed Dies & Horæ ſuâ cum proportione per hunc Cyclum ſignantur per totum Imperium. Hunc Cyclum inſtituit Imperator *Hoangh-Ti*, qui 2670 annis ante Chriſtum vixit.

Cycli Sexagenarii Paradigma Europæum Sinico reſpondens, Autore D. Couplet.

A I.	B II.	C III.	D IV.	E V.	F VI.	G VII.	H VIII.	I IX.	K X.	10.
A XI.	B XII.	C I.	D II.	E III.	F IV.	G V.	H VI.	I VII.	K VIII.	20.
A IX.	B X.	C XI.	D XII.	E I.	F II.	G III.	H IV.	I V.	K VI.	30.
A VII.	B VIII.	C IX.	D X.	E XI.	F XII.	G I.	H II.	I III.	K IV.	40.
A V.	B VI.	C VII.	D VIII.	E IX.	F X.	G XI.	H XII.	I I.	K II.	50.
A III.	B IV.	C V.	D VI.	E VII.	F VIII.	G IX.	H X.	I XI.	K XII.	60.

Iſtum Cyclum tribus Nominibus pro triplici ordine diſtinguunt, qui ſunt *Shangh Vên*, i. e. *Superior compoſitio*: & *Tchungh Vên*, i. e. *Media compoſitio*: & *Hià Vên*, i. e. *Inferior compoſitio*. Atque ita 180 Annis confectis, ad primum Computi initium revertuntur. Si ſupra 3 Cyclos Sexagenos, *Summum*, *Medium* & *Imum* (eorumve Syſtema 180 Annorum) procedendum ſit, tum *Vàn* ſeu *Myriade* utuntur. *In quovis Cyclo* (inquit D. Golius) *Anni Solares Tropici uſurpantur ab ingreſſu Solis in 15 Aquarii Gradum. Et hîc conſtituunt Veris ſui principium: & in 15 Tauri initium Æſtatis: & ſic per æqualia intervalla reliquas Anni partes. Et principia eorum mediis noſtrorum Menſium reſpondent.* Sic ſe habet communis praxis.

Sed D. Golii pace dicendum eſt, quòd hoc modo vix accuratè procedatur, cùm Sol non æquali ſemper tempore quævis Zodiaci Signa percurrat;

percurrat; ſcil. quando Sol eſt in Perigæo, paucioribus diebus abſolvit ſingula Signa hyberna, quàm quando eſt in Apogæo abſolvit Signa æſtiva: nempe aliqua eorum 29 aut 30 diebus, & alia eorum diebus 31 aut 32: adeò ut quamvis totus 365 dierum numerus inter 12 Signa diſpeſcatur, id tamen non fit æqualiter. Cùm enim Terra non ſit ſita exactè in centro motionis Solis, id ſanè neceſſariò efficit *Apogæum* & *Perigæum*, ita ut Sol in hiſce poſitus, nobis videatur eccentricus: cùm reverà reſpectu ſui motûs, non ſit ita, ſed tantùm reſpectu noſtrî, qui propter noſtrum obliquum ſitum aliter judicare non poſſumus. Solis itaque motio reſpectu ſuî, eſt ſemper æqualis, quamvis nobis res aliter eſſe videatur. Et quamvis Sol ab Horologiis noſtris aliquando differat, (vel potiùs hæc ab illo differant,) in fine anni utraque inter ſe æquantur. Ideóque mihi videtur, haud ſatis conſultò factum fuiſſe in Globis dividendo Eclipticam ſeu Zonam Signorum in 12 æquales partes, cùm non tam æqualitati diviſionis quàm rei veritati conſulendum ſit. Si igitur Signiferi in Globis diviſio non eſſet æqualis, ſed potiùs vera ſecundùm verum Solis motum determinata, tum non opus eſſet calculandi Tabulas æquationis, ut hodiè fit; ſed temporum & Solis motus cum Horologiis & Scioteriis coæquari poſſent per Globos abſque ulteriori moleſtiâ. Ex dictis conſtat quòd Sol hyeme ſit nobis propior, & æſtate à nobis (quaſi majorem Circulum aut Arcum deſcribens,) remotior in Apogæo Perſicè dicto اوج *Augj*, i.e. *Abſis*, Latino-barbarè *Aux*. Æſtate autem plus caleſcit, quia ſumus penè ſub Sole, qui tunc magis perpendicularis eſt nobis quàm hyeme quando eſt propior. Sed ad penſum redeo.

Olugh Beigh accuratè docet modum temporis in hac Epochâ putandi: & in D. Gravii ibidem Tabulis in tribus diſtinctis Columnis computati viſuntur *Anni Cycli ſimplicis Sexageni*, & *Anni Cycli compoſiti è tribus Cyclis Sexagenis*, & *Anni Epochæ Chataiæ Solares à medio Aquarii*: ſcil. Anni τῆς *Vân* (ſeu *Myriadis*) 8865ta labentes. Nam à Creatione Mundi ad Annum Hegjræ 847 (ſive Chriſti 1444) juxta Chataiorum ſententiam, effluxerunt Anni Solares completi 88, 639, 860. Hanc autem enormem eorum Chronologiam confutavit D. Golius in Calce Atlantis Sinici, & D. Couplet in Præf. ad Philoſophiam Sinicam: illorum enim ignorantiam prodit talis computatio. D. Gravius minùs benè legit ubique *Ven* & *Venni*, pro *Vân* & *Vanni*, i.e. *Myrias* & *Myriades*; cùm *Ven* aliam habeat ſignificationem, ut ſuprà dictum.

Tabula

Tabula 12 Mensium seu 24 Semi-mensium solarium Kataïcorum.

1 Ver.

Numeri Partium.	Nomina Partium.	Dies Anni.	Particula.	Sexta partes.
1	Liĕ-tchūn, i. e. *Elevatio Veris.*	00	00	0
2	Yù Shuì, i. e. *Pluviæ aqua.*	15	2184	5
3	Kingh-tchĕ, i. e. *Motus reptilium.*	30	4369	4
4	Tchūn-fuèn, i. e. *Veris pars.*	45	6554	3
5	çingh-mingh, *Limpida claritas.*	60	8739	2
6	Cŏ-yù, i. e. *Frugum pluviæ.*	76	924	1

3 Autumnus.

Numeri Partium.	Nomina Partium.	Dies Anni	Particula.	Sexta partes.
13	Liĕ-çiēu, *Elevatio Autumni.*	182	6218	0
14	Tchŭ-shù, *Quies caloris.*	197	8402	5
15	Pĕ-lú, i. e. *Albus ros.*	213	587	4
16	çiēu-fuèn, *Autumni pars.*	228	2772	3
17	Hán-lú, i. e. *Frigidus ros.*	243	4957	2
18	Shoāng-kiáng, *Pruinæ descensus.*	258	7142	1

2 Æstas.

Numeri Partium.	Nomina Partium.	Dies Anni.	Particula.	Sexta partes.
7	Liĕ-hiá, i. e. *Elevatio æstatis.*	91	3109	0
8	Siào-muòn, *Parva repletio.*	106	5293	5
9	Mángh-tchûn, *Herbarum semina.*	121	7478	4
10	Hiá-tchí, i. e. *Æstatis statio.*	136	9663	3
11	Siào-shù, i. e. *Parvus calor.*	152	1848	2
12	Tá-shù, i. e. *Magnus calor.*	167	4033	1

4 Hyems.

Numeri Partium.	Nomina Partium.	Dies Anni	Particula.	Sexta partes.
19	Liĕ-tūngh, *Elevatio hyemis.*	273	9327	0
20	Siào-siuĕ, *Parva nix.*	289	1511	5
21	Tá-siuĕ, *Magna nix.*	304	3696	4
22	Tūngh-tchí, *Hyemis statio.*	319	5881	3
23	Siào-hán, *Parvum frigus.*	334	8066	2
24	Tá-hán, *Magnum frigus.*	350	251	1

Primus Semi-mensis *Liĕ-tchūn* ubi Nullitates 00 00 0, complet Annum ad numerum 365 cum Fractione. Exprimitur autem Nullitatibus, quia nullus tunc integer Semi-mensis elapsus sit. Reliquas Tabulas quæ ad hujus Epochæ Calculum pertinent, heic addidisse, nimis prolixum fuerat: ideóque eas ex *Olugh Beigho* editionis D. Gravii in *Epochis celebrioribus*, petendas relinquo. Nominum autem Chataicorum (quæ apud eum malè leguntur) soni veri, ex nostrâ Cyclorum &c. lectione addisci & apud illum corrigi poterunt. Hæc Anni Solaris divisio in usu est etiam apud Indos testante Curtio, qui in Libro VIII de eis refert, *Menses in quinos denos describunt Dies: Anni plena*

spatia

ſpatia ſervantur. Qui quidem locus ex ſupradictis lucem fœneratur. At præter iſtum Solarem annum civilem, quem etiam habent Turcæ, ſanè tam Turcæ quàm Indi prætereà habent Lunarem annum Eccleſiaſticum, ut notavit *Shâh Cholgji* ſuprà p. 203, l. 10, 11. Quam quidem lectionem nos emendavimus p. 216. l. 31, 32. Uterque ergò (ut ſolent autores,) imperfectè loquitur, *Curtius* quidem non agnoſcendo etiam Indorum annum lunarem, & *Shâh Cholgji* non agnoſcendo quoque eorum annum ſolarem. Ex Aſtronomiâ Chinenſium (quorum peſſimi imitatores ſunt Siamenſes) aliquantulum illuſtrari poſſit confuſus & imperfectus ille Siamenſium Computus apud D. Lauberum , in quo explicando Doctiſſimus Caſſini æquo ſucceſſu laboravit acſi illius regionis homines ad albedinem lavare tentâſſet.

Kataiorum Cyclo duodenario p. 219. præmiſſo, reſpondet orientalium Turcarum ſeu Tatarorum ſequens Cyclus ex tot Animalium nominibus conflatus.

Nomina Turcico-Tatarica.	*Nomina Kataica.*	*Nomina Perſica.*
كسگو *Kéſeghu, Mus.*	*Shù, Mus.*	موش *Mûſh, Mus.*
اوط *Oût*, ſeu *Oûd, Bos.*	*Nieù, Bos.*	گاو *Ghâv, Bos.*
پارس *Pârs, Thôs.*	*Hù, Tigris.*	پلنگ *Pelàngh, Tigris.*
طوشقان *Tauſhkân* ſeu *Dauſhkân, lepus.*	*Tù, Lepus.*	خرگوش *C'herghûſh, Lepus.*
	Lûngh, Draco.	
لوي *Lûi, Crocodilus.*	*Shē, Serpens.*	نهنگ *Nehàngh , Crocodilus.*
ييلان *Yilân, Serpens.*	*Mà, Equus.*	مار *Mâr, Serpens.*
يوند *Yûnd, Equus.*	*Yângh, Ovis.*	اسب *Aſp, Equus.*
قوي *Kôi, Ovis.*	*Hêu, Simia.*	گوسفند *Ghûſphand, Ovis.*
پيچين *Pîtchîn, Simia.*	*Kī, Gallina.*	حمدونه *Hamdûna, Simia.*
داقوق *Dakûk, Gallina.*	*Kèu, Canis.*	مرغ *Mùrgh, Gallina.*
ايت *ît, Canis.*	*Tchū, Porcus.*	سگ *Sègh , Canis.*
طونغوز *Tongûz* ſeu *Dongûz, Porcus.*		خوك *C'hûk, Porcus.*

Kataica nomina ornatûs causâ adjecimus, ut fecit D. Golius in Append. Atl. Sinici. Ea enim non invenit in aliquo Cyclo, ſed ex ſuis Gloſſariis Sinicis petiit, ut poſſet ea accommodare nominibus Turcicis. Pro me quoque quaſi curioſitatis causâ ea ſcripſit Chinenſis noſter ; qui etiam

etiam primum nomen ſonavit *Tchù*, vel aliàs *Shù*, eodem charactere. Eorum itaque Aſtronomi non iſtorum, ſed aliorum nominum cyclo duodenario utuntur, qui in antecedentibus præmittitur. Perſica etiam à *Shâh Cholgjio* tranſlata ſunt ad rem demonſtrandum: adeò ut inter hæc omnia, ſola Turcica ſint quæ uſitatum Cyclum Aſtronomicum conficiunt.

Quoad ſupra dicta nomina Turcica, quod primo loco *Késeghu*, eſt in genere *Mus*, in ſpecie *Glis*. At in *Timûri* Hiſtoriâ *Zaphàr-nâma* Perſicè conſcriptâ, ſecundùm Mogulenſium computum Tamerlanes dicitur natus سيچقان ييل *anno muris ubi incipit Cyclus annorum Mogulenſium*; qui coincidit cum anno *Hegjræ* 736, Chriſti 1335. Eſt autem *Sîtchkân* in linguæ Tataricæ dialecto ruſticanâ, pro quo Turcæ Europæi elegantiùs proferunt صچان *Sitchân*, *mus*. Et ſic pro *Tauſhkân* elegantiùs dicitur طوشان *Tauſhân*, *lepus*. Secundo loco, *Oûd* pro *Bove*, aliàs vocatur اوكوز *Okiûz*, & صغر *Sighir*, vulgò *Sughúr*. Tertio loco, *Pârs* pro *Thoë*, aliàs vocatur يوز *Yûz*. Loco ſeptimo pro *Yûnd*, aliàs dicitur يونت *Yûnt*: vel alio diverſo nomine آت *ât*. Loco 8vo *Kôi* rectiùs & elegantiùs dicitur قويون *Koyûn* ſeu *Koyin*, *ovis*. Si autem ſonatur *Koyìn*, eſt aliàs juxta pectus *Sinus* veſtium, à قومق *Kômak*, *ponere*, q. d. *Koyìn* ſit *repoſitorium*: nam ſupra cingulum ad latus corporis in tali Sinu (the Bosome) reculas ſuas ſecum portant orientales, ibique ut in marſupio reponunt, vel fortè in دان جرة *recularum thecâ* ibi condendâ. In loco 12 pro ruſticanâ voce *Tongûz*, alii elegantiores ſcribunt طكوز *Togbûz* ſeu *Doghûs*, & ſonant *Domûz*.

Inter Chataica, tertio loco *Hù* reverà eſt *Tigris*, Turcicè قپلان *Kaplân*. At ab his longè diverſum eſt *Leopardi* nomen Sinicè *Pao*. Quarto loco quid voluit D. Golius per *t'ù*, Chinenſis meus non intellexit. *Lepus* ſeu *Cuniculus major* Sinicè vocatur *Tù çù*, quorum poſterior vox eſt expletiva. Pro 11 *Kèu*, *canis* etiam alio charactere vocatur *Cau*.

Dicente Martinio, per hunc Turcicum Cyclum ruſtici Sinenſes & Nomades Turcæ Tatarìve computant *Horas* & *Dies* & *Annos* ſolares ſuos: imò & literati Indo-Perſæ, ut ſuprà ex *Zaphàr-nâma* oſtendimus. Et iſtâ *Dodecataëride* numerando peractâ, eandem repetunt & numeratò reiterant in æternum. Iſto inquam Cyclo utuntur Turcæ orientales omnes, præſertim (notante D. Golio,) مغولاچين و حكماء دشتن و تركستان تمغاج *Mogolo-Sinæ*, & *Sapientes campeſtris-regionis*, &

Turcæ

Turcæ Tamgâgj, i.e. regionis Chinæ, quales etiam ſunt *Mogolo-Sinæ* ſeu Mogulenſes qui mixtim cum Chinenſibus vivunt. Per *Campeſtrem-regionem* ſeu *Campeſtria,* intelligitur دشت قبجاق *Campus τῶ ipgjâk*, (quæ Haithono *Cumania,*) ſcil. tota planities quæ ab extremo oriente in occaſum ſupra mare Caſpium & uſque ad Ponti fines exporrigitur: hoc eſt, tota *Turciſtania,* uti dicti ſapientes ſeu Aſtronomi ſuperiùs vocantur *Sapientes Turciſtaniæ* qui hujuſmodi Annum conſtituerunt.

Hactenus de eorum Anno ſolari: jam proximè de Anno lunari dicendum reſtat.

Orientales Aſtronomi ferè toti ſunt in deſcribendo Kataiorum Annum ſolarem: obiter tantùm & obſcurè Anni Lunaris mentionem facientes. At D. Martinius in Hiſt. Sinicâ p. 18, de Anno Sinico agens, eum quaſi hybridum, inaudito vocabulo *Annum Lunæ-ſolarem* vocat. Quid ſibi voluerit hoc monſtroſo nomine, (ſi aliquid voluerit,) ille meliùs noverit: nos enim ignorantiam noſtram apertè profitemur. At quia Sinenſium vulgus circa Annum lunarem præcipuè verſari ſolet, fortaſſis D. Martinius etiam *Lunarem annum* ſubintellexerit. Ille autem ſparſim aliquid in medium adducit de utroque Anno, quem unum ſimplicem eſſe putat, neſciendo Chinenſes duo Annorum genera habere.

Utcunque tamen ſit; Ego (ſolari Anno in ſuperioribus deſcripto, & Turcarum ac Kataiorum Aſtronomis relicto,) Lunarem Annum Sinico-Tataricum deſcribere aggredior ex utriuſque Gentis Calendariis lunaribus quæ penes me habeo, ex quibus conſtat in vulgari & populari uſu adhiberi ſolere *Annum Lunarem.* In Orientalium Turcarum MS Calendario lunari præmittuntur Solares menſes Gjelalæi ab ingreſſu Solis in Arietem: id autem non quaſi per illos Menſes computaretur Annus Turcicus, ſed ut inter utroſque fiat collatio, & ut ad Solares menſes commodè per proſthaphæreſin referri queant menſes Turcici Lunares, qui in eodem Calendario in ſuis locis è regione inſeruntur ut Anni Turcici norma & menſura, & ibidem ſequentibus nominibus vocantur. Quinetiam in quibuſdam orientalibus Calendariis item Coptorum & aliarum Gentium Menſes ſubinde addi ſolent, ut omnes inter ſe conferantur, & inter horum ac illorum Annos differentia appareat.

Menſium Tataricorum nomina, prout in eorum Calendario & apud Olugh-Beighum leguntur.

ارام *Arâm.* 1us.
ايكندي *Ikindì*, i. e. 2dus.
اوچونج *Ugjùngj*, i.e. 3us.
توردونج ſeu دوردنج *Dôrdùngj*, ſeu *Tôrtùngj*, i. e. 4tus.
بيشنج *Beſhingj*, i.e. 5tus.
آلتنج *Altìngj*, i. e. 6tus.
يتنج ſeu يدنج *Yedìngj* ſeu *Yetìngj*, i.e. 7mus.

سكيزنج *Sekizìngj*, i.e. 8us.
طوقسنج ſeu طوقوزنج *Dokozìngj* ſeu *Dokosìngj*, i. e. 9us.
انوزنج ſeu اونونج *Onùngj* ſeu *Onuzùngj*, i.e. 10us.
بيرينكزينج ſeu برانكزنج *Birinkizìngj*, i. e. *undecimus*.
چقشاباط *Tchokshâbât*, 12us, q. d. *roralis Shâbât*.

Horum menſium omnium Nomina, excepto primo & ultimo, ſunt *Nomina ordinalia* appellativam habentes ſignificationem 2di, 3tii, &c. Horum Nominum quædam, præſertim *Onuzungj* & *Birinkizingj*, planè ruſticè efferuntur, ſec. Dialectum Orientalium Turcarum. At بيرينككزمنج *Birinkizmongj* apud Olugh Beighum, putabam eſſe Scribæ errorem, ideóque correxi. Horum ſingulis ſubjungi ſemper ſolet *âi*, ut آرام آي *Arâm Ai.* Turcarum ſeu Tataroram & Kataiorum Annus eſt idem, eodem tempore incipiens; ideóque de utriuſque Anno dicturus, indifferenter & promiſcuè loquor eo ordine quo Autoritates ſe mihi obtulerunt: quod præmonendum duxi, ne confuſè locutus viderer.

Peſſimè errat *Scarlantus*; Anni Sinici ſeu Cataici Lunaris initium ponendo in Novilunio Martii; ut & *Neuhofius*, idem ponendo in Novilunio quod Nonum Aprilis proximè præcedit vel ſequitur. De Anni Lunaris initio diſſerit D. Martinius in Hiſt. Sin. p. 60. *Imp.* Tangh *initium Anni Lunaris primam conjunctionem Solſtitio Hyemali viciniorem haberi voluit.* Et p. 21, 22; dicit, *quòd* Chuen-hio *Imperator* LXXVIII, (*qui circa* 2513 *annis ante Chriſtum floruit*,) *Calendarium toto regno publicatum receptúmque habuit. Scripſit etiam Ephemerides 5 Planetarum, quos, dum imperabat, omnes in Cælo conjunctos vidit eâdem die. Et hunc diem*, Primum *illius Anni eſſe voluit, prout Autor Sinicarum*

carum rerum in Constellatione She *dictâ indicat, quæ nunc circa Gradum* 18 *Piscium incipiens, ad quartum usque Arietis extenditur.* ---*Hic ergò Imperator primum Anni Diem, & Mensem illum deinceps haberi voluit, quo Luminarium conjunctio decimo quinto Gradui Aquarii proxima fieret, quod etiamnum observatur à Sinis.* Si loquitur de Anno Lunari, (uti debet esse si pendet à Luminarium conjunctione,) illud ejus initium non etiamnum observatur à Sinis, ergò fallitur. Nam pro *Decimo quinto Aquarii,* D. Couplet in Chronol. Sinicâ dicit *Quinto Aquarii.* Locus sic se habet. *Imperator* Chuen-hio *principium Anni statuit à Novilunio principio Veris proximo, quod respondet in Sinâ Quinto Aquarii gradui; quæ ratio temporis subinde fuit immutata, & uno alteróve Mense anticipata, ac tandem sub* 5^{tæ} *familiæ* Han 5to *Imperatore* Hia vu *revocata usque hodiè observatur.* Ea de quâ loquitur Anticipatio, videtur respicere aliud Anni initium in Sagittario, de quo posteá. Quòd autem Anni principium statuatur 15to vel 5to Aquarii, fides sit penes Autores, qui debuerint hoc novisse meliùs quàm nos. Sed necesse est alterum horum esse falsum. Aut fortè neutrum horum sit verum, & pro *Quinto Aquarii,* voluerit *Quintum Piscium,* quâ ratione ejus regula esset vera. Nam cùm Aquario respondeat Januarius, quem D. Couplet alibi in Præf. disertè affirmat esse Anni Mensem ultimum, non est cur heic ponat eundem esse primum. Nostræ sententiæ astipulatur D. Martinius: nam in eâdem paginâ ubi ponit Anni initium in 15 Aquarii, ibidem paulò antè (sibi non satis constans) id ponit in Piscibus seu Februario, his verbis, *Nam* 12 *Signa Zodiaci sic ordinata sunt, ut Pisces semper in primum Mensem, Aries in secundum,* &c. *incidat.* Ille autem qui unam tantùm Anni speciem agnoscit in Chinâ, eámque hybrido & inaudito nomine *Luna-solarem* vocat, in vero Anno statuendo planè confunditur miscendo jam aliquid de Anno solari, jam de lunari: & hoc modo paulò antè ponebat *Anni initium* in 15 *Aquarii,* quod ad Annum solarem spectabat; jam verò mox addit *Pisces semper incidere in primum mensem,* quod ad Annum lunarem spectat. Ille autem inter duos hosce Annos non distinguens, rem falsò & confusè tradit. Si vellemus aliquid in illius excusationem moliri quòd posuerit Anni (ut supponitur) lunaris initium in medio Aquarii, diceremus, In Anno lunari intercalationis omissionem in Biennio posse Anni initium retrahere in aliquam partem Januarii: non autem ad Quintum. At tum deinde per Intercalationem tertio anno fieret restitutio in medium Piscium.

Ille autem ſuo modo paulo pòſt pergit, *Non negaverim apud Sinas non idem Anni fuiſſe ſemper initium, ſed pro variorum Imperatorum voluntate varium. Tria tamen univerſè illius initia agnovêre: tria namque præcipua Puncta in Horarum Circulo pro illuſtrioribus habent; ſcil. Mediam noctem, in quâ Cælum; primam à mediâ nocte horam, in quâ Terram; ſecundam denique à noctis medio, in quâ Hominem natum memorant. Mediæ nocti Caprum aſſignant, primæ Amphoram, ſecundæ Piſcem.* Sed bone Deus, qualis eſt hæc fabula, quantum eſt hoc delirium, Anni initium elicere ex Cyclo horario qui ad eam rem nullo modo ſpectat! Scil. quia illa tria Signa præſunt dictis tribus Horis, ergò non ab illis Signis ſed ab illis Horis anni initium deducit, quaſi à mediâ nocte aut primâ aut ſecundâ horâ inchoandus eſſet Annus! Eum certè in Labyrintho ſuo involutum, ibi inter annum Solarem & Lunarem incertò palantem relinquemus; poſtquam ex eo tantùm recitavimus, quòd de Anni initiis agendo, refert *quòd ad Lunarem conjunctionem in Sagittario* Anni initium rejectum voluit Imperator *Xi* (pron. *Shi*,) qui familiæ *C'in* (pron. *Tchîn*) primus, circa 215 annis ante Chriſtum, quo tempore ipſe Murum Chinenſem extruxit. Fortè hoc vult Kàs Kuriacus Arabs, dicendo, *Quòd Anni Turcici initium ſit* الاجتماع *Conjunctio Luminarium quod acciderit in* القوس *Sagittario.* Sed ex eo tempore quo nuperiùs reformatum & emendatum eſt Kataiorum Calendarium, Anni Lunaris initium promotum eſt ad Novilunium Februarii, quod etiam obſervarunt Tatari horum ſequaces. Ideóque potiùs audiendus eſt M. Paulus Venetus in Tatarorum in Sinas expeditione comes, qui Lib. II, cap. 14, 15, ait, *In die Calendarum Februarii, initium eſt Anni Tartarici.* Nam de Tatarico & Sinico anno promiſcuè loquor, cùm idem ſit. Is veritati propior eſt, quamvis fallatur ſtatuendo hoc pro generali Regulâ. Sed (quod res eſt) tunc fortè fuerit Novilunium eo Anno quo is ibi fuit: nam Novi Anni initium non eſt certo die ſemper fixum, ſed mobile, quippe quod pendeat à Novilunio. Veriora docet Alex. de Rhodes Miſſionarius in Hiſt. Tunchinenſi, Lib. 1. Cap. 3. *Apud Tunchinenſes & Cinenſes Novi Anni initium reſpondet Quinto Februarii, modò ſit Novilunium.* Nam aliàs, erat alio die, quando alio die eſſet Novilunium, quod debuerat dixiſſe: aliàs enim ejus Regula eſt imperfecta & fallax. At cùm Alex. de Rhodes fuerit ex Miſſionariis qui ſemper utuntur Stylo novo, ſuſpicandum eſt eum voluiſſe *Quintum* Februarii eodem Stylo, qui coincidit cum 26 Januarii Stylo vetere: nam

nam Missionarii phrasi Europæâ loquuntur per *Menses*. Si itaque hoc voluit, falsus est: si non voluit, non secutus est Stylum ab eo sequendum. At cùm Chinenses & Orientales suâ phrasi de hisce rebus loquantur per Zodiacalia *Signa*, credendum est Chinenses & Tunchinenses Rhodio dixisse *Quintum Piscium*, sine respectu ad aliquem Stylum, cùm dicti orientales Stylorum differentiam æquè ac Menses nostros ignorent. Et quidem illos ei dixisse *Quinto Piscium* (qui est *Quintus Februarii* Stylo vetere,) eò potiùs crediderim, cùm D. Dacres nostras mox citandus, in *Quinto Februarii* ponens, certissimè loquatur Stylo vetere, uti etiam necessariò fecerit P. Venetus qui ante Stylorum differentiam vixit, quadringentis abhinc annis: Calendarii autem Reformatio facta est anno 1582. Adeò ut Missionariorum hac in parte pleræque Regulæ sint inter se discordantes & falsæ. Sed quòd eorum primus Mensis sit Februarius, & secundus sit Martius, ulteriùs fidem facit D. Verbiest in Regiâ Pekinensi Astronomiæ Præfectus seu Professor (nuperis annis defunctus,) cujus apud me extat Liber hoc Titulo, *Typus Eclipsis Lunæ anno Christi* 1671, *Imperatoris Kangh-hy anno decimo, de XV Lunæ 2dæ, id est, die XXV Martii, ad Meridianum Pekinense*. Scil. demonstrat differentes apparentias Eclipseωs Lunæ eodem tempore in diversis Provinciis Chinæ. Illius autem XXV Stylo novo, erat tantùm XV Stylo vetere, seu XV Arietis. Et sanè supra laudatus Martinius nostram sententiam firmat & rem facit planiorem, affirmando *Pisces in primum Mensem semper incidere*. Verior itaque eâ Rhodii & perfectior est Regula quam (ex chartis supradicti Amici mei defuncti D. Joh. Dacres nuperis annis ad Sinas Mercatoris) tradidimus in *Tract. de Ponderibus & Mensuris Chinensium*, quòd nempe, Eorum *Sin-nien* seu *Novus Annus* semper sit *Sin-yue* seu *Novilunium* quod acciderit *Quinto Februarii* sive proximè, sive antè sive póst. Ex. gr. Annus 1673 inchoatus est *Septimo die Februarii*. Sic ille. Is quidem heic in Angliâ tunc erat dies tantùm *Sextus*, quod fuit à Meridianorum & Ortuum ac Occasuum differentiâ fere 10 horarum: scil. Novilunium apud nos fuit die sexto horâ octavâ vesperi, apud eos verò die Septimo horâ sextâ matutinâ. Nam dies Sextus apud Astronomos nostros inchoatus à meridie ejusdem diei, non terminatus fuit ante Meridiem eorum diei Septimi; qui apud Chinenses inchoatus est à mediâ nocte: adeò ut nostri diei Sexti pars posterior necessariò coinciderit cum priore parte diei Septimi eorum, cùm ex Meridiani differentiâ quivis eorum dies fermè

dimidio

dimidio diei ſpatio (vel ſaltem circa 10 horis) antevertat dies noſtros. Et ex hac utriuſque Diei atque Novilunii in utroque loco convenientiâ, ſatis conſtat quòd in Novi Anni Regulâ intelligendus ſit *Februarii Quintus* ſtylo vetere, non autem Stylo novo: quod erat probandum. Aliquot horis etiam rem variaverit phaſeωs differentia, prout cœlum nubilum vel ſerenum, adeò ut Novilunium fortè non apparuerit uſitato tempore. Hoc caſu Arabes (prout jubetur in *Súnna*,) currentem menſem protrahunt ad diei trigeſimi finem, & cum eo termino novus menſis principium capit: tunc enim Lunam jugi terminum tranſiviſſe conſtat. Hac ratione Menſis initium haud ſemper incidat eodem tempore. De hoc Alphergani p. 2, *Non ſemper contingit initium Menſis (ratione & Calculi & primæ Phaſeωs) incidere in eundem diem: neque hoc fit, niſi tractu temporis ambo inter ſe æquentur.*

Primo Novi Anni die Tatari Albas veſtes induunt, & Albos equos mittunt ad Imperatorem ſeu magnum *Kân*, cum magnâ Feſtivitate & aliis Solennibus quæ fuſè narrat P. Venetus. Sed ex quo Tatari poſſiderunt Chinam, Albus color (qui ante erat fauſtus,) Chinenſibus habitus eſt infauſtus & luctuoſus. Idem ferè notat Shâh-Cholgji, *Quòd ſcil. primo Novi Anni die Feſtum celebrant, & Munera ad ſeinvicem mittunt* مغولان *Mogulenſes Tatari: & quòd ſingulis Menſibus obſervant 3 dies* باجاق *Batchâk* ſeu *Jejunii.* Sunt qui dicunt eos quodvis Novilunium ac Plenilunium feſtivitate celebrare. Et in eundem ſenſum inquit Joh. de Plano Carpini de Tartaris MS, *In principio Lunationis vel in Plenilunio incipiunt quicquid novi agere volunt: unde illam* Magnum Imperatorem *appellant, eique genua flectunt & deprecantur. Solem dicunt eſſe* Matrem Lunæ, *eò quòd Lumen à Sole accipiat.*

Menſis Lunaris (dicente *Olugh Beigh*,) eſt 29 dierum cum 5306 Particulis: & Anni Solaris exceſſus, eſt 10 dierum cum 8764 particulis: hi ſunt eorum Epacti. Annus Lunaris (ut vult *Ali Birgjendi*) eſt 354 dierum cum 8 horis & 48 minutis. Secundùm *Gjâgjermi*, eſt 354 dierum, cum 6ta & 5ta. *Olugh Beigho*, Revolutio Epicycli Lunæ fit diebus 27 cum 5556 particulis: & exceſſus Anni Solaris ſupra 13 circulationes Lunæ (ubi eſt *Shùn*) eſt 7 dierum cum 338 particulis.

In ſupra dicto Calendario Turcico, Neomenias Turcicas quidem non ſatis appoſitè collocavit Scriba, unde nec accuratum Epilogiſmum inſtituere liceat. Sed ibidem ultimi Menſis *Tchokſhâbât* Neomenia ponitur paulò ante medium Decembris: & dein Intercalaris

Menſis

Menſis شون *Shùn* (ſeu ut ibi ſcribitur شيون آي *Shiùn âi)* paulò ante medium Januarii: nam pro Anno Intercalari ſcriptum eſt dictum Calendarium. Et tandem primi Menſis *Arâm* Neomenia eſt ad *Quartum Februarii*, quo fuerit Novilunium ſec. ſupradictam Regulam noſtram. Et hocce Anni initium à dicto Januarii loco ad illud Februarii tempus protenditur inſertione Intercalaris Menſis *Shún*. Cùm enim præcedente Biennio propter omiſſam Intercalationem, Lunaris eorum Annus quantitate unius Menſis retroceſſerat, ultra medium Januarii relapſus; tum addito intercalari *Shùn*, Caput Anni ad priſtinum locum reſtitutum eſt: & hac Additione ſeu Complemento, tertio anno Annus Lunaris ad Anni Solaris quantitatem extenſus eſt: uti ſingulis annis id fieri poſſet per Epactas. Adeò ut quamvis Menſes ſint verè Lunares, uti & Annus; is tamen Annus quodammodo fit Solaris ſeu ei æquivalens; ſicuti etiam (monente *Gjâgjermi*) eſt Judæorum & Arabum Annus Intercalaris. Nec aliàs poteſt Anni Lunaris initium eſſe fixum; cùm abſque Intercalatione ſit planè vagum. Nomine *Shùn* (ut ſupra dictum) proprie & in genere ſignificatur *Additio*, in ſpecie *Intercalatio*: Nam non eſt ex nominibus 12 Menſium, quamvis menſtruum ſpatium contineat, ſed eſt *Addititius Menſis* decimuſtertius.

Calendarii Chinenſis ultima correctio ab Imp. demandata eſt Jeſuitis Miſſionariis anno Chriſti 1628, dicente Martinio: nos autem nondum vidimus. Sed ego Kataïorum ſeu Chinenſium poſſideo Calendarium, quod anteà ſcriptum fuerat tempore *Tamingæ* familiæ, ſc. Anno 25 Imperatoris *Yungh-lie* ultimò ante Tatarorum in Chinam adventum regnantis, Cycli Sexageni Anno *Sin-hai*, qui erat 48vus, Chriſti 1611. Huic Calendario Titulus eſt, *Ta mingh tchungh hingh Yungh-lie ul ſhe û nien ta tungh liè*, id eſt, *Tamingæ-familiæ mediæ gloriæ Yungh-lie vigeſimo quinto Anno magni Imperii Calendarium*, ſcil. *çui çù Sin-hai*, i.e. *Anni hujus Sin-hai*: hoc eſt planiùs dicere, Calendarium 25to anno Magni Imperii Imperatoris *Yungh-lie* ex Tamingâ-familiâ adhuc in mediâ ſeu plena gloriâ. In iſto inquam Calendario (omiſsâ mentione Fractiuncularum quæ in fine Anni,) ſcriptum legitur, *Fan ſan pe û ſhe ſù ge*, id eſt, *Totus*, (ſc. annus) *ter centum quinquies decem quatuor dierum*, nempe quòd ſint in Anno 354 dies. Nuper vidi aliud Calendarium Sinicum ejuſdem Imperatoris anno 31, Chriſti 1617. Ibi autem in Titulo non ſcribitur *in mediâ gloriâ* dictæ familiæ Imperatoriæ, quia ejus Gloriam offuſcare inceperant Tatari

Chinam invadentes, qui tunc magnam ejus partem occupaverant, quam totam circa 20 abhinc annis possederunt.

Superius nomen *Tamingh*, in Arabum Libris corruptè legitur طمغاج *Tamgâgj*, hocque etiam aliquando pro *Chinâ* acceptum. Dicente D. Couplet in Chronologiâ Sinicâ, *Imperator Yao* (ante Christum 2337) ordinavit 12 lunares Menses, sex 30 dierum & totidem 29 dierum; & Intercalares menses qui intra 19 annos septies recurrunt. Vel ut dicit D. Martinius, *In Cyclo Sexagenario vigesies & bis recurrunt.*

Mensium Lunarium Tabula ex Calendario Sinico, pro anno Christ 1611.

1.	2.	3.	4.
Tchingh *Primus* yuè *mensis* siaò *parvus* kièn *vocatur* Kengh *Kengh-* yn, *yn.* xxix dierum.	Ul *Secundus* yuè *mensis* siaò *parvus* kièn *vocatur* Sin *Sin-* mào, *mào.* xxix dierum.	San *Tertius* yuè *mensis* ta *magnus* kièn *vocatur* Gjìn *Gjìn-* gjîn, *gjîn.* xxx dierum.	Sù *Quartus* yuè *mensis* siaò *parvus* kièn *vocatur* Quei *Quei-* sù, *sù.* xxix dierum.
5.	**6.**	**7.**	**8.**
U *Quintus* yuè *mensis* siaò *parvus* kièn *vocatur* Kiă *Kiă-* ù, *ù.* xxix. dierum.	Lo *Sextus* yue *mensis* ta *magnus* kièn *vocatur* Yè *Yè-* vi, *vi.* xxx dierum.	Ciè *Septimus* yuè *mensis* siaò *parvus* kièn *vocatur* Pingh *Pingh-* tchin, *tchin.* xxix dierum.	Pa *Octavus* yuè *mensis* ta *magnus* kièn *vocatur* Tingh *Tingh-* yeu, *yeu.* xxx dierum.
9.	**10.**	**11.**	**12.**
Kièu *Nonus* yuè *mensis* ta *magnus* kièn *vocatur* Vu *Vu-* sio, *sio.* xxx dierum.	She *Decimus* yuè *mensis* siaò *parvus* kièn *vocatur* Ki *Ki-* hai, *hai.* xxix dierum.	She *Decimus* ye *primus* yuè *mensis* ta *magnus* kièn *vocatur* Kengh *Kengh-* çù, *çù.* xxx dierum.	She *Decimus* ul *secundus* yuè *mensis* ta *magnus* kièn *vocatur* Sin *Sin-* tcheu, *Tcheu.* xxx. dierum.

Istorum Mensium Lunarium Nomina non habent significationem aliquam

quam appellativam ad Anni Tempeſtates ſpectantem, ut in Solaribus; ſed deſumpta ſunt ex Cyclo Sexageno, ubi comparent ſub dicti Cycli numeris 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38. Menſium itaque lunarium nomina quovis anno ſumuntur ex Cyclo Sexageno, eum percurrendo & ad finem abſolvendo, & deinde eodem modo eundem rurſus inchoando & repetendo in æternum: adeò ut (cùm in 60 ſint quinquies 12,) ſingulis quinis annis eadem menſium nomina ex eo Cyclo exurgentia recurrant & in Calendarium redeant. Ali Birgjendi dicit, *Menſes Chataïcos eſſe Lunares veros, à Conjunctione ad Conjunctionem putatos.*

Cyclus Sexagenus ſeu Sexagenarius ſuprà memoratus, ad utrumque Annum ſpectans.

1. Kiă çu.	11. Kiă Siŏ.	21. Kiă Sh n.	31. Kiă. ù.	41. Kiă Shîn.	51. Kiă Yìn.
2. Vî Tchèu.	12. Yì Hài.	22. Yì Yèu.	32. Yì Vî.	42. Yì Sù.	52. Yì. Maò.
3. Pìngh Yìn.	13. Pìngh çù.	23. Pìngh Siŏ.	33. Pìngh Shín.	43. Pìngh ù.	53. Pìngh. Shîn.
4. Tíngh Maò.	14. Tíngh Tcheù.	24. Tíngh Hài.	34. T ngh Yèu.	44. Tíngh Vî.	54. Tíngh Sù.
5. Vû Shîn.	15. Vû Yìn.	25. Yû çù.	35. Vú Siŏ.	45. Vû Sh n.	55. Vû ù.
6. Kì Sú.	16. Kì Maò.	26. Kì Tchèu.	36. Kì. Hài.	46. Kì Yeù.	56. Kì Vî.
7. Kén ù.	17. Kén Shîn.	27. Kén Yìn.	37. Kén çù.	47. Kén Siŏ.	57. Kén Shín.
8. Sín Vî.	18. S n Su.	28. Sín. Maò.	38. Sín Tchèu.	48. Sín Hài.	58. Sín Yeù.
9. Gjín Shīn.	19. Gjín ù.	29. Gjín. Shîn.	39. Gjín Yìn.	49. Gjín Sù.	59. Gjín Siŏ.
10. Quèi Yèu.	20. Quèi Vî.	30. Quèi Su.	40. Quèi Maò.	50. Quéi. Tchèu.	60. Quèi. Hai.

Non eſt prætereundum, quod Katæis eſt alius *Cyclus duodenarius*, ſc. *electivus*, à quo pendet Electio dierum fauſtorum aut Evitatio infauſtorum ad operas & res agendas vel omittendas: nam valdè ſuperſtitioſi ſunt in omnibus rebus ſuis. De hujus Cycli uſu conſulendus eſt *Olugh Beigh*: nam cùm ad rem Aſtronomicam non ſpectet, nolui ulteriori ejus explicationi immorari. Ejus interim partes ſunt,

1 Kien,	2 Tchû,	3 Muón,	4 Pīngh,	5 Tíngh,	6 Tchĕ,	7 P'o,
elevare.	*partiri.*	*replere.*	*æquare.*	*ſtabilire.*	*ſervire.*	*frangere.*
8 Vî,	Tchíngh,	10 Shèu,	11 C'hai,	12 Pí,		
periclitari.	*perficere.*	*recipere.*	*aperire.*	*claudere.*		

Quoad judicium de eis

eis ferendum, 1, 3, 4, 10 ſunt *Hĕ*, i. e. *Nigri*, ſc. infauſti. Et 2, 5, 6, 8 ſunt *Hoângh*, i. e. *Flavi*, ſc. ferè fauſti. Et 9, 11 ſunt *Pe*, i. e. *Candidi* ſc. fauſtiſſimi. Et 7, 12 ſunt *Huen*, i. e. *Furvi*, ſc. infauſtiſſimi. Sic olim. Nunc autem Chinenſes *Candidum* colorem æſtimant luctuoſum: & *Flavum* colorem judicant fauſtiſſimum. Unde pro fauſtiore omine ut benè vertat Annus, Calendariorum primum folium ſolet eſſe ex Serico flavo. In ultimâ voce *Huen*, H eſt ſimplex ſeu ſimplex aſpiratio, non autem H forte ut in aliis vocibus.

CAP. XIX.

Explicatio nominum Angelorum ſingulorum Menſium: ubi de dictorum Angelorum Officiis & Præfecturis. Item de Sabbatis & præcipuis Magorum Feſtis & diebus ſolennibus. De diebus fauſtis & infauſtis, & quid in ſingulis agendum aut evitandum. In his omnibus multi eorum Religioſi Ritus & Cæremoniæ explicantur, & veteres Conſuetudines illuſtrantur: ex quibus qualis fuerit hujus populi genius & indoles eluceſcit. De Feſtis Appendicum, & Parentalium, &c. De Gabriele, & Michaele, &c. Et de Regionum Angelis.

NOVI anni Gjelalæi initium Perſis vocatur نوروز *Naurûz*, i. e. Νεημερία ſeu *novus dies*. Hinc factum eſt apud moderniores Perſas de Novo anno veterum loquentes, ut ejuſdem initium ſeu *Diem primum* vocent *Naurûz*, improprìè eâ in parte loquendo, ut mox dicetur. Et inde idem mos invaluit apud alias Gentes, Syros & Coptitas, qui ſui Anni primum diem aliquando eodem nomine, ſed parum immutato, vocant نيروز *Nairûz*. Iſte itaque in Anno Gjelalæo eſt menſis primi *Phervardîn* dies primus, qui inde à tempore *Gjelâleddîn* ad hunc uſque diem habetur Feſtivitas maxima, cujus Inſtitutionem Perſarum aliqui referunt ad antiquiora tempora Regis *Gjemſhîd*, dicti *Gjem*, de quo in Libro *Pharhàngh Gihânghîri* narratur, *Quòd* Gjèm *cùm in Mundum prodiens veniret in Aderbayagjân, tunc primùm aureâ coronâ gemmis plumatâ indutus ſedens & ad orientem Solem converſus, Coronæ ſplendorem veteri linguâ dictum* Shid, *viſendum exhibuit: unde hoc videntes homines, gaviſi dixerunt, iſte eſt* Naurûz *ſeu Novus dies. Et quòd cùm rurſus die ſexto in Solio ſederet, populum blandè allocutus eſt, & faciem ad eos convertens, dixit, Deus vobis condonavit: aquâ mundâ vos lavate, & Deo gratias agite. Et quòd ſic ſit praxis ad hunc ipſum diem: &, quòd ſolebant Magnates hoc die plebi omnes ſuas petitiones & neceſſitates concedere, & incarceratos dimittere liberos, & peccantibus remittere.* Sic etiam *Cotboddîn* Inſtitutum & Nomen diei

diei *Naurûz* (ut & Persici Anni formam) acceptum refert Regi *Gjemshîd, quòd ille eodem felici die quo* (inquit *Nuveiri*) *ex Persarum opinione Lux & Motus inceperat, Imperium adeptus esset.* Sed cùm is esset in initio Rex pientissimus & optimus, multa de ejus Pietate & Revelationibus narrant, quæ aliquando videntur fabulosa, uti & hæc fortè fuerint.

Est inquam *Naurûz* Festum totius anni maximum, in quo summo gaudio & omnigenâ lætitiâ occupari & oppleri solent omnes: unde & hujus diei Vespera quibusdam Persarum peculiari nomine signatur فرستاف *Phristâph.* Hujus Festi آرایش *ornamentalis-apparatus* qui in urbibus & domibus parari solet, vocatur آذین *Adîn* seu *Azîn*; unde modernioribus Persis qui *Dies Septimanæ* habent, *Dies Veneris* (Arabicè جمعه *Gjúm'a*, i. e. *Conventionis* seu *Congregationis* dies,) vocatur آذینه *Adîna* seu *Azîna*, q. d. *Ornamentalis* dies, quando Sacra peragendi ergô conveniunt in Templis, quæ tunc sunt ornatiora & homines ornatioribus vestibus induti.

Estque in anno Gjelalæo *Naurûz* duplex, scil. primus dies mensis *Phervardîn* ineunte Vere, eodem die quo Sol intrat Signum بره *Berè* seu *Agnum*, sc. Arietem; qui quidem Dies vocatur نوروز کوچک *Naurûz minor* seu *parvus*, & نوروز عامه *Naurûz vulgaris.* Deinde ejusdem mensis dies sextus (nam est Festum Hexaëmeron seu 6 dierum,) vocatur نوروز بزرگ *Naurûz magnus*, نوروز خاصه *Naurûz peculiaris* seu *proprius.* Hæc inquam intelligenda sunt de *Naurûz* hodierno Persarum recentiorum qui Mohammedani sunt: hunc enim *Naurûz* instituit supradictus *Gjelâleddîn Melicshâh*, quicquid in contrarium nugati fuerint de remotiore ejus antiquitate à Rege *Gjemshîd* petitâ. *Hoc fuit senûm dierum Festum, quorum primo* (dicente *Cazvîni*) *Persarum Reges studebant gratificari populo,* 2do *Doctoribus & Astrologis,* 3tio *Sacerdotibus & Consiliariis,* 4to *Proceribus & Propinquis,* 5to *Liberis, & Sextum habebant sibi proprium.* Hoc sexto die Regibus offerebantur Munera, &c. De hujus diei Ritibus Ibn Mucfa refert, *Fuit mos eorum ut illo die huic rei præpositus Vir aliquis vultu formosus noctu ad Regem veniret, & ad portam staret donec illuxisset aurora: tumque ad Regem sine veniâ intrabat. Et familiariter cum eo congressus Rex dicebat, Unde tu, & unde venisti? quo tendis, & quid tibi nomen? in quem finem accessisti, & quid apportas? Cui respondebat, Ego sum AlMansûr* seu *Augustus, & nomen meum est AlMobârek* seu *Benedictus: accessi huc à*

Deo novum afferens Annum. Tum ille considebat, & intrabat alius afferens Paropsidem argenteam, in quâ Triticum, Hordeum, Pisa, Ciceres, Sesama, & Oryza, (sc. cujusque generis Spicæ septem & Grana novem,) & frustum Sacchari, & duo Dinâr seu *Aurei recenter cusi. Tum Paropside Regi appositâ, offerebantur ei illa Dona: & primus ingrediebatur ejus Wazîr* seu *Imperator exercitûs, deinde Ærarii Præfectus, tum præfectus apparatûs bellici; denique populus secundùm classes suas & ordines. Postea Panis magnus qui ex Granis ejusmodi confectus erat, in corbi positus offerebatur Regi; ex quo cùm ipse comedisset, cæteris qui coram aderant comedendum dabat, inquiens, Hic novus dies est Mensis novi de Anno novi temporis novo: quo necesse est renovari quicquid tempore constat. Tandem Regni sui Proceribus veste regiâ ornatis benedicebat, in eos distribuens quicquid Doni allatum erat. Erátque apud vulgus Persarum mos, nocte illâ excitare homines, & manè aquam spargere.*

Sic fuit *Naurûz* Gjelalæus. At de *Naurûz veteri* (si ita appellare liceat,) in Libro *Pharhàngh Surûri* dicitur, *quòd* فروردجان *Phervardagjân* (seu 5 dies Appendices) sint نوروز مغان *Naurûz Magorum*. Dicti autem Appendices tempore mortis *Yezdegherd* erant in fine Mensis *Abân*: & ibi ad hunc usque diem hæserunt in privato Calendario vetustissimorum Persarum eorúmque Sobolis inter Persas Mohammedanos habitantes & hodie superstites; quamvis cogantur publicè sequi Calendarium Gjelalæum. Quia verò isti 5 dies qui propter benè finitum Annum habebantur Festivales, erant contigui primo diei sequentis Mensis *Adur* (cujus primus Dies qui apud Magos erat Anni Principium in initio Imperii τȣ *Yezdegherd*, & quoque post eum extinctum sic mansit,) ideò in suprà laudato Libro istud tempus vocatur *Naurûz Magorum*: non quasi Magi sic vocaverint aut hodiè vocent, sed ille autor sic vocavit; illi enim alio longè diverso nomine primum Anni sui Diem vocant *Cûsa-nishîn*, de quo in sequentibus fusiùs dicetur. Et *Yezdegherd* durante suo tempore, eum Diem adhuc alio nomine *Tcheshn-sâz* seu *Festivalem* appellari voluit. Ille itaque autor non satis accuratè & distinctè locutus est, confundendo nomen Appendicum finis præcedentis Anni, cum nomine primi diei sequentis Anni; cùm hæc (quamvis prope conjuncta & contigua,) sint à seinvicem planè diversa, nec Caput veterum Magorum Anni vocabatur *Naurûz*, quippe quod nomen obtinuit tantùm in posteriori Anno Gjelalæo.

Priùs

Priùs autem quàm Menſium & Dierum nomina & ab eis pendentes religioſos Ritus ſigillatim explicare aggrediar, præmittam qualem obſervare conabantur Sabbatiſmum, ut cum ſuâ Menſium Perſicorum hypotheſi coincideret Moſaicæ Legis præceptum de Septimi diei Sabbato in perpetuum obſervando. Ut itaque Græci olim Septimanis deſtituti, Menſem trifariàm in tres Dierum Decanos dividebant; ſic cùm in veterum Perſarum Menſe (ut ſuprà dictum) non ſint Septimanæ, ſicut ſunt in Menſe Arabum, Perſæ videntur tale quoddam paraſſe remedium interponendo *Nomen Dei* quod quadripartitam efficeret menſis diviſionem quæ ſeptenariæ Partitioni eſſet proxima. Singulos menſis Perſici Dies ſuo ordine recenſitos videas ſuprà p. 192. Ibi primus dies eſt *Hormùzd,* ut ab Jove ſit principium. Deinde (ut Angelorum ſint intermedii Dies, & Dei ſupremi ſeptimus,) poſt 7 dies rurſus venit *Deybadur,* ſeu *Dey cum Adur,* ſcil. Dei nomen unà cum *Adur:* & eodem modo poſt alios 7 dies venit *Deybamihr,* ſeu *Dey cum Mihr:* & tum poſt 8 dies, *Deybadîn* ſeu *Dey cum Dîn,* qui eſt ultimi octoni primus. Hoc non eſt fortuitum, ſed ſtudioſè & ex induſtriâ factum. Et ſanè ſi Menſis tantùm 28 diebus conſtitiſſet ut commodior eſſet diviſio, tum proculdubiò quater Septeni Dies à nomine Dei incepiſſent: ſed 30 dies non potuerunt aliter dividi, quàm per bis Septenos & bis Octonos dies. Adeò ut vetuſtiſſimi & primarii hujus Menſis & Dierum Inſtitutores planè videantur reſpexiſſe Sabbatiſmum. Hinc eſt quòd *Olugh Beigh* poſtquam numeravit Feſta, addat واما دى— *Et quidem ſic eſt Dey* 8vus *&* 15 *&* 23, *quippe quod ſit nomen Dei uti eſt Hormuzd.* Hæc nomina *Dey* videntur quaſi eſſent in compoſitione cum nominibus quibus adjuncta ſunt: ſed reverà non eſt ita; ideóque *Olugh Beigh* ſimpliciter enuntiat *Denominatum* ſine mentione adjuncti *Denominatoris*; cùm ſolùm *Dey* ſit dictorum trium dierum nomen, & additio *cum Adur, cum Mihr,* & *cum Dîn* ſit tantùm ad indicandum ſitum locúmve in Menſe Perſico, ſcil. ad notandum *Dey* quod cum talibus adjunctis nominibus venit eáve immediatè præcedit. Hi inquam 4 dies (quorum primus eſt *Hormùzd*) quaſi tot Sabbata in Menſe Perſico conſtituebant, quaſi Dies Dei, ei dedicati & ab eo denominati, cùm reliqui dies ab Angelis denominarentur. Cùm verò numerus tricenarius (ut ſupradictum) per Septenos æqualiter dividi non poſſet, coacti ſunt ferre talem inæqualitatem; cùm promovendo Diem in Calendario ut nos facimus, vel eundem retrahendo, Dei Dies cum illis Angelorum commutati

mutati fuissent, quod nefas; & processu temporis, totalis tandem facta fuisset mutatio, quod primò institutum ordinem prorsus turbasset.

I. Mensis primus *Martius* in Anno Gjelalæo, qui in Anno veteri est *Julius*, vocatur *Phervardîn*, aliquando contractiùs فروين *Phervîn*, quod (uti *Phervardîn*) ex vi vocis significat tum in genere *Superius quidvis* quàm specialiter *Superliminare* portæ vel ostii, aliàs dictum فرود *Phirvad* & فرودين *Phervadîn*. Et ex opposito (ne in Lectione oriatur confusio,) *Subterliminare*, eisdem literis sed diversis vocalibus, vocatur فروديين *Phurûdin*, i. e. *infimum* aliquid. Cùm itaque in *Phervardîn* sit *superioritatis* significatio, Grammaticalis sensus commodè feret ut inde primus anni Mensis sic vocatus fuerit, q. d. *Supremus* totius anni. Sed cùm ista originatio tantùm spectet certum aliquem Mensium ordinem & situm qui fortè non semper eodem modo se habuerit, & cùm *Phervardîn* à Persis censeatur Nomen Angeli à quo denominatus est Mensis, videatur quòd aliâ ratione sic dictus fuerit q. d. پرورديين *Pervar-dîn*, i. e. *fovens Religionem*: nam *p* & *ph* sunt commutabiles. Huic verò originationi aliquantulùm obstat quòd tum magis Persicè dicendum esset دين پرور *Dîn-pervar*, *Religionis fotor*. Ideóque fortassis prior derivatio sit potior, præsertim quia cum eâ convenit aliud hujus Mensis nomen *Zeverdîn* seu *Zevardîn*, etiam significans *superius*; ut in *Nim. Laud.* legitur زورديين نوروز آيى *Zevardîn est Mensis τοῦ Naurûz*, scil. *supremus* mensis totius anni in quo est *Naurûz*: nam *Zevardîn* quoad vim vocis, est i. q. زورين *Zevarîn*, i. e. *superior*, *supremus*, *summus*. Si forte in nomine فروردين syllaba فر per scribarum incuriam orta fuerit ex syllabâ ز *ze* in voce زوردين *Zevardîn*, est valde antiquus error. Nolo aliquid determinare.

Iste Angelus creditur præesse Animabus quæ in Paradiso, & is habetur Paradisi خازن *Thesaurarius*, à cujus ductu pendere existimantur omnes res & negotia totius hujus Mensis, & præsertim Diei 19 ejusdem, in quo ex veterum Persarum sententiâ *bonum faustumque est novas vestes scindendo formare & induere, & Ovium greges atque Boum armenta lustrare.* Hic Dies (quia coincidit cum nomine Mensis,) Festus habetur: &, ut distinguatur à nomine mensis, vocatur فروردين روز *Phervardîn-dies*. D. Golius ad Alpherg. dicit hunc diem vocari فروردينكان *Phervardînaghân*, i. e. *Phervardinalia*, quæ sanè appellationis forma analoga est reliquorum Festorum nominibus: sed apud Persicos autores nondum inveni.

In

In Angelorum officiis & præfecturis assignandis, Persæ inter se aliquando diffident: nam contra Regulam in Libro *Mugj.* traditam, (quòd sc. Mensium Angeli sint superiores, & Dierum Angeli sint inferiores,) sunt ex Indo-Persis qui tradunt istum Angelum *Phervardîn* esse tantùm Coadjutorem τȢ *Churdâd*: sc. credunt quòd Angeli inferiores sint کارکنان *operarii* seu *ministri* Angelorum superioris ordinis. In Libro *Mugjizât* dicitur, quòd hujus Mensis 17 die inchoari solet زمزمه *Zémzema* seu Sacrorum verborum *Mussitatio* in Religione Magorum. [Fortè meliùs dixisset die 19.] Est enim cuivis diei mensis *Mussitatio* propria & peculiaris quæ fit ejusdem diei Angelo, eum solicitando ut illos tueatur à Diabolo ejusque tentationibus. Nec unius diei Mussitatio confundenda est cum eâ alterius diei, quia quisque dies habet distinctum Angelum qui suæ diei rebus præficitur, ad quem dirigitur talis Mussitatio. Sic (inquit Libri *Mugj.* autor,) *Persarum Reges pro singulis diebus Mensis habebant Cibum aliquem novum, &* مشمر *Mishmar novum, & indumentum novum, & Mussitandi formulam novam, & Telesma novum. Et Festa constituebant, quorum aliqua spectabant ad Religionem, & aliqua ad res mundanas seu politicas.*

II. Secundus (in Anno Gjelalæo *Aprilis*, in Anno vet. *Augustus*,) Mensis apud D. Golium ad Alpherg. perperam legitur *Aredbahisht*, pro eo quod in Perside sonari solet *Ardibehisht* seu *Erdibehisht*; & ab Indo-Persis sonatur *Urdibehisht*: & in utrâque, *Behisht* est Paradisus. In priore, *Ard* seu *Erd* est *fortis*, *magnanimus*, *strenuus*; quæ quidem interpretatio respicit Angelum ipsum & ejus naturam, q. d. *Fortissimus in Paradiso* Angelus. In posteriore, *Urd* exponitur *Similis*, respiciens solum Mensem ejusque naturam, quasi hic Mensis dictus fuerit *Paradiso similis*, hoc est, propter amœnitatem & florentem in eo Anni tempestatem. Quocunque autem modo pronuntiaveris, hoc nomine intelligitur Angelus qui habet Claves Paradisi, & qui præest Igni (eum vivum conservando,) & Montibus, & omnibus rebus ac negotiis hujus Mensis & ejusdem nominis Diei, qui est tertius; qui, quia coincidit cum nomine Mensis, habetur Festum dictum اردی بهشت روز *Ardibehisht-rûz*, i. e. *Dies*, vel pluraliter اردی بهشتگان *Ardibehishtaghân* seu *Ardibehishtalia*, maximæ celebritatis: quo etiam die bonum est bellum gerere; & quoque adire Pyréum, ubi quisque à Deo obtinebit petitiones suas; uti etiam si quis adiverit Reges, ab iis exaudietur. Secundùm Indo-Persas, is Coadjutorem habet *Behrâm*.

Cazvinius Arabs vult *Ardibehiſht* eſſe Ignis & Lucis deum, qui Medicinæ etiam præeſt. Præter hunc autem *Azur* præcipuè creditur præſidere Igni, adeò ut duo habeant eandem Præfecturam. Sed talia numeranda ſunt inter παρεράματα eorum, qui omnium Angelorum ſuorum officia & præfecturas non ſatis ſtrictè & accuratè aſſignarunt, quin pro lubitu in varias ſententias excurrant. Quod ſemel dixiſſe ſufficiat, quamvis in poſterum tale quid occurrat.

III. Tertius Menſis in Anno vet. *Sept.* in Anno Gjel. *Majus*, eſt *Churdâd*, q. d. *Lumen* aut *Illuminationem dans*. Habetur autem pro nomine Angeli (cui ſec. Indo-Perſas plures ſunt Socii & Coadjutores,) qui præeſt Aquis currentibus & omnibus aquis ſive ſint dulces ſive ſalſæ, eas ab inquinamentis vindicans. Præeſt etiam Arboribus & Herbis, & omnibus rebus ac negotiis hujus Menſis & Sexti ejuſdem diei dicti خورداد روز *Churdâd-rûz*, (ſeu pluraliter خرداذكان *Churdâdaghân*, i.e. *Churdadalia*,) qui cum nomine Menſis coincidens, celebratur ut Feſtum; quo die (præter Feſtivitatem) bonum fauſtúmque eſt Uxorem expetere, & quoque طلب حاجات از امشاسپندان وسروشها *neceſſitates noſtras impetrare ab Angelis ac cœlitibus.* Heic autem *Sorûsh* quaſi generali ſignificatione eſt ſynonymum cum præcedente. *Cazvini* ponit Feſtum آبريزكان *Abrîzaghân* ſeu *Aquæ-ſparſoria* in ultimo hujus Menſis die: cùm id potiùs pertineat ad Menſem *Tîr*, ubi videas. Autor Libri *Mu'gj.* ponit *Abrîzaghân* in die 20 hujus menſis; addendo etiam, quòd روز امرابستن *ſit dies Principum*, ſi rectè interpretor: nam forte ſit mendum. In Libro *Ph. Gj.* unde pleraque horum habui, dicitur quod hoc die 20 *Rex Phridûn devicit* τὸν *Dahâk, eumque duxit Captivum, qui dixit, Ne interfice me: cui itaque* اجابت كرد *aſſenſit Phridûn.* [Proh ἀνιςορησίαν! quaſi *Phridûn* bellum geſſerit cum Patre eum occiſurus! Et tamen in eodem errore etiam fuit Ruſtemi Epitomator, ſuprà pag. 185, l. 27. Vide infrà p. 246, 247.] Eſt quoque *Churdâd* nomen alicujus *Pyréi* celſiſſimi, quod fortè idem cum *Azur-churdâd*.

IV. Quartus Menſis eſt تير *Tîr*, i.e. *Sagitta*; (in Anno Gjel. *Junius*, in Anno vet. *Oct.*) quo etiam nomine appellatur *Mercurius* planeta propter velociorem motum: & celer ille Superûm nuntius habetur دبير فلك *Scriba Orbis-cœleſtis*, qui etiam præfectus eſt Doctis & Sheichis. Is apud Indo-Perſas eſt tantùm Socius τȣ̃ *Churdâd*. Eſt

autem

autem *Tîr* nomen Angeli qui etiam præest jumentis & omnibus rebus hujus Mensis & ejusdem diei 13 qui *Festus* nomine تيرگان *Tiraghân*, i. e. *Tyralia:* & æquè celebratur ac *Naurûz* & *Mihraghân*. Hic autem dies magnâ cum Festivitate celebratur, non tantùm quia coincidit cum nomine mensis, sed & quia quando bellum fuit inter *Afrasiyâb* (qui aliquando τῇ *Irân* præfuit,) & Persarum Regem *Manûgjahr* qui in Castello تيرستان *Tîristân*, (i. e. *Sagittarum regio*,) obsessus, *Manûgjahr* postulavit ut ei traderetur *Irân-Shahr*, i. e. *Neishâbur*; quod factum est: & tum hoc die facta fuit Pax, sub eâ conditione ut unus aliquis è militibus τȢ *Manûgjahr* totâ vi Sagittam emitteret; & ubicunque caderet, ibi esset regni terminus. Dicunt itaque quòd ارش *Arish* emisit sagittam quæ cecidit in ripâ fluminis آمو *Amu* seu آب آمو *Abi-Amu*, i. e. *Oxi*, ubi itaque constitutus est regni limes: quo facto, Persæ ab ulteriori molestiâ liberati sunt. Hoc die faustum est precari & necessitates petere.

Hoc Festum *Tîraghân* aliàs vocari solet آبريزگان *âbrîzaghân*, i. e. *Aquisparsoria*, quia populus tam aquam communem quam rosaceam dicto die in seinvicem spargunt, ut refert *Ph. Gj.* autor, de eis in Indiâ scribens. Libri *Mugj.* autor collocat *Abrîzaghân* in 30 die mensis *Behman*, prout usurpatur in *Ispahân*. Ipse autem aliàs collocat in 29 die mensis *Churdâd*, fortè apud alios: sed non distinguit. *Kazvinius* meminit ritûs spargendi aquam in *Naurûz*, ut supra; & ponit *Abrizaghân* in ultimo die mensis *Churdâd*: & ex eo D. Golius in Notis ad Alph. malè legit ابزيرگان *Abziraghân*. Hoc modo variatum vides sec. variorum locorum consuetudinem. Hujus mensis *Tîr* 12us dies dictus يادر *Yâder*, est quoque Festum. Vide in *Abân*.

V. Quintus mensis in Anno Gjel. *Julius*, in Anno vet. *Nov.* est مرداد *Murdâd*, (vulgò *Mirdâd* & *Amirdâd*,) qui est Angelus qui præest Arboribus & Frugibus ac Seminibus, (ut suprà de *Churdâd* notavimus,) atque Hyemali parti anni, & omnibus rebus tam hujus Mensis quàm ejusdem Diei 17^mi, qui vocatur جشن نيلوفر *Festum* τῆς *Nîluphar*, i. e. *Nenupharis*, quòd eam herbam tunc in usum adhibere soleant. Si hoc die petitiones fiant apud Reges & Magnates, citò dabuntur res petitæ. Nomine *Murdâd* seu *Mordâd*, q. d. *mortem dans*, significatur etiam فرشتهٔ مرگ *Angelus mortis*, aliàs dictus هيشم *Hîshim*, & ابو يحيي *Abu Yahja*, & *Azraël*, de quo *Cazvinius* dicit مرداد هو عزرايل مسكن الحركات

الحرکات ومفرق الارواح من الاجسان *Mordâd est Azraël, qui motiones sedat, & animas à corporibus separat.* Eum enim Animas corporibus solvere credunt Persarum Magi.

Judæi volunt quòd עזראל *Azraël*, i. e. *auxilium Dei*, præsit Aquis ne transeant terminum suum & operiant terram. Volunt etiam quòd דומה *Dûma* sit Angelus præfectus mortuis & moribundis, quos nominatim compellat horâ extremâ: unde in Gemara Talm. *Berachoth* fol. 18. 2, legitur דומה קריםּ ומכריז להו *Dûma præcedit & publicè vocat ipsum, Nunc veniat ὁ δεῖνα.* A silentio nomen habet, q. d. *Præfectus silentii*, eorum scil. qui mox erunt silentes. Apud quosdam veteres Judæos סמאל *Sammaël*, i. e. *Venenum Dei*, exponitur מלאך דמותא *Angelus mortis.* Is tamen aliis eorum est *Satanas* seu *Princeps Diabolorum*, quem ajunt inequitasse Serpentem antiquum & seduxisse Evam: nam *Sammaël* exponitur אשמודאי *Asmodæus* seu *Tentator*, de quo aliàs dicitur סמאל שר גדול שבשמים *Sammaël est Princeps maximus qui in cœlis.* Huic tanquam Diei Judicii Advocato dant seu offerunt Munus [a bribe] in die Propitiationis, ne Judæos propter peccata accuset. Plura videas apud Buxt.

VI. Sextus mensis (Gjelalæus *Aug.* vet. *Dec.*) est شهریور *Shahrîvar* ex vi vocis idem valens ac شهریار *Shahriyâr*, i. e. *Augustus* princeps, quod (quamvis merus Titulus,) aliquando migravit in nomen proprium quod apud Græcos Scriptores *Cyaxares*. Hoc nomen *Shahrîvar* (si incipimus à *Phervardîn*,) *Augusto* Mensi tam ordine quàm appellativâ significatione respondet. Est autem *Shahrîvar* nomen Angeli qui præest Igni & omnibus metallis ac mineralibus, eisque benè mundandis; & omnibus rebus ac negotiis tam hoc mense quàm quarto ejusdem die factis aut faciundis. Iste dies quartus vocatur شهریور روز *Shahrîvar-rûz*, seu *dies*, ut distinguatur à *Shahrîvar-mense*. Et in illo die (quia synonymus est cum nomine mensis,) celebrari solet *Festum* dictum شهریورگان *Shahrîvaraghân* seu *Augustalia*. Hoc die natus dicitur داراب *Darâb* seu *Darius*. Octavo quoque hujus mensis die (propter messas fruges) celebrari solebat Magorum Festum dictum خزان *Chezân*, i.e. *Autumnalis* Festivitas, & *Autumnus* ipse. Hæc ex *Ph. Gj.* At in *Nim. Laud.* exponitur *Autumnalis mensis, & cujusque mensis* 18^vus^ *dies*, ut suprà notavimus p. 197, 198, ubi etiam adducitur ut alicujus mensis *Yezdegherdæi* nomen ordine respondens *Octobri*.

VII. Septimus (Gjel. *Sept.* vet. *Jan.*) est مهر *Mihr*, ex primitivâ vi

vi vocis primariò *Amorem* denotans, deinde *Solem* qui *amore* complectitur totum Orbem cúmque illustrat & calore fovet & fructiferum reddit, qui aliàs in tenebris & frigore & sterilitate ac omnium rerum inopiâ relinqueretur. A quibusdam *Mihr* habetur quædam Intelligentia quæ regit Solem, ut *Azur* est Intelligentia quæ regit Ignem: est sc. nomen Angeli qui censetur præesse omnibus rebus in hoc mense ejúsque die 16to actis aut agendis; præsertim omnibus rebus quæ *Amorem* & *Amicitiam* spectant. Ab eo quoque pendet omnis totius populi حساب و شمار *Computus & Numeratio*, & in ejus manu sunt ثواب وگناه *Præmia & Pœnæ*. Scil. Dei jussu ejus est cum populo die Computi numerare de præmiis, atque de pœnis pro peccatis suis. Is enim in Die Judicii extremi præficiendus est Ponti dicto *Tchînavad-pûl*, per quem transituri sunt omnium morientium Animæ, quas ibi in medio Ponte sistit, & cum eis numerat pro anteactâ vitâ; & in Bilauce quæ in manu habet omnium Actiones ponderat, omnia tam bona quàm mala Opera benè perpendens: &, si Bona malis præponderant vel unius ciliaris pili pondere, ad Paradisum mittit; aliàs ad Gehennam. Et ibi pro Meritorum aut Peccatorum qualitate, in 7 distinctis Cœlis & totidem distinctis Gehennis Præmia & Pœnæ eis decernuntur & parantur.

Hujus 16^{tus} dies ut distinguatur à *Mihr-mense*, vocatur مهر روز *Mihr-rûz*, i.e. *Mihr-dies*, estque Magorum & veterum Persarum Festum (excepto *Naurûz-châssa*) omnium maximum, aliàs vocatum in plurali مهرگان *Mihraghân*, seu ut Arabes scribunt, مهرجان *Mihragjân*, i.e. *Mithralia* seu *Mithriaca*. Hoc Festum celebratur per 6 dies, quorum primus est 16^{tus} dictus مهرگان عامه *Mihraghân âmma*, i.e. *Mithriaca vulgaria* seu *communia*: & hujus Festi finis est dies 21us dictus مهرگان خاصه *Mihraghân châssa*, i.e. *Mithriaca peculiaria* seu *propria*. In quodam Syrorum Calendario نوروز مهرجان *Naurûz* τῆς *Mihragjân* scil. communis) adscribitur 14to diei Septembris, minùs benè.

Hujus Festi celebrationis aliquot rationes à Persis adferuntur; scil. quòd Deus hoc die primò Terram straverit, & Corpora fecerit Spirituum receptacula. Sed hoc non coincidit cum Creationis ordine superiùs ab illis assignato. Sunt qui volunt hoc die Angelos tulisse opem τῷ كاوه آهنگر *Câvæ Fabro-ferrario* in cæde τȣ̃ ضحاك *Dahâk*,

 quem

quem quidem Persæ ex dedecore & probro vocant ده آك *Dah-âgh*, i. e. *Decem vitia*, quæ huic Tyranno annumerant. Is enim erat طاغي *contumax* & perditissimus homo sub quo populus tormentum & molestiam passus est. Alii dicunt *Phridûn* hoc die primò in Solio sedisse ante illud tempus quo dictus *Câva* istum *Dahâkum* profligavit. Alii dicunt quòd isto die *Phridûn* primò insurrexit in *Dahâk*, eúmque pessundedit; adeò ut populus in terrâ Babel qui sub eo erant in supplicio & molestiâ, (eo in montem *Dumâvand* ablegato ibique incarcerato,) à tyrannidè & oppressione liberati sunt. Ideóque (pergit *Ph. Gi.*) Persæ in suâ Religione عون نمودند وهمه لشكر ايزدي برداختند *in suas stationes revertendo, totum Dei exercitum lustrarunt* seu *completum reddiderunt*, atque Præfectos ad amorem in Subditos hortati sunt, & ut (sec. *Mithriacorum* significationem,) *amorem* continuare vellent; & quòd ideò huic diei tale nomen imposuerunt. Quocirca in posterum, Persæ hoc die solebant facere peculiarem aliquam زمزمه *Zémzema* seu *Mussitationem* solennem, recitantes quædam مناجات *Soliloquia* laudem Dei & آذر *Ignis* continentia, وبوقت طعام وشراب باز گرفتند يعني سكوت مي نمودند تعظيم خدايرا جل جلاله *& tempore edendi & bibendi arripiebant Bâz seu Taciturnitatem in Honorem Dei Opt. Maximi*. Sic ille. Sed fallitur in re Historicâ, ponendo *Phridûn* filium ante patrem *Dahâk*. Pergit verò dictus autor, *Alii dicunt quòd Persis fuit Rex quidam iniquissimus nomine Mihr*, qui كارا برخلايق تنگ گرفته *res à populo arctè exegit*: & is deinde medio mense (sc. die 16) obiit: quo circa aliqui hunc diem dictum volunt *Mihraghân*. Sunt qui dicunt, quòd *Mihr* est وفات *obitus* seu *mors*, & گان *Ghân* est *Princeps*; quasi hic dies sic dictus fuerit propter *obitum Principis*. [Sed nemo novit in quâ linguâ hæ voces hanc significationem habent.] Tandem addit, Alii volunt quòd *Ardeshîr Bâbecân* hoc die primò induit Coronam in quâ *Mithræ* seu *Solis* figura insculpta fuit: quocirca ei succedentes Reges hoc die Coronam Solis figurâ insculptam in caput suum & in capita filiorum imponere solebant; & faustioris ominis ergô, oleum *Bân* seu *Glandis unguentariæ* corporibus inungebant. Et quòd, hinc quidam Regum Persarum filii hoc die nati, facti fuere موبدان *Præsules*; & τὴν هفت خوان ἑπτατράπεζαν (in quâ erant *Saccharum*, *Oryza*, *Mala Persica*, *Granata*, عناب *Syzipha*, *Uvæ albæ*, & كنار

كنار *Lotus*) secum tulerunt; quia Persæ crediderunt quod quicunque hoc die de dictis fructibus comederet, & corpus suum oleo *Bân* innungeret, & Rosaquam biberet, per totum illum annum plurima infortunia ac mala ab eo averruncanda fore. Hoc die faustum est Infantes ablactare, eisque Nomen imponere. p. 25. De Festo *Mihrgjân* D. Golius legit ex Nuveiri, *Mos Persarum eo Festo erat, ut eorum Reges in benedictionem inungerentur Oleo Bân. Item Rex induebat subtilem & variegatam vestem, ornatus τῷ Tâgj* seu *Cidari, supra quam erat Solis Imago constricta ambiente orbe. Primus verò qui ad illum ingrediebatur, erat* الموبذان AlMubedân [pro موبذ الموبذان Mubed AlMubedân.] *Magorum Archi-præsul ferens Paropsidem in quâ Citria, Frustum Sacchari, Lota, Cydonia, Sysipha, Poma, Albarum uvarum botrus, & septem Myrti baccæ, super quibus mussitabat. Eodem modo deinde accedebat populus secundùm dignitatis gradus. Præceperunt autem Ardeshîr & Anushirvân ut Festis Mihrgjân & Naurûz omnia vestium & stratorum genera ex Apothecis deprompta populo juxta ordines suos distribuerentur. Ferunt enim Reges hyberno tempore haud fuisse usos vestibus æstivis, nec æstivo hybernis; neque iis morem fuisse vestes in Apothecis asservare, nec vulgum in actionibus suis imitari.* p. 26. D. Golius ex *Nuveiri* Arabe tradit, *Mihr* significare antiquis Persis *Vindictam & Talionem*; & quod hoc Festum ita dictum volunt, quia *Ferudîn* [lege *Feridûn*] Persarum Rex victo *Dahâc* tyranno, Avi sui *Gjemshîd* cædem vindicabat. Hoc vult *Ibn Tâhir* Poeta inquiens, *Significatio ejus est, quòd illo die Persæ vicerunt, & inde vocatus est Juris animæ assertor,* seu *vindicialis*; scil. Dies vindicatæ cædis. At Mes'ûdi dicit *Mahr* esse nomen cujusdam regis Persarum injusti & exosi, à cujus morte tam ille Mensis quàm Dies ejus 16 dictus fuerit *Mahrgjân*, q.d. *Decessit eo die anima Mahr*. Hæc autem non sunt fide digna. Sed post hæc omnia, mihi videtur quòd non sit causa tot rationes tentandi: nam res plana est, quòd sc. cum *Mihr* sign. *Solem*, instituta fuerint *Mithriaca* in honorem Solis; sc. sec. veteres in Januario seu Solis accessu, & sec. recentiores in Septembri seu Solis recessu, quasi fuerit Festum *Valedictorium* Soli circa Tropicum Capricorni in Autumno.

Insuper D. Golius in Notis ad Alpherganium fallitur, vel saltem ejus Arabes falluntur de Festo *Mihragjân*, dicendo id ab Arabibus vocari ليلة الوقود *Nox accensionis* seu *accensi Ignis*, cujus hyperbolicam descriptionem affert ex *Ibn Hagjâgj* Poetâ. Et Festi rationem reddit, quòd eo tempore Rex *Kejomáras* filios & filias in matrimonium

nium collocaverit, & eorum nuptias tunc celebraverit: vel aliàs, quòd *Afrasiâb* Turcarum Rex qui tunc fuit in Perside Dominator & Oppressor, eo tempore ejectus fuerit. His autem missis, dicta *Accensionis nox* in *Ph. Gj.* ponitur in mense *Behman*: sed reverà pertinet ad mensem *Dey*, ubi videas.

Ex antedictis lucem fœneratur Eustathii locus p. 1834 de Persarum Rege, scil. quænam fuerit ejus ἡμέρα μιὰ *Dies unica* in quâ soli Regi licebat inebriari, Ἐφίεται τῷ βασιλεῖ μεθύσκεσθαι ἡμέρᾳ μιᾷ ἐν ᾗ τῷ Μίθρᾳ ἔθυον, ὅτι καὶ τὸ Περσικὸν ὠρχεῖτο· τῶν δὲ λοιπῶν, οὐδεὶς τηνικαῦτα. Nempe hoc fuit in dicto Festo *Mihraghân*, quod maxima Mihræ Festivitas, quam superiore aliquo Capite tetigimus.

VIII. Octavus mensis (Gjel. *Oct.* vet. *Febr.*) est *Abân*, qui sec. Indo-Persas est Angelus Coadjutor τοῦ *Churdâd*. Sed sec. alios censetur nomen Angeli qui præest Ferro, & omnibus rebus Mensis *Abân* & ejusdem nominis Diei 10mo, dicto آبان روز *Abân-rûz* vel آبادگان *Abânaghân*, quem ut *Naurûz* & *Mihraghân* pro Festo celebrant, eò quòd زو *Zav* Rex τῆς *Irân* desiens bellum facere cum *Afrâsiâb*, eum è regno suo hoc die ejecit: & quia post 5 aut 7 annos Famis, hoc die plueret. v. suprà in *Tîr.* In eo bonum est necessitates nostras à Deo & Principibus ac Magnatibus petere, & Arma parare. Sunt qui volunt Deum die *Abânaghân* condidisse Terram & Flumina, &c.

Apud vetustissimos Persas *Abân* fuit mensis 12us seu totius Anni ultimus: ideóque Appendicum Festum etiam usque hodiè à Persarum Magis in fine hujus mensis celebratur; quod est antiqui Mensium ordinis indicium certissimum, quòd Circularis Embolismi magna Periodus absolveretur initio regni *Yezdegherd*, tunc quando intercalandi vices ad hunc mensem pervenissent. Hoc autem Appendicum Festum durabat per 10 dies; scil. à vicesimo sexto hujus mensis die ad finem 5 Appendicum: ideóque Libri *Mugj.* autor narrat, quòd mensis *Abân* 26to & sequentibus diebus Magi solebant Pulmenta & alios cibos parare, quos in summis Turrium tectis ponentes relinquebant, ut ارواح بزرگان *Magnatum* seu *Heroum Spiritus* sive *Genii* illuc venientes, eorundem nidoribus oblectarentur & reficerentur. Hocce itaque Appendicum Festum decendiale (annum terminans) excepit alia Novi anni Festivitas in primo *Adur*: adeò ut hoc totum tempus per 11 dies durans, festivale fuerit.

IX. Nonus mensis Gjel. *Nov.* (vet. *Martius*,) est آذر *Azer* seu *Ader*, ut

ut ſæpè vulgus ſonat: à peritioribus autem ſonatur *Azur* ſeu *Adur*. Ab Indo-Perſis ponitur tantùm Coadjutor τȣ *Erdibehiſht*. Sed ſec. alios doctiores, eſt nomen Angeli qui præficitur Soli & Igni & Focis, (ut *Ardibehiſht*,) & omnibus rebus hujus menſis & diei ejus noni, qui eſt Magorum Feſtum magnum dictum آذر روز *Azur-rûz* & آذرگان *Azuraghân*, quo die feſtivos Ignes accendunt, & Pyréa benè fricando mundant atque quantum poſſunt exornant: quia *Zerduſht* præcepit ut hoc die præ cæteris Pyréa viſitent & توراذها كنند *Turânas faciant*. Dictus dies nonus aliquando vocatur آذر رخش *Azurchùſh* ſeu rectiùs *Azuràchſh*, contractè pro آذر رخش *Azur-rachſh*, i.e. *Ignis ſplendor*, intelligitur ſc. *Fulgur*. Eo autem nomine vocatur iſte dies, quia omnia circumquaque Ignibus feſtivalibus fulgent & tota vicinia ſplendet quaſi coruſcationibus fulgureis illuminaretur. Hoc die fauſtum eſt ungues præſcindere & crines radere. Per præſciſſionem unguium & abraſionem crinium apto die & fauſto tempore, innuunt abjectionem ſordium peccati quæ per excrementitia iſta ſignificantur.

Et quidem ad Menſem *Adur* in *ordine antiquo*, referenda ſunt Inſtituta & Præcepta omnia à *Zerduſhto* profecta & ad Menſem *Adur* quoviſmodo ſpectantia: aliàs enim allocabuntur ad Anni tempus à primo eorundem inſtituto prorſus diverſum. Quod idem dicendum de reliquis Feſtis & Ritibus *antiquis* in aliis menſibus. Et hoc voluiſſe videtur *Pharhangh Gihânghîri* autor, (quem nos ſequimur,) qui prætendit ſequi antiquiſſimum ordinem, ſed reverà ſequitur recentiorem ordinem Gjelalæum. Ego quidem nolui mutare, ne loco rei antiquæ, rem ex proprio ingenio confictam tradidiſſe viderer. Id autem monendum duxi, ut Lector totam rem æſtimare & expendere poſſit, & ſuo judicio uti valeat. Ideóque ad Menſem *Adur* ſeu *Martium* in Epochâ antiquiſſimâ referenda eſt Arabicè dicta ركوب كوسج *Rukûbi Kûſagj* ſeu *Equitatio imberbis*, quæ erat Ludus publicus menſis *Adur* die primo, vel ſec. *Mugj*. viceſimo primo, celebrari ſolitus. D. Golius in Notis ad Alpherg. Arabum more ſonat *Keuſagj*, non ſatis rectè; cùm ſit vox Perſica cujus nec ſonum nec ſenſum ſciunt Arabes. *Keuſagj* in *Camûſo* exponitur ناقص الاسنان *Edentulus*, quam ſignificationem Perſæ non agnoſcunt. Eſt enim vox Arabizata ſeu in formam Arabicam redacta ex Perſico كوسه *Cûſa*, quæ apud Perſarum

Lexicographos exponitur آزر سغلي *parum barbatus*, ſc. vel *imberbis* vel *rariori barbâ præditus*, uti ſunt Chinenſes & Tatari. Quòd iſte Ritus celebrari ſolebat initio Veris, teſtatur Abulpheda his verbis, ركوب كوسج في اول فصل الربيع *Equitatio τȣ̃ Keuſagj erat in initio Quadrantis verni.*

Ritum verò ipſum ex *Mes'ûdi* ſic narrat D. Golius in Notis ad Alpherganium, *Exibat illo die Kéuſagj* ſeu *Edentulus* [meliùs *Kûſagj* ſeu *imberbis*] *mulo inſidens in regione Irâk ſeu Babyloniâ atque in Perſide. Eique per aliquot dies edenda offerebantur Nuces & Allium & Caro pinguis, quique hæc excederent cibi & potus calidiores frigori arcendo idonei. Et cùm ipſe frigus depellere videbatur, affundebatur in illum frigida ; unde tamen ſe moleſti aliquid ſentire diſſimulans, exclamabat idiomate Perſico Ghermâ, Ghermâ,* i. e. *Calor, Calor* ! *Hoc autem tempus Perſis erat Feſtum quo exultabant ipſi, atque hilaritatem commonſtrabant.* Scil. hæc feſtivitas videtur inſtituta propter finitam Hyemem, abeuntem vel brevi abituram, hoc Symbolo hominis Frigus abigentis & Calorem jam ſentientis expreſſam, unde à populo gaviſum. Ad hoc autem eligebant aliquem homuncionem tam actionibus quàm aſpectu ridiculum qui populo riſum moveret.

Dictus Ritus à Perſis vocatur كوسه برنشين *Cûſa ber-niſhîn*, i. e. *Imberbis inſidens* ſeu *inequitans*, & in Libro *Ph. Gj.* paulò fuſiùs narratur, ſequente modo : *In novilunio hujus menſis ſeu primo ejus die eſt Magorum Feſtivitas dicta Cuſa ber-niſhîn, quo die talem* كوسه مضحكي *Imberbem ridiculum* (ſeu *ridiculoſum agentem*) *equo imponentes, ei offerunt cibos calidos, & medicamenta calida ejus corpori inungunt* : *vel ille ſponte hæc facit. Iſte homo ridiculoſus in manu habet Flabellum quo ſe ventilat de calore conquerens, dum alii homines eum glacie & nive impetunt. Ille autem Magnatum fores adiens, ab ipſis aliquid petit* : *quod ſi non dent, tum ſtatim atramento & cœno & offuſcantibus quæ ſecum habet, eorum veſtes inquinat.* Referentibus aliis, *Ex ollâ argillaceâ quam ſecum habet,* (*in quâ eſt Rubrica Sinopica aquâ macerata,*) *negantium veſtes commaculat & inquinat.* Ab aliis dicta *Imberbis Equitatio* ſic narratur : *Illo die hominem quendam Cûſa* ſeu *rariori barbâ præditum* (*qui & monoculus eſſe debet,*) *nudum faciunt equitare ſuper Aſinum. Iſte alterâ manu Corvum, alterâ verò Flabellum tenet, quo ſe ventilat. Et omnes famuli Regis ſeu Gubernatoris civitatis* (*nam in urbibus fieri*

fieri ſolet,) *juxta equitantes, eum concomitant, & per platéas urbis circumducunt; dum ipſe à quâvis officinâ Nummulum petit accipítque. Quòd ſi per unum momentum ibi expectaret, omnia ex tali Officinâ tanquam prædam diriperent: ideóque quando Cûſa appropinquat, priùs quàm accedat, talem Nummulum porrigunt. Hodie autem* [inquit Antor, qui ante 200 annos tunc vixerat,] *ex his Nummis quotquot accipiunt à ſummo mane uſque ad preces primas, pertinent ad dictum Regem ſeu Gubernatorem: & quotquot inde ad Preces ſecundas accipit, pertinent ad ipſum Cûſa; qui ſc. catervam concomitantem quæ cum eo erat, deſerit, aufugitque uſque ad tempus Precis ſecundæ.* [Hoc ſc. fit cùm inter Mohammedanos ſunt qui talia precandi tempora obſervant.] *Quòd ſi poſt illud tempus eum inveniunt, benè verberant* چنانكه دلخواهي ايشان بودي *quamdiu volunt. Eodem modo hoc tempore* [ſc. tempore autoris,] *in quibuſdam Civitatibus collocant ſeu conſtituunt Principem Nauruzium* [ſic enim pro نور رومي lego نوروزي] *& gaudium agunt. Hocque ideò faciunt, quia illud tempus* (*quod eſt initium Azur* ſeu *Martis*) *concurrit cum Solis ingreſſu in Arietem: illo enim die hilaritatem commonſtrant & lætitiam agunt propter finitam hyemem.* Hactenus ille. Inquit *Ph. Gj. Ajunt quòd hoc die Gjemſhîd primus è mari eduxit margaritas: & in eo Deus cuique vel miſeriam vel felicitatem decernit. Et quicunque hoc die antequam verbum protulerit, Malum Perſicum comedit aut Citrium olfacit, toto illo anno fauſtus erit.*

Hinc conſtat de antiquiſſimo Menſium ordine, & quòd hæc Feſtivitas collocata & celebrata fuit primo die *Azur* antiquorum ſeu *Martii*, non *Azur* recentiorum qui *November*. Sunt ex orientalibus qui credunt dictam *Equitationem* eſſe innovationem, nec à *Zerduſht* inſtitutam. Sed ex dicti autoris ſententiâ falluntur. Et (quod ſuprà monuimus,) idem dicendum eſt de aliis quibuſdam Feſtivitatibus & Obſervationibus quæ in his Menſibus occurrunt; quòd ſcil. accipiendæ ſunt quaſi in Epochâ antiquiſſimâ, ubi *Azur* erat *Martius* menſium primus, & *Abân* ultimus. Quia verò Magi hodie ſub Mohammedanis viventes, publicè utuntur menſium ordine Gjelalæo, (niſi fortè privatim inter ſe veteres Ritus obſervare libeat,) Libri *Ph. Gj.* autor eodem ordine incipit à *Phervardîn* ſeu *Martio* recentiorum, & reliquos menſes ſec. Signorum ordinem proſequitur: ego etiam illum imitatus, hoc idem feci. Nam quamvis plerique horum dictorum Rituum intelligendi ſint de alio antiquiore menſium ordine;

 quia

quia tamen aliqui Ritus recentiores ab illo cum his commixta ſunt, nec novi hos ab illis diſtinguere, ideò inquam dicti Autoris in digerendis Menſibus & Feſtis methodum ſecutus ſum, nec ab eâ receſſi. Cuique interim liberum erit de Rituum antiquitate aut novitate judicare, eóſque vel antiquiori vel recentiori Menſium ordini adſcribere integrum. Et ſupradictum Menſium ordinem Gjelalæum quoque ſecutus eſt Libri *Mugjizât* autor Perſa talia tractans: adeò ut non haberem qui me in antiquo ordine deduceret, aut inter recentiora ac antiquiora diſtingueret.

Priuſquam verò hunc Menſem relinquam, notandum eſt, quòd hic menſis (ut prope initium hujus operis explicavimus,) ſic dictus fuit ab *Igne*: & propter honorem *Azur* ſeu *Ignis*, multæ hinc ſumptæ ſunt rerum & locorum denominationes, quarum aliquas heic recenſebo. Imprimis itaque ab hoc nomine *Azur* denominatum fuit آذرآباد *Azur-abâd*, i. e. *Ignis manſio*, celeberrimum Pyréum in urbe *Tabrîz*, (ut ſupra tetigimus;) quin & ipſa urbs eodem nomine vocata fuit. Et deinde tota eadem regio (quæ Ptolemæo Ἀδιαβηνή, & Procopio τὰ Ἀρδαβιγάνα,) Perſis dicta eſt in plurali آذرآبادگان *Azur-abâdaghân*, i. e. *Ignis manſiones*, idque quia *Zerduſht* ultimo Menſis die *Anirân* illuc concedens, ibique primò Pyréa extruens & Ignis cuſtodiam ibidem inſtituens, id nominis dedit eidem regioni anteà fortè dictæ لر *Lùr*, quod nomen etiam unà cum altero huc uſque durat. In Libro *Ph. Gj.* in voce خرن بسوز legitur,

از آنجا بتمن بير آزادگان *Illinc conductu Nobiliorum*
درآمد سوي آذرآبادگان *Ingreſſus eſt in Azurabâdaghân.*

Pro خرن بسوز apud alios legitur خون بسوز *Chûd-buſûz*, de quo ſupra. Supradictum nomen aliàs ſcribitur آذربادگان *Azurbâdaghân* & آذربايگان *Azurbayaghân*, & آذربايجان *Azurbâyagjân*, ut ſuprà notavimus. A nomine *Azur* denominatum eſt veterum Perſarum Inſtrumentum hodie nobis dictum *Æolopyla*, Perſicè آذرافروز *Azur-aphrûz* ſeu آتش افروز *Atêſh-aphrûz*, i. e. *Ignem accendens*; & aliàs vocatur آذر افزا *Azur-aphzâ* ſeu *Azur-phizâ*, i. e. *Ignem augens*. Ab *Azur* eſt quoque آذرشپ *Azur-ſhàp* ſeu *Azuraſhp*, vel آذرشسب vel آذرگشپ *Azurghuſhàp* ſeu آذرگشسب *Azurghuſhàſp*, quibus nominibus inſignitur

tur Angelus ferocissimus & truculentissimus, qui præficitur custodiæ Ignis, in cujus medio semper degit. Secundò, hisce nominibus vocatur insigne Pyréum in urbe *Balch* seu *Bactris* à Gushtaspe extructum, qui ibi recondidit omnes suos Thesauros qui durarunt usque Alexandrum Bicornem, qui suo tempore illud Pyréum devastavit, & omnes ibi repositos thesauros abstulit. Tertiò, his nominibus significatur *Fulgur*: nempe *Azurgushàsp* & *Azur-gushtàsp* exponitur i. q. آذر جهنده *Azur-gjehánda*, i. e. *Ignis Saliens & subsultans*, uti alibi notatum est ubi de Rege *Gushtaspe* agimus. Porrò ab *Azur* denominatus est آذركيش *Azur-kîsh*, i. e. *Igneæ-Religionis* homo, i. q. *Atesh-perèst*, vulgò *Ignicola*. Et ab eodem est آذرگون *Azurghûn* seu sec. *Ph. Gj.* آذريون *Azuryûn*, i.e. *Ignicolor* flos, sc. *Anemone* foliis rubris & medio nigro: sec. alios est *Girasole*, sed minùs apposité. Atque آذر همايون *Azur-Homâyûn*, i. e. *Ignis faustus* seu *benedictus* fuit numen famosæ Sagæ ex familiâ τȣ̃ *Sâm* patris τȣ̃ *Zâl*.

X. Decimus in Anno Gjelalæo mensis correspondens *Decembri*, in Anno veteri *Aprili*, est *Dey* seu *Dî* ex nominibus *Dei*, sc. ex Διός. Censetur quoque nomen Angeli qui præest omnibus rebus & negotiis tam hujus Mensis quàm omnium Dierum ab eodem nomine incipientibus, uti sunt *Dey cum Adur*, *Dey cum Mihr*, *Dey cum Dîn*. Hic mensis in vet. Epochâ respondens *Aprili*, aliquando vocabatur خرم *Chórrem*, i. e. *Hilaris*, quo etiam nomine gaudet 8us ejus Dies *Dey cum Adur*, item dictus خرم روز *Chórrem-rûz*, ut distinguatur à mense. *Ph. Gj.* autor tradit, quòd *Hòc die* (unde apparet nominis ratio) *veterum Persarum Reges à Throno descendentes, & veste albâ induti super albis equis equitantes, & omne Velamen seponentes, tam Nobilitati quàm Plebi onera imponebant, & de Subditorum rebus occupati erant: & Agricolæ ac Rustici unà cum Rege in eâdem mensâ considebant, & absque alicujus mediatione Petitiones suas Regi offerebant: & Rex hujusmodi confabulatione cum eis utebatur, Ego sum unus è vobis, & nostra subsistentia est per sationem & ædificationem quæ à vobis sunt: & nos sine vobis esse non possumus, uti nec vos absque nobis: & nos & vos sicut duo Fratres concordes sumus.* Sic *Ph. Gj.* At in Libro *Mu'gj.* paulò aliter, *Mensis Dey aliàs vocatur* خرم ماه *Chórrem-mâh*, i. e. *Hilaris mensis, & ejus dies primus* خرم روز *Chórrem-rûz*, i. e. *Hilaris dies, in quo Rex*

 è Solio

è Solio descendens albis vestibus indutus super albo stragulo sedebat: & velum removens, circa negotia Subditorum occupari solebat. Et tunc quicunque volebat tam ex magnatibus quàm ex infimatibus solebat cum Rege colloqui: & Agricolæ atque Coloni unà cum Rege ad eandem mensam assidebant. Et, tunc Rex solebat dicere, Ego sum etiam sicut unus è vobis, & continuatio ac perpetuitas Mundi est per ædificationem & sationem: adeò ut Nos & Vos debeamus esse sicut fratres semper concordes. Sic ille. In Notis ad Alpherg. D. Golius ex Cazvinio fallitur in hoc loco p. 37, pro خرم *Chórrem* legendo حزم *Hizm*.

In Libro *Mu'gj.* hujus Mensis 24[tus] Dies vocatur عيد سير خور *Festum comedendi allium:* eo enim die comedebant Allium & carnem cum herbis coquebant; dicentes in hoc esse tutamen contra noxam Dæmonum: & in eo die parabant medicamenta contra loca Dæmonibus infestata. Hujus mensis die 13[tio] (qui est *Dey cum Mihr,*) conficiebant ex عجين *pastâ* aut گل *luto* Imagines, eásque in Compitis collocantes, eis omnia servitia præstabant sicut Regibus fieri solebat: & deinde easdem comburebant. Hoc die fuit فطام *Ablactatio* Regis *Phridûn,* in quo etiam Tauro insidebat. Ajunt quòd quicunque mane hujus diei comedit* شبث *Anethum* [lege سيب *Pomum,*] & olfacit Narcissum, toto illo anno benè se habebit, & quietus erit: & fumigando seu incensando سوسن *Iridem,* [sc. radicem ejus,] per totum illum annum tutus erit à fame seu caristiâ & paupertate. Hactenus *Mu'gj.* Alia superstitiosa his similia leguntur in die *Deybamihr,* & in *Ghûsh,* ubi videas.

In hoc loco describemus nocturnum Festum Solstitii brumalis, in quo brevissimus Dies & totius anni longissima Nox (quæ *Nox accensionis* vocatur,) reputatur esse 11mo mensis *Dey* seu *Decembris*: quamvis per aliquot dies ante & post 11[um], nulla sit sensibilis differentia, quin ut dictum Solstitium per plures dies durare censeatur. Hocque Festum cum Anno Gjelalæo quadrans, non debet censeri inter Festa vetera à *Zerdusht* instituta: nam si ita, tum proculdubio concordâsset cum Anno veteri. Et quidem de hujus Festi loco seu situ, in cujusnam diei Nocte aut quo Mense sit, inter orientales non convenit, sed planè discordatur: quod non est mirum, cùm recentiores quos vidi Persici autores veram hujus Instituti rationem ignorare videantur.

Ibn Hagjâgi Arabs (ut suprà notatum) perperam hoc Festum confundit cum *Mihraghân.* In Libro *Ph. Gj.* ponitur *Nox* 10[mi] *diei Mensis Behman,*

Behman, qui *Januario* reſpondet in Anno Gjelalæo: D. Golius ad Alph. perperam ponit in 16to nychthemero Menſis *Bahman*, cui etiam Perſæ dictam noctem inſerunt. In Libro *Mugj.* p. 46, collocatur in Menſe *Abân* ſeu *Octobri* Gjelalæo. Rectiùs autem habent quædam Calendaria mox citanda. Variis etiam nominibus gaudet, ut *Sadà*, & *Sadàk*, &c. de quibus ſuo ordine dicetur.

Dictum itaque Feſtum ejuſque Nox Perſicè vocatur سذا & شب سذه *Sadà* ſeu *Sazà* aut *Shabi ſadà, nox ſadà*: unde Arabizatum fit ليلة سذق *nox Sadak*, quibus ſignificatur *Nox incendii* ſeu *Rogorum*: unde & Arabicè vocatur ليلة الوقود *Nox incendii* ſeu *incenſi ignis*. Aliquando Perſicè ſcribitur ساده *Sâda*, & Turcicè سايه *Sâya*, unde vocatur شب سايه *Shàbi ſâya* ſeu سايه گيجه سي *ſâya ghîtcha-ſi*, i. e. *nox τῆς Sâya* ſeu *accenſionis*. Subinde vocatur *Yeldâ* ſeu شب يلدا *Shâbi yeldâ*, *nox rogi* ſeu *rogorum*, quæ apud *Chalîl Sûphi* Turcicè exponitur يلدا صوڭ گوز آيينڭ آخر گيجه سي *Yeldâ eſt ultimi menſis autumnalis nox poſtrema*, ſc. ultima nox Novembris. In Calendario Gjelalæo Conſtantinopoli conſcripto, شب يلدا *nox Yeldâ* ponitur incipiens primo die menſis *Dey* ſeu *Decembris*, & deſinens undecimâ Nocte ejuſdem menſis. In Calendario Syrorum *Nox yeldâ* ponitur in 12 Decembris tantúm.

De ratione nominis *Sadà* multùm & quidem fruſtrà laborant Perſæ aliique: & cur ut Feſtum celebretur, rationes reddunt prorſus ineptas. *Shah Cholgji* ſatagit derivare nomen *Sadà* à صد *Sàd*, i. e. *centum*, quia tunc de hyeme elapſi ſunt 100 dies, ſi nempe hyemem inchoant ab initio Menſis *Abân*, & τὴν پنجه *Pengja* ſeu *Pentadem* Appendicum in iſtam cenſum non admittunt. Deinde aliam nominis rationem affert; quia ſcil. ab iſto die Adami & Evæ liberi mares & fœmellæ in centenarium numerum excreverunt. Alii volunt hoc Feſtum inſtitutum fuiſſe à Protoparente *Kejomàras*, quia is tunc 100 liberos mares & fœmellas natos habuit; eiſque præcepit, ut cùm ad annos maturitatis perveniſſent & patres ac matres familiarum eſſent, tot Ignes ſuî numerum indicantes eâ nocte accenderent: additque autor, Scriptum eſſe per *Sîn*, quia *Sâd* in linguam Perſicam non venit. Quod verum eſt de veteri linguâ Perſicâ. *Ibn Hagjâgj* Arabs dicit quòd *Kejomàras* illo tempore filios & filias matrimonio collocavit & nuptias tunc celebravit: vel aliàs quòd eo die *Aphràſiyâb*

Scytha

Scytha qui in Perside erat Dominator & Oppressor, tunc ejectus fuit. Ex *Ph Gj.* sunt qui referunt Regem *Hûshangh* filium *Siyâmek* hoc Festum instituisse. Narrant enim illum dicto die secessisse in quendam montem, ubi subitò ei apparuit Draco serpens: quocirca sumpto lapide, eum in Draconem vibravit: aberrando autem, dictus lapis in alium lapidem allisus, Ignem excussit. Cùm verò dictus Ignis mox dispareret, *Hûshangh* propter Ignis apparitionem gavisus est; & reputans illum Ignem fuisse Divinum & Lumen cœleste, Deo Opt. Maximo gratias egit. Vel ut alii narrant, Ignis dicto modo excitatus & accensus, siccas herbas & arbores circumcirca consumpsit, quarum incendio Draco quoque periit. Quapropter læti incolæ sumpserunt omen de hoc Igne, & veluti triumphales Ignes ubique extruxerunt, quod etiam quotannis posteà continuatum. Alia nominis ratio redditur, quia ab hoc die ad diem *Naurûz* sint 50 dies & 50 noctes, quæ junctim faciunt numerum centenarium, sec. vim vocis: ideóque nominarunt *Sada* seu *Centenarium*, quod Arabizatum scribitur *Sadàk*. Hoc autem fit nocturno tempore: unde non tam dies quàm nox ut Festum celebrari solet. Sic ille. In Libro *Mu'gj.* p. 46, Hoc dictum عيد سده *Festum Sadà* videtur collocari in τῇ δεῖνα die mensis *Abân* seu *Octobris*, quod dicit fuisse ex institutione Regis *Ardeshîr* filii *Bâbek*, quia سد *Sad* (i. e. صد) *Ssad* centum dies anni tunc restabant. Alii dicunt Hyemem hoc die ex Inferno in Mundum venisse. Hac quidem nocte ubique festivales ignes accendunt, & Reges ac Principes accipientes Aves & alia animalia, & eorum pedibus alligantes herbas aridas, eas igne accendunt & ignitas reddunt, & sic flammantes dimittunt, ut volent & currant per campos & montes, & hoc modo omnia accendant. Alius quidam Persa refert, quòd ignes festivales ac geniales hac die & nocte accendebant, & omnis generis cibos apparabant, & quòd (ut dictum) Reges ipsi solebant Feras ac Volucres capere, & earum pedibus Siccarum herbarum fasciculos alligantes, eosdem incendebant, & deinde in aërem & per campos dimittebant nocturno tempore, & hoc modo flammæ ignis efficiebantur, ita ut totus aër totáque terra accensa videretur, & tota regio appareret inflammata; cùm dicta animalia per aërem volando & per campestria ac montes discursitando, siccatas herbas (ut est in oriente,) & aridum fœnum ubique per totam regionem accenderent.

Missis autem ineptis hisce rationibus, vera ac primaria hujus Noctis celebrandæ causa fuit, quia ea erat totius Anni nox longissima, hyeme

eâ

eâ nocte quodammodo desinente, cùm exinde dies inciperent esse longiores, & noctes breviores. Ideóque brumâ jam abiturâ, læti Ignes festivales accendebant, tenebricosissimam & longissimam totius Anni noctem hoc modo illustrare & pellere satagentes: eâ enim nocte vel prope eam Sol perveniebat ad Tropicum Capricorni.

Eodem fundamento niti videtur Consuetudo in Angliâ, speciatim in Comitatu Salopiæ, ut haud procul ab antedicto tempore, scil. nocte diei Epiphaniæ, (**twelf-night**,) ignes festivales accendantur in summitatibus collium & aliis locis editioribus, in gaudium propter elapsam sævitiem hyemis & spem appropinquantis Veris.

XI. Undecimus Mensis Gjelalæus *Jan.* vet. *Majus*, est *Bahman* seu *Behman* sive *Behmen*; apud Gilolenses sonat *Bhaman*. Sed sec. vim vocis (ut exponitur) deberet legi *Bihman* sc. *bonis moribus* seu *bonâ naturâ* præditus. Ab hac significatione factum est ut hoc nomine aliquando notetur *Sacerdos*, quippe qui Bonitate & optimis moribus præditus censeatur. Iste reputatur Angelorum maximus, cui alii aliquot Angeli famulantur: & præest omnibus Creaturis præterquam homini, cujus curam Deus sibi soli reservavit. Iste est Angelus *Veriloquus Justificus*, qui sedat iram & compescit rixas. Et quamvis habeat generalem præfecturam in Animalia, peculiariter præest Ovibus & Bobus & reliquis Quadrupedibus, & omnibus rebus hujus mensis & ejusdem Diei 2[di], qui vocatur بهمن روز *Behman-rûz* seu بهمنچه *Behmdntcha*, in quo celebratur Festum ubi Fruges & Carnes elixant, *Behman* tam rubrum quàm album inspergentes in cocturam; & prætereà utrumque *Behman* cum herbis & Saccharo-Kandi رامیده کرده *contusum* comedunt; & *Behman* album contundentes cum lacte ebibunt, putantes hoc fortificare memoriam. Hic dies faustus est ad exquirendas & effodiendas radices & herbas medicinales è montibus & vallibus: & in eo bonum est extrahere olea, & conficere suffimenta eáque parare: Et quicquid fit, hoc die erit efficatius. Et eodem die faustum est novas vestes scindere & eásque induere, ungues præscindere, crines radere, & ædificia extruere.

In Libro *Ph. Gj.* in hujus 10mo die ponitur *Nox accensionis*: quæ tamen potiùs pertinet ad 10 diem mensis *Dey* seu *Decembris*; ideóque illuc rejecimus, ubi videas.

De Festo *Abrîzaghân* superiùs dictum est in mense *Tîr*. At Libri *Mu'gj.* autor ait illud in *Ispahân* celebrari solere in mensis *Behman*

30mo die *Anirân*. Et (illo dicente) hujus Festi causa fuit, quia Rex *Phirûz* (qui Avus τȣ *Nushirravân*,) in diebus suis fame coarctatus fuit: unde *Phirûz* instituit Tributum quod ex Reditibus Pyreorum defalcabat, idque Subditis suis distribuebat, ita ut nemo fame periret. Deinde Deum precatus, inter precandum ambas manus elevans dixit, *Hæc fames est propter pravitatem morum: id itaque manefestato, & incolis Mundi pluviam mittito*. Et profectò vix citiùs è Pyréo egressus est, quin ascendit nubes quæ pluviam effudit, adeò ut simile quid eo seculo visum non fuerat. Unde eâdem die [quovis anno] homines in se invicem aquas jacere solebant propter summam lætitiam: quod quidem ab eo tempore pro consuetudine receptum est. Sic ille.

XII. Duodecimus mensis Gjel. *Febr.* vet. *Jun.* est سپندارمذ *Spendârmaz* seu اسفندارمذ *Isphendârmaz*; quod vulgò sonat *Spendârmoz* & *Isphendârmoz*. Hoc nomen dicitur significare *Terram*, & Angelum cui Terræ cura commissa est, & qui eam à pollutione conservat: & (sec. Indo-Persas, ei famulari dicuntur *Dîn* & *Arshdsangh*. Cazvinius dicit *Isphendârmaz esse Terræ spiritum qui favet fœminis bonis castisque, hocque ex instituto veterum*: adeóque quintus ejus dies Viris Fœminisque sacer, contrahendis matrimoniis & fœderibus pangendis auspicatus. Præterea *Isphendârmaz* est Angelus qui (ut alii aliqui præcedentes Angeli) censetur præesse Arboribus & Sylvis, & omnibus rebus hujus mensis, præsertim quinto ejus die gestis aut gerundis: qui quidem 5^tus^ dies (quia coincidit cum nomine mensis) est Festum: quo etiam die bonum est Arbores plantare, & novas vestes induere, & medicamenta sumere. Hoc die fugiens تزاد *Tezâd*, incidit in manus τȣ پیژن *Pîzhen*.

Hoc toto die 5to à Solis ortu ad occasum, ad expellendum Scorpiones & noxia animalcula, solebant scribere رقعهٔ کژدم *Schedulas* (**Spels**) *contra Scorpiones*: unde & hic dies Arabicè vocatur كسفة الرقاع *Kisphato'l Rikâ*, i. e. *scissio Schedularum* seu *segmenta Schedularum*. Ex istiusmodi Schedulis solebant tres agglutinare tribus parietibus cujusque domûs, omisso illo pariete qui in anteriori domûs parte. Alii اصحاب نيرنجات *Miraculorum editores* (qui etiam Persæ,) referente *Shâh Cholgjio* dicunt, quòd hoc die *Aphridûn* طلسمات فرموي *Telesmata instituit*, quibus animalium venena restrinxit. Et unus

unus ex Magnatibus dicit, se audivisse ex relatione ابو علي مسكويه *Abu-Ali Mescûyæ* qui dixit, *Mihi quidem à magnis Doctoribus confirmatum est, quòd ista Schedularum scriptio quæ hoc die fiebat, erat Telesma quod ad hoc ipsum opus fecit Aphridûn,* (sc. contra venenum scorpiorum:) *cujus rei indicium est, quia* تازيان *Arabes ejusmodi schedulis inscribunt* سلام على نوح في العالمين *Pax sit super Noah inter Creaturas:* nam sunt quibus *Aphridûn* vocatur *Noah.* Sic ille. Alii hoc referunt ad historiam quæ accidit Noæ in Arcâ, ubi à venenatis bestiis ablata est lædendi facultas durante tempore quo essent in Arcâ: eásque posteà conquestas fuisse se esse defensione destitutas, nisi Deus eis lædendi facultatem restituere vellet: quod itaque fecit Deus, & concessit sub eâ conditione ut neminem læderent qui precaretur *Pacem Noæ inter Creaturas.* Hactenus ille. Et quidem hujusmodi sunt Sabaitæ. Istas Chartaceas Schedulas verbis incantatoriis inscriptas aptis temporibus recitant tam Mohammedani quàm alii, quod in *Ph. Gj.* dicitur زبور ميخوانند *Scripta recitant,* ut ex vi verborum tollantur serpentes & alia noxia animalcula. Libri *Mu'gj.* autor ait istam نوشتن رقعة كژدم *Schedularum contra Scorpiones scriptionem* non esse ex veteribus Persarum ritibus, sed potiùs rem quandam à vulgo innovatam. Liber *Ph. Gj.* Scorpionum averruncationem ponit in mense *Murdâd,* qui in Anno Gjelalæo est *Julius,* quo scorpiones maximè scatent, uti etiam in præcedente mense *Junio.* Si autem fuit institutum recentiorum, tum dicendum est eos per præcautionem & maturam averruncationem pro veniente æstate id fecisse in *Februario.*

In Libro *Ph. Gj.* dicitur, quòd quinque ultimis hujus mensis diebus quotannis celebratur Magorum Festum dictum مرد گيران *Mardghirân,* i. e. *Viricipes* seu *Viri-capturæ* dies: alii restringunt soli diei 5to. Hoc (inquit) tempore fœminæ à viris petunt quicquid volunt, idque accipiunt, & viris planè dominantur. Persæ enim affirmant quòd antiquis temporibus istum diem vocabant *Mardghirân,* quia in eo mulieres in maritos dominari solebant, eósque desideriis suis obsequentes reddebant. In Libro *Mu'gj.* dicitur, quòd hoc die fœminæ capiunt juvenes, scil. (ut ibi exponitur,) seligunt sibi viros. Sic ille. Et quidem hoc videtur simile quid Europæorum praxi, quando ineunte Vere (præsertim 14 Febr. qui *Valentini* dies audit,) naturæ ductu omnes sibi sortiuntur pares, ad instar Avium & reliquorum

 Animalium,

Animalium, quæ tunc incaleſcente anno, erga ſeinvicem incaleſcunt, & copulari atque conjugari geſtiunt.

In Libro *Mu'gj.* legitur, quòd hujus menſis dies *Phervardîn* ſeu 19us, vocatur *Naurûz*, q. d. *Dies celebris*, ſcil. نوروز انهار ومياه جاري *Naurûz fluminum & aquarum currentium*, in quo Aquam roſaceam in eas infundunt, & Aromata injiciunt. Hoc eſt ex Ritibus faciendi ſacras cæremonias aquis, de quâ re videas quæ ſuprà ex Strabone notavimus: nam ut ſæpe faciunt Epulas Igni, ſic aliquando Epulas faciunt Aquis, quas etiam ſacras æſtimant.

CAP. XX.

Explicatio reliquorum Angelorum & dierum menſis, qui in præcedentibus omittebantur.

I. PRimus menſis *Dies* vocatur اورمز *Ormùz* ſeu اورمزد *Ormùzd*, & هرمز *Hormùz* ſeu هرمزد *Hormùzd*, quod eſt ex nominibus Dei. Eſt quoque i. q. برجيس *Bergjîs*, i. e. *Jupiter* ſeu *Stella Jovis*. At in hoc loco (inquiunt Perſæ) intelligitur Deus Omnipotens & Æternus ex ſeipſo procedens, ex ſui ipſius luce & gloriâ ortus, qui creavit Angelos 35, ſeu potiùs 31, demptis quatuor nominibus Dei. Horum maximus (qui ideò ordine primus, & cui alii aliqui Angeli famulari dicuntur,) eſt *Bébman* ſeu *Báhman*, cui omnium animantium præter hominem cura & cuſtodia concredita eſt. Nam hominum & totius generis humani curam (inquiunt) Deus ſibi reſervavit & inſeipſum ſuſcepit, per gratiam ſuam ad Bona faciendum inducens. A quibuſdam tamen *Hormùzd* habetur quoque pro Angelo qui Dei juſſu huic Diei & omnibus ejus rebus ac negotiis præeſt; quamvis plerumque Angelorum Catalogus incipiat à dicto *Báhman* qui Diei 2do præeſt. At in primo *Hormuzd*, bonum fauſtúmque eſt iter ſuſcipere, novas veſtes ſcindere & induere, & Sigillum chartis imprimere, & ejuſmodi alia facere. Sed pecuniam alicui mutuò dare non oportet. Sunt qui credunt (inquit *Shâh Cholgji* & autor Libri *Mu'gj.*) hoc die, ſcil. tempore verno creatum fuiſſe Solem, & inchoatam fuiſſe Creationem Mundi, & Orbes cœleſtes primò in motionem veniſſe ab initio Arietis: & hoc die Creatum fuiſſe Adamum. Hoc die fauſta ſibi ſortiuntur, dicentes, Quicunque hoc die priuſquam verbum dixerit,

dixerit, portiunculam Sacchari alicui porrexerit, & cum oleo illud ori indiderit, omnia illius anni incommoda eum non tangent. Sic illi. Sed bonâ eorum veniâ, Solem & Hominem creatos fuiſſe eodem die, non eſt conſonum nec cum Hiſtoriâ Moſaicâ nec cum Creationis Hypotheſi apud Perſas receptâ, quæ in ſuperioribus præmiſſa eſt. Ideóque iſti autores recentiores locuti ſunt incautè, veterum Perſarum Principiis non ſatis attendentes. Præterea, cùm iſte dies ſit Sabbatum, tenentur eum religioſius obſervare.

VIII. Octavus menſis *Dies* eſt *Dey-ba-Adur* ſeu *Dey cum Adur*, ubi *Dey* pro Dei nomine habetur. Vulgò autem *Deybâdur* habetur pro Servo Dei ſeu Angelo qui præeſt menſi *Dey* & omnibus diebus hinc denominatis, & omnibus rebus quæ hiſce diebus aguntur. Eſtque hoc die Magorum Feſtum, (eſt ſc. Sabbatum,) in quo (præter Feſtivitatem,) bonum eſt Eleemoſynas erogare pro ſanitate tuâ & Liberorum.

XI. Undecimus Dies eſt خور *Chûr*, ut vulgò ſonatur: ſed in *Ph. Gj.* præſcribitur ſonari *Chaùr* ſeu *Chûr*: quin & iſte etiam dies ſubinde vocatur خورشيد *Churſhîd*. Hiſce nominibus notatur *Sol*. In hoc autem loco, eſt nomen Angeli qui præeſt Diſco Solis, & omnibus rebus quæ fiunt & accidunt in die *Chûr*.

XII. Duodecimus dies eſt ماه *Mâh*, i. e. *Luna*. Apud Perſas in Indiâ & apud Gilolenſes hic dies vocatur *Muhu*. Hoc autem loco *Mâh* habetur pro nomine Angeli qui tam Lunæ quàm omnibus hujus diei rebus præficitur. Lunæ etiam comperi in Libro *Ph. Gj.* plura nomina Perſica, qualia ſunt مهير *Mahîr*, & مانك *Mânk*, & ماج *Mâgj*, & لوخن *Lucàn*, & زيرفان *Zîrphân*, & كاك *Câk*, & كوكا *Cûca* ex Libro *Zend*.

XIV. Decimuſquartus dies (quaſi Arabizatâ formâ) eſt جوش *Gjûſh*, ut vulgò legitur: at in *Ph. Gj.* præſcribitur legendum *Gjúſh*. Apud Perſas in Indiâ & apud Gilolenſes, magis Perſicè ſonat گوش *Ghûſh*, ſeu *Ghùſh* ſive *Ghóſh*. Eſtque nomen Angeli qui Servus τȣ̃ *Báhman*, & qui Pecoribus præficitur, qui & omnibus hujus Diei rebus præeſſe creditur. Hoc die apud Perſarum Magos eſt Feſtum dictum سير خور *Sîr-chûr*, i. e. *Allium edens*: in eo enim Allium & carnes cum herbis elixis comedunt; quod credunt eſſe Securitatem contra مس جن *tactum ſpirituum* ſeu *læſionem dæmonum*: & hoc die parant ſua medicamenta contra morbos à Spiritibus ſeu Dæmonibus provenientes.

provenientes. His ſimilia dicuntur & præſcribuntur in 10mo menſe *Dey*, ubi videas. Hoc die fauſtum eſt Pueros ad دبيرستان *Dibîriſtân* ſeu *Scholam-ſcriptoriam* deducere, eóſque quamvis Artem docere, ut ſcil. hoc die incipiant diſcere.

XV. Decimuſquintus *dies* eſt *Dey-ba-mihr*, hoc eſt, *Dey cum mihr*. Aliis *Deybamihr* eſt Famulus Dei ſeu Angelus qui huic diei ejúſque rebus præeſt. Hoc die eſt Feſtum Magorum ſeu Sabbatum, in quo (præter Feſtivitatem) fauſtum eſt Eleemoſynas dare, & Principes ac Magnates adire, atque Figuras ſeu Imagines ex paſtâ farinaceas aut luteas conficere, & in compitis collocare, eáſque colere & honorare tanquam Reges & Principes, officia & cæremonias (**complements**) eis præſtando quaſi eſſent in vivis: quas tamen poſteà igne cremant, ut ſuprà in menſe *Dey*. Et quicunque in aurorâ hujus Diei سيب *Sîb* ſeu *Pomum* comederit, & Narciſſum olfecerit, totum ſequentem annum in lætitiâ & tranquillitate aget: & hâc nocte سوسن *Sûſan* ſeu *Iridem* fumigare, per totum annum obtinebit ſecuritatem à fame ſeu cariſtiâ & paupertate. Hoc die fuit فطام *Phitâm* ſeu *Ablactatio* Regis *Fridûni*, in quo etiam Bovi inſidebat. Et hoc die *Zerdùſht* flens & mœrens exivit ex *Irân*. In Libro *Mugj*. ſupradictæ cæremoniæ reſtrictæ ſunt ad Diem 24 menſis *Dey*.

XVII. Decimusſeptimus Dies eſt سروش *Surûſh* ſeu *Sorûſh* ſive اسروش *Uſrûſh*. Iſte eſt Angelus qui (quaſi ſit كپان دار *Keppândâr*,) præeſt Bilancibus in *Ponte Judicii*, quas curat & benè cuſtodit, dum alter Angelus *Mihr* ſeu *Mihr-yezàd* eſt Inſpector ponderis ejuſdémque Judex, rem pro hac vel illâ parte determinans. Prætereà *Surûſh* eſt particularis Angelus hujus diei, qui præeſt quoque ſervis & eorum negotiis, (& omnibus aliis rebus quæ hoc menſis die occurrunt,) eóſque ſemper regit. In eo bonum eſt Pyréa adire, ibique preces fundere: nullum autem aliud negotium facere, ſi ſit alicujus momenti.

Dicto nomine *Surûſh* ſubinde intelligitur quiviſcunque *Angelus* in genere, ut etiam nomine امشاسپند *Amſhâſpand* ſeu امهوسپند *Ambûſpand*; qui linguâ Indicâ dicitur دبوته *Dabûta*. Aliquando hoc nomine *Surûſh* particulariter notatur جبرايل *Gabriel*, i. e. *Fortitudo Dei*, qui Arabibus habetur رقيب الليل *Rakîb AlLail*, i. e. *Cuſtos noctis*, utpote qui ſit Angelorum fortiſſimus. Is aliàs Arabibus audit الناموس الاكبر *Al Nâmûs Al Acber*, i. e. *Secretarius maximus*, qui ſc.

ſc. de præcipuis Dei arcanis participat, eáque in Commentariis deſcribit. Et eâdem de cauſâ in *Targum Jonathanis* ad *Gen.* V. 24, ipſe vocatur ספרא רבא *Saphra rabba*, i.e. *Scriba magnus*: & aliàs audit מיטטרון *Mitatron*. Alibi à Judæis diſputatur an *Mitatron* ſit *Enoch*, vel aliàs שר העולם *Sar ha Olàm*, i. e. *Princeps Mundi*? Eſt autem *Gabriel* ex eis qui perpetuò circumſtant Solium divinum, qui præcipuè creduntur eſſe Quatuor, ſcil. *Gabriel*, *Uriel*, *Raphael*, & *Michael*. Hujuſmodi ſunt qui generali nomine dicti ſunt כרובים *Cherubim*, i. e. *Propinqui* Angeli, qui ſc. Deo propiùs quàm alii accedunt: nam כרב *Charab* eſt i. q. קרב *Karab*, *appropinquare*, & כרוב ſeu קרוב eſt *Propinquus exiſtens*. Hinc in Libro *Turgj*. legitur, كروبيون فرشتگان نزديك *Cherubini ſunt Angeli propinqui*: & ſic *Echteri*, كروبين ملايكة وهم المقربون *Cherubini ſunt Angeli*, ſc. *ii qui propinqui ſunt* Deo. Ratione officii, de Gabriele in Libro *Turgj*. dicitur جبرايل فرشتهٔ وحي *Gabriel eſt Angelus Revelationum*, ut & *Dan*. IX. 21: de quo etiam *Ecteri* dicit, جبرايل ملايكة من مقربين وبر الو ملك آلتي يوز قناتي وار *Gabriel eſt Angelus propinquus*, *ſc. magnus quidam Angelus cui ſunt ſexcentæ alæ*; nempe ut hoc modo pernicior factus, Dei mandata velociter exequi poſſit, & Revelationes impertire. Gabriel is eſt qui ſolet ad magis honorificas miſſiones delegari, ut in Libro Danielis. Et in Novo Teſt. *Ego ſum Gabriel qui ſemper adſto in præſentiâ Dei*; quod dixit ad Beatam Elizabetham miſſus, ad Præcurſoris Johannis conceptionem annuntiandum, qui etiam poſt 6 menſes Immaculatam Beatæ Virginis conceptionem annuntiavit.

XVIII. Decimusoctavus dies eſt رشن *Rèſh*, quod eſt Angeli nomen, qui Indo-Perſis & Gilolenſibus رشن *Reſhn* ſeu رشني *Reſhni*, vulgò *Rúſhny*: nam vulgus in quamplurimis ſolent vocalem *Phatam* ut *u* aut *o* ſonare. Iſte Angelus creditur Adminiſtrator juſtitiæ: & præeſt negotiis hujus diei, in quo cum amicis converſari & iter ſuſcipere vetitum, ne exinde infauſta quædam eveniant. Sec. quoſdam huic Angelo commiſſum eſt ſupervidere totum Mundum, & omnes humanas actiones perpendere; & eorum quæ creavit Deus generalem curam in ſe ſuſcipere, & à Diaboli furore conſervare.

XX. Viceſimus dies eſt بهرام *Behrâm* ſeu *Bahrâm*, qui Angelus Viatorum & Itinerantium cuſtos, cui committuntur omnes res hujus diei. Is etiam præeſt rebus militaribus. Apud Indo-Perſas habetur

Coadjutor

Coadjutor τῦ *Erdibehischt*. Et cùm hoc nomine apud Persas denotari soleat *Mars* planeta cujus Orbis est tertius, Climatum (quibus præsunt Planetæ) tertio respondens ordine, is habetur مربي كشور سيوم *Climatis tertii Patronus* seu *Protector*. Is à colore etiam dicitur بخون *Bachûn*, *sanguineus*: unde *Behrâm* propter rubentem aspectum, Igni præesse creditur, & Persarum *Ignis sacer* vocatur *Ignis Martis*, ut suo loco dicetur. A *Behrâm* fit nomen بهرامه *Behrâma*, & Arabizatâ formulâ بهرامج *Behrâmagj*, i.e. *Rubinus* seu *Carbunculus*, quo etiam nomine vocatur *Salix-rubra* arbor, q. d. *Martialis* gemma & arbor: & eâdem de causâ etiam بهرمان *Behramân* eandem gemmam notat. Et hinc apud Arabes adoptatur Verbum بهرم *Béhrama*, *rubuit*. Et بهرم *Béhram* seu بهرام *Behrâm* sive *Behramân* est *Cnicus*, præsertim *Flos cnici* atque *Flos Isatidis* Indicæ.

XXI. Vicesimusprimus dies est رام *Râm*, i.e. ex vi vocis *lætus*, *hilaris*, *cicur*, *mitis*, *quietus*, quasi ab آراميدن *quiescere* ut volunt, quamvis *Eliph cum Medda* non soleat pati aphæresin. Apud Indo-Persas vocatur آرام *Arâm*, & habetur Angelus hilaritatem & mœstitiam dans hominibus: scil. reputatur Famulus τῦ *Bâhman*, & censetur præesse Operibus Servorum, & omnibus rebus ac negotiis hujus diei; in quo Iter non est suscipiendum nec aliquid fœnori dandum. Quin & رام *Râm* inter alia est i. q. روان *Revân*. Et رام بر زين *Râm ber zîn* est quoddam Pyréum. Indi in suâ Creationis historiâ quam perobscurè tradunt, ponunt tertiæ ætatis Mundi Instauratorem fuisse *Ram*; & sibi invicem benè precantes & salutantes clamant *Ram Ram*. Ab Hebraicâ significatione petitum videtur illud Hesychii, quòd Ῥαμᾶς sit ὁ ὕψιστος Θεός: sc. רם *Ram* est *Excelsus*.

XXII. Vicesimus secundus dies est باد *Bâd*, idem qui Indo-Persis & Gilolensibus vocatur گواد *Ghuâd* seu *Gowâd*, qui Famulus τῦ *Churdâd*. Cúmque *Bâd* significet *Ventum*, hoc censetur nomen Angeli qui præest Ventis, atque Connubio & Matrimonio, & conductui omnium rerum quæ fiunt hoc die. In eo bonum est Equos & alia Jumenta equitationi assuefacere, & novas vestes scindere ac induere.

XXIII. Vicesimustertius dies est *Dey ba-dîn* seu *Dey cum Dîn*. Præterquam quòd *Dey* sit nomen *Dei*, iste reputatur Angelus qui Famulus Dei, & qui præficitur huic Diei, in quo مغان وازمادى *Magi & Zamadii* seu *Azmadæi* Festum celebrant: nam est eorum Sabbatum. Hoc

Hoc die faustum est preces fundere ad expellendum malitiam Diaboli, & ad Liberos à Deo expetendum.

XXIV. Vicesimusquartus dies est *Dîn*. Sec. Indo-Persas, iste est Famulus τȢ *Isphendârmod.* Et cùm hoc nomine significetur *Religio*, iste censetur Angelus qui docet homines Legem Dei ut eam observent, eisque bonas notiones inspirat: atque huic Angelo demandata est custodia Calamorum scriptoriorum. Hoc die faustum est Pueros ad Scholam scriptoriam mittere, atque matrimonium contrahere.

XXV. Vicesimus quintus dies est اراد *Ird*, aliàs آرد *ârd*, seu آراد *Arâd*: estque nomen Angeli qui præest Religioni, & omnibus rebus hujus diei, in quo commodum est novas vestes scindendo formare eásque induere: sed in eo non convenit iter facere, nec de loco in locum migrare. Iste dies ejúsque Angelus apud Indo-Persas & Gilolenses vocatur ارشسنگ *Arshdsangh*, qui reputatur Famulus τȢ *Isphendârmod.* Dictus Angelus hominibus dat divitias & intellectum atque memoriam; & is est Dominus scientiæ, & ipsius est omnium creaturarum necessitatibus prospicere, ex infinito Dei thesauro ejus curæ commisso.

XXVI. Vicesimussextus dies est *Ashtâd*, Indo-Persis & Gilolensibus *Astâd*, quem reputant Coadjutorem τȢ *Murdâd*: & præficitur Aquis, & rebus ac negotiis hujus diei, in quo bonum faustúmque est Petitiones facere, & Eleemosynas dare, & vestes novas scindere, eásque primò induere.

XXVII. Vicesimus septimus dies est *Asomân*, i. e. *Cœlum*, sic dictum nomen q. d. آس ماننده *âs mânand*, i. e. *molæ similis* in quotidianâ gyratione & circumvolutione suâ. Est sc. *Cœlus* seu *Uranius*, & habetur nomen Angeli qui Indo-Persis est Coadjutor τȢ *Shahrîvar*, & qui præest mercaturæ, atque etiam mortuis, & conductui rerum hoc die tractandarum. Hoc die bonum est بنصرن ورشدن — nullum autem aliud opus facere aut tractare. Heic extat mendum in exemplari.

XXVIII. Vicesimusoctavus dies est زاميياد *Zamiyâd*, D. Gravio & Scaligero malè راميياد *Râmiyâd*. Aliàs autem apud Orientales subinde scribitur جمياد *Gjamiyâd*, & زمياد *Zamiyâd*, vel cum *Teshdîd* super *Ye*, *Zamîyâd*. Iste sec. Indo-Persas est Coadjutor τȢ *Mordâd*; est sc. Angelus qui præficitur terræ, & cui commissa est cura rerum hujus diei, atque custodia τῶν حوران بهشت *Hurâni behisht*, i. e. *Virginum*

paradisi. Harum quoque mentio fit in Libro *Sad-der*, unde constat reverà veteres Persas memorare tales metaphoricas, (non reales,) uti etiam faciunt Arabes Mohammedani, ut ex Alcorano patet. Videri quoque potest *Erdavirâph-nâma.* Hoc die faustum est semina serere, arbores plantare, & ædificia facere. Hoc nomen in Libro *Nim.* & aliis Libris subinde falsò scriptum reperi رامناد *Râminâd*, & راميان *Râmiyân*, &c. quod monendum duxi, ne aliquis seducatur.

XXIX. Vicesimus nonus dies est ماراسفند *Mârisphand*, seu ماراسفندان *Mârisphandân*, seu ماراسپند *Mârispand* sive ماراسپندان *Mârispandân*, vel مهراسفند *Mahrisphand* seu *Mahirâsphand :* tot enim modis legitimè scribitur. Sunt ex Indo-Persis, quibus *Mârisphand* habetur Famulus τȣ̃ *Isphendârmod*, seu *ipsa Bonitas* cum hominibus communicata, sc. Angelus qui bonitatem illis impertit. Iste Angelus præfectus est Aquæ & omnibus rebus hoc die gerendis. Isto die faustum est matrimonium contrahere & cum amicis considere.

XXX. Tricesimus dies est انيران *Anîrân*, pro quo in quibusdam Lexicis pessimè & vitiosissimè scribitur ايزان *Izân*, transpositis punctis scribarum lapsu, ut in aliis sæpè fit. Iste apud Indo-Persas reputatur Famulus τȣ̃ *Shahrîvar.* Estque nomen Angeli qui præest conjugio, & omnibus rebus hoc die gerendis. Sec. quosdam, præest pecuniæ & divitiis. Hoc die *Zerdusht* intravit in *Irân* seu Persiam, & venit primò in *Aderbayagjân.* Isto die præstat novas vestes scindere & induere, & ungues præscindere, & pecuniam fœnori dare.

Dictos dies mensis sequuntur 5 Dies Appendices suprà recensiti, qui hodie & à tempore *Gjelâleddîn* ab Astronomis rejiciuntur in calcem mensis *Isphendârmaz*, scil. in finem Anni *Gjelalæi* Persarum Mohammedanorum, quorum non est 5 Appendices ut Festivale tempus celebrare. Hi autem à solis Magis seu veteribus Persis celebrantur quasi in vetere Anno occurrentes in fine mensis *Abân*; idque dictis 5 diebus junctim adsciscendo 5 alios ultimos dies dicti mensis *Abân*, qui omnes simul (ut in *Ph. Gj.* dicitur,) faciunt ده روز *Deh-rûz* seu *Decendium*; quod in primo die Mensis *Azur* apud veteres excipiebat *Equitatio imberbis* superiùs descripta, idque loco τȣ̃ *Naurûz* recentiorum : nam *Naurûz* propriè sic dictum, tunc nondum erat notum. Appendicum itaque Festum decendiale accipiendum est tanquam in fine mensis *Abân*, scil. à 26 ejus die inclusivè : nam cum Appendicum Pentade (majoris solennitatis causâ) conjungebant aliam

ex

ex mense desumptam Pentadem: ab Appendicibus tamen solis (tanquam à præcipuis) denominatur Festum, idque propter gaudium feliciter finiti anni & completi quondam Operis Creationis 365 diebus seu uno integro anno absoluti. Nam in Libro *Sad-der* sextum Creationis *Tempus* dicitur fuisse in پنجی مزدیسنان *Pentade sacrâ* seu *Pentade Verbi Divini*, quippe quæ in Dei Verbo præscripta, hoc est, in Operibus *Zoroastris*.

Horum particularia nomina superiùs suo loco adducuntur. At quoad generalia nomina in Anno Solari, Latinè vocamus *Appendices*, quia in fine Anni veniunt tanquam Appendix. Apud Plutarchum istæ dies dicuntur Ἐπαγόμεναι *superinductæ*. Quo generali nomine apud veteres Persas vocati fuerunt *Appendices*, jam vides: & apud recentiores hodie vocantur دزدیده *Duzdîda*, *Furtivi*, seu پنجه دزدیده *Pengja duzdida*, i. e. *Pentas furtiva*, quia extra mensium ordinem quasi furtim & privatim anno appenduntur. Hinc de Persico Anno scribentes Arabes, istos dies مسترقة *Mustéraca* etiam *Furtivos* vocant. [Aliter autem Arabico nomine نسی *Nesi* intelliguntur Lunaris Anni intercalares dies, qui quasi per biennium *obliti* & *neglecti*, ad triennalem intercalationem reservantur.] Ut verò de Solaris Anni Appendicibus pergamus, hi apud *Chalîl Sûphi* Sionensem (quasi à primo horum die اهنود *Ahnavad*) vocantur اهوند *Ahvând*, in singulari collectivé: apud *Nim. Laud.* quasi in plurali اهوانداز *Ahvandâz* malè, pro اهواندان *Ahvandân*. Apud Alpherganium sat commodo nomine appellantur اندرجاهات *Andergjâhât*, quod magis Persicè dicendum esset اندرگاهان *Anderghâhân*, i. e. *intermedia tempora*, scil. inter veterem annum & novum.

Quinetiam præter supradictum nomen *Pengji Mazdiyasenân*, hi dies à veteribus dicti fuêre فروردگان *Phervardaghân*, & Arabizatâ formâ فروردجان *Phervardagjân*, & subindè فرورجان *Phervargjân*, atque فروردیان *Phervardiyân*, & پوردیان *Pûrdiyân* seu پوردگان *Pûrdaghân* sive فوردگان *Phûrdaghân*, vel Arabizat. فوردجان *Phurdagjân* seu فروردیجان *Phervardigjân*, quod nomen D. Golius à primi mensis *Phervardîn* nomine deductum putat, quia inter *Isphendârmaz* & *Phervardîn* intermedii veniunt isti Appendices in Anno Gjelalæo: at in

Anno veteri non item. Ideóque nisi ad solum recentiorem annum pertinuerit hoc nomen, illius conjectura non potest esse vera, cùm isti Dies *Phervardigján* venerint intermedii inter *Abân* & *Adur*, à mense *Phervardîn* procul disjuncti & remoti. Istos enim Appendices seu Adscititios dies propter supradictas rationes celebrabant veteres in fine mensis *Abân*, hoc tempus magni facientes, vestes meliores induendo, & lætitiam agendo & geniis indulgendo, largiore potu & delicatioribus cibis & fructibus epulas instruendo & festum agendo. In omnibus autem Festis diligenter observabant matutina tempora precum, priusquam gaudio habenas solverent, Templa adeundo & precando: & ditiores mittebant ad pauperiores *Munuscula* dicta داشن *Dâshen.* Ludos quoque publicos exercebant, inter quos erat گازه *Ghâza* seu *Oscillum*, variis etiam aliis nominibus appellatum: hocque non tantùm à pueris factum, sed à viris & fœminis, propter ventilationem quam affert in calidioribus illis regionibus. In hujusmodi Festivitatibus solebant etiam habere Poëtas & Fidicines & Comœdiarum Actores dictos سازنده *Sâzdnda*, quorum Remuneratio pro labore suo dicta est پارنج *Pârangj*, i. e. *Pedum labor*, sc. aliquot Nummi eis dari soliti. Antiquissimis temporibus (quando habebant Reges ejusdem Religionis,) hisce Ludicris aliquando adesse solebant Reges & Principes induti بساك *Basâk* seu *Serto* ex floribus, quod in omnibus diebus Festis & Nuptialibus Principes & Magnates induebant: ex quorum habitu etiam tunc erat پرگر *Perghèr* seu پرگار *Perghâr*, i. e. *Torques* seu *Collare* quod in colla sua, & aliquando in equorum suorum colla injiciebant. Erátque peculiaris quædam Saltatio seu Tripudiatio à Magis usitata, dicta دستبند *Destbend*, i. e. *manuum junctio* seu *commissio*, ubi junctis manibus choréam ducebant. Hæcque Saltatio alio nomine etiam dicta fuit پنجه *Pengja*, i. e. *Pentas* seu *Pentadium*, vel quia in dictâ dierum Pentade præcipuè exerceri solebat, vel quia *Pengja* etiam *manûs* seu *prioris pedis* significationem habet, ubi τῶν *pengja* conjunctio erat.

Festivale tempus & Festum ipsum seu Convivium in genere vocatur جشن *Tcheshn*, quod potiùs Medicum: nam antiquiore nomine Persico vocatur درون *Derûn*, atque ميزد *Meized* quod respondet τῷ משתה *Mishte* Ahasueri in Libro *Esther*, utroque notante *Compotationem* seu *Convivium vini*: & tale *Festum celebrare*, erat درون بشكفتن

Derûn

Derûn yéſhten. Talis etiam erat Babyloniorum *Σακία*, ſc. ساقية *Sakîa*, *compotatio* ſeu *propinatio*.

At præter ſuperiùs dicta Feſta ſtata & fixa, erat quoque Feſtum vagum ſemel quovis anno quando aliquis voluit pro lubitu faciendum. A Perſis in Indiâ fere quovis menſe fieri ſolet: ſed ſemel in anno non erat à quopiam negligendum. Hoc Convivium ſeu hæ Epulæ plurale habet nomen آفرینگان *Apherînaghân*, i. e. *Benedictalia* ſeu *Benedicendi Epulæ*, quas vocabimus *Parentalia*, quia hæ epulæ erant convivium in piam commemorationem Parentum & Amicorum defunctorum, quorum memoriæ benedicebant viventes, piam eorum vitam & felicem exitum recolendo. Si Romanorum apud Varronem vocem adhibere volumus, tales Epulæ vocari poſſunt *Manalia*, ſeu potiùs *Manialia*, in quibus Parentum & Conſanguineorum *Manibus* litari ſolebat. Nam Romanorum *Manes* erant defunctorum *Animæ* quæ poſt mortem & corporis diſſolutionem *manere* credebantur: unde *diis manibus* quædam ſolennia erant Sacra. Dictæ autem Perſarum Epulæ parentales præcipuè fieri ſolebant in diebus *Appendicibus*, quando defunctorum *Manes* è ſuis locis prodire credebantur, referente Cazvinio; يزعمون ان ارواح موتاهم تخرج فى هذه الايام من مواضع ثوابهم وعقابهم *exiſtimabant mortuorum ſuorum Manes* [ſeu *Spiritus*] *illis diebus prodire ex præmii & ſupplicii ſui locis*. Atque Præceptum in Libro *Sad-der* extans, *Memor eſto animæ patris & matris*, &c. vel huc ſpectare videtur, vel ſaltem ſpectabat ad aliam Solennitatem dictam شب غريب *Noctem peregrinam*, vel fortè *noctem peregrini*, in qua Panis & Dulciariorum Eleemoſynam primâ mortuorum nocte diſtribuebant propter Spiritûs eorum reunionem cum hominibus. Et talis in oriente conſuetudo comperta eſt ad hunc uſque diem durare, tam inter Armenos & reliquos Chriſtianos quàm inter Mohammedanos: ideoque *Sheich Saadi* in Libro *Guliſtân* memorat صدقهٔ گور پدرت *Eleemoſynam ſepulchri patris tui*, dum aliquem Filium de hac re alloquitur: nam ſuper ipſo ſepulchro diſtribui ſolent tales Eleemoſynæ, quæ videntur peculiari nomine Perſico vocari جربك *Gjerbek*, quod in *Ph. Gj.* exponitur, *Id quod in Eleemoſynâ datur pro Spiritibus mortuorum*, dum ſuper mortuorum tumulis Epulas ſtruunt.

Dicta eorum in hoc Capite opinio de Angelorum ſuper res inferiores

res Præfecturâ, apud alias etiam Gentes orientales obtinens, fundata fuit in Vet. Test. eorum Legislatori *Zerdusht* benè noto. Et idem agnoverunt Viri Sancti in Novo Test. ubi Angeli vocantur *Ministrantes spiritus pro iis qui sunt hæredes salutis.* Indo-Persæ credebant eos sibi opitulari contra furorem Diaboli, idque ab eis impetrabant, cum aliis aliquando necessitatibus quas Deus per eorum manum humano generi porrigendas & administrandas ordinavit. Sed in modo subinde errarint; cùm à Deo roganda essent talia, ut si ei placet, Angelos suos mittat: illi enim sine Domini missione, nihil agunt motu proprio. At (quamvis superstitiosa aliquando incautè admiscerent Persæ,) aliunde satis constat eos credere Deum in omnibus necessitatibus primò adeundum, & Angelos non nisi ex Delegatione aliquid facere solere, ut oportet Ministros qui sui Domini res promovere debent. Ideoque Zoroastris Præceptor Hostanes docebat, *Angelos veri Dei venerationi assistere, ut, nutu ipso & vultu Domini territi, contremiscant.* G. p. 275. Unde constat Persas eos non coluisse, nec credidisse quòd divinum aliquem cultum sibi exigerent.

Sunt autem Angeli ad nutum Domini sui, tam ad conservandum & juvandum, quàm ad puniendum & malum inferendum, ut in Conflagratione Sodomæ, & in Pestilentiâ tempore Davidis, &c. Talia autem omnia sec. missionem suam: nam Ἄγγελος est *missus* ab ἀγγέλλω, ut & Hebr. מַלְאָךְ *Mal'ach* à אלך *laac*, quamvis Radix hodie non sit in usu in ling. Hebraïcâ; sed in aliis vicinis linguis extat, ut in Æth. ubi ለአከ *láaca* est *misit, legavit,* & ላአኪ *lâ'ky* est *minister, famulus.* Et in ling. Arab. tam لأك *láaca* quam ألك *álaca* est *misit.* Et ut in Test. Novo, sic etiam in Veteri vocantur משרתים *meshârethîm, ministri, ministrantes,* ratione officii sui. Ut itaque eorum qualitates ex nominibus deductas persequamur, propter indesinentem curam & perpetuam in ministerio divino vigiliam nunquam dormiendo, in Libro Danielis vocantur עירים *Irîm, vigiles*; scil. *Vigil* seu sanctus aliquis Spiritus ad Danielem missus est à cœlo descendens. Hoc eodem sensu usurpatur dicta Vox in Chaldæorum Liturgiâ in Hymno, ܥܝܪܐ ܘܐܢܫܐ *Angeli & Homines te laudant Domine,* &c. Et quia præditi sunt plenitudine potentiæ ad exequendum voluntatem Dei, & omnia jussa divina præstandum, ideò à Davide *Psal.* LXXVIII. 27, emphaticè vocantur *Fortes,* quia omnium Creaturarum fortissimi: sic ibi legitur,

legitur, לחם אבירים *Panem fortium comederunt*, i. e. Angelorum hyperbolicè, quasi Angeli ederent, cùm reverà non edant. Apud Gjeuharium معقبات *Moakkibât*, i. e. *Succedentes* vocantur Angeli Diei & Noctis, quia successivis vicibus in perpetuum seinvicem excipiunt dicendo سبحان الله *Sobhâna lillâhi*, i. e. *Laudes Deo*.

Persæ tam veteres quàm Mohammedani credunt quemque habere suum Angelum custodem, seu potiùs duos, bonum & malum; idque à pueritiâ, nam ex dicto Christi, Infantes etiam suos Angelos habent. De Angelis particularium hominum docet id de Jacobo, *Angelus meus*; de Petro, *Est illius Angelus*; cum plurimis ejusmodi aliis. Præficiuntur etiam multò magis Regionibus Archangeli, (quamvis jam cessante Revelatione, de eâ re nunc sileatur,) ut in Libro Danielis X. 13, 20, 21 legitur de Angelo regni Persiæ & Græciæ, & de *Michaele Principe Israelitarum* seu *Judæorum Custode, qui unus ex præcipuis Principibus*, sc. primi ordinis: *Principum* enim honorifico Titulo decorantur. De Michaele apud *Ecteri* legitur, ميكائيل اسم ملك من المقربين *Michael est ex Angelis propinquis*, sc. ex Cherubinis. Is Persicè vocatur بشتر *Beshter*, & creditur Alimentum populo suppeditare: sic Turgj. Arabs, ميكائيل فرشتة روزيها *Michael est Angelus alimentorum* seu *demensorum diurnorum*, sc. qui alimentum & annonam omnibus suppeditat ex infinito Dei Thesauro. In Targum ad *Exod.* XXIV. 1, vocatur סרכן חכמתא *Præfectus Sapientiæ*, sc. sapientum, qui & multa sapit: sed nil præscit nisi quid velit Deus, prout decet Servum. De eo legitur in *Targum* ad *Psal.* CXXXVII. 7, מיכאל רבה דירושלם *Michael est Princeps τῆς Jerushalem*: & ad *Cant.* VIII. 9, מיכאל רבהון דישראל *Michael Magister* seu *Præceptor Israelis*, vel aliàs *Princeps* seu *Dux Israelis*. Cùm itaque constet *Michaelem* semper fuisse Judæorum & Israelitarum Angelum, eorumque Ducem & Principem qui illorum curam gerebat, haud multùm dubitabitur quin is ipse fuerit qui luctabatur cum Jacobo, & qui innominatus in Vet. Test. toties apparuerit. Regnorum itaque Mundi Invisibiles Principes fuerunt & adhuc sunt Archangeli dicti *Cherubini* seu *propinqui*, cum quibus junctim numerari solebant *Seraphini*, ut in Psalmo legitur; qui videntur sic dicti, quasi *Ardentes* seu *Flammantes* tot igniculi seu flammulæ, ut alibi in Psalmo, *Facit Angelos suos spiritus, & ministros suos Ignem flammantem*. Hi à plerisque habentur distinctus Angelorum ordo: sed cùm Epithetorum combinatio solet esse

eſſe exegetica, probabile videtur *Cherubim & Seraphim*, unum tantùm eundemque Angelorum ordinem denotare. Cúmque perpetua ſit Regula, quòd Heb. ש *Shîn* in ling. Chald. mutetur ת *Thav*, probable eſt quòd Heb. שרפים *Seraphim* à Labano & Chaldæis dicti fuerint תרפים *Teraphim*, quorum quidem Angelorum Imagines fingere geſtiebant veteres Chaldæi. Hocque de *Seraphim* colligi poſſe videtur ex eo quod habet *Turgjemân Arabs*, اسرافين فرشتة صور *Iſraphîn ſunt Angeli Figurarum* ſeu *Imaginum*, ſc. Seraphini ſunt quorum Imagines formari ſolent.

Judæi non fuerunt minimi in aſſignandis Angelorum Officiis. Apud eos נקיר *Nekîd* erat Angelus qui Cibis præerat, & Panis cuſtodiæ præfectus. Et שברירי *Shabrîri* (quaſi à *Shab* ſeu *nocte*) erat Angelus *ſcotomatis*: ארגניטון *Argeniton* præficiebatur *Balneis*: יורקמו *Yorkemo* erat præfectus *Grandini*. Alii ſunt יוהך *Yûhak*, & סנדלפון *Sandálphon*, & טנדריאל *Tandariel*, & גזרדיא *Gazardaia*. Ex majoribus erat אוריאל *Uriel* Archangelus, qui (2 Ezdr. IV. 1, 36,) collocutus eſt cum Ezrâ.. Talis etiam erat סוריאל *Suriel*, (ſeu potiùs שוריאל eodem ſono,) aliàs dictus שר הפנים *Sar happanim*, i. e. *Princeps facierum* ſeu *Præſentiæ*, quia ſemper coram Dei facie & præſentiâ, in ejus conſpectu præſtolans & miſſionem expectans. Volunt enim quòd ſic dictus fuerit, quòd coram Deo continuò verſetur, & ſit חשוב לבוא המלך *dignus verſari in conſpectu Regum*, ut ſit à Deo Legatus ad Reges & Principes, ut legitur in *Berachoth* fol. 51. 1. Item עוזיאל *Uzziel* & ejus Socius שמחזאי *Shámchazai*, ſunt Angeli qui deciderunt ex Cœlis, & commixti cum hominibus, genuerunt Gigantes. Proh nugæ! Et לילה *Láyela*, q. d. *Nocturnus*, erat Angelus præpoſitus conceptui & partui. In Talmude legitur, *Is accipiens guttam, eam ſiſtit coram Deo & dicit, O Domine Mundi, gutta iſta quidnam erit? fortis an debilis, ſapiens an ſtultus, pauper aut dives? Sed non dicit, Juſtus an improbus?* Rabbini volunt לילית *Lîlîth*, q. d. *Nocturna*, eſſe *Strigem* ſeu *Dæmoniſſam* ſive *Lamiam* nocturnam, quæ Infantes rapit & occîdit. Unde Judæi (præſertim per Germaniam) circa Lectum puerperæ & in 4 parietibus Cubiculi in quo puerpera cubat, cretâ ſolent ſcribere אדם חוה חוץ לילית *Adeſto Adam & Eva, ſed foràs eſto Lîlîth*. Adſcribunt etiam tria nomina Angelorum qui Medicinæ & hominum curationi præficiuntur, qui סנוי *Senoi*, סנסנוי *Senſenoi*, & סמנגלוף *Sammângaloph*. Eandem opinionem de Strigibus habuêre Latini. Loca adduxit Clariſſ. Buxt. quem videas.

Hæc

Hæc ſufficiunt monſtrare Perſas non fuiſſe ſolos qui Angelorum Miniſterium crediderunt, & peculiaria eis Officia aſſignârunt. In Talmude Hieroſolymitano in *Roſh ha Shana* prope initium, ſcriptum eſt, *Nomina Menſium & Angelorum aſcendiſſe cum Judæis ex Babyloniâ*, ut גבריאל *Gabriel*, מיכאל *Michael*, אייר *Iyâr*, ניסן *Niſan*, &c. Quibus verbis inſinuatur Judæos à Chaldæis & Perſis talia didiciſſe.

Sed ut ſuprà dictum, quòd *Michael* fuerit Princeps Judæorum, petitum eſt ex *Dan.* XII. 1, *Michael magnus Princeps qui ſtat pro filiis populi tui.* Et alibi, *Michael Princeps veſter:* à cujus partibus etiam ſtetit *Gabriel*, qui ad Chriſti nativitatem prænuntiandum miſſus, dicit, *Ego ſum Gabriel qui adſto in præſentiâ Dei*, ut eò meliùs Annuntiationi ſuæ fidem facere poſſet. Is erat *Dan.* X. 12, 13, innominatus Angelus qui (uti colligitur ex *Dan.* VIII. 16, & IX. 21,) veniebat conſolaturus Danieli, eique prædicturus quid eveniret in ultimis diebus; quod citiùs fecerat, niſi quòd Princeps regni Perſiæ ei reſiſtebat 21 diebus ſeu annis. Sed in ſubſidium ejus veniebat *Michael* unus ex Archangelis, qui ex Judæorum ſententiâ, ſunt 4; & ex *Apoc.* videntur eſſe 7, ſcil. *7 Angeli cum 7 Phialis divinæ vindictæ, & 7 Spiritus Dei ſicut tot Lampades coram Throno.* Et dictus ille numerus expreſsè docetur *Tob.* XII. 15. At cùm egreſſus eſſet *Michael*, en Princeps Græciæ veniebat, contendens ut Græcis ſubjugarentur Judæi. *Gabriel* autem (*Michaelis* conſors & Socius,) manſit cum Principibus (qui vocantur Reges) Perſiæ; ſcil. contendens & altercans cum illis Angelis causâ Judæorum: nam omnium Regionum Principes ſeu Angeli ſociati ſunt contra Judæos & eorum Principem, uti conſtat ex ultimo verſu dicti Capitis, *Nemo firmiter tenet mecum in hiſce rebus, niſi Michael Princeps veſter.*

Quis fuerit Angelus Imperii Perſarum, expreſsè non docetur. Sed ſi conjecturæ locus, videatur fuiſſe רפאל *Raphaël*, qui miſſus (ſecundùm nominis ſignificationem) ad *ſanandum* Tobiam & uxorem, *Tob.* III. 17. Iſte Angelus videtur Perſiæ & Mediæ præfuiſſe, non tantùm quia miſſus eſt ad deducendum in Mediam Tobiam juniorem ad Raguelem in Ecbatanis, ſed & quia agnoſcit ſe aliàs in Medicâ regione verſatum fuiſſe, quòd aliquando commoratus fuerit apud Gabaëlem in Rhagis in Mediâ, & rurſus apud eundem diverſatus eſt *Tob.* IX. 5. Et profitetur ſe longè antehac occupatum fuiſſe in Mediâ apud Tobiam ſeniorem, in memoriam afferendo Preces ejus apud Sanctiſſimum, dum clanculùm ſepeliebat ſuos populares mortuos

quos in irâ suâ interfecerat Sennacherib, cui Tobias erat Oeconomus. Adeò ut haud multùm dubitetur quin is fuerit Angelus qui istius regionis res curabat. In hac itaque expeditione Raphaël defunctus est tantùm eo quod erat illius Provinciæ & ad illum ex officio propriè pertinebat, ut *Tob.* V.4,6: & V.12, iste vocavit se *Azariam*, ut specie tenùs satisfaceret Tobiæ. Sed quis fuerit, planè tandem agnoscit *Tob.* XII. 15, *Ego sum Raphaël unus ex septem Angelis sanctissimis qui Deo offerunt Preces Sanctorum, & qui intrant & exeunt in conspectu Gloriæ Sanctissimi.*

Ex supradictis *Gabrielis* verbis constat, omnium regionum Angelos fuisse Bonos, quia *Gabriel* supponebat eos debere esse ab ejus partibus, quamvis non essent: nam id omninò supponi nec potuit nec debuit de Angelis malis ut se sociarent cum *Gabriele*, nec ut is id pateretur. Absonum itaque imaginari Persas aut ullos alios qui semper agnoverunt Deum, positos fuisse sub dominio mali Angeli, quamvis Princeps eorum pugnabat cum *Gabriele*. Omnis ergo durabilis Præfectura, est bonorum Angelorum, non autem malorum: nam Deus nunquam præficit Diabolum alicui Regioni. Deus quidem pro tempore permittit Diabolo punire, ut in casu *Jobi*. Et alibi minatur, *Mittam Angelos malos inter eos*, ab effectu sic vocando Angelos bonos rei malæ nuntios & ejusdem executores, ut in destructione Sodomæ & Peste Davidicâ, &c. ad puniendum pro brevi tempore. Tales erant 4 Angeli alligati in flumine Euphrate *Apoc.* IX. 14. Nam bonorum Angelorum sæpè fuit mala missio, ut *Apoc.* XV. 6, *Septem Angeli è templo Dei egressi sunt cum 7 Plagis.* Tales sunt Angeli Perditores, ab officio sic dicti. Et quamvis hæc essent tantùm in Visione, Visiones semper repræsentabant res possibiles & quæ veræ esse possent.

Quid autem sentiemus de bonorum Angelorum inter se dissentione? Videntur quidem contra seinvicem pugnare (i. e. disputare) sub diversis Missionibus; ubi quisque suam tuetur Missionem, donec veniat Dei tanquam supremi Judicis Decisio & definitiva sententia. Grotius dicit, *Quod veniente Christo, sublata est ista Angelorum inter se contentio.* Sed ubi ejus opinio fundetur, non constat. Nec opus est ut tollatur talis eorum contentio, cùm non sit hostilis, sed tantùm amicabilis disputatio seu altercatio, cujus necessitas & usus hodie est æquè ac olim fuit. Et quamvis hoc imperfectionem arguat, nemo miretur: nam cùm Angeli sint Creaturæ, non possunt esse æquè perfecti ac eorum Creator: sed planè videntur suas habere imperfectiones,

fectiones, uti colligitur ex primo eorum peccato & lapſu; & ex *Job* IV. 18, *Non confidit miniſtris ſuis, & Angelis ſuis imputat ſtultitiam.* Cúmque naturâ ſuâ non ſint tantùm peccabiles, ſed & verè peccaminoſi, & hodie æquè ac olim inobedientiæ & contumaciæ capaces, non eſt cur diffidamus poſt primum lapſum rurſus cecidiſſe alios, & hodiè etiam dari labentes & lapſuros. Hæcque omnia tam ad præcavendum mixtum aliquem in cœlo ſtatum, quàm ad præſtitutam hujus Mundi conſtitutionem ex bono & malo mixtam obtinendum; quam ſapientiſſimi Creatoris prævíſio duxit neceſſariam. Hæc ſunt problematicè dicta. Nam ut non innotuerat nobis Lapſus primus niſi per divinam revelationem, ſic nec abſque eâ poſſumus eſſe certi de Lapſu aliquo ſecundo.

CAP. XXI.

De veterum Perſarum Legiſlatoribus. De Eccleſiæ primitivæ & orthodoxæ Religionis ſtatu: atque de Hæreticis & eorum Hæreſibus ac Sectis, ubi de Manete, Mazdek, &c.

QUibus aliis nominibus vocatus fuit *Abraham* Perſarum Patronus & Legiſlator primus, ſuperiùs dictum eſt. Quamvis verò ſuam Religionem ſoli Abrahamo acceptam referre prætendant, conſtat eos poſteà habuiſſe plures diverſis temporibus Legiſlatores, ſed qui fortè Interpolatores potiùs dici meruêre. Miſſis itaque temporibus quibus Perſæ & Medi fuerunt Exarchia Aſſyriorum per plus quàm mille annos, de quibus temporibus nihil ſcimus, properamus ad initium Monarchiæ Medicæ, quando excuſſo Aſſyriorum jugo, veteris Religionis ſtatus renovari cœpit, Inſtauratore primo Medorum Rege كيومرس *Keyomdras*, cujus Dogmatum reliquiæ ex Shahriſtanio infrà in medium adducentur. Is itaque erat vetuſtiſſimus Medorum Rex, Regni & Religionis Inſtaurator ſemper memorabilis, cujus nomen in modernioribus Libris eodem ſono ſcribitur كيومرث: nam lit. ث apud Perſos ſonat ut *s*. Hoc nomen (quaſi eſſet ܚܝ ܐܡܪ *Chaiomer*,) apud *Chondemîrum* Perſam prorſus ineptè tanquam ex linguâ Aſſyriacâ exponitur زنده گويا *Vivens qui loquitur*. Ab eo veterum plurimi amabant vocari *Keyomarſii* ſeu *Keyomarſitæ* ſive *Keyomarthitæ*.

Apud Persas in Indiâ degentes aliud celebratur nomen Legislatoris, quem dicunt fuisse *Primum*: qui itaque fortè fuerit idem cum præcedente, quamvis alio nomine vocetur پوريودكشنگ *Poreodeké-shangh*, sub quo agnoscunt se habuisse Religionem in multis diversam ab eâ quam reformatam eis posteà tradidit *Zerdúsht*.

Igitur post prædictum *priorem*, Legislator proximus fuit زردشت *Zerdùsht*, qui ab iis itaque habetur & appellatur امام آخر در ملت ابراهيم *Antistes posterior in Religione Abrahami*. Iste floruit & (ut fidem mereretur,) prophetiam jactitavit tempore *Darii Hystaspis*, cui suas opiniones & in Religione reformationes credendas & admittendas propinavit, & illas ei tandem obtrusit. Is itaque receptam tunc Religionem in multis à Sabaismo repurgavit, & novos Ritus & Cæremonias condidit, & hoc modo Hystaspi tradidit Reformatam; quam ad hodiernum diem immutabilem retinent, eum ut Prophetam, & ejus Opera ut Sacra sua Biblia (fidei & morum Regulas continentia,) æstimantes, & ut inæstimabile κειμήλιον conservantes. Is ab *Olugh Beigho* & Abu Mohammed Mustapha decoratur Titulo حكيم *Docti* seu *Philsophi* atque *Mathematici*, qui multos Libros scripto consignavit in veteri Linguâ Persicâ & in vetusto charactere, quos Persis ut perennia suî Monumenta reliquit: eos enim Libros tam sacros æstimant & laudibus efferunt, ut pro Verbo Dei habeant: & quamdiu in Orbe aliquis de veteri illâ Gente superest, illi Libri non intercident. Is itaque primitivam Magorum Ecclesiam pacatam reliquit, quæ diu inconcussa mansit.

At posteà irrepserunt aliquot Innovationes partim per Alexandrum Magnum & partim per alios: & tandem Regi *Ardeshîr Bâbecân* circa ducentis post Christum annis suborta sunt quædam in Religione Dubia. Unde ne Religio intercideret, & ut Rex in orthodoxiâ contineretur, ei satisfacturus surrexit alius Persarum Legislator ultimus, cui nomen ارداويراف *Ardâvirâph*, seu ut illi sonant, *Erdâvirâph*, qui aliquando disjuncto nomine, vel *Erdâ* vel *Viràph* subinde dici solet. Iste Rex fuit Religionis Zerdushti Assecla illiúsque Fidei Defensor publicus. Sed cùm quædam dubia & scrupula de futuro statu privatim ei suborirentur, ad eorum solutionem convocavit totum regni sui Clerum (vel potiùs Præsules) ad Concilium generale, & convocandi causam coram omnibus declaravit, prout sequente modo in dicti Legislatoris Libro traditur;

Cùm

چو پيش تخت شد انبوه دانا	*Cùm coram Solio esset multitudo Doctorum,*
بديشان گفت شاهنشاه دانا	*Eis dixit Rex Regum prudentissimus,*
كه آن ديني كه يزدان گفت زردشت	*Eam Religionem quam Deus dictavit Zeratushto,*
بدان دين گشت شاهنشاه هم پشت	*(Cujus etiam Religionis Rex fuit sustentator,)*
نمايند آن بمن تا شك ز گيهان	*Demonstrent eam mihi, ut Dubium è Mundo*
كنم دور وپذيرم دين يزدان	*Procul arceam, & Dei Religionem amplectar.*
همي خواهم كه زآن برهان نمايند	*Cupio ut mihi demonstrationem afferant,*
حقيقت بر همه گيهان نمايند	*Et veritatem toti Orbi demonstrent.*
چو شاهنشاه بگفت اين موبدان را	*Cùm Regum Rex hæc Præsulibus dixisset,*
فرستادند ايشان همه قاصدان را	*Ipsi emiserunt omnes Cursores*
بهر جاي كه موبد بود ودستور	*Ad omnem locum ubi fuit Præsul aut Antistes,*
اگر نزديك وگر بودند از دور	*Sive prope essent sive procul remoti:*
خبر دادند از آن گفتار وكردار	*Notitiam dederunt Factorum & Dictorum,*
بدان حالت همي جستند شان بار	*Eo momento quæsiverunt sibi viam.*
چو بشنيدند آن مردان سبك راه	*Quando hoc audiverant viri leviter euntes,*
بياوردند دستوران را سوي شاه	*Adduxerunt Præsules ad præsentiam Regis:*
همان دانا كه بودند اندر عالم	*Tot inquam Doctos qui erant in Mundo,*
زتخم موبدان وهيربد هم	*De semine simul Præsulum atque Sacerdotum.*
بدرگاهي شه از دستور وموبد	*Ad Aulam Regis Præsulum atque Antistitum*
بيامد چل هزاران از رد	*Venerunt quadraginta millia, qui Sapientes.*

Ista Præsulum seu Antistitum Synodus Paradisi & Gehennæ statum ad Regis satisfactionem fusè repræsentandum curarunt, ut in Libro *Erdâvirâph-nâma* (unde hæc descripsi,) prolixiùs docetur. Persarum Sacerdotes in Indiâ hanc dictam historiam paulò aliter sequente modo narrant: *quòd* scil. *dictus Rex Ardeshîr de aliquot rebus magni momenti in Religione consulturus, omnes sui regni Præsules ad generale Concilium convocavit, numero* 80000, *è quibus rursus selegit* 40000, *ex*

his rursus 4000, ex quibus 400, ex his 40, è quibus 7 ut omnium sapientissimos sibi selegit. Et inter hos Septem, invenit alicujus Destûr seu Præsulis filium nomine Erdâvirâph, qui ab utero fuit moribus probus & à mali imputatione prorsus immunis. Hunc Rex pro Religionis suæ Reformatore assumpsit; cùm quædam in sui temporis Religione ei non arriderent, nec tamen novam Religionem nisi à cœlo deductam amplecti voluit. Illum itaque ad cœlum ascendisse (seu potiùs in ecstasin cecidisse) hoc modo tradunt: sc. *Corpore benè loto & novis vestibus induto, is super mensâ mundo linteo opertâ dormitum ivit, postquam reliqui sex Præsules vini soporiferi tria vitra ei propinâssent. Deinde alio mundissimo linteo opertus dormiens, ecstasin passus est, quo tempore Anima è corpore exivisse credita. His factis, Rex corporis ejus custodes assignavit 6 illos Præsules, cum quibus & ipse in propriâ personâ adfuit. Istis interim per 7 integra Nychthemera cum jejunio juxta eum orantibus, post dictum Septendium Animâ ejus in corpus redeunte evigilavit,* & (enthusiasmo imprægnatus) *dixit se fuisse apud Deum; & narrando quanta mirabilia in altero Mundo vidisset, accersivit Scribam qui omnia scripto consignavit.* Sic illi. Et profectò mira & penè incredibiles sunt istiusmodi apud eos potionum effectus, de quibus fortè aliâ occasione plura.

Videtur itaque Zerdushti Religionem multis mutationibus & innovationibus penè labefactatam fuisse, &, ut restitueretur, Sacerdotes hanc excogitasse artem quâ Rex delusus putaret veteris Religionis Confirmationem à cœlo ratam. Nam in Libro *Shahnâma-nesr* quem possideo, in dicti Regis Vitâ narratur, *Quòd Ardeshîr Babecân Alexandri Magni Ordinationes incassans, Gushtaspis Sectæ tolerationem concessit: & Zerdushti Religionem renovaturus, à Magorum Præsulibus & Sacerdotibus postulavit Miracula, quæ præstiterunt. Ea itaque videns Rex, Zerdushti Religioni fidem adhibuit, & alios omnes ad eandem amplectendum coëgit.* Deinde in eodem Libro in Vitâ *Shâbur* memoratur, *Quòd quando in regno inauguratus esset Ardeshîr, ipse Rex à Magorum Præsulibus miracula postulavit; quæ cùm præstiterant, tunc Erdavirâph per totam Septimanam pro Religione argumenta proferens, omnia quæ de Gehennâ & de Paradiso vera sunt, in medium adduxit, & miracula etiam patravit: unde aliqui ejus Miraculis fidem adhibentes, ipsius Religionem amplexi sunt; dum alii fidem ei non adhiberent, dubitationem & scrupulum tunc adhuc retinentes; quorum numerus erat* 80000 *hominum. Cùm autem Rex Shâbur ad Solium regni Persidis evectus*

evectus esset, Præsules & Sacerdotes Religionis statum intelligentes, eum de hac re certiorem fecerunt. Et tum Rex ab omnibus Præsulibus & Sapientibus postulavit ut omnem dubitationem tollerent, ita ut homines indubii facti, rectam Religionem in pedes erigerent. Tum surgens quidam Præsul dictus Adurabâd Mahrâspband, in se suscepit, ut si Rex juberet, ille omnem dubitationem & scrupulum removeret. Rex quæsivit quomodo id facturus esset? Ea (inquit) *quæ Erdavirâph de Gehennâ & Paradiso in medium adduxit, ego ulterius explicabo, & à capite ad pedes nudus sedebo, dum* 18 *libras liquefacti æris in corpus meum fuderint: & quando illud æs instar ignis ardentis in corpus meum ex catino effundunt, si corpus meum vel in uno aliquo loco indiguerit emplastro, tunc omnia quæ Erdavirâph dixit, reputabuntur falsa. Sed si ne unus in me pilus aduratur, tum omnia reputabuntur esse vera. Omnes itaque isto Experimento contenti sunt. Tum Adurabâd Mahrâsphand qui ex Erdaviraphi familiâ fuit, nudato corpore sedebat, dum* 18 *libras liquati æris ad instar ignis ardentis in corpus ejus fuderunt: quo facto, ne pilus quidem in membris ejus læsus est, nec ullus in corpore ejus locus emplastro opus habuit. His factis, omnis dubitatio sublata ac amota est, & universi hanc Religionem amplexi sunt.* Hoc modo iste dictus Religionis Confirmator, in eâdem etiam quasi Legislator haberi debet.

Præter supradictos in Religione Legislatores, memoratur celeberrimus quidam Magus dictus *Zavâghâr* seu *Zhavâghâr*, de quo nihil peculiare memoriæ proditum est, nisi quòd in hac Religione fuit *Antistes maximus:* sed quo tempore floruerit, & an aliquod monumentum suî scripto consignatum reliquerit, non dicitur. De eo *Rustemi Epitomator* Turcicè refert, زواغار كشيشلر ارا سنده مشهور بر كشيشدر *Zavâghâr inter Sacerdotes celeberrimus quidam Sacerdos fuit.* Apud alios زواغار نام مغيست از مجوسيان *Zavâghâr ex Magusæis nomen cujusdam Magi est.* In Libro *Halîmi Persico* legitur Turcica explicatio, ژواغار اوده طپان كافرلر اچنده براولو امامك آديدر *Zhavâghâr inter Ignicolas infideles est alicujus magni Antistitis nomen.* Sic ut vides, iste Mohammedanus Scriptor non satis decenter memorat religiosissimi Magi nomen, quod suprà monuimus expectandum. At Lector heic monendus est, quòd ut pleraque MS Lexica Persica Scribarum erroribus scatent, sic in hoc loco insignis est Scribæ ignorantia & incuria, ubi in Libro *Nim. Sion.* in hacce explicatione pro امام

Imâm,

Imâm, Antistes, legitur ايام *Ayâm, dies* in plurali, sine sensu commodo: & hinc *Rustemus* in suâ Explicatione legit, براولو گوديمن *est magnus quidam Dies,* sc. Festus: pro eo quod debuerat legisse براولو امامن *est magnus quidam Antistes.* Et tamen erroneam illam Interpretationem secutus est D. Golius per lit. G. citatus in Castelli Lexico Persico erroribus scatente.

Hoc modo antiqua Religio per *Erdavirâphi* & Sacerdotum prudentiam & astutiam, restituta fuit, & super veteri fundamento stabilita. Sed ut in plerisque regnis Ecclesia haud solet esse diu tranquilla ejusque Pax durabilis, quin ab Innovatoribus & Hæreticis & Diaboli instrumentis sæpiùs turbetur; sic fuit in istâ Magorum Ecclesiâ, cujus status haud diu solebat manere pacatus, quin ab improbis hominibus & Sectariis tanquàm è Tartaro pullulantibus turbaretur. Nam hæc Ecclesia non fuit diu quieta, antequam dictum Regem *Shâbur* ad Hæresin seduceret ac pelliceret *Manes* Persa, in eorum Libris dictus ماني نقاش *Mâni pictor*: nam talis fuit professione suâ; à quo nomine denominatus est مانوي *Mânavi, Manichæus,* seu in plurali مانويون *Manaviyûna, Manichæi.* Ille apud *Ibn Shahnam* historicum Arabem vocatur ماني الزنديق *Manes Saducæus*: apud *Shahristanium,* ماني بن فاتن الحكيم *Manes Ibn Phaten Doctus* seu *Philosophus.* At pro *Phâten* legendum *Phatec*: nam Pater fuit Πατέκιος, & Mater Κάῤῥοσα. Iste Hæreticus voluit esse Legum novarum in Religione Lator ex Libris hæreticis unde hausit virus suum lethale, præsertim ex Scythiani Evangelio & aliis, de quibus posteà. Istius Religio (inquit *Shahristâni*) media fuit inter eam Dualistarum & eam Magorum; ego addam, & inter eam Christianorum.

Epiphanius docet, quòd istius Hæresis Sator primus fuit *Scythianus* vir literatus, qui scripsit 4 Libros, quorum unum nuncupavit *Evangelium.* Hujus Opiniones & Libri posteà derivati sunt ad *Terebinthum*; qui in Persiam concedens, ut meliùs celaretur transtulit nomen suum in *Buddam* (rectiùs بطم *Butm* seu *Budm,*) *Terebinthum* significans. Iste autem ab alicujus domûs tecto præceps ruens (dum miraculum jactaturus esset, ut fecerat etiam *Scythianus,*) miserè periit. Unde tam dictæ Opiniones quàm Libri hæreditario jure cesserunt huic *Mâni,* quem Epiphanius dicit seipsum hoc nomine donâsse à מאן *Mân,* quod Babylonicâ Linguâ est *Vas,* quasi insinuaret se esse

esse selectum Vas ad bonum opus destinatum: quòd autem verum ejus nomen fuit *Cubricus*, vel ut D. Augustinus habet, *Urbicus*. Verum quidem est, quòd in linguâ Assyriacâ & Chaldaicâ מאן *Mân* seu מנא *Manâ* (Syris sonat *Mono*,) sit *Vas*. Sed cùm dicente Epiphanio, is fuit genere Persa, cur ejus nomen petatur ex linguâ Chaldaicâ potiùs quàm ex Persicâ, non scio. Cùm itaque in omnibus Arabum & Persarum libris constanter vocetur ماني *Mâni*, hoc verum ejus nomen Persicum fuisse tutò credamus. Hinc Græcis & aliis vulgò audit Μάνης.

Utcunque tamen fuerit, impius iste *Mâni*, cùm esset professione Pictor, impiorum Dogmatum suorum Librum (ut speciosior appareret oculis, & eo nomine multò gratior esset,) eleganter quà potuit depinxit, & varii generis picturis ornavit & decoravit, & Persicè illum vocavit ارتنگ *Ertèngh* seu ارژنگ *Erzhèngh* sive ارچنگ *Ertchengh*, vel abbreviatè چنگ *Tchèngh* & تنگ *Tengh*. Quia verò Manetis picturarum Liber dicebatur *Tengh*, inde apud Persas hoc nomen translatum est ad quemvis alium picturarum Librum, sive Zeuxis sive aliorum. Hinc in Libro *Pharh. Gj.* legitur تنگلوش *Tenghi-Leux* & تنگلوشا *Tenghi-Leuxe*, perperam, pro eo quod rectiùs legi debet تنگزوش *Tenghi-Zeux* & تنگزوشا *Tenghi-Zeuxe*, i. e. *picturarum Liber Zeuxis*. Sic enim ibidem exponitur تنگزوش نگار نامهٔ نقاش روم *Tenghi Zeuxis est picturarum Liber pictoris Græciæ*, scil. Europæi; prout ارتنگ نگار نامهٔ نقاش چين *Ertengh est picturarum Liber pictoris Chinæ*, scil. Asiatici. Apud Rustemi Epitomatorem legitur, چگل نگار خانهٔ چين يعني اول بتخانه كه چين مملكتنده ماني استاد نقش اتمشدر *Tchighìl est picturarum domus Chinensis, scil. illud Delubrum quod in regno Chinæ Manes Magister pinxit.* Quod autem dicunt de Chinâ, intelligendum est de *Turkistân* ubi Manes commoratus est. Et ibidem est alia Ecclesia dicta غلبيله *Ghalbîla*, quam Manes picturis ornavit. Et ibi est urbs *Tchighîl*. Ille enim nunquam fuit in Chinâ. Ut autem nefandum ejus انگليون *Enghelion* seu *Evangelium* ex nomine distinguatur ab Evangelio Christi, Persæ docent, quòd ubicunque *Christus*, *Christianus*, *Crux*, *Zona*, *Syrus*, aut similia cum eo nomine commemorantur, ibi intelligendum est Christi Evangelium. At ubi cum illo

nomine commemorantur *Pingere*, *Pictura*, *Rosa*, *Tulipa*, aut colorum varietas, ibi intelligendum est Manetis Evangelium pictum, seu *Ertèngh*, sc. picturarum Liber in quo Dogmata sua & Revelationes scripsit, unde suum venenum hoc modo fucatum hominibus propinavit.

Hujus Hæretici historiam prolixè narrat Epiphanius, quem videas: nolo repetere. *Shahristâni* in Libro *de Religionibus Orientis* de eo refert, *Mâni apparuit tempore Shâbur filii Ardeshîr, & occidit eum Behrâm filius Hormuz filii Shâbur. Ille Amplexus est Religionem inter Magismum & Christianismum, asserens prophetiam Christi, sed non asserens prophetiam Mosis. Mohammed Ibn Harûn dictus Ibn Isa Al-Warrâk dicit, Originitùs fuit Magusæus agnoscens Sectas populares. Manes enim opinatus est Mundum esse compositum & factum ex duobus Principiis æternis, quorum unum Lux, & alterum Tenebræ, quæ credidit esse à priori-æterna, & non defectura nec abolenda: & negavit aliquid existere quod non esset à Principio æterno. Opinatus est nunquam abolendas facultates sensitivas audiendi & videndi*, cum multis aliis. Deinde de pergit narrare, *Quòd Manichæi inter se dissentiebant de mixtione Lucis & Tenebrarum, & de causâ Liberationis*, quæ narratu prolixa & futilia.

Megjdi Historicus Persa narrat varias fuisse Manichæorum Sectas, ut حروفي *Literales*, نقطوي *Punctuales*, تناسخي *Metempsychosios*, &c. *Et quòd Rex primò Manichæismum amplexus est: at posteà reliquit, & ad Magismum rediit.* Orientales ajunt, quòd ex pictoriæ Artis quâ excellebat superbiâ elatus, se prophetam venditavit. Ferunt eum potuisse ad 20 ulnarum longitudinem ducere lineam, in quâ applicando normam nulla curvitas deprehendi potuit. Persarum historicus *Chondemîr* narrat, *Quòd Manes Saducæus, fuit egregius Pictor & Sculptor: qui postquam audierat quòd Jesus se Paracletum declarasset, Diabolus lapideæ cordis ejus tabulæ insculpsit suggestionem, ipsum esse dictum Paracletum. Quòd tempore Shâbur filii Ardeshîr Babecân prophetiam jactabat: cùmque Shâbur eum interficere quæreret, aufugit in Turkistân, ubi multos seduxit. Posteà ibi inveniens speluncam ubi optimæ aquæ fons erat, ibi clanculùm reposuit annonam ad unius anni spatium duraturam, & Asseclis suis prætendebat se ad cœlum ascensurum, & post unius anni spatium se rursus ad eos descensurum. Quocirca seipsum ab eis subducens, in dictam speluncam abiit, ibique ad præstitutum tempus permansit,*

mansit. Et deinde rursus comparens, produxit Tabulas egregiè pictas quas Ertengh-Mâni vocant, affirmans se eas à cœlo accepisse: unde plurimi ei fidem adhibuère. Deinde in Persidem festinans, Regem Bebrâm ad suam Religionem invitavit; & quidem Rex fuit ex primis qui ejus dictis fidem adhibuit: & cùm Asseclæ ejus multi evaderent, Magorum Doctoribus præcepit ut cum eo disputarent. At tandem omnes qui servitio ejus addicti erant, Regis Bebrâm jussu occisi sunt, & fervoris ejus ignis hoc modo extinctus. Sic ille. Nam Rex *Bebrâm* interfecit Dualistas, & Manetem in portâ urbis crucifixit. Causam verò cur morte plexus est, narrat Epiphanius: quòd scil. dum Regis filio ægrotanti medicinam administrare prætenderet, dictus filius sub ejus manibus obiit. Quocirca Rex meritò iratus, miserum istum arundine excoriari jussit. Et dicitur quòd cutis ejus paleis impleta ac inferta, diu in Perside servata est. *Ibn Shahna* dicit Manetem scripsisse Philosophiam quam vertit in Linguam Persicam: eúmque extitisse Autorem Instrumenti Musici dicti Arabibus عود *Oud*, i.e. *Testudo, Chelys*.

Hoc modo visis & perpensis Orientalium de Manete sententiis, deinde videbimus quid alii de eo corraserunt. Profligatissimus iste Nebulo, qui perditissimus veneficus & omnis nequitiæ sentina, apparuit circa initium Imp. Probi, circa annum Christi 290. Deo eo Eusebius Eccl. Hist. lib. 7, p. 155, *Christi formam & personam induere conatus est: & interdum Paracletum se vocans, Spiritum Sanctum de se prædicavit: & interdum ad instar Christi, 12 Discipulos delegit. Pessima sua dogmata tanquam venena de Persarum regione in nostras partes transtulit.*

Pessimi istius Hæretici Historiam narrat Cyrillus Archiep. Hierosol. in Catechef. 6. *In Ægypto erat Scythianus quidam, genere Saracenus, nihil commune cum Judaismo, nihil cum Christianismo habens. Vixit Alexandriæ vitam Aristotelicam imitans, & composuit 4 Libros: 1, Evangelium, non Christi facta sed nudum nomen continens: 2,* Κεφαλαίων *Capitum: 3, Mysteriorum: 4, Thesaurorum. Scythianus decreverat doctrinam suam propagare in Judæâ: sed obiit. Hujus Discipulus erat cui nomen Terebinthus, qui in Palæstinam concessit; at in Judæâ cognitus atque damnatus, statuit ire in Persidem: & ne agnosceretur, vocavit se Buddam. Illic verò adversarios habuit Mithræ Sacerdotes, à quibus disputando victus est. Ideóque ad viduam quandam confugiens, & in superiorem partem domûs ascendens, aërios advocavit Dæmones, quos ad hunc usque diem Manichæi* διὰ τῆς μυσαρᾶς ἰσχάδος *super detestandâ*

caricâ invocant: & ibi dæmonio correptus & de cubiculo dejectus, animam efflavit. Dicta vidua, cùm non haberet filium, pecuniâ emit puerum nomine Cubricum, quem in Persarum disciplinis erudiendum curavit. Is servitutis nomen exuens, appellari voluit Manes, i. e. *linguâ Persicâ* Ὁμιλία: *nam quia Dialecticus alicujus nominis esse videbatur, se Manem, q. d.* Ὁμιλιτὴν *appellavit. Paracletum se esse jactitavit, & quæ hominem exuperant pollicebatur: & suscepit per preces curare Regis Persiæ filium ægrotantem, qui tamen obiit. Unde in carcerem missus est, & à Rege suspendi jussus. At è carcere fugiens, in Mesopotamiam venit, ubi Archelaus Episcopus disputando eum confutavit. Tandem ibi rursus fugam capessit: & Regis Persiæ Satellites omnimodâ inquisitione eum quærentes & persequentes, illum capiunt. Rex Mani jubet Persico more detrahi pellem, quæ ad instar utris præ foribus suspensa est. Præcipui hujus discipuli tres fuerunt,* Θωμᾶς, & Βὐδδᾶς, & Ἑρμᾶς.

Ὁμιλιτὴς seu *Scholasticus*, talis est qui apud Maimonidem in *More Nevochim* vocatur מדבר *Medabbèr* seu متكلم *Motakéllim*. At supradicta vocis *Mâni* significatio hodie non comparet in linguâ Persicâ: videat ergò Cyrillus unde habuerit illam interpretationem. De Manetis & Manichæorum dogmatibus, videas multa apud D. Augustinum, qui per 9 annos fuit Manichæus. Præcipuè autem videatur *D. Tollii Itinerarii Italicum*, ubi Notæ Doctissimæ ad Fragmentum Græcum, quod est Solennis formula de Manichæorum resipiscentium receptione in Christianam Ecclesiam.

His proximè subjiciemus ea quæ corrasit *Beyerlink* p. 20. *Manes* Suidæ è Brachmanum gente, aliis Persa, sub Probo Imp. anno Christi 276, dæmoniacus naturâ & insanus fuit. Ex virgine natum se, & in montibus educatum, ajebat. Præceptorem habuit *Buddam* sive *Terebinthum*. Discipulos 12 vocavit: ex his tres, *Thomam, Hermam, & Addam*, Hierosolymam multo instructos auro pro Libris Biblicis comparandis misit. Ipse interim, ut Dogma suum propagaret, filium Regis Persiæ curare se posse professus est: verùm magicâ arte malè succedente, eum interfecit. In carcerem abripitur, & multo auro redimitur. Pòst, cùm in castello *Arabione* inter Mesopotamiam & Persiam degeret, à Persarum Rege comprehensus, arundine vivus fuit excoriatus. Vetus Test. rejecit, & Deum illius convitiis lacessivit. Duos enim æternos & ingenitos statuit, Deum *Lucem*, & Materiam *Tenebras*. Christum in Phantasmate tantùm apparuisse. Semetipsum Spiritum S. professus est. Mundum à Deo malo factum esse dixit,

dixit, & prodigiosa multa finxit. Fatum indixit. Hominem non à Deo, sed à Principe Materiæ, quem *Saclam* nuncupavit, factum fuisse. Coæternas Deo hominum animas, diversa corpora subire, quam μετενσωματωσιν vocat Suidas. Elementa esse animata, & reliqua Corpora omnia. Baptismum sustulit. Eucharistiam cum semine humano sumere jussit. Sectatores ipsius Dæmones colebant, Elementa adorabant: Deos Ethnicos invocabant, animatis abstinebant, nuptias tollebant: ut siquis duceret uxorem, μετεμψυχώσει in corpus migraret muliebre. Fœminæ conceptum, *Carcerem Dei* appellabat. Magistratus civiles à Deo malo constitutos dicebat: Bella quoque damnabat, & Agriculturam, utpote multorum homicidiorum ream: nam si quis plantâsset arborem aut vitem, ipso mortuo animam illius ramis alligari, neque transcendere illos posse. Magos & Astrologos sectabatur: & se suósque peccare non posse ajebat. Animas suorum in Lunæ Globum recipi, & hinc plenilunia existere, quando impletur Animis: decrescere autem, quando à Lunâ minore veluti à Scaphâ in Solem deportantur. Paradisum vocabat Mundum: ardores ejus esse Concupiscentias. Animas solas absque corporibus resurrecturas ajebat. Arundinibus incubabat. Judicium extremum tollebat. Diem quo *Manes* occisus est, Βῆμα vocant & religiose colunt: [sc. aliquod Βῆμα *Sellam elevatiorem*, ad quam per gradus ascendebatur, eo die pretiosis pannis tectum collocabant.] In Græciâ Discipuli non *Manetem* (ἀπὸ τῆς μανίας,) sed Μαννιχέον (ἀπὸ τοῦ χέειν μάννα) vocabant. Hactenus Beyerlink.

Plura autem (ut suprà monuimus) sciri possunt ex Fragmento Græco de Manichæis, & ex Notis quas adjecit Doctiss. Tollius; ubi inter alia, hæc leguntur: *viz*. Vixit Centuriâ Tertiâ sub Aureliano Imp. cujus anno quarto seu Christi 274, per Mesopotamiam locáque contermina hæreseως suæ venenum sparsit. --- *Mannichæos* se vocari volebant, sicut à מנחה *Mannacha*, *requies*. --- Græcis *Budda* Empedoclis opinionem amplexus dicitur, duo rerum pugnantia inter se principia statuentis, φιλίαν καὶ νεῖκος *amicitiam & contentionem*. Verùm rectiùs à Persarum Magis accepisse videtur, qui ἀγαθὸν δαίμονα & κακὸν δαίμονα statuebant. ---- D. Augustinus ait eum secutum antiquos Hæreticos *Marcum & Cerdonem*, atque Gnosticos quorum Autor Carpocrates. --- Hæc duo ejus doctrinæ fuêre capita: Duo rerum esse Principia contraria & æterna & ingenita, quorum alterum bonum esset, alterum malum. Bonum *Deum* seu *Lucem*, malum *Materiam* seu *Tene-*

bras appellabat. A bono Deo invisibilem, infinitum, ac divinum Mundum creatum: à malo visibilem ac malum, profundâ ac immensâ magnitudine: hosce verò duos Mundos conjunctos bonæ malæque naturæ participare. Divinam partem ex omni Mundi parte quotidie purgari, & in sua regna revocari, eandem per terram exhalantem, & ad cœlum tendentem, incurrere in stirpes & plantas, &c. quæ in Electis comedendo purgata liberataque, in cœlum redeant. Mundi tenebrarum seu terræ pestiferæ quinque esse *Elementa* seu *Antra Elementorum*, aliud *Tenebris*, aliud *Aquis*, aliud *Ventis*, aliud *Igne*, aliud *Fumo* plenum. Hæc Elementa Principes sibi proprios genuisse; quorum Dux ac Princeps summus in *Fumo* moraretur. In *Fumo* nata animalia bipedia, indéque homines originem ducere: in *Tenebris* serpentia: in *Igne* quadrupedia: in *Aquis* natatilia: in *Vento* volatilia. His 5 Elementis malis debellandis alia 5 Elementa de regno & substantiâ Dei missa esse, & in illâ pugnâ fuisse permixta, *Fumo* aëra, *Tenebris* lucem, *Igni malo* ignem bonum, *Aquæ malæ* aquam bonam, *Vento malo* ventum bonum. Animam hominis duplicem esse: harum alteram bonam, à Luce creatam, partem esse Dei: adventitiam alteram, malam, de gente Tenebrarum, quam non condiderit Deus, sed quæ tamen Deo sit coæterna. Hanc propriam corporis esse: nam & Corpus productum à Tenebris. Rationalem Animam seu divinam, brutis quoque animalibus inesse, ut & plantis: ab adversario verò Dei correptam, in spurcum corporis carcerem fuisse conjectam. Ab animâ bonâ, omnia homini bona provenire: contrà, ab animâ malâ, quicquid illi accidat mali. Animas transire in alia corpora; item in pecora, & plantas. Auditorum verò suorum Animas in Electos revolvi, aut feliciore compendio, in Escas Electorum; ut jam inde purgatæ in nulla corpora revertantur. Animas in arboribus & plantis divina non posse percipere præcepta, nec sapientiores fieri: veruntamen vivere, & audire voces nostras, & verba intelligere, & corpora motúsque corporum intueri; cogitationes denique ipsas perspicere: sentire etiam & dolere cùm lædantur, nec sine cruciatu evelli carpíve posse. Solem & Lunam *Navigia* esse, quibus tam hominum quàm brutorum animæ jam repurgatæ & lucidæ, in cœlum subvehantur. Lunam minus esse Navigium ex *Aquâ bonâ* factum; quod acceptas primùm animas post decimumquintum diem, Soli seu majori Navigio ex *Igne bono* facto, tradat. Ab hoc Beatorum Animas in cœlum transvehi: cujus vitæ cœlestis nulla fiat

Anima

Anima particeps, quæ non Manetis disciplinâ fuerit imbuta. In his *Navibus* sanctas inesse virtutes, quæ se in masculas transfigurent, ut fœminas diversæ gentis illiciant, & per has illecebras commotâ earum concupiscentiâ, lumen de illis fugiat, quod membris suis permixtum tenent, quo purgetur susceptum ab Angelis lucis, purgatúmque illud navibus imponatur ad regna propria reportandum. Adamum & Evam commotâ adversâ parte animæ malæ à tenebrarum principibus generatæ, ad concubitum declinâsse: ita eos lapsos esse, & peccâsse; sed posteà sanctiùs vixisse. Legem Mosaicam à Principe tenebrarum datam: inde quoque Prophetas sua accepisse; omnéque adeò Vetus Testamentum esse rejiciendum. Christum de massâ lucidissimâ molis divinæ profectum ad salutem humanam, non natum de Mariâ Virgine, quia carni concerni nequibat, nisi simul inquinaretur, ut ait D. Augustinus lib. V Confessionum. Apparuisse illum κατὰ φαντασίαν κ̧ δόκησιν, specie tantùm, non reverà: caruisse enim humanâ naturâ, solâ præditum divinâ: atque ita quoque non reapse passum, sed pati visum, exteriore homines specie fefellisse. Fuisse eundem Serpentem in Paradiso: ab eóque illuminatos Adamum & Evam, ut cognitionis oculos aperirent, & bonum à malo dignoscerent. Venisse Christum ad Animas liberandas, non autem ad servanda corpora. Promissionem Christi de Paracleto seu Spiritu Sancto, in Manete fuisse completam: sese enim esse Spiritum Sanctum ajebat, séque eapropter *Apostolum Christi* vocabat. Fatum omnia regere; fato fieri omnia. Manichæismus divisus in aliquot Sectas, sc. *Catharistas*, *Macarios*, & *Manichæos* speciatim ita dictos. *Catharisti* seu *Purgatores*, à purgando nomen accepêre. Exceptum namque farinâ semen virile in concubitu, ut id purgarent divinámque partem liberarent, hi boni viri comedebant. Hosce tamen alii pudore moti, à se repellebant. *Macarii* apud eos *illuminati* quoque dicebantur. ---Manichæi porrò è duabus professionibus Ecclesiam suam constituerunt, hoc est, *Electorum*, & *Auditorum*. *Electos* τελείως seu *perfectos* vocabant, quod omni vitio carerent. ---Ex his Electis XII erant quos appellabant *Magistros*. *Manes* enim ad imitationem Christi, XII Apostolos habuit. Hisce tertiusdecimus præerat Magistrorum Princeps, uti Manes suorum erat Discipulorum. Ab his Magistris è reliquo Electorum numero, LXXII ordinabantur Episcopi: & hi suos rursus ordinabant Presbyteros ac Diaconos, qui idonei viderentur ad errorem hunc suum aliis in locis in quæ mittebantur, tuendum atque propagandum. Secundi gradûs

gradus *Auditores* erant, è quibus fuit Auguſtinus per 9 annos, qui ait, *Auditores* apud eos appellantur qui carnibus veſcuntur, & agros colunt, &, ſi voluerint uxores habent: quorum nihil faciunt qui vocantur *Electi*. Sed ipſi Auditores ante Electos genua figunt, ut eis manus ſuppliciter imponantur; non à ſolis Epiſcopis vel Presbyteris vel Diaconis eorum, ſed à quibuſlibet Electis. Præterea Auditores Electis ſub pœnâ tardioris Metempſychoſis, optima quæque de cibariis exhibere tenebantur; cùm interim Electi nihil operis agerent, ſed meditationibus vacarent: quibuſdam ſcil. omnia jam religionis arcana communicata erant, à quibus Auditores arcebantur. Porrò tria *Signacula* apud Manichæos erant Electorum; *Oris*, *Mannum*, & *Sinûs*, ut his tribus caſti eſſent & innocentes. *Os* continebat omnes ſenſus in capite: *Manus* omnem operationem: *Sinus* omnem libidinem ſeminalem. Tribus enim Deum offendimus; Cogitationibus, Verbis, Factis. Quàm verò parum obſervantes fuerint horum Signaculorum, plurimis oſtendit exemplis D. Auguſtinus in Libro de moribus Manichæorum. Hactenus D. Tollius.

Ex dicto Fragmento Græco p. 41 innoteſcit, quòd Manichæi propriâ urinâ ſe lavabant & ſordes ſuas abluebant, metuentes aquam puram polluere. Et certè urina vocatur *Lotium* à lotione, à multis noſtratibus uſurpata, propter abſterſivam facultatem ex inhærente Sale. Ex Manetis Libris, p. 143, memorantur *Liber Epiſtolarum*, *Evangelium vivum*, *Theſaurus Vitæ*, *Liber Myſteriorum* quo Legem & Prophetas ſubvertere conatur. *Liber Apocryphorum* ac *Apomnemoneumatum*, ſc. Manetis Dictorum & Factorum memorabilium commentarius. Liber inſcriptus *Adæ*, & *Adimantis*, & *Moſis*. Item *Agapii Heptalogus*, & *Ariſtocriti Theoſophia* ubi conatur monſtare Judæorum & Græcorum & Chriſtianorum Religionem unam eandemque fuiſſe; utque vera dixiſſe videatur, Manetem ut malum hominem inceſſit ac traducit. p. 145, Manetis Pater Πατέκιος, & Mater Κάροσα. Τὸν Σαρϐαν unum fuiſſe ex Manetis Diſcipulis: ſic & *Thomam* qui conſcripſit Evangelium, &c. Dictus autem Σαρϐᾶς longè diverſus eſt ab antiquo Ζαρϐὰμ, de quo alibi diximus. Pro Deo, *Principem hujus Mundi* colunt, ſc. malum Mundi Principem: nam Patrem cœleſtem ſolius futuri ſeculi poteſtatem habere nugantur. p. 131, Aſſerunt Adamum nobis diſſimilem formatum: verùm à *Sacla* ſcortationis principe, & *Nebroda* quam materiam eſſe ajunt, Adamum & Evam factos fuiſſe: & illum ferino vultu creatum, hanc autem ſine Animâ, &c. D. Tollius

D. Tollius p. 142 memorat, Manetis Libros Palmyreno & Syriaco ſermone ſcriptos fuiſſe; quorum unus in 22 partes diviſus. Ἡ τῶν γιγάντων πραγματεία ſeu *Giganteus Liber* ab Heracliano confutatus. *Theſaurus minor*: Liber *Precum*: *Evangelium ſec. Philippum*: *Acta Andreæ Apoſtoli*: *Epiſtola* XV[ta] *ad Laodicenſes*: τὰ Παιδικὰ τοῦ Κυρίου. Qui autem plura cupit, adeat ipſum Fragmentum Græcum in Bibl. publicâ Oxon.

Hoc modo (Manete occiſo & Manichæiſmo abolito,) *Zerduſhti* Religio reſtituta eſt, & Magia orthodoxa priſtinas vires recuperavit. Sed hoc non diu duravit: nam poſt breve tempus prodiit alius Hæreticus dictus مزدك *Mézdek* ſeu *Mázdek*, ſive مزدك *Mazhdak*. Iſte in eorum Libris vocatur مزدك الزنديق *Mázdek Saducæus*. Plutarchus p. 360, iſtum cum *Manete* perperam confundere videtur, dicendo, *Quòd Manetem aliqui* Μασδὴν *vocant*: ſed pro hoc reſcribendum eſt Μάσδηκ. Et hoc modo reſtituendus eſt Plutarchus qui tam in re hiſtoricâ quàm in nominis ſcriptione hallucinatus eſt. Nam *Mázdek* non fuit idem cum *Manete* nec contemporaneus, ſed ſequente ſeculo poſteà prodiit, ut mox dicetur. Iſte itaque Hæreticus *Mázdek* voluit etiam eſſe in Religione Innovator & Hæreſeos Sator, novas ſuas opiniones diſſeminando.

Shahriſtâni Arabs refert, *Mazdekæos eſſe maximâ ex parte ut Manavitæ* ſeu *Manichæi, in* الكونين والاصلين *Originibus duabus & duobus Principiis: niſi quòd Mazdek aſſereret Lucem agere ſecundùm intentionem & delectum, Tenebras verò fortuitò & per accidens; & quòd Lux ſcienter & ſenſibiliter ageret, Tenebræ verò ignoranter & cæcè.* Et poſt alia quædam, addit, *quòd Mazdek dehortatus eſt homines à diſſentione & odiis & cædibus. Cúmque pleraque horum contingerent propter Mulieres & Opes, ille ideò Mulieres & Opes communes eſſe voluit, & omnes de eis participare debere ſicut participant de Aquâ & Igne*,&c. Plura apud Shahriſtani leguntur, quæ recitatione vix digna.

Referentibus Perſis, iſte Nebulo oriundus eſt ex urbe *Neiſhâbur*, & prodiens tempore Regis *Kobâd*, (qui Græcis Καυάδης ſeu Καβάδης ſonat,) prophetiam jactitavit: & ut dicto Regi viro mulieroſo placeret, æqualitatem Opum & communitatem Mulierum & Uxorum licitam eſſe pronuntiavit; adeò ut ſi pauper aut peregrinus rogaret, non erat reſpondendum, *Non habeo quod dem tibi*. Cúmque talem Sectam اباحت *Licentiæ* propagaret. (ſcil. omnium Opes & Uxo-

res esse communes,) hæc Religio placuit juvenibus & puellis, & omnibus stolidioribus, qui itaque eam libenter secuti sunt, & multi inopes & peregrini ejus sequaces fuêre: & tandem Rex *Kobâd* manum ejus corroboravit, ejúsque Religionem ipse amplexus est, & eandem ab omnibus amplectendam esse publicè promulgavit: & res eò tandem devênit, ut Divitum uxores & Opes in raptum & rapinam cederent. Hinc autem factum est, ut Persidis Magnates consentientes, *Kobâdem* deposuerunt, & incarcerârunt, filium ejus *Gjâmasp* in ejus locum substituentes. Quocirca *Mazdek* fugâ sibi consuluit. At Rex *Kobâd* interim consilio & astu uxoris suæ è carcere evadens, abiit ad Regem *Hayâtilæ*, opem ab eo petens: & revertens restitutus est. Sed Mazdekismum non secutus est ampliús.

Cùm autem defunctus esset *Kobâd*, ejus Successor *Nushirravân* in Solio constitutus, initio administrationis suæ *Mazdek* ejusque Asseclas interficiendos curavit: & ab iis qui à gladio & cæde superstites manserant, abstulit opes quas injustè ab aliis rapuerant, & propriis dominis seu pristinis possessoribus eas restituit. Narrant, quòd cùm *Mazdek* audiret *Nushirravân* jubentem eum trucidari, dixit, *Deus præfecit te ut servares, non ut perderes*, &c. Cui Rex respondit, *O fili meretricis, nonne meministi te petiisse à Kobâd ut pernoctares cum Matre meâ, &c.* Deinde proclamavit occidendos omnes Manichæos & Mazdekæos, & Magismum stabilivit in Perside. De isto dicto *Mazdek* prolixè agit *Megjdi* Persa in Vitâ *Kobâd*, & in Vitâ *Nushirravân*, si alicui libet ulteriùs inquirere: nos enim rem tantùm breviter perstrinximus.

Alio tempore prodiit Hæreticus dictus خواف *Chuâph*, de quo in sequente Capite agetur.

CAP. XXII.

Persarum opiniones primitivæ (eæque hactenus continuatæ,) de Religionis suæ Principiis seu Articulis primis, ex Damascio & Plutarcho & Shahristanio, atque ab Indo-Persis.

SUperiùs Persarum religiosa dogmata tetigimus, quæ jam ulteriùs explicare præstat.

Zoroastres eorum Propheta & Legislator ejúsque Asseclæ Persarum Magi, ex Geneseos historiâ & ex quotidianâ cum captivis Judæis in Persiâ conversatione, didicerunt sua Principia *Lucis* & *Tenebrarum*,

brarum, quibus intelligitur *Deus* atque *Diabolus*, ut ſupra monuimus. At aliqui eorum paulò aliter ſtatuunt, ſi vera ſunt quæ Damaſcius ex Eudemo refert, quòd ſc. apud Magos & omnes eorum Sectas Marticolas, omne *Intelligibile* ſeu *ſub ſenſum cadens* reputatur vel *Locus* vel *Tempus*, ex quibus prædicta colligunt. Locus ſic ſe habet in Libro περὶ Ἀρχῶν MS, Μάγοι δὲ καὶ πᾶν τὸ Ἄρειον γένος, ὡς καὶ τοῦτο γράφει Εὔδημος, οἱ μὲν Τόπον, οἱ μὲν Χρόνον καλοῦσιν, τὸ νοητὸν ἅπαν καὶ ἡνωμένον· ἐξ οὗ καὶ διακριθῆναι καὶ Θεὸν ἀγαθὸν καὶ Δαίμονα κακὸν, ἢ Φῶς καὶ Σκότος πρὸ τούτων, ὡς ἐνίους λέγειν. οὗτοι δὲ καὶ αὐτοὶ μετὰ τὴν ἀδιάκριτον φύσιν διακρινομένην, ποιοῦσι τὴν διττὴν συστοιχίαν τῶν κρειττόνων· τὴν μὲν ἡγεῖσθαι τὸν Ὡρομάσδην, τὴν δὲ τὸν Ἀρειμάνιον.

Plutarchus in Libro *de Iſide & Oſiride* eſt paulò prolixior in Magorum opinionibus deſcribendis: viz. *Sunt qui putant duos eſſe deos, quaſi contrariis deditos artibus, ut bona alter, alter mala opera conficiat: eum qui eſt melior, Deum; qui deterior, Dæmonem dicunt:* ὥσπερ Ζωροάστρης ὁ Μάγος *ſicut Zoroaſtres Magus, qui illum vocat* Ὡρομάζην, *iſtum verò* Ἀρειμάνιον. *Addiditque hoc enuntiatum, De rebus ſub ſenſum cadentibus, illum maximè ſimilem eſſe Luci; hunc Tenebris & Ignorationi: horum medium eſſe* Μίθρην, *quæ eſt cauſa cur Mithram Perſæ* Μεσίτην *Mediatorem* ſeu *Intermedium nuncupant. Docuitque ad illum pertinere* εὐκταῖα καὶ χαριστήρια, *ad hunc verò* ἀποτρόπαια καὶ σκυθρωπά: *herbam enim quandam vocatam* ὄμωμι *concidendo & in mortario tundendo, invocant* Ἅδην *Ditem* & σκότον *Tenebras: tum admixto Lupi jugulati ſanguine, efferunt & abjiciunt in locum* ἀνήλιον *quò Solis radii non pertingunt: nam & de Plantis quaſdam judicant boni dei eſſe, & quaſdam mali; & Animalium quædam, ut Canes, Aves, & Echinos terreſtres, bono; aquatica malo adjudicant, itaque & beatum illum prædicant qui plurima interfecerit. Enimverò illi quoque multa de iis fabuloſa narrant, cujus generis eſt quod referam. Oromazen natum ajunt è Luce puriſſimâ, Arimanium è Caligine; eóſque bellum inter ſe gerere. Oromazen feciſſe ſex Deos; primum Benevolentiæ, ſecundum Veritatis, tertium Æquitatis, reliquos Sapientiæ, Divitiarum, & Voluptatis quæ honeſta conſequitur: Arimanium totidem numero his adverſa effeciſſe. Deinde Oromazen ſeſe triplicâſſe, & à Sole tanto ſe intervallo removiſſe, quanto Sol à terrâ abeſt; ac Cœlum Stellis decorâſſe, unamque ante alias tanquam Cuſtodem & Spiculatorem conſtituiſſe Sirium. Alios porrò deos XXIV condidiſſe & in Ovo poſuiſſe: at totidem numero factos ab Arimanio Ovum illud perforâſſe, hinc mala bonis eſſe permixta. Appetere porrò fatale tempus, quo*

 neceſſe

necesse sit peste & fame ab his adductâ Arimanium omninò perdi atque aboleri: terrâque æquabili & planâ factâ, unam Vitam undámque Civitatem Beatorum hominum universorum, unâque linguâ utentium, fore. Theopompus ait de sententiâ Magorum, vicibus ter mille annorum alterum deorum superare, alterum succumbere; & per alia tria annorum millia bellum eos inter se gerere, pugnare, & alterum alterius opera demoliri: tandem Ἅδην *Plutonem deficere, & tunc homines fore beatos, neque umbram edentes: deum porrò qui ista machinetur, quiescere ad aliquod tempus; non quod longum sit Deo, sed rectum & mediocre tanquam hominis dormientis.*

De alterius Mundi statu eandem cum nobis Christianis notionem habuêre, quamvis eum ad captum humanum aliquando describerent tanquam Paradisiacam Civitatem, ut suprà Plutarchus; de quâ re etiam consulatur Liber *Sad-der*. Et cùm talia statuerint Magi Deicolæ, quis non credat tam hos quàm eis contemporarios Judæos à primis Patriarchis talem suam Paradisi notionem habuisse, quamvis nihil dicatur in Vet. Test. Hæc autem præmissa de Magis, sunt Græcorum imperfectæ quædam stricturæ, ex quibus haud multa de eorum rebus colligenda sunt. Proximè itaque subjiciemus ea quæ accepimus ab Indo-Persis, à quibus sequens Relatio petita est: in quâ malorum Angelorum lapsûs, & Creationis & Durationis Mundi & ultimi Judicii historia continetur. Nostræ autem Interpolationes Uncis inclusæ. *Persæ credentes Angelos esse Dei Servos & Ministros ad ejus Mandata exequenda, affirmant quòd postquam Deus fecisset Bonos Angelos, primum eorum assignavit Opus ut crearent Cælos, idque 45 diebus. Et quòd deinde apparuit Tenebrositas quædam horribilis* [nam Tenebræ tunc erunt super faciem Abyssi,] 9600 *Parasangis circumquaque à Deo distans.* [Nam Diabolus reputatur Tenebrarum Autor: at hæ Tenebræ totaliter & semper limitatæ sunt, ut interponeretur Lux regens diem.] *Hinc Deus citò perspexit esse inimicum quendam, & mox Diabolum esse deprehendit, eúmque valdè fortem & numerosum. Quapropter quatuor Angelis fortioribus* Erdibehisht, Azur, Sorûsh, & Behrâm *rem commisit ut pugnarent cum Diabolo ejúsque copiis, eúmque debellarent & captivum adducerent.* [Significatur Angelorum contra Deum prima in cœlo Rebellio & defectio, propter quam è cœlo dejecti & lapsi sunt in terras.] *Nam postquam Diabolus conscripserat exercitum, jam tempus erat ut Deus sibi prospiceret: qui itaque 4 dictos Angelos misit ad pugnandum cum Ahreman, & ut eum coram Deo sisterent in cælo, unde*

perrupto

perrupto carcere aufugerat. [Diaboli actualis lapsus insinuatur.] *Hinc aliud Bellum acre, in quo Diabolus ad incitas & extremitatem redactus, veniam petiit, & se Victoris arbitrio submisit. Nihilominus tamen Deus noluit eum perdere & annihilare; secum perpendens, quod si Diabolum prorsus perderet eúmque cum his omnibus & totâ diabolorum familiâ aboleret & radicitùs extirparet, Dei misericordia & gloria non esset tam illustris, nec tam evidenter compareret. Nam si non quodammodo permitteret Diabolo existere & crudelitatem exercere, nulla esset inter bonum & malum distinctio, nec inter vitia ac virtutes differentia. Propterea Deus noluit Diabolum perdere, sed eum in Mundo reliquit, sub hac conditione, ut quicquid Mali eveniret, id attribueretur Diabolo; & quicquid Boni accideret, attribueretur Deo. Et quod tempus Durationis Mundi & Diaboli, à Deo ordinatum est, ut Mundus à primâ suâ Creatione duraturus esset* 12000 *annos; quorum* 3000 *tunc eo tempore quo Diabolus à Deo devictus est, expiraverant & elapsi sunt: & restantes* 9000 *annos Deus trifariàm dividens, erexit tres Digitos, permittendo Diabolo ut utrum horum vellet eligeret, ut scil. eo tempore durante, crudelitatem suam in humanum genus exereret & tentationibus suis exerceret. Quapropter Diabolus rem benè perpendens, elegit sibi Digitum medium, adeóque tempus medium dictorum annorum. Unde colligitur, quòd per fatalem hujus Decreti necessitatem omnes res humanæ subjiciantur incertitudini, nec dari posse rerum statum diu duraturum. Primis enim temporibus Justitia, Moderatio, Temperantia, & erga Deum ac Homines Pietas floruerunt, dum in pace & tranquillitate esset Mundus. Sed tandem cùm ex nimiâ pace & otio homines per superbiam deviarent & contra Deum rebellarent, Diabolo permissum est homines infestare & Mundum Diabolicis suis artibus turbare. Nam quando in contrarium priorum Virtutum, superiores essent Injustitia, Violentia, Inimicitia, Intemperantia, Superbia, Libido, Avaritia, & omnis generis Impietates in Deum & Homines perpetratæ ad summam exorbitantiam excrevissent; & harum rerum consequentiæ seu effectus (utpote sunt Bella, Distractiones, & Dei Flagella Fames & Pestilentia,) humanum genus affligerent, Deus noluit pati ut hæc æternùm grassarent, sed contra Diaboli furorem & malitiam, tempus respirationis & felicitatis & tranquillitatis benignè interposuit. Et cùm jam tandem ex* 12000 *annis pro Mundi duratione primò decretis atque constitutis, superessent* 953, *tunc deinde expectanda esset supremi Judicii Dies & Mundi Dissolutio, quando resurrecturi essent omnes mortui & in judicio sistendi. Et quòd deinde statim*

 Justi

Justi resurgentes, Beatificâ Dei visione fruituri essent, in Cœlestibus Mansionibus eorum in terris operibus bonis meritisque proportione aptatis permansuri. Et quòd improbi postquam in Animabus suis Tormenta & Supplicia peccatis suis paria eisque per Angelos Mihr & Surûsh decreta & parata passi fuerint, tandem in Judicii Die sunt etiam resurrecturi, & per infinitam Dei misericordiam eorum peccata condonanda, iique admittendi in quasdam exteriores Mansiones, ubi ad justam distantiam Beatificam Visionem percepturi erunt: sed tamen à Justis per unam nigram in fronte maculam distinguendi. Et quòd tandem in extremi Judicii die Diabolus cum omnibus malis suis Angelis erunt judicati & condemnati, & eorum regnum in æternum deletum & perditum. Talis est istorum Hypothesis, partim ex Biblicâ Historiâ collecta, & partim à primorum temporum traditione accepta.

Quoad supradictam inter Deum & Diabolum pugnam, non debemus culpare istos talia narrantes, cùm nos ipsi etiam talia credere supponamur, (malorum Angelorum lapsum indigitantia,) eáque ex *Apoc.* XII. 7, 8, *Et fuit Bellum in cœlo, Michael cum Angelis suis pugnavit contra Draconem. Et Draco cum Angelis suis etiam pugnarunt: sed non prævaluerunt, nec locus eorum ampliùs in cœlo inventus est.* Et Versu 12, ejus Tentationes significantur, *Væ incolis terræ & maris, nam ad vos descendit Diabolus furibundus, quia novit tempus suum esse breve.* Supradicta Zoroastris & Magorum, longè ante Apocalypsin conscripta sunt, & in Apocalypsi ad nos continuata est traditio à primis accepta Patriarchis: unde colligimus eam fuisse semper receptam inter Orthodoxos Orientis opinionem, & eorum loquendi modum de hisce rebus.

At in Magorum opiniones describendo, cæteris fusior est *Shahristâni* in Libro *de Religionibus orientis* Arabicè conscripto, ubi docet eorum Reges semper habuisse quem consulerent مرجع *Márgji'* seu *Redeundi-locum,* scil. *Adeundum* seu *appellandum quendam,* quem tanquam Oraculum consulerent, ad quem deferretur Appellatio pro sententiâ suâ definitivâ in casibus difficilioribus: is erat *Archimagus* seu eorum *Archipræsul,* à cujus decisione non recedendum, sed in eâ acquiescendum sine ulteriori Appellatione. Iste apud Persas talis erat qualis Turcarum مفتي *Mufti.* Dictus autem *Shahristâni* seq. modo narrat, sc. *Omnes Persarum Reges fuisse de Religione Abrahami, & omnes Subditos semper fuisse de Religione Regum suorum. Et Regibus fuisse* مرجع

Márgji'

Mdrgji ſeu *Appellandum quendam, qui erat* موبذ موبذان اعلم العلماء واحكم الحكماء *Præſul Præſulum, Doctiſſimus Doctorum, Sapientiſſimus Sapientum, à cujus Mandato non recedebant, nec niſi ad ejus Sententiam redibant: & , quòd ei exhibebant Reverentiam talem quam Principes Chaliphis regnantibus exhibere ſolent.* Additque, *Quòd Maguſæis peculiaris ſit* التثنوية *Dualitas, adeò ut ſtatuant* مدبرين قديمين *Doctores* ſeu *Gubernatores duos æternos, qui dividuntur in Bonum & Malum, & Probitatem ac Improbitatem, Emolumentum ac Nocumentum. Horum unus nominatur Lux, & alter Tenebræ, ſc. Yezdan* ſeu *Deus, & Ahreman* ſeu *Diabolus. Eorúmque Religionem eſſe ſec. hanc diviſionem* ſeu *diſtinctionem: & quòd omnes Magorum Quæſtiones vertantur ſuper duobus Cardinibus, quorum unus eſt Explicatio cauſæ Miſtionis Lucis & Tenebrarum, & alter eſt Explicatio Liberationis Lucis à Tenebris. Et quidem, quòd Miſtionem ſtatuant* مبداء *Initium* ſeu ſtatum à quo, & *Liberationem* معاد *Reditum* ſeu ſtatum ad quem. Hæcque myſticè explicant; & meliore luce deſtituti, in tenebris diſputant.

Supradictus Shahriſtani pergit narrare, *Quòd Magi ſtatuant* الاصليين *Principia duo, ſicuti dixerat: ſed quòd* المجوس الاصلية *Magi originales non exiſtiment expedire ut ambo ſint* قديمين ازليين *cöæterna ab initio; ſed quòd Lux ſit* ازلي *æterna ab initio, & Tenebræ* محدثة *productæ. Et quòd tum, differant de modo* ſeu *cauſâ productionis ejus; cùm à Luce producitur tantùm Lux, quæ non producit ullum Malum; & quomodo ergò productum Principium Mali aut aliùs cujuſvis rei, cùm nihil adjunctum* (ſeu *par fuerit*) *Luci quoad primam ejus productionem & æternitatem!* Deinde narrat, *Quòd ſtatuant initium primum eſſe à Perſonis, quæ ſunt* كيومرث *Keiomáras; dein* زروان كبير *Zervân magnus: & tandem alius propheta cui nomen* زردشت *Zerduſht. Et quòd* كيومرثية *Keyomarthitæ volunt Keyomdrath fuiſſe Adam, prout occurrit in Indorum & Perſarum Chronologiis, quibus tamen contradicunt alii Chronologi. Et quòd dicti Keyomarthitæ qui auctores* ſeu *aſſertores* المقدم الاول *Antitiſtis primi Keyomárath, ſtatuant Yezdân & Ahreman, aſſerentes Yezdân fuiſſe* قديم ازلي *ſine initio æternum, & Ahreman fuiſſe* محدث مخلوق *productum & creatum. Yezdân cogitâſſe ſecum, Niſi fuerint mihi controverſiæ, quomodo erit? Hancque cogitationem pravam naturæ Lucis minùs analogam, produxiſſe Tenebras dictas Ahreman,*

qui

qui naturâ dispositus ad malum & dissidium & improbitatem & noxam & omnia nocumenta : & prodiens contra Lucem, eam opposuit tam naturâ (seu facto) *quàm dicto. Et deinde emergente Bello inter exercitum Lucis & exercitum Tenebrarum, mediatores erant Angeli : & tum facta est inter eos pax, sub eâ conditione ut Mundus inferior integrè esset τοῦ Abreman pro 7000 annis : & tum Mundum dimittens, eundem redderet Luci. Eos autem qui ante initam Pacem in Mundo fuerant, perdidit & prorsus delevit. Et tum de novo incepit cum homine dicto Keiomaras, & animale dicto Tauro, quos ambos mactavit, & ab hominis cadavere pullulavit Ribâs* seu *Ribes : & ex hujus Ribâs radice prodiit Vir dictus* مشيه *Misha, & Mulier dicta* ميشانه *Mishâna ; qui fuerunt* ابو البشر *Protoparentes. A cadavere Tauri pullulârunt Pecora & cætera Animalia. Porrò opinati sunt Lucem elegisse homines ut Adjutores, dum adhuc essent Spiritus absque Corporibus ; idque vel ut elevaret eos è locis τοῦ Abreman, vel ut eos Corporibus vestiret ad præliandum cum Abreman. Elegerunt itaque Vestitum Corporum & Belligerationem cum Abreman, eâ conditione, ut auxilium haberent à Luce & tandem victoriam in copias τοῦ Abreman. Et post illum devictum & copias fusas ac deperditas, futura esset Resurrectio. Ejusmodi fuisse causam Mistionis, hanc verò causam Liberationis.* Paulò aliter rem explicare satagunt aliqui ex Græcis, qui exponunt has eorum Quæstiones de Luce & Tenebris, esse de solo Animæ in corpus *Descensu* (qui Mixtio Lucis & Tenebrarum,) dicto κάθοδος : & Liberationem Lucis à Tenebris, esse Animæ *Reditum,* qui ἄνοδος. Animarum separata Creatio quam innuit *Shahristâni,* convenit cum opinione Platonicorum & Pythagoreorum quam Zaratus seu Zoroastres Pythagoræ Præceptor eum docuit, & (ut fertur) Dyada esse numerorum Matrem, Monada verò Patrem : Animam esse alatam, quæ confractis alis, in Corpus præceps lapsa est : at denuò pennata & refectis alis, superna repetit & ad superos revolat. Videri potest Plotinus lib. 8 *Enneadis quartæ.* De Animæ Descensu in Corpus, & quomodo frangat alas, plura collegit Cæl. Rhod. p. 643, 644. Et Macrobius lib. 1. cap. 12 docet, *Quomodo (* ex sent. veterum Ethnicorum) *Anima ex superiore Mundi parte ad inferiora hæc delabatur,* sc. *per duos Tropicos Cancri & Capricorni, qui Solis Portæ à veteribus vocantur. Per has Portas Animæ de cœlo in terras meare, & de terrâ in cœlos remeare creduntur : ideo Hominum una, altera Deorum vocatur. Hominum Cancer, quia per hunc in inferiora descensus est : Capricornus*

pricornus deorum, quia per illum Animæ in propriæ immortalitatis ſedem & in deorum numerum revertuntur. Ibidem videas plura. Altera Magorum Secta originalis, ſunt *Zervanitæ, qui aſſerunt Lucem produxiſſe Perſonas ex Luce quæ omnes erant Spirituales, Luminoſæ, Dominales: ſed quòd harum maxima Perſona cui Nomen Zervân, dubitavit de re aliquâ; & ex iſtâ dubitatione emerſit Satanas.* [Per hoc fortè volunt lapſum Angelorum.] *Sunt ex eis qui aßerunt, non eſſe dubium quin Zervân ille Magnus ſtetit & muſſitavit 7999 annos ut poßet habere Filium, & non habuit. Tum novum quid animo molitus, cogitavit ſecum quòd fortè hic Mundus nil valet. Ideóque emerſit Ahreman ex tali ſolicitudine* [ſeu ſolicitâ cogitatione] *unicâ: & emerſit Hórmuz ex tali ſcientiâ: & quòd dum hi duo eſſent ſimul in uno ventre, & Hormuz eſſet exitui propior, ſubtiliter agens Ahreman* ſeu *Satanas, matris ventrem diffidit, & tum prior exiens occupavit Mundum.* Et poſtquam prolixè proſecutus eſt opiniones eorum ineptas, deſcribit quales ſint المسخية *Meſchitæ* & الخرمدينية *Chorremdinîtæ*, i.e. *feſtivæ Religionis homines,* qui ſunt ex Sectis *Zervaniorum* ſeu *Zervanitarum.*

Hæc ſunt metaphorica & allegorica. Et ab his non multùm abludunt quæ apud Photium habet Theodorus Mopſueſtienſis Presbyter, qui ſcripſit de Perſarum Magiâ, ubi *Exponit nefandum Dogma quòd Zaſrades introduxit, ſive Zaruàm, quem Principem omnium facit, & Fortunam appellat.* Deinde tradit, *Hunc Libationem feciſſe ut Hormiſdam gigneret, quem & genuit, uti & Satanam. Item, de eorum αἱμομιξίᾳ. Ubi etiam eorum perobſcœnum Dogma verbatim exponit & refellit.* Hæc ille. *Zaſrades* autem perperam legitur pro *Zarades;* quem inſuper videtur malè confundere cum Zar*uàm* qui mille annis ante alterum vixit, de quo ſuperiùs egimus. Quoad *Sanguinis miſtionem,* fortè ſit tale fabuloſum quod in Libro *de Iſide & Oſiride* (ut ſuprà) affert Plutarchus, *Quòd ſc. Magi herbam Omomi in mortario tundentes, Ditem invocabant & Tenebras: &, deinde admixto Lupi jugulati ſanguine, efferebant & abjiciebant in locum obſcurum ad quem Solis radii non pertingerent.* Sed (quod res eſt) Plutarchus non videtur ſatis diſtinxiſſe inter *Magos veneficos,* & *Magos Perſarum Sacerdotes,* quorum erat ſolam θεῶν θεραπείαν intelligere & curare, dicente Cicerone. Quin & ut in quâvis Gente inter Bonos mixti ſunt Mali, ſic & hiſce Magis melioribus admixti fuerint aliqui Malefici, ut fit inter Chriſtianos; qui tamen non ſunt omnes damnandi ut Malefici, pro paucorum culpâ. Inter primitivos Angelos fuerunt aliqui Diaboli.

boli. Injustè itaque tam Plut. quàm Theod. Mopf. Persis impingunt Diabolicam Magiam, cùm Diog. Laertius ex Aristotele affirmet veteres Persas illicitæ Magiæ ignaros fuisse. Verum quidem est Medicinam & Philos. naturalem & Herbarum vires studebant: sic Xen. lib. VIII. *Herbarum & eorum quæ è terrâ nascerentur vires, à pueritiâ Persæ discebant, ut noscerent quæ salutaria corpori, quæ contrà noxia essent, ut illa sicubi usus posceret, conquirere; hæc vitare & fugere.* Fortè nimium aliquando Herbis tribuerint, si verum sit quod tradit Plinius XXI. 11, Νυκτήγρετον (q. d. nocturnas agens excubias,) *erui post æquinoctium vernum radicitùs, siccarique ad Lunam 30 diebus, ita lucere noctibus. Magos Parthorúmque Reges uti hac herbâ ad vota suscipienda. Eandem vocari* χηνόμυχον, *quoniam Anseres à primo conspectu ejus expavescunt: ab aliis* νυκτάλωπα, *quoniam è longinquo noctibus fulget.* Videtur fuisse eandem quæ Flavio Josepho Βααρὰς, scil. בערה Βααρᾶ, *ardens, succensens*, quæ Mesopotamiensibus Arabicè audit حشيشة البراق *Herba fulgurationis* seu *splendoris*, noctu lucens: quæ virens, (sine siccatione, utpote glabra & viscosa,) non comminùs, sed eminùs obliquè intuenti splendet: cujus itaque locus longo baculo notandus. Hoc Magorum non erat pejus quam Rachelis opinio de Mandragoris, quasi essent ἀνακάμψερως.

Alia Magorum Secta originalis, eáque præcipua, sunt *Zerdushtii* seu *Zerdushtitæ. Hi* (inquit Shahristâni) *fuerunt Asseclæ* τȣ̃ *Zerdùsht Sapientis filii Pûrshàsp, qui apparuit tempore* كشتاسف *Hystasp. Ex regione Aderbayagjân fuit Pater ejus, & ex urbe* ري *Rey orta est Mater, cujus nomen fuit* دغدو *Dôghdu. Isti opinantur Persis fuiße Prophetas & Reges, cujus primus fuit Keiomáras qui rexit Terram totam, ejúsque locus fuit in urbe Istáchr.* Deinde post alia plurima, affert miram Creationis hypothesin, quòd scil. istius Sectæ homines putent *Deum à tempore quod in Codicibus præstantissimis & Libris summis expressum, creâße ex regno suo populum spiritualem. Et postquam effluxissent* 3000 *anni, transmisiße Voluntatem suam in formâ Lucis fulgentis compositæ in figuram humanam, quam comitabantur* 70 *ex Angelis honoratioribus. Creâsse quoque Solem, & Lunam, & Stellas, & Filios hominum: hæcque fuiße immobilia per* 3000 *annos. Deus indidisse spiritum* τȣ̃ *Zerdùsht in quandam Arborem quæ crevit in altissimo altissimorum: eam enim plantavit in Aderbayagjân in jugo alicujus Montis cui nomen* اسمويدخر *Asmuîdacher: & tum miscuit corpus* τȣ̃ *Zerdùsht cum lacte Vaccino, quod cùm bibisset Pater ejus, id factum est Semen-genitale, & deinde Frustum*

carnis

carnis in utero matris ejus. Illud verò invadens Diabolus, mutavit illud. Deinde mater ejus audivit à cælo proclamationem in quâ indicata est liberatio ejus, & liberata est. Cúmque nasceretur, risit tali risu quam perceperunt omnes qui aderant. Tum dolosè egerunt contra Zerdùsht, ita ut collocaverint eum inter tramitem Bovis & tramitem Equi & tramitem Lupi: & horum singuli surrexerunt in præsidium ejus contra reliquum genus suum. Et cùm posteà adolesceret donec perveniret ad annum trigesimum, tum misit eum Deus ut Prophetam & Nuntium ad homines: isque invitans Hystaspem, adduxit eum ad Religionem suam, quæ fuit عبادة الله والكفر بالشيطان والامر بالمعروف و النهي من المنكر و اجتناب الخبايث colere Deum, & renuntiare Diabolo, præcipitque Beneficia-agnoscere, & vetat ingratitudinem, docetque aversionem à spurcitiis seu vitiis. Deinde addit, Zerdùsht affirmavit Lucem & Tenebras esse اصلان duo Principia sibi invicem contraria: & sic esse Yezdân & Ahreman, qui fuerunt مبداء initium eorum quæ inveniuntur in Mundo: ex eorum mistione [seu combinatione] extitisse Compositiones; & ex variis Compositionibus productas fuisse Formas. Et quòd Deus qui creavit Lucem & Tenebras, utriusque Autor unicus sit, sine Socio, sine Pari aut Simili, nec ei referenda sit وجود existentia Tenebrarum, sicut dicunt Zervanitæ: sed Bonum & Malum, Integritas ac Corruptio, & Puritas ac Spurcities exiverunt ex mistione [seu commissione] Lucis & Tenebrarum: & nisi hæc duo commista fuissent, non extitisset Mundus. Et hæc duo contra seinvicem insurgebant & de victoriâ contendebant, donec Lux vinceret Tenebras, & Bonum Malum. Tum posteà salvum evasit Bonum ad Mundum suum, & Malum divertebat ad Mundum suum: & sic fuit causa Liberationis. Cúmque Deus excelsus hæc duo temperaverat & miscuerat pro arbitrio suo, eáque in Compositione viderat, tum instituit Lucem ut originale quiddam, & indixit existentiam ejus ut existeret. Sed Tenebræ secutæ sunt sicut umbra personam. Nam cùm videret eas quodammodo existere, sed non realiter existere, tum planè produxit Lucem, & acquisitæ sunt Tenebræ per consequentiam: nam ex necessitate extitit contrarium, quippe cujus existentia fuit necessaria, sc. ut contingens in creatione, non autem ex primâ intentione, secundùm exemplum quod adduximus de Personâ & Umbrâ.

Porrò iste (inquit) Zerdùsht est Autor Libri quem composuit: alii dicunt ad eum dimissum fuisse à cælo: is est Zendavestâ, bifariàm dividens Mundum in Mínu & Ghîti, seu Spiritualem & corporalem, sive Spi-

ritum & Personam, quasi Creationem dividens in duos Mundos. Dixitque quicquid sit in hoc Mundo, bipartitum esse in Bâchshish & Kúnish, per quæ voluit Potentiam & Actum;& quidvis determinatum esse juxta horum secundum.

Deinde (inquit) *locutus est Zerdùsht de aditibus ad studium* seu *laborem* [sive *de tendentiis ad Conatum-humanum,*] *quæ sunt motiones hominum, quas divisit trifariàm in Mânish, & Ghûyish, & Kúnish, per quæ vult Credenda seu Fidem, & Dicenda seu Sermonem, & Facienda seu Praxin: & hisce tribus completum esse studium seu conatum nostrum. Et quando homo in hisce deficit, Religionem & Obedientiam* Dei *transgreditur: sed quando in hisce currit seu procedit usque ad* [ultimam] *rei exigentiam & præscriptam legem, tum hæc est Victoria magna.*

Porrò (addit) *Zerdushtitæ jactant de plurimis Miraculis quæ ipse patraverit; sicuti quando Hystaspis Equi Pedes in ventrem retracti fuerant, quòd Zerdusht dum esset in carcere eos solverit; & proinde soluti fuerunt Pedes Equi. Et ex iis est, quòd ipse pertransiens Cæcum quendam in urbe Dînavar, dixerit, Accipite talem herbam,* (*quam descripsit eis,*) *& exprimite ejusdem succum in oculos ejus, & tunc videbit: quodque hoc fecerunt, & visum recuperavit cæcus. Hoc* (inquit Shahristâni) *totum erat ab ejus scientiâ in proprietatibus Herbarum, nec ulla ejus Miracula aliquid valent.*

Sunt autem (addit Shahristâni) *ex Magis Zerdushtæis genus quoddam vulgò dictum Saisanitæ & Bih-aphriditæ, quorum Caput fuit homo quidam Neishaburensis cui nomen* خوان *Chuâph* seu *Quâph, qui prodiit in diebus potentissimi Dynastæ Abu-Múslim. Is fuit Mussitator* [ad modum Magorum,] *& adoravit Ignes. Deinde relinquens hæc, invitavit Magos ut desererent Mussitationem, & ut abdicarent cultum Ignium: & posuit illis Librum, eisque præcepit dimittere crines, & vetuit illis Matres & Filias & Sorores, & illicitum pronuntiavit Vinum: & jussit illos ut obverterent se Soli in ortu ejus, adorando in uno genu. Isti recipiebant se in Monasteria, & inter seinvicem distribuebant opes, & non comedebant morticinium, nec mactabant animalia donec senescerent. Isti erant inimici populo Dei, Mussitatoribus inquam Magis; adeò ut Sacerdos aliquis Magorum eum tradiderit Principi Abu-Múslim, qui illum interfecit juxta Ostium Ecclesiæ-Cathedralis in urbe Neishâbur. Ejus autem Asseclæ affirmabant illum in cœlum ascendisse super Burdone; & quòd super eodem Burdone rursus certissimè descensurus sit, & ab inimicis suis vindictam sumpturus. Isti etiam asseruerunt Zerdúshti prophetiam, & magni fecerunt illos Reges quos æstimaverat Zerdúsht.* Autor Libri *Ph. Gj.* refert, quòd tunc fuit insignis quidam Magus cui nomen سنباد *Sumbâd*, qui propter aliquam in Religione Controversiam quam defendebat,

defendebat, arctiſſimam coluit Amicitiam cum illius temporis Principe Abu-Muſlim, qui etiam vice verſâ erga eum amiciſſimus fuit. Quoad ſuperiorem *Chuâphi* prohibitionem non mactare Animalia donec ſeneſcant, id convenit cum hodierno Magorum Præcepto & praxi in Libro *Sad-der*; atque in Libro *Ph. Gj.* in voce گودرز traditur, آنکه کشتن گوساله وبره و بچه جمیع جانوران در ملت زردشت ممنوع است *quòd Vitulum-annuum aut Agnum aut quorumvis Animalium Pullos mactare, in Zerduſhti religione vetitum ſit.*

Supradictus Hæreticus *Chuâph*, ſic dictus eſt à patriâ ſuâ ſeu ejuſdem nominis regione in Ditione Neiſhaburenſi, ubi eſt ejuſdem nominis Provincia, in quâ ſunt 3 Civitates & 200 Villæ. Juſſit dimittere ſeu amovere crines: nam Magi nutriebant comam, ut conſtat ex Pſeudo-Smerdi, cujus defectus aurium quas præſciderat Cambyſes palam percipi non potuit, donec pellex ejus inter congrediendum eas manu palparet.

Animum aliquando induxeram *Zerdûſhti* ſeu *Zoroaſtris* Vitam dediſſe in proximo Capite. Sed quia cum ejus Vitâ, *Darii Hyſtaſpis* hiſtoria adeò intertexta eſt, ut (niſi frequentes inſerantur Digreſſiones,) hæc abſque illâ commodè intelligi nequeat, & in eâ quoque multa ad Perſicam Religionem ſpectantia contineantur; mutavi conſilium. Hiſque altiùs perpenſis, neceſſarium mihi viſum eſt priùs Vitæ *Hyſtaſpis* breviarium præmittere; ut cùm poſteà Zerduſhti Vitam (quæ prolixior eſt) exorſus fuero, eandem abſque Digreſſione ad finem perſequi liceat, nec Hiſtoriæ noſtræ ordo rurſus interrumpatur aut turbetur.

CAP. XXIII.

Vitæ Guſhtaſpis ſeu Darii Hyſtaſpis breviarium.

QUia in ſequentibus frequentior *Guſhtaſpis* mentio, & is quoque ille ſit cujus tempore apparuit *Zerduſht* qui ſub iſtius Regis protectione Religionem de quâ heic agitur propagavit, Lectori fortè non ſit ingratum pauca de eo delibare, priùs quàm *Zerduſhti* Hiſtoriam pleniùs proſequamur: non quidem integram ejus Vitam & Imperium in medium adducendo, ſed tantùm præcipua quædam ad

hujus Operis ſcopum facientia. Alia quædam de eo occurrunt in Vita *Zoroaſtris*.

In Catalogo Regum Perſiæ ſuo ordine memoratur كي كشتاسب *Key-Guſhtâſp*, ſcil. τῶν *Keyân* ſeu *Illuſtrium* ultimus qui hoc Titulo gaudebat. Nam omnibus Dynaſtiæ Medicæ Regibus præmittebabatur Titulus *Key*, uſque ad iſtum Regem incluſivé. Is tacitâ proſapiâ paternâ, vocatur *Hyſtaſpes Darii pater*, vel viceverſâ *Darius Hyſtaſpis filius*. Sed ſive vocetur *Darius*, ſive *Hyſtaſpes*, apud omnes convenit quòd fuit *Xerxis* pater. Eſt itaque vel *Darius*, vel *Hyſtaſpes*, vel *Darius* cogn. *Hyſtaſpes*: iſque pater *Xerxis*, qui apud Herod. p. 443 dicit, *Neque enim fuerim Darii (qui fuit Hyſtaſpis, qui fuit Arſamis*, [al. *Arſacis*,] *qui fuit Ariaramnis, qui fuit Teiſpei, qui Cyri, qui Cambyſis, qui fuit Achæmenis) filius, niſi Athenienſes ultus fuero.* Sic apud Stobæum p. 88 legitur, Δαρεῖος ὁ Ξέρξου πατὴρ *ſeipſum laudans dicebat, in bellis & rebus periculoſis ſe fieri prudentiorem.* Iſte Rex in omnibus Perſarum & Arabum Libris vocatur كشتاسب *Guſhtâſp filius* τοῦ لهراسب *Lohrâſp*: & de ejus Genealogiâ nihil præterea extat. Hinc Græcis factum eſt Ὑςάσπης, unde rurſus Arabibus وشتاسف *Wyſhtaſp* & يشتاسف *Yſhtaſp*. Nec mirum eſt ſi *Hyſtaſpi* præmittatur nomen *Darius*, cùm hoc ſive ut Nomen ſive ut Titulus, omnibus Perſarum Regibus olim datum fuit.

Lohraſpem regnum filio ſuo *Guſhtaſpi* reſignâſſe tradit *Bundâri* ex *Dakîki* poetâ Arabe, qui fuit primus qui Reges Perſiæ carmine laudavit, & ipſe *Guſhtaſpis* res hiſtoricè tradidit in 1000 Verſibus. Ex eo multa ſumpſit *Phirdauſi* autor Libri *Shahnâmæ*, quem *Bundâri* vertit in proſam Arabicam, ubi legitur, قال الدقيقي لما سلم لهراسب سرير السلطنة الي ولده كشتاسب سار الي نوبهار وكان متعبد عبادهم يقصدونها للمجاورة وينقطعون فيها للعبادة وكانت عند الفرس بمنزلة مكة الطاهرة المحروسة عند العرب فدخلها لهراسب وجلا بنفسه واغلق عليه باب متعبده و لبس المنسوج ولازم الخشوع و الخضوع وخلع سواره وسدل شعره علي عادتهم واقام علي ذلك ثلاثين سنة يعبد الشمس تاسيا بجمشيد الي ان انتهي اجله *Dixit Dakîki, Quando Lohraſp reſignavit Solium Imperii filio ſuo Guſhtaſpi, conceſſit ad Naubahâr*

babâr in Balch, *& in cultu instituit religiosos eorum qui illuc contendebant ut adhærerent templo & qui ibidem secludebant se ad colendum: id enim loci apud Persas fuit sicut Mecca (sanctissima & cœlitùs custodita) apud Arabes. Huc itaque ingressus Lobrasp, mundavit seipsum, & clausit sibi ostium eorum quos in cultu instituebat: & induit vestem textilem, & assiduus fuit in humiliatione & devotione, & exuit armillas suas, & demisit comam suam secundùm morem eorum. Et hoc modo perstitit triginta annis, quibus colebat Solem imitando Gjemshîdum, donec appeteret fatum ejus.* Nempe ibidem tandem occisus fuit, ut posteà videbitur sub finem Vitæ *Zoroastris*.

Celeberrimus Rex *Gushtaspes*, ut perhibetur prudentissimus, sic etiam fortissimus: nam inter benedictiones nuptiales quas in Libro *Zend* Sacerdos recenter nuptis apprecatur, sequente modo legitur,

[Avestan script] *Sicut Rex Gushtasp fortes estote.*

Si eisdem literis & diversis vocalibus sonaretur گشتاسب *Gheshtasp*, satis aptè significaret *Factus equo*, cùm ex Equi hinnitu factus fuerit Rex. Sed tacitâ illâ historiâ, Persæ constanter ejus nomen sonant *Ghushtâsp*, quod duplicem significationem habere dicitur: sive enim scribatur گوشاسب *Ghushasp* sive گشتاسب *Ghushtasp*, in Libro *Ph. Gj.* exponitur رويا *somnium* seu احتلام *Somniatio*; atque in eodem Libro idem aliàs exponitur جهنده وخيزنده كننده *saltabundus & se erigens*: hinc (ut suprà) celeberrimi Pyrei nomen ab isto Rege extructi in *Balch*, est آذر گشتاسب *Azur-Ghushtasp*, i.e. *Ignis saliens* seu *fulgur*; diversum ab alio Pyreo à *Lobraspe* ibidem condito, quod propter vernantem ornatum vocabatur نوبهار *Nau-babâr*, i. e. *novum ver*.

Istius (ut videtur) Regis atque aliorum visuntur statuæ *Solem* & *Ignem* in pariete delineatos intuentes propè Palatium Persepolitanum. In istis statuis Coronæ (seu Pilei) sunt longè diversæ ab eâ recentiorum dictâ تاج *Tâgj*: nec tantùm Reges, sed & Sacerdotes ejusmodi Pileis induti cernuntur in Processione solenni quæ ibidem sculpta cernitur. Talis corona ab Arabibus dicitur *Kânkal*: sic *Camûsi* autor *Phiruzabadius*, قنقل اسم تاج للكسري *Kânkal est nomen Coronæ Cosroum*, seu veterum Regum Persiæ, quæ Epitheto تاج كياني *Corona Keyanæa* vocatur. Hoc autem nomen per ludibrium inditum videtur ab Arabibus, quibus *Kânkal* primariò est mensura quædam Aridorum, qualem

qualem Anglicè vocamus **an half peck**, lepidè ſubinnuendo eos Reges Capita ſua tali Menſuræ indidiſſe eâque tecta fuiſſe. Hæcce talis Corona Perſis dicta eſt گرزن *Ghèrzen*, quæ ut Pileus pro quotidiano uſu ex leviori materiâ fieri ſolebat, cùm Perſarum Crania ſint tenuiora iis aliarum Gentium. At ut Corona (nam forma erat eadem,) pro ſolenni uſu Auro & Gemmis plumata, adeò gravis fuit, ut cogerentur eam de catenâ aureâ ſupra Regum capita in Solio ſuſpendere. Talem Coronam penſilem habuit *Coſrav Perviz* pendentem 60 *Man* ſeu *Minas* eorum, quarum ſingulæ ſunt duæ *Litræ* ſeu *Rotala* una. Unde abſq; Metaphorâ, aliquis Perſiæ Rex recenter coronatus, conqueſtus eſt, *Quàm gravis eſt hæc Corona!* Quo dicto, eum quaſi tanti honoris indignum depoſuerunt ſubditi. Eæ autem Coronæ fuerunt tantæ capacitatis, ut, uti interiùs magnam Granorum menſuram, ſic & exteriùs aliquot Carminum inſcriptionem capere poſſent. Unde *Sheich Saadi* dicit كيخسرو *Key-Coſrois* Coronæ inſcriptum fuiſſe,

چه سالهاي فراوان و عمرهاي دراز	*Quid multi anni, quid vita longa?*
كه خلق برسر ما بر زمين بخواهند رفت	*Mortales enim ſuper terram capita noſtra calcabunt.*
چنان كه دست بدست آمدست ملك بما	*Perinde ut Regnum à manu ad manum ad nos pervênit,*
بدستهاي دگر همچنين بخواهند رفت	*Sic* [à manu noſtrâ] *in aliorum manus tranſire debet.*

Regis *Guſhtaſp* Baſilica ſeu Reſidentia ordinaria erat *Perſepolis*, quæ quondam nobiliſſima urbs & totius Perſidis caput, in quâ marmoreum Palatium ex integrâ rupe exciſum, & excavatæ ibidem Cameræ, cum multis animalium figuris & Columnis plurimis: unde olim Perſicè dictum هزار ستون *Hazâr-ſutûn*, i. e. *Mille-columnæ*, ſeu (ſi vocem fingere liceat,) χιλιοςύλιον [illegible]*columnium*; poſito numero certo pro incerto & prodigioſo pro vero, quia ſunt ibi columnæ plurimæ. Hoc Palatium quia ex rupe exciſum, Arabicè nuncupatum eſt اصطخر *Iſtáchr*, q. d. *è rupe deſumptum*, ſeu *rupe conſtans* ſaxeum Palatium, nomine deducto ab VIII^{va} Conjugatione Radicis صخر *Sachr*, i. e. *rupes*. Hoc nomen ſemper authenticè ſcribitur اصطخر, non autem eodem ſono استخر, ut in *Ph. Gj.* perperam fit: ubi etiam minùs arridet dicti nominis allata ratio, quaſi *Iſtachr* ſignificet آبگير *âbghîr*, i. e. *ciſterna, un Tank* ſeu *lacus* ex cæſo lapide, quia ibi extat talis lacus: hæc

Honoratissimo et Illustrissimo Viro IOHANNI DOMINO SOMMERS Baroni de Evesham, omnium bonarum Literarum Possessori et Patrono, hanc Tabulam summæ Gratitudinis ergô lubens meritóq humiliter DDD Autor T. H.

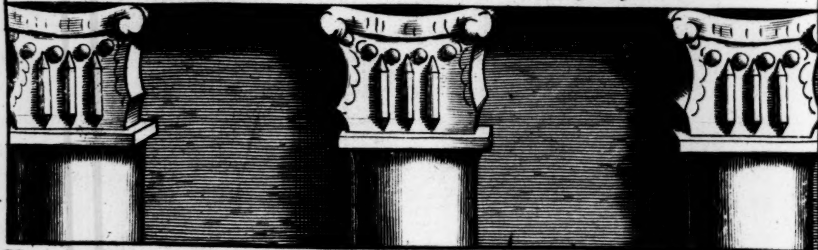
M.B. d. et sculp.

hæc enim ratio non à priori, sed à posteriori sumpta videtur.

Prope hoc Palatium est *Mons regius*, quippe in quo Regum Sepulchra erant & adhuc sunt; de quo *Diodorus Siculus* refert, *In orientali Arcis plaga est Mons IV inde Plethris (i. e. CCCC pedibus) distans, quem Regium vocant: in hoc enim Regum Sepulchra inerant. Nam excisa illic petra erat, complura in medio Domicilia complectens: in quibus* Σηκοὶ *Septa seu Conditoria defunctorum, quæ nullum quidem aditum manufactum præbebant, sed instrumentis quibusdam manufactis sublatos mortuorum Loculos excipiebant.* Sic ille. Sed nuperioribus seculis dicta *Septa* (vel saltem aliqua eorum) perrupta sunt, ut aditus omnibus pateat, rimando annon etiam Thesauri unà cum Corporibus conderentur: ubi tamen nec Thesauros nec Corpora repererunt. Dicta Conditoria sunt in ipsâ rupe sub Statuarum pedibus, columnis ab humo elevata, & Regum Statuæ eis superimpositæ *in basso relevo* ex latere marmoreæ rupis eminentes: ita ut Statuarum sinistra latera rupis lateri adhæreant, quasi sint stantes super Sepulchrorum suorum columnis, & præ se habentes è regione positos *Solem* & *Ignem* supernè in pariete sculptos. Et juxta in eodem pariete supra Statuarum capita, sculpta cernuntur talium Regum *corpuscula volatilia*, quasi per aërem in Cœlum ascensura, (uti à nobis Christianis supra Sepulchra pingi solent Capita alata,) animarum ad Cœlum volatum significantia. Et hinc planè constat quid de Paradiso reverà senserint veteres Persæ; quamvis ad hominum captum, Paradisi gaudia cœlestia per amœnitates terrestres & sensuales repræsentaverint, uti & Mohammedani. Videatur quoque Cyri ante mortem pia oratio, in quâ (inter alia) Animæ immortalem statum declarat, in *Cyropædiâ*. In eodem quoque Mausoléo tales Genii plures quaquaversus volitantes cernuntur, ad superiores mansiones volaturi; quæ repræsentantur per *Corpuscula inferiùs nubibus involuta*, eáque tam directo quàm reverso situ posita. D. Thevenotus in Itinerario, horum Iconismorum scopum haud satis percipiens, *Deitates alatas* vocat, perperam omnino. Nec quidem reliqua satis intelligibiliter describit; præsertim *aliquid supra januam*, ita ut quid sibi velit, intelligi nequeat. Neque meliùs quidem id quod suprà dictas figuras seu Iconismos extat intellexit D. *Mandelslo* nec ex eo *Herbertus*, qui pro *Animâ in nube sursum volante* (*inter Solem & Ignem*,) exhibet *Serpentem ligno impositum & involutum*, ut solet esse æneus Serpens Israelitarum. In hoc autem pessimè erratum est, insinuando quasi Serpentem adorassent: illi

Ex Mausoléo Persepolitano Rex *coram* Igne *et* Sole *quasi adoraturus stans, cujus* Anima *ceu* Icuncula *in nube ad cœlum ascensura cernitur.*

Honoratissimo et Illustrissimo Viro IOHANNI DOMINO *SOMMERS* Baroni de Evesham, *omnium bonarum Literarum Possessori et Patrono, hanc Tabulam summæ Gratitudinis ergô lubens meritòq humiliter* DDD *Autor* T. H.

M.B. d. et sculp.

hæc enim ratio non à priori, ſed à poſteriori ſumpta videtur.

Prope hoc Palatium eſt *Mons regius*, quippe in quo Regum Sepulchra erant & adhuc ſunt; de quo *Diodorus Siculus* refert, *In orientali Arcis plaga eſt Mons IV inde Plethris* (*i. e. CCCC pedibus*) *diſtans, quem Regium vocant: in hoc enim Regum Sepulchra inerant. Nam exciſa illic petra erat, complura in medio Domicilia complectens: in quibus* Σηκοὶ *Septa ſeu Conditoria defunctorum, quæ nullum quidem aditum manu factum præbebant, ſed inſtrumentis quibuſdam manufactis ſublatos mortuorum Loculos excipiebant.* Sic ille. Sed nuperioribus ſeculis dicta *Septa* (vel ſaltem aliqua eorum) perrupta ſunt, ut aditus omnibus pateat, rimando annon etiam Theſauri unà cum Corporibus conderentur: ubi tamen nec Theſauros nec Corpora repererunt. Dicta Conditoria ſunt in ipſâ rupe ſub Statuarum pedibus, columnis ab humo elevata, & Regum Statuæ eis ſuperimpoſitæ *in baſſo relevo* ex latere marmoreæ rupis eminentes: ita ut Statuarum ſiniſtra latera rupis lateri adhæreant, quaſi ſint ſtantes ſuper Sepulchrorum ſuorum columnis, & præ ſe habentes è regione poſitos *Solem* & *Ignem* ſupernè in pariete ſculptos. Et juxta in eodem pariete ſupra Statuarum capita, ſculpta cernuntur talium Regum *corpuſcula volatilia*, quaſi per aërem in Cœlum aſcenſura, (uti à nobis Chriſtianis ſupra Sepulchra pingi ſolent Capita alata,) animarum ad Cœlum volatum ſignificantia. Et hinc planè conſtat quid de Paradiſo reverà ſenſerint veteres Perſæ; quamvis ad hominum captum, Paradiſi gaudia cœleſtia per amœnitates terreſtres & ſenſuales repræſentaverint, uti & Mohammedani. Videatur quoque Cyri ante mortem pia oratio, in quâ (inter alia) Animæ immortalem ſtatum declarat, in *Cyropædiâ*. In eodem quoque Mauſoléo tales Genii plures quaquaverſus volitantes cernuntur, ad ſuperiores manſiones volaturi; quæ repræſentantur per *Corpuſcula inferiùs nubibus involuta*, eáque tam directo quàm reverſo ſitu poſita. D. Thevenotus in Itinerario, horum Iconiſmorum ſcopum haud ſatis percipiens, *Deitates alatas* vocat, perperam omnino. Nec quidem reliqua ſatis intelligibiliter deſcribit; præſertim *aliquid ſupra januam*, ita ut quid ſibi velit, intelligi nequeat. Neque meliùs quidem id quod ſuprà dictas figuras ſeu Iconiſmos extat intellexit D. *Mandelſlo* nec ex eo *Herbertus*, qui pro *Animâ in nube ſurſum volante* (*inter Solem & Ignem*,) exhibet *Serpentem ligno impoſitum & involutum*, ut ſolet eſſe æneus Serpens Iſraelitarum. In hoc autem peſſimè erratum eſt, inſinuando quaſi Serpentem adoraſſent: illi

enim Serpentes maximè odio habent, & eos necasse beatissimum pietatis opus ducunt. Ille autem quid esset nube involutum non distinxit.

Persæ (præsertim ii in Indiâ) ajunt quòd tandem (intercessione *Zerdushti*) à Deo concessum fuit *Gushtaspi* ut in cœlum ascenderet: & filio natu maximo *Pishûtun* seu *Bashûten* concessum ut in hoc Mundo superesset immortalitate donatus, idque in كوه دماوند *Dummâvand monte*, (rectiùs dicto دنباوند *Dunbâvand*,) unà cum 30 Satellitibus pariter immortalibus, qui jubentur omnes alias creaturas arcere à beatissimo illo æternizandi loco, ne fortè ibi etiam evadant immortales. *Ali Birgjendi* dicit, quòd ad summum ejus cacumen ascendi nequit, quia ibi extant vapores Salis Ammoniaci. Istum autem montem celsissimum (sub nomine *Damoan*) cum multâ difficultate conscendit *Herbertus* nostras, (p. 112,) qui dicit superiorem ejus partem constare nativo sulphure, unde noctu quasi scintillare videtur: & quòd ab hoc monte in communem usum Sulphur ad omnes vicinas regiones deferri solet. Sic ille. Sed illius veniâ, noctu scintillatio seu coruscatio est potiùs à Sale Ammoniaco. Utcunque autem hæc de Gushtaspe sint fabulosa, falso tamen huic fundamento superstructa est alia fabula de ejus perennatione, at in alio diverso loco: sic enim *Ibn Shahna* Arabs, كشتاسف هو الذي يزعمون انه باق في حلكندر *Gushtasp ille est quem superstitem esse credunt in Halacánder*. At pro hoc vitioso loci nomine *Halacánder*, legendum est كنكدز *Gangdiz*, ut rectè habet *Abulpheda*; de quo loco superiùs abundè diximus.

Quòd iste Rex scientiæ adipiscendæ ergô Brahmanos Indiæ consuluerit, Am. Marcellinus docet, *Hystaspes prudentissimus Darii pater, qui cùm superioris Indiæ secreta fidentiùs penetraret, ad nemorosam quandam venit solitudinem, cujus tranquillis scientiis præcelsa Brachmanorum ingenia potiuntur: eorumque monitu rationes mundani motûs & Syderum, purósque Sacrorum Ritus (quantum colligere potuit,) eruditus, ex his quæ didicit aliqua Magorum sensibus infudit.* Hæc planè significant eum matheseωs rudimenta didicisse ab Indis.

Bundâri alicubi ait Zerdushtum se Gushtaspi applicasse anno ejus 2do, si verum sit. Hoc autem non consistit cum eo quòd *Zerdusht* fuerit servus prophetæ Israelitici, quod omnes de eo affirmant. Alibi *Bundâri* dicit rectiùs, post annum Regis tricesimum accessisse *Zerdusht*.

dusht. Dictus Rex *Gushtasp* regnare cœpit anno Mundi 3484, ante Christum 519 annis. Et regnavit 36 annos.

Quia verò Persæ erant Sagittarii optimi, ergò apud Mausoléum Persepolitanum in Regum manibus tenetur *Arcus*, (cui innituntur,) ut Persarum Insigne. Et apud Strabonem in *Darii* (fortè *Hystaspis*) sepulturâ ponitur Epitaphium, *Amicis fui* ἱππεὺς καὶ τοξότης ἄριστος *Eques & Sagittarius optimus, venatores fugavi, & omnia facere potui.* Et dicente Plutarcho in Moralibus p. 211, *Persarum numisma Daricum Sagittario signatum fuit.* Talis Nummus vel apud Spanhemium vel apud Goltzium videri potest, ubi Rex altero genu flexo jaculatur. Et, si rectè memini, Suetonius in *Caligulâ*, ponit in Parthorum vexillo *Draconem*, & in eorum vexillo regio *Arcum*.

Fortassis propter prædicta fabulosa quæ superiùs referuntur, factum fuerit ut isti *Hystaspi* à corruptis Christianis longè post Christum affingeretur aliquis Liber *Revelationum de Christo*, cujus meminit Justinus Martyr, qui etiam hujus Libri delusionibus deceptus eundem probat, & bonus ille vir dolet ejusdem lectionem tunc fuisse prohibitam. Vide ejus *Apol.* p. 66 & 82. Iste *Hystaspes* apud Lactantium lib. 7, cap. 15, vocatur *Hydaspes*, de quo ibi narratur, *Hydaspes Medorum rex antiquissimus* (*à quo Amnis denominatus*) ---*vaticinantis pueri ad memoriam posteris tradidit, Sublatum iri ex Orbe Imperium*, sc. Romanum, &c. Et cap. 18, eundem cum Vatibus dæmonurgis numerat. Erratur autem in nomine, cùm nullus Medorum rex unquam dictus fuerit *Hydaspes*, sed tantùm *Hystaspes*.

CAP. XXIV.

Zerdushti seu Zoroastris vita.

PErsarum propheta *Zerdusht*, seu (ut semel cum vocali *Damma* scriptum vidi,) *Zordusht*, idem est qui Græcis sonat Ζωροάστρης, seu aliis Ζωρόαστρις in casu recto. Is in hominum ore vulgò perperam sonat *Zoroaster*, cùm apud Græcos non detur talis hujus nominis forma. Ideóque miror cur Doctissimus Scaligerus supponendo illam formam, etymologiam dederit per זרו־אסתר verba nihil Hebraicè significantia, sed tantùm Hebracis literis scripta; & nomen Ζωροάστρην

interpretando *vivum ſydus* & ἀςροθύτην In hæc animadvertere viſum eſt, ne aliquis tanti viri (aliàs doctiſſimi) autoritate ſeducatur.

Autores avidè arripuerunt *Zoroaſtris* nomen : de ejus tamen ſeculo & patriâ errando, unum eundémque hominem in plures multiplicando, ut videre eſt in Patritii *Zoroaſtre*, & ut mox heic etiam videbitur. At quicquid dixerint, illè fuit tantùm unus, iſque tempore *Darii Hyſtaſpis*, nec ejus nominis plures unquam extitêre : nam antiquiſſimus ille Bactrianorum Rex qui eo nomine appellatur, à Diodoro Siculo rectiùs Ὀξυάρτης nuncupatus eſt, ut ſuprà monuimus.

Nominis *Zoroaſtris* ſcriptio vitioſa eſt apud Græcos, qui ſolent pleraque nomina Orientalia vitiare : idque partim quia talium nominum Scriptores ſæpè eorundem ſonos non è Libris, ſed è vulgi ore accipiebant; partimque quia Græcorum literæ non ſunt ad omnes ſonos orientales benè accommodatæ, præſertim deeſt *ſh* ubique, & *h* in medio vocum deſideratur. Deinde rurſus Græci (præſertim Medici) aliquando è malè ſcriptis libris Arabicis aut Perſicis hauſerunt nomina quæ rurſus nobis dederunt corruptiora : ut pro تمله پتره *Támala-pátra*, videntur legiſſe مله پتره Μαλάβαθρα aut τὰ Μαλάβαθρα, *Malabathrum*. Sic pro بادنجان *Bâdingjân*, legerunt مالنجان *Melongena* : pro بدخش *Badàchſh* legerunt بلخش *Balàchſh*, *Balaſſius* : pro پدنك *Pudèngh* ſeu پدنج *Pudèngj* legerunt پلدج *Pulêgj*, *pulegium*, non à necandis *pulicibus*, ſed ab orientalis nominis corruptelâ ortum. In his lit. *Dâl* oblongior, propter figuræ ſimilitudinem à ſcribis mutata fuit in *Lâm*; eodem modo quo factum fuit in nomine تدمر *Tadmur* mutato in بلمر *Palmyr*. Ex ejuſmodi in Arabum libris vitiosâ ſcripturâ orta ſunt corrupta nomina *Antimonium*, *Mandragora*, &c. explicatu prolixa, quæ non ſunt ullius linguæ voces, quas tamen in criticorum malam crucem paravit veterum incuria. Alia errandi anſa fuit orientalium nominum ſcriptio cum ſolis Conſonantibus ſine Vocalibus : adeò ut vocibus per ſe ἀφώνοις, pro lubitu dederint ſonos, uti & noſtrates aliquando faciunt.

Ut itaque in aliis multis, ſic & in hoc nomine Ζωροάςρης pariter errarunt, ubi ο pro δ, quâ ratione meliùs ſcripſiſſent Ζωρδάςης. Sed apud orientales literæ *Vau* & *Dâl* MS ſunt ſibi invicem ſimiles, ut pro زردشت *Zorduſt* ſeu *Zardaſt*, facilè legerint زروشت *Zoroaſt*. Scribæ alius error eſt apud Theodorum Mopſueſtienſem, ſcribendo Ζάςραδης redundante

redundante σ: & apud alios Ζάβρατος redundante β: id enim meliùs ſcripſiſſent Ζάρατος, ſeu potiùs Ζάρατος vel Ζάρατυς, niſi quod ἐπίσημον Βαῦ vix ſatis eis videretur terminatio Græca.

Hujus nominis ſcribendi formulæ apud orientales ſunt variæ, quaſi alicujus in religione *Protei* nomen πολύμορφος. Uſitatior ac verior forma eſt زردشت *Zerduſht*, quod tamen aliquando apud Poetas ſonatur *Zerriduſht*: & deinde ſeqq. modis quandoque ſcribitur, ſc. زرادشت *Zarâduſht*, & (ſonando *t* pro *d*) زراتشت *Zarâtuſht*, & aliter زردهشت *Zerd-hùſht*, vel rythmi & cadentiæ causâ apud Poetas *Zerd-hàſht* & *Zerd-hiſht*. In Libro *Ph. Gj.* monetur aliquando ſcribi زاردشت *Zârduſht*, & زارتشت *Zârtuſht*, & زره تشت *Zeratùſht*, & زرتشت *Zertùſht*, & زارهشت *Zâr-hùſht*, & زرادهشت *Zarâd-hùſht*, & زاردهشت *Zârd-huſht*. Quin & præter has omnes ſcribendi formulas, in nuperis Apographis in Linguâ *Péhlavi* ſcriptis, reperiuntur ſequentes formæ, quas etiam unà cum ſupradictis Lectori in hoc loco exhibendas cenſui: ſunt autem

Zaratúſhtriſh, &

Zaratúſhtra, &

Zaratúſhtru.

Quin & hoc nomen (ut ſupra monui,) in Lib. *Nim.* ſcribitur etiam زردشت *Zorduſht* ſub ordine Vocalis *Dammæ*, cujus Interpretatio ſcribarum errore datur امام مرغان *Antiſtes avium*, perperam pro امام موغان *Antiſtes Magorum*: ideóque tales libri MSS[ti] infinitis mendis ſcatentes, peritum Lectorem poſcunt. Iſte idem eſt qui apud Porphyrium legitur Ζάβρατος ſeu Ζάρατος, quem Pythagoras conſuluit: nam Pythagoræ prælegiſſe *Zabratum* meminit Porphyrius. Sic etiam Apulejus in *Floridorum* 2do, *Ajunt Pythagoram (cùm inter captivos Cambyſis Ægyptum adveheretur,) doctores habuiſſe Perſarum Magos, ac præcipuè Zoroaſtrem omnis divini arcani Antiſtitem.* Clemens Alex. mendosè legit *Pythagoras diſcipulus Nazarati Aſſyrii*, pro quo meliùs dixiſſet *Zarati Perſo-Medi.* Et hujus Præceptor fuit *Hoſtanes*, ſeu *Soſthenes*, ſive *Zoſtrianus*, cujus *Zoroaſtres* fuit Nepos.

Proximè quid hoc nomen Grammaticè & ex vi vocis ſignificet, diſquirendum.

quirendum. *Bar Bahlûl* Syrus hoc nomen seq. modo exponit, ܙܪܕܘܫܬ ܙܪ ܕܗܒܐ ܘܕܘܫܬ ܕܘܗܫܬ ܡܠܟܘܬܐ ܡܬܦܫܩ ܗܘܐ ܕܝܢ ذهب الملك ܡܬܦܫܩ ܕܝܢ ܕܗܒܐ ܕܡܠܟܘܬܐ. ܙܪܕܘܫܬ ܒܟܬܒܐ ܕܦܪܕܝܣ ܗܢܐ ܕܝܢ ܙܪܕܘܫܬ ܗܘ ܐܫܠܡ ܪ̈ܛܢܐ ܕܡܓܘܫܐ. ܐܝܟ ܥܝܕܐ ܕܝܢ ܕܫܡܗܐ ܕܡܫܬܟܚܝܢ ܒܠܫܢܐ ܢܘܟܪܝܐ. ܠܐ ܙܪܕܘܫܬ ܩܪܝܢܢ ܐܝܟ ܦܪ̈ܣܝܐ ܐܠܐ ܙܪܕܒܘܫܬ. ܐܝܟܢܐ ܕܠܐ ܐܝܟ ܥܒܪ̈ܝܐ ܩܪܝܢܢ ܡܫܐ ܐܠܐ ܡܘܫܐ. ܕܗܟܢ ܫܦܝܪ ܘܬܪܝܨ ܒܟܬܒ̈ܐ ܣܘܪ̈ܝܝܐ *In Zardusht, Zar est Aurum, & Dûsht seu Dehùsht est regnum, Arab. Dahab AlMulk: sic enim exponitur, Aurum Regni. De Zardùsht in Libro Paradisi dicitur, Iste Zardùsht est qui tradidit Mussitationem Magorum. At sec. morem Nominum quæ in exoticis linguis usurpantur, non vocamus Zardùsht sicut Persæ, sed Zarabdùsht: sicuti non vocamus Mishe ad instar Hebræorum, sed Mûshe; quia sic pulchrum & rectum est in Libris Syriacis.*

D. *Henr. Lord* Mercatoribus Anglis olim in Indiâ Sacellanus, ab aliquo Persarum Sacerdote refert, quòd *Zerdùsht* sic dictus fuerit, q.d. آزر دوست *âzer-doust*, i.e. *Ignis amicus*. Sic etiam Texeira à talibus Sacerdotibus edoctus. Hæc autem Etymologia, eorum in hac parte ignorantiam innuit: cùm *Eliph* longum *Médda* notatum, Aphæresin raro aut nunquam patiatur. Prætereà *Dùsht* non potest esse idem quod *Doust*. Sed non sunt omninò culpandi, cùm hujus Nominis originalem significationem exquirere, sit planè difficillimum: nec in Linguâ Persicâ rimando, ullum unquam commodum ejusdem sensum appellativum invenire potuimus. Est quidem زر *Zer* Persicè *Aurum*, seu in genere *Pecunia*: & دشت *Dùsht* exponitur بن و زشت *Pravus, malo-aspectu, deformis* persona aut res; q. d. *Aurum pravum* seu *deforme*; quæ quidem significatio non multum quadrat. Propiùs accedit id quod legitur in Libro *Ph. Gj.* زرده دهي *Zerdih-dibi*, & زرده هشتي *Zerdih-hdshti*, quæ exponuntur زرخالص *Aurum purum* seu *sincerum*, scil. *Obryzum*, Sed hæc etiam non satisfaciunt.

De ejus ortu & patriâ apud Europæos dubitatur & in diversum itur. Apud Suidam memoratur Ζωρομάσδρης *Chaldæus Sapiens, qui scripsit mathematica & physica.* Is videtur idem qui apud eundem Suidam audit Ζωροάστρης *Perso-Medus cæteros Astronomos sapientiâ superans.* Cedreno notatur *Zoroastres nobilis apud Persas Astronomus.* Alius meminit *Zoroastris Proconnesii circa tempora Xerxis.* Dicente Clemente

Clemente Alex. p. 223. *Zoroaſtrem Magum fuiſſe Perſam Pythagoras oſtendit.* Et p. 426, *Plato in* 10 *lib. de Republicâ meminit Heri Armenii genere Pamphili, qui de ſe ſcribit, Hæc ſcripſit Zoroaſtres Armenii filius, genere Pamphilus, In bello occiſus cùm eſſem, apud inferos à diis hoc didici. Hunc Zoroaſtrem, cùm* 12mo *die poſt mortem in rogo eſſet poſitus, Plato dicit revixiſſe.* Is aliàs audit, *Zoroaſtres Armenius Zoſtriani nepos & familiaris Pamphilus Cyri*, ſeu *Zoroaſtres Pamphilus Cyri familiaris.* Annotator Arnobianus habet, *Zoroaſtres Armenius Zoſtriani filius.* Quia verò *Zoroaſtres* aſſerebat *Oromaſden* & *Arimanium*, erant qui horum utriuſvis filium eum nominarunt, ſubinde etiam ſcribentes *Armenium.* Sic dictus Clemens, Ζωροάςρης ὁ Ἀρμενίε, & Agathias, Ζωροάςρης ὁ Ὠρομάσδεως. Hi autem omnes ſunt unus *Zoroaſtres.*

Sed haud mirum eſt ſi Europæi hoc modo diſſentiant de homine peregrino, cùm illius populares orientales etiam de ejus proſapiâ dubitent: at de ejus tempore concordant omnes, unum tantùm conſtituentes *Zoroaſtrem*, eúmque in eodem ſeculo ponentes. Sunt ex Indo-Perſis qui ſuum *Zerduſht* ſeu *Zoroaſtrem* ex Chinâ ortum dicunt, Patre *Eſpintaman* & matre *Dodo.* Hæc autem nomina non ſunt Sinica, & eorum ſoni eâ linguâ exprimi commodè nequeunt. Alii ex eis ab alterâ Mundi extremitate arceſſentes, eum in occidente vel in Europâ cretum volunt: fortè intelligunt Palæſtinam. Apud Abulphedam Vol. 3. p. 58, *Zerduſht* dicitur ortus ex ارمي *Urmi* ſeu ارميه *Urmia* quæ occidentaliſſima Civitatum *Aderbayagjân* in montibus Gordiæis. *Megjdi* & alii hiſtorici eum ex Palæſtinâ veniſſe affirmant, ut ſuprà dictum. In Libro *Pharh. Gj.* ortus dicitur ex proſapiâ Regis *Phridûn* in Perſiâ. In Libro *Mugj.* fol. 224. 2, ponitur زردشت بن سديومان *Zerduſht filius Sad-yumán.* Sed fortè سديومان *Sad-yumân* perperam ſic ſcriptum fuerit pro سپنتمان *Spintamân*, qui reverà fuit *Zerduſhti* pater. Et quidem certè ex ſeq. ejus genealogiâ & parentum nominibus planum eſt eum fuiſſe genere Perſam. Et hoc non obſtat quin in junioribus annis fuerit prophetæ Iſraelitici ſervus, ſuæ fortunæ faber, cùm ejus parentes fuerint pauperes. Nam quòd die *Anirân* ex occidente primò venerit in *Aderbayagjân*, habendum eſt pro Teſtimonio valdè authentico. A talis prophetæ miraculis fuerit ſtimulatus ad ſimilia patrandum, & proinde multas aſtutias ſtuduerit, prompto ingenio & forti imaginatione & naturali audaciâ.

audaciâ & confidentiâ adjutus: nam si non fuisset audax & intrepidus, totius nationis Religionem suo modo reformare non tentâsset. At quoad veram ejus prosapiam, ea in Libro *Sad der* optimâ autoritate fusiùs narratur, زراتشت آنکو بود از پورشسب که اورا نسب بود از پیترسب دگر هیچرسب آنکه از چخشونش زاسفنتمان بود *Zarâtusht qui ortus est à Pûrshàsp, cujus genus à Pîteràsp, dein ab Hîtcheràsp, qui à Tchechshûnesh, qui ab Espintamân fuit.* Sed alibi sæpiùs in eodem Libro brevitatis causâ scribitur زراتشت اسفنتمان *Zerâtusht τȣ Espintamân*, q. d. *filius Espintamân*, qui tamen non tam Pater quàm Tritavus fuit. Sic tamen est loquendi mos apud eos. Et aliquando ipse *Zerdusht* vocatur *Espintamân* simpliciter, & eo solo nomine intelligitur. Et hoc modo propter insigne patratum facinus, paternæ genealogiæ istius hominis aliàs obscuri memoria usque ad finem Mundi continuabitur. Et ut de Patre conveniunt, sic inter omnes convenit Matris ejus nomen fuisse دغدو *Dôghdu*, quod (liquescente *gh* ut in vocibus Anglicis **high, mighty**, &c.) apud eos plerumque sonat *Dôdu*; nam sonus *Gain* in medio vocum fere evanescere solet. Hocque nomen innuit quasi fœcunditate ea similis esset ejusdem nominis *Gallinæ Indicæ*, cujus Icon apud Herbertum in Itinerario extat sub nomine *Dodo*, cujus etiam exuviæ farctæ in Auditorio Anatomico Oxoniensi servantur. Est autem *Dodo* magna Avis parvis & exilibus alis quæ ad currendum juvant, sed ad volatum non serviunt; unde nec *Volucris* dici queat. Corpus est rotundum & pingue, ponderis 50 librarum. Cibus pravus stomacho nauseam movens. Hujus avis vultus præ se fert Melancholiam. Sinciput nudum, occiput lanugine tectum est, ut & totum corpus. Rostrum à naribus ad mucronem leviter virescit, admistâ tincturâ subluteâ. Reliqua ex Icone dignoscantur. Plurima parit ova, unde & commodum fœcunditatis emblema. In Insulâ *Madagascar* & *Bygarroys* præcipuè nascitur.

Supradictus *Zerdûsht* apud Orientales (ut dictum) decoratur Titulo حکیم *Hakîm* seu *viri docti* & *philosophi*: & in vetustis Libris vocatur رد *Rad*, i. e. *Sapiens*. Is omnium consensu fuit in Astronomiâ & in Astrologiâ judiciariâ versatissimus & peritissimus. Unde Doctissimus Rex, peritissimus Astronomus atque Astrologus *Olugh-Beigh* in Astrologiâ suâ Persicâ hactenùs ineditâ, (agens de نمودارات *Nomudârât* seu *Indicatoribus* Horoscopi sive Signi Ascendentis in Nativi-

tatibus

TAB. VII.

pag. 312.

Arboris Cherzéhræ *ramusculus cum eiusdem* Floribus. *pag.* 335.

Dodo avis.

Ben Album.

Ben Rubrum. pag. 509.

Reverendo Viro THOMÆ SMITH S.T.D.[ri] *hanc Tabulam tanquam veteri Amico* D.D.D. *Autor* T.H.

MB. d. et sculp.

tatibus,) *Ptolemæi Indicatori* præfert eum *Hermetis:* & *Hermetis Indicatori* præfert *Indicatorem Zerduſhti*, وبصواب نزديکتر بزعم احکاميان نمودار زردشت حکيم است *Opinione autem Judiciariorum, vero propior eſt Indicator Zerduſhti Philoſophi.* Adeò ut is de Judiciariâ Aſtrologiâ neceſſariò Librum ſcripſerit, in quo etiam ſe aliis peritiorem oſtendit.

Quando *Zerduſht* ſecum inſtituerat Religionem ſuam Perſarum Regi recommendare, ſedem ſibi ſelegit prope Perſarum Regiam, quæ tunc fuit *Iſtachr* ſeu *Perſepolis*. Sic *Beidavius* Hiſtoriographus Perſicus in Vitâ Regis وشتاسف *Hyſtaſpis* ait, *Hujus tempore Zerduſht Religionem Maguſæam propagavit, & homines à Religione Sabiâ avocavit; in monte* نفشت *Naphâſht qui eſt in Iſtachr locum habens.* Ut itaque Hiſtoriam Vitæ *Zerduſhti* ex orientalibus Scriptoribus proſequamur, primo in loco audiatur Hiſtoricus Arabs Abu Mohammed Muſtapha qui in Vitâ *Guſhtaſpis* refert, وبعد مضي ثلثين سنة من ملكه ظهر زرادشت الحكيم وهو صاحب كتاب المجوس وتوقف كشتاسف عن الدخول في دينه اولا ثم صدقه ودخل في دينه وكان هو من تلاميذه عزير سمعه وقراء عليه ثم خالفه فدعي عليه عزير حتي تجذم - فنفاه بني اسرائيل من بينهم فسار الي طرف المشرق — ثم الف هذا الكتاب في اثني عشر مجلد كل مجلد في جلد ثور يحمله عجلة واحدة اباح في كتابه تزويج الام والاخت واحل شرب الخمر واشحن ذلك الكتاب بكلمات داود النبي بما سمعه من عزير و حلي كتابه المذكور بالنقوش الذهبية واودعه كشتاسف في اصطخر *Poſtquam elapſi fuerant* 30 *anni regni ejus,* [ſc. Guſhtaſpis,] *apparuit Zerâduſht ſapiens, qui fuit Autor Libri Magorum. Primò quidem deſtitit Guſhtaſp ab ingreſſu in Religionem ejus: ſed poſteà fidem ei adhibens, in Religionem ejus ingreſſus eſt. Fuit quidem ex Diſcipulis Ozeir* [ſeu Ezræ] *quem audire ſolebat, eique viciſſim legere aſſuetus eſt. Sed cùm ei contradiceret, aliquid in eum imprecatus eſt Ozeir, donec leproſus evaderet. ---Poſteà rejecerunt eum filii Iſrael è medio ſuî, & tunc in plagam Orientis migravit. ---Deinde compoſuit iſtum Librum duodecim tomis: & quivis Tomus* [conſcriptus] *in corio taurino, erat quantum portaret Vitulus. In iſto Libro licitum fecit conjugium cum Matre aut Sorore, & Vini potationem permiſit:*

misit. Librum verò istum infercìebat verbis Davidis Prophetæ, quæ audiverat ab Ozair. Eúmque Librum adornavit Scripturis aureis, & Gushtasp reposuit eum in urbe Istachr. Quòd autem Zerdushti Opera impleverint 12 grandes Tomos quantos portare potuerint tot Vituli, non est valdè mirum; cùm Veterum Persarum Characteres ferè majusculi fuerint, eósque ipse crassiore calamo ornatûs & αὐθεντίας causâ scripserit. *Bundâri* narrat eum fuisse servum alicujus Discipuli *Jeremiæ*. Abulpharagius vult eum fuisse servum *Eliæ*: sed tempus non patitur, cùm iste propheta 400 annis ante illum vixerit. Et apud eundem, lepræ imputatio τῶ *Zerdusht*, videtur malè fundata in *Gehdzi* historiâ, qui *Elishæ* servus, ab eo lepræ devotus est & dimissus fuit leprosus, eò quòd invito Magistro currens post *Naaman* petiit ab eo munus. Rectiùs fortè supradictus Abu Mohammed Mustapha referens *Zerdushtum fuisse servum* عزير *Ozair* seu *Ezræ*, quod verisimillimum videtur.

Plenius & distinctiùs rem narrat *Bundâri* Mohammedanus, ذكر ابو جعفر الطبري في كتابه عن بعضهم ان زردشت كان من اهل فلسطين وكان خادما لبعض تلامذة ارميا النبي عم خاصا به اثيرا عنده فخانه وكذب عليه فدعي الله عز وجل عليه فبرص فلحق ببلاد آذربيجان وشرع بها دين المجوسية ثم توجه الي كشتاسب وهو ببلخ فلما قدم عليه و شرح له دينه واعجبه فقسر الناس علي الدخول فيه وذكر ايضا عن بعضهم ان ظهور زردشت عند كشتاسب كان بعد ثلاثين سنة من ملكه و اتاه بكتابه الذي ادعاه انه اوحي اليه فقبله فكتب في جلد اثني عشر الف بقرة حفرا في الجلود ونقشا بالذهب وصيره كشتاسب في موضع من اصطخر يقال له زربيشت و وكل به الهرابذة ومنع من تعلمه العامة وحكي ابو جعفر ايضا في موضع آخر ان كشتاسب واباه لهراسب كانا علي دين الصابيين حتي اتاهما زردشت بما اتاهما *Abu-Gjaphar AlTábari in Libro suo ab aliquibus eorum meminit, quòd Zerdusht fuit ex incolis Palæstinæ, fuitque Famulus alicui Discipulorum Jeremiæ Prophetæ cui pax, peculiaris ei & æstimatus apud eum. Sed cùm deceperat eum & mentitus fuerat ei, Deum precatus est contra eum, & leprosus evasit, & concessit in regionem Aderbayagjân, ubi incepit propagare Religionem Magusæam. Deinde convertit*

tit ſe ad Guſhtâſp qui erat in Balch: & quando acceſſerat ad eum, eique Religionem ſuam expoſuerat, is admiratus eſt eam, & coëgit homines ingredi in eam. Meminit quoque ab aliquibus coram, quòd Zerduſht manifeſtavit ſe Guſhtaſpi poſt trigeſimum Regni ſui annum, eique attulit Librum ſuum quem jactabat revelatione delatum ei. Illum itaque accipiens, eundem ſcripſit in coriis 1200 *Vaccarum, excavando* [literas] *in coriis, eaſque deaurando. Eundem itaque* [Librum] *Guſhtâſp collocavit in Iſtachræ loco dicto Zerbîsht, eique præfecit Sacerdotes, prohibens eundem docere vulgum. Refert quoque Abu Gjaphar in alio loco, Gushtâſpem & patrem ejus Lohrâſpem fuiſſe de Religione Sabiorum, donec ad eos attulerat Zerdusht id quod ad eos attulit.* In eundem ferè ſenſum *Megjdi* Perſa Mohammedanus in Libro *Zînato'lMagjâlis* refert, زردشت مردي بود از فلسطين كه مدتها خدمت يكي از انبياي بني اسرائيل كرده علوم غريبه ياد گرفته بود و آن نبي ازو بسبب از اسباب رنجيده اورا دعاي بد كرد وزردشت مبروص شده از وطن هجرت نموده بآذربايجان رفت ودعوي نبوت كرده بعلم شعبده امري چند درغايت غرابت بمردم نموده آنرا معجزهٔ او نام كرد از آنجمله گويند كه بر ستان خفت تا يكرطل روي را گرم كرده بر سينهٔ او ريختند وآن روي دانه دانه بر سينهٔ او منعقد شده هيچ ضرري بوي نرسانيد ديگر آنكه آتش بردست داشت ودست او نميسوخت وبدست هركه مي داد دست آن شخص نميسوخت *Zerduſht Vir fuit ex Palæſtinâ, qui aliquando fuit Famulus alicujus Prophetæ Iſraelitici. Ille verò Propheta propter aliquam cauſam in eum ſuccenſens, ei maledixit: unde Zerduſht leproſus evadens, & è patriâ fugiens, conceſſit in Aderbayagjân, ibique Prophetiam jactitavit: & in arte præſtigiatoriâ verſatus, res quaſdam miras populo oſtendit, quas Miracula ſua vocitavit: ex quibus fuit, quòd ſupinus jacuit dum bipondium æris liquefacti ſuper ſinum ejus fuderunt: æs verò ſuper ſinum ejus granatim concretum, nullum ei damnum intulit. Aliud fuit, quòd Ignem manu tenuerit, & manus ejus non fuit combuſta: & in cujuſcunque manum dederit, alterius quoque manus non fuit combuſta.* Sic ille. Addo me quoque vidiſſe tale quid factum ab homine Circulatore, qui Ignem illæſus tractabat, & ignitas prunas edebat (me aſtante) abſque oris aduſtione: & cùm ego (illius rogatu) explorandi cauſâ, digitum

meum ſtatim in ejus os immitterem ibique circumducerem, totum inveni frigidum & illæſum. Mihi autem dixit ſe Os ſuum præparâſſe *Oleo Vermium*, & nulla aliâ re; quod tamen fortè nihil profuerit ad hoc; cùm ſine tali oleo potuerit idem præſtare, ut & aliquis ex noſtratibus facere potuit ſine præparatione ullâ. Mos autem hoc aliter faciendi docetur in Libro quodam Arabico Seldeniano Bibliothecæ Bodlejanæ Oxon.

Quomodo autem talis homuncio ingreſſum ad Regem obtinuerit, Autor Libri *Mugj.* unà cum aliis rebus narrat fol. 224. 2, زردشت —دعوت نبوت كرد نمي توانست بگشتاسب ملك رسيدن تا يكروز در ايواني نشسته بود سطح سقف ايوان بشكافت و شخصي از آنجا بيرون آمد وبعضي گريختند و مجلس مشوش شد ملك از جاي خود نجنبيد زردشت بود ازو سوال كرد كه تو چه كسي گفت من رسول خدايم ملك گفت اگرچه فرود آمدن تو از سقف بود ليكن بردين اقتصار نكنم پيش علما و حكما هستند من ايشانرا جمع كنم تا با تو مناظره كنند اگر گويند اتباع تو بايد كرد اتباع تو كنم آنكه بفرمود تا ميان او و علما جمع كردند و علما آن زمان &c.

Zerduſht --- prophetiam jactitavit. Sed non potuit ad Regem Guſhtaſp accedere, donec aliquo die dum Rex Guſhtaſp in quodam Æſtivario ſederet, iſte planum tecti findere non dubitavit. Cúmque aliquis inde prodiret, aliqui fugerunt, & Conſeſſus turbatus fuit: Rex verò è loco ſuo ſe non movebat. Mox compertum eſt quòd Zerduſht fuit, à quo quæſivit, Qualiſnam es tu? Reſpondit, Ego ſum propheta Dei. Regeſſit Rex. Quamvis à tecto deſcenderis, hoc tamen non ſufficit ut me tibi addicam: ſed apud nos adſunt viri Docti & Sapientes, quos colligam ut tecum diſputare poſſint. Et, ſi illi dixerint te ſequendum eſſe, tum te ſequar. Tunc præcepit congreſſum inter illum & Sapientes habendum. Poſteà illi homines ad Regem redeuntes referunt, Hujus hominis ſententia recta eſt & opinio vera, nec eſt in verbis ejus error. Sed unum reſtat, ut ſc. ab eo poſtulemus Miraculum quod modum ordinarium excedat. Rex dixit, Quale erit Miraculum? Reſponderunt, Eum firmiter ligabimus, & quibuſdam Medicamentis quæ benè novimus, corpus ejus inungemus; & tunc يكمن *Bipondium æris liquefacti ſuper eum fundemus. Et, ſi eâ ratione perit, tum ejus negotium factum erit: at ſi ſalvus evaſerit, tunc oportebit*

oportebit nos eum sequi. Et Zerdusht contentus fuit. Deinde obtulit Librum dictum استا *Estâ, quem jactitavit à cœlo ad se descendisse: dixitque, O Deus, si hunc Librum ad me misisti, tum noxam æris à me propulsato; si autem non, tum aliter. Et mox jussit ut super se effunderetur, quod sanè per sinum ejus abiit sine læsione. Hoc facto Gushtâsp eum benignè excepit, & præcepit ut per totum suum regnum extruerentur Pyréa.* Cúmque Gushtaspi persuaserat suam Religionem sequi, tum (referente *Bundâri*) *Plantavit juxta portam Pyrei in Kashmer Cupressum, in cujus trunco scripsit, Quòd Gushtâsp acceptaverat Dei Religionem, quod testaretur ista Cupressus. Et cùm grandesceret, supra eam ædificârunt Palatium longitudinis 40 Cubitorum, & ejusdem latitudinis. Hujus tectum fecerunt aureum, & solum ejus ex argento, &* دوابده *fundus ejus erat ex ambrâ, & parietes ornati Unionibus & Hyacinthis & Floribus: inque eo formârunt effigies Gemshîd & Aphridûn. Deinde dictum Palatium cinxerunt muro ferreo, & Gushtâsp sumpsit hoc Palatium pro habitatione suâ, unde ascenderet ad cœlum: & ad omnes extremitates regionis ablegavit nuntios & scripsit ad Præfectos, jubendo eos* بالمصير الى خدمة هذه السرو *addicere se visitationi istius Cupressi, & auscultare præceptis Zerdushti, & amplecti religionem ipsius, & relinquere cultum Idolorum. Et ei auscultârunt homines ingrediendo in Religionem illius* طوعا و كرها *vel libenter vel illibenter.* Fortè suprà intelligat Cubitos longiores seu regios.

Cùm autem iste astutus ex Lege Mosaicâ ei sat benè notâ didicerat Deum promisisse Israelitis *quòd eis suscitaturus esset Virum ad instar Mosis, cui auscultaturi essent*, ille nimiâ arrogantiâ & vanitate inflatus, se illum virum esse opinatus est, idque aliis insinuare voluit, quasi ex stellis hoc didicisset. De his *Chondemîri* Epitomator Mohammedanus in Vitâ *Gushtâsp* refert, گشتاسپ پادشاه بلند همت عاليقدر بود ليكن اورا سهوي افتاد كه ملت زردشت قبول نمود و قصه زردشت چنان بود كه نوبتي از علم نجوم استدلال كرد كه مانند موسي شخصي پيدا شود كه اورا سبب روشنائي آتش آشنائي بعالم بالا روي نمايد اين معني موجب نبوت او كردد بخيال آنكه اينچنين شخص غير او دمي تواند كه باشد بخلوت و رياضت مشغول شد وبواسطهٔ خاصيت مجاهدت روشنائي بوي ظاهر گشت وابليس آن نور را در لباس ناز بوي نمود و از ميان آتش با او در تكلم آمد;

آمد برین جهت زردشت خودرا پیغمبر پنداشت کلمات شیطانی را جمع کرد واورا زند نام نهاد و خلایق بدین مجوسی دعوت کردن گرفت و گشتاسب اوصاف وسخنان کتاب زندرا شنیده بخدمت آن ضال مضل شتافت وملتش قبول فرموده در اطراف عالم آتش کده ها ساخت وآتش پرستان در باب ولادت ونبوت زردشت مزخرفات بسیار گویند چنانچه در تاریخ مبسوطه مسطور است گشتاسب در ایام دولت خویش اصطخر فارس را دار الملک کردانید *Gushtaſp fuit Rex celſi animi & multæ exiſtimationis, excepto quòd erråſſe eum contigerit Zerdushti Religionem amplectendo. Zerduſhti autem Hiſtoria talis eſt: nempe ille aliquando ex ſtellarum ſcientiâ elicuit, oriturum aliquem ad inſtar Moſis, qui propter aliquam illuminationem & cum Igne familiaritatem, exaltatus eſſet in Mundo. Hocque factum eſt ei cauſa prophetiæ, ſcil. propter ſuam imaginationem impoſſibile eſſe quòd aliquis præter ipſum talis futurus eſſet. Quocirca in ſeceſſum abiens, meditatione occupatus eſt: & per peculiaritatem conaminis-religioſi, Lumen quoddam ei apparuit; nempe Diabolus ei Lumen illud blandiori veſtitu oſtendit, & è medio Ignis cum eo confabulatus eſt. Hinc Zerduſht ſeipſum prophetam eſſe exiſtimans, multa Diabolica verba congeſſit* in Libro *cui Titulum Zend impoſuit, & populum ad Magorum Religionem invitare cæpit. Et Gushtaſp auditis Zerdushti laudibus, & verbis Libri Zend, in ſervitium hujus Erratoris properans, ejus Religionem amplexus eſt, & in variis Mundi partibus Ædes Ignis extrui curavit. Ignicolæ quidem de Zerdushti nativitate & prophetiâ multa futilia narrant, prout in prolixiore Chronico* [cujus hoc eſt Epitome] *exaratum eſt. Summatim, Gushtaſp in diebus Imperii ſui, Iſtachr Perſidis pro Sede Regiâ habuit*, &c.

Nolo heic repetere ſuperiùs dicta de *Zerdusht* ſeu *Zoroaſtre*, ſed ſed potiùs Lectorem remittam ad ea quæ ſuprà in Hiſtoriâ *Mithræ* ex Porphyrio adduximus de *Zoroaſtris Antro Mithriaco*, & quomodo ibi per longum tempus delituit, quaſi apud Deum in cœlo fuiſſet; cùm is potiùs apud Tartara in terræ ſpecu ſeu Barathro latuerat, ut poſteà fecit *Manes*. Vide etiam quæ ſupra notavimus ex Dionis Chryſoſtomi Oratione 36, quomodo propter amorem ſapientiæ (ut prætendebatur,) ſeceſſit in Montem & ibi vixit. Et poſteà relicto Monte, igne cœleſti involutus fuit: & tum deinde Perſarum Regem & Magnates adiiſſe illum ad videndum hominem qui ex Igne illæſus evaſerat.

evaſerat. Et quòd is poſthac non cum omnibus, ſed cum ſolis pientioribus converſari voluit. Quoſnam Libros ſcripſit, & in illis quæ prædixit de *Meſſiah*, & Præceptorum quæ ſuis dedit præcipua, in hujus Operis ſequelâ & in ſubſequente Libro *Sad-der* ſuis locis comparebunt. At (quod mirum eſt) intra 4 aut 5 annorum ſpatium acta ſunt omnia illa magna quæ effecit *Zerdusht*. Is enim non applicavit ſe Regi *Gushtaſp* niſi poſtquam elapſus eſſet regni ejus annus trigeſimus: cúmque ille regnaverit tantùm 36 annos, & *Zerdusht* interfectus obierit ante Regem ſuum, neceſſariò ſequitur ut intra 5 annos religionis rem benè firmatam & ſtabilitam poſuerit, & totum negotium ſuum abſolverit. Sed proculdubiò pleroſque Libros ſuos in anteceſſum ſcripſit & ad deſtinatum ſcopum præparavit: cùm in tam paucis annis (præter alia negotia,) tot Libros conſcribere non potuerit. *Megjdi* Hiſtoricus Perſa, poſt alia multa, prodigioſi iſtius hominis exitum narrat; ſcil. *quòd Argjâſp Rex Turanenſis* ſeu Turca multa *Pyrea quæ extrui curaverat Zerdusht, demolitus eſt, & tandem* 70 *Sacerdotes interficiendo* in urbe Balch, آتش زردشتي را بخون مجوسان انطفا داد *Ignem Zerdushtium Magorum ſanguine extinxit.* ----*Et quòd tunc Shirazenſis aliquis ipſum quoque Zerdusht interfecit.* Hoc tamen modo Magorum religionem non extinxit; utpote quæ apud Perſas nimis altè radices egerat, & Guſhtaſpem habuit Defenſorem, qui vi & armis dictum orientalium Turcarum Regem tandem propulſavit & procul abegit, (quamvis Guſhtaſpen ſemel in pugnâ fuderit,) & eraſa atque demolita Pyréa reſtauravit & reædificari curavit.

Omnium autem fuſiſſimè & optimè *Zerdushti* Hiſtoriam narrat autor Libri ſuo genere rariſſimi cui Tit. شاهنامه نثر *Shâhnâma-neſr* ſeu *proſâ*, (per aliquem Magorum ex *Phirdauſi* contractus,) in Vitâ Regis *Guſhtaſp* Perſicè referens, در پادشاهي آن زردشت پيغمبر آمد وپيغمبري پيش گشتاسب آورد وارا گفت كه من پيغمبرم وايزد تعالي مرا بنزد تو فرستاده است واين كتاب زند اوستا از بهشت آورده ام و اين صدره و كستي بمن داده است كه اين صدره را بپوش و كستي برميان بند تا از دوزخ روان تو رسته شود ورهائي يابد ودين ايزد درجهان روان كن گشتاسب چون از پيغمبر اين حديث بشنيد گفت كه من چه دانم كه تو پيغمبري واز درگاه ايزد تعالي آمده وراستي

وراستي تو بجز از برهان معلوم نشود و بغير از معجزات دين
پذيرفتن نشايد اگر تو پيغمبر راست ودرست هستي مارا چيزي
حجت بنما كه من هم يقين بدانم كه تو پيغمبر يزداني

In ejus Imperio venit Zerdusht propheta, coram Gushtasp prophetiam prætendens, eique dicens. Ego sum propheta quem Deus Excelsus ad te misit: & istum Librum Zend-avestâ è Paradiso attuli: & hanc Súdram & Cingulum mihi dedit inquiens, *Istam Súdram* [a] *indue, & istud Cingulum in medium tuum cinge, ut Anima tua à Gehennâ liberetur & Salvationem inveniat, Religionem quoque Dei in Mundo propagato. Quando Gushtasp hanc narrationem à prophetâ audiret, dixit, Quomodo cognoscam quòd tu propheta sis & ab Aulâ Dei Excelsi veneris? nam veritas tua aliter quàm ex demonstratione non cognoscetur, nec absque Miraculis aliquam Religionem amplecti decet. Ideóque si tu es propheta verus & rectus, nobis aliquid probationis ostende, ut etiam certus sciam quòd tu propheta Dei sis. Quando Zerdusht hæc à Rege audivit, sequentia miraculosa ostendit: sc. coram Regis Palatio plantavit Cupressum, quæ paucis diebus crevit ad tantam crassitiem ut 10 funes vix eam cingerent, atque ad 10 funium altitudinem excrevit: & in hujus Arboris summitate erexit Æstivarium. Quando Rex hæc vidit Miracula, contentus fuit, certò constituens se ejus Religionem amplexurum. Narrant aliquos Gushtaspis sapientes oppugnâsse Zerdushtum, eique obstitisse; non tamen illum vicisse, nec in quâvis re superiores evasisse. Sed hi tandem unum quæsiverunt remedium: sc. Zerdushti domus ubi manere solebat, erat è regione Æstivarii Regis: & quando Regis Palatium adire solebat, tunc Clavem apud Regis Janitorem relinquebat. Regis itaque Sapientes istum Janitorem adeuntes, pecuniam ei dederunt, cum eo paciscentes ut ne verbum revelaret. Deinde Clavem ab eo mutuantes & in Zerdushti ædes intrantes, omnis generis impuritates in ejus Vestiarium, & in Librum Zend, & in Sacculum ejus injecerunt; qualia erant canum & felium Ossa, & mortuorum Crines ac Ungues quos inter omnes ejus res immiscuerunt. Et posteà exeuntes, clauserunt ostium; & Clavem Janitori reddiderunt. Zerdusht autem valdè purus erat corde, (cujus tamen puritatem alii non resciverunt,) & laudibus Divinis occupatus. Illi ergò ad Regis Gushtasp Aulam venientes dixerunt, Iste homo maleficus* [seu *veneficus*] *est, totâ nocte maleficium* [seu *veneficium*] *ex-*

[a] *Súdra* est Tunica Sacerdotalis brevior, Anglicè a **Cassock**, ad mediam suram pertingens.

ercens,

ercens, & cor tuum maleficiorum incantamentis decepturus est; nisi Rex Satellites in ejus domum mittens, istam supellectilem & res omnes requirat & inspiciat, ut hujus rei veritas aut falsitas appareat. Rex itaque Satellites ad Zerdushti domum misit, qui omnia ejusmodi utensilia coram Rege adducerent; Librúmque Zend, & Vestiarium, & Sacculum excutiendo, canum & felium Ossa & Crines ac Ungues mortuorum comparuerunt. Rex hæc videns & animadvertens, stupore correptus est; & digitum dentibus rodens, Zerdushtum convitiatus est, dicendo, O fœde & spurcissime homuncio, quid hoc est quod fecisti? Zerdusht respondit, O Rex, Ego de hisce rebus nihil novi: sed accersat Rex Janitorem suum, & quærat quid acciderit. Janitor itaque accersitus respondit, Quòd quamdiu in illâ domo cum Zerdusht manserat, tam arctè clausa fuit ut ne ventus intrare potuit. Tum Rex succensens, dictum Librum Zend ejecit, & Zerdusht in carcerem misit. Hoc modo innocentissimus ille Zerdusht, in carcere mansit, nihil comedens, sed [a] *uno pede stans Deo qualitatum-experti laudes dixit. Casu, die quodam Equi alicujus nigri (qui ex peculiaribus Regis Equis fuit,) omnes 4 pedes in ventrem retracti sunt, ita ut in terram delapsus fuerit. Tum* مه مرد *Mih-mard* [b] *seu Equiso in Equorum Stabulum intrans,* [omnia ut solebat] *intuitus est & observavit; & oculos in dictum Equum nigrum conjiciens, vidit ejus 4 pedes abesse & in ventrem ejus intrâsse, eúmque collapsum observavit. Equiso itaque metuens, statim ad Regem cucurrit, & quid in Equorum Stabulo acciderat renuntiavit. Rex itaque ad Equorum Stabulum veniens, vidit & mirabundus mansit: & omnes suos Sapientes vocavit ut Equo remedium afferrent: omnes verò remedio expertes & destituti fuerunt. Cúmque nullum esset remedium, Rex & reliqui omnes erant tristes & melancholici: donec die quarto Janitor ad Zerdusht in carcerem veniret, à quo Zerdusht quæsivit quid acciderat quòd hodiè illius oblitus fuerat & tam tardè ad eum veniret? Janitor itaque Zerdushto omnia retulit: qui cùm ea audiverat, Janitori dixit ut Regem adiens eum certiorem faceret, quòd quando me ex isto carcere educeret, bonum aliquod pro isto Equo facturus sim. Janitor itaque Regem adiens retulit Zerdusht*

---

a Zerdusht orabat uno pede stans, ut etiam fecit supradictus *Chuâph*. *b Mih-mard* est *magnus homo*, qualis ratione officii erat Regis *Equiso*. Is aliàs dici solet مهتر آخور *Mihter Achûr*, i. e. *major stabuli*. Iste sive *Magister equornm* sive *Magister mulorum*, videtur idem cum אחשדרפן *Ashdarpân* in Libro *Esteræ* q. erat استربان *Mulorum custos*, sc. Præfectus omnibus mulorum turmis: & ab *Astarpân* seu *Astarbân* corruptum habent Græci nomen Σάτραπων, quales erant in Provinciis Præfecti.

talia dixisse. Ideóque Rex citissimè Zerdushtum è carcere vocans, eum ad Equum nigrum deduxit. Zerdusht hoc videns, attonitus mansit, & Regi dixit hoc opus non esse facile, sed valdè difficile. Unum tamen necessarium à teipso impetrato, ut sc. certò scias hanc Religionem esse Dei: & cum toto corde & animo in me suscipiam, ut istius Equi pedes fiant recti. Sed si in corde tuo aliquid dubii hæserit, omninò hoc opus non succedet, sed Equus tuus isto modo manebit. Tum Rex Gushtasp toto corde & animo certior factus, eam Religionem amplexus est. Mox itaque Zerdusht Deum Excelsum precatus, manum suam dextram in Equi manum [a] [seu anteriorem pedem] *affricavit: quo facto, Equi manus è ventre exivit. Deinde Zerdusht Regi dixit, Necessarium est ut ambo filii tui ad me veniant, & unanimiter amplectentur, & ubicunque Religionis hostes invenerint, eos bello aggrediantur, & hoc modo Religioni licentiam faciant eámve propagent. Tum Rex τὺς Bashûten & Isphendiyâr accersivit, qui venientes ejùs Religionem amplexi sunt. Posteà aliâ vice manum suam sinistram sinistræ Equi manui applicando, Equi manus sinistra è ventre exivit. Deinde Zerdusht dixit, Nunc oportet ut Ketâyun* [b] *Isphendiyâri mater amplectetur Religionem meam, ut Equi pes exeat. Tum famulum cum Zerdusht ad Palatium suum misit: & Zerdusht* [visâ Reginâ dixit,] *O Matrona Matronarum, Deus te omnibus mulieribus & omnibus rebus celsiorem fecit: cúmque Deus Excelsus dederit Tibi Maritum qualis est Gushtasp, & quoque Filium qualis est Isphendiyâr, cui nullus in toto Orbe similis est; & Regum-Rex atque Isphendiyâr in Dei Religionem crediderint, & cum toto corde ac animo eam amplexi fuerint, oportet ut Tu etiam eos sequendo, eandem amplectaris. Cui Ketâyun respondit, Quicquid Maritus meus & Filius amplexi fuerint, ego etiam amplectar, & Capite ac Oculis de eâdem rel. certa sum, quippe de quâ non sit dubium: namque non dubito.*

Tum Zerdusht revertens ad nigrum Equum venit, & precatus est manum suam dextram Equi pedi dextro applicando, ut ope Dei Excelsi infirmitas abiret, & pes dexter è ventre exiret.

Posteà Zerdusht cum Rege collocutus dixit, Necessarium [seu postulatum] *tertium jam rectè præstitum est: & Necessarium quartum est, ut Rex interroget Janitorem suum, ut res oculariter demonstretur: &, si ille ve-*

---

a Orientalibus anterior jumenti pes vocatur *Manus*; & pes posterior vocatur *Pes*. *b* Dicta كتايون *Ketâyun* Gushaspis regina fuit filia قيصر روم *Cæsaris* aut *Imperatoris Græciæ*; nam cum Græcis fuit res ejus, ut in *Bundâri* historiâ dicitur.

rum

rum dicturus est, tum Equus tuus plenè revalescet; si verò non, tum opus imperfectum manebit. Tunc Rex Janitorem accersens, ei metum & terrorem incussit ut veritatem diceret, sc. quis talia (ut antedictum) in Zerdushti domo patraverat. Janitor verò à turbatâ Regis mente [seu Rege mente turbato] *timens, præcautionem postulavit, & Rex ei vitam donavit. Et tunc omnia prout transacta fuerant, Regi fassus est, dicendo, Quatuor illi Sapientes qui apud Te tam æstimabiles sunt ut eorum verbum transgredi non possimus, aliquid mihi dederunt; & Clavem à me accipientes, prædictas res perpetrârunt. Quando Rex hæc à Janitore audiverat, pœnitentiâ ductus coram Zerdusht Apologiam texere cœpit; quòd sc. sine causâ eum vexaverat, & quòd oporteret illum ei ignoscere. Dein quatuor illos Sapientes in patibulum egit. Tum Zerdusht in precatione manus elevavit, & manum suam pedi sinistro applicando, gratiarum actionem recitavit; unde per Potentiam Divinam pes sinister è ventre exivit, & Equus rectus in pedes surrexit. Unde Rex valdè lætatus, majorem Zerdushto honorem & reverentiam exhibuit, eum super Solium aureum collocavit, & Librum Zendavestâ super Caput & Oculos ponens,* [i. e. animitùs æstimans,] *ejusdem Præcepta observavit.*

Narrant, post aliquot dies Regem Gushtasp Zerdushto dixisse, Ego aliquid à te desidero, & magno ejus desiderio teneor: si illud desiderium præstiteris, tum certissimè sciam te esse prophetam à Deo Excelso ad me missum. Tunc Zerdusht petiit ut desiderium suum ei explicaret, ut ipse illud à Domino Mundi impetraret. Rex regessit, Hujusmodi desiderium habeo: nempe imprimis teneor desiderio, ut dum adhuc in vivis sum, meum in Paradiso locum & habitaculum videam; ut certior factus qualis meus in Paradiso locus futurus sit, animus meus sit placatus seu quietus. Secundum desiderium est, ut omnia hactenùs in Mundo transacta & de futuro transigenda, usque ad diem Resurrectionis, certò sciam, & quoque de rebus præsentibus certior sim. Desiderium tertium est, ut cum quocunque Religionis causâ bellum gesserim, corpus meum maneat prout jam est, & invulnerabilis fiam. Desiderium quartum est, Ut anima امرکی *immortalis sit, & usque ad Resurrectionem non moriar, sed semper vivam. Propheta Dei hæc audiens, respondit, Ego certè à Domino Mundi hæc impetrabo; & quòd Deus Excelsus ea concessurus sit, nullus dubito. Sed quatuor istas res uni personæ non dabit; quia si uni alicui ista quatuor concederet, talis dicturus esset se esse Deum, cùm reverà hæ 4 res soli Deo competant. Ideóque petas ut istas 4 res concedat 4 diversis*

 hominibus,

hominibus, quia uni alicui daturus non est. Tum Rex Gushtasp dixit se desiderare ut locum suum in Paradiso videret, & omnia sibi manifesta sint. Et reliqua tria Desideria petas pro tribus aliis distinctis personis. Zerdusht itaque contentus surrexit & abiit: & ad domum suam veniens, per totam noctem Deo ingemuit & laudes dedit, ut si possibile esset, ista sua مناجات *soliloquia seu supplicationes acceptare vellet. Postmodùm cùm lucesceret dies, & Sol super montem oriretur, Zerdusht quatuor dictas res in animo habens,* يشته ميكرد *eas precibus consecravit. Et deinde dictis 4 rebus nomina imposuit, ut distinctè sciri possent: sc. prima res vocata est* Vinum; *secunda,* Rosa; *tertia,* Poculum; *quarta,* Malogranati-acinus. *Tum super eas* به برسم يشته كرد *consecratione per Virgas factâ, ex illo Vino* [a] *dedit Gushtaspi: cúmque Rex de eo bibisset, super Solio suo cubans dormivit per tres dies & tres noctes; dum intereà temporis anima ejus in Paradisum ivit, & seipsum vidit in Paradiso qui quovis loco amœnior fuit. Deinde post tres dies evigilavit, & coram Zerdushto stans* عذر منت خواستن *excusationem suam ab eo petiit. Posteà Gjamaspi dictam Rosam dedit ut eam odoraretur, & ex ejus odoratu omnia præsentia ei innotescerent, & omnia à principio usque ad Resurrectionem perfectè nosceret, sc. quod fuit & quod futurum esset. Tum deinceps* [in dicto Poculo] *τῷ Beshûten Lac bibendum dedit, ut ex illius lactis potatione* امركي *immortalis fieret, & usque ad Resurrectionem in vivis maneret, nec omninò corpus ejus mortis* ياد كنن *memor esset eámve sentiret. Quoad rem quartam, τῷ Isphendiyâr Malogranati Acinum edendum dedit, ut ex ejusdem esu, æneo corpore præd tus evaderet.* [b] *Hac ratione Zerdushti Religio licita habita seu propagata est: & quotidie magis magisque* روانتر شد *propagata est, & omnes ejus Religionem amplexi sunt: excepto quòd Argjasp Rex regionis Turân eam non amplecteretur.*

De hac re negotium valdè prolixum est in dicto Libro: ego autem compendio dicam, ut Lectori opus non sit aliquid ei addere. Narratur itaque, *Quòd Dei Religionis causâ inter Persas & orientales Turcas gestum est Bellum, in quo 38 Filii Regis Gushtasp interfecti fuerunt:*

---

a Sic factum fuit *Erdavirâpho*, & sic in Paradiso Impostoris *Alâ-eddin*, de quo in alio Opere si Deus voluerit. *b* Is itaque in Historiis cognomentum habet رويين تن *æneo corpore præditus.* Et hodie apud Germanos & alios in Europâ creditur *Induratio corporum* ut sint invulnerabilia.

nam

nam exceptis duobus filiis Isphendiyâr & Beshûten (qui in vivis manserunt,) omnes interfecti sunt. Deinde dicitur, Gushtaspem propter Delatorum & mendacissimorum hominum insinuationes, filium suum Isphendiyâr in vincula conjecisse: ipsum verò Gushtaspem Religionis causâ concessisse in Zâbulistân in domum τȣ Rústem, ut illos ibi in Dei Religione institueret. Paulò pòst, aliqui viri negotiis versati notitiam dederunt در بلخ بامی هیچ کس سپاه نیست *in Balch-Bâmi nullos restare milites, totum verò exercitum concomitatum fuisse Gushtaspem in Sîstân; urbem verò Balch-Bâmi vacuam manere, & quòd tantùm cum Lohrasp* [Gushtaspis patre] *aliquot personæ erant qui Divini cultûs causâ in Pyreo manebant, unà cum 80 Sacerdotibus: & præter eos, neminem ibi esse. Hoc audito, Argjasp exercitum 15000 hominum citò conscripsit, & antè misit* کهرم *Kâhram filium suum, dum ipse mox secuturus erat. Narrant, quòd cùm Argjaspis exercitus veniret in Irân* [seu Persiam,] *Lohrasp de hoc certior factus, locum divini cultûs relinquens, in locum belli concessit, & plurimos occîdit. Sed tandem Lohrasp cum dictis 80 Sacerdotibus occisus est; adeò ut Ignis eorum sanguine extinctus esset: & unà cum illis 80 Sacerdotibus, Zerdusht propheta quoque in dicto Bello occubuit.* In Libro *Pharhangh Gihangbîri* authentica de eo extant Testimonia, quòd scil. *Die 30 Anirân intravit in Irân* seu *Persiam*, & quòd *Die 15 Deyhamihr mœrens exivit ex Irân:* nempe lætus intravit in Persiam ab occidente, & mœrens ac lugens inde exivit ad orientem, ab urbe *Balch* propter *Argjaspis* irruptionem fugiens: at à Turcarum militibus (sc. ab Ispahanensi quodam) comprehensus & occisus est.

Si alicui libet Græcorum fabulas audire, Chronici Alexandrini autor p. 89, narrat, *Quòd Zoroastres precatus est, ut moriturus fulmine ictus interiret: & Persis denuntiavit, Ubi me Ignis cœlestis consumpserit, ossium meorum crematorum cineres servate; & quamdiu hoc facitis, regnum à vobis non auferetur: quod fecerunt. Ille autem invocato Orione, à cœlesti flammâ depastus interiit.* Et Plato (ut supra p. 311 notavimus,) *dicit eum 12mo die post mortem in rogo positum, revixisse.*

Quòd dictus *Zerdusht* seu *Zaratushtra* fuit per totum Orbem famigeratissimus, nemo nescit: unde in Nuptiarum Formulâ seu Officio in Libro Zend*avestâ*, Sacerdos inter multa ejusmodi alia nuptis pronuntiat,

[illegible] *Sicut Zaratúshtra celebris nominis estote.*

Supra p. 299, Shahristani dicit eum anno ætatis 30mo in missione à

Deo (ut prætendebatur,) adiisse Gushtaspem. Sed deinde paucis annis occisus fuit. Si hoc verum sit, obiit juvenis. At ex sequentibus verbis in dicto Libro *Zendavestâ*, colligo eum ad senilem æstatem vixisse: nam in dicto Nuptiarum Officio, inter plurimas alias Benedictiones quas Sacerdos nuptis apprecatur, legitur,

[illegible]	*Sicut Zaratushtra longævi estote.*

Shahristani Arabs (ut suprà p. 300) hujus Impostoris miracula meritò contemnit: & sic moderniores Persæ & Mohammedani omnes. Sed è contra, veteres Persæ eadem omnia magni æstimant & credunt, & firmam fidem eis adhibent. Et quidem quàm firmiter eum crediderint sincerum Dei prophetam fuisse, testatum habebis ex Proœmio Libri *Sad-der*, ubi Autor profitetur se credere illum fuisse verum & solum Dei prophetam, & omnia Dei consilia ei semper patuisse statuit.

زراتشت آورد دين درست	*Zerâtusht attulit Religionem rectam,*
نبايد در دين او گشت سست	*Nemo debet in hac Religione esse remissus:*
چه يزد بدو داد وستاوزند .	*Quia Deus ei dedit Vestâ-va-Zend,*
ازآن گشت دينش بگيتي بلند	*Unde Religio ejus in Mundo celsa evasit.*
خدا هرچه را در جهان آفريد	*Quicquid Deus in Mundo condidit,*
زراتشت آنرا بدانست وديد	*Zerâtusht illud novit & vidit.*
بعلم خدا جمله را ياد داشت	*Per scientiam à Deo totum memoriâ habuit,*
بيان كرد وزآن ياد گاري كذاشت	*Declaravit, & inde reminiscentia transivit.*
زامر ونهي وزوعد و وعيد .	*Ex jusso & vetito, ex promissione & promisso,*
زمعني صورت بيان آوريد	*Ex intentione formam produxit.*
زعلمي كه اورا خداوند داد	*Ex scientiâ quam Dominus ei dedit,*
ازآن علم صد در بدين بركشاد	*Ex eâ inquam scientiâ centum portas in Religione aperuit.*
زهر كردني وزناكرده نيز	*Omnis rei faciendæ & quoque non faciendæ*
بيانش دردين صد درست اي عزيز	*Explicatio est in hoc Centiportali, ô charissime.*
زراتشت شهري بنا كرده است	*Zerâtusht urbem quandam extruxit,*
درو صد در را از غيب واكرده است	*In quâ 100 portas ex abdito patefecit.*
بهر دركه يابي درآن شهر راه	*In omni portâ per quam inveneris in illam urbem aditum,*

invenies

بيابي بهشت ورهي از گناه	*Invenies Paradisum*, & *liberaberis à peccato.*
زراتشت بنگر چه دين پرورست	*Zerátushtum intuere*, *quia Religionis fautor est*,
كه در شهر دينش راه از صد درست	*Quia in Religionis ejus urbem via est per* 100 *portas.*
بزرگان زوستا وپازند وزند	*Magnates ex Vestâ* & *Pâzend* & *Zend*
مرين صد درش را بيرون كرده اند	*Hasce* 100 *portas ejus extraxerunt.*
كه تا اهل دينش بخوانند شان	*Ut ita Religiosi* eum Librum *legant latè*,
بيابند زين صد در او كشان	*Inveniántque per istas* 100 *portas aperturam.*
بنثر اين سخنان كرده اند	*Hæc verba declararunt prosâ*,
بنظم روانش نياورده اند	*De carmine animum suum non intendentes.*
مرا امر شد تا بنظم آورم	*Mihi autem jussum est in carmen reducere*,
كزين نظم دلها بجان پرورم	*Ut ex isto carmine corda animásque pascerem.*

Quomodo Zoroastres Resurrectionis doctrinam adstruxerit, docet Plutarchus in Libro de Iside & Osiride, & idem de Discipulis ejus narrat Diog. Laërtius in Procemio. Et orthodoxam ejus de Deo opinionem videas ex Eusebio, quem citavimus in Capite de *Persarum Fide orthodoxâ.*

Mira multa de eo credunt Magi ejus Affeclæ, quale est illud in Libro *Pharh. Gj.* apud كاشمر *Káshmer* seu كشمر *Keshmer*, quod est nomen urbis ex regione ترشيز *Tershîz*, quæ in *Chorasân* seu *Bactriána*. Magi credunt quòd *Zerdusht* duas Cupressos sub fausto Sydere plantavit; unam sc. in dictâ urbe, & alteram in urbe فرومد *Pharûmad* (al. dictâ فريمد *Pharûyad* seu فرديد *Pherdîd*) quæ ex regione طوس *Tûs*. Credunt eum has arbores plantâsse ex duobus ramis [seu virgultis] quos secum ex Paradiso attulit. ---- Dicitur quòd Chalîpha *Mutawâkkil* Abbasides scripsit ad *Tâhir Ibn Abdallâh* qui tunc præfectus *Chorasaniæ* fuit, ut dictam arborem succideret, & Truncum currubus seu plaustris, Ramos verò camelis imponeret, & hoc modo mitteret ad *Bagdâd*. Magi hoc audito, obtulerunt 50000 *Dinâr* ut illa Arbor non succideretur: sed *Tâhir* non acceptavit. ---- Ajunt sub hujus Arboris umbrâ plures quàm 10000 Boum Ovium & Caprarum cubâsse; & alia innumera animalia inter ejus ramos nidificâsse, terram casu ejus tremuisse, & aves ex eâ avolantes totum aërem operuisse,

eásque

eásque quasi per modum precandi gemitum suum edidisse, & oves ac boves mugitu ingemuisse. Trunci ad *Bagdâd* translatio constitit 500 000 *Dirèm*, & ramis ejus onusti fuêre 1600 Cameli. Sic ille. At Shahristâni suprà p. 298 dicit Cupressum cui inditus fuit Spiritus τοῦ *Zerdusht*, plantatam fuisse in summitate montis *Asmuîdacher* in regione *Aderbayagjân*, si modò hæ Cupressus diversæ fuerint. Quamvis autem apud nos Cupressus sint parvæ, in calidis regionibus ad maximam molem excrescunt; unde habent asseres ad cistas cupressinas conficiendum.

Si quis solicitus sit plura de Vitâ Zoroastris scire, peculiarem de eo Librum Persico carmine scriptum penes me habeo, cui Tit. زرادشت نامه *Zerâtusht-nâma*, Autore *Zerâtusht-Behrâm* doctissimo Magorum Sacerdote, qui celeberrimi illius viri historiam extraxit ex Libro Prosâ exarato Charactere & Linguâ *Péhlavi*, quæ quia à paucis intellecta, iste in bonum publicum Linguâ moderniore & quoque carmine ejusdem contenta expressit. Dictus autem Liber prosaicus ab ipso Zerdusht scriptus fuerat pro Superintendentibus & Sacerdotibus, agens de rebus iniquissimis Mundi temporibus gestis & de Regibus prioribus; continens quoque explicationem Libri *Vestâvazend* illo tempore quo Zertusht زروان ادوشه *dulcanimis* illum attulit.

Pag. 5 narrat, quòd quando Mundus immersus esset in improbitate, & omnes erant sine Duce aut Antistite in Religione, tum misit Deus Zertusht, qui ortus est Avo *Pîteràsp*, cujus filius fuit *Pûrshàsp*, à quo prognatus est *Zertusht*. Fœminæ seu Matris ex quâ prognatus est *Zertusht*, nomen fuit *Doghdu*; quæ Viso somnio, Interpretem adiit. Somnio autem vidit Nubem, quæ tanta erat ut sicut Aquila volans, ejus ædes circumambiens Solis ardorem cohibuit & lumen obscuravit, eum in modum ut dies aliàs lucidissima sicut nox redderetur obscura. In illo somnio oculi ejus quasi perstricti videbantur; & dicta Nubes visa est pluere omnis generis terribilia ac ferocia Animalia, quales sunt Leones, Tigrides, Hyænæ, Lupi; Tigrides inquam in Campum, & Crocodili in Aquam videbantur ex illâ Nube dimitti. Dracones quoque, & Pardi ac Pantheræ & alia Animantium genera exertis dentibus & acutis unguibus armata, ex truculentâ illâ Nube sicut pluvia ceciderunt. Et harum ferarum una cæteris audacior, quâ inter eos non fuit pejor, vento & aëre vecta in *Doghdu* superveniens, unguibus suis ventrem ejus lacerando *Zerdushtum* extraxit.

Hoc modo procedit iste Liber miraculosis de Zerdushto historiis scatens,

ſcatens, quas omnes referre prolixum eſſet, & Libellum noſtrum in nimiam molem tumefaceret. Si autem aliquis curioſitate ductus plura de hiſce ſcire cupiat, reliqua hujus Libri contenta aliquando fortè eruantur & publici juris fiant. Interim tamen non pigebit ſingulorum Capitulorum Titulos exhibere, prout in ſequentibus viſuntur.

Elenchus Capitum Libri Zerâtuſht-nâma.

CAP.

CAP. XXV.

Operum Zerduſhti generale nomen explicatum.

MAgorum Perſicorum Antiſtes & Legiſlator *Zerduſht*, pro Libro ſua dogmata continente mirum excogitavit nomen, non origine Perſicum, ſed exoticum & hybridum, quod in eis fortè majorem excitaverit admirationem quàm aliud quodvis nomen eis familiare & benè notum: cùm res exotica & ignota à cœlo veniſſe crederetur, potiùs quàm res familiaris & apud eos domi nata. Prætereà, quando hoc nomen tandem explicatum eis innotuerit, id ſubtilitatis ejus ingenioſum dederit ſpecimen, qualia apud orientales erant ſemper gratiſſima. Nam apud eos ſubtile aliquid aut ſcitè dictum factúmve dediſſe, magnum in ſe pondus & meritum continebat, & ſuprà modum gratum habebatur. Suo itaque Libro (qui aliàs audit *Liber Abrahami*,) alium affinxit generalem Titulum زند *Zend*, ſeu aliàs *Zendaveſtâ*: vulgus ſonat *Zund* & *Zundavaſtaw*. Ita ut quamvis illud ejus Opus variis tomis ſub diſtinctis etiam nominibus conſtet, tamen quidvis ex dictorum tomorum quovis ſatis propriè & legitimè citari poſſit ſub dicto generali nomine, utpote quòd hac ratione in Operum ejus complexu ſeu ſyntagmate contineri intelligatur. Sed melius & magis diſtinctum eſt ſpecificare in quâ dicti Operis parte vel tomo tale quid contineatur. Et propter dictam rationem, (ſc. quia omnes dicti operis partes ſubinde ſub eodem nomine comprehenduntur,) inde eſt quòd ſi in oriente quæſiveris Librum *Zendaveſtâ*, ſub illo generali nomine aliquando afferent tibi unam partem, & aliquando aliam, quia generaliter & indiſtinctè quæris. Ideóque ſub ſingularum partium particularibus nominibus potiùs inquirendum eſt. At hoc fortè factu difficile, quia partium nomina ſunt nobis ignota, exceptis eis quæ heic dantur.

Eſt autem زند *Zend* nomen Arabicum: & *Zendaveſtâ* conflatum eſt ex ſuperaddito nomine Hebræo-Chaldaico אשתא *Eſhta* ſeu *Eſta*, i. e. *Ignis*, unde *ista*. Hoc itaque nomen rectè ſcribitur زند و استا *Zend-va-Eſtâ* ſeu *Zend-u-Eſtâ*: at ex temporis diuturnitate, vocis *Eſtâ* originatione in oblivionem abeunte, grammaticalem ejus ſignificationem hodiè ignorant: nam illi in exoticas linguas nunquam

inquirunt, & in linguâ Persicâ *Estâ* planè nihil significat. Ideóque in hujus exoticæ Voculæ significatione hodiè frustrà laborant, conando eam elicere ex linguâ Persicâ, ubi reverà non est. Illi itaque pro *Estâ*, coactè legunt *Istâ*, seu ستا *stâ* vel *sitâ*, volentes hoc esse pro ستايش *Sitâish*, i. e. *laus* : sed coactum est, & res non feret.

Supradicto nomine زند *Zend* apud Arabes significatur *Igniarium* seu *focile* ; quod fortè petitum videatur ex linguâ Persicâ à Verbo زدن *Zadèn*, *percutere*, in fut. زند *Zendd*. Sed hoc irregulare est, cùm Persæ in compositione tantùm (non extra eam) à dicto Verbo adhibeant زنه *Zenè*, (non زند *Zend* nec *Zenad*) *percutiens*, q. d. *ignem percutiens* instrumentum. Cùm itaque nomine *Zend* significetur *Igniarium*, & *Zendavestâ* sit *Igniarium & Ignis*, iste dicti Libri Titulus habendus est ingeniosus & figuratus, sumptâ Metaphorâ à *Pyxide igniariâ* quam eliciendi ignis ergò in domibus servamus ; ad insinuandum quòd sicut illo instrumento excitari & accendi solet ignis communis in culinâ ; sic isto Libro excitandus esset religiosus zelus & ardor in pectoribus hominum, scil. ibi accendendo talem religionis Igniculum qui tandem in maximam & efficacissimam pietatis & divini amoris flammam excresceret.

Verum inquam & legitimum dicti Operis nomen est *Zend-va-estâ* : sed cùm eorum posteri hujus nominis veriloquium partim ignoraverint, id pro lubitu variis modis scripserunt & deformarunt ; quæ omnes mutationes seu diversæ scribendi formulæ sunt tot deviationes à vero, quamvis eæ omnes in eorum Libris quotidiano usu hodiè confirmentur & comprobentur. Eæ autem hujus nominis formulæ tales sunt, viz. pro originali formâ زند و استا *Zend-va-Estâ* seu *Zend u-Estâ*, subinde scribunt & sonant زندوست *Zendavèst* , & زندستا *Zendestâ*, & افدستا *Afadestâ*, & زندافدستا *Zendafadestâ*, & زندوستا *Zendavestâ*, & زندبستا *Zendabestâ*, & زنداوستا *Zend avestâ*, زندابستا *Zend-abestâ* ; vel inversè اوستا وزند *Avestâ-va-zend*, seu ابستا وزند *Abesta-va-zend*, & اوستا زند *Avestâzend*, & ابستا زند *Abestâzend*, & استا زند *Estâzend*, & وستازند *Vestâzend*, & وستا وزند *Vesta-va zend*. Vel aliquando utuntur solo nomine زند *Zend*, vel استا *Estâ*, aut وستا *Vestâ*, vel اوستا *Avestâ*, vel ابستا *Abestâ* : unde Syro-Arabes fecerunt nomen ابستاق *Abestâk* seu *Avestâk*, & Syriacè

Abestógo

Abestógo seu *Avestógo* pro libitu pronuntiantium. Sic *Bar-Bahlûl* Syrus, qui tradit *Zerdushtum* hunc Librum suum vertisse in 7 linguas : ܐܒܣܬܐܓܐ ܫܡܐ ܕܟܬܒܐ ܕܙܪܕܘܫܬ ܗܘ ܡܛܟܣܗ ܘ ܡܣܡܗ ܒܫܒܥܐ ܠܫܢܝܢ. ܣܘܪܝܐ. ܦܪܣܝܐ. ܐܪܡܢܝܐ. ܣܓܣܬܢܝܐ. ܡܪܘܙܝܐ. ܝܘܢܝܐ. ܥܒܪܝܐ *Abestógo est nomen Libri Zerdusht, quem ordinavit & composuit in septem linguis, Syriacâ, Persicâ, Armenicâ, Segistanensi, Marvazensi, Græcâ, atque Hebraïcâ,* Est quidem *Segistân* Persiæ pars, uti & *Marv*: unde istæ sint tantùm linguæ Persicæ Dialectus. Hoc autem *Bahlulidis* debet esse mera fabula, cùm *Zerdusht* noluerit Librum suum in variis linguis publicare, sed è contra ex industriâ studuit ejusdem contenta celare, & suos jussit ea nulli extero revelare, nec linguam & literas ejus aliquem docere, ut alibi diximus. Hystaspes quoque à Persarum vulgo celavit.

Supradictum Igniarium seu Focile semper constat duabus partibus, quæ sunt duo ligna cubitalia: quale quidem Instrumentum hodiernis Persis dicitur آتش زنه چوبين *Igniarium ligneum*; vel si vocem fingere liceat, *Igni-percussorium ligneum*, cujus superior pars ignem excutiens, est *Ignitabulum*; & inferior pars ignem in fomite excipiens & suscitans, est *Suscitabulum*. Nam Arabes campestres & nomades (ut & alii quidam,) non Silice & Ferro, sed antiquo & patrio more Ignem excutiunt duabus arundinibus seu duobus durissimis bacillis ligneis cubitalis longitudinis, quorum mutuo affrictu & attritu elicitur ignis qui in fomitem inferioris ligni cavitate contentum cadit. Horum lignorum superius (quod etiam tenuius & exilius,) vocatur زند *Zend*, inferius (quod crassius & medio canali excavatum pro fomite excipiendo,) vocatur زندة *Zenda*, & utraque simul in duali زندان *Zendân*. Vel aliquando distinctionis causâ, horum unum vocatur زند اعلي *Zend superius*, & alterum زند اسفل *Zend inferius*. Et cùm Igniarii dicta ligna essent ejusdem formæ cum ossibus brachii, & cubitalis longitudinis ut ignem excussurus fortiori nisu commodiùs incumberet, inde inquam (propter horum analogiam) Avicenna & Arabum medici bina illa brachii seu cubiti ossa longiora (quæ Lat. *Radius* & *Ulna*,) eodem nomine vocarunt *Zend* & *Zendân*, scil. ea ossa vocando *focilia*. Et hinc rursus factum est cùm *Igniarium* (tinder-box) tam Latinis quàm Italis vocetur *Focile*, ut Italorum Medici Arabicos Libros inspiciendo & Arabes imitando,

dicta Cubiti ossa vocarint etiam *Focilia*, viz. unum *focile minus*, & alterum *focile majus*, factâ nominis Arabici translatione.

Indi Orientales (ut dicitur) aliquando ligni alicujus durissimi extremitatem applicant Arundini, quasi eam terebrare vellent, dictum lignum circumagitando donec exeat Ignis, qui cottoneâ lanâ exceptus accenditur. Aliàs apud eos (ut quidam سرهنگ *Sarhángh* seu **Boatswain** in aliquâ nave Anglicanâ, id propriâ manu mihi monstravit,) hoc fieri solet *fissâ arundine* majore in duas partes *inæquales*: & frusti inferioris cavitati inditur *fomes*: frustum verò superius (quod tenue,) formatur acutâ acie sicut cultri; quæ quidem acies super inferioris frusti canali transversim serrando affricatur, donec motionem reciprocando exiliat ignis in inferiorem canalem cadens. Arundines sunt tantæ duritiei ut aliquando in stagnis ubi crescunt vento inter se invicem collisi accendantur. Est etiam in Syriâ Arundinis farctæ species dicta كلخ *Calch*, cujus culmus refert culmum τȣ *Durra-ábyad* seu *Milii albi*. Hæc arundo quando sicca, si utrâque manu fortiter usque ad fissionem torqueatur, statim ignescens concipit flammam.

Fomitis materia subinde est سوفان *Soufân*, ut in Syriâ vocatur *Pannus* arborum, qui lixivio coctus, sole siccatus, & tundendo emollitus esse solet, ut fiat قاو *fomes* ignium. In *Yaman* & alterâ Arabiâ aliquando ex adusto linteo fomes inditur disco ligneo, in cujus lateribus sunt duo foramina, per quæ transversim mittitur Bacillus, qui tamdiu circumagitur donec exeat ignis in fomitem cadens. Talis Discus cum transverso Bacillo dicitur fieri ex radice alicujus arboris durissimæ. Ita quoque nimiâ agitatione & velociore motu quotidiè accendi solent rotarum Axes, & Volvoli quibus recenter fabricatæ naves ad aquam deducuntur. Lignorum quoque ex nimiâ motione ignitionem probant Tornatores nostri, dum durioris ligni querni seu roborei extremitate aliud lignum mollius circumagitatum usque ad inflammationem accendunt, circulos nigros in eodem adurendo.

Uti autem ex duris & siccis, sic etiam aliquando ex mollibus & humidis lignis elici solet ignis. Armeni Ispahanenses mihi retulerunt, ignem ibi elici solere ex alicujus mollis ligni duobus frustis, quæ mutuâ affricatione ignescunt, & deinde afflando accenditur ignis. Hujus ligni nomen pronuntiabant *Bâdi-sâmbour*, quod rectiùs est باد سمور *Bâdi-samûr*, eodem nomine quo aliàs *Ventus urens* nominatur. D. Thevenotus in Itinerario, hujus ramusculum pingit, & describit totam

tam arborem quæ craſſitie & brevitate monſtroſa: & dicit eam itidem ab Armenis vocari خرزهره *Cherzéhre*, quod eſt verum nomen apud Medicos. Ex hoc ligno parantur Carbones facilè accendibiles, qui adhiberi ſolent ad conficiendum *Nitratum pulverem*, ut apud nos Carbones ſalignei. Apud Arabes ignis elicitur ex Lignis dictis مرخ *Marc'h* & عفار *Afâr*, de quibus apud D. Golium legitur in Lex. *Aphâr eſt arboris ſpecies cujus lignum facilè igneſcens, in fomitem igniarii cedit.* Et apud eundem, *Marc'h eſt nomen arboris quæ confrictu facilè ignem reddit*; aut *focile inferius, ut ſuperius dicitur Aphâr.* Et ſic *Turgj.* ex *Sahâh* ſeu *Gjeuhario,* وفي الصحاح العفار الزند و هو الاعلى والمرخ الزندة وهي الاسفل In libro *Sahâh, Aphâr eſt Zend ſeu ſuperius,* & *Marc'h eſt Zenda ſeu inferius.* In contrariam ſententiam abit *Ecteri*, qui Turcicè refert, مرخ بر اصل ياشل آغاجدر كه عفار آغاجنه سورسلر صوني چقر اول صودن اود حادث الور يعقر مرخ اركك ودشنه عفار درلر *Marc'h eſt ſpecies virentis ligni, quod ſi affricaverint ligno Aphâr, exit Succus, ex quo Succo exiens ignis accenditur. Horum Mas eſt Marc'h, & ejus Fœmella eſt Aphâr.* Et rurſus idem *Ecteri* legit, عفار عرب ديارده چوق الور بر اصل ياشل آغاجدر كه بداغن كسوب مرخ آغاجنه سورسلر صوي چقر وارل صودن اود حادث الور يقارلر عفار دشيسي ومرخ اركگي در *Aphâr copioſa eſt in Arabum regione ligni viridis ſpecies, cujus ramus ſi reſecetur & ligno Marc'h affricetur, exit Succus, ex quo Succo concipitur Ignis quem accendunt. Aphâr eſt Fœmella, & Marc'h eſt Mas.* De his audiatur ſupradictus *Turgjumân*, qui Perſicè dicit, عفار و مرخ دو درختيست كه ازان آتش بيرون مي آيد *Aphâr & Marc'h ſunt duæ arbores ex quibus exit Ignis.* Quæſtio ergò eſt, an *Marc'h* & *Aphâr* ſint diverſæ arbores, vel potiùs diverſa Inſtrumenta ex eâdem arbore? cùm eadem ſit utriuſque arboris definitio ſeu deſcriptio; utraque enim Perſicè apud *Turgj.* eſt بيد سرخ & apud *Ecteri* Turcicè eſt قزل سكود *Salix rubra.* Quoad locum, apud *Turgj.* eſt بيد دشتي *Salix campeſtris*: & è contra apud *Ecteri* eſt, باغچاده بتن سكود آغاجي *In hortis creſcens Salix arbor.* Iſta Salix propter rubedinem, *Martis* ſtellæ dedicatur, tanquam planta Martia, quæ à *Behrâm* ſeu *Marte* aliàs Perſicè

Persicè vocatur بهرامه *Behrâma*, formâ Arabicâ بهرامج بيد سرخ *Behrâmagi est Salix rubra* seu *Martia*. Et quia copiosè provenit circa urbem *Balch* in *Chorasân*, subinde legitur بهرامج البلخية *Behrâmagi est Balchensis* Salix. Et *Chadr Ibn Ali* dicit, بهرامج هو الخلاف البلخي و يسمى الدبق *Behrâmagi est Salix Balchensis, quæ etiam vocatur AlDibk, estque omnium odoratarum plantarum odoratissima & fragrantissima. Temperata est si embrochata: dissolvit flatus ab omni loco, & ejus odor solvit flatus crassiores à capite: item solvit ventrem.* In Libro *Ph. Gj.* à florum odore vocatur مشك بيد *Salix moschata.* Et in Libro *Zeinato'l Attâr* appellatur گربگو *Ghúrbaghu*, & گربه بيد *Ghurba-bîd*, seu *Salix felina*, fortè propter *Iülos* : & ibidem vocatur گله پوش *Ghéla-pûsh*, *gregem tegens*, seu *cranium tegens*, fortè propter umbram, & ibidem exponitur, *Salix verno tempore valdè suaveolens, cujus* عرق *seu destillatam aquam ad cordis exhilarationem & refrigerium bibunt.* Et ut rarissimæ plantæ omnia nomina persequar, hæc Salix vocari solet Turcicè صورغون *Ssûrghûn* seu fere eodem sono سورغون *Sûrghûn*, sive سرخون *Súrchûn* ; quæ omnia videntur esse quasi dicatur سرخ گون *Súrch-ghûn*, *rubricolor* arbor seu salix. In Libro *Nim.* legitur, مشك بيد سورغون چچكي كه عرقن چقرلر *Salix moschata, est Sûrghûnæ flores, ex quibus* τὴν *Iràk seu stillatitiam aquam eliciunt* : sc. Salicis moschatæ nomen restringit ejusdem floribus. Est itaque talis Salix quæ externè igneo colore rubet : &, si virens ejusdem ramusculus duriter fricetur vel tortus flexúsque sit, tum exit succus ignescens & flammam concipiens dum exit : adeò ut hæc planta tam extra quàm intra sit planè ignea. Chinenses ajunt quòd *Sui* qui ex Imperatoribus primis, *Lignum ligno atterendo Ignem primus elicuit : & eam Ignis extundendi artem etiamnum Sinæ in usu habent, & pro variâ anni tempestate varia deligunt ligna circa id temporis ad præbendum Ignem aptiora.* Quæ præcedente pag. omisi, heic habe ex *Mâulavi*, مرخ [وعفار] دو درختست در ديارعرب چون بهم سايند آتش بيرون آيد *Marc'h & Aphâr sunt duæ arbores*, sc. *duo ligna in regione Arabum, quorum mutuo attritu elicitur ignis.* Turcis چقمق *tchákmak* est tam *excutere* ignem quàm *Excussorium* instrumentum, sc. *Igniarium* seu *Focile.*

C A P.

CAP. XXVI.

De Zerdushti particularibus Libris, & de Linguâ & Literis quibus scripti sunt.

Libri *Zend* seu *Zendavestâ* originale exemplar in 1200 coriis taurinis, (ut suprà descriptum p. 313, 314,) exaratum est Persarum Linguâ & Literis vetustissimis hoc tempore non omnibus ibi satis notis. Cum his consonant ea quæ habet D. *Sanson* in hodierno statu Persiæ, p. 184, *Illorum Fides continetur in quibusdam Pellibus, quæ ab eorum Magis seu Sacerdotibus certis quibusdam Diebus leguntur. Hæ dictæ Pelles inferciuntur Fabulis & Traditionibus superstitiosis: quas tamen Sacerdotes studiosè celant, Religionis suæ partem ducentes eas monstrare nemini. Ita ut impossibile sit aliquid de eorum Fide scire, nisi quatenùs eam revelare velint eorum Sacerdotes. ---Et quantacunque fuerit mea curiositas, parum tantùm de eis addiscere potui.* In vetustissimis exemplaribus non sunt admixtæ voces exoticæ, sed omnia purâ putâ linguâ veteri exarata sunt. Recentiora autem Apographa explicationis causâ aliquando admixta habent moderniora quædam vocabula Persica & subinde pauca Arabica à modernioribus Persis usitata. At quidem *Zerâtusht-Behrâm* Sacerdos olim doctissimus & in antiquâ linguâ versatissimus, in subsidium eorum qui veterem linguam non intelligebant, aliquos antiquos Libros (vel saltem extractum ex eis quod magis usui esset,) in moderniorem Versum Medo-Persicum vertebat, ex quorum numero est Liber *Sad-der* & *Zerdtusht-nâma* supra memorati.

Liber *Zend* (ut supradictum,) conflatus est ex variis partibus, quæ universum opus constituunt, quæ omnes eâdem linguâ veteri scriptæ sunt; quarum aliquæ continent primum Textum originalem, aliæ verò continent secundas *Zerdushti* cogitationes, quæ sunt quasi ἐπινομὶς ad ulteriorem doctrinæ ejus explicationem spectantes; eodem modo quo se habent *Mishna* & *Gemara* Textum Talmudicum constituentes. Hujusmodi imprimis est Liber *Pâzend*, & deinde alii infrà recensiti. Cùm enim quotidie cùm adversariis contenderet, & videret & audiret ea quæ contra ejus dogmata & doctrinas ab hominibus objicerentur, necessarium erat ut novis malis nova remedia quæreret & argumenta pararet, & ad objectiones anteà non visas responderet;

id quod contingit omnibus qui novam doctrinam contra vulgò receptam opinionem propagare ſatagunt.

Literæ quibus Liber *Zend* (vulgò *Zund*) & omnes ejus partes exarantur, eæ ſunt vetuſtiſſimorum Perſarum, quæ (propter dictum Librum in eis exaratum) apud incolas vulgò audiunt *Literæ Zundicæ*, ſeu *Character Zundicus*, vel ſi Anglicè loquimur, the Zund Character; à quo aliquantulum differt *Character Pazendicus*, ita ut is hodie à Perſis in Indiâ degentibus non ita promptè legi poſſit. Nos autem utriuſque generis Typos fuſos & rei Typographicæ adaptatos & paratos habemus. Lingua in quâ vetuſti Libri ſcripti ſunt, vocatur *Lingua Péhlavi*, ſeu ut vulgus effert *Pehéllavi*: de quâ & de omnibus Linguæ Perſicæ Dialectis infrà in peculiari Capite fuſiùs dicetur.

Eorum Pſeudopropheta *Zerduſht* præter Titulum *Zend* à ſe excogitatum, ut ſuo Libro autoritatem conciliare poſſet, eum (ut ſupradictum) haberi voluit *Liber Abrahami*, utpote qui ejus Religionem & Doctrinam continere cenſeretur. De eo Shahriſtáni (poſtquam diſtinxit inter Librum verum ſeu indubitatum, quale eſt Judæorum Biblia, & Librum dubium ſeu dubiæ fidei,) addit, الصحف التي كانت لابراهيم عم شبهة كتاب فيه مناهج علمية ومسالك عملية *Quoad Librum qui tribuitur Abrahamo, (qui eſt Liber dubius,) in eo ſunt varii Ritus Scientiales & Conſuetudines practicales.* Nempe docet multas Regulas & Præcepta tradit quæ tam ad Scientiâm ſeu Theoriam quàm ad Praxin in humanæ vitæ actionibus ſpectant: unde Libri *Zend* Subjectum innoteſcit. Et deinde pergit, *Et quidem ſcientiales* ſeu *theoricæ ſtatuunt modum Creationis & Productionis rerum, & æqualitatem Creaturarum quoad modum ordinationis & durationis*, &c. Cum his ferè concordant quæ habet Diog. Laert. *Perſarum Magos diſſerere de origine & naturâ deorum, quos Ignem Terram, & Aquam*, &c. *arbitrantur.*

Supradictæ Libri *Zend* partes ſeu tomi vocantur نسك *Neſek* ſeu *Nesk*, ut in *Nim* legitur: ſed potiùs ſonandum eſt *Nusk*, i. e. *Pars.* Hæ partes dicuntur eſſe numero 21, prout in Libro *Pharh. Gj.* legitur, نسك قسمي باشد از بيست و يك قسم زند كه زردشت زند را به بيست و يك قسم منقسم ساخته و هر قسمي را نسك نام نهاده وباز هر نسكي را باسمي موسوم ساخته و آسامي آن نسكها هركدام در مجلس گفته شده وخواهد شد *Nùsk eſt una quævis pars τῶν 21 partium*

tium τȣ Zend: cùm enim Zerdusht divisit τὸν Zend in 21 partes, cuilibet parti imposuit nomen Nusk. Quin & quamvis Nusk peculiari nomine donavit. Et singularum Nuskarum nomina in Magorum *congregatione recitari solent & etiamnum recitabuntur.* Libri *Zend* partes (si rectè memini) alicubi dicuntur esse 22. Harum aliquot Partium nomina partim in dicto Libro *Pharb. Gj.* & partim alibi invenimus, quæ sequuntur: de reliquis ulteriùs disquirendum.

1. Liber زند اوستا *Zendavestâ*, sc. ejus pars quæ est *Officium precum* seu *Liturgia* Ecclesiæ Magorum in veteri linguâ. At in eo *Officium nuptiarum* videtur citerioribus temporibus additum, quia frequens ibi *Zeratushtra* mentio fit.
2. Liber پازند *Pâzend*, q. d. *Pes* seu *fulcrum τȣ Zend*, sc. ulteriore commentatione ejus doctrinam explicans & sustentans.
3. Liber ايارده *Iyârda* seu *Ayârda*, qui est Comment. in *Zend*: uti etiam est sequens,
4. Liber ايكبارن *Ikbâren.*
5. Liber خرده *Chúrda*, i. e. *pars minutior*: dicitur Comment. in alias aliquas partes.
6. Liber وندبداد *Vendidâd*, qui prægrandis est.
7. Liber وند وندبد *Vend-Vendîd* seu *Venduvendîd.*
8. Liber زند وندبد *Zend-Vendîd* seu *Zenduvendîd.*
9. Liber وندبد وزند *Vendîd-va-zend*, seu *Vendîduzend.*
10. Liber تنك *Tengh.* Eodem nomine gaudet cum aliquo Manetis Libro, de quo suprá.
11. Liber مشت *Mùsht*, seu *Pugnus.*
12. Liber خشت *Chisht*, seu *Later*: sic vocatur *τȣ Zend* pars 12ma.
13. Liber اشتاد *Ashtâd.*
14. Liber سياه *Siyâh*, i. e. *Niger*: aliàs dictus زمزم *Zémzem*, i. e. *Mussitatio*, quippe qui Magorum Mussitationem cum ejus temporibus & formulis docet.
15. Liber زند هادخت *Zend-hâducht.*
16. Liber زرادشت نامه *Zerâtusht-nâma*, sc. ejus Vita à seipso scripta prosâ, ut suprà p. 328, ubi ejusdem Contenta partim explican-

tur,

tur, & partim alibi. Posteà in moderniorem linguam carmine versus est iste Liber.

17. Liber يزشني *Yezishni*, i. e. *divinus* quidam. Sed nomen deest.

18. Liber زردشت *Zerdusht*, de Religione agens.

19. Liber استادگر *Ustâdgher*, i. e. *Magister* seu *Coryphæus* in aliquâ arte. De judiciariâ Astrologiâ agit.

20. Liber بزشك نامه *Bizishk-nâma*, i. e. *Medicorum Liber*, sc. ejus munus docens & herbarum vires exponens.

Hi omnes (& si qui sunt alii,) & quicquid ex eis citatur, habentur مازديسنان كه قول خدايست *Mazdiyasenân, quod Verbum Dei est*, ut in *Sad-dèr* cap. 12. Et omnes scripti sunt prosâ, nam *Zerdusht* nunquam scripsit aliquid carmine: ideóque quicquid ejus carmine extare prætenditur, ab aliis scriptum est, qualia sunt Græcorum Collectanea quæ ei tribuuntur. At quia Preces prosâ canunt, fallitur Curtius dicens *Magos patrium carmen cecinisse*, quasi Versus cecinissent. Supra autem p. 327, irrefragabili testimonio constat omnia veteri linguâ scripta fuisse prosâ. Verum quidem est, quòd quia illa lingua tandem Vernacula esse desiit & paucis nota fuit, inde recentiores aliqui Magorum Sacerdotes in bonum publicum & usum vulgi, pauca quædam in recentiorem linguam verterunt, ea conscribentes carmine. Hoc autem tantùm 200 abhinc annis, circa tempus quo ab eis scriptus fuit Liber *Sad-der*: sed tale quid veteribus ignotum.

Apud Suidam *Zoroastres* videtur intelligi sub alio corruptiori nomine, ubi legitur Ζωρομάσδρης *Chaldæus Sapiens, qui scripsit mathematica & physica*, ut supra diximus. Apud eundem Suidam memoratur Ζωροάστρης Περσομήδης σοφὸς [& Ἀστρονόμος.] ---Φέρεται δὲ αὐτοῦ περὶ φύσεως βιβλία δ΄. περὶ λίθων τιμίων Ἕν. Ἀστεροσκοπικὰ ἀποτελεσματικὰ βιβλία ε΄. De *Agriculturâ* eum etiam scripsisse dicit Plinius: & 100 000 Versuum ejus collegisse & volumina ejus explicasse dicitur Hermippus, cujus etiam Librum de Magis Laertius & Arnobius adducunt, ut Patritius notat. Sed absint Carmina omnia!

Hujus hominis celebritas ansam dedit Hæreticis fingendi pro lubitu. Adeò ut ejus suppostitii Libri (tertio post Christum seculo, circa 1400 abhinc annis) tantâ fuerint veneratione, ut Clem. Alex. p. 223 scribat, *Quòd qui Prodici hæresin sequebantur, solerent gloriari se arcanos ejus Libros possidere.* Atque Porphyrius in Plotini Vitâ narrat,

rat, *multos Hæreticos Christianos circumtulisse Revelationes quasdam Zoroastris & Zostriani & Mesi*, &c. *quibus deceperunt multos, & ipsi decepti. Plotinus ergò contra hos & Gnosticos scripsit.* Et Porphyrius dicit se multis ostendisse *Librum Zoroastri ab illis inscriptum, adulterinum novumque esse, & ab eis confictum qui statuebant Hæresin, ut Institutiones quæ Zoroastris veteris esse crederentur.* Ex Proclo, Damascio, Synesio, & aliis citra Christum autoribus sparsa quædam *Zoroastris* λόγια collegit Patritius, & ante eum alii. Sed qualia fuerint quæ de *Zoroastre* apud Græcos circumferebantur, notat Joh. Chrysostomus tomo 1, p. 737 de vitâ Sanctæ Babylæ agens, & orthodoxorum de eis opinionem his sequentibus verbis prodens; Διὰ τί τὸν Ζωροάστρην ἐκεῖνον καὶ τὸν Ζαμόλξιν, &c. *Quamnam ob causam Zoroastrem illum itemque Zamolxin, ne quidem de nomine multi, imò vero nulli nisi admodùm pauci norunt? nonne quoniam figmenta erant quæ de illis circumferuntur omnia? quanquam tum illi tum ii etiam qui illorum facta memoriæ prodiderunt, summi artifices fuisse feruntur; illi quidem imposturæ comminiscendæ atque exercendæ, hi autem mendacii orationis illecebris adumbrandi.*

Ut autem ad pensum redeam, cùm supradictus Liber *Zend* sit omnium Agendorum & Credendorum regula, uti Mohammedanis est *Coranus*, & Christianis S. *Biblia*, ideò licitum aut illicitum ex ejusdem Præceptis determinandum censent: unde id quod licitum est, appellatur زند آور *Zend âver, id quod feret Zend*, sc. quod *Zend* permittit & probat: cujus contrarium est *Nâ-zendâver*, id quod non permittit Liber *Zend*, Mohammedanis حرام *Harâm*, i.e. *vetitum* seu *probibitum*.

Doctrinæ Zendicæ sequaces Magi seu Sacerdotes vocantur *Zend-chuân*, & *Zend-bâph*, &c. Sic in Libro *Ph.Gj.* زند باف و زندواف و زند لاف زند خوان تابعان زردشت آن جماعه را مجوس نیز خوانند *Zend-Bâph, & Zend-Vâph, & Zend-Lâph, & Zend Chuân sunt Zerdushti Asseclæ, quos etiam Magos vocant.* Scil. hi sunt Zerdushti Religionis sequaces in genere, qui affectant legere & modulari Librum *Zend*. Et sanè *Zend-Bâph* seu *Zend-Vâph* verbo tenus est *Zendi-textor*, qui contexit & continuat sermonem eúmque connectit: & *Zend-Lâph* verbatim est *Zendi-Laudator* seu *Zendi-Jactator*, quia gaudent & quasi exultant eum legendo & recitando. At *Zend-Chuân* est *Zendi-Lector* seu *Zendi Cantor*, nam utrumque significat: præsertim verò est ordinarius *Lector* Synagogæ, qui Preces quotidiè celebrat canitque: nam

Cyrus instituit Sacerdotes *ὑμνεῖν ἀεί*. Talis Parochus Judæis dicitur חזן *Chazzàn*, Mohammedanis امام *Imâm*. Itaque Libri *Zend* Lectio publica seu in Sacris Recitatio fit per quandam modulationem seu cantillationem inter legendum aut recitandum, uti Judæi semper faciunt tam in Precibus quàm Biblia Hebraica legendo. Hinc Strabo de tali Persarum recitatione loquens, utitur voce *ἐπάδουσι accinunt*. Et quòd Sacra sua canebant, innuit Curtius dicens quòd in Darii Processione *Magi patrium carmen canebant*: sc. preces canebant, ut fit in Psalmis Davidicis plano cantu seu modulatione Cantuariensi in Cathedralibus Angliæ. Hinc est quòd in Justinum Annotator varius p. 26 alicunde legit, *Quòd Magi Virgis Ignem inter canendum suscitabant.*

Prædicta Epitheta omnia propter dictam modulationem, interdum metaphoricè tribuuntur *Lusciniæ*, quæ subinde appellari solet *Zend-Bâph* & *Zend-Lâph* & *Zend-Chuân*, q. d. *Zendi recitatrix*: quæ quidem Avis propter garrulitatem sæpè etiam Persicè vocatur هزاردستان *Hazâr-dastân*, i. e. *mille historiolarum* avis; quo nomine insinuatur eam plures in canendo varietates & elegantias habere, uti etiam *Luscinia* nostras Europæa habet: unde & apud Sheich Saadi vocatur بلبل گوینده *Búlbul Ghûyanda*, *Luscinia loquax*. Ab his haud absonum est Gr. nomen *Philoméla*, q. d. *Melodiam amans*. Cæterùm in Oriente (ut id obiter doceam quia Europæ fortè inauditum,) Lusciniæ Rosas odorari solent, à rosâ ad rosam volando & odorando, donec planè inebrientur & cadant, ita ut à quovis capiantur. Unde dictus Sheich Saadi Persa inconstantem Amatorem eleganter comparat *Lusciniæ quæ quotidiè novas Rosas quærit*. Hoc idem mihi etiam affirmavit *Abdelmessîh* Mausilensis amicus noster *Kâs Isæ* filius.

Quinetiam ut in Islamismo apud Persas Mohammedanos, Alcorani in certas majores partes divisi *Recitator* seu *Lector publicus* vocari solet جزء خوان *Gjúz-Chuân*, i. e. *Partium Lector*, sic in Magismo apud Persas veteres Libri *Zend* in suas partes seu tomos divisi Recitator eâdem ratione vocitatur نسک خوان *Núsk-chuân*, i. e. *Partium Lector Cantórve*; qui quidem Titulus (ut & *Zend-chuân*) non tantùm Magum in genere, sed & speciatim est Lectoris seu Sacerdotis parochialis Epitheton. Is in Pyréo Librum *Zend* legit recitátve devoto vultu & elevato digito Indice, qui itaque vocari solet انگشت خدا خوان *Digitus Chodâ-chuân* seu *Deum invocans*, vel simpliciter *Chodâ chuân*.

CAP.

CAP. XXVII.

De naturâ Ignis, & de generali ratione custodiæ ejusdem, &c. Quo signo Persæ ad Sacra convocantur, & quomodo se gerunt in Ecclesiis. De Virgarum usu in Sacris, & de eorum Mussitatione quotidianâ, atque Silentio.

QUamvis veteres Persæ sint tam boni & pii homines, ut supra descripsimus, & per totam vitam Igni famulentur, facetè observat Sheich Saadi, (de ignis naturâ elegantem faciens comparationem,)

اگر صد سال گبر آتش فروزد *Quamvis Ignicola* 100 *annos ignem accenderit,*

اگر دمی بکدم اوفتد بسوزد *Si uno momento in eum ceciderit, comburitur.*

Vult docere, nullâ pietate truculentam Ignis vim domari posse, nec asperum illud elementum ullâ prece mitigari, quin ipsos etiam cultores suos tandem comburat. Apud Plutarchum in Symposiacis adducitur Lucius Flori filius asserens, *Ignem sacrum non ideò fuisse cultum, quòd eum alio igne putarent meliorem digniorémque, ---sed Ignis sacri custodiam fuiße tesseram observantiæ erga omnes ignes , prout Ægyptii colebant unum aliquod animal pro totâ specie, & sic isti colunt unum ignem pro omnibus.* Hæc quidem sit commoda ratio apud eos qui Ignem servandi originalem causam ignorant. Judæi sacrum ignem servabant pro necessario usu Sacrificii jugis, sed eundem non honorabant, multò minùs colebant. Græci autem & Persæ hoc videntes, scil. Ignem servari in Templo Dei, & verum ejusdem usum nescientes, existimarunt eum necessariò esse honorandum ; non tamen ut Deum colendum. Alibi Plut. ait, *Apud Persas supplicandi genus erat acerrimum & repulsæ securum, si supplex cum igne in fluvium descendens, minaretur Ignem se in eum abjecturum nisi impetraret quod petebat: fiebat enim compos voti, sed puniebatur propter comminationem, utpote injustam & naturæ contrariam,* &c. Sed quanta est hæc fabula, quasi fecissent petitiones ad ignem tanquam ad Deum, & quasi ignis esset animal rationale & minitanti se submitteret ! Fides itaque sit penes autorem.

Ad Pyréa sua in urbe *Nússari* in Indiâ convocantur per pulsationem parvæ Campanæ : at in *Ispahân* Persidis vel notis temporibus sponte conveniunt absque dato Signo, vel aliàs (ut Armeni Gjulphenses

&

& alii per orientem Chriſtiani,) Signum datur per pulſationem magni alicujus Aſſeris: idque propter metum Mohammedanorum qui non permittunt Campanarum uſum in Eccleſiis, utpote quæ ſint Chriſtianorum inſtitutum. Quando autem Templum adeunt, non id faciunt ut meri Ignicolæ; nam in minoribus Eccleſiis rarò eſt Ignis, ſed tantùm Lampas: ubi verò eſt Ignis, eum non colunt ut Deum, ut ſuprà diximus. Contrarium de eis notat Diog. Laert. ſc. *Quòd olim Dei immortalis cultui vacabant, illi ſoli Vota & preces concipiebant, Sacra faciebant*, &c. *quaſi ii ſoli cum eo communicationem haberent.* Nihilominus tamen ut Judæi noluerunt Ignem ſuum ſacrum polluere, nec in eum ne quidem follibus inflare; ita & Perſæ nullo modo in Ignem ſacrum inflant. Ideóque inter Sacra peragendum, non tantùm juſtum intervallum ſervant, ſed & ad prohibendum impurum halitum, ora tegunt quadrato panno linteo dicto پنام *Panâm*. Et Sacra facturi circumſtant populi corde tantùm orantes & muſſitantes. At Sacerdos indutus *Albâ* & *Pileo aurito* & *ore velato* paulò propiùs accedit, alterâ manu *Librum*, alterâ albas aliquas ſpithamalis longitudinis *Virgas* tenens: & hoc modo cantillat preces, recitando Officium ex Libro *Zend*: & in oratione vehementior, aliquando uno pede ſtat, ad imitationem prophetæ ſui. Poſt peractam verò in primo ingreſſu Proſtrationem, quilibet pro ſe muſſitat, & ſimul ſi quas habet Oblationes, quiſque melioris notæ homo eas offert injiciendo in Ignem vel pretioſa Olea vel Aromata vel Margaritas, vel ſaltem Fruges aut Carnes, &c. De illo oris operculo Arabicè *Phidâm* ſeu *Phadâm* dicto, verba faciens Camûſi Autor, refert, فدام شي تشده الاعجم والمجوس علي افواهها عند السقي Hæc D. Golius exponit, *Panniculus quo Perſæ & Maguſæi os tegunt cùm bibunt*: quod impoſſibile. Nam cùm سقي non ſignificet *bibere*, hæc magis verbatim ſonant, *Phidâm eſt res quam Perſæ & Magi alligant ſuper ora ſua inter propinandum* ſeu *potum præbendum.* Sed & hâc lectione non genuinâ, ſubſtituamus legendum عند الصلي *inter precandum*, ut ſpectet eorum Sacra in quibus ora ſemper panno velari ſolent. Nam quòd vel inter bibendum vel inter potum præbendum ora ſua tegant, alibi nunquam reperi. Ideóque vel dictus Autor Arabs in rebus Perſicis errat, ut ſolet, vel à Scribis depravatus eſt. Si hoc confers cum aliis citationibus quas paſſim adducit Perſicis, præſertim cum nugatoriâ ejus derivatione

derivatione vocis مجوس *Magjûs*, eum Linguâ & rebus Persicis parùm versatum pronuntiaveris, quamvis fuit urbe *Phiruzabâd* oriundus; sed quam fortè puer reliquerit; nam is prorsus se dedidit Linguæ Arabicæ, cujus *Oceanum* produxit copiosum, omnium Lexicorum planè optimum.

De Virgarum usu in Libro *Ph. Gj.* traditur, *quòd Virgæ quas manibus tenent, vocantur* برسم *Bérsam, quæ sunt longitudinis unius Vagjàb* seu *Spithamæ*, [decorticatæ] *tenues & innodes, quas ab arbore Ghez aut Hawm vel earum defectu, à Malogranato resecare debent peculiari cultello qui vocatur* برسمچين *Bersam-tchîn*, id est, *Virgilegus* Cultellus, *manubrio ferreo: & mos est eundem priùs* باديـاوي كردن *lavare, & deinde adhibere Zémzema* seu *Mussitationem quæ est in laudem Dei & Ignis, quæ etiam adhiberi solet quo tempore lavant se & edunt & Sacra celebrant. Nam* جميع عبادات نخست بر زبان رانند *omnia Religionis solennia priùs recitant. Hisce ceremoniis peractis, deinde dictas Virgulas resecant & abscindunt tali consecrato Virgilego Cultello. Habetur quoque* برسمدان *Bersamdân*, i. e. *Rhabdotheca*, seu *Vasculum dictas Virgas continens, quod etiam lavant: estque rotundum sicut Calamotheca, paulò longius ipsis Virgis quas in eo condunt: & fieri solet ex Auro aut Argento aut Ære aut simili aliquâ materiâ. Et quotiescunque unam aut alteram Nusk* seu *Partem* τȣ̃ *Zend recitant, aut* عبادت كنند *cultum aliquem religiosum peragunt, aut Corpus lavant, aut Cibum comedunt, ex Thecâ aliquot Virgas in tales usus reservatas depromunt: ex. gr. ad recitationem* نسك وندیداد *tomi* τȣ̃ *Vendidâd, manibus tenent 35 Virgulas, quæ finitâ Lectione seu Recitatione, inutiles sunt, nec ulterioris usûs, nisi pro fomite Ignis. Ad recitationem* نسك مشت *tomi* τȣ̃ *Mùsht, manu tenent 24 Virgulas. Tempore Cibum comedendi manu tenent 5 Virgulas. Estque semper ex conditionibus manu tenendi Virgulas, ut priùs corpus lavent, & vestes mundas induant.* Hactenùs ille. De hisce ceremoniis Phirdausi Sapiens refert, quòd Rex

پرستنده آذر زردهشت *Culturus in Pyréo Azuri-Zerdhusht,*
همي رفت با باز برسم بمشت *Ivit cum fasciculo Virgarum in manu.*
چون از دور جائي پرستش بديد *Cúmque à longinquo videret cultûs locum,*
شد از آب ديده رخش نا پديد *Genæ ejus præ lacrymis videri non potuêre.*

 Descendens

فرود آمد از اسپ برسم بدست *Descendens itaque ab equo cum Virgis in manu,*
برمزم همیگفت ولب را به بست *Mussitationem recitavit labia comprimendo.*

Supra dicta Arbor *Hawm* (inquit *Ph. Gj.*) quia à Magis adhiberi solet, vocatur هوم المجوس *Hawm Magorum* : estque arbor in Perside frequens similis arbori *Ghez* seu *Myricæ*, & cum ejusmodi nodis : folia autem similia sunt foliis *Jasmini*, sc. *Jasmini* faciem habet. Hujus etiam Virgas tempore Mussitationis manibus tenent Magi. In Lib. *Zein.* hæc arbor aliàs vocatur هوم الهدایة *Hawm AlHidâyat* seu *manuductionis* ad Templum & cætera Sacra : ibi dicitur quòd ejus Flos similis sit flori مشکطرامشیغ *Mushcátramshîgh* seu *Dictamni.* Quin & alio valdè communi nomine hæc arbor vocari solet مرانیة *Marânia*, à Persidis urbe مرانه *Marâne* (prope urbem *Yezd*) ubi copiosè crescit, quasi Maraniensis arbor. David Antiochenus vult *Marâniam* esse Herbam uno caule duro, & flore flavescente : sed illius veniâ, est Arbor.

Dicta Mussitatio quæ Arabicè *Zémzema*, Persicè audit دندش *Déndish*. Et in *Ph. Gj.* definitur *Zémzema*, quòd sit ترنمی *Terânnumi* seu *Murmuratio quædam quam* آهستگی کنند *lentè proferunt: &, quòd peculiariter eo nomine vocentur Verba quæ proferunt in laudem Dei & Ignis tempore Sacra peragendi & Corpus lavandi & Cibum edendi.* Angelos quidem Custodes tunc istâ murmuratione alloquuntur : nam habent زمزمة کل یوم *Mussitationem pro singulis diebus* mensis peculiarem ad singulorum dierum Angelum directam. Mohammedani hæc vocant eorum افسونها *incantamenta.* Autor Libri *Arûch* in voce מגוש refert, אמגושתא היא הנודעה בלשון ישמעאל זמזמה שהמגושין בשעת סעודתן שותקין ואין מוציאין דבר בפיהם אלא מוציאין קול שאינו מפותח בנעימות והנעימות בלבן *Maga nota est linguâ Arabicâ ex Mussitatione : quia Magi tempore edendi tacent, ne verbum ore proferentes ; sed proferunt vocem non articulatam distinctione, nam distinctio est in eorum corde tantúm.* Scil. quamvis inarticulatè loquantur ut alii non intelligant, ipsi tamen in corde suo sciunt quid volunt. Locus est subobscurus. In eundem sensum in voce מגוש legitur *Magi* definitio in Lexico Talmudico *Múrshid* literis Hebraicis Arabicè conscripto,

قال ר׳האי ז״ל ان مجوسي الذي يزمزم بنغمات من غير كلام باحرف متقطعة سوي همهمة وتنغيم بحسب ما يقطع تلك الحركات علي

علي ما في خاطره من المعني *Rabbi Hai b. m. dixit, Magus is est qui mussitat susurrationibus, sermone absque vocibus distinctis, per modum murmurationis. Et susurratio est secundùm id quod distingunt istæ motiones juxta eum sensum quem in animo habet;* scil. juxta intentionem quam animo habet, sed disertis verbis eam non exprimit. Hæcce *Mussitatio* est *Precatio mentalis,* quæ est ferè *Meditatio,* nisi quòd eam comitetur sonus quidam inarticulatus. Est sc. idem quod nostrates faciunt primo in Templum ingressu privatim orantes. Iste autem Judæi non satis distinguunt inter *Mussitationem* silentio proximam & purum putum *silentium,* quæ confundunt. Præmittitur quidem *mussitatio*: & post eam sequitur *taciturnitas* seu *silentium* dictum باج *Bâgj* seu باز *Bâz* sive باژ *Bâzh,* quod in *Ph. Gj.* sic definitur, باج خاموشي که مغان وقت بدن شستن وخوردن بعد از زمزمه بکننن *Bâgj est Silentium quod post Mussitationem Magi adhibent tempore corpus lavandi & cibum comedendi.* Nempe *Mussitatio* initio temporis edendi, est gratiarum actio & precatio: & deinde sequitur *Silentium* inviolabile. Ammianus Marcellinus Lib. 21, Cap. 13, de Persis loquens, addit, *Apud quos quoque Silentii colitur Numen.* Hoc ferè videtur jocosè dictum, cùm tale quid non sit: vult autem eos *Taciturnitatis* virtute donari præ cæteris Gentibus. Ad hunc locum Annotator ex Theophylacto Simocattâ notat, quòd *propter Silentii Legem in Conviviis observandam, Chosroes Persarum Rex Brizacium Barami Tyranni Speculatorem captum & in Convivium introductum, signo manûs jubebat occidi*: ὀ γὰρ εὐωχουμένοις θέμις τοῖς Πέρσαις διαλαλεῖν *convivantibus enim Persis nefas est loqui.* Et dicente Hieronymo in Epist. ad Eustochium de Virginitate servandâ, *Cænobitæ etiam in Ægypto hunc morem tenent: nam nemo comedens loquitur.* Propter dictum *Silentium,* Rabbi Gamaliel laudat Persas, dicens eos esse modestos in Cibo. Locus est in Talmude *Berachoth* fol. 8. 2, בשלשה דברים אוהב אני את הפרסיים הן צנועין באכילתם וצנועין בבית הכסא וצנועין בדבר אחר *Propter tres causas amo Persas, quia sunt verecundi in Cibo, & sunt verecundi in Domo Sedis* [seu *Latrinæ,*] & *sunt verecundi in re aliâ*; quæ *res* exponitur תשמיש *Administratio,* sc. rei venereæ, uxori debitum solvendo.

CAP. XXVIII.

De Magorum Sacerdotio & Hierarchiâ, florente olim eorum Ecclesiâ, & quoque hodiè.

VEtustissimi Persæ Medique (quod dictu mirabile, & quibusdam impossibile visum,) semper ab omni ævo penè ab ipso Diluvio ad hoc usque tempus, externam aliquam Ecclesiæ faciem habuerunt, & hodie habent. Hanc quidem Ecclesiam aliquando vexarunt Hæretici, præsertim Manichæi & Mezdakæi, & aliquando injustas persecutiones subivit; & Magophoniæ tempore propriâ culpâ insignem cladem passa est. Ea autem maximâ ex parte olim usque ad mortem *Yezdegherd* ultimi, in summâ gloriæ suæ abside constituta viguit & floruit tanquam Mulier amicta Sole, cujus etiam pedes Lunâ suffulti. Sed tandem dicti Regis tempore in utroque suo Luminari fatalem & totalem perpessa est Eclipsin: ingruentibus enim Saracenis Draconibus, persecutionem acerbam passa, coacta fuit fugere partim in Caramaniæ Desertum & partim in Indiam, ibi per hosce mille annos obnubilata & obscurè agens. At sicut ista Gens nunquam fuit penitùs deleta, sic nec Ecclesia prorsus abolita, sed apud hujus Gentis superstites usque à tempore dicti *Yezdegherd* (quamvis imminuta & potestate seculari destituta,) semper hactenus ad hoc nostrum tempus extitit; eáque benè regulata, perpetuâ Successione habens Sacerdotium continuatum sine interruptione ullâ. Hinc est quòd antiquissimam suam *Zoroastris* Religionem constanti praxi & continuato usu quotidiano in suâ Liturgiâ publicâ, ad hunc usque diem sine mutatione intemeratam retineant, ejúsque Libros vetustissimos sicut sacra Monumenta (ad instar Judæorum) reverenter custodiant & incorruptos conservent, suæ Religionis & Rituum tenacissimi, ad rigorem usque. Persarum enim Gens nunquam fuit tam levis & mutabilis aut prophana, quæ Protoparentum Religionem in quâ Antecessores educati, vilipenderit aut sponte abjecerit.

Talis est Ecclesia Magorum, quorum Clerus olim fuit & hodie est regularis & pius, in tres Ordines distinctus, quorum Tituli Persicè in distincto aliquo Capite seorsim dabuntur, allegatis etiam Autoritatibus; quod heic facere, discursûs nostri tenorem interrumperet. Hi (præsertim *Præsules*) Regibus olim fuerunt à Sacris domesticis seu Sacellani,

Sacellani, & Regiorum filiorum Tutores. Iidem quoque fuerunt & hodie sunt Judices Ecclesiastici, qui Lites terminant, Casus conscientiæ solvunt, & delinquentibus Pœnitentiam præscribunt. Sacerdotes plures aut pauciores (pro quantitate Redituum) ad singula Pyréa seu Templa Cathedralia pertinebant. Ad unam magnam in *Balch* Ecclesiam *Naubahâr* pertinebant 80 Sacerdotes, unde de reliquis conjecturam quodammodo facere licebit. Et quidem *Sacerdotes* in toto fuerint penè innumerabiles, cùm *Præsulum* numerus fuerit tam magnus, uti colligere liceat ex *Erdavirâph-nâma* superiùs allegato, ubi memoriæ proditum quòd *Ardeshîr-Babecân* Mediæ & Persiæ & Bactriæ Rex habens aliquot dubia in Religione solvenda, convocabat omnes sui Imperii *Præsules* seu *Superintendentes*, qui erant numero 40 000, vel ut alii volunt 80 000: nisi fortè dederint numerum certum pro incerto, aut aliàs *Præsulum* nomine intelligantur *Sacerdotes*, qui ad tantum numerum fortè excreverint. Utcunque tamen fuerit, florente olim Magorum Ecclesiâ, proculdubiò habuerunt tantum Ecclesiasticum apparatum & famulitium quod tam ad necessitatem quàm ad pompam sacram sufficeret. Hi omnes legitimè erant vocati & ordinati: nam apud eos nemo sponte assumit Sacerdotium, uti infrà dicetur; & nemo nisi Sacerdotis filius in Sacerdotio succedit, ut in constitutione Leviticâ. Et quidem eorum Sacerdotium ferè coincidebat cum eo Judæorum, in quo erat unus Summus Sacerdos, & deinde plurimi Sacerdotes atque Levitæ. Hoc autem excedebat Hierarchia Persica, (quamvis Christum præcesserat, magis cum Christianâ coincidens,) in quâ præter *Sacristanos*, erant *Sacerdotes* & *Præsules* & *Archipræsules*, qui hodiernis Christianorum *Presbyteris* & *Episcopis* & *Archiepiscopis* correspondent. Adeò ut Ecclesiæ Christianæ amicis pariter & inimicis fortè novum & inopinatum videbitur in Persiâ reperisse Constitutionem Ecclesiasticam prope 3000 abhinc annis fundatam, quæ tam pulchrè coinciderit cum subsequente Hierarchiâ Christianâ. Hocque non sine Numine factum, sc. Persas olim ordinasse idem quod posteà Christus & Apostoli ejus in plenitudine temporis tandem novâ sanctione instituerunt & confirmarunt. Ecclesiæ itaque eorum Regimen in primâ ejusdem constitutione fuit benè fundatum. Et quidem vetus constitutio hodiè manet: sed tempore Regis *Yèzdegherd* abolito Persarum Imperio, & grassante Islamismo, plerique Reditus ab Ecclesiis ablati sunt: adeò ut jam non tam lautè se habeat dicta Ecclesia, sed oppressorum

more humiliter agitur ab iis qui paucis Decimis & voluntariis Contributionibus contenti eſſe debent, modò conſcientiæ libertate fruantur. Hoc modo Eccleſiæ eorum Regimen & Diſciplinam ſat bonam fuiſſe comperimus.

Quoad eorum Eccleſiæ Doctrinam, ea etiam benè fundata eſt in ſolius Dei Omnipotentis cultu divino, quem ad hodiernam diem retinent, à verâ & intentionali Idololatriâ prorſus immunes. Credunt etiam Reſurrectionem mortuorum, & ultimum Judicium, in quo boni à malis diſtinguentur, &c. ut poſthac in peculiari Capite dicetur. Sed cum veri Dei cultu peſſimam admiſcuerunt Superſtitionem Idololatriæ proximam: quam tamen illi non ita æſtimant, putantes eam eſſe innocentem atque innocuam; cùm S. Scripturæ lumine deſtituti, nullam habuerint Religionis normam, præter imperfectam & obliquam illam à *Zerduſhto* traditam, poſt Ignem ejus fatuum palantes eoque ſeducti. In hac tamen Eccleſiâ ſemper uſurpati fuêre ſolennes Ritus Nubendi, (nam fornicationem & adulterium odio habent,) & ſolenniter cum Officio precum Sepeliendi ſeu ponendi in aperto Conditorio, atque Baptizandi, de quo poſteá. Nam nihil ſine precibus, ne quidem ligna igni imponunt; ſed omnia faciunt in nomine Dei. In primo Infantum Baptiſmate imponitur Nomen: & poſteà anno 7mo ut quidàm ajunt, vel potiùs anno 15to (quando cenſetur intrare in Religionem,) tum adhibitis precibus à Sacerdote datur Confirmatio ſolennis. Et eo anno 15to (ut Religionis Teſſera) eis traditur *Sudra* ſeu *Tunica* & *Cingulum*, quibus nunquam ne per unum momentum (niſi in lectu ſint) deſtitui non debent.

Eorum Synagogæ minores ſeu indotatæ Eccleſiæ parochiales alunt in ſingulis unum Sacerdotem, eúmque ex Decimis ac ſpontaneis Contributionibus: nec Ignis perpetui expenſas in eis faciunt, niſi per Lampades, exceptis magnis quibuſdam diebus. At Pyréa ſeu Templa Cathedralia ubi Sedes Epiſcoporum, amplis terris & reditibus dotata erant, ad parandum Sacrificia, & Ligna coëmendum, & ad alendum Sacerdotium ampliſſimum; præter multa pretioſa Vaſa & alia Regum & Magnatum donaria in Templorum Gazaphylaciis reſervata & ad pompam recondita: aliàs non fuiſſet operæpretium Antiocho depeculari Templum Perſepolitanum, ut legitur 2 *Macc.* IX. 2, *Quòd Templum Perſepolitanum ſpoliare & urbem tenere tentans Antiochus, ab incolis Perſis ex urbe expulſus & fugatus fuit. Inde Ergò ad Ecbatana*

batana concessit versus Hierosolymam tendens. Sed postquam veterum Persarum Gens propter Mohammedanorum oppressionem, penuriâ & paupertate laboraret, præter Decimas, excogitarunt alium Sacerdotalem Reditum augendi modum, quem quondam Amicus noster *Safrâz Avedik* Armenus Ispahanensis melioris notæ Mercator mihi retulit, sc. *Quòd 24 Aprilis quotannis est quoddam* بیرام گوران *Festum Ghavrorum, in cujus crastino è domibus suis foràs ejiciunt omnem Ignem; cui posteà redintegrando, de novo accendunt Lucernam apud domum Sacerdotis sui, eo nomine ei solventes* 100 *Denariolos, qui faciunt* 5 *Abbasæos, seu* 6 *Solidos Anglicanos cum tribus Denariis Anglicis.* Dicto itaque die non licebat ullum Lumen aut Ignem accendere nisi in Templis: de quâ re extat locus Talmudicus in *Gittin* 17. 1, אתא ההוא חברא ושקלה לשרגא מקמיהו *Veniens ille Chavra, auferebat Lucernam à coram ipso.* Ibi in Glossâ *Chavra* exponitur פרסאי *Persa.* Hunc locum sequente modo exponit Glossator Talmudicus, שקלה לשרגא שיש לפרסיים יום איד שאין מדליקין אור באותו יום אלא בבית עבודה זרה שלהן *Abstulit lucernam; quia sc. est Persis Dies Festus in quo non accendunt aliquod Lumen nisi in Domo Cultûs-alieni eorum.* Alius exponit, שגזרו שלא להדליק נר שום אדם אלא לתועבותיהם ביום אידם והיו ישראל מדליקין בסתר *Ordinârunt enim ut nemo accenderet Lucernam (nisi Abominationibus suis) die Festi sui. Israelitæ itaque clam accendebant*, sc. clam ob metum ne Persas offenderent. Citata enim loca spectant antiqua illa tempora quibus Israelitæ erant in Captivitate inter Medos, qui vocantur Persæ: & idem Ritus usque ad hodiernum diem continuatus est in Lucrum & Beneficium Sacerdotum, qui etiam consecratas Virgas populo vendunt.

Et ut apud Judæos aliquis Sacerdotum numerus die noctéque ministrabat, sic apud Persas quaterni Sacerdotes simul (cùm multò plures ad singula Pyréa pertinerent,) singulis nychthemeris Sacri Ignis qui super Aram in medio Templi, curam gerebant, & hodiè gerunt, Ligna decorticata & munda suppeditando, ne extingueretur.

Persæ veteres nulla habebant Jejunia, quippe quæ fuerint planè vetita, ut & hodié. Sed Festivitates seu Dies Festi erant plurimi, & ii etiamnum hodiè continuati, qui (omnibus Festum concelebrantibus) in lætitiâ desinunt: matutino autem tempore Ecclesia religiosissimè aditur, ubi *Zend-chuân*, qui *Minister* seu *Pastor* preces recitat & Sacra celebrat. Talis sc. Synagogæ *Lector* ordinarius dicitur quoque

Nusk-chuân,

Nusk-chuân, de quo ſupra. Et quiſque ſecum affert ſua Victualia, quæ ad commune bonum inter omnes eduntur: & de eis participant pauperiores quæ nihil attulerant; nam charitate & Eleemoſynis excellunt erga ſuos, nullos habentes Mendicos. Sed præter dies ſtatos & ſolennes, devoti homines quotidiè adeunt Pyréa Deum precandi ergô coram Igne Sacro: & ibi de Conſcientiæ ſcrupulis conſulunt propè Pyréum habitantem aliquem Sacerdotem. At laici qui à Pyréo procul abſunt, orant Deum ſtantes coram Igni culinari in domo ſuâ. Præterea in propriis ædibus plerique habent perpetuò ardentes Lampades ab Igne ſacro accenſas.

Cúmque Deus ſit omnium rerum Principium, ſingulorum Menſium principium (nempe primum ejus Diem) ipſius cultui dedicant & ab eo denominant, præter alios etiam Dies eidem uſui dicatos, de quibus alibi diximus. Nam præter diem primum, inſuper quater in quovis menſe tot Diebus nominatim notis (quatuor Sabbatorum loco) omnes tenentur congregari in Eccleſiam, ubi poſt peractam Proſtrationem (ut fiebat in Templo Hieroſolymitano,) ſtantes orant; & aliquando genuflexi, ut Salomon faciebat ſuper Conchâ æneâ. Hiſce dictis Diebus fiunt Sacrificia majora, & celebrant Preces ſolenniores, legendo Libri *Zendaveſtâ* aliquam *Nusk* ſeu *Partem* quæ continet Zerduſhti Præcepta, quibus in Religione Zelus & firmitas & in moribus Probitas & Puritas populo recommendatur & inculcatur. Habent enim ſuo modo Liturgiam publicam, quam certo quodam tono ſeu plano cantu modulantur & cantillant, ſc. certam atque præſcriptam Precum & aliorum Rituum formam quam in Eccleſiis ſuis retinent. Et quidem eam cantare didicerunt à vetuſtiſſimis Judæis, quorum modulatio in Eccleſia tunc à manu in manum tradita: poſteà verò per Punctatorum Accentus fixa & confirmata eſt in Eccleſiâ Judæorum, qui etiam extra Eccleſiam ne quidem Caput Biblicum ſine iſtâ modulatione unquam legunt: ita ut non tam legere, quàm canere ſemper videantur. Et quia Perſæ ſua Sacra dicto modo modulantur, Græci & Latini quorum Vates extra Verſum id non faciebant, eos falsò repræſentârunt quaſi in Sacris ſuis Verſus quoſdam canentes; cùm è contrario, Zoroaſtres omnia ſua conſcripſit Proſâ. Cùm itaque Magi dicantur aliquid *patrio carmine cecimiſſe*, id intelligendum eſt de patriâ modulatione proſaïcâ: nam reverà *Carmen* non eſt neceſſariò Sermo ligatus, cùm ſit nil niſi abbreviatum *Canimen*, quod uſu tantùm (non autem origine) Verſui reſtrictum.

Puritatis

Puritatis sunt valdè studiosi: ideóque non bibunt in eodem poculo cum peregrino; imò nec cum suis, ne fortè participent de peccatis ejus cum quo bibunt, uti jubetur in Zerdushti Præceptis quæ in calce occurrunt, ubi docetur quid in hoc casu faciendum est.

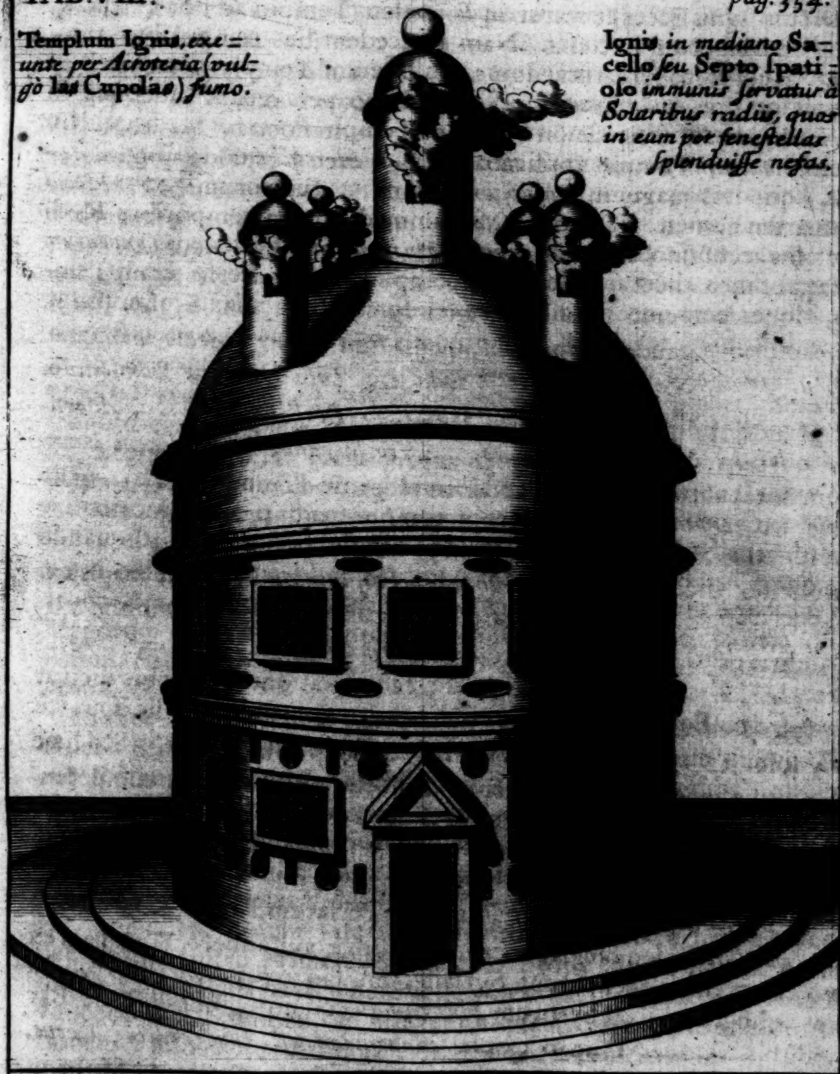
Pueri & Puellæ post 15 annorum ætatem, (ut suprà,) Cingulum Religionis Tesseram induere incipiunt, & divina Præcepta eis instillantur: & adultiores qui bonis Moribus & Literis imbuti, Zerdushti Libros legere & intelligere docentur à Sacerdotibus hanc operam suscipientibus.

CAP. XXIX.

De Igne, ejúsque Nominibus. De Pyréis seu Templis Ignis & quomodo se ibi gerunt Magi. De Improperiis seu Nominibus vituperii quibus Mohammedani istum populum appellant & per invidiam notant: & de Nominibus quibus iste populus inter se compellare solent. De Sacerdotio, ejúsque Ordinibus & Habitu, & quibus nominibus Persicis tales Ordines appellentur.

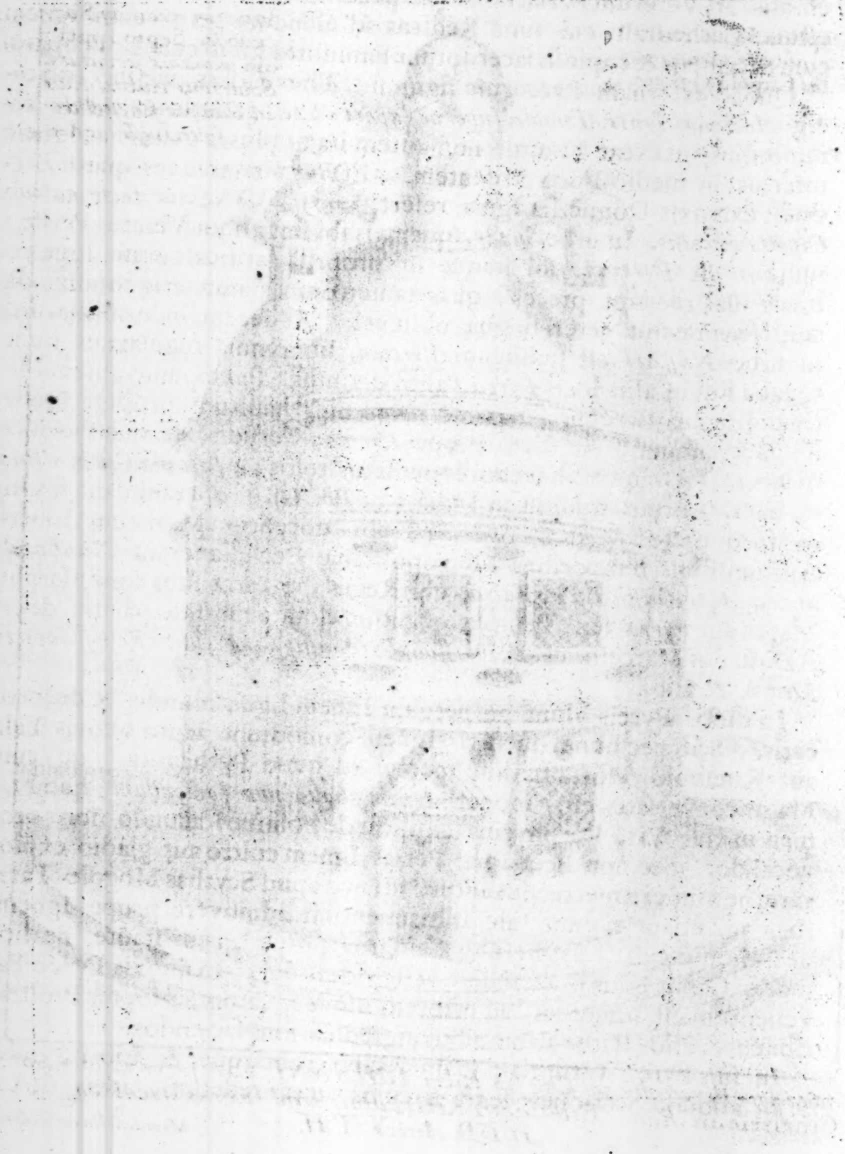
APud Persas Ignis multis nominibus gaudens, aliquando olim vocatus fuit وا *Vâ*: at sæpiùs آدر *Adur* seu آذر *Azur*. Aliud ejusdem receptissimum vocabulum (magis Medicum quàm Persicum) fuit آدش *Adìsh*, quod processu temporis mutatum est in آتش *Atèsh*, quod apud Poëtas aliquando aphæresin passum legitur تش *Tésh*. Alia Ignis nomina reperio هير *Hyr*, & ورزم *Varezm*, & بلك *Bilègh*, quorum hoc ultimum magis peculiariter *Flammam* notare videtur. Ignem verò Sacrum denotare volentes, eum vocant آتش بهرام *Atèsh Behrâm*, seu constructè *Atéshi Behrâm*, i.e. *Ignis Martis*, qui apud Græcos nuncupatur Πῦρ Ἄρειον, utpote de rubedine illius Planetæ participans, cum eo concolor, ad eundem relatus, & ab eo primùm derivatus. In Libro *Sad-der* cap. 39 in calce, legitur آتش آدران *Atèsh Adurân*, eodem sensu; quasi ab *Adur*, ex nominibus Martis etiam fuerit آدران *Adurân*. Sed pro *Atéshi Behrâm*, apud quosdam malè sonantes aliquando minùs benè legitur آتش ورهرام *Atéshi Varharâm*, eodem significatu. Et cùm *Behrâm* seu *Bahrâm* (à Græcis enuntiatum Ὀυαράνης) aliàs sit nomen cujusdam Regis, id apud Arabes ferè semper legitur prædicto sono *Warharâm*, uti & apud Syros ܘܪܗܪܐܡ *Warharâm*; unde apud Socratem & alios Græcos fit nomen Βαραράνης *Vararánes*.

Dictus Ignis Sacer servatur in *Pyréo* seu Templo ad hoc extructo, quod est Magorum Ecclesia. Nam antecedentibus temporibus antequam Religiosus servaretur Ignis, nulla erant Templa veterum Persarum, quippe qui omnia sua Sacra sub dio peragebant: ideóque in suâ Religione & linguâ non habebant Templi nomen. Medi quidem Idololatrarum Templis applicabant هيكل *Heical* (quod آتشخانه Εἰδωλεῖον,) quodvis magnum *Palatium* notans, à Judæorum היכל *Hecal* mutuatum nomen. Et posteà Mohammedanorum temporibus Medi Ecclesiis accommodabant nomen *Angjuman*, quod quemvis *Conventum* notat, ut mox dicetur. Nulla itaque apud veteres Persas erant Templa, donec perveniretur ad *Pyréa* seu Ignis Domicilia. Ejusmodi *Pyreum* pluribus gaudet nominibus, qualia sunt آتشخانه *Atésh-chânà*, i.e. *Domus Ignis*, & آتشكده *Atèsh cadà*, i.e. *Casa Ignis* seu *Domicilium Ignis*. Aliàs aliquando vocatur پرستشگاه *Prestish-ghâh*, i.e. *Adorationis locus*; & quandoque يزشگاه *Yezish-ghâh*, *Intercessionis locus*. Quin & totum *Pyréum* aliquando intelligitur nomine آتشگاه *Atèsh-ghâh*, i.e. *Ignis locus*; quamvis plerumque magis propriè hoc nomine intelligatur *Ara* seu *Focus* in ejusdem medio positus, aliàs aliquando simpliciter dictus بنگاه *Bùn-ghâh*, i.e. *Fundaminis locus*; at magis explicitè بنگاه آتش *Bunghâh Atèsh*, *Fundamen Ignis*. Templum aliquando vocari potest & solet انجمن *Angjuman*, seu انجمن گاه *Angjuman-ghâh*, i.e. *Congregationis locus*; eâdem ratione quâ nobis dicitur *Synagoga* & *Ecclesia*, à convocando & congregando: & sic Turcicè dici solet درنك يري *Dirnègh-yeri*, i.e. *Conventionis locus*. Sed hæc sunt nimis generalia nomina cujusvis Religionis Ecclesiis competentia: ideóque in Evangeliorum Versione Persicâ à Jesuitis factâ, *Synagoga* vocatur *Angjuman-ghâh*: nam *Angjuman* est quivis Cœtus seu Conventus sive Congregatio hominum, tam piorum & pacificorum quàm militum & bellatorum; unde in Persarum Libris انجمن كردن سپاه *est colligere* seu *congregare milites*, eósque conscribere. Hinc (nam ex quo Persæ olim occupârunt Syriam, multa corrupta Persica relicta sunt in ling. Syr.) est Syrorum *Hànzuman* eodem significatu: sic Bar Bahlûl ܗܢܙܘܡܢ ܟܢܘܫܬܐ ܓܡܥܐ *Hànzuwan est Congregatio*, *Cœtus*. *Angjuman* est itaque *Synagoga* quævis tam Persarum quam Mohammedanorum aut Judæorum aut Christianorum: sc. Ecclesia parochialis.

Admodum Reverendo in Christo Patri IOHANNI *Div. perm.* Episcopo Cicestriensi *hanc Tabulam Gratitudinis ergô lubens meritóq.*
D.D.D. Autor T.H.

M.Burg. delin. et sculp.

chialis. At Veterum Perſarum Πυρεῖον peculiariter vocatur *Atèſh-châna*: eſtque Cathedralis cui ſunt Reditus ad alendum perpetuum Ignem cum Sacrificiis & copioſo ſacerdotum Famulitio ſimul cum Epiſcopatu.

Quoad externam Pyreorum figuram, Thevenotus in Itinerario dicit, *Antiqua Ignis Templa ſupernè aperta*: ſc. relictis in *Cupola* foraminibus, ut exeat Fumus, non autem ita ut pluvia extinguat Ignem inferiùs in medio Foco ardentem. Et *Bundâri* tradens quòd Zerdusht extruxit Domicilia Ignis, refert, جعلها قبابا مرتفعة *fecit ea cum Cupolis excelſis*. In urbe *Surât*, (quamvis ibi ſint aliqui Veteres Perſæ,) nullum eſt *Pyréum*: ibi itaque in propriis laribus coram Igne culinari ſuas recitant preces; quas tamen omnes non ſatis intelligunt, cùm ſcriptæ ſint veteri linguâ obſoletâ. At decem inde milliaribus in urbe *Núſſari* eſt publicum *Pyréum*, ubi omnia regulariter fiunt. Qualia ſint in aliis locis *Pyréa*, alibi diximus. Præcipuum autem Metropoliticum Pyréum (maximè reverenter habitum propter Ignem ibi ſacerrimum,) eſt locus propè *Kirmân* Perſidis, de quo ſuo loco dicetur. *Ibi* (inquit Thevenotus oculatus teſtis,) *fœminæ Guebræ ſunt formoſæ*. Eorum ſtudioſi in Indiâ (ut *Ph. Gj.*) operam dant ſtudiis in loco dicto شاماز *Shâmâz*, ubi docentur Magorum Liberi. Antiquiſſimis temporibus Metropolitanæ Eccleſiæ erant *Naubahâr* atque *Azur-Guſhtaſp* in *Balch*, ubi Reges theſauros ſuos condiderunt. Magorum *Pyréa* ſeu Templa quantùm dotata fuerint, partim docet Ammianus Marcellinus, *Lautiſſimæ eis aſſignatæ ſunt Poſſeſſiones in Mediâ*, & alibi.

In dictis Pyreis alunt perpetuum Ignem lignis mundis & decorticatis. Sed nec hunc quemvis Ignem confodiunt acuto quovis Telo aut Rutabulo: fortaſſis huc ſpectet id quod Pythagoras (qui cum Magis converſatus eſt,) monet, *Ignem gladio non fodiendum*; quod tamen in ejus Vitâ Porphyrius explicat de homine iracundo non provocando. Sed non licet apud Perſas Ignem cultro aut gladio explorare, ne vim ei inferre videantur: uti nec apud Scythas Mogolo-Tataros, qui etiam nolunt tale Inſtrumentum admovere prope Ignem, nec aliquid cultro eximere è Caldario prope Ignem ſtante, ne hoc modo Caput Ignis præſcindere velle videantur. In quovis Pyréo Pavimentum eſt mundum, ad nitorem uſque fricatum, propter Proſtrationem & alios Ritus ab omnibus ingredientibus faciendos.

In ſuis Pyréis Liturgiam ſuam recitat cantatque, & Libri *Zendaveſtâ* aliquot Sectiones legit is cujus vices redeunt, ideò dictus

 Nusk-chuân,

Nusk-chuân, i. e. *Partium lector cantórve*. Hoc est quod Græci (de rebus Persicis ferè semper ineptè loquentes) vocant *Hymnos canere*, & quando aliquid de Deo loquendum, suo more in plurali numero dicunt θεὺς. Quoad Hymnos itaque matutinos (ut suprà) & Magorum Ministerium quotidianum & Sacrificium juge, ea omnia instituit Cyrus pietate ductus: sic Xenophon pag. 204, Τούτῳ τῷ χρόνῳ κατηστάθησαν οἱ Μάγοι ὑμνεῖν τε ἀεὶ ἅμα τῇ ἡμέρᾳ τοὺς θεοὺς, & θύειν ἂν καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν οἷς οἱ Μάγοι εἴποιεν, *Tunc primò constituti sunt Magi qui semper cum primâ luce Deos Hymnis celebrarent, & quotidiè sacrificarent diis illis quibus Magi sacrificandum dicerent*. Et quod ab eo institutum (ait Xen.) ab aliis posteà continuatum, ut Deo servirent & simul Cyro placerent, eúmque in re tam laudabili imitarentur. Qualia sint Pyréa, & quomodo se ibidem gerant, refert Pausanias, quo modo Ignem accendunt per modum Miraculi narrans, *se in Lydiâ vidisse* Templa quæ vocantur Persica in urbibus Hierocæsareâ & Hypæpis. In utriusque urbis Templo est οἴκημά τι *Sacellum quoddam, in quo super Arâ est cinis diversi coloris ab alio cinere. In dictum Sacellum ingrediens homo Magus, qui cùm Ligna arida super Aram posuerat, primò Tiaram capiti imposuit; secundò autem, invocato aliquo deorum, ex Libro* ἐπάδει *accinebat Barbara quædam Græcis non intellecta. Mox absque aliquo adducto Igne, ligna accendebantur & visibilis flamma ex eis elucebat*. In quibus notamus, quòd Magorum Sacerdos Sacra peracturus, mitratus id faciebat, & ligna Igni impositurus, invocato priùs nomine Dei, recitabat aliquas precatiunculas antiquâ linguâ Persicâ à Græcis non intellectâ. At cessare debuerat Pausaniæ admiratio de accensione Ignis, si animadvertisset Ignem in illâ Arâ semper fuisse inextinctum & in cineribus latentem: & cùm Sacerdos ligna prudenter disposuerat, relictâ inferiùs cavitate seu canali pro Vento ut subintrare posset flatus, tum necessariò omnia in subitaneam flammam erupisse. In omnibus Sacris, Magi tam Regibus quam populo præibant, & totam ἱερουργίαν ostendebant. Nam dicente Am. Marc. *Erat piaculum Aras adire vel Hostiam contrectare, antequam Magus conceptis precationibus, Litamenta diffunderet præcursoria*. Quomodo autem se in Pyréis gerunt, partim à nobis dictum est, & partim ex *Phirdausi* suprà citato, & passim dicetur in sequentibus; inter quæ sit sequens hoc ex *Erdavirâph*, qui aditurus Pyréum *Aduri-Churdâd*, lavavit & ornavit se, albis etiam ministerii vestibus indutus (cum esset Sacerdos,) & odoribus conspersus, coram Igne adoravit Deum humi prostratus, facie in terram affricatâ: *Cùm*

سر وتن چون بشست اردای ویراف	*Cùm caput & corpus lavasset Erdaivirâph,*
تن وجان پاک بودش بر دل صاف	*Corpore & animo fuit purus cum corde sincero.*
سر بپا جامه پوشیدش چو کافور	*A capite ad pedem indutus veste ut Camphorâ,*
از و می تافتی گفتی خره و نور	*Dixisses ex eâ splenduisse lumen & lucem.*
بجامه پراکند عطر و بخور	*Vestes conspersit aromaticis & suffitu,*
بایستاد آنگهی در پیش آذر	*Ibique stitit se coram Igne.*
به پیش آذری خرداد نالید	*Coram Aduri-Churdâd ipse ingemuit,*
پتیت کرد ورخان بر خاک مالید	*Pœnitentiam egit & genas terræ affricavit.*
اوستا خواند وزاری کرد بسیار	*Τὸν Avestâ recitavit cum gemitu multo,*
همی نالید اندر پیش دادار	*Ingemuit in conspectu Justissimi* Dei.

Dum devotè justo cultu verum Deum colant isti populi videns æquus Lector, facilè percipiet quàm iniquè à Mohammedanis taxentur ut *Ignicolæ* & *Ghebri*, &c. varios falsos Titulos & Improperia eis innocentibus inurendo. Sciendum est quod *Mògh* seu *Magus* & *Magjûs* seu *Magusæus*, fuit antiquissimum horum satis honestum Nomen ante Mohammedanorum tempora, tale inquam quo se libenter vocari patiuntur. Nam apud hujus populi aborigines, *Mògh* fuit *Sacerdotum* nomen, quod posteà ab aliis aliquando ad totum populum etiam Laïcos translatum. Hoc nomen quatenùs scimus, obtinuerit ab initio Gentis, cùm omnes essent orthodoxi, antequam Sol aut Ignis in eorum admirationem venirent. Posteà ii qui primò incipiebant aborthodoxiâ ad Sabaïsmum desciscere, suâ linguâ ab orthodoxis vocari solebant نغوشا *Nogûshâ*, seu نغوشاک *Nogûshâk*, sive (ut & in *Ph. Gj.*) نغاک *Nogâk*, omnia per *g* durum. Et ut vera hujus Nominis vis percipiatur, videbimus quid eorum Lexicographi de eo notant. Id in *Sahâh Agjemi* sic exponitur, نغوشا گبران مذهبیست بر مذهب در *Nogûshâ* seu *Nogushæus ex Ghebrorum Sectis quædam Secta est*. In eundem sensum *Nim. Laud.* & *Nim. Sion.* نغوشا ونغوشاک مذهب گبران و آیین ایشان و بر بتک اسمیدر *Nogûshâ* seu *Nogûshâk est Secta Ghebrorum, & Mos eorum:* (scil. Institutum religiosum & praxis seu Secta eorum:) *item, alicujus Idoli nomen est*. Et *Rustem AlMaúlavi* & *Halimi Persicus* ajunt, نغوشا ونغوشاک بر مذهب در کافرلر

كافرلر منهبندندر *Nogushâ seu Nogushâk est quædam Secta ex Sectis Infidelium.* Et *Rustemi Epitomator* dicit, نغوشاك كافرلر عادتي *Nogushâk est Infidelium consuetudo* seu *mos*; sc. Religiosi Ritus eorum. Et ibidem mox نغوشا بوت آدي در *Nogushâ est Idoli etiam Nomen.* Omnium fusissimè exponit Liber *Pharhângh Gjihânghîri*, ubi notatur, *quòd Nogûshâ* [seu *Nogushæus*] *in plerisque eorum Lexicis exponatur Ghebr seu Infidelis, speciatim Ignicola: sed quod in aliis eorum Lexicis exponitur* صابي *Sabi* seu *Sabius, qui ab unâ Religione ad aliam migrat*, sc. à verâ ad falsam. Sabii itaque Idola manufacta seu Sculptilia non colentes (quales erant Persæ) veteri Magorum linguâ dicebantur *Nogushæi* : alii autem Sabii Sculptilia colentes (quales erant reliqui homines) eâdem linguâ dicebantur بخار *Bochâr*, quod exponitur بت پرستان *Bût-prestân* : atque etiam exponitur مجمع علم *locus collectionis scientiæ*; unde nominatur urbs Avicennæ بخارا *Bochâra*, propter Doctorum Virorum ibi confluxum. Sic *Nim. Laud.* & *Sion.* In *Ph. Sur.* memoratur Magorum Ignicolarum Secta dicta انوشا *Anûshâ*, quod puto esse nomen detortum à *Nogûshâ*. Aliàs nescio quid sit.

Aliud apud Mohammedanos, Veterum Persarum Epitheton est آتش پرست *Atèsh-perèst* , *Ignicola*, quasi cultum divinum tribuerent Igni, quod non faciunt, ut suprà diximus abundè. Propter eandem rationem, à dictis Mohammedanis ii etiam vocantur آذركيش *Azurkîsh*, i.e. *Igneæ Religionis* homines.

Alterum à Mohammedanis huic populo impingitur Epithetum *Ghebr*, seu ut Galli sonant *Guebr*, i.e. in genere *Infideles*, in specie *Ignicolæ*. Horum Guebrorum plurimi sunt prope urbem اسپاهان *Ispâhân* Persidis, ubi ii soli integrum Suburbium occupant, ibi habitantes seorsim à Persis Mohammedanis, à quibus illud Suburbium vocatur گبر آباد *Guebr-Abâd*, i.e. *Guebrorum habitatio.* Nam hujus Religionis homines omnes in genere à Persis Mohammedanis vocitantur گبر *Ghebr, Guebr, Ghabr*, & گور *Ghavr*, vel ut Shâhidi effert گور *Ghûr*, Turcis *Ghiaur*, Herberto nostrati *Gower.* Sed proh dolor! per Literas Junii 1697 ab Ispahân exaratas narratur, quòd ibi novus Persarum Rex *Hosein* istum populum suam veterem Religionem deserere, & Islamismum amplecti, coëgit; & mutato illius Suburbii antiquo

antiquo Nomine *Gavrabâd*, illud jam de suo Nomine vocavit حسين آباد *Hosein-Abâd.* Qui circa urbem *Yezd* seu *Yazd* habitant prope Montem *Elborz*, (super quo erat eorum Pyréum magnum,) apud Texeiram secundùm Portugallicam pronuntiationem, vocantur *Gavr Yazdi*, i. e. *Ghaur Yazdenses*. Et quia istorum hominum Lingua à reliquis Persis non intelligitur, Mercatores ibi apud Ispahân negotiantes eam vocare solent زبان گبری *Linguam Guebricam*, volentes Linguam non intellectam: unde in Galliâ Gasconicâ *Guebrîch* vocitatur etiam quævis lingua parum intellecta in genere: & hinc quoque nobis Anglis Sermo incongruus seu inarticulatus & minùs intelligibilis, dicitur **Guibrish** seu **Gibberish**. Quid propriè hoc dicto nomine volunt Persæ Mohammedani, docet *Rustem AlMaulavi*, گبر اوده طین کافر و مطلقا کافر و چوقال که صواش گننده گیرلر *Ghebr est Ignicola infidelis, vel absolutè Infidelis quivis.* Et, ut omnia ejus significata persequatur, addit, *Item est Lorica quam die belli induunt* homines.

De istis hominibus Relationem adducere non pigebit ex autopte Gallo *A. Daulier* in Libro *les Beautez de la Perse*, de Ispahan & Gjulpha agens p. 51, refert, *Si vous voulez passer à un quart de lieuë de Julpha en tirant vers le montagne, vous verrez un beau village composé d'une longue ruë, il se nomme Guebrabâd, c'est la demeure des Guebres ou Gauvres, que con dit estre les anciens Perses qui adoroient le Feu. Le Roy leur a donné ce lieu pour habiter; les ayans detruits en beaucoup d'autres endroits. Ils sont vestus d'une étoffe de lain fine de couleur tannée. Les habits des hommes sont de mesme forme que ceux des autres Persiens. Mais celuy des femmes est tout different; elles sortent le visage descouvert, & sur la teste une écharpe fagotée à la negligence, avec un autre voïle qui leur couvre les épaules, ne ressemblant pas mal à nos Boëmiennes. Leur Caleçon est comme un haut de chausse de Suisse qui leur descend sur les talons. La pluspart de leurs étofles se fabriquent à Kermân, grande ville du costé du Midy de la Perse, où il y a plusieurs de cette Secte. Ils sont si reservez à parler de leur Religion, qu'on a de la peine d'en sçavoir rien d'asseuré. Ils n'enterrent pas leurs morts, mais les laissent à l'air dans un enclos. J'ay entré dans quelques-unes de leurs maisons, où je n'ay rien veu de particulier, si non que les femmes, bien loin de fuir de nous, comme font les autres, estoient bien-aises de nous voir & de nous parler.* Origines contra Celsum meminit Περσῶν ἢ Καβείρων:

βείρων: ubi Κάβειροι sunt dicti *Gabri*, voce Persicâ aliquantulùm detortâ: & Niceph. Bryennius inter alios milites in exercitu Strangolipis, memorat τὰς Καβείρους, qui Persarum *Ghabri*. At à כב ר *Cabîr* in Phœnicum Theologiâ longè aliud sunt Κάβειροι, scil. *Cancri* seu *Cancrelli* ab antiquis culti. Sic Hesychius Κάβειροι, καρκῖνοι· πάνυ δὲ τιμῶνται οὗτοι ἐν Λήμνῳ ὡς θεόι. λέγονται δὲ Ἡφαίστου παῖδες. Videntur esse minoris speciei Cancrelli, qui crudi Fumum, cocti Ignem referunt; primò fusci, & deinde rubentis coloris, Vulcani filios prunas & scintellas æmulantes. In Thessalonicensium Nummo apud D. Seguinum p. 14, inscriptum apparet nomen ΚΑΒΕΙΡΟϹ, qui ibi ponitur ut *Homo stans cum clave in dextrâ & malleo in sinistrâ.* Hocque videtur esse aliquid ad Vulcanum spectans, ut rectè sentit D. Seguinus. Hoc itaque nomen (ut apud Græcos scribitur & sonatur) tam ad Persas quam ad Vulcanios spectat, cùm utrique circa Ignem versentur. Græci itaque videntur à Persis hoc nomen ad suum Vulcanum transtulisse: quod tamen ei vix propriè aptatum est, cùm Persæ à Vulcaniis operibus fabrilibus abhorreant, propter reverentiam Ignis.

Apud Talmudicos חבר *Chabêr* seu *Chavêr* sive *Hhabêr*, (quod aliàs aliquando Judæorum *Doctum* seu *Sapientem* notat, ut & Arabicum حبر *Hhibr* seu *Hhebr*,) in Glossâ Talmudicâ exponitur פרסאי *Parsâi*; hâc significatione (ut videtur) sumptâ à voce Persicâ *Ghabr* seu *Ghavr*. Eo nomine intelligi Persarum Sacerdotes scribit *Baal Arûch*, ad illa verba ולא תחרת חבר *Et non sub Chavêr*, addens שהיו פרסיים קורין לכומרין חברין *Quia Persæ vocant Sacerdotes suos Chaverin.* Illius autem veniâ, non restringitur ad Sacerdotem, sed ejusdem Religionis quemvis sive Sacerdotem sive Laicum notat; modo sit hujus Religionis; namque non notat Persam gente, sed Persam religione: nec statum civilem spectat. Et ad locum in Psalmo *Dixit Stultus in corde suo*, R. Jochanan in Talmude dicit, *Isti sunt Chaverim* [seu Persæ] *impii qui non agnoscunt Gloriam Israelis*, i. e. Deum. Et ibidem חברים אתו לבבל *Chaverim* [seu Persæ] *venerunt in Babyloniam*. Heic (ut vides) Judæi vituperant Persas. Ut itaque hæc meliùs intelligantur, sciendum est quòd Persæ pro diversitate temporum, fuerunt Amici vel Inimici Israelitarum, ut hi pro illis vel contra illos loquerentur. Talmudicorum temporibus posterioribus, Judæis inimici erant Persæ: unde in *Arûch* legitur, היו אותן חברים רעים מאד ומצירין לישראל *Fuerunt Chaverim* [seu Persæ] *homines valdè mali, arctantes Israelem*, id est, opprimentes Israelitas. At longè aliter prioribus temporibus

temporibus Ahaſueri & Eſteræ: tunc enim Judæi amabant Perſas, & ab ipſis invicem amabantur, uſque ad tempora Cyri & Darii Hyſtaſpis, cujus tempore Judæi abſolventes ſtructuram Templi, gratâ memoriâ recolebant Beneficia à Perſis accepta in urbe *Shuſhan*, & à Cyro aliiſque Regibus in permittendo & procurando extructionem Templi & Urbis: unde Orientali Portæ Templi Hieroſolymitani Perſidem reſpicienti, reduces Judæi affixerunt figuram Urbis & Palatii *Shuſhan* ære conflatam, uti memoriæ proditum eſt in Tractatu Talmudico *Middoth*. De hoc loquitur Paulus Diaconus p. 857, *Janua interioris Ædis quæ reſpiciebat Orientem, cùm eſset ære ſolido induta, ac perinde immenſi ponderis, quæ vix à 20 viris ſummo conatu impellentibus clauderetur*, &c.

Quin & præter ſuprà recitata, alio etiam Improperii ſeu Vituperii nomine à Perſis Mohammedanis Perſæ veteres vocari ſolent *Philîv*, quod exponitur abſolutè *Ignicola*, quaſi proprium illius populi nomen. Sic Ruſtem AlMáulavi, فليو اوده طبن مجوسي *Philîv eſt Ignicola Magus*. Eſt ſcil. contemptûs nomen, uti patet ex primariâ ejuſdem ſignificatione quam exhibet Ruſtemi Epitomator, rem ulteriùs explicans, فليو عقلسز فليوان اوده طابنلر كه عقلسزلردر *Philîv eſt ſtupidus* ſeu *bardus*, inquit iſte Mohammedanus: & in plurali, *Philivân ſunt Ignicolæ qui ſtupidi*, prout eorum inimici dicunt. Paulò mutatâ formâ effertur فليوه *Philîva* ſeu فلاوه *Philâva* in Libro *Ph. Gj.* سرگشته وحيران *inſanus & ſtupefactus aliquis*. Dictum nomen aliquando ſcribitur قليو *Kalîv*, in plur. قليوان *Kalivân*, & (ut dictum) expr. *Ignicolæ*. Subinde etiam ſcribitur كاليو *Calîv* ſeu كاليوه *Calîva*, eodem ſignificatu primitivo. Et quidem primariò ſignificans *Stultum* & *inſanum*, à Mohammedanis (ut vides) peculiariter applicatur veteribus Perſis, quos emphaticè ſic vocant. Nomina itaque (ut recenſeamus) quibus iſtum populum vituperant, ſunt Quatuor: ſc. 1, *Nogûſhâ*, i. e. *ſpecies Infidelium*, ſc. *Sabius*: 2. *Ghebr*, i. e. *Infidelis* in genere: 3, *Atèſh-perèſt*, i. e. *Ignicola*: 4, *Philîv*, ſeu *Calîv*, i. e. *Stupidus, inſanus*. Hæc Epitheta ſolam Religionem ſpectant, non autem Regionem aut Statum civilem: & tanquam propria hujus populi nomina, eis affiguntur à Mohammedanis illos contemnentibus & quâvis occaſione vituperantibus; qui etiam non dubitant eis tribuere Dei ignorantiam & Pyrolatriam & Saducæiſmum, in ſuis Lexicis

inter

inter alias Expositiones, asserentes quòd *Mogh* seu *Magus* sit *Ateshperèst*, *Ignicola*, & *Zindîk*, *Saducæus*, *negator Resurrectionis*. Sed non debemus credere ejusmodi falsis criminationibus & calumniis, quæ sine justâ causâ eblaterantur ab apertis inimicis, eorum res & Religionem libenter ignorantibus. Proximè itaque videndum est quibus Appellationibus inter seinvicem utantur, quæ in eorum Libris occurrunt.

Et quidem quisque potest à suis honestè vocari *Mògh* seu *Magus*, & *Magjûsi* seu *Magusæus*. Et omnis Vir Ecclesiasticus debet ab aliis recenseri secundùm Titulum Ordinis sui, i. e. vocari *Sacerdos*, vel *Præsul*, vel *Archipræsul*. Et quidem Precum Lector quotidianus Sacerdos honestè vocari solet *Zend-Chuân* seu *Nusk-Chuân*, de quibus suprà dictum est; atque یزش خوان *Yezish-chuân*, *Intercessor*, quo Titulo sæpè decorantur in eorum Libris. Hujus Religionis Laïci inter seinvicem appellari solent sequentibus modis: sc. مرد دین *Mardi Dîn*, i. e. *Homo Religionis*: مرد پاك اعتقاد *Mard pâk Ihtacâd*, i. e. *Vir Sanctæ & puræ fidei*: طلبگار دین زراتشت *Talabghâr Dîn Zarâtusht*, i. e. *Quæsitor Religionis Zoroastris*: اهل دین *Ahl Dîn*, i. e. *Religione præditus*, seu collectivè *Populus Religionis*: aliàs دینور *Dînavar*, seu دیندار *Dîndâr*; *Fidelis*, *Religiosus*. Sæpiùs verò Laïcus vocatur بهدین *Bihdîn*, i. e. *Bonæ Religionis* homo, sc. *Religiosus* aut *Fidelis*. Subinde دین پرست *Dîn-perèst*, *Religionis cultor*, qui benè prosequitur Religionem suam: aliquando دین پرور *Dîn-pérver*, *Religionem fovens*: aliàs خدا پرست *Chodâ-perèst*, *Dei cultor*, vel (quod idem est,) حق پرست *Hàk-perèst*, & یزد پرست *Yezèd-perèst*, i. e. *Deicola*: aliàs حق شناس *Hàk-Shinâs*, *Deum noscens* seu *agnoscens*. Hæc omnia, cum aliis, in eorum Libris invenimus.

CAP. XXX.

Ordinum Sacerdotii nomina & distinctiones: & Sacerdotum Habitus.

APud veteres Persas, Sapientes Laïci (sc. Magnates & prudentes Consiliarii Regum) vocabantur فرزان *Pherzân* seu فرزانه *Pherzâna*, in plurali فرزانگان *Pherzânaghân*. Et doctus inter Laïcos, præsertim

præſertim linguâ Medicâ, eſt کندا *Kendâ*, *Philoſophus*, *Sapiens*, *Sciens*, i. q. Arabibus حکیم *Hakîm*, ſc. eodem ſignificatu. At Sapientes Spirituales (ſc. Magnates in Eccleſiaſticis) generali Titulo dicebantur فرهند *Pharhànd*, ſeu فرمند *Pharmànd*, ſive فرهومند *Pharhûmand*, i. q. خردمند *Chradmànd* & دانشمند *Dâniſhmànd*, *Sapientes*, *Scientes viri*. Eodem ſenſu eſt رد *Ràd* ſeu راد *Râd*. Et quivis Vir Spiritualis ſeu inferioris Ordinis Sacerdos generali Epitheto audiebat & adhuc audit, مرد خدا *Mardi Chodâ*, *Vir Dei*, ſeu مرد خداوند *Mardi Chodâvand*, *Vir Domini*, vel دارو *Dâru*, i. e. *Vir-bonus*, vel بهمن *Bahman*, i. e. *Bonis moribus* præditus, ſcil. Sacerdos. Ex his aliquis ſolet eſſe دبیر *Dibîr* ſeu *Scriba*, nempe Præfectus τῆς دبیرستان *Dibîriſtân* ſeu *Scholæ-Scriptoriæ*. Aliàs generalis Sacerdotum Titulus ratione Officii, eſt *Nusk-chuân*, i.e. *partium Lector*, & *Zend-chuân*, i.e. *Zendi-Lector*, ſc. Lectores in Synagogâ, de quibus ſuprà dictum eſt. Infimus in Pyréo Officiarius in Libro *Erdavirâph-nâma* vocatur Arabico nomine فراش *Ferrâſh*, i. e. *Strator*, qui ſternit Tapetes & Tegetes & Flores, &c. Tales fortè erant Diaconorum loco, ad juvandum Sacerdotes: hodiè videtur eſſe in quovis Pyréo tantùm unus, qui ferè talis qualis apud nos eſt *Sacriſtan*, unde abbreviatum eſt *Saxtan* ſeu *Sexton*. Iſtius eſt Pyréum mundare & ornare, illúdque à ſordibus purgare, & pavimentum ad nitorem fricare. Hujus cuſtodiæ mandantur Pyréi Utenſilia ſeu Inſtrumenta, ut *Forcipes*, *Palæ* ignis ſeu *Batilli* ad excinerandum Aram: item *Scopæ* breviores ad Pyrei Solum, atque *Scopæ* longiores ad ejuſdem Cœlum verrendum & ab araneorum Telis & Fuligine purgandum. Nulla autem ſunt *Tela* acuta ut *Rutabula*, uti nec *Folles* neque *Ventilabra*, utpote quæ aliquam vim inferunt Igni. [Strabo ait, Non inſpirantes, ſed ventilantes atque infundendo oleum & arvinam accendunt ignem.] Prætereà, omnis Aër concluſus & ſtagnans liberâ motione privatus, habetur impurus & fœtens, ut quotidiè videmus. Et eâdem de causâ, *Rutabulorum* aut *Follium* nulla mentio in Templo Judaico, cùm neutrobi liceret Ignem eo modo turbare aut inflatione ventilare, & multò minùs impurum oris halitum infundere & inſufflare. Sed ad talium Inſtrumentorum compenſationem, adhibebatur peculiaris Lignorum diſpoſitio & conſtructio, relicto canali pro vento, quo quaſi ſponte inflabatur Ignis. Alia Inſtrumenta ſunt *Patinæ* & *Pateræ* atque *Crateres* pro Libationibus;

nibus; atque *Thuribula* ſeu *Acerræ* pro Thymiamate ſeu Incenſo. Dictus etiam Officiarius (ſeu aliquis ex Sacerdotibus) reponit & rurſus depromit *Libros* Sacros & miniſteriandi *Habitum*, qui *Alba* & *Pileus bucculatus*, hodiè *Pannus quadratus*, &c. Sed quoad *Virgas myricinas* (de quibus ſupra,) quas inter precandum manibus tenent Sacerdotes, ſingulis orandi vicibus debent habere novas, quas non ſine multis ceremoniis ex ſylvâ legunt.

Sed ut diſtinctos apud Perſas Eccleſiaſticorum ordines attingamus, primus & antiquiſſimus Sacerdotii Perſici Ordo (tam tempore primitivæ Orthodoxiæ quàm deinde tempore Sabaiſmi,) erat مغ *Mogh* ſeu موغ *Mûgh*, i. e. *Magus*, ſcil. Ordo Magorum. Deinde his ordinariis illorum temporum *Magis*, præficiebatur Ordo ſuperior, eorum ſcil. qui vocantur موبد *Mûbad*, quod abbreviatum pro موغ بد *Mûgh-bad*, i. e. *Magorum Præfectus* ſeu *Præſul*. Horum erat in ſingulis Provinciis unus, qui Præſulis vice fungebatur, alios ad Sacerdotium legitimè vocando & ordinando: nam nemo ſponte aſſumebat Sacerdotium. In Libro *Sarrâh AlLogat* autore *Gimâl AlKóraſhi*, legitur موبد حاكم مغان *Mûbad eſt Judex Magorum*, ſc. Judex eccleſiaſticus ſeu Præſul. Talis in *Ph. Gj.* exponitur, موبد حكيم ودانشمند مغان *Mûbad eſt Sapiens & Doctus Magorum.* Et quia hic Ordo fuit tempore Sabaiſmi, in *Nim. Sion.* exponitur, موبد حاكم آفتاب پرستان عالم كه آندن روايت ايدرلر *Mûbad eſt Judex Solicolarum: ſc. Doctus, à quo Allegationes faciunt*; ſcil. verba ejus autoritatis ergô allegare ſolent. Et in eundem ſenſum in *Nim. Laud.* موبد حكيم ودانا وآفتاب پرست يعني كنشه طابجي واول كشي كه آندن حكايت ايدرلر يعني اول عالم كه قموعالملر آندن روايت ايدرلر وبمعني وزير *Mûbad eſt Sapiens, Doctus, ſcil. Solicola ſeu Solis cultor: nempe is à quo relationes faciunt: is eſt talis Doctor à quo Relationes faciunt Doctores omnes. Item, eâdem ſignificatione cum Vazîr.* De hoc refert *Ruſtem AlMâulavi*, (ut omnes Autoritates recenſeam,) موبد عالم حكيم وآنكس كه ازو حكايت كنند و حاكم آفتاب پرستان *Mûbad eſt Doctus, Sapiens talis à quo Relationes faciunt: Judex Solicolarum*: is cujus verba referunt, Allegationes ab eis faciendo. Et quidem idem *Ruſtem* atque *Halîmi Perſicus* mox in eundem ſenſum pleniùs legunt, موبد

ميداني

میدانی نقلنده گنشه طپن کافرلرك دانشمندی جمیع مشکلرینی انکا صورارلر وسوزلرینی آندن روایت ایدوب تاپین ایدرلر واما فرس شاعرلرینوك شعرلرنده استعمال اولناندن اکلنور که هر ملتك اولو دانشمندلرنه اطلاق اولنور *Mûbad (ex relatione Meidâni) est Solicolarum Doctus, à quo omnia Dubia sua quærunt: & quicquid sec. ejus verbum allegatum est, ratum habent. Sed in Persicorum* [Mohammedanorum] *Poetarum Carminibus ex usu innotescit, quòd pro cujusvis Religionis Docto* [seu Doctore] *usurpatur.* In eundem sensum etiam habet *Ecteri*, qui malè sonandum docet *Maubid* pro *Mûbad*: ejus verba Turcicè sunt, المودبد مجوسیلر دانشمندلرك اولوسي که هر مشکلي انکا صورهلر فارسي ده عربي ده مستعملدر اما فرس شاعرلرنك شعرلرندن اکلنور هر ملتك اولو دانشمندلرنه اطلاق اولنه *AlMûbad est Magusæorum Doctorum aliquis Magnus quem de omnibus Dubiis consulunt. Tam Persicè quàm Arabicè usurpatur: sed ex Persicorum Poetarum carminibus innotescit, quòd cujusvis Religionis magnis Doctoribus tribui solet.* Nam antiquissimi istius Ordinis ante Zoroastrem instituti antiquus Titulus mansit, & unà cum ejusdem Ordinis post Zoroastrem recentiore Titulo posterioribus temporibus promiscuè usurpatus est. Isti à Sacris erant Regibus, utpote dignitate Præsulum præditi: & Regibus benedicebant, ut meminit Phirdausi, آفرین خواندند موبدان بر قباد *Præsules benedixisse Cobâdo* Regi. Nam quivis Rex peculiares semper habuit tales Præsules sibi astantes, quos consulere posset; uti idem Phirdausi affert Historiam alicujus بابك *Babek* qui fuit Sacellanus Regis *Nushirravân*. Is quoque meminit آمدن نوشیروان پیش آتشکده با هیربد وموبد ودیایش کردن *Adventûs Nushirravâni ad Pyréum, unà cum Sacerdotibus & Præsulibus, ibique eos Laudationes divinas fecisse.* Nam ut Sacerdotes curabant Educationem Regum, sic Reges jam educati vicissim expetebant Directionem Sacerdotum, & eorundem Benedictiones multùm æstimabant.

Huic dicto Præsulum seu Superintendentium Ordini præficiebatur alius superior seu supremus Ordo, scil. موبد موبدان *Mûbad Mubadân*, i. e. *Præsul Præsulum*, seu *Archipræsul.* Talis alio Titulo aliquando vocari solet رد ردان *Sapientissimus Sapientum*, sc. Sapientum Ecclesiasticorum

corum ſummus ſeu ſupremus. Is videtur talis qui Sozomeno II. 9, dictus eſt ὁ μέγας Ἀρχιμάγος. Iſte Sacerdotes & Præſules omnes ordinabat, & erat ſicut Turcarum *Mufti*, & Judæorum *Cohen gadôl* ſeu Ἀρχιερεὺς, apud Shahr. *Margji*, i. e. *adeundus aliquis*, in toto Regno unus, cui obediebant non tantùm Sacerdotes, ſed & Præſules omnes. Hujus Ordinis Eccleſiaſtici meminit *Tábari* in Vitâ Regis *Manûgjahr*, موبد موبذان ـــ واو مهتر موبذان بود و مهتر همه عالميان آن زمانه *Mûbad Mubadân* --- *is fuit Summus Præſulum & Summus omnium Doctorum ſui temporis.* Iſte quâvis occaſione concomitabatur Regem tanquam ſupremus ejus Conſiliarius. Hoc modo id quod ex *Erdavir âphnâma* ſuprà traditum, hîc habes confirmatum.

Talis fuit Magorum Hierarchia ſeu Sacerdotium ante tempora Zoroaſtris, qui in veterum Perſarum Eccleſiâ continuavit eoſdem Ordines ſub aliis Nominibus. Nam ut ante eum in Sabaiſmo inſtituti ſunt dicti Sacerdotum Ordines pro *Cultu Dei* & *Ceremoniis Mithræ*, ſic poſt eum ſub aliis Nominibus mox dicendis inſtituti (vel potiùs continuati ſunt) tales Ordines pro *Cultu Dei* & *Ceremoniis Mithræ* & pro *Cuſtodiâ Ignis*.

Eccleſiaſticorum itaque Ordinum Sacerdotum in Pyroduliâ infimus, eſt هيربد *Hyrbad*, i. e. *Ignis Præfectus*, ſc. Ignis ſacerdos, qui in *Ph. Gj.* exponitur خادم آتشكده *Famulus Pyrei* ſeu *Miniſter Pyrei*. Tales ſunt Sacerdotes ordinarii. De iſto Sacerdotum Ordine, *Halîmi Perſicus* refert, هيربد اول كه مجوسيلرك آتش خانه لرنده كيجه كوندز قوللق ايدر قمو مجوسيلر آنوك امرنه مطيع اولورلر آنوك آراسنده قطع خصومت و قاضيلق اول ايدر ـ جمع هرابذه *Hyrbad eſt is qui in Maguſæorum Pyréis noctu & interdiu miniſterium facit, & cujus Mandato omnes Maguſæi* [ſc. Laïci] *obediunt. Is inter eos controverſias decidit & judicium exercet.* ---*In plurali Hirábida*, formâ Arabicâ. Autor vult dicere, quòd Mohammedanorum phraſi omnes Perſarum Sacerdotes habentur قاضي آتش پرستان *Kâzi âteſh-pereſtân*, i. e. *Judices Ignicolarum*, ſc. Judices Eccleſiaſtici, eodem modo quo apud dictos Mohammedanos dicitur اسقف قاضي ترسايان *Uſcuph* ſeu *Epiſcopus eſt Judex Chriſtianorum*, ut legitur in *Mokáddemaadàb* & *Turgjumân*. Hujus Sacerdotii Nomen initium ſumpſit ab *Hyſtaſpe*, qui (novo religionis zelo permotus) primus hunc Titulum adſcivit,

adſcivit, & (teſtante *Emîr-chond*) dicto cognomine *Hyrbad* vocari voluit.

Alius Sacerdotum Ordo ſuperior poſt Zoroaſtris tempora dictus fuit دستور *Deſtûr*, i. e. *Præſul* ſeu *Superintendens*, quorum unus tantùm erat in ſingulis Provinciis ſicut Epiſcopus, qui omnibus ibi Sacerdotibus præerat, alioſque Sacerdotes ordinarios ordinabat & gubernabat. Et *Deſtûr* verbo tenùs eſt *Canon* ſeu *Regula*, ſc. *Canonicus* ſeu *Regularis*, ſc. qui regulariter vivit & alios ſic facere procurat.

Et tandem in veterum Perſarum Libris poſt Zoroaſtriana tempora adhuc invenio alium ſupremum Ordinem, qui دستور دستور *Deſtûri-Deſtûr*, *Præſul Præſulum* ſeu *Archipræſul*, qui Chriſtianis *Epiſcopus Epiſcoporum* ſeu *Archiepiſcopus*. Huic parebant ſingularum provinciarum *Præſules* ſeu *Superintendentes*. Et Judæorum exemplo, Sacerdotes ſemper fuêre ex eâdem Tribu, uti conſtat ex genealogiâ ſacerdotatali tam in capite quàm in calce Libri *Sad-der*, atque ex communi eorum praxi, & ex antiquiſſimâ totius Gentis quadripertitâ diſtinctione per Regem *Gjemſhîd* factâ: nam ne quidem in civilibus miſcent diſtinctas Tribus, quas ſecundùm Artes ac Profeſſiones ſigillatim diſpeſcunt.

Hoc modo (ut vides) enarravimus nomina trinorum Sacerdotii Ordinum qui in antiquo Sabaiſmo ante Zoroaſtrem, & nomina totidem Ordinum in ſuccedente tempore poſt Zoroaſtrem in Reformatione: dicti itaque trini Ordines Sacerdotii ſunt planè iidem, quamvis aliis trinis nominibus diverſis diſtinguantur. Exempli gratiâ, Primus Ordo anteà vocabatur *Mògh*, & poſteà *Hyrbad*. Secundus Ordo vocatur tam *Mûbad* quàm *Deſtûr*, quod teſtatur *Erdavirâphnâma*, دستوران دين — وايشان موبدين *Deſtûri religionis, iidem ſunt Mubadi.* Tertius Ordo appellatur tam *Mûbadi Mubadân* quàm *Deſtûri Deſtûr*. Dicti tres Ordines habentur *tria Magorum genera*, quorum in ſequentibus meminit Porphyrius; *quorum Summi erant obligati majori Abſtinentiæ & Sanctitati quàm Secundi, & hi plus quàm Infimi: nec vinum bibunt.* Hujus ſedes Archipræſulatûs eſt in Metropolitanâ Perſarum Eccleſiâ cathedrali propè *Kirmân* 5 diebus diſtante ab *Iſpahân*. Archipræſulum erat Regibus aſſiſtere conſilio ſuo, & ritè ordinare ceremonias Religionis, & ad Præſulatum vocare eos qui erant Doctiores & omnium Rituum gnari: nam (ut diximus,) non licebat cuivis Sacerdotium aut Præſulatum ſponte arripere,

arripere, donec à Superioribus examinatus & probatus fuerat, an esset habilis & idoneus, & in Zerdushti Libris satis versatus. De non assumendo Sacerdotio testimonium dat *Cicero* in Libro *de Divinatione* referens, *Nemo potuit esse Rex, antequam calluerat Disciplinam Magorum: nec magis ut quisque esset Magus quàm ut esset Rex.* Istorum itaque erat non tantùm Reges in rectâ Religione instituere, sed & eos inaugurare, ut in Christianismo fieri solet: id apud Plutarchum de *Artaxerxe Mnemone* monetur, *Quòd post Darii excessum, ivit ad Pasargadas, ut Sacris Regiis inauguraretur à Sacerdotibus Persicis. Delubrum esse Deæ bellicæ, quam Minervam conjicias esse. Eò ingressum qui inauguratur, Stolam suam oportet deponere, & induere eam quam Cyrus priscus priusquam Regno potiretur, gessit: & Ficorum massam esse, tunc Terebinthum vorare, & Calicem haurire lactis acidi.* Terebinthinæ nuces (quas aliquando habuimus,) in oriente sunt edules. At fausti ominis ergô imparilis & victoriosi Regis stolam induebant succedentes Reges, ut eos similibus etiam virtutibus unà cum veste induendos esse speraretur. Id quod *Minervæ* armatæ Templum vocatur, reverà erat *Veneris* Templum, de quo vide ea quæ supra ad Herodotum notavimus: eum enim cultum in Persarum Templis instituit *Mnemon:* & ut *Pallas* alibi passim, sic & *Venus* aliquando apud Spartanos in Lacedæmone armata colebatur.

Superiore modo recensitis *Sacerdotum* Nominibus & Ordinibus, procedendum est ad *Prophetam*, qualis habebatur *Zerdusht*. Propheta usitatiore nomine appellari solet پیغمبر *Peigámber*, i. e. *Nuntii lator.* Aliquando Propheta vocari solet وخشور *Vachshûr*, & وجر *Vagjèr*, & چرگر *Tchurghér.* Si quem habent inter laïcos Magnatem, talis vocatur مرزبان *Merzobân*, vel مهتر جوسیان *Princeps* seu *Magnas Magorum.* De Laicis vide plura in initio hujus Capitis.

Proximè de Sacerdotum Habitu disquirendum. Et imprimis moneo, quòd in Frontispicio Libri *D. Henr. Lord*, pro Sacerdote Persico perperam exhibetur planè *Nauta Belgicus*, isque accuratè depictus barbâ densâ & prolixâ. Et quidem paucis Librorum Sculpturis fidendum, cùm in omnibus ferè Libris cujuscunque generis Icones sint supposititiæ Bibliopolarum astu confictæ. Nos autem meliùs secundùm tam Persarum quàm Græcorum & aliorum verbales descriptiones Sacerdotum formam & habitum exhibere conabimur, sequentibus autoritatibus freti. Ab oculatis testibus dicuntur gestare grandem

TAB.IX.

1. Vetuſtiſſimo ritu Sacerdos miniſtrans Ore bucculis velato.
2 Sacerdos miniſtrans cui Os panno linteo velatum eſt et Tiara reflexa.
3. Sec. Strabonem caput bucculis labia contegentibus.

Sacerdos cum Cingulo quadrimodi et Virgis miniſtrans, relicto Ore detecto, ne deformaretur figura.

Admodum Reverendo in Chriſto Patri RICHARDO *Div. perm.* Epiſcopo Petroburgenſi *hanc Tabulam Gratitudinis ergô lubens meritóq; D.D.D. Autor T.H.*

delin. MBurg. ſcul. Vni: Ox

dem Barbam promiſſam, Myſtaces parvos, Genas raſas, Naſum aduncum, Pileum conicum ex Pilis camelinis coactum. Dicente Plutarcho & Xenophonte, Cyri Regis naſus erat γρυπὸς *aduncus: ideóque Perſæ tales amabant & pro formoſiſſimis habebant.* Crines non tondent niſi pro mortuis; uti faciebant pro mortuo Alexandro, ut notat Curtius lib. IV. 24. Regulariter comam ad plenam longitudinem promittebant: unde Herod. lib. III, Perſas vocat Κομητέας *Comatos*: & apud Athenæum Βαθυχαῖται *denſè* ſeu *promiſſè comati* vocantur. Et apud Suet. in Veſp. *Stella crinita* dicitur alludere ad Parthorum Regem prolixè capillatum. Et quidem quòd olim criniti & comati erant, ſatis conſtat ex *Pſeudo-Smerdi*, cujus Aures propter Comam videri non potuêre, ideóque à Pellice palpando explorandæ dum is cum eâ congrederetur: vel ut Juſtinus ait, Fœmina quædam dum dormiret, caput ejus luſtrabat. Id ulteriùs conſtat ex ſupradicto Hæretico *Chuâph*, qui pro novo more juſſit tondere ſeu abradere crines. Quòd Medorum & Parthorum Pilei fuerunt conici, conſtat ex Nummis Romanis, ubi Parthus ſe Auguſto ſubmittens cernitur. *Magus preces celebraturus induebat Mitram*, &c. ut ſuprà ex Pauſaniâ notavimus. Qualis hæc erat Mitra docet Strabo, qui tradit quòd *Magi* fuerunt τιάρας περικείμενοι πιλωτὰς, καθηκούσας ἑκατέρωθεν μέχρι τοῦ καλύπτειν τὰ χείλη καὶ τὰς παραγναθίδας. Nempe videtur, quòd inter miniſtrandum Deo coram Igne, dictæ dependentes Pilei partes ſeu Bucculæ labia tegentes, erant ad prohibendum impuriorem halitum, quod aliàs hodiè fit Quadrato Panno; cùm olim Magi non niſi Mitrati accederent Ignem, nec ad Orandum, nec ad eundem Alendum Lignis. *Principum Tiaræ erant* παραπλήσιαι ταῖς τῶν Μάγων. Quales hi erant Pilei vide ſuprà in Figuris *Mithræ*. Pileus aliàs vocatur كلاه *Ghulâh*, i. e. *Mitra*, aliàs دستار *Deſtâr* ſeu *Teſtâr*. Quærendum an hinc ſit τιάρα, vel potiùs ab עטרה *atdra* nomine Phœnicio, uti Κίδαρις ſeu Κίταρις eſt à Phœnicio כתר *Kéter*, cum ſuffixo *Kitri*. Tiáram capiti detrahebant ſalutando quemvis honoratiorem, ut pluribus teſtantur autores; unde nomen *Deſtâr*, *manu tenens* ſeu *tenendum*. Tiaræ autem bellicæ impenetrabiles, quia tenuiora & molliora erant Perſarum crania.

Zoroaſtris ipſius, adeóque Sacerdotum omnium, veſtis erat صدره *Súdra* ſubruſa, (de quâ infrà,) eáque laxis manicis, ut hodié. Nam ex Perſarum more, pertranſeunte Rege aut Magnate, quiſque debebat manus in propriis manicis condere & inſerere, & ita ſeipſum

erectum ſiſtere: propter cujus ceremoniæ omiſſionem in Darii tranſitu, is aliquem occidi juſſit, ut Briſſonius notat. Pedibus gerunt Sandalos; nam nudis pedibus terram contingere nefas. Antiquiore tempore Capitis tegmen (ut diximus) aliter ſe habuit: nam in ſolenni Proceſſione Perſepolitanâ (quam delineatam amicè mihi monſtravit D. Chardin,) tam Regis quàm Nobilium & Sacerdotum Pilei omnes cernuntur Turbinati, non autem Turriti ut Strabonis tempore, nec apparent Bucculæ ſeu Anſæ. Nempe ibi omnium Pilei eâdem ſunt figurâ quâ eſt Pileus Regis. Ogilbius narrat, *Perſepoli viſuntur plures figuræ vivis majores tam ſtantes quàm ſedentes, promiſſâ comâ, latis barbis, tunicis talaribus laxè manicatis, cingulis cinctæ, & pileis rotundis miris.* In dictâ Proceſſione ſeu Magno Sacrificio publico (ubi binatim ducuntur Beſtiæ &c. mactandæ, & Homines binatim portantes Patinas cum Libationibus,) ſuperior Veſtis erat Toga laxè manicata, quali utuntur Senatores Veneti, ut in præmiſſâ Regis figurâ cernitur. Id autem fuit ante Zerduſhti tempora. Nam Habitus quem ille ſibi vendicat, & quem à Deo ſe accepiſſe dicit cum Cingulo, erat صدره *Súdra*, [a Caſſock,] quæ dicente D. Oleario dum iſtorum Habitum deſcribit, *ad mediam ſuram pertingebat, ſuperiùs apud Collum aperta, quæ ibi itaque colligata Tæniâ, quam* **Ribbon** *Anglicè vocamus.* Iſta dicta *Sudra* in Libro *Nim.* exponitur, صدره لباجه دكله يعني قفتان كه جمله استنه كيرلر Arab. *Sudra*, Perſicè *Lipâgja*, Turcicè *Téghala*, *eſt tunica quam ſuper omnia induunt.* Aliàs Turcicè درلك *Dárlik*, &c. Tunica cingitur Cingulo, ſecundùm Sacerdotalem Habitum in Angliâ, excepto colore. Dictum *eorum Cingulum* (ut refert D. Olearius) *hodie eſt Funiculus ex lanâ aut pilis camelinis tortus, corpus bis cingens, & à tergo duplicando clauſus ſeu connexus.* Iſte autem Nodus non venit in numerum nodorum qui mox recenſebuntur. Iſtud Cingulum (quod ex Libro *Sad-der* inferiùs deſcribetur,) eſt *Quadrinode,* qui quidem Nodi ſunt Monimina ſeu Monumenta tot rerum quarum oblíviſci nunquam debent. *Si aliquis* (inquit D. Olearius) *adeò infauſtus ſit ut Cingulum amittat, non debet edere aut bibere nec colloqui nec è loco ſuo ſe movere, donec aliud acceperit à Sacerdote talia vendente;* quia dum diſcinctus eſt, ſupponitur non benedictus, & poteſtati Diaboli ſubjectus, uti & olim in Angliâ dictum, **ungirt unbleſs'd.** Et omnes tam Viri quàm Fœminæ hodiè utuntur eâdem (inquit) cincturâ ab anno ætatis 12mo, cùm præſumantur Religionis

Principia

Principia intelligere. Aliàs potiùs anno 15to. Pro dicto Cingulo manè induendo, extat in Precum Officio peculiaris Precatio; ut & alia pro Manuum lotione. Illa appellatur نيرنك كستي بستن *Ceremonia Cingulum accingendi*; hæc verò نيرنك دست شوي *Ceremonia manus lavandi*: sunt sc. duæ longiores Precationes averruncæ. Magorum istud Cingulum æstimatur sanctissimum, præcipuè quòd (ut dicunt Magi) sit in signum Obedientiæ strictioris erga Deum. Id Persicè aliquando vocatur كمر *Camér*: aliàs vocatur شست *Shest*, *quo* (inquit *Ph. Gj.* autor) *Ghebri medium corpus cingunt*; additque quòd كستي *Cústi origine sit* كشتي *Cúshti dictum*. At magis peculiariter dicitur كستي *Cústi*, unde Arabizatum est كستيج *Custîgj*, in plurali كستيجات *Custigjât*. De eo infit *Rustem A. Máulavi* Mohammedanus in Libro *Wasîlato 'l Makâsid*, Turcicè, كستي كنشه طايفه كافرلرك قوشدوغي قوشق تعريبي ايدوب كستيج درلر وزنار دخي ديرلر *Cústi est Solicolarum infidelium Cingulum quo cinguntur, Arabizatum fit Custîgj, quod etiam vocatur Zonnâr*: sc. ζῶνα seu ζωνάριον, quod est etiam peculiare Christianis. Ideóque Mohammedani suis omnibus præcipiunt, بت پرست اولمه و كس زنارلي *Idololatra ne esto, nec ζωναρᾶς aliquis, seu Zonario Cinctus.* Monachorum Christianorum in oriente Cingulum notabile est 12 nodis notantibus duodenarium numerum Apostolorum quorum illi sunt sequaces. Sic *Nim. Laud.* Turcicè refert, زنار كافر قوشغي واول برقوشقدر كه اون ايكي يرده دكومي اولورمش كشيشلر قوشادرلرمش هركمسه اول برقوشغي قوشنسه شريعت آنك كفرده حكم ايلر و مجوسيلر و نصرانيلر مذهبنه دخي ديرلر *Zonnâr est Infidelium Cingulum, tale sc. quod in 12 locis Nodos habet, quo Sacerdotes* [sc. Monachi] *cingi solent. Lex autem* [Mohammedana] *de Infidelitate adjudicat* [damnatve] *quemvis tali Cingulo cinctum. Sic etiam vocatur Magusæorum & Christianorum Secta*, sc. Zonati.

CAP. XXXI.

De Persarum Magis in genere, & quales ejusmodi Sapientes fuerunt: præsertim de Christi Magis, à quonam Rege in Palæstinam legati fuerint, & cur Deus tanto favore dignatus est Persas præ aliis Gentibus, &c. Prophetiæ de Messiah per Zoroastrem, & Gjamaspem, &c.

SUpradictum nomen *Môgh* toti Orbi notissimum, aliquando apud Autores notat omnes veteris Religionis Persas, præcipuè autem & propriè eorum Sapientes & Sacerdotes. Sic Liber *Sahâh Agjemi*, مغ ارده طپنلر کشیشی *Môg est Ignicolarum Sacerdos.* Eodem modo *Rustemi Epitomator*, مغ کشیشي ارده طاپي *Môg est Sacerdos ignicola*: & ibidem, مغ بچه آتشلرك اوغلانلري *Môg-pâtcha, i. e. Magorum parvuli, sc. eorum pueri.* Apud Poetas & Scriptores metaphoricos (ut in Vocabulario Definitionum exponitur) sequente modo legitur, مغبچه طالب تحصيل كرده را گويند مربوط است درما بين خواه عالم لاهوت خواه عالم ناسوت *Môg-pâtcha est Discipulus quem adeptum vocant, restrictus* (seu *detentus*) *in interstitio Mundi divinitatis & Mundi humanitatis.* Nempe *Tâlib* (Arabicè *Expetitor*) est *Studiosus* qui scientiam & eruditionem expetit, qui adeptus est; & qui tandem ab hoc Mundo sublimatus & detentus & fere separatus, quasi in alterum Mundum concedere incipit dum Religiosæ vitæ se firmiter addicit. Tales enim sunt Magorum filii in divinitate & eruditione educati, quos ergò absolutè & simpliciter vocant *Magorum filios*, supponendo eos esse Studiosos. Talis autem *Môg* aliquando aliâ formâ vocatur *Mogûshek*: sic *Nim. Laud.* & *Nim. Sion.* مغوشك مجوسيلر كشيشي *Mogûshek est Magusæorum Sacerdos.*

A nomine مغ *Môg* Chaldæi fecerunt מג *Mâg*, unde Græci (suam terminationem addendo) sonant Μάγος, & hinc Arabes formarunt sibi مجوس *Magjus*: & sic Syri & Judæi & aliæ Gentes. Apud aliquos recentiorum Græcorum legitur Μῶχος: & ab Arabum *Magjûs* seu *Magûsi*, aliis recentioribus Græcis fit Μαγουσαῖος. Cùm itaque Arabum مجوس *Magûs* fiat à Græco Μάγος, (hocque à *Mag* addendo terminationem Græcam,) hinc planè constat quantùm erraverit *Phiruzabddius Camûsi* autor doctissimus Arabs, (non autem satis Persicè doctus,)

ctus,) qui planè nugatur deducendo Arabicam hujus vocis formam à duabus vocibus Persicis میج گوش *Mîgj Ghûsh*, quas exponit اصغر الاذان *parvis auribus* præditus, quasi Persarum Magi habuissent Aures reliquis mortalibus minores: quod planè falsum esse compertum est, cùm Amicus meo rogatu eorum Aures aliquoties explorando, tale quid reperire non potuit. Et nihilominus Ecteri *Kara Hisâri* qui profitetur se suum Lexicon ex aliis Lexicographis selegisse, hunc *Camûsi* errorem sequitur, exponendo Turcicè مجوس کچرک قولاقلری ار *Magjûs est parvis auribus vir*: cujus falsitatem satis monstravimus. Verum quidem est quòd گوش *Gûsh* Persicè notat *Aurem*. Sed quid hoc ad rem? Nam میج *Mîgj* non significat *parvum*, nec talis vox ullo significatu in linguâ Persicâ extat. Quid autem sibi velit, dicam: quando Arabes solent tractare voces Persicas, literam *He* finalem mutant in ج *Gjîm* vel ق *Koph*, quod & heic fecit *Camûsi* autor: nam à مه *Mih* fecit میج *Mîgj*. At tamen id non significat *parvum*, sed è contrario *magnum*; unde *Magjus* potiùs denotaret *magnis auribus* præditum. Quàm itaque ridenda & falsa sit *Phiruzabadii* originatio, planè constat.

Certum est *Mòg* seu *Màg* fuisse generale Persicorum Sacerdotum nomen ante tempora *Jeremiæ*, tunc antiquum. Nam cùm *Nebucadneßar* Rex Chaldæorum (ut Curia ejus splendidior esset, & is semper in promptu haberet quos consuleret,) omnis generis Sapientes ex omnibus Gentibus ad se vocando, inter alios etiam ex Perside *Magos* advocavit, qui scientiâ syderum & omni naturali magiâ præcellerent. Et Am. Marcellinus dicit, quòd *Magia* Platoni sit *Machagistia*, i. e. *purissimus deorum cultus*, ut suprà diximus. Olim in Chaldæorum Curiâ horum Rector supremus (*Jer.* XXIX. 3, 13,) dicebatur רב־מג *Rab-Mag*, i. e. *Magorum Præfectus* seu *Princeps*: idem in Libro *Danielis* etiam dictus רב־חרטמיא *Rab Chartummája*, i. e. *Præfectus Sapientum*. Hi enim etiam in Persiâ gaudent Titulo خردمند *Chirdmand*: hinc Chaldæi decurtando & apocopando (quasi scriberetur خرم) fecerunt חרטום *Chartum*. Chaldæorum Regi Græcia suppeditavit Σοφὰς, quales in Libro *Danielis* vocantur אשף *Ashâph* seu *Asshâph*, seu potiùs legendum *Aßòph*: & hodie apud Indos à Pythagorâ edoctos, in usu est *Jeßòph*: atque jamdiu in Persiâ extitit Conventus Religiosorum dictorum الصوفي *Aßòphi* seu *Eßòphi*; pro *Al Sôphi*, οἱ Σοφοί.

Quid ſit *Magia* & *Magus*, docent Plinius & Cicero & alii: nam per Perſarum *Magos* nemo intelligit *Maleficos*, ſed *Philoſophos* qui magiam naturalem callebant, & *Religioſos* qui veteres Ritus probè nôrant.

Ille penes Perſas Magus eſt qui ſydera novit,
Qui ſciat Herbarum vires cultúmque deorum.

A Simone Mago malefico denominata eſt Magia diabolica: ſed à Perſarum Magis denominata Magia naturalis, eſt rerum Divinarum & Naturalium ſcientia ſeu ſapientia & philoſophia. Sic Heſychius, poſtquam expoſuit *Magum* vulgari acceptione eſſe *Deceptorem* & *Veneficum*, mox ſubjungit Μάγον εἶναι τὸν θεοσεβῆ καὶ θεολόγον, καὶ ἱερέα· οἱ Πέρσαι οὕτως λέγουσιν. Et Suidas, Μάγοι παρὰ Πέρσαις οἱ φιλόσοφοι καὶ φιλόθεοι· ὧν ἦρχε Ζωροάστρης. καὶ μετὰ τοῦτον κατὰ διαδοχὴν Ὀστάναι καὶ Ἀστράμψυχοι. *Quorum Princeps fuit Zoroaſtres: & dein ſucceſſive Oſtanæ & Aſtrampſychi.* Apulejus Apol. 1, *Perſarum linguâ Magus eſt, qui noſtrâ Sacerdos: quod tandem eſt crimen Sacerdotem eſſe? & ritè nôſſe, atque ſcire, atque callere leges cerimoniarum, fas ſacrorum, jus religionum? Siquidem Magia eſt quod Plato interpretatur* θεῶν θεραπείαν, *cùm commemorat quibuſnam diſciplinis Puerum Regium adoleſcentem Perſæ imbuunt.* Cum præcedentibus concurrit Philo p. 876, *Apud Perſas Magi naturæ ſcrutatores præ veritatis cognoſcendæ ſtudio, qui per ocium divinas virtutes contemplantur clariùs, & alios ejuſdem initiant myſteriis.* Et idem p. 792, *Veram quidem illam Magiam, hoc eſt perſpectivam ſcientiam, per quam naturæ opera cernuntur clariùs, ut honeſtam expetendámque, non plebeji ſolùm ſectantur, ſed etiam Reges Regum maximi, præſertim Perſici, tam curioſi harum artium, ut regnare non liceat niſi cum Magis verſato familiariter.* Quàm ſublimis fuerit eorum Philoſophia, æſtimare liceat ex Porphyrio, qui in Vitâ Plotini dicit, *Quòd Plotinus tantum in aliâ Philoſophiâ profecerat, ut Philoſophiæ inſuper in quâ Perſæ ſe exercebant, facere periculum affectaverit: atque etiam Sapientiam præcipuè apud Indos probatam, aſſequi conſtituerit.*

Aliquando Mulieribus & Eunuchis Regum Liberos educatos fuiſſe ſcribit Plato lib. 11 de Legibus. Hoc autem rariùs factum: nam Regum filii ſolebant habere quatuor Tutorum genera. Sic Stobæus p. 496, *Inter quatuor Regiorum filiorum Tutores, primus eos docebat* μαγείαν Ζωροάστρου τοῦ Ὡρομάζου· ἔστι δὲ τοῦτο θεῶν θεραπεία· *& ſecundus monebat ut in omni vitâ ſit verax,* &c. Et Plato in Alcibiade 1, inter alia multa, tradit, *Anno 14to tradebatur puer Pædagogis Regiis, qui ſelecti erant,*

erant, qui Sapientiâ, Justitiâ, Temperantiâ, & Fortitudine præcellebant. Horum primus Magiam docebat Zoroastris, quæ in Deorum cultu versabatur, & is Regia Instituta tradebat. Secundus Veritatem semper amplecti docebat. Tertius Voluptatem & Libidinem domare docebat. Quartus impavidum & intrepidum reddebat, ne metu frangeretur aut debilitaretur. Ex hoc Platonis loco, Magiæ dignitatem adserere conatur Apulejus Apolog. 1, post Platonis verba addens, *Auditisne Magiam (qui eam temerè accusatis) artem esse diis immortalibus acceptam, colendi eos & venerandi pergnaram, piam scil. & diviniscientem jam inde à Zoroastre & Oromazo auctoribus suis nobilem, cælitum Antistitem, quippe inter prima Regalia docetur; nec ulli temerè inter Persas concessum est, Magum esse, haud magis quàm regnare.* Distinctiùs autem loquitur Porphyr. de Abstinentiâ lib. 4, fol. 92, *Apud Persas ii qui in divinis Sapientes sunt ac Numen colunt, Magi appellantur: id enim eorum linguâ nomen significat. Hoc apud Persas adeò magnum ac venerabile genus hominum habetur, ut Darius quoque Hystaspis filius Monumento suo præter alia etiam illud inscribendum curavit, quòd Magicorum Doctor fuerit,* [sc. vocari voluit *Hyrbad.*] *Ii in genera tria erant divisi, sicut inquit Symbulus* [Eubulus] *qui Historiam de Mithra multis Libris conscripsit: quorum primi, (qui etiam Doctissimi erant,) animatum neque comederent neque occiderent, sed in priscâ illâ animalium abstinentiâ perseverarent: secundi verò, comederent quidem, non tamen ex mansuetis animalibus aliquod occiderent. Tertii promiscuè æquè ac alii, omnibus manus inferrent. Decretum enim apud primos habetur de Animarum in diversa corpora Transmigratione: id quod etiam in Mithræ Mysteriis videtur significare. Ut enim communionem &c.---Quorum causam afferens Pallas in iis quæ de Mithrâ tradit, communem hominum opinionem esse inquit, ut ad Zodiaci orbis naturam hæc referenda judicentur.* De Magis & Magiâ laudabili, videri possunt quæ congessit Raleigh Hist. lib. 1, cap. 11, §. 2. Et Stephanus legit, *Magi---ii Sapientes rerum divinarum & naturalium periti, qui Herbarum & Gemmarum & aliorum vires callebant, Miracula edebant, & divinabant: & ob futurorum prædictionem & vitam religiosam, diis familiares credebantur, magno in honore habebantur, ac de rebus gravioribus consulebantur.* Prædictionum ex vi naturalis scientiæ exemplum suppeditat Cicero de Divin. *Ex triplici appetitione Solis, XXX annos Cyrum regnare prædixerunt.* Et rursus, *In Persis augurantur & divinant Magi, qui congregantur in Fano commentandi causâ*

atque inter se colloquendi. Ex hujusmodi Persarum Magis celebriores aliqui fuerunt illi qui nostrum Salvatorem Christum in infantiâ visitatum venerunt ex Perside in Bethlehem. Hi non fuerunt *Reges*, sed *Magi*, qui non potuerunt esse *Reges*, teste *Smerde* : igitur rectissimè *Sheich Saadi* Persa dicit, دو پادشاه در یک ملک نگنجند *Duo Reges in uno Regno non continentur.* Ideò isti Religiosi Visitatores fuerunt vel *Sacerdotes* vel *Destûri* seu *Præsules*. Est inter Doctos controversia an ex Persiâ vel ex Arabiâ venerint. In Arabiâ quidem fuit integra Magorum Tribus *τῶν* بنی تمیم *Beni Temîm.* Et certum est in Sinu Arabico è regione Sabææ seu Arabiæ felicis dari Μάγων νῆσον *Magorum insulam*, apud Ptol. in Africæ Tab. quartâ ad long. 68, lat. 16. Deinde in ipso Arabiæ litore ad Sinum Persicum (in Asiæ Tab. quintâ ad long. 80, lat. 25,) est Μάγων κόλπος *Magorum Sinus.* Ideò circa hunc locum fortè vixerint dicti Arabes *Beni Temîm.* Concedo Magos venisse ex Arabiâ; non autem originaliter & primariò, sed tantùm in transitu; cùm aliàs impossibile fuerit ut ex Perside ad Judæam transirent, nisi per Arabiæ partem transierant. Ergò cùm dicantur venisse ex Oriente, idque longo itinere, (dum Arabia sit ad Austrum plusquàm Orientem Judææ, eique confinis & quasi in viciniâ,) ego potiùs sentio cum Doctissimo Petavio, qui statuit *Magos inde venisse ubi id genus hominum maximè floruit. Ex Arabiâ venisse probabilitate caret.* Sic ille. Venerunt itaque originaliter ex Persiâ; sed in hoc itinere transierunt per Arabiam : nam à Persiâ ad Judæam via directa est per medium Mesopotamiæ; & dein transmittendo Euphratem juxta *Bîr*, per Arabiæ partem transeundum erat ad Judæam.

Haytho Armeniæ Rex (qui 400 abhinc annis vixit) Cap. xxx, vult istos Magos fuisse 3 Reges seu Regulos *Tatarorum Oighuræorum* ad Borrapeliotem : ibi enim meminit *Trium illorum Regum qui venerunt Nativitatem Domini adorare.* Et Cap. II, *In regno Tarsæ sunt 3 Provinciæ, quarum Dominatores se Reges faciunt appellari. Homines illius Patriæ nominantur Jogûr : semper Idola coluerunt, & adhuc colunt omnes, præter decem Cognationes illorum Regum qui per demonstrationem Stellæ venerunt adorare Nativitatem in Bethlehem Judæ. Et adhuc multi Magni & Nobiles inveniuntur inter Tartaros de Cognatione illâ, qui tenent firmiter Fidem Christi.* Hi sunt Nestoriani. Si ita fuit, redeuntibus Magis, istæ Tribus mox conversæ sunt : nam aliàs non potuerunt esse Christiani ante natum Christum. Hinc Haithoni hæc Tatariæ

pars

pars vocatur *Tarsa*, quia ibi sunt ترسا *Tarsâ* seu *Tersâ*, i. e. *Christiani.* Hujus regionis situm sic describit Haitho, *Regnum Tarsæ ex parte Orientis suos habet confines cum regno Cathay: ex parte Occidentis cum regno Turquestân: ex parte Septentrionis cum quodam Deserto: ex parte verò Meridiei cum quâdam ditissimâ Provinciâ quæ vocatur Sym, quæ inter regnum Indiæ & regnum Cathay habet situm. Et in illâ Provinciâ inveniuntur Lapides Adamantis.* Deinde in seq. cap. *Regnum Turquestan ex parte Orientis suos habet co fines cum regno Tarsæ: ex parte Occidentis cum regno Corasmiæ.* Nomine *Sym* videtur notari *Syam*, quod est regnum Indiæ confine versus Cathayam.

De Magis Christi Visitatoribus prolixè agit *Bar Bahlûl* Syrus, ܐܝܟ ܪܢܝܐ ܕܝܥܩܘܒ ܐܘܪܗܝܐ ܡܓܘܫܐ ܗܘܘ ܡܢ ܦܪܣ ܐܝܬܝܗܘܢ ܗܘܘ ܡܢ ܒܢܝ ܥܝܠܡ ܒܪ ܫܡ *Secundùm opinionem Jacobi Urhojensis, Magi fuerunt ex Perside è filiis Elam filii Shem.* Et cùm isti missi fuerint à Persarum Rege, non est imaginandum eos venisse sine honorifico comitatu & famulatu magno: ideóque addit, ܠܐ ܗܘܘ ܕܝܢ ܐܝܬܝܗܘܢ ܒܡܢܝܢܐ ܬܠܬܥܣܪ ܐܝܟ ܕܡܫܬܥܝܢ ܣܘܓܐܐ ܕܡܟܬܒܢܘܬܐ ܕܥܠܝܗܘܢ. ܗܢܘܢ ܕܝܢ ܕܐܬܘ. ܪ̈ܫܢܐ ܡܫܡܗܐ ܘܓܒܪܐ ܝܕܝܥܐ ܕܐܪܥܐ ܕܦܪܣ ܐܝܬܝܗܘܢ ܗܘܘ. ܐܝܬ ܗܘܐ ܕܝܢ ܥܡܗܘܢ ܥܡܡܐ ܣܓܝܐܐ ܘܡܫܪܝܬܐ ܝܬܝܪ ܡܢ ܐܠܦ ܓܒܪ̈ܝܢ. ܐܝܟܢܐ ܕܐܦ ܐܬܕܠܚܬ ܐܘܪܫܠܡ ܐܠܐ ܟܠܝܘ ܗܘ ܠܡܐܡܪ ܠܗܪܘܕܣ ܡܠܟܐ ܀ *Fuerunt autem numero tredecim, sicut tradunt pleræque Historiæ de eis scriptæ. Et ii qui venerunt, erant Principes famigeratissimi & viri notissimi terræ Persidis: & fuerunt apud eos populi multi & exercitus plusquam mille virorum: adeo ut turbata fuit Jerushalem. Sed quidem prohibuerunt hoc dicere Herodi.* [At dico, potiùs turbata fuit Jerushalem propter malum nuntium de novo Rege.] Posteà pergit particularia eorum Nomina docere, de quibus fides sit penes Autorem, ܫܡܗܝܗܘܢ ܕܡܓܘܫܐ ܕܡܪܢ ܐܪܘܦܢ ܘܗܘܪܡܙܕ ܘܐܘܓܣܛܣ ܘܐܪܛ ܕܡܢ ܒܗܘܢ ܗܘܐ ܐܝܟ ܓܘܫܢܣܦ ܘܐܪܛܚܫܫܬ ܒܟܪܘܙܐ ܘܡܠܟܝܐ. ܘܒܟܬܒܐ ܐܚܪܢܐ ܡܫܡܗܝܢ ܗܘܐ ܐܟܒܪ ܘܗܘܪܡܙܕ ܐܟܒܪ. ܘܓܘܫܢܣܦ ܐܟܒܪ ܀ ܙܪܘܢܕܕ ܒܪ ܐܪܛܒܢ ܗܘܪܡܝܙܕ ܒܪ ܣܝܛܪܘܩ ܓܘܫܢܣܦ ܒܪ ܓܘܢܕܦܪ ܐܪܫܟ ܒܪ ܡܝܗܪܘܩ ܙܪܘܢܕ ܒܪ ܘܪܙܘܕ ܐܪܝܘܗ ܒܪ ܟܣܪܘ ܐܪܛܚܫܫܬ ܒܪ ܚܘܠܝܛ ܐܫܛܢܒܘܙܢ ܒܪ ܫܝܫܪܘܢ ܡܗܪܘܩ ܒܪ ܗܘܡܡ. ܐܚܫܝܪܫ ܒܪ ܣܚܒܢ ܨܪܕܠܚ ܒܪ ܒܠܕܢ ܡܪܘܕܟ ܒܪ ܒܝܠ. *Nomina Magorum Domini nostri, fuerunt*

Arûphno, & Hurmon, & Tachsheſh. Sunt qui eos ſic vocârunt, Gûdphorhûm, & *Artachſhàſht*, *Labûdo*, *& Alphero. Linguâ Perſicâ vocati fuêre Amad, & Zûd-Amad, & Drùſt-Amad. In alio Exemplari, Abduiyâd, & Hadûndad filius Artában, & Shethàph filius Gûdophor, & Arſhîk filius Tabdûs, & Zerwand filius Wárwarand, & Arîhu filius Choſrav, & Artachſhàſht filius Chaſhlîth, & Eſhtanbûzon filius Chaſhrûn, & Mahdûk filius Hûhom, & Achſhîreth filius Sachbon, & Sórdolach filius Beldon, & Mardûk filius Bel.* Perſica illa nomina quæ adducit, ſunt آمد *âmad*, i. e. *Vênit*: زود آمد *Zûd-âmad*, i. e. *Citò vênit* : درست آمد *Drùſt-âmad*, i. e. *Sincerus vênit*. Quæ omnia rei novitatis causâ recitare non gravatus fui. Alia hujuſmodi fictitia Nomina etiam videri poſſunt apud Monachos : tædioſum & inutile eſſet repetere.

Magi qui Chriſtum viſitârunt, videntur veniſſe ex Parthiâ, ubi eadem Religio quæ in Perſiâ, iidemque Magi : nam Dynaſtia ſeu Regimen tunc erat apud Parthos, ibique Imperii Sedes. Apud hos (inquit *Pharh. Gj.* Autor) eo tempore regnavit گودرز *Ghûderz*, per 57 annos. Chriſtus quidem natus eſt paulò poſt initium Dynaſtiæ Parthorum, 41mo anno Auguſti, quo tempore apud Parthos (inquit Strabo) rerum potitus eſt *Phraates* Orodis filius: is aliàs dictus eſt *Phraortes*, quod eſt vitiatum Nomen pro فريدون *Phrîdûn*. Rex qui Straboni *Phraates*, aliis videtur dictus شابور *Shâbur* filius τȣ̃ اشك *Aſhk*. Sed ſecundùm probatiores Hiſtoricos, dictus *Phraates* Auguſti favorem inire cupiens, Tropæa de Romanis erecta & ab eis ablata remittebat, & metu inductus 4 Filios Obſides Romæ educandos in anteceſſum mittebat, inter quos *Vonones* qui Patri ſucceſſit. Dictus *Phraates* videtur regnâſſe 40 annis, partim ante & partim poſt Chriſtum natum. Dictus Parthorum Rex *Phraates* braccatus & fluente Pallio ſeu Stolâ cernitur in Auguſti Nummis, ſe humilians, & dextro genu flexo porrigens Militaria Signa Romanorum eáque reddens Auguſto, (ea ſc. quæ Orodes à Craſſo abſtulerat:) omnes quoque Captivos reſtituit: quod factum eſt 18 annis ante Chriſtum natum, anno 20 Herodis. Ad hoc obſervat Ovid. Faſtorum V,

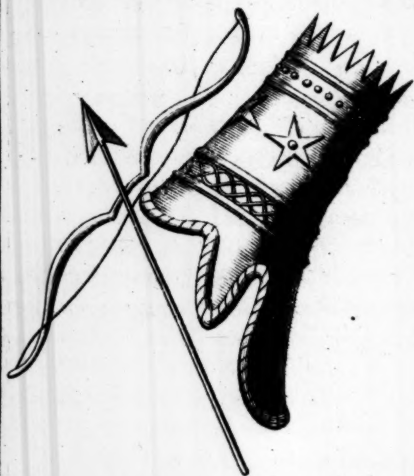
Parthe refers Aquilas, victos quoque porrigis Arcus,
Pignora jam noſtri nulla pudoris habes.

Sibi enim metuebat, conſcius quòd nulla pacta ſervaverat, cùm eſſet ſceleratiſſimus homo, nullius fidei aut juſtitiæ; qui inter alia ſcelera, Patrem & Fratres & adultum Filium interfecerat. Is etiam ad Auguſtum

TAB. X.

Phraates genuflexus resignans Armeniam Augusto. | Phraates genuflexus reddens signa militaria Augusto, cum Tiarâ directâ.

Corona Parthica.

Miles Parthicus cum Tiarâ reflexâ et jaculo et arcu.

Reverendissimo in Christo Patri, THOMÆ div. prov. Archiep. Cant. totius Angliæ Primati et Metropolitano, Serenissimæ Maj. Regiæ à secretioribus Consiliis, hasce Parthici Regis (qui Magos ad Christum legavit) Icones ex vet. nummis desumptas, Gratitudinis ergô lubens meritóq. D.D.D. Autor T. H.

ſtum miſit 4 ſuos Filios Romæ educandos, idque circa annum 30 Auguſti, circa 10 aut 12 annis ante natum Chriſtum, ut dicitur. Sunt qui volunt id ſuaſu uxoris factum, ut alius filius Phraataces in regno ſuccederet. Iſtis eorúmque famulitio Auguſtus aſſignavit 7 Domos, quas memorat P. *Victor* in Libello *de Regionibus urbis Romæ:* ibi enim in Regione duodecimâ (quæ *Piſcina publica*) erant *Septem Domus Parthorum.* Cúmque vidiſſent Coriorum Parthicorum eleganti-am, Romani in poſterum habuerunt *Parthicarios*, qui Parthico more concinnarent Coria ; ex quibus itaque Imperatores Romani (& poſteà Conſtantinopolitani) parari voluerunt Calceos ſuos, Turcicè jam dictos چنك *Tchangh*, ſeu (ut Græci moderni ſcribunt,) τζάγγας. Idem *Phraates* ab Auguſto per Epiſtolam juſſus eſt ei reſignare Armeniam, quod primò neglexit, ægrè etiam ferens quòd ab Auguſto non ſcriberetur *Rex Regum.* Sed cùm videret turbas eſſe domi, mox reſipiſcens id fecit, & gratiam cum Auguſto inivit.

Ab iſto itaque Rege miſſi ſunt (vel ſaltem eo haud inſcio venerunt) Magi. Nam quòd Perſis revelata fuerit Chriſti nativitas, certi ſumus ex Evangelio: & præterea plerique Autores iique Doctiores idem ſtatuunt.

Cur Deus Perſas præ aliis Gentibus dignatus eſt favore tantæ Revelationis, ipſe meliùs novit. Quatenus autem videtur, imprimis erat pro Dei Gloriâ ut extrema terræ maturè viderent Salvationem Domini, natum Chriſtum agnoſcerent, munera offerrent, & Officia ſua ei præſtarent: ideóque à longinquo venerunt ex Oriente. Deinde Deus peculiarem pro iſto populo amorem habuit, quia iſti in toto Orbe ſoli (præter Judæos) fuêre qui à primordiis gentis Dei veri cognitionem & cultum retinuerunt. Miſcuerunt quidem multas nugas; ſed interim Dei cultum non neglexêre, pietatem proſequentes. Et quòd hoc modo devoti & religioſi manſerunt, ſuo tempore teſtatur Strabo p. 500, Μάγοι· οὗτοι μὲν οὖν σεμνοῦ τινος εἰσὶ βίου ζηλωταὶ, *Magi ſunt religioſæ alicujus vitæ zelotæ.* Et vitæ eorum pietatem perſpiciens Pythagoras, (poſtquam totum Orbem peragrâſſet & omnes Religiones vidiſſet,) eam Magorum amplexus eſt: ſic Porphyrius de Pythagorâ agens, tradit, *Deorum Sacra & Cultum cæteráque vitæ Inſtituta, eum ex Magorum inſtitutione accepiſſe ajunt.* Et poſteà narratur quomodo conceſſerit ad Magum *Zabratum* (qui creditur *Zoroaſtres*,) & quid boni ab ipſo didicerit: *Babylone cum aliis Chaldæis vixit; atque conceſſit ad Zabratum, cujus ope à prioris vitæ ſordibus*

dibus

dibus expurgatus fuit, & à quibus rebus homini serio abstinendum, didicit; tum de rerum naturâ & principiis Universi docentem audivit. Hinc Pythagoras ea quæ à Magis didicerat, alios docebat: *Talia præcipere solebat: imprimis autem veritati studendum: solum enim illud homines Deo similes efficere posse: nam & Deum ipsum (uti cognoverat ex Magis qui illum Oromazen appellant) corpore quidem Lumini, animâ autem Veritati similem esse.* Quomodo Persæ semper orthodoxam in Deo Fidem tenuerunt, sicut pios & bonos decet, vide in seq. Capite de *Persarum Fide*, D. Hieronymus adversus Jovinianum 2, ex Eubulo refert, *Apud Persas esse tria genera Magorum, quorum primum (qui doctissimi & eloquentissimi,) exceptâ farinâ & olere, nihil amplius in cibo sumunt.* Hîc intelliguntur *Archipræsules*: nam alibi docuimus Magorum *Sacerdotium* distinctum fuisse in *Sacerdotes*, *Præsules* seu *Superintendentes*, & *Archipræsules*. Et quòd ad hoc usque tempus pii manserunt, satis constat: nam ii qui hodiernæ eorum conversationi assueti sunt, referunt eos esse probos & bonos homines, vitæ honestate præ aliis populis notabiles, nemini facientes fraudem aut injuriam, sed potiùs injuriam patientes, ut pristinæ pietatis & simplicitatis exemplar: nam indoles illis ab eâ omnium gentium diversa. Et ut Deus benignus fuit erga *Kenitas* & alias Gentes merè idololatricas qui benè tractarunt Israelitas in transitu Deserti, ita ut multò magis dilexerit Deìcolas Persas propter *Ahasueri* erga illos amorem in Captivitate eorum in urbe *Shushan*. Et posteà Deus (qui ab omni ævo præviderat quid ex suâ ordinatione futurum esset) ex peculiari erga Persas continuato favore, decrevit *Cyrum* orientis Monarcham fore, & longè antequam nasceretur, præfinivit eum *Unctum* suum & *Pastorem* suum, qui executioni demandaret totam voluntatem suam, sc. in reædificatione Domûs Domini & in restitutione Vasorum aureorum quæ Nebucadnessar auferens transtulerat in Babelem, &c. prout fusiùs legitur in Libro Ezræ. Cùm itaque Deus insigne opus præstandum haberet, (scil. ad ædificandum Templum & ad vindictam sumendum contra idololatricos Chaldæos,) idque Persarum manibus præstari vellet, is hoc revelavit *Isaiæ* prophetæ, à quo *Cyri* Regis pientissimi provincia expugnandi Babylonem prænotabatur & in antecessum designabatur 200 annis antequam Cyrus nasceretur aut dicta prophetia impleretur. Sic *Isa.* XLIV. 28, *Qui de Cyro dicit, Iste est Pastor meus, & perimplebit omnem voluntatem meam.* Talis enim fuit Dei voluntas, ut Urbs & Templum reædificarentur, atque ut Chal-

dæi

dæi caſtigarentur. Ideóque pergit prædicendo Cyri victorias contra eos, quos poſtea ſubjugavit & eorum Idola confregit; ut *Cap.* XLV. 1, *Sic dicit Dominus Uncto ſuo Cyro, cujus dextram tenui ad ſubjugandum nationes coram eo; & ſolvam lumbos Regum ad aperiendum coram eo Valvas, & Portæ non claudebuntur.* 2, *Ibo ante te & loca curva complanabo: diffringam portas æneas,* & *diſcindam vectes ferreos.* 3, *Et dabo tibi Theſauros tenebrarum & divitias abſconditas è ſecretis locis, ut ſcias quòd ego Dominus qui vocavi Nomen tuum, ſum Deus Iſraelis.* 4, *Nam propter Jacobum ſervum meum & Iſraelem electum meum, vocavi te Nomine tuo: cognominavi te, quamvis me nondum noveris.* 5, *Ego enim Dominus, & non eſt alter, nec eſt Deus præter me: cinxi te, quamvis me nondum noveris.* 13, *Suſcitavi illum in juſtitiâ, & dirigam omnes vias ejus: ipſe ædificabit Urbem meam, & liberos dimittet captivos meos; non autem pro pretio aut remuneratione, inquit Dominus exercituum.* Hæc omnia ſpectant ad *Perſas* & in eorum favorem dicta ſunt. Et inter onera Babyloniæ, Deus minitatur ſe excitaturum *Medos*, *Iſa.* XIII. 17, *En contra eos excitabo Medos qui non curabunt argentum nec delectabuntur auro.* 19, *Et Babylonia regnorum gloria & Chaldæorum excellentiæ decor, erit ſicut quando Deus deſtruxit Sodomam & Gomorrham.* Et de Babyloniæ ruinâ per *Medos* & *Perſos*, vaticinando pergit, *Cap.* XXI. 2, *Aſcende ô Elam, obſidium pone ô Media.* 9, *Cecidit Babylon, omnia deorum ſculptilia ad terram uſque confregit.* Scil. Cyrus fregit & perdidit omnia Babyloniorum Idola, eorum loco veri Dei cultum ſubſtituendo, ut ſuprà diximus: Deus enim promiſit per eorum manum profligare Chaldæorum Idololatriam, quod tandem præſtitit, quando poſteà Cyrus Babylonem expugnavit pro Dario Medo. Beli etiam Templum Babylonicum poſtea vaſtavit Xerxes Perſa. Et hodie tota urbs evanuit, ita ut ne quidem Rudera ejus appareant ſupra terram. Atque idem Xerxes alia Græcorum Templa Idololatrica evertit. Tanta & tot magnalia fecit Deus per manum Medorum & Perſarum, qui ſemper veri Dei cultores & fideles, Idololatriam exoſi. Sed propter eorum luxuriam, eos tandem tradidit Alexandro: & poſtea regnum veteribus Perſis ademit, ut hodie fit. Et ut Deus fecit Judæis (quamvis eſſent mali homines ſemper à Deo deflectentes ad Idololatriam,) propter Meſſiam ex eis oriturum, nempe eos tantùm caſtigavit ſæpè ut pater filios quos amat, & noluit abſolutè eos deſerere ne quidem in Captivitate ſuâ; (nam curam eorum gerebat in omnibus locis ubi diſperſi erant;) ſic quam-

 vis

vis Persæ multas nugas cum Dei cultu miscuerint, Deus connivebat propter grande opus quòd à Cyro Persarum Rege præstandum decreverat. Et posteà hoc facto eóque mortuo; noluit tamen (ex veteri amore) hujus gentis totaliter oblivisci, quin statim post *Cyri* tempus per *Zoroastrem* revelavit eis nativitatem Messiæ, ut Persis annuntiaret Salutem. Et proculdubiò Deus excitavit Danielem & alios qui Cyrum facerent certiorem quòd ab *Isaiâ* prophetâ *Ipse* nominatim prædictus fuerat ut Domini Pastor & Operarius Dei cœli; quæ cum religiosâ ejus dispositione concurrerunt. Insuper cùm à Judæis nominarentur omnes eorum Ritus coram Rege, & inter alia, quòd Hierosolymis Deus coleretur Persarum more *perpetuo igne*, ille mox toto animo accinxit se ad curandum ut id quod prædictum fuerat, impleretur. Hinc est quòd inter reliqua *Diplomatis* ejus Contenta, hoc tanquam primarium & præcipuum ibi præmissum est, jubendo (1 *Ezdræ* VI. 24,) *ut extrueretur Domus Domini Hierosolymis, ubi Sacra peraguntur igne perpetuo*, ut suprà notavimus. Cúmque Deus Domum Gloriæ suæ Persarum jussu & autoritate extruendam & instaurandam curaverat, non est mirum quòd ex peculiari erga eos favore, posteà Christum illis etiam in carne nascendum revelaverit.

Eorum itaque اورغ عليمبود *Orangh alimbûdi* seu *Viri Sapientes* videntes بنتغن *Bintangnja*, *Stellam ejus*, ejusdem apparitione moniti venerunt ad *Ghangh-diz Houcht* seu *Paradisum Judæorum*, sic enim Hierosolymam vocabant. Hoc autem eos docuit *Zerdusht* (qui Græcis *Zoroastres*,) cui hoc revelatum fuerat cùm aliæ prophetiæ ferè cessâssent. Deus enim in S. Scripturâ haud semel secreta revelavit Pseudoprophetis: & speciatim hoc ipsum de *Messiah* revelatum fuerat *Balaamo*, qui invitus pronuntiavit *Stellam orituram è Jacob*, &c. Talem itaque de *Messiah* Prophetiam (referente *Shahristâni*) *Zerdusht* in Operibus suis scriptam reliquit, obscurè ut solent esse prophetiæ, ومما اخبر به زرادشت في كتاب زندوستا قال سيظهر في اخر الزمان رجل يسمي اشيدربكا معناه رجل العالم يزين العالم بدين والعدل ثم يظهر في زمانه بتيارة فيوقع الافة في امره وملكه عشرين سنة ثم يظهر بعد ذلك اسيدربكا علي اهل العالم يحيي العدل ويميت الجور ويرد السنن المغيرة الي اوضاعها الاول وينقاد له الملوك ويتيسر له الامور وينصر الدين الحق ويحصل في زمانه الراحة والدعة وسكون الفتن

المعن وزوال الفتن *Ex eis quæ prædixit Zerâdusht in Libro Zendavestâ, est, quòd dixit ultimis temporibus appariturum Hominem dictum Oshdnderbeghâ, i.e. Homo Mundi, qui Mundum Religione & Justitiâ ornaturus esset. Deinde ejus tempore appariturum etiam Petyâra seu Diabolum, qui rebus ejus & regno ejus molestiam afferret per viginti annos. Tum posthac appariturum Osiderbeghâ qui incolis Mundi revivificaret justitiam & sedaret injuriam, & immutatas consuetudines in loca sua pristina restitueret. Et quòd illi obsecuturi essent Reges, eique facilitarentur negotia: & quòd opem laturus esset Religioni veræ: & quòd in ejus tempore obtineretur quies & tranquillitas, essetque sedatio dissidiorum & recessio molestiarum.* Sic *Shahristâni* Scriptor Mohammedanus ex Libro *Zendavestâ*. Hæc Historia est ferè eadem quæ apud D. *Tavernier* in Itinerario paulò aliter narratur lib. 4. cap. 8, prout acceperat à Sacerdote quodam Persâ in *Kirmân*, qui obscurè in suâ & Persarum (de *Messiah* & futurâ Mundi *Redemptione*) Hypothesi, sequentia ex Zoroastrianis operibus referebat: *Quòd scil. dum eorum Propheta super aquam ambularet, ab ipso excidisse tres seminis genitalis Guttas, quæ semper posteà ibidem servabantur. Quòd eorum Deus mittebat Virginem ab ipso peramatam, super eundem fluvium, quæ per receptionem primæ Guttæ imprægnaretur Puero quem in antecessum vocabant Oushîder: qui tunc posteà in Mundum cum autoritate veniens, efficiebat ut Patris sui Lex reciperetur; & eandem non tantùm suæ prædicationis eloquentiâ, sed & miraculis confirmabat. Filius secundus cui nomen Oushîderma, ex secundâ Guttâ in utero conceptus, Fratrem suum juvabat, efficiendo ut Sol cursu suo sisteretur, totum Mundum de doctrinæ ejus veritate convicturus. Tandem ex tertiâ Guttâ Filium tertium ex eâdem matre eodem modo concipiendum, cui nomen futurum erat Sennoïet-hotius, qui cum majore quàm duo fratres autoritate venturus esset, omnes ad Prophetæ sui Religionem planè adducturus. Et quòd deinde posteà mox futura esset universalis Resurrectio, quo tempore omnes cum Animabus corporibus reünitis vel in Paradisum vel in Gehennam abituri essent. Et quòd tunc omnes Montes humiliarentur, & omnes Mineræ liquefactæ; & Gehennæ abysso oppletâ, Diabolorum mansio destrueretur.* Hæc in Appendice nostro fusiùs recitabimus. Hi dicti tres Filii Fratrésve videntur indigitare triplicem *Messiæ* statum, scil. ejus *Nativitatem*, & *Adultam ætatem* in quâ Mundo prædicavit, & tandem ejus *Adventum* in extremo Judicio.

Dicta inquam *Zerdushti* prophetia planè indigitat *Messiam*, cujus expectatio-

expectationem prædictam noverat ex Veteri Testamento quod ei benè notum fuit: & inde factum est ut Christi Adventus in carne Persis revelatus fuerit; nec omnes Judæi Veteris Test. conservatores & soli possessores, aliam expectationis ansam habuêre. Ideóque nemo in posterum (ut spero) mirabitur quòd Christus Persis revelatus fuerit.

Quin & planiora eum de *Christo* docuisse narrat *Abulphâragj* in Dynastiarum Libro p. 54, زرادشت معلم المجوسية والباقي *Zerâdusht Præceptor Magusæorum ---- Persas docuit de manifestatione Domini Christi, jubens illos ei Dona afferre: indicavitque futurum ut ultimis temporibus Virgo conciperet Fœtum absque contactu viri; cúmque nasceretur, apparituram Stellam quæ interdiu luceret, & in ejus medio conspiceretur figura Puellæ Virginis. Vos autem ô filii mei, ante omnes Gentes ortum ejus percepturi estis. Cùm ergò videritis Stellam, abeuntes quò vos illa dirigat, Natum istum adorate, offerentes ei Munera vestra. Est quidem ille Verbum quod cœlum condidit.* At apud eundem Autorem p. 70 legitur, *Autogius* (vel potiùs Lycinius) *ad Cæsarem scripsit, Persæ Orientales regnum tuum ingressi, Puero qui in regione Judææ natus est, Dona obtulerunt. Quis autem ille sit aut cujus filius, ad nos nondum pervenit.* Hæc pulchrè conveniunt cum Jacobi prophetiâ *Gen.* XLIX. 10, *Quòd ipse futurus esset expectatio Gentium,* vel ut aliàs exponitur, *Ad eum esset aggregatio Gentium.*

Deum per *Balaamum* revelasse Chaldæis (à quibus habuerunt *Magi*) *Messiæ* nativitatem *Theodorus Tarsensis* refert, Τὸν φανέντα Ἀςέρα, μὴ ἕνα τῶν πολλῶν κατ' ὀυρανὸν εἶναι· ἀλλὰ δύναμίν τινα θειοτέραν, &c. *Visam Stellam non fuisse unam è multis in cœlo, sed vim quandam diviniorem in Astrum conformatam, quæ omnibus Domini Nativitatem nuntiaret. Porrò Magos à Chaldæis ita accepisse, Stellam quandam olim fore, quæ natum in carne communem Salvatorem nuntiaret: hoc illis Vaticinium, tanquam ejusdem Artis studiosum, narrâsse Balaamum illum, qui vel invitus imprecationis loco benè precando Israeli, benedictioni suæ nasciturì Regis ortum, & hujus Præconis Stellam admiscuisset. Dum autem sese videndum obtulit Dominus, præ cæteris nationibus Persis ostensus est; ut quibuscunque eum expectantibus, sive Magis sive Incantatoribus, per ipsum Gratia & Redemptio donaretur.* Sic ille. Meliùs autem omisisset *Incantatoribus*, cùm Persæ non fuerint tales.

Zoroastri fermè contemporaneus fuit insignissimus quidam Astrologus

logus cui Nomen جاماسب *Gjâmasp*, qui à quibusdam Turcis & Persis creditur *Danielis* prophetæ filius: sic *Chalîl Sûphi* habet, جاماسب دانيال پيغامبرك اوغلدر برمشهور حكيم در *Gjâmasp fuit Danielis prophetæ filius, celeberrimus quidam Philosophus*, de quo Arabicè extat Mythologiæ Libellus de *Daniele* & *Gjâmasp*: quamvis aliàs apud Judæos nusquam comperimus Danielem fuisse nuptum. Is fuerit potiùs Danielis Discipulus aut Puer cui ex more dicebat *mi fili*. Nam *Daniel* qui senex vivens tempore *Cyri*, potuerit habere Discipulum juniorem qui diutiùs viveret usque ad tempora *Hystaspis*, cujus *Gjâmasp* fuit Consiliarius, qùia Sapiens & Philosophus insignis. In Libro *Mugj*. p. 227, narratur inter Persas fuisse 10 viros incomparabiles, quibus in toto Orbe nulli suo genere pares fuêre: & inter hos fuisse *Gjâmasp*, ششم جاماسب وزير گشتاسب بن لهراسب بود واورا كتابيست احكام جاماسب گويند حكم كرده است بر قرانات ودر آنجا خبر داده است بخروج عيسي ومنشاء محمد وزايل شدن دين مجوس وخروج ترك وخرابي عالم وخروج شخصي كه ايشانرا ترك — ومثل او منجمي درهيچ صنف نبوده است *Horum sextus fuit Gjâmasp Astrologus qui erat Hystaspis Consiliarius. Ille est Autor Libri quem vocant Judicia Gjamaspis, in quo judicium fecit de* Planetarum *Conjunctionibus. Et ibidem notitiam dedit quod aliquando prodiret Jesus, & de ortu Mohammedis, & quòd abolenda esset Magorum Religio: & quòd prodirent Turcæ, & destrueretur Mundus: & quòd proditurus esset aliquis quem Turcæ sibi --- Et sanè ei similis in omni genere Astrologus nunquam extitit.* Malè exaratum & mutilum exemplar citationem exhibet imperfectam. Persæ Christo citeriores fabulantur Christum in cœlos ascensurum, intrâsse in ædes cujusdam Religiosi cui nomen سكو *Socû*, & inde ascendisse.

In Vitâ *Confucii* qui plus quàm 500 annis ante *Christum* vixit, narratur quòd ipse solebat dicere, *Ipse Homo est in Occidente*. Plura videas in ejus Vitâ in 8vo, p. 23. Sed in ejus Vitâ per D. Couplet Philosophiæ Sinicæ præmissâ, Sinicè legitur, *Si fam, Yeu Ximgin*, seu (ut nostræ pron. conformare possim,) *Si fang, Yeu Shing gin*, i. e. *Vir Sanctus in Occidente existit*. Quibus verbis an propheticè respexerit Christum, vel potiùs historicè Judæorum Summum Sacerdotem, dubitatur. Ego sanè posteriore sensu accipiendum duco. Utcunque

tamen sit, certum est 65 annis post Christum natum, Imperatorem *Mingh-Ti* dictis Confucii verbis partim, partimque per apparitionem Viri Sancti in Somnio visi, misisse Legatos in Occidentem ad exquirendum dictum *Virum Sanctum & Legem Sanctam.* Sed illi pervenientes ad aliquam Insulam prope Mare Rubrum, non ausi sunt ulterius procedere: re itaque infectâ redierunt. Ne autem in cassum videretur Legatio, loco *Viri Sancti,* Imperatori retulerunt *un Pagode* scil. Idolum *Fæ* seu *Fe* Impostoris *Fæ kiae,* (non *Fohi* ut aliquis legit, qui fuit Imperii Sinici fundator primus:) & hoc modo Idololatriam atque Metempsychosin in Chinam primò invexerunt. Sed nihilominùs posteà Dei providentiâ factum est ut Lex Sancta propagata fuit in China, uti constat ex prolixâ Inscriptione Sinicâ apud Kircherum in *Chinâ illustratâ,* ut & ex ternis procerrimis sacræ Trinitatis effigiebus (non æqualis proceritatis) quas usque hodiè in Idololatricis suis Templis servant, quod didici à Chinensi Amico *Shin Fo çungh.*

CAP. XXXII.

Ex orientali mythologiâ unius Σιβύλλης *origo, reliquarum explosio. In linguâ Chaldaicâ & Phœniciâ* Virginis *cœlestis signum synecdochicè & tectè notari solere sui Symbolo* Σιβύλλας *seu* Spicâ, *quo nomine intelligitur totus Asterismus. Unde Docti & Sacerdotes mythologiæ cusores de cœlesti & miraculosâ* Virgine *vaticinatrice mira pro ingenii specimine finxerunt & credulo vulgo obtruserunt, (ut in cæteris solebant facere:) adeò ut tandem mos esset cuilibet insanienti* Virgini *se vatricinatricem prætendere. Quâ occasione etiam de Phœnice agitur, atque Zodiacalium Signorum origo Græcorum fictionibus antecedere statuitur. De illis & aliis Astris videri possunt Notæ nostræ ad Constellationes apud Ulugh Beighum Pers. Lat.*

UTI autem hoc loco persequar præcipuos qui de Christo aliquid prædixerint vel prædixisse prætenduntur, apud facilioris fidei viros aliquid revelâsse censeantur *Zoroastris* pseudoracula carmine Græco conscripta: quæ tamen (proh dolor!) vel à *Psello* vel ab aliquo Græcorum Monacho conficta sunt, & à *Patritio* & aliis edita. Talia autem fictitia magis convellunt quàm Christianam Religionem confirmant, uti faciunt debilia Argumenta omnia, quæ aliquam caussam semper labefactare potiùs quàm juvare judicantur. Ejusmodi spuria de Christo extant in Apocryphis 2 *Ezdræ,* Cap. II & VII. Et ejusdem farinæ censûsque sunt *Sibyllina Oracula* (ut vocantur,) quæ prætenduntur de *Christo* continuisse Vaticinia quædam per tot Virgines effusa,

effusa, quæ (vah mirum!) clariores quàm olim Prophetæ Revelationes habuisse prædicantur. Hæ erant numero 10, quas (cùm celebre evaderet nomen,) variæ Regiones sibi vindicare satagerunt. Harum primam Persicam fuisse meminit *Nicanor* in rebus gestis Alexandri Magni. Et *Lactantius* dicit *Sibyllas* fuisse multas. Mirum est in quantum Sibyllinorum Rumor veteres delusit, tam Ethnicos quàm Christianos, & æquè ac Phœnicis fabula penè ab omnibus creditus. Quòd prætendebant *Sibyllam Erythræam* quædam de Christo scripsisse, refert D. Augustinus de Civ. Dei lib. XVIII, cap. 23. Sed talia non credenda docet in Libro contra Faustum Manichæum XIII, cap. 15. Ea quæ hodiè sub eo nomine extant, nullum Oraculum continent, sed tantùm Historiam Biblicam ab aliquo Christiano ex Bibliis & Patribus collectam, & carmine Græco conscriptam. Illa autem futilia quæ reverà à Sibyllis scripta putantur, nullibi extant. Anilia quædam Mysteria 9 tomis scripta, olim oblata fuêre Tarquinio Superbo à furente quâdam Vetulâ Cumis ortâ, quæ ideò *Sibylla Cumana* audit. Nihil autem de Christo continuisse creduntur, sed potiùs res ad Romanum Imperium spectantes. Et sic Sibylla Erythræa, & aliæ. Ideóque à Romanis primò designati sunt *Quinque* Viri, deinde *Quindecim*, qui ergò *Quindecimviri* nominati sunt, talium Fatidicorum Librorum Custodes; quorum etiam erat de eis Judicare, & in eis benè versari, ut pro natâ occasione consulentibus respondere possent. Et, ut notat Tacitus lib. 4, talis erat *Caninius Gallus*, qui à Magistratu increpatus fuit, quia nimis temerè aliquid quod illis videbatur spurium, inter Sibyllina oracula admiserat, *cùm* (inquit Tacitus) *multa vana sub Nomine celebri vulgabantur*. Unde constat plures tunc solere se Vaticinatrices prætendere, & satagere ut sua Vaticinia sub Sibyllinorum nomine Quindecimviris obtruderent.

Videntur ea Scripta fuisse talia ac superiori seculo erat *Nostradamus*. Debebant autem esse Fœminæ, eæque Virgines, ut hujus Fabulæ origini meliùs correspondderent: &, si aliqua fatidica Fœmina artificiosè & audacter aliquid de rebus publicis pronuntiabat, tum ejusdem Effata inter Oracula admittebantur. Nam (ut ex Orientali Mythologiâ elicitur,) secundùm illorum temporum genium, à Mysteriorum Cusoribus Chaldæis & Phœnicibus prætendebatur miraculosa quædam *Virgo* nomine *Sibylla*, seu ut Tacitus *Sibulla*: unde factum est ut quævis Enthusiastica fœmina & ecstatico furore acta vaticinatrix, eodem etiam nomine vocaretur. Sic Lactantius, *Omnes*

[foeminae] *Vates*, *Sibyllæ ſunt à veteribus nuncupatæ*. Et Servius ait, *Sibylla eſt appellativum nomen omnium vaticinantium:* & alibi, *Sibylla eſt omnis Puella cujus pectus numen recipit*. Ideóque *Sibyllæ* & *Bacchides* unà nominantur à Plutarcho; nec ſanè melioris ſortis erant quàm *Mænades* & *Thyades*, & *Baſſarides*, quæ ex *Baccho* fuêre.

Quid Sibyllæ ſcripſerint, certò non conſtat; cùm id quod ſcripſerunt, nullibi extet: earum enim Libros *Stilico* dum contra Honorium & Arcadium defectionem moliretur, cumbuſſit. Libri ad Tarquinium allati, ſervati ſunt uſque ad Bellum Marſicum: & tunc unà cum Ciſtâ lapideâ in quâ ſub Jovis Capitolini Templo reconditi ſunt, conflagrârunt dicti Templi incendio. A talium rerum Fictoribus adornata ſunt quædam Fragmenta ab Autoribus citata, quæ veterum Prophetarum de Chriſto Effatis multò planiora ſunt; & hoc nomine fictionem redolent, ut ſolent piæ fraudes omnes. Adeò ut vetera Sibyllina in Orbe jam hodiè Nomine & Rumore potiùs quàm Re circumferantur.* Et fortè ſapientiores Ethnici talibus fidem reverà non adhibuerint: ſed politicum erat: & cùm plebs talia crederet, ſatius erat ut Magiſtratus ejuſmodi religioſis fraudibus in obedientiâ contineret populum; *Dii ſic voluere*: *Oraculo monitum eſt*: *Sibyllæ prædixerunt:* quia *populus vult decipi, & decipiatur*. Nam omni ævo in uſu fuerunt tam piæ quàm politicæ fraudes, inter quas numeranda ſunt *Sibyllina*, quæ nullo ſenſu erant *Oracula*, niſi quòd fuerint dubia, obſcura, & amphiboliæ plena, ut ita in utramque partem & latiorem ſenſum conſtruerentur, & omni eventui indifferenter ſubſervire poſſent. Ne autem hæc gratis dixiſſe videar, audiamus Ciceronis de hac re ſententiam in Lib. II de Divinatione; *Sibyllæ Verſus obſervamus, quos illa furens fudiſſe dicitur. Quorum Interpres nuper falſa quædam hominum famâ dicturus in Senatu putabatur, eum, quem reverà Regem habemus, appellandum quoque eſſe Regem, ſi ſalvi eſſe vellemus. Hoc ſi eſt in Libris, in quem Hominem & in quod Tempus eſt? Callidè qui illa compoſuit perfecit, ut quodcunque accidiſſet, prædictum videretur, Nominum atque Temporum definitione ſublatâ. Adhibuit etiam latebram obſcuritatis, ut iidem Verſus aliàs in aliam occaſionem poſſe accommodari viderentur*. Ex ejus verbis conſtat eum hæc in Libris non vidiſſe, ſed ea tantùm traditione accepiſſe. Nempe Ciceroni & ſapientioribus ſubolebat talium fraus: ideóque à genere fœmino in maſculinum *qui* tranſit; cùm crederet hoc eſſe aſtuti alicujus nebulonis opus ſummâ cum induſtriâ & meditatione confictum.

Si

Si Cicero non credidit, an Christiani credent? Cùm talia apud ipsos Ethnicos sordescerent, haud mirum est quòd eæ quæ postmodùm (arreptâ hac *Sibyllini* nominis occasione) editæ sunt quorundam Christianorum piæ fraudes, à Celso & Ethnicis statim detectæ & explosæ fuerint, Christianæ Religioni plus detrimenti quàm emolumenti afferentes, eámque Ethnicorum contemptui & derisui exponentes. Miror Christianos talia deprompsisse Tela, quorum acies tam facili negotio retusa. Absit ut quis prætendat Dei causam defendere fictionibus ac mendaciis, & tam ineptis argumentis quæ eam potiùs enervare quàm corroborare censeant prudentiores. Nam aliquam causam debili ac infirmo argumento defendere, plus ei nocet & officit, quàm adversarium afficit: à quo itaque abstinuisse longè satiùs fuisset. Sic Christianitati patrocinium quærere à *Sibyllinis*, est causam perdere. Spero Christianam Religionem non tam infirmis rationibus niti: ne fortè fallaci fundamine subducto, collabascere & ruere potiùs quàm confirmari sentiatur Christianitas.

Unde autem tam mysteriosum Nomen natum & ad nos derivatum fuerit, in sequentibus dicetur. A Sacerdotibus Ægyptiis fingebatur, Phœnicem visum fuisse apud *Heliopolin*. Addam, immò & apud quamvis urbem: sed meliore prætextu fictum quòd apud *Heliopolin* visus fuerat *Helios*, (qui *Phœnix*,) alludendo ad nomen in quo latebat *Jocus*, qui ab astutis Sacerdotibus ut mysterium obtrudebatur ignaræ plebi. Cùm autem in Notis nostris ad *Itinera Mundi*, *Phœnicis* Fabulam explicavimus, *Osirin* noctu amissum crastinâ luce reperiendum docuimus, & *Sirenum* mythologiam expiscati sumus, (tanquam in Chimæris sectandis & prosequendis versati;) sic & hujus loci scopus videtur deposcere ut ejusdem census *Sibyllæ* origini etiam clariorem aliquam lucem (quasi à fulgentiore Sydere derivatam) affundamus.

Ut itaque *Sibyllarum* etiam Mysterium recludatur, & Fabula (super quam tota hæc fundatur historia) retexatur, præmittendum est, quòd cùm tota vetustissimorum hominum felicitas & vivendi ratio in Agriculturâ & pastorali vitâ consisteret, ab illorum temporum Vatibus & Sacerdotibus conscriptus est suprà memoratus كتاب الفلاحة *Liber Agriculturæ*, qui Religionem & Agriculturam miscebat, ut prosperitate hujus, homines ad illam excitari possent; & ut exercitio illius, in hac etiam feliciores & beatiores evaderent. Cúmque à vetustissimis Chaldæis & Arabibus (ut testantur Maimonides & Abulpharagius & alii,) Stellæ crederentur insignem vim habere in procu-

 randis

[foeminae] *Vates*, *Sibyllæ sunt à veteribus nuncupatæ.* Et Servius ait, *Sibylla est appellativum nomen omnium vaticinantium:* & alibi, *Sibylla est omnis Puella cujus pectus numen recipit.* Ideóque *Sibyllæ* & *Bacchides* unà nominantur à Plutarcho; nec sanè melioris sortis erant quàm *Mænades* & *Thyades*, & *Bassarides*, quæ ex *Baccho* fuere.

Quid Sibyllæ scripserint, certò non constat; cùm id quod scripserunt, nullibi extet: earum enim Libros *Stilico* dum contra Honorium & Arcadium defectionem moliretur, cumbussit. Libri ad Tarquinium allati, servati sunt usque ad Bellum Marsicum: & tunc unà cum Cistâ lapideâ in quâ sub Jovis Capitolini Templo reconditi sunt, conflagrârunt dicti Templi incendio. A talium rerum Fictoribus adornata sunt quædam Fragmenta ab Autoribus citata, quæ veterum Prophetarum de Christo Effatis multò planiora sunt; & hoc nomine fictionem redolent, ut solent piæ fraudes omnes. Adeò ut vetera Sibyllina in Orbe jam hodiè Nomine & Rumore potiùs quàm Re circumferantur.* Et fortè sapientiores Ethnici talibus fidem reverà non adhibuerint: sed politicum erat: & cùm plebs talia crederet, satius erat ut Magistratus ejusmodi religiosis fraudibus in obedientiâ contineret populum; *Dii sic voluere*: *Oraculo monitum est*: *Sibyllæ prædixerunt:* quia *populus vult decipi, & decipiatur.* Nam omni ævo in usu fuerunt tam piæ quàm politicæ fraudes, inter quas numeranda sunt *Sibyllina*, quæ nullo sensu erant *Oracula*, nisi quòd fuerint dubia, obscura, & amphiboliæ plena, ut ita in utramque partem & latiorem sensum construerentur, & omni eventui indifferenter subservire possent. Ne autem hæc gratis dixisse videar, audiamus Ciceronis de hac re sententiam in Lib. II de Divinatione; *Sibyllæ Versus observamus, quos illa furens fudisse dicitur. Quorum Interpres nuper falsa quædam hominum famâ dicturus in Senatu putabatur, eum, quem reverà Regem habemus, appellandum quoque esse Regem, si salvi esse vellemus. Hoc si est in Libris, in quem Hominem & in quod Tempus est? Callidè qui illa composuit perfecit, ut quodcunque accidisset, prædictum videretur, Nominum atque Temporum definitione sublatâ. Adhibuit etiam latebram obscuritatis, ut iidem Versus aliàs in aliam occasionem posse accommodari viderentur.* Ex ejus verbis constat eum hæc in Libris non vidisse, sed ea tantùm traditione accepisse. Nempe Ciceroni & sapientioribus subolebat talium fraus: ideóque à genere fœmino in masculinum *qui* transit; cùm crederet hoc esse astuti alicujus nebulonis opus summâ cum industriâ & meditatione confictum.

Si

Si Cicero non credidit, an Christiani credent? Cùm talia apud ipsos Ethnicos sordescerent, haud mirum est quòd eæ quæ postmodùm (arreptâ hac *Sibyllini* nominis occasione) editæ sunt quorundam Christianorum piæ fraudes, à Celso & Ethnicis statim detectæ & explosæ fuerint, Christianæ Religioni plus detrimenti quàm emolumenti afferentes, eámque Ethnicorum contemptui & derisui exponentes. Miror Christianos talia deprompsisse Tela, quorum acies tam facili negotio retusa. Absit ut quis prætendat Dei causam defendere fictionibus ac mendaciis, & tam ineptis argumentis quæ eam potiùs enervare quàm corroborare censeant prudentiores. Nam aliquam causam debili ac infirmo argumento defendere, plus ei nocet & officit, quàm adversarium afficit: à quo itaque abstinuisse longè satiùs fuisset. Sic Christianitati patrocinium quærere à *Sibyllinis*, est causam perdere. Spero Christianam Religionem non tam infirmis rationibus niti: ne fortè fallaci fundamine subducto, collabascere & ruere potiùs quàm confirmari sentiatur Christianitas.

Unde autem tam mysteriosum Nomen natum & ad nos derivatum fuerit, in sequentibus dicetur. A Sacerdotibus Ægyptiis fingebatur, Phœnicem visum fuisse apud *Heliopolin*. Addam, immò & apud quamvis urbem: sed meliore prætextu fictum quòd apud *Heliopolin* visus fuerat *Helios*, (qui *Phœnix*,) alludendo ad nomen in quo latebat *Jocus*, qui ab astutis Sacerdotibus ut mysterium obtrudebatur ignaræ plebi. Cùm autem in Notis nostris ad *Itinera Mundi*, *Phœnicis* Fabulam explicavimus, *Osirin* noctu amissum crastinâ luce reperiendum docuimus, & *Sirenum* mythologiam expiscati sumus, (tanquam in Chimæris sectandis & prosequendis versati;) sic & hujus loci scopus videtur deposcere ut ejusdem census *Sibyllæ* origini etiam clariorem aliquam lucem (quasi à fulgentiore Sydere derivatam) affundamus.

Ut itaque *Sibyllarum* etiam Mysterium recludatur, & Fabula (super quam tota hæc fundatur historia) retexatur, præmittendum est, quòd cùm tota vetustissimorum hominum felicitas & vivendi ratio in Agriculturâ & pastorali vitâ consisteret, ab illorum temporum Vatibus & Sacerdotibus conscriptus est suprà memoratus كتاب الفلاحة *Liber Agriculturæ*, qui Religionem & Agriculturam miscebat, ut prosperitate hujus, homines ad illam excitari possent; & ut exercitio illius, in hac etiam feliciores & beatiores evaderent. Cúmque à vetustissimis Chaldæis & Arabibus (ut testantur Maimonides & Abulpharagius & alii,) Stellæ crederentur insignem vim habere in procurandis

randis pluviis & imbribus, unde terra donaretur lætiori fruge & talem ſortiretur fertilitatem quæ eorum Agriculturæ & Paſtorali vitæ apprimè quadraret, multæ Conſtellationes à Pecoribus & rebus ruralibus denominatæ ſunt, ut olim in Notis ad *Olugh-Beighum* docuimus. Hinc etiam 12 Signorum Zodiacalium Nomina ab antiquiſſimis Chaldæis & Phœnicibus excogitata, rei ruſticæ adaptata ſunt: quædam verò à Græcis pro ſuo ingenio mutata & aliter interpretata. Propter dictam rationem horum 12 Signorum primum (quod tempore Hipparchi in Zodiaci & Eclipticæ interſectione ſitum,) dictum eſt Κριὸς gregis Zodiacalis Dux in circulo ſignifero qui Eclipticâ figurâ cœlum ad inſtar zonæ cingit: is eſt orientalibus حمل *Hamàl*, i. e. *Agnus adultus*, ſc. *Aries* dux pecudum & gregum. Et proximè veniebat *Taurus* dux pecorum & armentorum; quia verno tempore (cui hæc duo Signa præſunt,) moventur Sales qui omnis vegetationis & generationis principia ſunt, quibus animalia ad ſalacitatem excitantur, & hujuſmodi Beſtiæ incaleſcunt; & cùm ſuas partes egerint, concipiunt: & deinde pariunt (ſecundùm tertium Signum) *Gemellos* pecudum & pecorum, vel ſaltem ut *Geminos* pariant benè à poſſeſſoribus ominatum eſt, & ab harum Stellarum influxu ſperatum. Ideóque in veterum Aſtronomorum (ut & recentiorum) Sphærâ pingendi eſſent *Gemelli* (non *Hominum*, ſed *Brutorum*,) qui in beſtiis gemellos procurarent, ut impoſiti nominis ſcopo reſpondere, & rei ſignatæ Signum indigitare poſſent, cùm hæc omnia ad agriculturam ſpectent. Nam nihil ad rhombum ſunt *Caſtor* & *Pollux* Phœnicibus non noti, ſed ex Græcorum mythologiâ poſtliminiò petiti; cùm certè fuerit aliquid hiſce Denominationibus prævium & tempore antecedens. His ſupervenit Sol vernans: adeò ut *Aries* & *Taurus* qui virtute Solis & Salis ad ſalacitatem excitati, ſuas imprægnant fœmellas quæ deinde pariunt *Gemellos*. Nam ſi verum ſit illud Ariſtotelis, *Sol & Homo generant hominem*, tum æquè verum eſt, *Quòd Sol & hæc Animalia ſuam generant ſpeciem*, cùm ſine Solis cooperatione nulla fiat generatio nec fructuum maturatio. Hiſce proximum Signum eſt *Cancer*, ubi Sol in Tropico verſatus, ad inſtar hujus Animalis retrogradus eſt. *Cùm* (inquit Macrobius libro 1, capite 17,) *Sol in Signo Cancri æſtivum Solſtitium facit in quo eſt longiſſimi diei terminus, & inde retrogreſſum agit ad diminutionem dierum, Pythius eo tempore appellatur,* ὡς πύματον θέων, ὅ ἐςι τὸν τελευταῖον δρόμον τρέχων. *Idem ei nomen etiam convenit, cùm Capricornum rurſus ingrediens, ultimum breviſſimi diei*

curſum

TAB. XI.

pag. 390.

Gemellorum tria paria ut utrum horum mavis accipias.

Gemelli vitulini.

Gemelli agnini.

Gemelli hœdini.

Reverendo Viro GUILIELMO STANLEY S.T.D.ri Archidiacono Lond. *et Cathedralis Paulini* Præb. Residentiario *hanc Tabulam Gratitudinis ergô lubens meritòq. D.D.D. Autor T.H.*

MB. sculp.

curſum intelligitur peregiſſe. ---Ideò autem his duobus Signis, quæ Portæ Solis vocantur, Cancro & Capricorno hæc omnia contigerunt, quòd Cancer animal retrò atque obliquè cedit, eadémque ratione Sol in eo Signo (ut ſolet) incipit agere retrogreſſum. Capræ verò conſuetudo hæc in paſtu videtur, ut ſemper altum paſcendo petat: ſic & Sol in Capricorno incipit ab imis in alta remeare. Hactenus Macrobius. Poſteà Sol perveniens in *Leonem*, ubi ſc. Sol evadit Leo, & ſicut illud Animal eſt fortiſſimum, in ſummo ſuo vigore & fortitudine conſtitutus in menſe Julio. Deinde Sol viſitur in *Virgine*, & poſteà in *Librâ* ubi eſt in æquilibrio Aſcenſûs & Deſcenſûs, inter utrumque Tropicum ſeu Solſtitium medius, quo in loco eſt etiam caloris & frigoris æquilibrium. v. p. 258, lib. 1, cap. 21, fine.

Secundùm Phœnices & Chaldæos, Autumnali tempori (quando Fruges ad Meſſem maturæ,) præeſt *Signum Virginis* ſeu *Puellæ* Spicas in agro legentis. Hinc, inſigni Aſtronomo Perſæ *Abu Ma'ſhar* (corruptè *Albumaſar* & 'Απομάσαρης dicto) in Sphærâ Perſ-Indicâ *in primo Signi Virginis Decano oritur Puella cui Perſicum Nomen* دوشيزه *Duſhîza* ſeu *Virgo*. Nempè præcipua hujus Signi Stella, eſt dictæ Virginis *Spica*, quæ Spicarum Faſciculum repræſentare cenſetur. Cùm enim quivis Aſteriſmus pro libitu fingentis quamlibet Figuram æquè referre ſupponeretur, pro hiſce Stellis configuratis olim fingi & pingi ſolebat *Virgo Spicam in manu tenens*, ſeu *Spicarum Faſciculum*; uti & hodiè apud nos etiam pauperiores Puellæ virgines tempore meſſis triticeæ Spicas legunt, eáſque in parvum Faſciculum ſeu Manipulum (Angl. a Songal) colligatas domum reportant. Virginis itaque Signum cœleſte eſt tantùm Emblema Puellæ terreſtris (Angl. a Leaser) quæ meſſis tempore Spicas legit; idque neceſſitatis ſublevandæ cauſâ: quod quidem opus olim magis notabile, cùm Judæis juſſum ut pinguius aliquod Spicilegium pauperibus relinquerent.

Apud Arabes & Perſas hoc Signum Synecdochicè vocatum eſt سنبل *Sûmbul* ſeu سنبلة *Sûmbula*, i.e. *Spica*; quæ tamen propriè & abſque figurâ, eſt tantùm primaria hujus Signi Stella *Spicarum Faſciculum* repræſentans. Et hæcce Virginalis Signi pars (nomine tamen totius, *Virgo* ſubinde vocata,) toti huic Signo exprimendo ſufficiebat, cùm plura vel pingere vel verbis prolixiùs deſcribere non eſſet neceſſarium. A Phœnicibus itaque & Chaldæis in Zodiacalium Animalium ſeriem inſerta eſt *Virginis* ſpicilegæ *Spica* erecta eis dicta שבולת ſeu

ſeu שבולתא Σίϐυλλα, meliùs reſcribendum Σίϐϐυλα: ſub quo tamen nomine (ut dictum) totum *Virginis* Signum intelligi ſolebat: adeò ut ſive *Spica* ſive *Virgo* hæc Conſtellatio dicta fuerit, perinde eſſet. Hac ratione factum eſt, ut Vocabulum quo *Spica* propriè ſignificata eſt, tandem Synecdochicè pro *Virgine* acciperetur; cùm reverà id Nominis Grammaticè & verbo tenùs denotaret ſimplicem *Spicam* Virginis Spicilegæ *Signum*, quod itaque *Spica* Nomine inclareſcere cœpit, & *Sibyllam* ſonabat. In poſterum ergò non Sibyllâ Cumanâ nec Erythræâ, &c. noſtræ aures perſtrepant: ſed Sibylla cœleſtis eáque unica ac ſola audiatur & conſulatur.

Hinc inquam Sibyllinæ fabulæ origo. Cùm enim hæc eſſet *Virgo* cœleſtis *Sibyllæ* ſeu *Spicæ* nomine ſignata, & illis temporibus ſcitum eſſet (quia ænigmaticum & obſcurum, dum plana & omnibus patentia ſordeſcerent,) & in eorum Mythologiâ ſpecioſum & ingenioſum, viſum eſt huic *Spicæ* ſeu *Virgini* aliquod תומה Θαῦμα tribuere, quaſi eſſet abſcondita revelans & occluſa retegens reſeránſque, adeóque Vatem ſeu Prophetiſſam eandem appellare. Nam cùm ab Aſtris ſuam præteritorum & futurorum Scientiam illæ Gentes ſemper peterent, non erat illepidum nec veterum ingenio incongruum, huic *Vaticinatrici* Virgini (tanquam *Scientiæ* cœleſtis fonti) Σιϐύλλης ſeu *Spicæ* nomine ſubindicatæ, rerum Indicationes & Revelationes attribuere, & aſtutè ad deluſionem vulgi (ut ſolebant) multa futilia de eâ prædicare.

Eſt itaque hæc fictio valdè antiqua, imò antiquiſſima, Chaldæorum & Phœnicum temporibus coæva: cùm ex horum Theologiâ deſumpta fuit hæc fabula. Apud eos enim maximum ingenii ſpecimen ſemper habebatur aptè fingere myſteria, & res planas ingenioſè reddere abſtruſas, eáſque ut gryphos & ænigmata proponere, dum cordatiores in talium admirationem raperentur, & ut horum Oedypi eorum interpretationi ſatagerent & explicationi allaborarent: ignarum autem vulgus Sacerdotum & Sapientum traditionibus implicitâ fide addicti, ſummâ credulitate talia ut indubitata & oracula admiſerunt. Cùm itaque ob cœleſtem fabulam de vaticinatrice Virgine percrebeſceret fama, & quòd deberet eſſe ut Sanctior (non autem nupta aut deflorata) quæ talium Revelationum particeps fieret, in more erat ut quævis deliræ & mente captæ Virgines de futuris & abſtruſis rebus capitis ſui Chimæras evulgando, novas revelationes edere prætenderent. Et tum deinceps talis vaticinandi prætextus doctiores Gentes Græcos & Latinos & omnes curioſarum rerum indagatores

Consultissimo Viro HENRICO NEWTON LL.D.ri uni Magistrorum in Cancellariâ, et Admiralitatis Angliæ Advocato generali, atq; Diœceseos London Cancellario dignissimo, hanc Tabulam Gratitudinis ergô lubens meritóq; D.D.D. Autor T. H.

ſeu שבולתא Σίϐυλλα, meliùs reſcribendum Σίϐϐυλα: ſub quo tamen nomine (ut dictum) totum *Virginis* Signum intelligi ſolebat: adeò ut ſive *Spica* ſive *Virgo* hæc Conſtellatio dicta fuerit, perinde eſſet. Hac ratione factum eſt, ut Vocabulum quo *Spica* propriè ſignificata eſt, tandem Synecdochicè pro *Virgine* acciperetur; cùm reverà id Nominis Grammaticè & verbo tenùs denotaret ſimplicem *Spicam* Virginis Spicilegæ *Signum*, quod itaque *Spicæ* Nomine inclareſcere cœpit, & *Sibyllam* ſonabat. In poſterum ergò non Sibyllâ Cumanâ nec Erythræâ, &c. noſtræ aures perſtrepant: ſed Sibylla cœleſtis eáque unica ac ſola audiatur & conſulatur.

Hinc inquam Sibyllinæ fabulæ origo. Cùm enim hæc eſſet *Virgo* cœleſtis *Sibyllæ* ſeu *Spicæ* nomine ſignata, & illis temporibus ſcitum eſſet (quia ænigmaticum & obſcurum, dum plana & omnibus patentia ſordeſcerent,) & in eorum Mythologiâ ſpecioſum & ingenioſum, viſum eſt huic *Spicæ* ſeu *Virgini* aliquod תומה Θαῦμα tribuere, quaſi eſſet abſcondita revelans & occluſa retegens reſeránſque, adeóque Vatem ſeu Prophetiſſam eandem appellare. Nam cùm ab Aſtris ſuam præteritorum & futurorum Scientiam illæ Gentes ſemper peterent, non erat illepidum nec veterum ingenio incongruum, huic *Vaticinatrici* Virgini (tanquam *Scientiæ* cœleſtis fonti) Σιϐύλλης ſeu *Spicæ* nomine ſubindicatæ, rerum Indicationes & Revelationes attribuere, & aſtutè ad deluſionem vulgi (ut ſolebant) multa futilia de eâ prædicare.

Eſt itaque hæc fictio valdè antiqua, imò antiquiſſima, Chaldæorum & Phœnicum temporibus coæva: cùm ex horum Theologiâ deſumpta fuit hæc fabula. Apud eos enim maximum ingenii ſpecimen ſemper habebatur aptè fingere myſteria, & res planas ingenioſè reddere abſtruſas, eáſque ut gryphos & ænigmata proponere, dum cordatiores in talium admirationem raperentur, & ut horum Oedypi eorum interpretationi ſatagerent & explicationi allaborarent: ignarum autem vulgus Sacerdotum & Sapientum traditionibus implicitâ fide addicti, ſummâ credulitate talia ut indubitata & oracula admiſerunt. Cùm itaque ob cœleſtem fabulam de vaticinatrice Virgine percrebeſceret fama, & quòd deberet eſſe ut Sanctior (non autem nupta aut deflorata) quæ talium Revelationum particeps fieret, in more erat ut quævis deliræ & mente captæ Virgines de futuris & abſtruſis rebus capitis ſui Chimæras evulgando, novas revelationes edere prætenderent. Et tum deinceps talis vaticinandi prætextus doctiores Gentes Græcos & Latinos & omnes curioſarum rerum indagatores

Consultissimo Viro HENRICO NEWTON LL.D.ri *uni* Magistrorum in Cancel=
lariâ, *et* Admiralitatis *Angliæ* Advocato *generali, atq. Diœceseos* London Cancel=
lario *dignissimo, hanc* Tabulam Gratitudinis *ergô lubens meritóq.* DDD. *Autor* T. H.

gatores pervaſit, qui imitationis prurigine ducti, Virginalia ſua Oracula publicare non dubitârunt, dum interim talium origo diu oblivioni tradita fuerat & ab immemorialibus ſeculis ignorata: res autem ipſa firmâ ac indubiâ fide recepta & tutò ab omnibus credita.

Quòd autem inſani æſtimarentur ſancti, non eſt mirum, cùm omnes Vates tempore vaticinii fere erant quaſi Ecſtatici: & ſanè apud Turcas qui de dictis oraculis nihil unquam audiverunt, etiam hodiè quivis maniacus æſtimatur Sanctus, quia ſpiritu (ut credunt) afflatus & actus: unde fauſtum ducitur talis hominis manicam tangere, vel eum tangere qui eandem tetigerat. Et talis ab eis & ab Arabibus vocatur مجنون *ſpiritu obſeſſus*, à Perſis ديوانه *dæmoniacus*, *furens*, ſeu ديوانه خدا *furens deo*, numine tactus & afflatus, ἔνθεος.

His poſitis, non ſanè mirum deinde eſſe debet ſi (ad talis Virginalis Vatis exemplum) aliquæ aliæ furentes hoc prætextu in tantam ſeductæ fuerint inſaniam, ut fortiori phantaſiâ ac imaginatione correptæ, vel reverà crediderint vel ſaltem prætenderint ſe prophetiæ dono inſignes eſſe; adeóque dictæ cœleſtis *Virginis* ſub Σιβύλλης ſeu *Spica* nomine Perſonam induentes Ethnici, (quaſi Signiferâ Zonâ ſe ad vaticinandum accinxerint,) à primis mythologiſtis olim accepta *Sibyllina* ſeu *Virginalia* Oracula de novo recudentes, ea in variis Mundi regnis (præſertim Græciâ & Italiâ) ediderint tales Nugivendulæ. Neque aliquis mirabitur ſi citra Chriſtum (hinc arreptâ occaſione) dictas Vaticinatrices imitando, aliquis Chriſtianus Monachus piâ fraude ductus, talia etiam ficta Oracula hexametro carmine Græco effuderit. Nam poſt excogitatos ab Aſtrologis rem ruſticam ſæpè reſpicientibus Aſteriſmos, mythologiæ proceſſus erat triplex: nempe Primò, à Mythologiſtis Chaldaicis & Phœniciis pro ingenuitatis ſpecimine cuſa ſunt Virginalia quædam Vaticinia. 2. Secundò, ad eorum exemplum apud Romanos & Græcos tales fuêre Virgines Vaticinatrices & Vaticinia ad res fraudeſque politicas ſpectantia. 3. Tertiò, eodem exemplo apud Chriſtianos prætendebantur ficta quædam Virginalia oracula ad piam fraudem excogitata res divinas & Theologiam Chriſtianam ſpectantia, præſertim quaſi de Chriſto aliquid prædixerint clariùs quàm fecerunt Dei Prophetæ veteres in Bibliis: unde fraus facta eſt manifeſta.

Ne itaque in myſterioſis Sibyllarum tenebris diutiùs hæreatur, in mythologiam veterem urinando, fabularum involucro diu tectas margaritas expiſcati ſumus, & ex fictionum umbris clariorem veri-

tatis lucem (ut ſpero) eduximus. Ne quidem Σιὸς βȣλῇ (abſit prophanum) uſi ſumus, quia neque valdè divinitùs conſulta, neque humanam literaturam multùm redolet. Cœlitùs autem petito conſilio, dicta Oracula ſubtiliter excogitata, in antiquam fabulam reſolvuntur. Et ne Sibylla diutiùs à Cumis ad Erythram & deinde aliorſum vagari & à regno in regnum pedes ire cogeretur, hæcce terreſtris (ut vulgò creditur) Virgo à nobis ex hoc Mundo terreno relegata & ad ſuperos tranſlata, & in Phœnicium aut Chaldaïcum ſuum cœlum unde primò venerat evecta, inter ſocia Sydera relata eſt, & elevatâ autoritate in priſtinam cœleſtem Sedem reſtituta.

Ut videas aliorum de hac re opinionem, *Dion. Petitus* in ſuo Libello ſtatuit tantùm unam *Sibyllam Erythræam*, reliquas negando. *D. Gallæus* ſcripſit duos craſſos tomos in 4to, in quorum primo omnia *Sibyllina* corraſit & congeſſit, & in 2do omnia ut falſa & fictitia refutavit.

CAP. XXXIII.

Veterum Perſarum Fidei ſumma: quæ tamen pleniùs petatur ex ſubſequente Libro Sad-der. Quid credunt de Deo & ejus Attributis; quòd ſit omnipotens & æternus, ſine quantitate & ſine qualitate, &c. De Ponte judiciali, & Beatorum ac Miſerorum ſtatu.

PErſæ ab origine Gentis ſemper crediderunt in unicum verum omnipotentem & immortalem Deum: & ii qui Chriſto citeriores (præter alia Nomina) Chriſtianos nominant سه خوان *Sih-chuân, Trivocantes* ſeu *Trinitarios*. Omnes Libros ſuos inchoant hujuſmodi formulâ, بنام یزدان بخشاینده بخشایشگر مهربان داد گر *in nomine Dei Condonantis Condonatoris, Miſericordis, Juſti*, quæ conſonant cum eis quæ leguntur *Exod.* XXXIV. 6, יהוה יהוה אל רחום וחנון *Dominus, Dominus eſt Deus miſericors & gratioſus*, &c. Deo ſe applicant in omnibus neceſſitatibus cum نماز *prece* & زاری کردن *ſupplicatione*, & به نالیدن *ingemiſcendo*, سبحان پاکا *Sobhâna*, i. e. *Pakâ*, *Proh Sancte* Deus! cum aliis multis formulis. Credunt omnia Dei Attributa quæ nos credimus; quòd ſc. (ut eorum verbis utar,) is ſit omnium rerum کردگار *Factor* ſeu آفریدگار *Creator*, & خداوندگار *Dominator*, & پروردگار *Altor* ſeu *Suſtentator* Mundi, ſcil. ejuſdem Conſervator: quòd

quòd sit جاوِدن *Æternus* fine initio aut fine, ديرومند *Omnipotens*, cum pluribus aliis quæ recitare longum. Quòd sit داور *Judex* omnium hominum & Diei Judicii, in quo futura erit omnium رستخيز *Resurrectio* generalis, in quâ quisque accepturus est secundùm كرفه ها *Merita* sua; quia sc. inde sequetur زندگاني جاوِدن *Vita æterna*, quæ اشوان *Beatorum* erit felix, & دوزخيان *Infernalium* misera: quia Deus paravit بهشت *Behisht*, *Paradisum*, seu مينو *Mînu Paradisum-crystallinum*, eodem modo quo in *Apoc.* XV. 2, *Victores Sancti constituti super mari crystallino*, Et ibi erit پاداش *Præmium* pro Bonis: sed pro miseris erit دوزخ *Infernus* (al. dictus زردن *Zerènd* seu زرنگ *Zerèngh*, sc. مغاك *Barathrum*,) ubi تاوان *Mulcta* seu *Pœna*, sive بادفره *Retributio mala* vel *Supplicium*. Tataris *Paradisus* est اوجمق *Ogjmak*, & *Gehenna* طامو *Dâmu*, quam intelligunt sub nomine Barathri profundissimi. Agnoscunt se quotidie peccare: sed profitentur se esse پشيمان *pœnitentes* propter omne peccatum suum sibi notum, sive sit منشني *Cogitatione*, sive گويشني *sermone*, sive كنشني *facto*, sitve تني *Corporale* seu respiciens corpus, sitve رواني *Spirituale* seu respiciens animam, sitve گيتي *Mundanum* seu respiciens hunc Mundum, sitve مينواني *Paradisiacum* seu respiciens alterum Mundum. Credunt Planetarum & Angelorum omnibus rebus & Regionibus ac Urbibus præfecturam: quòd sint Dei ministri pro hominum Bono, & quoque Malo seu punitione si ei videbitur; quòd nempe mittantur ad exequenda illius Mandata, ad juvandum in Religione pios, & ad arcendum ab eis Tentatorem. Quòd sc. quisque particularis homo habeat suum Angelum bonum, & quoque malum qui in contrarium trahat: Diabolum esse infensissimum humani generis hostem, suas وسوسه *Tentationes* seu بد انديشها *Malas cogitationes* suggerentem & insinuantem, quantum Deus patitur. Et hoc concordat cum D. Pauli sententiâ, quòd scil. sunt Ministri seu Spiritus ministrantes pro eis qui hæredes salutis; ad defendendum & protegendum eósque à malis retrahendum, & ad mala ab eis arcendum ac amoliendum. Nec hoc tantùm pro Hæredibus, sed & pro iis qui exhæredati, quamvis eos à peccato cohibere non possint. Quòd quisque Angelum suum habere credebatur, haud obscurè colligitur ex loco de Petro ostium

 pulsante,

pulſante; idque à pueritiâ, cùm Chriſtus de pueris & infantibus dixerit, *Angeli eorum ſemper vident faciem patris mei cœleſtis.* Tales (ut mihi videntur) ſunt qui ſub defunctorum ſpecie apparent de rebus faciundis præcepturi, ſi aliquis eos alloquitur. Nam illæ Species ſeu illa Spectra non ſunt hominum corpora, quippe quæ ſunt in Sepulchris; nec ſeparatæ Animæ, quippe quæ in humanis verſari deſinunt; nec Cacodæmones, quippe qui bona nuntiare & præcipere non ſolent. *Viſio beata* (quando ſcil. Angelus apparet vel apparere creditur,) vocatur اندا *Andâ*, quæ ab iis definitur *Juvenis figura quam Angeli piis viris oſtendunt.* Et quidem quòd ſolebant ut Juvenes formoſi apparere, conſtat ex iis qui apparebant Abrahamo, & poſteà iverunt ad Sodomam, ubi propter egregiam formam eos maſtuprare vel pædicare voluerunt Sodomitæ. *Spectri* ſeu Spiritûs immundi *Viſio infauſta* appellatur سنبات *Sanbât* ſeu سنبوت *Sanbût*, & exponitur نمون بي بون *Spectrum* ſeu *Species ſine eſſe*, **a ſhew without being.**

Perſæ credunt hominibus inſidere خوره *Chura* ſc. *lumen* quoddam ſeu *illuminationem* à Deo miſſam eiſque infuſam, per quam alii in alios dominantur, eis præſunt, eóſque regunt, & habiles redduntur, & Artes ac Artificia diſcunt. Hujuſmodi illuminatio quæ Regibus & Magnatibus & Doctis atque Juſtis infunditur, (quâ ad gubernandum habiliores fiunt,) vocatur كيدخوره *Keidchura* ſeu كيان خوره *Keiânchura*, i. e. *Principum* ſeu *illuſtrium illuminatio.* Dictum iſtud *Lumen* aliàs aliquando vocatur اسپهبد *Iſpáhbad*, i. e. *Dux*, *Regens*, *Gubernator*, & نوراسپهبد *Lumen regens*, & اسپهبد خوره *Gubernans illuminatio.* Hæc omnia nihil aliud volunt quàm id quod vulgò vocatur *Lumen naturæ* ſeu *Lumen rationis.* Et quidem in *Ph. Gj.* *Iſpáhbad* etiam magis philoſophicè exponitur نفس ناطقه *Anima rationalis*, quæ ſcil. Corporis Gubernatrix, illud regens & in omnibus dirigens. Ut autem meliùs innoteſcat quid de Deo ſentiunt, & quo ſtylo eum alloquuntur, id accipe ex ſummæ apud eos autoritatis Libro *Sad-der*, in cujus Procœmio Sacerdos qui eum Librum conſcripſit, hæc ſequentia habet carmine effuſa,

بنام خداوند ذات وصفات *In nomine Domini eſſentiæ-Divinæ & attributorum,*

خداوند فيض وخداي حيات *Domini abundantiæ & Dei vitæ:*

خداي كه عقل وروان آفريد *Dei qui intellectum & animum creavit,*

Dei

خدائي كه او جسم وجان آفريد	*Dei qui corpus & animam condidit* :
خداوند هستي وخداوند زيستي	*Domini existentiæ & Domini vitæ,*
خدائي كه در كل عالم يكيست	*Dei qui in toto orbe unus est* :
خدائي كه از عنصر او مختلف	*Dei qui ex elementis suis variis*
سما كرد گردان زمين معتكف	*Cœlum fecit circumrotans & Terram fixam.*
سما را بنقش كواكب نگاشت	*Cœlum stellarum variegatione depinxit,*
نه ايوان افلاك را بر افراشت	*Orbes novem Xystis seu Contignationibus extulit.*
زمين از مواليد معمور كرد	*Terram sobole-humanâ habitatum reddidit,*
درو روشني از مه و هور كرد	*Inque eâ lumen ex Lunâ & Sole effecit.*
جهان را از جوهر ببست وعرض	*Mundum ex Substantiâ & Accidentibus composuit,*
ازآن كار آدم بد اورا غرض	*In eo opere Homo fuit præcipua cura ejus* :
كه تا آدمي زآن هويدا شود	*Ut sc. Homo exinde manifestaretur,*
خلايق ازين دور پيدا شود	*Creaturæ ex isto seculo comparerent,*
پرستش كنندش زروي نياز	*Eumque propter necessitatem colerent,*
بگويند با خالق خويش راز	*Et Creatori suum arcanum dicerent* :
خدا را كنند از ره بندگي	*Ut Deo per modum servitûs facerent*
زامر او اطاعت پرستندگي	*Mandato ejus obsequium cultûs.*
اگر بندۀ راه پاكان گزين	*Si servus es, viam sanctorum elige,*
سخنهاي دين را از پاكان به بين	*Verba Religionis à sanctis percipe.*
زپاكي وازراستي سرمپيچ	*A sanctitate & rectitudine caput ne flectas,*
كه در دين پاكان جزين نيست هيچ	*Nam in sanctorum religione præter hoc non est quicquam.*
مناجات	*Soliloquia*; sc. petitiones ut is hoc Opus feliciter præstare possit.
الهي دلم را صفائي به بخش	*O Deus, cordi meo claritatem largire,*
من بي نوا را نوائي ببخش	*Mihi inopi opulentiam largire.*
به بيغولۀ ظلمت افتاده ام	*In obscuritatis angulum illapsus sum,*
زشيطان بصد شبهت افتاده ام	*Propter Satanam in centum dubia incidi* :
زشيطان دلم را رهائي بده	*A Satanâ cordi meo liberationem dato,*
براه خودم رهنمائي بده	*In viâ meâ directionem dato.*

درج را ز رگهاي من دور كن	*Dæmonium à venis meis procul agito,*
دل و ديده ام را پر از نور كن	*Cor & vultum meum lumine impleto.*
مكن ديو را بر تنم كامگار	*Ne facito Diabolum ſuper corpus meum voti compotem,*
مرا دستگيري كن اي كردگار	*Mihi manuductionem facito ô Creator.*
دلم را مبر جانب حرص وآز	*Cor meum ne ferto ad cupiditatem & avaritiã,*
بلطف وكرم كارهايم بساز	*Favore & beneficentiâ opera mea facito.*
تو جان مرا محرم راز كن	*Tu animam meam arcani participem facito,*
در فيض بر روي من باز كن	*Abundantiæ portam coram facie meâ aperito.*
الهي تو داني كه بيچاره ام	*O Deus, Tu nôſti quàm inops ſum,*
بدام درج ستمكاره ام	*In reti Dæmonii iniquiſſimi ſum.*
ز دام دد و ديو بيرونم آر	*E reti feræ-rapacis & Diaboli me eripito,*
كه پروردگاري وآمرزگار	*Quia Altor es & Condonator.*
الهي تو آگاهي از كار من	*O Deus, Tu conſcius es operis mei,*
همي داني احوال واسرار من	*Nôſti res & ſecreta mea.*
كه در راه دينت كمر بسته ام	*Nam in viâ religionis tuæ cingulo me accinxi*
اميد از همه خلق بگسسته ام	*Spem ab omni creaturâ abrupi.*
بتو دارم اميد اي دادگر	*In Te ſpem habeo ô Juſtiſſime,*
كه اين نظم صد در رسانم بسر	*Quòd hanc rũ Sad-der compoſitionem ad finem perducturus ſim.*
درين عقل مرا تازه كن	*In iſtâ compoſitione intellectum meum vegetum facito,*
وزو عالم را پر آوازه كن	*Et Mundum rumore ejus impleto.*
چنان كن هر كس كه اين بشنود	*Ita efficito, ut quicunque hunc* [librum] *audierit,*
بدين مايل آرد بدين بگرود	*Ad Religionem inclinetur, in Religionem credat.*
ازو تازه گردد دل وجان شان	*Ex eo vegetum ſit cor & anima eorum,*
ز جنت بيابند يكسر نشان	*Paradiſi ſignum ſimul inveniant.*
روان همه شاد باشند ازين	*Hinc omnium animæ erunt lætæ,*
بكوشند آنگاه در راه دين	*Et exinde in viâ Religionis annitentur.*
الهي زبان مرا در بيان	*O Deus linguam meam in explicatione ejus*
روان ساز مانند آب روان	*Fluentem facito ad inſtar aquæ fluentis.*

Cœleſtia

Cœleſtia gaudia credunt eſſe omnis generis perquam maxima, quæ in genere memoraſſe ſufficit: at in Suppliciis magis particularis eſſe præſtat. Perſæ Mohammedani aliquando vocant دمندان *Inflatorium*, ubi pœna per Ignem. De veteribus etiam loquens *Shahriſtâni*, ex eorum ſententiâ meminit Pœnæ per Ignem in altero Mundo: ſed is eſt ex Arabibus, qui non ſemper fideliter & infallibiliter tradunt Perſarum res. Nam veteres Perſæ in Libris ſuis id non agnoſcunt. In Libro *Sad der* memoratur intolerabilis animæ fœtor, cum ejuſmodi aliis, quæ non tam ſpiritualia quam ſenſualia Supplicia, & tamen eis affici volunt Animam, incogitanter loquendo. Et tales ſunt quæ in Libro *Erdavirâph-nâma* enumerantur Pœnæ Damnatis irrogandæ. Ibi enim in Capite de *Statu Gehennæ*, dicit *Sorûſh* & *Adur-Jezâd* ei monſtrâſſe ſupplicia Peccatorum, eúmque deduxiſſe ad ripam nigri fœtentis Fluvii (cujus aqua ut pix & frigida ut nix,) in quem projectæ ſunt miſerorum Animæ plorantes & deplorabiles. Deinde viſæ ſunt aliæ Animæ in Barathro tenebricoſo, ex quo erumpebat fumus, & in quo erant Scorpiones & ſerpentes & ſanguiſugæ pedes mordentes, & Diaboli peccatorum Animas jactantes eáſque pungentes & lacerantes & vulnerantes & mordentes, & rodentes ut canes rodunt oſſa. In alio angulo erat Anima capite humano & corpore ſerpentis, & multi circumſtantes Diaboli eam capite & pedibus plectentes; ſc. unus eam bipenni [vel aliàs Securi recurvâ] exaſciabat, alter in eam adegit pugionem, & alius eam maſsâ ferreâ tundebat perpetuò, & ſcorpiones eam perpetuò mordentes, & Tigrides & Lupi & Leones aliæque malæ beſtiæ illam lacerare non deſinebant. Hæcque quia fuerat Pathicus & Pædicator, ideóque eum decerpebant membratim: nam cùm ejuſmodi fuerat opus ejus in Mundo, Anima ejus in formam Serpentis mutata eſt. In alio loco viſa eſt fœmina manibus portantem pelvim plenam ſanguinis, qui fuit pabulum ejus, eò quòd Puerpera non fuerat ſatis cauta quin accederet Aquam & Ignem & Lignum اورور *Vruër*. Alibi viſus eſt homo uno pede ſuſpenſus, in quem pugiones adigebant, & graviter plorabat; hæcque quia trucidaverat virum aliquem Fidelem. In alio loco viſus eſt homo cui adminiſtrabant ſanguinem & ſaniem & in os ejus infundebant, & pugiones adigendo, eum ſeptem membris puniebant; iſque centum doloribus obrutus eſt quaſi mons in pectus ejus cecidiſſet: hæcque quia cum alienâ uxore concubuiſſet. Alibi viſus eſt aliquis propter dolores exclamans, conquerendo quòd ex fame & ſiti torqueretur,

carnem

carnem ſuam rodens laceranſque ; hæcque quia باژ مي نگرفتن برخوان *Silentium non ſervarat in menſâ*, & aliorum cibos gratis comederat, unde *Churdâd* & *Murdâd* in eum offenſi ſunt. Alio loco viſa eſt fœmina mammis ſuſpenſa & ſemianimis ſicut ebria, quam circumdederant ſcorpiones & ſerpentes, & ſanguiſugæ eam inceſſanter mordentes in mammis & dentibus dilacerantes ; hæcque quia fuiſſet meretrix, quæ abiens maritum quæſiverat alium. Deinde aliquot paſſus progrediendo, viſus eſt cœtus Animarum quæ omnis generis dolores patiebantur, à feris & leonibus dilaniatæ, à ſanguiſugis & ſerpentibus & ſcorpionibus compunctæ; hæcque quia كشتي *Cúſhti* ſeu *Cingulum* non induerant & Religionem neglexerant. Poſteà viſi ſunt ſerpentes & ſcorpiones, & fœmina in angulo pedibus ſuſpenſa, cujus lingua per cervicem extracta, & ipſa plorabunda ; hæcque quia non obedierat marito, & reſponſa ei ſemper regerebat, & quicquid ab eo audiret, id vehementiùs reddebat. Cùm multis hujuſmodi aliis quæ narratu prolixa. Hæc talia ſunt ac ea veterum Græcorum & Chinenſium.

Perſæ quidem non omnes in omnibus rebus idem ſentiebant nec hodiè ſentiunt ; ſed habebant inter ſe opinionum diverſitatem & varias ſectas, ut ſupra diximus. Aliqui credebant Beatorum Sedem fore in corpore Solis, ut Manichæi & alii hæretici. Orthodoxi poſt animæ aſcenſum ad Deum (ut apud Sepulchreta cernitur,) & requiem apud eum uſque ad Reſurrectionem, credunt habitationem corporalem reunitis animabus rurſus tandem fore in hoc Mundo renovato & refictо : terram enim de novo refingendam & talem ejuſdem ſtatum fore in ultimo judicio ipſi Indo-Perſæ produnt, ut ex ſuperioribus conſtat. Idem quoque ex eorum ſententiâ aliunde habuit D. Huetius in *Quæſtionibus Alnetanis* p. 290, (ut monuit me Amicus, nam Librum non vidi,) his verbis, *Guebri (qui Zoroaſtrem dogmatum ſuorum autorem jactant,) ajunt Terram olim liquefactum iri, & in aliam formam longè amœniſſimam reparatum.* Hæc conſonant cum eorum opinione quam tradit Plutarchus in Libro de *Iſide & Oſiride*, nempe *Terram tandem planam & æquabilem fieri, undíque Vitam undíque Civitatem Beatorum fore*, &c. Quâ autem ratione quóve modo hoc grande Opus faciendum ſit, non dicunt. Sed quòd hæc ſit reverà eorum traditio, conſtat ex Libro *Sad-der*, ubi inter Zoroaſtris Præcepta & Canones traditur talem fore Paradiſum terreſtrem amœnitate ad inſtar Horti glorioſiſſimi, ad quem etiam per Pontem tranſeundum

eundum ad statum renovatum: quod haud multùm abludit ab eo qui in Apocalypsi describitur, & D. Paulus expectabat, & Orbis melior pars credidit, unde etiam in ipso Corano promittitur. Hæc ergò opinio de Terrâ in amœnitatem reformandâ, antiqua fuit *Zoroastris*, à quo ad posteriora tempora descendit & continuata est. Cùm autem tale quid in Veteri Test. Zoroastri noto non fuit revelata, id ille videatur à Postdiluvianis Patriarchis ut receptam opinionem accepisse. Ex dictâ opinione resilire videtur quâ ratione Beatis comparetur talis Paradisus terrestris quando animæ cum corporibus reuniantur, nempe dum sublatâ maledictione quâ terra damnata fuit ad producendum Spinas & Tribulas, tunc terra ad primum beatitudinis statum restituatur, uti fuit ante Adami lapsum. Tunc *renovabitur facies terræ*, & erit *omnium rerum restitutio* (ut meminit S. Scriptura,) in pristinum & primum statum, quo terra non ampliùs maledicetur, sed innocentia & æterna justitia è terrâ reflorescent, secundùm D. Pauli Expectationem seu Revelationem de *novo cœlo & novâ terrâ in in quâ habitaret justitia*. Hæc itaque Paradisi repræsentatio seu Revelatio non est novella, sed (ut videtur) ab ipso Diluvio veteri Orbi credita & eorum animis firmiter implantata, & nobis tandem firmo prophetiæ verbo confirmata & huc usque propagata.

Et ut Jacobo olim exhibita fuit Scala à terrâ ad cœlum pertingens, sic isti ut Animarum transitum quodammodo sensibiliter exponant, describunt Pontem per hujus Mundi abyssum extendendum, sc. per immensum illud spatium inter nos & Paradisum interpositum.

Dictus itaque Pons Judicialis (ut ἀνθρωποπαθῶς loquantur,) à *Camûsi* Autore describitur جسر ممدود علي ظهر جهنم *Pons extensus super dorsum Gehennæ*. Et quicunque per hunc Pontem à nemine Angelorum præpeditus, pertransit, ad Paradisum pertingit: aliàs à Ponte delapsus, in Tartara cadit & in ea præcipitatur. In isto Ponte constituti sunt duo Angeli examinatores, مهر *Mihr* & سروش *Sorûsh*: quorum ille ترازو *Terâzu, Trutinam*, seu ميزان *Mizân*, i. e. *Bilancem* secum in manu habet, ut possit examinare hominum Bona Opera seu Merita; ut, si nimis levia sunt, à Ponte dejecti immergantur in Gehennam; si verò graviora & ponderosa, tum per prædictum Pontem transeant in Paradisum amœnissimum, ubi est gloriosa Urbs, (putemus talem esse ac cœlestem Hierosolymam,) ubi sunt Paradiseæ Virgines non de-

floratæ nec deflorandæ, ſed intuendæ, loci amœnitatem ſuâ præſentiâ augentes; & Horti & Flumina, &c. ut in Libro *Sad-der*. Ille inquam in Ponte bona ac mala hominum Opera trutinat, utrum horum præponderet, & quid de defunctorum Animabus illac pertranſeuntibus ſtatuendum ſit perpendit; atque ex trutinâ diſcernens, Deo renuntiat. Et hoc modo Judicium præparatum defertur ad Deum, qui ſecundùm iſtam trutinationem de dictis Animabus decernit, (per Angelos examinatores,) ut ſcil. ψυχοστόλος ἤχω eos vel in æternam Felicitatem evehat vel in æternam Miſeriam præcipitet. Et ſecundùm ultimam definitivam ſententiam, executio Dei Decreto demandatur per hoſce duos Angelos, qui (ut *Miſericordia* & *Judicium*) junctim procedunt: ut quos *Mihr* ſeu *Miſericordia* non excuſaverat nec inſontes pronuntiaverat, illos *Sorûſh* qui Angelus ferocior, tanquam Carnifex ad judicii executionem deducens, in Tartara detrudat. Quid verò ſecundùm eorum Doctrinam in Bilancibus præponderet, poſteà ex Libro *Sad-der* docebitur. Metaphoricæ & figuratæ ſunt hæ omnes loquendi formulæ, uti etiam eſt in Fronte notatio, ut in Apocalypſi, ubi diſertè memoratur *Liber Vitæ*: & in tali Libro Judiciali conſcriptio inſinuatur à Moſe, qui ſe delendum exoptat Iſraelitarum cauſâ. Dicta Animarum lanci impoſitarum ponderatio convenit cum veterum Græcorum ψυχοστασία. Et Angelo *Sorûſh* par erat Græcorum Νεκροπομπὸς ſeu ψυχοπομπὸς ſive ψυχαγωγος *Animarum Deductor* ad Inferos; vel etiam *Eductor* ſeu *Evocator*, ut (ex ſententiâ Græcorum) reſponſa daret interrogantibus.

Semita ſeu Trames per Pontem ad Paradiſum ducens, in vetuſtioribus Libris dicitur چينود پول *Pûl Tchînavad*, ſeu tantùm چينود *Tchînavad* ſive چينه ور *Tchîna-var*: & ſubinde ſonatur *Tchînûr*. Hæc autem Vox pro Scribarum imperitiâ olim deformata, eodem vitioſo modo etiam ſcripta retinetur in quibuſdam Libris qui aliàs authentici: ſic in *Pharh. Sur.* ſcripta legitur خنبور *Chumpûr*, & in *Pharh. Gj.* خنيور *Chinîvar* ſeu *Chunîvar*; & in *Nim.* دينور *Dînavar* ſeu *Dînûr*, q. d. *Religioſus* vel *Judicialis*. Non autem eo nomine intelligitur *Dies Judicii*, ut in D. Caſtelli Lexico malè vertitur; ſed eſt *Pons* per quem tranſeundum eſt in Die Judicii extremi. Quoad vim vocis *Tchînavar*, in Libris *Nim.* & *Waſ.* exponitur Perſicè راست, & (quod idem eſt) Turcicè طغري *Rectum, directum*, ſcil. non curvum: adeò ut *Pûl Tchînavar* ſit *Pons rectus*, rectâ ſemitâ in alterum Mundum ducens.

Dictus

Dictus Pons Arabibus (& subinde Persis eâdem voce aliquando utentibus) vocatur صراط *Ssirât* seu سراط *Sirât* sive زراط *Zirât*, quod in plerisque Lexicis (ut *Camûs*, *Gjeuh.* &c.) exponitur simpliciter *Via*, *Semita:* apud Golium ex Ma'rûphide exponitur *Via patens*. At in *Turgj.* Arabico est راه باريك *Via angusta:* quò quidem sensu meliùs convenit cum eo ejusdem vocis usu qui Orientalibus Theologis peculiaris est, dum hoc nomine appellant illam *Viam* illúmve *Pontem* per quem ex hoc Mundo in alterum transeundum sit; qui certè (ut & in Evangelio) angustus esse debet: heic verò propter diversam rationem, ut scil. Angeli Custodes qui ibi tunc vigilant, possint examinare omnes transeuntes, & reprobos ac damnatos repellere atque arcere. Talis autem istius vocis usus elucidat Alcorani Caput primum, ubi à Pseudoprophetâ vocatur *Via directa*, sc. sine aliquo diverticulo: ibi enim legitur, اهدنا صراط مستقيم صراط الذين انعمت عليهم غير مغضوب عليهم ولا ضالين *Duc nos in Viâ directâ, in Viâ eorum quibus beneficus es, sine irascendo in eos, & non errantium:* sc. in viâ ducente ad Paradisum, quæ recta est: heic enim *Via recta* non sic dicitur in opp. *Viæ falsæ*, sed in opp. *Viæ curvæ.* Sensus itaque est, O Deus, ducito nos in viâ salutis æternæ seu in viâ salvandorum quibus misericors es; non autem in viâ errantium in quos iratus es; in viâ inquam per quam Probi & Beati rectâ ituri sunt, directo itinere sine diverticulo & sine aliquâ repulsâ. Quin & *Sirât* simpliciter sumptum sine adjecto Epitheto, apud eos usurpatur pro *Viâ quæ ducit in alterum Mundum*, & peculiariter pro illo *Ponte* qui in dictâ viâ invenitur, per quem omnes Beati transituri sunt, Reprobi verò ab eo repellendi & dejiciendi. Ideóque in Nomenclatore Turc. Pers. Mogulensi (cum eis quæ ad Paradisum spectant) صراط *Sirât* exponitur پول *Pûl* seu *Pons*; qui alibi in Persarum Libris vocatur junctim پول صراط *Pûli Sirât*, seu *Pons* τῆς *Sirât*, Turcicè صراط كپري سي *Sirât Kiüprisi*, eodem sensu.

Quoad medium statum, credunt defunctorum piorum animas esse apud Deum, aliorum alicubi, usque ad Resurrectionem, in quâ corporibus vestitæ per Pontem (ubi sunt Angeli custodes) tentabunt transitum in terram felicitatis, & judicium subibunt in ipso Ponte. De Mohammedanorum برزخ *Bérzach* & اعراف *Abrâph*, in Notis ad *Relig. Turc.* distinctè egimus. Sed neutri horum agnoscunt Purgatorium. Nullus enim est Purgatorius Ignis, quod imaginatu stultis-

ſimum: nam Anima non eſt capax ſupplicii per Ignem, cùm ſit Spiritus; nec Corpus eſt capax cruciatuum, cùm ſit mortuum & ſenſûs expers, jacens in ſepulchro. Ergò nulla poteſt eſſe pœna per Ignem, niſi hiſce rëunitis, quod non faciendum ante Reſurrectionem. Tunc enim homo corpore & animâ conſtans, capax eſt Supplicii per Ignem, uti dicit S. Scriptura.

In Libro *Ph. Gj.* legitur quòd Magi fauſtum reputant habitare in Monte سولان *Savalân* in *Aderbayagjân* 3 Paraſangis ab *Ardebîl*; ibi enim homines pios & devotos habitare exiſtimant. Veterum Perſarum fœminis eſt mirum quoddam Medicamentum dictum دانك *Dânuk*, eſt ſc. omnis generis Frumenta commixta, & unà cum ſuperinjectis Globulis ſtercoris ovini ſimul cocta. Credunt infantibus ſuis Dentes faciliùs naſci, ſi naſcendi tempore ejuſmodi cocturam ad amicorum domos dono miſerint.

Plutarchus dicit Perſarum Magos interficere Mures. At non tantùm Mures, ſed Serpentes, & Ranas & Corvos, & multa alia noxiorum animalculorum genera certo quodam tempore interimere ſolent, quod quidem tempus apud Agathiam vocatur Κακῶν ἀναίρεσις, de quâ videri poteſt Libri *Sad-der* cap. 47. Credunt enim Gehennam eſſe ſubterraneum quendam Carcerem plenum fumo & tenebris, ubi humanâ formâ Carnifices crudelitatem exercentes & omnium formarum Diaboli; & inter alios, Serpentes qui ſibilo & ranæ ac corvi Perſis valdè exoſi, qui crocitatione ſuâ perpetuâ divexabunt miſeros.

Perſæ (dicente D. *Ovington*) multùm æſtimant Gallos Gallinaceos, utpote qui ſuo Cantu homines à ſomnolentiâ excitare ſolent. Ajunt quòd poſt mortem *Yezdegherd* quando à Perſis fuga capeſſabatur per mare in Indiam, nocte tenebroſâ periiſſent niſi Gallus ceciniſſet & cantu ac vociferatione ſuâ indicaſſet eos haud procul fuiſſe à littore Indico. Prætereà eſt pugnax animal Marti ſacrum, & Perſica Avis, de quâ re videatur Caſaubonus ad Athenæum, qui Gallos primò ex Perſiâ ortos prodit.

CAP.

CAP. XXXIV.

De Nuptiis: de Baptismo seu Lotione: atque de Sepulturis.

IN Officio precum seu *Liturgiâ Magorum* extat solennis forma nuptialis valdè prolixa; ubi convenientibus amicis in Ecclesiâ, & quæsito consensu parentum, & pacto de Dote in tali summâ rubentis auri, cum aliis conditionibus, Sacerdos hæc omnia rata esse pronuntiat, eósque solenniter in Matrimonio conjungit, simul eis apprecando plurimas particulares Benedictiones Fœcunditatis, & Longævitatis, &c. Olim incestuosas nuptias faciebant, quando eorum prophetæ *Zoroastris* permissu cum Matribus & Sororibus conjugium erat licitum. Illud autem sustulit *Alexander*, jubens Matres honorare, non autem nubere. Secundùm *Petrum de la Valle*, nullas alebant Concubinas, (quamvis paulò aliter dicat *Tavernier* in Appendice nostro:) nam scortationem omninò illicitam habebant, & (etiam in homine plebejo) inexpiabile crimen. Et, eodem autore, Sacerdotes & alii habent unam tantùm uxorem eodem tempore: nisi fortè prior uxor sit sterilis; tum enim possunt superinducere aliam multiplicandæ sobolis ergô, si modò prior illa consenserit: nam sine prioris consensu, non fit. Sed multiplicare Liberos (si legitimè id fiat,) est opus multæ pietatis & magni meriti in ultimo Judicio; quia hoc modo Fidelium numerus augetur. Idem quoque statuunt Persæ Mohammedani in Religione suâ. Præsulibus autem & Archipræsulibus secundæ nuptiæ non sunt licitæ.

In Libro *Ph. Gj.* dicitur, quòd Domiductionis nocte, & quo tempore Sponsam Sponso tradunt, viridia folia super eorum capita spargunt, & Ignem festivalem پروازه *Pervâze* dictum accendunt, &, Sponsi Sponsæque vestium extremitatibus sibi invicem consutis & colligatis, eos circumagunt & circa dictum Ignem ducunt, cum festivitate & epulis. Sed in omnibus Festis intra sobrietatis limites se continent, cùm Veteres Persæ sint populi graves & austeri: & si aliquid luxuriæ habent, id didicerunt à Medis. Præsertim Ebrietas est peccatum maximum, non sine severâ pœnitentiâ à Sacerdote impositâ expiandum: vel aliàs eorum communio relinquenda: nam sequitur

Excommunicatio. Ideóque olim ne quidem Regi nisi semel in anno licebat inebriari, ut suprà notavimus ex Eustathio.

Pro Infantibus non utuntur Circumcisione, sed tantùm Baptismo seu Lotione ad Animæ purificationem internam. Infantem ad Sacerdotem in Ecclesiam adductum sistunt coram Sole & Igne; quâ factâ cerimoniâ, eundem sanctiorem existimant. D. *Lord* dicit quòd Aquam ad hoc afferunt in Cortice arboris *Holm:* ea autem arbor reverà est هوم المجوس *Haum Magorum*, cujus mentionem aliâ occasione suprà fecimus. Aliàs aliquando fit immergendo in magnum vas aquæ, ut dicit *Tavernier*. Post talem Lotionem seu Baptismum, Sacerdos imponit Nomen à Parentibus inditum. Et posteà, anno ætatis 15to quando incipit induere Tunicam *Sudra* & Cingulum ut Religionem ingrediatur, & ille in Articulis fidei versatur, à Sacerdote ei datur Confirmatio, ut ab eo tempore inter numerum Fidelium admittatur, & Fidelis esse reputetur.

Quoad Sepulturas, Persæ nolentes Terram polluere, defunctorum corpora non humant, &c. Elementa enim omnia tenentur servare pura, prout in Libro *Zerâtusht nâma* præcipitur, 167,

بكوشند تا كوهران هر چهار *Conatum adhibeant ut Elementa quatuor*
بدارند پاكيزه وبي عوار *In puritate conservent absque vitiatione:*
زرخشنده آتش زآب روان *Sive sit Ignis splendens, sive Aqua currens,*
زباد لطيف وزخاك كران *Sive Ventus subtilis, sive Terra gravis.*
كه زين چار كوهر تن جانور *Quia ex his 4 Elementis corpora animalium*
سرشت است داد ار فيروزكر *Composuit Justissimus Potentissimus* Deus.

Quatuor Elementa ille *Quatuor substantias* seu *materias* vocat. Funus ad Conditorium deducitur & à Vespillonibus deportatur super كاهو *Feretro* ferreo: lignum enim nolunt polluere, quia alit Ignem. Lapideum Sepulchretum (si ita appellare liceat,) vocatur ستودان *Sotûdân*, seu aliàs دخمه *Dachma*, vel etiam دادگاه *Dâdghâh*, i. e. *Justitiæ locus*, ubi sc. mortuus à spectantibus amicis justè adjudicatur ad felicitatem aut miseriam ex præsagio seu prognosi quæ mox memorabitur, quod putatur fieri die quarto: nam per 3 dies credunt Animam volitare circa corpus; ideóque metuentes ne aliquid defunctis desit dum adhuc peregrini sunt inter hunc Mundum & alterum, superstites

Magorum conditoria duo, (Album *et* Nigrum) *12 pedes alta, 80 circuitu.*

Focile arundine-um *atq* Focile Brachii *inter se collata, et comperta sibi invicem analoga.*

pag. 333.

Reverendo Viro EDWARDO WAPLE S.T.B. Archidiac. Taunton, *et* Præb. Resid. Winton. *atque Eccl.* S.ti Sepulchri Rectori *dignissimo, hanc Tabulam Gratitudinis ergô lubens meritóq* D.D.D. *Autor* T.H.

M Burg. sculp.

perstites amici primâ mortui nocte (ut suprà meminimus,) cibi & potûs triduanum commeatum prope Conditorium apponunt, quod laudabile in hoc Mundo & meritorium in altero. Et, si mortuus non gustat, inde reficiuntur Canes & pauperiores Mohammedani Eleemosynas sepulchrales gustantes & ligurientes. Quarto autem die Animas corpora prorsus relinquere & ad sua præmii vel pœnæ loca discessuras credunt. Armeni & Persæ Mohammedani suos mortuos humantes, hoc idem faciunt super ipso Sepulchro: Persæ autem veteres id faciunt juxta commune suum Sepulchretum, cùm particularia Sepulchra non habeant. Vide suprà p. 269.

Mortuos sistunt erectos stipite ferreo juxta murum, observantes ad utrum oculum primò accedat Vultur. Nam de mortuorum statu duorum generum habent præsagia facienda, sc. per Vultures & per Canes sagacissima animalia, stultè imaginantes ista narium sagacitate Animæ puritatem seu impuritatem sive fœtorem odorari posse. Tavernier dicit eos moribundorum ori applicare os canis, qui (si possit fieri) ultimum morientis halitum excipiat. Hinc est quòd in Zoroastris præceptis canes pascere jubeatur. Non autem credunt Transmigrationem Animarum, ut Indi faciunt. Si vultur primò invadit rectum oculum, aut canis adducitur ut ultimum halitum excipiat, tum ad album Conditorium ferunt: alias ad nigrum deferunt. Si omnia mala signa concurrunt, miserrimum judicant. Sed quid mirer Persas, cùm quotidie videam Christianos (quasi Ethnicismo nondum deposito,) in mediâ luce Evangelicâ viventes, auguria captantes à Cornicibus & Leporibus &c. quasi Bruta illa animalia meliùs quàm homines præscire possunt. De his rebus audiamus D. *Ovingtonum*, qui in *Itinerario Suratensi* veterum Persarum in Indiâ sepulturas sic tradit: *Ad unum milliare ab urbe distat Sepulchretum, quod est Structura lapidea rotunda, 12 pedes alta, & 100 pedes in circumferentiâ habens. In medio muri est Ostium lapideum 6 pedibus à terrâ distans, quod ad excipiendum Cadaver aperiri solet. Hujus Structuræ area interior in quâ jacent Cadavera, elevatur quatuor pedes à terrâ, ab omni parte declivis versus centrum, ubi est foramen seu Cloaca ad excipiendum saniem cadaverum. Hoc sepulchretum est miserrimum Spectaculum, &c. Versus istud Sepulchretum Vespillones dicti* les Halâlchors *super Ferro* [ferreo] *deferentes Cadaver, illud super terram deponunt: & mox ad vicinas domos seu villas excurrunt ad quærendum aliquem Canem, quem per frustula panis aut placentæ quantum possunt alliciunt ut accedat*

cedat ad Cadaver: & quanto propiùs accesserit, eò melior est prognosis de felicitate defuncti. Et si potest adduci ut accipiat Frustulum dictæ placentæ ex ore defuncti, est certissimum felicitatis ipsius signum. At si Canis fortè metuens sibi, recusat accedere & dictum frustulum ex defuncti ore accipere, tum certò concludunt istius mortui conditionem esse desperatam & deplorabilem. Et certè secundùm hasce prognoses, pessima erat conditio illius misellli defuncti quem (inquit) *ego in hoc statu vidi: nam fugiens aversabundus Canis noluit allici ut ad commodam aliquam distantiam prope accederet ad Cadaver. Quando Canis* (*si vult ad hoc allici*) *hujus ceremoniæ suas partes egit, duo Sacerdotes ad unius Stadii distantiam à Feretro stantes, junctis manibus sonorâ voce per semi-horam memoriter recitant tædiosam aliquam precandi formulam: & tantâ celeritate hoc faciunt, ut vix halitum reciprocare liceat, quasi invincibilis esset necessitas eam verborum Formulam tantillo tempore recitare. Dum isto modo Sacerdotes garriebant, eorum facies obvelatæ erant, chartâ albâ per transversum vultum utrique auri affixâ, quæ 2 aut 3 uncias infra mentum dependebat. Quando isti suas Petitiones absolvissent, Halalchori elevantes Cadaver, illud in Repositorio seu Sepulchreto deposuerunt; dum omnes funus concomitantes binatim junctis manibus sequebantur. His factis, omnes contulerunt se ad proximum Rivulum ad quamvis quam fortè contraxerant impuritatem seu pollutionem abluendum.* [Sed ante hæc omnia] *aliqui consanguinei Cadaver erectum relinquebant ad observandum an dextrum vel sinistrum defuncti oculum primò peterent Vultures, ut ex eâ etiam prognosi, de defuncti felicitate aut infelicitate judicaretur. Ad istud etiam Sepulchretum semel quotannis deferunt Crania & Unguium præsegmina, quæ ideò diligenter in hunc finem secum conservant. Dicti Halalchori sunt inferioris generis Indi qui ad viliora quævis Opera adiguntur* (*ad mundandas plateas & evacuandas cloacas, &c.*) *eáque libenter suscipiunt, dum Mauri & Baneani talia recusant ne polluantur.* [Isti etiam edunt Cadaverosas bestiarum carnes, & nullum cibi genus conscientiæ ergô recusant: unde nomen حلال خور *Halâl-chûr, licitum edens*, nempe his quidvis est licitum licetque omnia edere.] *Isti propter operas & diætam habentur impuri, ideóque neminem alium libenter tangunt, nec aliquis ab eis vult tangi: & quia tactus inquinat polluitque, separatim vivunt ab omnibus aliis: quia quicunque ab his tactus est, tenetur habere molestiam purificandi seipsum. Per modum improperii vocare* Halâlchor, *est magnum convitium:*

tium: & tamen isti patienter ferunt, quasvis sordidas & laboriosas operas libenter suscipiunt & contenti alacriter peragunt.

D. Mandelslo ex relatione Persarum in Indiâ refert, *quòd Moribundus lecto exemptus ponitur super aliquibus glebis virentibus; quæ etiam post 5 aut 6 septimanas deferuntur ad Sepulchretum ubi relinquuntur ut res immunda. Et quicunque tetigerit mortuum aut ossa cadaverosa, debet se mundare & mutare vestes, & immundus manere per 9 dies, in quibus nemo ad eum accedere debet, ne sit immunditiei particeps. At quorum ossa cadunt in Aquam, certò damnati. Singulis mensibus celebrant Convivium pro defunctis Amicis cognatione proximis. In Indiâ quidem gerunt comam prolixam, suorum antecessorum more: at alii (ut Mohammedanis gratificari possint,) abradunt crines omnes præter unum in vertice cirrum. Et ut meliùs placeant Baneanis, abstinent à mactatione Animalium: & eâdem de causâ, omnes tam Sacerdotes quàm alii conformant se habitui ejusdem regionis, ubi albis vestibus induti. Si plorant pro defunctis suis, illud est irregulare. Non habent Templum in Surat. Si orant sedentes, est irregulare:* [nam alii oculati testes ajunt quòd orant stantes.] *Tam viri quàm fœminæ ex lanâ aut pilis camelinis gerunt Cingulum corpus bis circumdans, & ponè duobus nodis fixum. Adulterium & fornicatio sunt peccata magna. Non bibunt Aquam vitæ, sed vinum bibunt, si possunt habere: nam in Indiâ non nascitur. Sed ebrietatem odio habent, & pro eo delicto severa pœnitentia imponitur. Domus suæ incendium non aquâ, sed terræ injectione extinguunt. Istorum statura est mediocris: & vultu nitidiores sunt quàm cæteri Indi. Et citra omne dubium, Guebrorum fœminæ sunt candidiores & pulchriores omnibus aliis in eâdem regione.*

Quòd Persæ olim aliquando habuerint magnifica Sepulchra, tradit Procopius de Bello Persico lib. 1, & Agathias lib. 2, & alii. Tale erat Cyri Sepulchrum in Pasargadis; nam Xenophon narrat, quòd Cyrus paulò ante obitum jubebat corpus suum humari; & is inhumari curavit Liberos suos, at sine magnifico Tumulo. Et Darii Sepulchri meminit Strabo, cum utriusque Inscriptionibus. Nam cùm Darius ab Alexandri Besso fuisset interfectus, Principissæ petebant veniam eum inhumandi. Et Herodot. p. 478, notat Xerxem funerâsse Artachæum sumptuoso funere, adhibitis etiam Epulis maximis, cum Tumulo magnifico quem extruxit exercitus. Hoc de Sepulturis testatur Persicorum Regum Mausoléum prope Persæpolitanum Palatium, ubi in *Basso-relevo* cernuntur Regum Statuæ ex integrâ rupe

 excisæ

excisæ ſtantes ſuper Tumulum in rupem excavatum & columnis elevatum: hæc omnia in pariete ſeu latere ejuſdem rupis. Iſte autem condendi in Tumulo mos, peculiaris favor fuit erga Reges & Magnates, eiſque tanquam peculiare Privilegium conceſſum. Nam Magi vulgò ſuos defunctos volucribus & feris exponebant & hodiè exponunt: ideóque haud immeritò Perſas barbaras conſuetudines habuiſſe dicit Diod. Sicul. lib. 17. Et Herodot. libro 3, ait eos ægrotantes & ſemimortuos ſuos Milites in Sylvis expoſuiſſe, juxta eos relictâ parvâ quantitate panis cum baculo: &, ſi fortè revaleſcens quis domum rediret, omnes eum tanquam Spectrum metuebant, nec audebant cum ipſo converſari donec à Sacerdote expiatus fuerat; quia putabant eum cum Dæmonibus & Geniis converſatum fuiſſe. Et cùm extra bellum non ſolerent mortuos ſuos ſepelire, *Seoſes accuſabatur quòd vanos deos coluerat, quos non colunt Perſæ; & quòd contra morem, defunctam uxorem ſuam humaverat*, ut notat Procop. de bello Perſico p. 32. Et quidem Magi tam olim quàm hodiè graviſſimum peccatum ducunt, aliquem inhumare, quia Terra eſt ex Elementis quæ habentur Sacra. Cùm autem ignis ſit ſacratior, mirum eſt cur Darius Hyſtaſpes Pœnis permiſerit mortuos ſuos cremare potius quàm humare & terrâ obruere: eiſque prohibuit humanas Hoſtias immolare & Canina veſci, ut notat Juſtinus. Fallitur autem Annotator varius ad Juſt. p. 290, cum Perſæ nec hument nec crement ex generali Regulâ; quam tamen aliquando tranſgrediebantur, ut in prædictis caſibus, & in caſu Cambyſis qui combuſſit Amaſis Cadaver. Et quamvis magi ex Lege ſuos defunctos exponebant, tamen quia aliis Gentibus hoc grave fuit, in hoſtes ut pœnam infligebant Cadavera ſua exponere. Ideóque quando inter Juſtinianum & Coſroëm de Pace agitaretur, pactum eſt ut Chriſtianis liceret mortuos ſuos ſepelire, ut tradit Menander in Excerptis de Legationibus.

In *Erdavirâph nâma* Cap. de *mortuorum ſtatu*, memoratur quòd Stygius Gehennæ fluvius nigerrimus & frigidiſſimus, fiat ex lacrymis lugentium pro mortuis: nam gemitus pro illis, auget pœnam, & tranſitum per Judicii Pontem reddit difficiliorem. Ideóque ne mortuorum miſeria augeatur, nequidem Parentibus permittitur plorare, nec ullus gemitus audiendus, nec futilia verba proferenda: hoc jubet Virâph, & ut potiùs utantur باژی *Silentio* & Muſſitatione mentali propter mortuorum meritum, & ut recitent Librum *Aveſtâ*, ut ſic quiete fruantur: ſed plorare, eſt mos Diabolicus, & ejus juſſu fit. Sic ille.

Quando

Quando autem ſupradicto modo adjudicatos, ad reſpectiva Conditoria deferunt, ferè ad 100 paſſuum diſtantiam antequam ad Conditoria veniant, Sacerdos obviam eis procedit (10 tamen pedum diſtantiam ſervans) luteo flammeóve Amiculo Pileóque indutus, omneſque Funeris comites ibi relinquens, adit adjunctum Focum Sacellúmve Ignis, ubi aliquibus ex Libro *Zend* precibus obmurmuratis ut ſuprà, dicti Veſpillones defunctum in Conditorio ei adjudicato per Oſtium ſeu Foramen in loricationis latere factum deponunt, ibique nudum Cadaver à Volucribus devorandum relinquunt. Poſteà verò propter horribilem fœtorem & miſerrimum ſpectaculum, omnes abhorrent illum locum adire; ægrè etiam ferentes ut aliquis Chriſtianus aut alius illa Conditoria videat. Et certè nemo niſi ſummâ curioſitate ductus, illum locum luſtrare tentabit.

Videri poſſunt quæ ſuprà ex Strabone notavimus. Heic autem ſequentia adſcribam ex Agath. lib. 2. *Tunc utique demortuum Mermerois corpus ipſius familiares elatum, extráque oppidum deportatum,* (*ſolum ita ac nudum*) *patrio ritu canibus pariter atque avibus obſcœnis quæque cadaveribus paſcuntur, devorandum expoſuerunt: hunc ſepulturæ loco morem obſervant Perſæ, atque hac ratione abſumptis carnibus, nuda oſſa ſparſim per campos projecta putreſcunt.* [ſc. tempore belli.] *In Capſâ enim aliquâ vel Loculo condere, vel etiam terrâ obtumulare, neutiquam fas eſt. Cuicunque verò Cadaveri non ſtatim advolârint Aves, vel accurrentes Canes non illicò dilaniârint,* [falſum eſt,] *illius hominis impuros fuiſſe mores credunt, animúmque injuſtum & Barathro dignum, malóque Dæmoni dicatum. Tum porrò, & quidem magis, neceſſarii atque amici jacentem lugent lamentiſque proſequuntur,* [ſc. tacitè, non autem aſſâ voce,] *ut penitùs emortuum, nec melioris fati participem. Qui verò quàm citiſſimè devoratus fuerit, feliciſſimum prædicant, ejúſque animam ſummâ admiratione proſequuntur, ut longè præſtantiſſimam & Deo ſimilem, & in beatas ſedes evolaturam. Promiſcua verò atque obſcurior turba, ſicubi in exercitu graviſſimo aliquo morbo premantur, ſpirantes adhuc & mente conſtantes educuntur: & poſtquam expoſitus in hunc modum aliquis fuerit, Panis fruſtum ei & Aqua Baculúſque juxta apponuntur, ut quamdiu cibum deguſtare poſſit, & virium aliquid ei ſuperſit, Baculo illo Animantia irruentia arceat, epulonéſque propulſet. Si verò nondum quidem interierit, vincat tamen vis morbi adeò ut jam ampliùs manus movere nequeat, tum utique miſerum ſemimortuum & jam animam agere incipientem devorant, & ſpem diutiùs etiam fortaſſe vivendi præripiunt.*

 Multi

Multi enim cùm convaluissent, domum redierunt veluti in scenâ & tragœdiâ, ex tenebricosis Orci portis reversi, macilenti quidem & decolores, obviósque terriculantes. Si quis autem ita redeat, aversantur eum omnes & defugiunt ut maximè piacularem, & inter subterraneos eum adhuc censent; neque anteà pristinum vitæ institutum colere ei permittitur, donec à Magis expiatum fuerit piaculum expectatæ mortis, & quodammodo vitâ redonetur. ----Illud verò & quidem vehementer miror, quòd vetustissimi illius regionis habitatores, Assyrii videlicet, Chaldæi, & Medi, non eadem cum Persis sentiant: nam circa Nini urbem, & circa Babylonicam ac præterea Medicam regionem Tumuli & Capsæ eorum qui olim mortui fuerunt exstant, non alium quàm nostrum morem servantes; & sive Corpora sint sive Cinis quod iis conditur, (utpote illis Græcanico ritu crematis,) neutiquam certè similia hæc eis quæ nunc fiunt fuerunt. Nequaquam itaque illi hoc pacto senserunt, neque ita ut qui nunc vivunt, & sepulturæ & thori jura pro suâ libidine violarunt, non solùm cum Sororibus & Neptibus rem habentes, sed Patres cum Filiabus; & quod omnium est sceleratissimum (ô Leges, ô Natura,) Filii cum suis Matribus. Hujus enim flagitii novum ab eis exemplum statutum fuisse, manifestissimè hinc cuivis liquere potest: fertur namque magnam illam Semiramin Assyriam eò incontinentiæ venisse, ut cum Filio suo Ninyâ congredi voluerit, atque adeò juvenem solicitâsse; illum verò recusâsse, molestéque tulisse. Tandem verò quum Matrem libidinis impatientem urgentémque cerneret, eam interfecisse, & hoc potiùs quàm alterum illud scelus perpetrare maluisse. Atqui si Lege hæc permissa fuissent, nequaquam uti arbitror, Ninyas eò credulitatis venisset. Sed quid attinet hæc perquàm vetusta commemorare? Paulò enim post Macedonica tempora & Persarum eversionem, ajunt Artaxerxem Darii filium, matrem suam Parysatidem (quum eidem quo Semiramis Malo obnoxia rem secum habere cuperet,) non quidem necâsse, sed declinasse iracundè & rejecisse; quòd neque pium esset neque patrium, neque in communi vitâ consuetum. Hæc ille. Bardesanes Syrus apud Eusebium de Medis (adeóque de Persis) dicit, *Quòd nutriebant Canes ad quos moribundos amicos nondum exanimatos abjiciebant ut devorari possent.* Sed ille eodem errore cum Agathiâ errat. Id autem quod istos autores fefellit, est Persarum mos ad moribundum adducendi Canem ad excipiendum ultimum halitum. Non itaque moribundos Canibus, sed Canes moribundis objiciunt seu apponunt, Canis os morientis ori applicando. Dictus autem Bardesanes vel pronus fuit errare vel mendacia fingere

fingere in Perſas ſeu Parthos: nam is apud Euſebium dicit *quòd Parthis Uxorem, Filiam, Fratrem, aut innuptam Sororem occidere liceret.* Sed hoc non habet plus veritatis quàm alterum præcedens: ideóque fides ſit penes autorem de rebus aliàs inauditis.

CAP. XXXV.

De Perſiæ & Perſarum nominibus; & de modernâ atque veteri linguâ Perſicâ ejúſque Dialectis: ſc. de Perſiâ, Parthiâ, Mediâ, & de harum regionum Linguis & Dialectis.

INter Perſarum nomina, apud Herodotum legitur *Cephenes.* Strabo autem refert Æthiopum ſic dictorum quoſdam venientes in Perſiam, ibi dediſſe hoc nomen. Sed quòd (ut dicit) à ſeipſis & accolis dicti fuerint Ἀρταῖοι *Artæi*, meliùs arridet; cùm ارد *Ard* ſeu *Art* ſit *ſtrenuus, magnanimus,* quaſi *Artæi* ſint *fortitudine pollentes.* Apud Rivolam in Lexico Armenico, *Perſia* moderno nominè vocatur *Shahiſtân,* i. e. *Ditio* τȣ̃ *Shâh* ſeu *Regis,* ſc. quæ paret dominio ejus cujus Tit. eſt *Shâh.* In Libro *Nim.* Perſarum regio nominatur تاجيك *Tâgjik,* i. e. ubi Rex gerit *Coronam* dictam *Tâgj*: ſed apud dictum Rivolam *Tâgjik* minùs rectè exponitur *Turca,* quod monendum duxi.

Antiquiſſimum Perſiæ nomen Biblicum, eſt עילם *Elam,* qui Perſarum pater: unde diſcimus Perſas fuiſſe *filios Elam filii Shem.* Hinc apud Rivolam *Perſæ* Armenicè vocantur *Semazik, Semitæ.* Sed regio *Elam* (quæ *Elymais*) ubi primò ſedem fixit, propriè eſt citerior *Mediæ* pars, ſeu potiùs pars quæ eſt *Mediâ* citerior & occidentalior. Nam *Medi* qui filii *Madai* filii *Japhet,* fuerunt paulò orientaliores: & quamvis à diverſo Parente orti, eâdem tamen uſi ſunt linguâ, ad quod fortè alter alterum coëgerit, vel ſaltem commercium inter ſe habuerint. Et his ambobus adhuc orientaliores erant *Perſæ* propriè ſic dicti, qui provinciam پارس *Pârs* ad orientem Mediæ inhabitabant. Atque ſub Perſarum ditionem ceſſerunt adhuc Orientaliores, quæ ſunt in *Ariâ Bactrianæ,* hodiè dictâ *Choraſân.* Nam *Aria* fuit duplex: ſc. una fuit illa Ptolemæi ſic dicta à Choraſaniæ præcipuâ urbe هراة *Hara* ſeu هرات *Harat* ſive *Herat*; quæ inquam eſt *Aria.* Ptolemæi in orientali parte Imperii Perſarum. Et huic è diametro oppoſita in occidentali dicti Imperii parte eſt *Aria* Herodoti, comprehendens

Elymaidem & *Mediam*: ſic ille, Μῆδοι.—ἐκαλέοντο δὲ πάλαι πρὸς πάντων Ἄριοι. Hujus præcipuæ Urbes in linguâ Biblicâ fuerunt הרא *Hara*, & גזן *Gozan*, cum reliquis urbibus Medorum, ad quas tranſlati fuerunt Captivi Iſraelitæ.

Horum & *Elymæorum* & *Chuzæorum* lingua, ea eſt quæ hodie ab omnibus nominatur *Perſica*, ſed non eſt; quippe quæ ſit reverà *Medica*, totâ ſuâ naturâ & ſtructurâ differens à *Perſicâ*, quæ reſpectu illius eſt barbara: ideóque eam ex Aulâ ſuâ excluſit Rex *Behrâm-Ghûr*, (ut mox dicetur,) ejus loco ſubſtituens *Medicam* ideò dictam *Deri* ſeu *Aulicam*. Eæ itaque voces quæ apud Herodotum & alios de linguâ Perſicâ ſeu Parthicâ eſſe dicuntur, reverà ſunt ex Medicâ, vel ſaltem maxima earum pars. Illa ipſa lingua Medica eſt quæ hodie in Elymaide & Mediâ & Parthiâ & Chorasân (exceptis quibuſdam locis,) jam obtinet, & olim cum Medico Imperio ibi plantata fuit: Medorum enim primò fuit Imperium, poſtquam (unà cum Perſis) Aſſyriorum jugum excuſſerant, & eorum *Exarchia* eſſe deſierant. Hæcque Medorum lingua (antequam excluderetur,) veterem linguam Perſicam reddidit mixtam, & penè obſoletam effecit, non autem ubique extinxit: nam harum Gentium Religio quæ olim ſemper eadem, ſcripta eſt in veteri linguâ, quæ ubique (unà cum Medicâ) obtinuit uſque ad tempus dicti Regis *Behrâm-Ghûr*, & in quibuſdam locis hodiè obtinet.

Occidentalior Mediâ pars urbi *Ninivi* & *Mauſil* proxima, eſt كردستان *Curdiſtân* ſeu *Curdorum* regio, vulgò *Gordyæi montes*, qui tam celſi ut ignes & candelas noctu lucentes videre poſſunt Mauſilenſes 10 milliaribus diſtantes. Deinde occurrit regio لرستان *Luriſtân*, ubi eſt لر *Lùr* magna & *Lùr* parva. Paulò auſtraliùs eſt regio *Elymais*, ubi ſunt urbes تستر *Toſtar* & Σȣσαι, Perſis سوس *Sûs*, i. e. *Glycirrhiza*; quam Judæi Ahaſuero gratabundi per Euphemiſmum in Libro *Eſter*, nominarunt سوسن *Sûſan*, i. e. *Lilium*.

Ab Elymæis orti creduntur Perſæ: ſic *Bar-Bahlûl*, ܡܓܘܫܐ ܡܢ ܦܪܣ ܐܬܝܠܕܘ ܗܘܘ ܡܢ ܒܢܝ ܥܝܠܡ ܒܪ ܫܡ *Magi fuerunt ex Perſiâ ex filiis Elam filii Shem*. Et idem vult Fl. Joſephus p. 24, Ἔλυμος μὲν γὰρ, Ἐλυμαίȣς Περσῶν ὄντας ἀρχηγέτας κατέλειπεν. Cùm itaque Elami Sedes propria fuerit *Elymais* ab eo denominata, ejus poſteri ſeu nepotes (ut videtur,) conceſſerunt magis orientaliter in Mediam & Perſiam.

Sed

Sed cùm Elami filii in S. Historiâ non recenseantur, plenâ luce in hac parte destituimur.

At quoad Elami ipsius Sedem, ea apud *Bar Bahlûl* statuitur in regione *Ahwâz* quæ est *Elymais*: ܥܝܠܡ بلد الاهواز *Elam est regio Ahwâz*, quæ in Persarum Libris est خوز *Chûz*, Stephano Κοσσία, Herodoto Κοσσαῖοι seu Κίσσιοι. Ideóque vel *Elam* vel aliquis alius habuit filium aut nepotem à quo ista regio sic denominata fuit. *Gen.* XXII. 21, memoratur חזו *Chûz* Nachoris (Abrahami fratris) filius, qui videtur posteà fixisse Sedem in Elymaide, ibi relinquens sui nominis urbem *Chûz*, quæ nunc extat: unde tota regio hodiè in Libris nominatur خوزستان *Chuzistân* seu *Cossæorum* regio; non autem خورستان *Churestân*, ut quidam malè legunt. Iste *Chûz* fuit ex Arpácshadi prosapiâ seu seris nepotibus in succedente generatione 8va. Is autem aliàs tam à suis quàm à vicinis Gentibus dictus est ܗܘܙ *Hûz*, (sc. هوز,) unde supradicta urbs ad hodiernum diem in plurali formâ appellatur اهواز *Ahwâz* seu *Ahvâz*. Nam Assyriis isti populi vocantur ܗܘܙܝܐ *Huzóye*, *Huzæi*, & regio ipsa (quæ *Chuzistân*,) est ܒܝܬ ܗܘܙܝܐ *Beth-Huzóye*, *locus Huzæorum*. Hujus itaque regionis incolæ qui primò ab *Elam* dicti sunt *Elymæi*, posteà ab alio Progenitore ex Shemi familiâ prognato, dicebantur & hodiè dicuntur *Chuzæi*, seu ut Assyrii scribunt, *Huzæi*.

Ista est urbs quæ in S. Bibliis vocatur גוזן *Gozan*, minùs rectè pro Persico خوزان *Chozan* seu *Chuzân*, quæ (ut dictum) hodiè in Libris scribitur اهواز *Ahwâz* plurali formâ ab هوز *Hûz*. At Mediæ antiqua urbs הרא *Hara* quæ cum eâ memoratur, hodiè non extat, quippe quæ immemorialiter deleta.

Post *Gordyæam* & australiorem *Susianam*, occurrit *Media* in Arabum Libris dicta الماه *AlMâh*, & lingua Medica الماهي *AlMâhi* seu *Mahæa*. In Persarum Libris Media aliquando vocatur شيروان *Shîrvân*; an *Lac* vel *Leones servans*? Aliàs in Geographicis libris vocatur جبال *Gjibâl*, i. e. *Montes* seu *montana regio*, seu magis distinctè جبال الاهواز *Montana τῆς Ahwâz*. In eâ magnæ quædam urbes sunt, sc. اردبيل *Ardebîl*, & قزوين *Cazbin*, unde denominativum est قزبي *Cazbi* seu *Caspius*; de quo nomine *Caspii maris* fusiùs disseruimus in Notis ad *Itinera Mundi*. In eâdem regione præcipua urbs est آذرآباذكان *Adurabâdaghân*

daghân ſeu contractiùs آذربايجان *Aderbâyagjân*, (quæ quidem Provincia Ptolemæo perperam *Adiabéne*,) quo eodem nomine gaudet amœniſſima urbs quæ hodiernis ſeculis audit تبريز *Tabrîz* ſeu *Tavrîz* ſive *Taurîz*; tot enim modis ſonatur. Hæc (ut putatur) olim fuit *Ecbatana* (de quo nomine in ſuperioribus diximus,) mirabilis ſtructuræ Urbs & Palatium, utraque condita per Regem *Dehâcum* ad exemplar *Paradiſi Irèm*, quem in Arabiâ olim extruxerat Patrui ejus magni pater *Irèm* pater *Aadi* qui pater *Sheddâd* Avunculi *Dehâk*.

Perſia à Sinu Perſico orientaliter, apud Autores aliàs vocari ſolet *Achæmenia*, & Perſæ *Achæmenes* ſeu *Achæmenidæ*. Apud Amm. Marcellinum Lib. XIX. cap. 2, in veteri editione legitur, quòd in bello amici Saporem compellabant *Achæmenem* & *Artaxerxem*. Vera autem lectio in ultimâ editione jam reſtituta eſt, quòd ſc. vocabant *Saanſaan* & *Pirozen*: nempe شاهنشاه *Shahanſhâh* eſt *Rex Regum*, & پيروز *Pirûz* eſt *Victor*. Apud Herodotum *Achæmenides* erat frater Artaxerxis, & *Achæmenes* erat Darii filius, Xerxis germanus utroque parente, Ægypti Præſes, & ibidem Claſſis Præfectus. Et alius *Achæmenes* erat alicujus *Cambyſis* pater. Iſti autem viri ſic dicti, videntur quaſi appellativè & emphaticè eo nomine vocati fuerint: cùm dicente Herodoto, Rex Cambyſes hortando Perſas, eos compellabat Ἀχαιμενίδαι, q. d. *ô genuini Perſæ!* Nam apud Stephanum Ἀχαιμενία ſeu Ἀχαιμένιον eſt Περσικὴ μοῖρα *Perſidis pars*: & Strabo collocat Ἀχαιμενίδας inter Suſas & Caramaniæ fines: & ſec. Herodotum, *Achæmenidum Tribus erat apud Paſargadas, & ab his Reges Perſidæ ſunt oriundi*; ſc. uſque ad Darium. Hoc itaque nomen videtur fuiſſe *Perſiæ* & *Perſarum* diſtinctio à *Parthiâ* & *Parthis*. Quo autem modo vox *Achæmenes* ſcripta fuerit à Perſis, ulteriùs diſquirendum.

Apud Ruſtemi Epitomatorem pluraliter عجمان *Agjemân*, ſeu ſing. collectivè عجم *Agjem*, eſt *Perſæ*: & in omnibus orientalium Libris tam *Perſia* quàm *Perſæ* vocantur عجم *Agjem* ſeu *Azjam*: formâ adjectivâ عجمي *Azjemi*, formâ plurali عجميان *Azjemiyân*; & ſic *Tábari* fere ſemper legit. Emirchond in Vitâ Regis *Nûdar*, legit اعجميان *A'zjemiân*, i. e. *Perſæ*. Et ſic in Arabico Libro de Gemmis invenitur forma اعجمي *A'zjemi*, *Perſa*. Ut autem meliùs concilietur cum formâ Græcâ, puto (quamvis nondum ſic ſcriptum reperi,) analogum eſſe ut etiam ſingulari formâ cum term. *ân* ſcribatur عجمان *Azjemân*, eâdem ratione

ratione quâ Arabicum مسلم *Muſlim, fidelis,* à Perſis ſemper ſcribatur مسلمان *Muſlimân* in ſing. numero. Videtur itaque quòd apud antiquos Perſia dicta fuerit *Achæmenia,* ut diſtingueretur à Parthiâ dictâ عراق *Erâk,* in noſtris Globis *Arac* ſeu *Arach.* Sic Ogilb. in *Perſiâ,* ex ſuis autoribus refert, *Quòd Pârſi ſeu Perſa ſit is qui ex provinciâ Pârs, & Agjemi qui ex quâvis aliâ provinciâ.* Sed apud orientales moderniores, nomen *Azjem* ſeu *Azjam* tribui ſolet toti Perſarum Imperio, Parthiam etiam complectens. Apud Afros عجم *Azjam* ſignificat *Græcos* aut quoſvis *exteros.* Et in Turcico fœminarum Palatio dicto سراي *Serâi,* ibi ايج اوغلان *ìtch oglàn* eſt *Servus interior,* & عجم اوغلان *Azjàm oglàn* eſt *Servus exterior.*

Quoad *Parthiam, ea* (dicente Herodiano) *erat parvus regionis angulus : ii tamen erumpentes evaſerunt Domini totius.* Unde autem Græci habuerint nomen *Parth* ſeu *Parthiam,* conjicere non poſſum, cùm talis ſonus nec Perſico nec Parthico ore ſonari poſſit. Id proculdubio corruptum eſt pro *Pârs.* Cùm autem *Chaldæa* vocetur عراق *Erâc*; & dicente *Angjou,* propter ſimilitudinem Soli (ſeu Aeris & Aquæ,) medium Perſiæ circa *Iſpahân* & circumjacentia loca, eodem etiam nomine vocetur عراق *Erâc;* ergò diſtinctionis causâ, *Chaldæa* plerumque vocatur عراق عرب *Erâc-Arab* ſeu *Erâc Arabum,* & medium Perſiæ عراق عجم *Erâc-Agjam* ſeu *Erâc Perſarum.* Pro tali Chaldææ appellatione reddunt rationem petitam ex linguâ Arabicâ, quæ non eſt vera: nam *Erac* pro *Chaldæâ* ortum eſt ex Biblico ארך *Erec,* & *Erâc* pro *Perſiâ* ortum eſt ex ايرج *Iregj* ſeu ايرك *Iregh* potentiſſimi monarchæ *Phridûni* filio, qui Perſiæ etiam impoſuit nomen in Libris uſitatiſſimum ايران *Irân,* complectens totum Perſarum Imperium ad auſtrum montis *Tauri*, eodem modo quo ab altero fratre تور *Tûr* tota Tataria ad ſept. Tauri vocata fuit توران *Turân.* Sed pro vario autorum uſu, Perſia ſeu *Irân* ſubinde vocatur ايران شهر *Irân-Shahr,* quod aliquando reſtringitur ad Perſici Imperii partem, ut apud *Emirchond* in vitâ Regis *Phridûn,* ايران شهر كه عبارت است از عراق وفارس وخراسان وقهستان *Irân-ſhahr quo notatur Erâk & Phârs & Choraſân & Kubiſtân.* Aliàs aliquando nomine *Irân-ſhahr* intelligitur urbs

urbs نیشابور *Neishâbur*, tanquam præcipua urbs & olim Metropolis, (in fine Perſidis,) quæ aliàs dicta fuit شادخ *Shâdach* ſeu شادیاخ *Shâdyâch*, & (ſi rectè ſcriptum) شادباخ *Shâdbâch*. Et aliquando etiam *Neishâbur* vocata fuit پهله *Pehla*: nam tot nominum mutationes ſubiit. Eſt autem *Pehla* Choraſaniæ ſeu *Bactrianæ* pars citerior, ejuſque linguæ Dialectus. Nam ulterior Bactrianæ pars vocatur بلخ *Balch* ſeu بلخ باميان *Balch-Bamiyân*, unde ejus lingua eſt بلخ بامي *Balch-Bamiyenſis*. Sub Perſarum ditione ſemper venire ſolet dicta خراسان *Choraſân*, quæ Ptolemæo Χοϱοάνη malè pro Χοϱοσάνη.

Quoad nomen پارس *Pârs* ſeu فارس *Phârs*, *Perſia*, id in *Olugh-Beighi* & *Naſſireddini* Tabulis non comprehendit totum Imperium Perſicum, nec dimidium ejus, ſed tantùm unam regionis partem in quâ eſt *Perſepolis & Shirâz*, & *Iſpahân*, &c. At *Ibn Phacreddîn Angjou* dicit quòd totum *Irân* ſeu *Perſiæ* regnum olim vocatum fuit *Pârs* ab *Oxo* ad *Euphratem*, & à باب الابواب *Bâbo'lAbwâb* ad mare τῆς عمان *Ommân*: & quòd proceſſu temporis multa alia loca Perſiæ tandem acceſſerunt, ex quibus fuit خراسان *Choraſân* in antiquâ linguâ Perſicâ ſignificans *Orientem*; ideò ſic dicta, quia ſita eſt ad orientem τῆς اصطخر *Iſtachr* ſeu *Perſepolis*. Unde autem orta ſunt nomina Biblica פרס *Pâras* & פרסין *Parsîn*, eſt dictu difficile: ideóque reſtat tantùm conjecturæ locus. Fruſtrà ſunt qui deducunt ab Arabico فارس *Phâris*, *Eques*; nam non ſunt magis Equites quàm reliqui orientales omnes. Videbimus itaque quid dicunt orientales. Autor Libri *Mu'gjizât* cum inſigni elogio Perſicè tradit, τὰς فرس قديم *Phurs kadîm* ſeu *Perſas veteres fuiſſe ex filiis* فارس بن طهمورث *Phârs filii Tahmûras*, *quos Anuſhirravân adduxit è medio Climatis tertii & 4*ti *& 5*ti. *Hujus regionis incolas eſſe pulchriores & intelligentiores incolis reliquarum regionum; Corpora ſaniora, Artes & Scientias excellentiores, Facies formoſiores, Veſtitum nitidiorem, Cibum delicatiorem, & denique totum eorum conductum & rerum adminiſtrationem eſſe conſultiorem.* Sic ille. *Ibn Shahna* in Libro de *primis & poſtremis* Arabicè tradit, Eſſe apud Arabes qui volunt Perſas ſic dictos fuiſſe à فارس بن ارشم بن سام *Phârs filio Arſham filii Sem*, [pro Arpacſhad filio Shem;] *& ſecundùm alios, filii Japhet. Eos autem ſeipſos deducere velle à Kejomaras*, وهم يقولون نحن

نحن ولد كيومرث وكيومرث هو الذي عندهم ابتدى منه النسل مثل آدم *dicentes, Nos sumus filii Kejomáras: & is fuit ille à quo initium habuit tota progenies eorum sicut ab Adamo.* Aliqui volunt eos esse ex posteris Japheti, à فارس بن عامور بن يافث *Phârs filio Amûr filii Japhet:* alii volunt eos esse ex filiis هدرام بن ارفخشد بن سام بن نوح *Hadorâm filii Arphacshad filii Sem filii Noæ.* Aliqui Historici narrant پارس *Pârs fuisse filium Elam filii Shem filii Noæ.* Alii volunt quòd *Pars fuit filius Pahlæ.* Quære an iste sit *Paldas*, qui *Pildash*? Ideóque inter tot dubia satius est confugere ad eam quam supra adduximus originationem, quòd sc. nomine پارس *Pârs* significetur *Thôs*, bestia inter canem & lupum in eâ regione abundans, unde sumpta fuerit denominatio.

Quoad Linguam Persicam, doctissimus Lexicographus & accuratissimus Grammaticus *Ibn Phacreddîn Angjou* Indo-Persa (qui ferè 200 abhinc annis vixit,) in suâ Præfatione Operis *Pharhàngh Gihânghîri* Persicè scribens, accuratè tractat Linguam Persicam, eámque in 7 Dialectos distribuit, quarum 4 sunt متروك *neglectæ* seu *relictæ* & inusitatæ, adeò ut nulli Libri nec Tractatus nec Epistolæ in eis hodiè scribantur, nec in eis condantur Carmina; nisi fortè aliquando unum aut alterum vocabulum ex hisce Dialectis adhibeant Autores. Hæ autem inusitatæ Dialecti sunt هروي *Hervi*, seu Dialectus τῆς هرات *Herât*; & سگزي *Seghzi*, seu *Segistanæ* regionis Dialectus; & سغدي *Sogdi*, seu *Sogdiana* Dialectus; & دراولي *Drâvuli*: est autem دراول *Drâvul* urbs non valdè procul distans ab *Herât* in *Chorasân.*

Tres reliquæ Dialectus tales sunt in quibus Libri & Tractatus seu Epistolæ & Carmina scribuntur. Harum prima peculiariter زبان پارسي *Lingua Persica*, quæ in *Pârs* & *Istachr* usitata fuit. Secunda est دري *Deri*, quæ elegantior habetur. Ajunt (inquit ille) quamlibet vocem in quâ nullus est defectus, esse in Linguâ *Deri*, ut est اشكم *Ishkèm*, quæ defectivè scribitur شكم *Shikèm*; & برو *Biráv*, quæ defectivè رو *Ràv*; & بگو *Bughû*, quæ def. گو *Ghû*; quarum priores voces sunt in *Deri*, posteriores non item. Est (inquit) *Deri* Dialectus بلخ بامي *Balch-Bamensis*, seu urbis *Balch*; & urbis مروشهجان *Marv-Shâghjân*, & urbis بخارا *Bochâra.* Dicit se in quodam Libro scriptum

 reperisse,

reperisse, quòd *Deri* sit Dialectus regionis بدخشان *Badachshân*: esse qui putent homines tempore τῶν كيان *Keyân* hac Dialecto usos fuisse: & Arabum eloquentissimum (intelligit Mohammedem,) dixisse, *Si Deus aliquid mitè & leniter loquitur τοῖς* ملائكه مقربين *Angelis sibi propinquis* (seu Cherubinis,) *id jubet in Linguâ Deri: si asperum seu durum, tum in Linguâ Arabicâ celere properante.* Et mox addit, *Quòd Lingua incolarum Paradisi, futura sit vel Arabica, vel Persica Deri.*

Tertia Dialectus est پهلوي *Péhlavi*, quæ incolis vulgò sonat *Pehéllavi.* Ea autem sic dicitur vel à پهلو *Péhlav*, qui (ut volunt) fuit pater τῦ *Pârs*: vel aliàs à پهله *Pehla*, quo nomine designantur urbs ري *Rey*, & اسپهان *Ispahân* (antiquitùs dicta جي *Gjî*) & دينور *Dînavar*: aliàs autem *Péhlav* etiam significat *Urbem*, quasi *Péhlavi* sic dicta fuerit, q. d. *Lingua civilis*, *urbana*, non rusticana. Alii (inquit) aliter. Hactenus ille.

Ego addo, *Péhlavi* sic fortè dicatur, q.d. *lateralis*, quia est lingua novæ urbis ad latus veteris *Neishâbur* extructæ. Plerumque autem پهله *Péhla* seu پهلوه *Péhlava* est speciatim urbs *Neishâbur*(ut supradictum,) aliàs vocata ايران شهر *Irân-Shahr*: & hæc est Lingua illa antiqua Persica (quibusdam dicta زبان گبري *Lingua Ghebrica*,) in quâ scripti sunt omnes *Zerdushti* seu *Zoroastris* Libri. A supradicto nomine *Seghzi*, ea regio aliàs dicitur سگزيستان *Seghzistân* seu سگستان *Seghistân* sive سجستان *Segjistân* vel سيستان *Sîstân*: & aliter eadem regio vocatur نيمروز *Nîmrûz*, i. e. *Meridies* seu *media dies*, propter situm.

Quin & Lingua *Péhlavi* aliis etiam nominibus vocatur, vel saltem aliæ ejus differentiæ censentur. Nam præter 7 dictas Dialectos, apud prædictum Autorem (in medio sui Libri) ordine Alphabetico, memorantur Dialectus بهاري *Bahâri* & رامندي *Râmandi*, sc. *Râmandæa* seu *Râmandensis* Dialectus, & *Baharensis*. Alia Linguæ *Péhlavi* divisio, est اورامن *Urâman* seu *Uramanensis* vel اورامه *Urâma*, sc. *Uramæa*, *Uramensis*, quæ in *Ph. Gj.* definitur, نوع از گوينگي *Species Dialecti peculiaris Persis & veteribus eorum Poëtis in Linguâ Péhlavi: est sc.* قسم گوينگي *Sermonis species quæ primò excogitata est ab aliquo homine pagi Urâmæ, ejusdem nominis.* Sic ille. De hac Linguâ *Péhlavi* loquitur

loquitur *Chalîl Sûphi* in Libro *Nimetullâh*, پهلوي لغت مغان وفرس قديم كه عربي مخلوط دكلدر اصلا *Péhlavi est Magorum & veterum Persarum lingua cum Arabicis haud mixta omninó.* Nam hodierna Lingua tam Medica quàm Persica multa admixta habet Arabica. Hujus linguæ Literæ seu Characteres antiqui, in hoc opere passim visuntur.

Supradicti nominis *Derî* superiùs allatæ sunt ex Libro *Ph. Gj.* rationes plures, unde certum est veram ejusdem rationem ab illo Autore (quamvis docto) ignorari. Apud plerosque Grammaticos per *Derî* intelligitur ordinaria Lingua Perso-Medica, eáque elegantior; & quidem rectè. Veram itaq; dicti Nominis rationem Turcicè affert *Chalîl Sûphi*, دري فارسي ديمكدر آنكچون دري درلر كه بهرام كور يساق ايلدي كه قپوسنده فارسي سويليه لر وبرات ومكاتب هپ فارسي يازله اول زماندن برو فارسي يه دري درلر *Derî, hoc est dicere, Persica: Ideò autem vocata est Deri, quia Behrâm-Ghûr decretum faciebat, ut in Aulâ suâ omnes loquerentur Persicè, omnidque Decreta & Epistolæ Persicè scriberentur. A quo tempore factum est ut Lingua Persica vocaretur Derî.* Loquitur nempe de Linguâ quæ hodiè vocatur Persicâ, in quâ در *Der* est *Ostium, Porta,* & دركاه *Dergbâb* est اشك *Asbik Limen* seu *Vestibulum Portæ*, atque *Palatium*, *Aula* Regis: hinc دري *Deri* quod primâ fronte videtur Denominativum à *Der*, reverà est Denominativum à *Derghâb*, ut abbreviari solent talia; eóque significatur *Aulica*, seu *Curialis*. Cúmque illo tempore multi uterentur veteri Linguâ *Péhlavi* quæ à Rege *Behrâm-Ghûr* non fuit amata, ipse jussit ut omnes in ejus Aulâ Regiâ uterentur Linguâ Perso-Medicâ, quæ etiam hodiè in Perside obtinet, quæ ideò dicta est زبان دري *Lingua Curialis* seu *Aulica*. Et ipse aliquamdiu regnans, hoc modo effecit ut hæc Lingua ab omnibus æstimaretur: & proinde ejusdem usus ad hunc usque diem apud eos continuatus est, alterâ vetustiori Linguâ neglectâ & despectui habitâ. Rex iste obiit anno 30 Theodosii junioris.

Ex Linguæ *Deri* elegantiis habetur, quòd Litera د *Dâl* legatur ذ *Zâl* punctata sonans ut *z* immediatè post quamlibet aliam Literam motam. Hinc etiam idem mos obtinet in veteris Linguæ vocabulis, dum à modernioribus Persis Alphabeto Arabico utentibus suo recentiori modo scribuntur, ut scil. pro آدر *Adur* scribitur آذر *Azur*: & sic in ejusmodi

ejusmodi aliis. Nam in veteri Linguâ non fuit talis distinctio; sed à temporibus Regis *Yezdegerd* hoc innovatum est, ex quo Alphabetum Arabicum loco Alphabeti veteris usurpârunt. Quin & ante illa tempora ab omni ævo Persæ (pro natâ occasione) sic pronuntiârunt Arabum ذ (ut & ض & ظ,) omnes ut ز z, à quo etiam figura ذ haud multum abludit. Nam cùm veteres Persæ in suâ linguâ difficiliores illos Arabum sonos non haberent, ideò quando viderunt aliquid Arabum modo scriptum, id tamen proprio sibi modo pronuntiarunt, ut & Turcæ & veteres Chaldæi; cùm nulli horum Linguæ Arabicæ difficilioribus sonis se suámque pronuntiationem conformare potuerint: nam illa Lingua non est suavis, sed quasi potiùs *increpatoria* & *objurgatoria*, ut suprá. Et quidem usque hodiè, Arabum pronuntiatio ut nimis gutturalis & difficilis æstimatur: unde aliquando lepidi Socii (præsertim Turcæ) festivitatis causâ quando animus est ridere & hilares esse, solent adsciscere aliquem homuncionem Arabicè loquentem, (quem coram se loqui vel cogunt vel conducunt,) eum in finem ut eundem irridere possint, & in cachinnum effusi hoc modo sibi complacere valeant.

Quamvis autem Lingua *Deri* olim fuerit Aulica, hodiè & à temporibus quibus Tataricorum Regum series in Perside regnavit, Lingua Aulica ibidem est Turcica, quæ Tatarica; sed cum vocibus Arabicis & Perso-Medicis aliquantulùm mixta. Si quis cum fructu Linguæ Persicæ & Medicæ Lexicon concinnare vellet, conquirenda imprimis essent omnia illa *Pharhàngh* (seu ut vulgò sonant *Pharàngh*,) sive *Lexica* quorum meminit Libri *Ph.Gj.* Autor; ut & ipsum *Ph.Gj.* completum, cum *Appendice suo* qui (proh dolor!) in nostro Exemplari desideratur. In hoc enim *Appendice, Vocabula composita, & reliqua Vocabula simplicia* (sc. *omnia Zendica*) *ex vetustissimis Libris excerpta extant.* Nos habemus tantùm Tomum primum, eúmque valdè mendosum ab ignaro Scribâ.

Ex Indiâ etiam comparanda sunt hæc sequentia *Pharhàngh* seu *Lexica*, quæ jam à 100 annis extiterunt; &, si quæ alia dentur recentiora, de quâ re inquirendum.

فرهنگ ابو الحفص سغدي *Pharhàngh τῦ Abu'lHafs Sogdi.*

فرهنگ ابراهيمي *Pharhàngh Ibrahîmi.*

فرهنگ اسكندري *Pharhangh Iscánderi.*

Ph.

فرهنگ ابو المنصور علي بن احمد منصور اسد الطوسي	*Ph.* τῦ *Abu Manſûr Ali Ibn Ahmed Manſûr Aſad Al Tûſi.*
فرهنگ استاد عبد الله نيشابوري	*Ph.* τῦ *Uſtâd Abdollâh Neiſhâburenſis.*
فرهنگ تحفة الاحباب تصنيف حافظ اوبهي	*Ph. Túhfato'l Ahbâb ex compoſitione Hâfiz Ubahi.*
فرهنگ ادات الفضلا تصنيف قاضي خان بدر محمد دهلوي المعروف بدهارواك	*Ph. Idâto'l Phuzalâ ex compoſitione Kâzi-chân patris Mohammed Déhlavi, noti nomine Dahârvâk.*
فرهنگ جامع اللغات منظوم نيازي حجازي al. جامع اللغت	*Ph. Gjâmi AlLogât carmine Niyâzi Higjâzi.* Aliàs *Gjâmi' AlLógat.*
فرهنگ حسيني وفائي	*Ph.* τῦ *Hoſein Waphâyi.*
فرهنگ حسيني	*Ph. Hoſeini.*
فرهنگ حكيم قطران	*Ph.* τῦ *Hakîm Katrân.*
فرهنگ دستور	*Ph. Deſtûr.*
فرهنگ دستور الافاضل	*Ph. Deſtûro'l Afâdil.*
فرهنگ دستور الفضلا	*Ph. Deſtûro'l Phuzalâ.*
فرهنگ رسالة النصير	*Ph. Riſâlato 'l Naſîr.*
فرهنگ لسان الشعرا	*Ph. Liſâno'l Sha'arâ ſeu linguæ Poetarum.*
فرهنگ لغات ديوان خاقاني	*Ph. vocum Poëmatis Chakâni.*
فرهنگ لغات شاهنامه	*Ph. vocum in Shahnâma.*
فرهنگ محمد بن قيس	*Ph.* τῦ *Mohammed Ibn Kais.*
فرهنگ محمد هندوشاه منشي كه بنام غياث الدين رشيد تصنيف كرده	*Ph.* τῦ *Mohammed Hinduſhâh Mániſhi, quod compoſitum ſub nomine Giyâtheddin Reſhîd.*
فرهنگ مختصر	*Múchtaſar ſeu compendioſum.*
فرهنگ مولانا الهداد سرهندي	*Ph.* τῦ *Mulanâ'l Hadâd Serhindi.*
فرهنگ منصور شيرازي	*Ph.* τῦ *Manſûr Shirâzi ſeu Shirazenſis.*
فرهنگ مولانا مبارك شاه غزنوي مشهور بفخر قواس	*Ph.* τῦ *Mulanâ Mobârekshâh Gáznavienſis, dicti Phachr Kawâs.*
فرهنگ مويد الفضلا تصنيف محمد لاد	*Ph. Muwâyedo 'l Phuzalâ, ex compoſitione Mohammed Lâd.*

Ph.

فرهنك ميرزا ابراهيم بن ميرزاشاه حسين اصفهاني	*Ph. τῦ Mirzâ Ibrahîm Ibn Mirzâſbâh Hoſein Iſpahanenſis.*
فرهنك معيار جمالي	*Ph. Mi'yâr Gjemâli.*
فرهنك موايد الفوايد	*Ph. Muwâyido'l Phawâyid.*
فرهنك سروري كاشي	*Ph. Surûri Kâſbi.*
فرهنك شرفنامه احمد منيري مشهور بابراهيم فاروقي	*Ph. pro Sherph-nâma, per Ahmed Monîri dictum Ibrahîm Pharûki.*
فرهنك شيخ زاده عاشق	*Ph. τῦ Sheich-zâde Aſbik.*
فرهنك شيخ عبد الرحيم بهاري	*Ph. τῦ Sheich Abdorrahîm Bahâri.*
فرهنك شيخ محمود بهاري	*Ph. τῦ Sheich Mahmûd Bahâri.*
فرهنك ضمير	*Ph. Zamîr.*
فرهنك عاصمي	*Ph. Aſimi.*
فرهنك عالمي	*Ph. Alemi.*
فرهنك عجايب	*Ph. τῶν Agjâib ſeu mirandorum.*
فرهنك ديك پي	*Ph. Nik-pey.*
فرهنك فوايد برهاني	*Ph. Phawâid Burhâni.*
فرهنك قاضي طهير	*Ph. Kâzi Tahîr.*
فرهنك قنية الطالبين	*Ph. Kanîyato'l Tâlibîn ſeu acquiſitio ſtudioſorum.*
فرهنك قنية الفتيان	*Ph. Kanîyato'l Phityân ſeu acquiſitio puerorum.*
فرهنك زفان گويا وجهان پويا مشهور بهفت — تصنيف بدرالدين	*Ph. Zofân-ghûyâ & Gihân-pûyâ, (ſeu lingua loquax & Mundum percurrens,) dictum Haphn— i. e. Septem— ex compoſitione Bedreddîn.*
فرهنك سعد بن نصر بن طاهر بني تميم الغزنوي كه بنام خواجه نظام الملك نوشته وآن يكهزار ودويست وپنج لغت است ومسمي شيخي نامه نظامي	*Ph. Saad Ibn Naſr Ibn Tâhir beni-temîm AlGáznavi, quod ſcriptum fuit nomine Nizâmo'l Melik, continens 1205 voces, nominatum Sheichi-nâma Nizâmi.* Horum Lexicorum majora & locupletiora coëmenda & comparanda ſunt.

Et præter hæc 44, in Indiâ extant 9 alia Lexica quorum Nomina (ſcil. nec Librorum nec Autorum,) ſunt nobis nota, inquit *Angjou*.

His addatur inſtructiſſimum & deſideratiſſimum Opus ſeu Lexicon, quod

quod (anno Hegjræ 1014, Christi 1605,) reperimus dedicatum Magno Mogûl *Gjihânghîr*, sub Titulo فرهنك بديع اللغات *Pharhàngh Badiollogât*, i. e. *Lexicon mirabilium vocum*, aliàs dictum تواريخ جهانكيرشاهي *Tawârîch Gjihânghîr-Shâhi*, i. e. *Chronicon Regis Gjihânghîr*. Iste Liber 28 Tractatibus, & 660 Capitibus sec. ordinem Alphabeti absolvitur. Continet Simplicium medicamentorum nomina 8224, eáque in 3 linguis, *Persicâ*, *Arabicâ*, & *Indicâ*, cum singularum medicinarum Dosibus, Virtutibus, &c. Hujus Libri autor est ولي سرهندي *Valy Serhindi*. Estque Epitome omnium Autorum quos amplissimæ regiones *Arabia*, *Irân*, *Turân*, *Græcia*, *Chorasân*, *Industân*, &c. in hoc doctrinæ genere claros unquam produxerint. Dolendum autem quod non nisi dicti Operis Præfationem Persicam possideamus, unde hæc didicimus. Hoc est *Lexicon Medicum Persico-Arabico-Indicum*, per *Valy Serhindi*.

Cum his omnibus, ex Indiâ accerseatur optimum Lexicon فرهنك جهانكيري *Pharhàngh Gjihânghîri*, (à nobis citatum *Ph. Gj.*) cujus priorem Tomum in folio eleganter sed mendosè scriptum habemus. Posterior tomus qui خاتمه *Châtima* seu *Appendix* (in quo sunt Vocabula Libri *Zend*, & voces Compositæ,) deest desideratissimè. Si ergò possibile, quovis pretio comparetur ejus secunda pars seu *Appendix* dicti Lexici: cùm in nullo alio contineantur *Voces Zendicæ*, quas istud Lexicon solum comprehendit. Hæc inquam omnia conquirenda sunt ex Indiâ orientali: cùm nec Persia nec ulla alia Regio tales thesauros possideat.

Cùm autem Lexica Persica quæ in Persiâ & Turciâ extant, facta fuerint ante 200 annos, eaque pro eorum Poëtis explicandis; ideò pro moderniore linguâ quæ in Persiâ hodiè usurpatur, consulendum esset comparando ab urbe *Ispahân* in Perside modernum aliquod Lexicon seu Vocabularium pro recentioribus Vocabulis, quæ plurima sunt, eáque in dictis Lexicis non extantia; ut nuperis annis in colloquio cum Ispahanensibus Pers-Armenis comperi. Hoc interim dolendum est, (& contra illud quantum potest præcavendum,) quòd in illa Lexica Persico-Turcica MSS[ta] ante 200 annos exarata, irrepserunt in *Persicis* multa menda & voces Persicæ monstrosæ quæ in Linguâ Persicâ reverà nunquam extiterunt; sed sunt Scribarum Sphalmata, quæ tamen ab uno ad alium semper propagata & continuata, quasi essent authentica. Et (quod pejus & multò frequentius est,)

in *Turcicis* (ſeu in dictorum Lexicorum interpretatione Turcicâ) ex Scribarum ignorantiâ ubique ſcateant tot & talia menda, unde neceſſariò fluat falſa vocum Perſicarum expoſitio, & noſtrûm in magnos errores ſeductio; niſi magna adhibeatur cautela, variorum Lexicorum Interpretationes inter ſe conferendo & de iis benè dijudicando, an iis fretum erit necne: Nam unius ſingularis Codicis autoritati rarò fidendum eſt. Horum mendorum exemplum petatur in pleriſque exemplaribus in voce زواغار *Zavaghâr*, de quâ ſuprà diximus; & in voce فريدون *Phridûn*, in cujus expoſitione pro ضحاكي تازينك malè legitur ضحاكي مازينك: cum multis ejuſmodi aliis.

Præcipua quæ Oxonii habemus Lexica Perſico-Turcica (ſeu Turcicè explicata,) ſunt Liber نعمة الله *Nimetullâh*, cujus autor eſt *Chalîl Sûphi*. Hujus habemus varia Exemplaria, quæ aliquando inter ſe differunt pro Scribarum libitu: unum inter Codices Laudianos, à nobis citatum *Nim. Laud.* Aliud à me tranſcriptum fuit ex Coll. Sionenſi, à nobis citatum *Nim. Sion.* Hujus autographum in Londinenſi incendio periit, apographum apud me domi manet. Aliud Lexicon Perſico-Turcicum eſt حليمي *Halîmi Perſicum*, inter Codices qui è Muſæo noſtro in Bibl. publicam tranſlati ſunt. Hoc autem diſtinguendum ab *Halîmi Arabico*. Tertium eſt Liber وصيلة المقاصد *Wasîlato'l Makâſid*, autore رستم المولوي *Rûſtem Al Maulavi*: ſemel citavimus *Lib. Was.* Iſte ſervatur in *Arch. Seld.* Hæc omnia Lexica ſcatent mendis, ſed præcipuè ultimum, cujus Turcica interpretatio mendoſiſſimè ſcripta. Hujus Epitome (quam cito *Ruſtemi Epitomator*,) extat inter MSS Seldenianos ſuperiores. Horum ſingulis inſerta eſt Grammatica pro Linguâ Perſicâ; non autem ſatis completa, ſed rudis & imperfecta, quæ ideò verè Linguæ Perſicæ *Rudimenta* vocari mereatur. Dictis Lexicis addatur صحاح عجمي *Sahâh Perſicum*, (ut diſtinguatur à *Sahâh Arabico*,) inter noſtros extans.

Quoad Libros editos, Grammatica Ludovici de Dieu (ut & ea D. Gravii) eſt valdè imperfecta: & idem dicendum de Lexico D. Caſtelli, in quod aliorum Lexicographorum Sphalmata inſerſerunt ejus Coadjutores; nam ipſe Perſiſmum non prætendebat. Ad melius & emendatius Lexicon jam edendum, nunc non invenitur aliquis qui Editionis ſumptus facturus eſt.

Quoad antiquiſſimæ Linguæ Perſicæ à Medicâ differentiam, ea poteſt illuſtrari multis exemplis; quorum loco hoc paucarum vocum unum

unum accipe, ubi in *Ph. Gj.* de antiquo Rege *Gjemshîd* narratur quòd regni sui Subditos dispescuit distribuitque in 4 Classes seu Ordines in veteri linguâ suis nominibus distinctos; quibus (ut comparata meliùs elucescant,) ex adverso apposui nomina Medica quibus tales hodiè appellantur, seq. modo; simul cum quibusdam aliis:

Lingua Medica, quæ Persica audit. — *Lingua Pehlavi, quæ veri Persica.*

پارسا *Pârsâ* —— *Devotus, Religiosus* —— *Catûzi*

سپاهي *Spâhi* —— *Militaris* —— *Neisâri*

دهقان seu دهكان *Dihcân* —— *Agricola* —— *Nasûdi*

دانا *Dânâ* —— *Doctus* —— *Abanûchashi*

خدا *Chodâ* —— *Deus* —— *Yezdân*

خدا *Chodâ* —— *Deus* —— Ὠρομάσδης —— *Hormùzd*

فرشته *Phrishta* —— *Angelus* —— *Amshâspand*

ديو *Dîv* —— *Diabolus* —— Ἀρειμάνιος —— *Aharîman*

تشنگي *Téshnaghi* —— *Sitis* —— *Tushnamâr*

گرسنگي *Gurisnaghi* —— *Fames* —— *Gushnamâr*

شستگي *Shústaghi* —— *Lotio* —— *Pâdyâvand*

خاموش *Châmûsh* —— *Silentium* —— *Bâgj* seu *Bâzh*

Primi Ordinis كاتوزيان *Catuzæos* constituit in Montibus & Speluncis vel habitare vel multùm versari, ibique cultui divino & meditationi atque doctrinæ cœlestis acquisitioni vacare. Nam hoc erat longè ante *Zerdùsht*, sc. tempore Sabaismi, quo Deum colebant (& simul Planetis adolebant) in Montibus, vel ut Strabo ait ἔθυον ἐν ὑψηλῷ τόπῳ. Secundi Ordinis نيساريان *Neisaræos* voluit seipsos dedicare τῇ سپاهگري *Spâhigheri* seu *Militiæ*. Tertii Ordinis نسوديان *Nasudæos* voluit Agriculturæ operam dare. Quarti Ordinis آهنوخشيان *Abanûchashæis* præcepit omnis generis Literaturæ operam dare, sc. bonas Literas colere & studium in iis collocare. Istam etiam Quadruplicem populi

puli divisionem agnoscit *Tábari* in vitâ Regis *Gjemshîd*, distinctè docens quasnam Artes singulis Classibus injunctæ fuerunt: nam singulæ بلوك *Bolûk* seu *Classes* plures Artes exercuerunt.

Ex præposito exemplo apparet quàm immane Lingua Persica & Medica inter se differunt. Aristophanes in Comœdiis aliquando prætendit aliquid de veteri linguâ Persicâ: & tam alibi quàm in *Acharnensibus* Act. 1, scen. 3, introducit *Artabanum* Persam sic loquentem,

Ἰαρταμὰν ἐξαρξὰν ἀπιασονασάτρα,

quod est, ut ille exponit, *Rex missurus est* χρυσίον *pecuniam*. Hi autem sunt soni vacui sine significatione, tantùm ad risum movendum in auditoribus suis raptim & ex tempore prolati à Comœdo jocoso.

Præterea lingua Medica ex aliis mixta est, sc. ex Hebræâ, Græcâ, & Teutonicâ seu Gothicâ. Ex Hebræâ, quando Judæi deportarentur in urbes Medorum. Ex Græcâ, (ut & ex Gothicâ,) in bellis quæ cum illis, eáque benè nota. Et præter Bellum Persicum cum Gothis quod describit Procopius, alia bella antiquiora eis intulerunt Scythæ occidentales, sc. *Gothi* seu *Getæ* & *Massagetæ* circa كر و ارس *Cûr & Aras*, seu *Cyrum* & *Araxin* habitantes, qui Mediam possidebant ejúsque Domini fuerunt 28 annos; de quâ re videatur Herodotus. Non est itaque mirum si Voces & Phrases suas in linguam Medicam intruserunt, & Medi eas (quamvis illibenter & coactè) acceperint. Et haud mirum est si ex Parthorum bello cum Romanis, aliquæ voces Latinæ etiam in Linguâ Partho-Medicâ reperiantur, cum etiam *Phraates* 4 suos filios Romæ educandos misit. Aliquot exempla sint hæc, مشته *Myshte*, μύστης: قلندر *Kalander*, καλὸς ἀνὴρ, *Caloierus*: بربر **Barber**, *tonsor*: ابرو **A Brow**, *supercilium*: شنوشه **Schnuffe**, *sternutatorium*: وال **Whale**, *balæna*: خدا *Choda*, **Goda**, *Deus*: ديو *Dîv*, **Divel**: پدر *Páder*, **Fader**, πατὴρ: مادر *Mâder*, **Moder**, μήτηρ: برادر **Broder**, φράδωρ: دختر **Dochter**, θυγάτηρ. Pro his tamen plerumque habent alias voces purè Medicas quas non excluserunt intrusores Teutonico-Gothicæ: ut ab אב *âb* habent باب *bâb*, *pater*: ab אם *em* habent مام *mam*, *mater*: دادر *dâder*, *frater*: سرتراش *sertrâsh*, *tonsor*: &c. Hæc impræsentiarum de Linguâ Medicâ dicta sunto: cùm integram deposceret Dissertationem illam linguam strictè rimari & excutere, atque heterogeneas voces separare, quod hoc tempore fieri nequit.

MAGO-

MAGORUM
LIBER
SAD-DER,
ZOROASTRIS PRÆCEPTA ET CANONES CONTINENS:

In usum Ecclesiæ Magorum & Fidelium eorum omnium.

Præfatio Editoris.

LIber SAD-DER eſt Canonum & Præceptorum ex Zerduſhti ſeu Zoroaſtris operibus collectio circa ducentis abhinc annis facta in uſum Eccleſiæ Magorum, quam in vulgari linguâ Perſicâ carmine compoſuit quidam eorum *Deſtûr*, ſeu *Præſul*, (qui *Melicſhâbi filius*,) in antiquâ Linguâ & veteribus Libris verſatiſſimus & Doctiſſimus. Partem Procemii dicti Libri aliâ occaſione ſuperiùs dedimus Perſicè & Latinè; quo quidem modo alia quædam ibidem Præfatoria in hoc loco mox dabuntur. Quoad hujus Operis Traductionem, conſultum viſum eſt aliquando ejus ſummam dare, (omittendo prolixiores Tautologias ſeu ejuſdem materiæ in aliis verbis repetitiones,) potiùs quàm integram & juſtam ejuſdem concinnare Tranſlationem, quæ hoc modo in nimiam molem excreſceret, & hunc noſtrum Librum ultra deſtinatos limites tumefaceret; quod res noſtra non patitur.

Ex Procemii partibus quæ dedimus, videri poteſt qualis ſit Stylus, qui quidem eſt humilis, prout talem materiam decet. Sed iſtiuſmodi humilis poeſis vulgari eorum eruditioni ſat ſublimis videatur; eis præſertim quorum non eſt in verbis elegantiam, ſed in ſenſu pietatem quærere, & præcipuè attendere ad dicti Libri Præcepta ex ſui Prophetæ Operibus petita, & (qualiſcunque fuerit Stylus,) ſummam eorundem Autoritatem ſpectare; cùm iſte ſit *Codex Canonum Eccleſiæ eorum*, & ſola Fidei & Morum Regula quam in modernâ linguâ Perſicâ ſibi vulgò notâ poſſident. Veteres enim Libri ex quibus iſte Codex extractus & concinnatus eſt, exarati ſunt Proſâ in antiquâ obſoletâ linguâ à nemine vulgi & à paucis Sacerdotum benè intellectâ: adeò ut plebs dum precibus interſunt, omnia à Sacerdote

dote lecta non intelligant: ſed libenter audiunt Sacerdotes legentes & eos officia ſua docentes. Cùm itaque (ut dictum) Textus ſit humilis, nos non affectavimus in Stylum ſublimiorem reddere; ſed potiùs eundem imitando (ut interpretem oportet,) familiari & humili phraſi uſi ſumus, (ſicut etiam ſubjecta materia religioſa depoſcere videbatur,) & pleraque *κατὰ πόδα* dedimus; ut hac ratione Lector putet ſe cum ipſis Magis in colloquio verſari, & illos religiosè præcipientes audire.

Atqui monendum eſt, quòd aliquando iſte Autor incautè utitur phraſi *uſque ad diem Reſurrectionis*, pro *uſque in æternum*: eâ enim locutione apud eum non ſemper ſtrictè intelligitur illud tempus quo homines ſunt reſurrecturi, ſed potiùs tempus omnium longiſſimum & ultimum, quando Tempus non erit ampliùs. Hoc Opus dividitur in 100 *Capita* ſeu 100 *Portas*, quod itaque صددر *Sad-der* ſeu *Centiportale* vocatur. Et Autor alludens ad *Portæ* nomen, ſuum Opus comparat cum Urbe *Centum portarum*, & aliquando ſibi placet cum ejuſmodi metaphoricis ludendo, ut Lector ibidem videbit.

Pars

Pars Procemii *Melicshâhi filii*, Magorum Præsulis, در سبب نظم این کتاب *de causâ conscribendi Librum istum.*

الهی زبان مرا در بیان — *O Deus, linguam meam in explicatione*
روان ساز مانند آب روان — *Fluentem facito, uti est aqua fluens:*
که تا در ره دین بگویم سخن — *Ut in Religione dicam verbum,*
کنم تازه این رازهای کهن — *Antiqua hæc arcana renovabo.*
نه من از خود این راز کردم عیان — *Ego à meipso hæc arcana non observavi,*
چنین بود تقدیر رسم جهان — *Ut hujus Mundi mos est.*
که ناگه بکرمان فتادم گذار — *Sed quando inopinatò in Caramaniam incidi,*
مرا برد یزد بری شهریار — *Deus me perduxit ad Shahriyâr,*
همان شهریاری که دستور بود — *Eum quidem Shahriyâr qui fuit Destûr,*
دل ودیده او پر از نور بود — *Cujus cor & vultus lumine plenus:*
بسی علم دین راز بر داشتی — *Qui multa in Religionis scientiâ tulit secreta,*
بعلم او عملها بر افراشتی — *Et per scientiam suam Opera sua extulit.*
بملک وخلایق بد او شهریار — *Possessionibus & moribus fuit verè Shahriyâr,* [i. e. illustris,]
بنام ونسب بود هم شهریار — *Nomine quoque & prosapiâ fuit Shahriyâr.*
بد او نغز دستور دین اردشیر — *Fuit ille in Religione sincerus Destûr τȣ͂ Ardeshir,*
که بهرام شاهش پدر بود شیر — *Cujus pater fuit Behrâm-Shâh leoninus,*
که او دین به را پناهی بدی — *Qui bonæ Religionis fuit Asylum,*
بعلم وعمل پادشاهی بدی — *Scientiâ & praxi verè Rex fuit.*
بد اورا پسر چهار در راه دین — *Is quatuor habuit filios in viâ Religionis;*
همه راه دان وهمه راه بین — *Omnes erant viæ gnari & viæ perspicaces.*
یکی بود دستور دین شهریار — *Horum unus in Religione fuit Destûr* [dictus] *Shahriyâr,*
فریدون یکی آن رد کامکار — *Alter fuit Phridûn Sapiens desiderii compos;*
کزو علم دین بود آراسته — *A quo Religionis scientia fuit ornata,*
زلطف وزبانش درج کاسته — *Et ex eloquentiâ & linguâ ejus Diabolus labefactatus.*

دگر اهل دیندار اسفندیار	*Alius homo erat religiosus Isphendiyâr,*
که اورا نبودی قرین در دیار	*Cui par non erat in totâ illâ regione.*
چو دستور دین تازه اندر سخا	*Qui sicut Religionis Destûr fuit liberalitate excellens,*
سرش با مروت دلش با صفا	*Caput ejus civilitate & cor ejus sinceritate pollens.*
دگر بود دستور بهرام شاه	*Alter Destûr fuit Behrâm-Shâh,*
کزو خانهٔ دیو گشتی تباه	*A quo Diaboli domus fuit destructa.*
دلش روشن از نور خورشید بود	*Cor ejus fuit ipso Sole lucidius,*
بخلق وکرم همچون جمشید بود	*Indole & generositate ad instar Gjemshîd.*
دگر بود دستور پیژن چو ماه	*Alius Destûr fuit Pîzhen sicut Luna* [illustris,]
که اورا پدر بود بهرام شاه	*Cujus pater fuit Behrâm-Shâh*
بدانش چو جاماسپ پاکیزه کیش	*Ille erat scientiâ ad instar Gjâmasp, religione sincerus,*
درخشان چو خورشید بر اهل خویش	*Sicut Sol super familiam suam splendens.*
دگر بود دستور نوشیروان	*Alius Destûr fuit Nushirravân,*
که دادش خداوند انوشه روان	*Cui Deus dedit Anûsha-revân* seu *placidum animum.*
شمر بود در دین بعلم وکمال	*Sedulus fuit in Religione, in Scientiâ & in excellentiâ,*
بر آرنده بودی بجاه او جلال	*Et dignitati suæ afferebat honorem.*
دگر بود بهرام شاه جوان	*Alius fuit Behrâm-Shâh juvenis,*
چو دستور با موبدان وردان	*Qui sicut Destûr fuit cum Præsulibus & Sapientibus,*
سخن طبع خرم دل ویادگیر	*Verborum exemplar, hilaris corde, & rerum memor,*
جوانمرد با دانش دلپذیر	*Liberalis, cum scientiâ cor demulcente.*
دگر مهربان آنکه بد مهربان	*Alius fuit Mihrbân, qui verè fuit Mihrbân* seu *misericors,*
خردمند دانا دل وکاردان	*Sapiens, corde sciens, negotii gnarus.*
دگر پیژن یزد آن مرد نغز	*Alius fuit Pîzhen-yezdd ille homo sincerus,*
که اورا خبر بود از مغز مغز	*Qui fuit gnarus medullæ medullarum:*
دل او زنور یقین بهره مند	*Cujus cor fuit certè luminis particeps,*
بپاکی مکانش بهشت بلند	*Cujus locus propter sanctitatem erat Paradisus altissimus.*

Pro دیندار اهل *homo religiosus*, aliud exemplar tegit اهلوادین i. e. *homo revidens*, vel *autor respiciendi*.

Alius

دگر آذر آن مرد با علم وکسب	*Alius fuit Ader vir ille sciens & sedulus,*
بکرمی وپاکی چو آذرگشسپ	*Generositate & puritate sicut Ader-gushásp.*
همه پاک دستور موبد نژاد	*Omnes erant sancti Destûri Præsulibus orti,*
همه پارسا مرد پاک اعتقاد	*Omnes viri religiosi sinceræ fidei:*
همه راد ودانش دل ودین پرست	*Omnes erant sapientes, corde scientes, & religionem colentes:*
همه خوب کردار وپاکیزه دست	*Omnes erant actionibus boni, manibus puri:*
همه نامبردار ودانش پژوه	*Omnes erant celebres scientiam inquirentes,*
همه با کمال وهمه با شکوه	*Omnes excellentiâ & gravitate præditi:*
همه با سخا وهمه با وفا	*Omnes liberales & omnes promissis stantes,*
همه با عطا وهمه با صفا	*Omnes benefici & omnes civiles:*
همه دربی دانش از مردمی	*Omnes prosequentes scientiam apud homines,*
همه لایق خانهٔ محرمی	*Omnes digni familiâ principis:*
همه دل نشین همه سرفراز	*Omnes corde sedato & omnes capite elato,*
همه راه دان وهمه کارساز	*Omnes viarum gnari, & in negotio faciendo gnari,*
همه کار فرما همه رهنما	*Omnes negotia urgentes, omnes viam dirigentes,*
همه راست دان وهمه دلکشا	*Omnes rectiorum gnari, omnes corda aperientes:*
همه درره دین خود استوار	*Omnes in viâ religionis suæ firmi,*
بدین به اندر جهان کامگار	*Religionis in Mundo optimæ compotes.*
بدین جمع دستور پاکیزه جود	*In hoc cœtu fuit Destûr sinceræ bonitatis,*
یکی مرد درخدمت آن جمله بود	*Vir inquam qui hisce omnibus minister fuit,*
زدین داشت آیین پیشینگان	*Qui in religione tenuit mores antecessorum:*
بخدمت بد این جمله را درجهان	*Is inquam fuit omnium in hoc Mundo minister.*
بدین بود آن مرد نیک اعتقاد	*Iste homo fuit rectæ fidei,* [sc. Autor,]
زدین ارگی خویشتن بود شاد	*In pietate suâ gaudens,*
بایران شه آن مرد مشهور بود	*Apud Persiæ Regem iste homo notissimus fuit,*
ملکشاه را درجهان پور بود	*Et τῷ Melicshâh in hoc Mundo filius fuit.*
ولایت ازو بود فیض ومدد	*Toti regioni ab eo fuit abundantia & suppetiæ,*
که شد سفته این گوهر بیعدد	*Quia infinitæ ejusmodi margaritæ ab eo perforatæ sunt,* [i. e. res subtiles factæ.]

بتاريخ فوت ملک يزدجرد	*Fuit Epochâ mortis Regis Yezdegjerd,*
که درّ دامن خويشتن پاک کرد	(*Qui syrmatis sui unionem reddidit purum :*)
همي بود هيصد براو شصت وچار	*Fuit inquam* 800 *cum* 64,
اسفندارمذ ماه اي کامگار	*Mense Isphendârmaz,* ô *voti compos!*
ششم روز آن روز خورداد بود	*Die sexto qui fuit Churdâd,*
گزين نظم جان شاد بود	*In quo de isto poemate* [seu Syntagmate] *animus & intellectus gavisus est.*

Est پاک دامن *moribus integer*, ad verbum, *Vir puri syrmatis* seu *laciniæ vestis*, qui nil mali post se trahit. Præmisso Procemio, reliqua damus Latinè tantùm, seq. modo.

Porta I.

PRæcipitur nunc ô vir Liberalis, Sapiens, & Beatus, ut sis Zerdushti Religionis asecla : & omni dubitatione ac fluctuatione è corde sublatâ, oportet sequi Religionem τῦ Espintamân ; quia ad Zeratúshtum venit pro certo, Hanc esse omnium Religionum optimam. Nam omnia quæ dixit sunt certè vera, & hæc est Religio quam Deus misit. Et quando homines in hanc religionem credunt omnibus dubiis sepositis, quæcunque merita in 7 terræ Climatibus homines habuerint, (cum omnibus particulis quas fecerint,) omnes sigillatim talium remunerationem invenient ; nam sic est Mandatum Justissimi-Dei, ut omnes secundùm Opera sua bona aut mala judicentur. Et quando quarto mane ventum erit ad Pontem Tchînavar, ibi Mihr-Izâd & Reshn-Izâd computabunt quid fecerit, omnesque ejus actiones in bilancibus justitiæ & æquitatis ponderabunt : quòd si ejus Merita peccatis præponderaverint, ad Paradisum iturus erit, ubi Anima ejus cum Bonis ac Beatis in luce habitabit. At si de istâ Religione dubitaverit, nulla meritorum ejus ratio habebitur, nec quicquam ei proderunt. Hæc enim Religio nullam admittit dubitationem, sed requirit fiduciam & certitudinem, quæ colentis Animam à tormento Gehennæ liberabunt, nec à Diabolo timendi locus relinquetur : nam quando aliquis certior factus est hanc esse Religionem optimam, exeunte dubitatione intrat certitudo.

Porta II.

OMnibus Bonis præcipitur cavere à Peccatis, etiam parvis: in hac enim Religione, si peccatis merita vel minimum præponderaverint, Paradisum obtinebit, ubi æternùm manebit. Si autem peccata fuerint numerosiora,

certissimè in Infernum præcipitabitur, ubi æternùm detinebitur. Ideóque si vel minimum peccatum voluerit se insinuare, contra illud pro virili contende; ut si merita tua fuerint plura, in Paradiso locum obtineas æternùm.

Porta III.

OPortet nosse teipsum & in actiones tuas insinuare: nam quicunque bono opere occupatur, Diabolus ab ipso amovebitur. Inutilia facere, est nil nisi otiari; unde proveniet tantùm imminutio & deterioritas. Ex hac enim Religione constat, quòd qui bonum opus aggreditur, quamvis interim molestiam comperiat, tamen ex eo tandem uberiorem mercedem reportabit, multum luminis sentiet, & meritorum præmio ditior evadet. Si autem [mala] *opera sua non reliquerit, difficultatem & molestiam percipiet multam; cùm pœna futura sit portio ejus, & vanum opus mulcta illius. Sin absque operibus suis* [sc. peccaminosis] *ambulaverit, meliora opera coram oculis suis ponendo, quamvis ejus opes deprædaverint ipsúmque in viâ occiderint, nihilominùs Paradisus indubitanter erit locus ejus. In Paradiso remunerabitur quadrupliciter, & multum in se meritum reperiet apud Dominum suum: ipse enim à peccato purificatus, habebit merita ei attestantia. At è contra, si ad res vanas instituerit iter, illum trucidantes auferent omnes opes & pecuniam: in illo Mundo illius opus destruetur, ex operibus suis vultus ejus denigrabitur: & Bona ac pecunia ab eo ablata, erunt quasi ea abstulißent egeni & quasi injuriosè aliquem occiderat: sic illius miseri res reputabitur. Pro quantitate substantiæ suæ punietur, molestiæ & miseriæ pœnam feret: in Gehennâ erit locus ejus usque ad Resurrectionem* [seu in æternum,] *nec inde evadendi facultas erit.*

Porta IV.

OPortet Religiosum non desperare de misericordiâ Dei: nam spei comes est remissio, & à remissionis Autore Ignis [zeli] *eum comitabitur. Non est dicere, Multa habeo peccata, ideóque non debeo expectare à Deo Paradisum. Nam ille est multum dans, & parum accipiens: & Deus omnipotens misericordiam ei faciet: ad Paradisum perducet, à metu liberabit, ideóque noli tuam in Deo benignissimo spem præscindere. Nam ex nostrâ Religione constat, quòd certo quodam die Zeratusht Soliloquia cum Deo habuit: in Colloquium itaque cum Deo veniens, ex improviso vidit*

vidit aliquem cujus corpus erat in Gehenna; rogatu autem pes ejus dexter è Gehennâ exemptus est. Zeratusht itaque interrogavit, ô Creator, quisnam est iste vir pedibus-debilitatus? Deus ei respondit, Ille est quidam Rex qui 33 urbibus præfuit: multos quidem annos regnavit, sed opus aliquod bonum nunquam fecit in toto Mundo: nam præter oppressionem & injustitiam & injuriam & violentiam, ei in Mundo non fuit nec plus nec minus: namque multum dolorem & molestiam ab eo passi sunt homines, & sic ille mansit in Palatio mansionis suæ. Quodam verò die in itinere vidit ovem ligatam, à quâ pabulum fuit longiusculè remotum; ille autem pede feriens illud propiùs admovit. In hujus rei compensationem, unus ejus pes est in littore, & reliqua ejus membra in Gehennâ. Bonum itaque annitere absque metu & timore, nam certè Deus est benignus & misericors.

Porta V.

OPortet homines religiosos anniti ut festinent & quæritent occasionem Intercessionis faciendæ, cùm sciant tandem moriendum esse. Nam hac ratione quisque præstabit Eleemosynam: & qui hoc facit verè vir est, cùm in nostrâ religione nihil plus meriti in se habeat. Quamvis enim vir bonus multum meriti habuerit, & tamen non præstiterit ullas Eleemosynas, utique Gherûtaman [Angelus] *non intuebitur intentionem ejus, cùm non fecerit opus Eleemosynarum. Si propriâ manu hoc opus non præstiterit, id alicui bono faciendum commendet: nam si necessariò debet hunc Mundum emere, hoc præcipiat, & à Deo inveniet incrementum. Quando autem iste homo ipse facit Eleemosynas opus suum, tum scito illum hoc opus reverà fecisse illâ vice. Hoc opus tam viris quàm fœminis neceßarium est, ut ex eo Paradisi meritum accipiant: nec oportet hoc opus præstare negligenter, nam præcipuum meritum habet in hac Religione verissimâ. Et cùm aliquis justè præstiterit Eleemosynas, & fecerit hujus Mundi emptionem,* [Angeli] *Animam ejus ter ferent ad Paradisum, quem ut locum ejus ei tradent, eique Virgines Paradiseas largientur. Oh quàm felix is est cui talis natura!* [sc. cui taliter prospectum est!] *Eum rursus ferent in hunc Mundum, ubi multâ lætitiâ & felicitate fruiturus erit. Hujusmodi erit vicissitudo temporum ex Intercessione, ut sc. inde locum in Paradiso inveniant. At quando aliquis non facit Eleemosynas, tum peregrinus erit in Civitate* [Dei,] *nec commodum locum in eâ Civitate reperiet, sed ibidem manebit omninò attonitus: nam quamvis ea Urbs sit amœnissima & clarissima, is tamen erit cum molestiâ & miseriâ: nec propter quodvis meritum suum inveniet* [ibi commodum] *locum,*

locum, nisi per Intercessionem & Eleemosynas: nam pro Animâ omninò necessarium est præstare Eleemosynas, quia hac ratione erit requies Animæ ejus, sicut præcipiunt [i. e. ajunt] *Religiosi.*

Porta VI.

OPortet [homines] *facere Bona-opera, ut tandem inveniant mercedem & bonum præcelsum: nam si non curant Bona-opera facere, semper manebunt in Ponte Tchînavar, & malâ pœnâ mulctati ibi erunt alligati in æternum,* [sc. in transitu præpediti.] *Memento hæc Bona-opera præcipuè esse Sex, in quibus lætabundum sit cor tuum.* 1, *Horum unum est τὰ Ghahanbârhâ* [seu Creationis tempora] *observare:* 2, *Secundum est τὰ Phervardaghân* [seu Appendicum festa] *celebrare:* 3, *Tertium est Animæ patris & matris & aliorum propinquorum* (*si aliqui sint*) *meminisse* [in Aphrinaghân :] 4, *Quartum est Solem celebrare ter quovis die:* 5, *Lunæ celebrationem facere ter quovis mense, initio, & medio, & fine; sc. initio quamprimùm eam videris in cœlo, & nocte decimaquartâ, & fine quando attenuata fere latet:* 6, *Sextum est ut semel quovis anno proficiscaris* [seu peregrinationem suscipias ad metropoliticam Ecclesiam] *ad intercessionem faciendum. Qui prætendunt nescire hoc modo pro se intercessionem facere* [seu supplicare,] *sciant hoc præceptum esse secundùm viam justitiæ & religionis. Sic enim dicit quivis doctus* [seu versatus] *in Libris Pâzend & Zend, Dicat ut pro se intercessionem faciant. Hæcce Sex tam viris quàm fœminis præcipiuntur, nec quisquam ab eis exemptus est. Si pro te non feceris, nec transibis* [Pontem,] *nec possibile erit ut ad eam propè accedas. Id non potest esse. Si autem hoc à te profectum fuerit, per Absolutionem transiturus sis. Hæc neglexisse, scito esse crimen & peccatum grande: tu etiam in Ponte detineberis, nec remissionem ibi invenies; nec percipies merita nec quodvis bonum, nisi propter hæc Sex; nec à supplicio eximeris, quamvis merita habueris Ducenta. Ideóque contende ut hæc facias, nec in eis remissus esto. Hæc inquam præsta ô Cordate, nam ex eis invenies magnam mercedem: in horum meritorum retributionem invenies Paradisum, per Pontem transibis ut ventus per Sata; & pro horum sex Bonorum-operum singulis invenies mercedem copiosam.* [In 7mo, statuit Sternutationem esse Bellum naturæ cum Diabolo, quem sternutando expellit natura.]

Porta VII.

OPortet pro quovis Sternutante recitare semel unum Abûnavar & unum Ashêm vuhû: has inquam duas voces recita, ut Paradisum invenias, & à malo

à malo libereris ; ut per hæc duo Verba expellas morbos quos Diabolus in corpore humano locum habens affert. Scito enim quòd ſit in Corpore Ignis quidam Perſicè dictus Tchébra, Arabicè Tabîat & Garîzi, [i. e. Natura.] *Quando iſte Ignis ex mandato Domini-Altoris bellum gerit cum Diabolo, eum bellando è corpore expellit ; & hac ratione fugato Diabolo, ex ſternutatione corpus ſanum evadit. Ideóque aliquo ſternutante, dicito Yatâ ahû,* (al. *Abúnavar,*) *& Aſhîm, & preces funde, ut diu & ſerò maneas* [ſeu vivas,] *Dæmonémque fuges. In hoc etiam opere coram Igne preces fundito, ut corpus à Diabolo liberum ſit & lætum. Superveniente itaque* [alicui] *ſternutatione, Benedicito,* (*tu qui Paradiſo vicinus es,*) *ut Natura in tuo corpore non fiat Diabolus, nec Cordi tuo lucido triſtitia eveniat.* [In 8vo jubetur non facere aliquid à Superintendente prohibitum : & Decimas ei ſolvere.]

Porta VIII.

EX *Religionis Principiis manifeſtum eſt, quòd oporteat* τῷ *Deſtûr* [ſeu Superintendenti] *ſuam Superintendentiam* [ſeu autoritatem] *concedere, nec à mandato ejus recedere, quippe qui ſit Religionis ornamentum & decus. Nam quamvis Bona-opera habueris innumerabilia ſicut arborum folia & arena mobilis, ſicut pluviarum guttæ & cœlorum ſtellæ, ſi tamen Deſtûro non ſunt accepta, nihil ex eis lucraberis : ſi Deſtûr non ſit de te contentus, nihil in hoc Mundo laudis reportabis. Ideóque ex omnibus quæ habes ô fili,* (*ſc.* كرفه *Bono &* مال *opibus, &* دينار *Aureis, &* زر *Pecuniâ,*) *portionem decimalem dabis Deſtûro, quippe qui in viâ rectâ inſiſtat. Deſtûro itaque Decimas dato, tu qui Paradiſo frui cupis æternúm. Nam ſi Deſtûr de te contentus eſt, ſcito tuum fore Paradiſum : ſi autem Deſtûr non fuerit contentus, nec tu eris particeps beneficii Bonorum-operum tuorum ; ad Paradiſum Anima tua viam non inveniet, cum Angelis tibi non erit locus ; nec Anima tua à Diabolis liberabitur, ſed locus in Gehennâ erit æternúm. Decimas autem dando, de te erunt contenti, & Anima tua ſine morâ in Paradiſo erit. Deſtûri enim omnium Religionem noverunt, omnes res ſciunt, & omnes homines liberant.*

Porta IX.

V*Etita eſt perpetratio Pædicationis* [ſeu Buggerationis,] *quamvis vel ſemel tantùm id facinus perpetraturus ſis. Et præter eum alter qui in hoc facinore occupatus fuerit, quamvis conductitius, is Cinædus ſit. In totâ*

Religione aliquid peccato hoc majus non est prohibitum; ideóque quicunque Religiosus es, ab eo caveto: nam omnium peccatorum præcipuum est hoc opus malum: bipennem [seu securim] *in pedem ne allidas, ô vir bone! Si quis hoc peccatum commiserit, duas personas eodem crimine vitiatas involvit: quicunque vel Sagittâ vel Ense vel Pugno vel Calcaneo utramque interfecerit, non erit ei malum nec peccatum. Ventrem ejus laceret, si tunc non sit alius peccati ejus Vindex. Quemcunque enim ob peccatum neci tradituri sunt vel per potestatem Destûri Desturorum vel per mandatum Regis, oportet eum in Mundo* [i. e. judicialiter] *occidere; exceptis duobus istis infaustis qui perpetrant hoc fœdum Pædicatorum scelus quibusvis Diaboli operibus par,* [qui in ipso facto occidendi sunt.] *Ejusmodi spurca fecerunt Aphrasiyâb & Dahhâk pessimus, & Tûr-Brâtur* (al. *Tûri-Brâtrush* seu -- *tresh,*) *spurcus ille & obscœnus, qui trucidavit Zerdushtum in illâ Religione in quâ fuerat ei zelus & cui is erat sustentaculum. Aliâ vice extitit Malcûs, propter cujus Præstigia Mundus fuit submersus: posteà Sarûzegh, à quo (tempore Sâm) Mundus oppressionem & injuriam passus est. Sed peccatis quatuor istorum suo tempore impurissimorum pejor est Pæderastia* [seu Pædicatio,] *& Gherûtamân eos propterea puniet: nam propter hoc vexantur Angeli. Ita dixit Destûr doctissimus, Pædicator certè est extra se: si aliquis Deicola in eo opere semel actor fuerit, propter hoc à Gehennâ non liberabitur, nec faciem Paradisi intuebitur. Quando ex corruptelâ ejusmodi opus faciunt, nec Deus nec Angeli, nec Aqua nec Ignis inde hilares sunt, sed à tam malo facinore prorsus dolent. Omni homini beato & omni rei quam Deus in Mundum introduxit, molestia est & difficultas est propter hoc opus quod in spurcitie desinit. Et, si quidem cum fœminis hoc opus faciunt, perinde malum est. Cave itaque ab hoc opere Diabolico, quicunque es qui ad Paradisi Rosarium contendis.*

Porta X.

Præceptum hoc est in omni suâ viâ tam viris quàm fœminis religiosis incumbens, alligare Cingulum, & præstare Eleemosynas: nam alligare Cústi [seu Cingulum] *etiam dictum Camár, est Præceptum Dei, cùm sit Signum obedientiæ erga Creatorem. Cingulum fuit Gjemshîdi institutum quo omnes Dæmones fugavit: fuit enim ex ejus Cingulo & Chúra* [seu illuminatione] *quòd evacuata fuerint opera Diabolorum: nam quicunque Cingulo ditatus est, ex dimidiâ-potestate Diaboli evasit, & in dimidiam-potestatem Dei positus est. Ipse in Avorum Religionem credet: & qui*

Cingulo medium cingit, si præterea nullum aliud in Mundo bonum opus habet, is tamen de omnibus septem terræ Climatum meritis [seu Bonis-operibus] *particeps erit in viâ Religionis. Ita res se habet, ut cùm eum confortantes sint* [Angeli,] *beatum reddentes, & de eo placati, tum Merita habebit in Irân-vîgj & in Ghangh-dìz & in Keshmîr & in Gjamghèrd, & in omnibus mercedis & præmii locis: omnia ista cum Mundo* [fortè legendum *cum Cingulo*] *sibi alligabit. Quando alligas Cingulum medio, à religiosis erit abundantia tua centies millies* [multiplicata.] *Si autem medium tuum non fuerit Cingulo cinctum, tua à religiosis vicinitas* [seu conjunctio] *alienata erit. Ne itaque solvas à medio tuo Cingulum, quia à tuo in religione consorte invenies merita etiam persoluta: nihil enim in tuo religionis consorte melius est, quàm ut invenias in eo præmium tale quod sit præmium pro aliis etiam hominibus* [sufficiens,] *adeò ut tu sine operibus etiam particeps fias de illo. In Cingulo ideò quatuor adhibeantur Nodi, quorum quisque aliquid significat. Ex primo scias primùm, Dominum tuum esse Unum, Sanctum, cui non est compar; est etiam Dominus potentiæ & gloriæ. Secundus Nodus testatur existentiam bonæ Religionis, de quâ ex Mazdiyasenân non est scrupulus nec dubium quin vera sit. Tertius Nodus animo tuo testatur quòd Viæ Dux fuit Zerâtusht Espintamân, qui Domini Legatus* [seu Missus] *& Propheta, qui nobis fuit Viæ Dux & viam Dei colens. Quartus Nodus est quo quis secum animo hoc concipit,* [viz.] *Bonum faciam quantum potero: bonum inquam faciam, & bonum cogitabo, & à quovis malo quantum possum fugiam: hæc erit bona mea Religio, & ab hac bonâ rectâque Religione non divertam. Isphendârmaz fuit ex Angelis qui apparuerunt Regi Manûtchehr, qui observavit illos sapientiâ excellentes, fuisse omnes Cingulo cinctos medio. Zerâtusht quoque oculo certitudinis vidit Angelos eodem modo se habuisse, De Anirân si nihil nôsti, dicam ut de eis informationem invenias: Anirân quidem Cingulo non cinctus est propter justitiam; sed Irân se cinxit propter vultûs apertionem* [liberiorem,] *sicuti Boni & Sancti & in Religione Beati, cinxerunt Cingulum, de viâ suâ certi,* [& non dubitantes.] v. cap. 17.

Porta XI.

O*Portet benè curare Ignem propter justitiam* [seu conscientiam:] *annitere ut Ignis non moriatur, quia is est tibi quasi Anima. Pollutum & spurcum in eo ne comburas, nec relinquas tale quid in Campis prope eum intra 3 passus; & in domo Ignem fideliter curando, ne relinquas in eo spinas & quisquilias: & tunc septem Climatum terræ Ignis erit*

amicabilis

amicabilis & certissimè contentus: & quando petendam habes aliquam petitionem aut desiderium, tum necessitas tua censebitur licita absque ullâ negatione. Quando autem Ignem in Sacro-Foco non benè servas, nec ab Igne anhelitum prohibitum avertis, tunc Ignis 7 Climatum terræ [seu totius Orbis] *non erit tibi amicabilis; nec ullum desiderium & petitionem petes, nisi quæ cadet & non consistet. Si Ignem tuum non curas in superiori-Tabulato, sed sinis mori sicut super lapide duro, non poteris hoc expiare si ex lucro tuo miseris* 100 *Dinâr* [seu Aureos] *ad Adurgushàsp: illud non erit acceptum Judici, nec peccatum à te expiabitur. Nam Deus-Justus dedit potestatem Clavium Paradisi τῷ Erdibehisht: ei inquam talem fecit Paradisi potestatem,* [viz.] *Si de alicujus Religione non es contentus,* [sc. si de eo non erit tibi satisfactum,] *eum ne relinquas circa Paradisum, quia Ignis mei curam ipse dereliquit. Fœminis etiam quæ non habent custodiæ reverentiam, onus* [seu partus] *earum Dei mandato peribit abortu: Liberi ex eis in existentiam non venient, nec filius ullus: nam sanè Ignis qui moritur veneratione non adhibitâ, sed eum honorare negligitur, est sicut Rex cui non exhibetur honos, nec verbis ejus reverentia. Si in aliquâ domo Ignis moritur, eidem domo eveniet detrimentum: pro mulctâ solventur vel tres Dirèm, vel saltem duo Dângh. Adverte hoc si aliquid evenit tibi quando emoritur Ignis tuus, ne fortè undequaque aliquid* [pejus] *eveniat.*

Porta XII.

P*Ræcipitur non facere Involucrum-linteum cadaverale quod sit novum, nec aliquo modo inquinatum; quia Zerdtusht contrarium præcepit auribus meis audientibus: sed sit vetustum, tritum, & benè lotum: Involucrum hoc modo parabis, ne tibi eveniat Pavor. Novum & bonum ad mortuum tuum ne adhibeto; sed audi ex Zend-vendîd unum verbum;* sc. *Si mulier longitudinis spithamæ filum ex fiscellâ sumpserit, idque in Involucrum inseruerit, erit sicut Serpens & Vipera in corpore ejus, & jecori ejus æternùm adhærebit: non intuebitur eam Gherûtamân, & totius Mundi regnum erit ipsi inimicum: & vestis-oram prehendens, eam ad Gehennam deducet. Si quidem hoc* [vetus Involucrum] *fuerit mane quarto,* (al. *nocte quartâ,*) *non erit in damnum meum, sed mihi valdè lucrosum. At si vestis nova super corpore meo fuerit, corpus meum in Asinorum & Mulorum cibum erit: nec inde emolumenti aut quietis ero particeps, sed correptio & molestia & retributio-mala me manebunt. Porrò bonum est cautelam adhibere ab omni cadaveroso, dum in viâ ambulatur: nam cadaverosum*

 evitando

evitando dum per viam discurritur, pro singulis ejusmodi gressibus Meritum attribuet Deus. Tîr (ut dicam) est Estîr; & omne Estîr est quatuor Dirém: [& quidem hæc fecisse] *parit Merita τῶν 1200 Dirém. Audi hoc, quia hæc verba sunt verissima, Præceptum est anniti in viâ certitudinis, & hic sermo verus est in viâ Religionis. Hoc modo igitur facito, ut pœna tua in momento Resurrectionis levior sit.*

Porta XIII.

P*Atris & Matris Animam charam habeto: & quando commodum erit tempus, (sive sit post Mensem sive post Annum,) pro posse tuo instruatur Convivium & Epulæ dictæ Aphrînaghân,* [sc. Parentalia:] *nam in Religione certum est quòd hoc præstantes futuri sint felices* 900 000 99 (al. 900 000 9099) *annos:* [i. e. in perpetuum.] *Hoc quoque faciant à longâ viâ longóque itinere domum redeuntes, invitando eos qui liberaliter impertiunt portiones de mensâ suâ. Et factis hujusmodi Convivio & Epulis, incolarum ejusdem domûs Animæ erunt quietæ & lætitiam agent.* [Tales inquam epulæ] *benedictiones etiam impertient Matrifamiliâs & Patrifamiliâs, & benedictionem afferent omnibus Liberis qui eodem modo in gaudium cedent. Si autem tales Epulas & Convivium non fecerint, in domo suâ mœsti consident, ab hoc mane ad alterius auroræ diem domi manebunt expectantes solatium. Sperandum enim quòd eos in memoriam revocando, Animas etiam suas in gaudium adducant: at si obliviscendo non recolunt, erunt quasi obviàm euntes Sagittæ in pleno cursu suo. Dicent* [Parentes,] *O omnipotens Deus, quare isti hoc modo negligentes sunt! Nonne sciunt heic futuram esse habitationem suam, in hoc regno futurum esse locum suum! Nonne omnes multùm desiderant esse in isto loco, cùm in Mundo non mansurus sit aliquis! Si tempus nostrum benè observarent, calamitates eis non supervenirent: nos enim eis indigemus, ut ii abhinc multâ requie fruituri sint. Sed cùm nostrî non meminerint, miseria illis superventura est. Sic loquentur* [Parentum Animæ] *incedentes mœstæ, de domesticis suis non contentæ: huic domo abundè maledicent, nec quenquam ibi à noxâ immunem relinquent. Ideóque oportet te quovis modo conari ut de te contentæ sint Animæ Patris & Matris & Avi & Consanguineorum omnium. De te omnes sint contenti & læti, pro familiâ orantes; tibi in altero Mundo benedicentes & Deum orantes ut posteà benè sit tecum; nec tibi maledicant propter pervicaciam, ut ita tibi sit usque ad Resurrectionem,* [i. e. in æternum.]

Porta XIV.

O*Mnibus præceptum est, Ungues suos præscindendo,* [segmina] *chartæ indendo coram se collocare. Quando coram se collocârunt, recitent*

Vâgj,

Vâgj, & *Yatâ abû virîyu recitent pro ſanitate ſuâ. Ter inquam ô vir pie recita Yatâ abû virîyu, quâvis vice lineolam* [ſeu circellum] *circa illa* [ſegmina] *ducendo. Opus eſt in Aves* [ne aſportent] *palam recitare Patîti,* & *quoque unum Yatâ abû virîyu* & *Vâgj. Et oportet ut ſingulis vicibus* [eâdem] *forfice accipiens terram, eam ſuper dictos ungues effundas. Si autem Patîti non nôſti, tum ut vir religioſus* & *prudens recita* [tantùm] *Vâgj τῷ Surûſh. Ex interiori-parte* [dictarum] *trium Lineolarum extra ferto ungues, quos in aliquem Campum exportare debes: ungues inquam tuos verſus Montem ferto, ut à te miſeriam* & *dolorem* & *mœrorem* [etiam longè] *expellas. Deus quidem creavit Aves bonas: tam Beati quàm improbi ſolent illud recitare. Si pro unguibus non recitaveris Patîti, Aves in tranſitu illos ungues vorabunt: ſi non recitaveris, Dæmones* & *Venefici illos aſportabunt,* & *illis unguibus Veneficia exercebunt. Præſectos itaque ungues ne relinquas, ne facias Veneficis* & *Dæmonibus convivium. Si in medium cibi* [tui] *tales inciderint, aliquid moleſtiæ exinde percipietur. Cave itaque* & *extra domum* [tuam] *exporta illos, nec in hac parte deficiens eſto.*

Porta XV.

Q*Uicquid oculis tuis videris, nomen Dei in illud recita* [benedicendo,] *præ timore ab irâ ejus: ſi inquam in quidvis bonum inciderit oculus, eodem momento Dei nomen recitato; nam ſi Dei nomen ad illud non aſſumpſeris,* & *eidem rei aliquid damni acciderit, hac ratione haberis peccator* & *damnoſus: ideóque ex negligentiâ tuâ injuriam tibi ne afferto.*

Porta XVI.

U*Bicunque fuerit mulier prægnans, illa conetur ut Ignem perpetuò alat, inde enim cor* & *anima ejus conſiſtet. Et quando filius natus fuerit, tribus nychthemeris ne extinguatur Candela: nam ſi aliquid Ignis in illâ domo arſerit, nullum ibi damnum eveniet. Diaboli enim* & *Spiritus puerum impetentes, non poterunt ei damnum inferre, nec intra* 15 *cubitos venire ut huic fœminæ noceant. Per tres enim dies noctéſque ille locus eſt tener, dum ſc. recens eſt infans* & *mater febricitans. Sic enim accepi à Magiſtro meo,* [viz.] *Quòd quando Zeratuſhti mater eum peperit, per tres noctes ſucceſſivè* 53 *fœdi Diaboli Zeratuſhtum impetiverunt, ei damnum inferre volentes: igne verò in illâ domo ardente, damnum ei inferre non potuêre: tale ſc. ei emolumentum inde fuit. Sed* 40 *dies elapſi ſunt antequam religioſus ille à Diabolis liberari potuit.* [Ignem itaque] *per* 40 *dies ne omitte, ut gnato tuo non eveniat incommodum. Oportet igitur matrem non tam negligentem eſſe, ut*

pedem extra limen ponat expatiando, nec durante illo tempore montem videat: nam campi hisce rebus incommodi sunt.

Porta XVII.

T*AM ad Religiosos-laïcos quàm ad Destûr spectat, ut quamprimùm è lecto surrexerint, Cingulum statim induant. Cingulo enim non induto, per unum gressum prodire non debes; ne hoc facto, teipsum in Diaboli potestatem submisisse videaris: nam uno gressu submisisse, peccatum est: sed si quatuor sunt gressus, id excessum vocato. Sanè* 1200 *Dirèm solvere debet qui* 4 *gressus absque Cingulo incesserit. Te itaque custodias à peccato, & Cingulum adhibe ubicunque fueris: nec omninò sine Cingulo esto, id enim in hac Religione tibi disertè dico.*

Porta XVIII.

Q*Vando scalpis Dentiscalpium* [ligneum,] *corticem ab eo exime: nam si fœmina gravida pedem super talem corticem posuerit, periculum est quòd fœtus pereat* [seu abortum patiatur.] *Ideóque bonum erit si tuum Dentiscalpium alicubi absconderis.*

Porta XIX.

I*N juventute uxorem ducere oportet: ideò tuæ religionis puellas* [in eum finem] *aggredere, quippe quæ marito cedent sine verbo. Et quidem maturè hoc opus facere præstat, ut possit apparere nos in eâdem religione Amicam habere: quicunque enim hoc ritu copulari expetit, Deo conjungetur filium expetendo. Et quodcunque meritum per filios obtinetur, scito illud propter paternitatem & maternitatem venisse. Est enim Filius sicut Pons extremi Judicii, & hicce Mundus est sicut Diversorium: cúmque nullus sit Filius, non invenient viam per illum Pontem. Per quodvis meritum ex Filio veniens, proficient semper usque ad Resurrectionis diem; & cuicunque non est Filius, Pontis beneficium ei certissimè præscindetur. Et Ponte interrupto, quomodo poterit in alterum Mundum transire? Ideóque quantacunque sint merita ejus, citra Pontem certissimè mansurus est, ubi cum eo numerabunt & computum facient* [Angeli Mihr-Izad & Reshn-Izad,] *& sic erit usque ad diem Resurrectionis,* [sc. in æternum.] *Nam omnis semper Angelus eum interrogabit, Habesne in Mundo filium qui prosit tibi? Et quando respondebit, Non, quamprimùm ab eo exiverit hoc responsum, nihil ultra ab eo interrogabunt: sed anima ejus in pœnâ & dolore manebit, eritque sicut aliquis sine socio in Deserto dolorifico & horrendo: eritque coram eo Fluvius qui dicto Ponte sternitur;*

nitur; in cujus tamen medio collapsus & desolatus relictus, ad alteram ripam trajicere non valebit. Ex alterâ Pontis parte erit Vrbs sicut Paradisus, ubi Arbores fructu plenæ, Aquarum Fontes, & Sata: eritque Anima ejus in illam Vrbem intenta, cujus tamen particeps nunquam fiet: &c. [cum multis ejusmodi aliis in eundem sensum, quæ itaque nunc omittuntur.]

Porta XX.

UT *quivis Agricola meliorem accipiat proventum, oportet ut* [dictam] *Intercessionem faciat, & cor suum in Deo lucidius reddat: & per hæc duo particeps erit boni. Agriculturæ non est (secundùm nostram Religionem) aliquid par: ideóque eam benè tene, & æstima propter excellentiam ejus. Sic dixit is qui benè novit Religionis viam, Quicunque Arborem in terrâ plantaverit, quando crescit, dabit fructûs portionem cuique qui libuerit partem suam comedere: & dabit portionem illi fortunato qui talis Arboris sationem* [seu plantationem] *præcepit. Sic etiam erit in Frumenti satione: multum enim meritum invenient in viâ religionis: & quicunque de tali frumento & fructu comederit, ex eo satur & contentus erit. Comestor erit de omni bono meritoque particeps usque ad diem Computationis: isque erit agnitus ab Angelis Churdâd & Murdâd per Mandatum Dei, à quibus ambobus* [pro eo] *fiet Intercessio. Hoc modo Agricolæ Deo chari sunt, & per ejus mandatum multùm æstimandi sunt.*

Porta XXI.

R*Eligiosis incumbit diligenter operam dare Religioni: & Religionis causâ, quovis edendi tempore oportet Fideles pascere, eos inquam qui boni & pii sunt, non autem vitiosos: nam in Religione verum est, Si pascis esurientes pietatis causâ, hoc modo multum meritum reportabis; modò boni nominis fuerint, non autem peccatores qui de cibo tuo comederint. Similiter si alicui pauxillum Aquæ dederis ad exstinguendum sitim ejus, tu exinde bonum percepturus eris: nam quicquid boni operis aliquis præstiterit, ille posteà meriti ejusdem particeps erit.*

Porta XXII.

Q*Vandocunque aliquis panem comesturus est, oportet eum recitare Vâgj. Et quoad Aphrînaghân* [seu Parentalia] *ut ex eis quisque Benedictionem reportare queat, religiosi dicunt, Quòd quando aliquis ex Religione instruxerit Convivium dictum Aphrînaghân, tum oportet eum Deo adhibere Vâgj. Dum verò Convivio intersunt considentes, ab omni discursu labia sua continere debent. A Deo enim unus Angelus à dextrâ stat, à sinistrâ verò alius,*

alius, sc. aliquis Diabolus pessimus : & quidem Sapientes credunt, Quòd si aliquis inter edendum panem, verbum protulerit, Angelus hoc audiens abibit, inque ejus locum succedet aliquis Diabolus, à quo in tali convivio procedet dolus [seu deceptio, sc. diffidium.] *Quapropter Regula est (quod in Religione planum) ut tali tempore in Aphrînaghân quicunque verbum protulerit, teneatur dare Cibum ; & hac ratione habebitur illius mensæ Dominus, & totius expensæ τῶν Aphrînaghân mulctam dabit : sic enim res est, & insuper aliud de novo Convivium parabit. Sic nempe est in Religione nostrâ, ubi de isto convivio in Libro Zend-Vendîd dicitur, Quòd quicunque verbum ibi protulerit, is certissimè Angelis Paradiseis offensionem dabit, æquè ac si cadaverosa coram se habuerit : tu itaque Paradiseos offendere noli. Cui ante Convivium non vacat intercessionem facere, is pietatis causâ adhibeat tantùm Vâgj : item adhibeatur Yatâ Adiyazamîd, & Ashîm vuhû recitetur ter. Et quicunque panem necessitatis causâ comedit, si sic fecerit exaltabitur. Os quoque lavetur, in quo faciendo recitet Ashîm vuhû quater, Yatâ ahû virîyu bis : & hoc modo à Deo amplam reportabit mercedem, pro omni re quam Deus creavit laudes reddendo : nempe pro quâvis buccellâ quam aliquis hoc modo comedet cum Vâgj* [seu Gratiarum actione, & mensæ benedictione,] *is à Churdâd & Murdâd benedictionem reportabit.* [Angeli] *ei acclamabunt, Benè habeto, ex istiusmodi buccellis prudentiam & intellectum reportabis. Si verò absque præmisso Vâgj, cibum comederis, ista omnia desiderabilia tibi erunt vetita.*

Porta XXIII.

S*I bonum facturus es pauperibus & egenis, ut sis dives, intercessione id petere præstat. Dato Decimas ut portionem Præsulum, & pro Præsule conatum ostende & semper studeto. Et tu semper Dei causâ cuivis digno facere debes Mutuum : sic enim in Libro Zend-Hâducht dicitur, Quicunque Mutuum fecerit* [seu mutuò dederit,] *si hoc modo aliquid pro Co-fideli susceperit illúdque citò coram adduxerit* [seu ad effectum perduxerit,] *quicquid hocce conatu reportaverit, ei erit perinde acsi ex proprio lucro* [seu labore] *suo illud reportaverat : eritque in Paradiso computus ejus talis, ut si dimidium ejus sit,* [sufficiat.] *Cúmque ab hominibus rationem requisiverit ille Infinitus* [sc. Deus,] *tum ipse operis sui mercedem reperiet.*

Porta XXIV.

C*Avendum tibi à peccatis tuis. Custodi teipsum à reatu peccati, peculiariter eo die quo erunt tibi in mensâ carnes & cibi qui nutritionis eminentiorem*

eminentiorem gradum habent: ne cùm comederis & peccatum perpetraveris, conditio tua statim degeneret. Id quod in bruto animali est tantùm offensio, in te est peccatum contra corpus & animam tuam: uti quando Equus in aliquem calcitrat, & Bos cornupetit, aut Camelus ictum impingit; talia in te pro peccatis habentur, quia comedisti carnem, & peccatum commisisti. [In 25, prohibetur jejunium à cibo: sed jejunandum est à peccato.]

Porta XXV.

CAvendum est tibi à Jejunio: nam à mane ad vesperam nihil comedere, non est bonum in Religione nostrâ. Nobis quidem tale est Jejunium singulis mensibus & annis, sc. ut non sit nobis vel minimum peccatum. Quando alii solent jejunare, ita est ut non soleant cuivis Prandio præmittere Jentaculum: sed nostrum Jejunium in hoc situm est, ne in membris nostris superveniat aliquid peccati. Annitendum est ne in manibus aut oculis aut linguâ sit aliquid peccati quod nobis damnum afferat. Quovis anno simus cauti ut propter hujusmodi Jejunium nobis sit in corde gaudium. Quicunque vult ab edendo sibi cavere, mea sententia est ut potiùs à peccato & concupiscentiâ abstineat.

Porta XXVI.

UT conditio cujusvis felicior sit, oportet ut in pueritiâ ei detur expiationis Parâhûm, i. e. Baptismus, ut ita ex tali expiatione per τὴν Hûm factâ lætior evadat. Si aliquis sic fecerit, habebitur prudens & intelligens & rerum faciendarum guarus, & in hoc Mundo vir multùm sciens. Adversitatibus & morbis non erit obnoxius; & ubicunque fuerit, ab omnibus honorabitur. At si Baptismo non fuerit expiatus aut id parcè factum, acceptâ aquâ, τὴν Uruärân & τὴν Hûm contundendo exprime, & accipe in ligno [cavo;] *sub eâ conditione ut super eo recites Yatâ abû virîyu, quod ei adhibeas, quia sanctum est & bonum. Tum posteà des ei Lac ut bibat, ut hoc opere sapiens & prudens evadat. Hæc ne negligas, ut accipias remunerationem ab Altore* [seu Domino] *tuo.*

Porta XXVII.

CUbitum eundo oportet ut semel recites Yatâ abû virîyu, item Ashîm vuhû semel: est quoque bonum recitare Pitûst [seu Precationem pœnitentialem:] *& quando aliquis dixerit, Eheu pœnitens sum Pœnitentiali, tum rosa lætitiæ cordis ejus florebit. Ab omni Dicto & Facto meo, & ab omni*

re quæ mihi in mentem venit (*quæ tibi non placet*) *fugio, & dictâ Pitust sum pœnitens. Quando cum his Dictis incipis dormire, cum bonis & sanctis accipies mercedem: & omnium bonorum operum quæ eâdem nocte fecerint Religiosi, tu certissimè particeps eis: pro quovis tuo halitu erunt tibi merita ponderis trium Dirém. Dum à latere ad latus te volvis in lecto, semel* [saltem] *recita Ashîm vuhû, quod erit* [melius] *quàm alio tempore Decies millies idem Ashîm vuhû recitâsse. Quando etiam surgis à somno, si dixeris Ashîm, erit tibi præ bonitate ad instar meritorum* 100 000. *Cùm itaque res sic se habeat, ad hoc annitere, ut à Magnatibus Religionis bonam mercedem invenias.*

Porta XXVIII.

Postquam feceris cum aliquo Pactum, ne esto de hoc turbatus, sed annitere ut id pactum tuum fideliter præstes: si enim promissum violaveris, molestiam senties, cùm hoc in Religione planum sit, sc. quòd oportet neminem animi causâ mentiri. In hoc negotio ne facias ut intersit Mihr-durûgj, [sc. malus Angelus,] *quia Mihr-durûgj in Religione non est bonus. Cùm facis interesse Mihr-durûgj, eris miser & infelix in utroque Mundo. Cum quocunque itaque feceris pactum, id ne frangas. ---Nec putes tecum dicere, Quamvis pactum fregero, id tamen non erit mihi peccatum: & sive sit cum aliquo in religione nostrâ sive extra eam, res perinde est. Quando aliquis interesse fecerit Mihr-durûgj, quamprimùm Sol ei affulserit è cœlo, tum à Mihr-Izad* [seu bono Angelo] *erit ei maledictio severa, eique mala erit sors propter factum promissis contrarium.*

Porta XXIX.

Dixit Sapiens, In hoc capite sensus Margaritas perforat, ut sc. quando aliquis est 15 *annorum, patefaciant ei Religionis viam; ut propter ejus sapientiam, aliquis ex Angelis in eo Asylum capiat,* [sc. ejus Tutelam suscipiat.] *Edoctus sit ab aliquo erudito & gnaro Mûbad aut Destûr purioris sapientiæ & scientiæ: cuivis enim præstat Destûrum amplecti, ne ex actionibus suis incurrat incommodum: ut, si ad limen ejus accesserint Angeli, ad eos flectet se cor illius; &, si ab eo aliquid petierint aut desideraverint, ab illo limine salvus evadat, gaudium inveniat, & exinde felicitatem videat, & ab illo limine liberetur certissimè. Si ad eum venerit aliqua difficilis quæstio sapientum, à docto Destûro inquirat, ejúsque in eâ directionem petat, & in tali directione* [seu conductu] *lætus evadat. Et, quando ei occurrit conveniens* [seu necessarium aliquid

quid faciendum,] *quod tamen videtur non decere*, [seu in quo tamen aliquam inconvenientiam percipit,] *doctum consulat Destûrum qui illius miserationem habebit : &, si is ei dixerit ut sic faciat, à præcepto ejus nunquam recedat. Nec potest transgredi Mandatum ejus, cùm complacentia hujus sit medela illius; nam cùm Destûr de aliquo contentus est, Deus item de eo contentus erit : siquidem contentatio animæ sit Religionis Præsul, ut is contentus sit qui Animas beans. Nam in religione clarum est quòd Destûri* [seu Præsulis] *mandatum est ut mandatum Domini; quia si aliquis vexaverit Præsulem, Deus etiam in eundem offendetur. Adeò ut si infinitum habuerit meritum, & tamen de eo non contentus sit Destûr, nec pacificatus, non erit animæ ejus nec color nec odor. Sic enim est Destûri apud Deum gradus* [seu honos,] *ut si unam tertiam-partem peccati alicui condonaverit, nullum erit eidem personæ suspirium* [seu solicitudo :] *nam Deus etiam condonabit, & ad Paradisum eum certissimè ferent* [Angeli] *absque ulteriori computo. Non inveniet supplicium nec retributionem malam, sed anima ejus per Destûrum inveniet illuminationem.*

Porta XXX.

QUando evenit tibi opus aliquod perplexum, ut nescias an meritum sit vel peccatum, & in eo sit tibi aliquod dubium, oportet illud dimittere donec à Destûro inquisiveris. Nam in Religione certum est Deum ex abscondito dixisse hoc Zertushto, sc. Opus quod non noveris an meritum sit vel peccatum, id ne facito; & cùm id non sit probè intellectum, illud ne ambito. Interrogato & scito, & deinde facito: sed non interrogatum, id omninò ne facito.

Porta XXXI.

QUando aliquod tibi occurrit negotium, quære à Magnatibus illius temporis : cum Destûro tuo vel cum Sacerdotibus consilium inito, & hoc modo recrea animum tuum. Nec opus aliquod tuo consilio agas, sed per consilium Destûri sapientis agito. Hoc enim dixit Religionis peritus, sc. quòd Deus Zertushto hoc ipsum dixerit, Quandocunque aliquod opus aggrederis, illud inspice, animum intende, & sapientiam adhibe : dic ut alicui perito rem impertiant, & talem lectissimum hominem inquirant atque interrogent; nè fortè Abraman aliquem in aliquam malam viam seducat, & inde ejus prudentia damnum inveniat. Nam quando [Rex] *Manûtchehr vidit Sphendârmaz, ab Angelis hujusmodi Monitum audivit,*

Quamvis culter sit tibi acutus, ne tamen omittas adhibere limam [seu cotem,] *& quamvis equus tuus sit velociter incedens, scuticam ab eo haud procul amoveas :* [& pari ratione,] *quamvis scientia tua sit prudens & intelligens, tamen necesse est tibi adhibere consilium.*

Porta XXXII.

Q*Vando aliquis vir doctus addiscit Librum Avestâ, oportet eum imprimis curare ut eundem addiscat rectis verbis : lentè quoque addiscat,* [non raptim & cursoriè,] *ut id faciendo, cor ejus accendatur. Conetur etiam hocque annitetur, ut cùm didicerit Librum Vestâ, eum totum integrúmque in memoriâ retineat : & perpetuò legendo* [seu recitando,] *intellectum suum efficiat lætum* [seu lubentem,] *ne fortè oblivioni dando è memoriâ excidat. Ille enim Religiosus ita dixit, Quòd quicunque didicerit Librum Vestâ, & deinde ejusdem obliviscendo è memoriâ excidere eum siverit, Justus ille Potens* [sc. Deus] *de eo non lætabitur : nam Deus zelotypus totâ Mundi Divini latitudine eum à Paradiso procul amovebit. Quicunque primo die quo cor ejus incaluerit, Librum Vestâ didicerit, & deinde ejus oblitus fuerit eúmque dimiserit, illud opus non factum putet. Nam donec* τὸν *Vestâ rursus didicerit, nemo debet relinquere eum in medio congregationis. At si propter panis insectationem verba fecerit, eum sicut Anchoram coram se emittat.*

Porta XXXIII.

Q*Vando aliquis Liberalitatem exercet, id faciat erga dignos. Erga dignos liberalis sit quisque ex justitiâ* [seu conscientiâ,] *ut de eo omnes contenti sint & læti : & ex prudentiâ meditetur cuinam res suas det. Qui dignus, is idoneus est : & deinde accipiet res cujusvis : si dignus est, ei benefacito ; si difficilis est, eum faciliorem reddito. Si autem quis nec dignus nec idoneus est, si aliquis ei det, est injustè datum : est certè futile & inutile, & eorum animabus propterea venient* 100 *noxæ. Indigno nil nisi molestia & pœna competit, tormentorum in altero Mundo particeps erit. Quicunque indigno aliquid dederit, est quasi perditum, nec is habebitur liberalis.* [In 34 docetur quòd Aqua non est noctu haurienda nec fundenda, ne fortè inquinaveris eam.]

Porta XXXIV.

D*Iscretionis causâ nemo debet noctu aquam effundere : præsertim ne effundant in Aqualem, quia id est peccare & incurrere periculum. Utcunque tamen, sive necesse sive non necesse sit eam spargere* [seu effun-

effundere,] *ibidem recitet Yatâ abû virîyu. Noctu aqua non est è puteo haurienda: at si intentio* [seu cautio] *adhibeatur, haurito: quando non est remedium* [seu necesse est,] *affer lucernam: aquam è puteo haurito si sit pro cibo; & Yatâ abû virîyu recitato, deinde aquam in te spargere oportet* [lustrationis ergô.] *Noctu aquam parciùs bibe, ut minus sit peccatum tuum; nec aquam multam effunde, ne sit tibi peccatum eodem tempore.*

Porta XXXV.

QUando panem comedis, tres buccellas pro canibus sepone: & quando panis comestus fuerit, oportet tres illas buccellas cani dare, & eum non verberare: quia omnium pauperum sive per mare sive per terram, nullus est cane pauperior. Si itaque cani panem dederis, meritum invenies multum. Fac itaque merita [seu bona opera,] *ut liber sis à metu & timore* [de futurâ conditione tuâ.]

Porta XXXVI.

QUI Religione sinceri sunt ludificationis expertes, quando percipiunt ex Gallinâ vociferationem Galli, non debent illam Gallinam interficere ominis causâ, quia eam interficiendi jus nullum habent. Nam si in Gallinam fuerit rursus versa, in eam à vociferando alligatam prævalebit fur. Quando autem ibi [vociferandi] *potentiam non habet Gallus, ut infaustissimi furis res notas faciat, fac compares tibi alium Gallum qui fortè sit cum Gallinâ ejusdem secreti particeps. Nam in Persiâ si Gallina fit Gallus, ipsa infaustum Diabolum franget* [seu perfundabit? In Alio exempl. legitur,] (*Si Gallus fit Gallina, ipse infaustum Diabolum adjuvabit.*) *Si autem alium Gallum adhibueris in auxilium, ut cum Gallinâ consortium habeat, non erit incommodum, ut tunc ille Diabolus sit interfectus.*

Porta XXXVII.

SI aliquis metu & timore destitutus, cadaver aliquod sub terram condiderit, oportet quemvis Religiosum illud [eximendo] *in propatulo collocare: & hoc faciendo reportabit meritum infinitum, nec Gehennæ supplicium subibit. Cùm enim aliquis sub terrâ condit cadaver, Sphendârmaz ob hoc offenditur. Valdè sibi tremit ad instar ægroti, quandoquidam illi* [sc. Angeli] *præ solicitudine suâ tremere solent. Si aliquis noverit cadaver humatum, erit sicut Serpens & Scorpio in vestibus ejus, qui intra*

 vestes

vestes eum mordebunt, & corpori atque animæ ejus damnum afferent. Quando autem cadaver illud humo exemerit, pro dolore & tristitiâ commutabitur requies [seu recreatio :] *& hoc modo eos è vestibus eximet, & Scorpio & Serpens erunt prout desideraverit. Si hoc modo feceris, multum meritum invenies, nec sicut tu erit aliquis in utroque Mundo.*

Porta XXXVIII.

CAvendum est tibi ne in hoc Mundo multa animalia mactes. [Cave inquam] *ab animalibus, præcipuè à genere ovino quod est hominis initium & ultimum : nam qui multas mactat oves, à nemine benedicetur, sed pœnam sustinebit gravem : quilibet in talis animalis corpore pilus erit tanquam gladius in animâ ejus in æternum : nam nullum animal Ove pejus est ad reportandum ex mactatione ejus pœnam. Quinetiam Hædum aut Agnum mactare ne tentato : ne mactes Bovem laborantem* [seu assuefactum agriculturæ,] *nec Equum bellicum, neque Gallos mactato, nec ullam avem Picam.* [Quæcunque autem mactas] *differentur ultra sexennalem ætatem. Hoc autem pejus est mactare Gallum, quia sicut Aheno-tympanum justo tempore vociferat. Imò Gallum non vociferantem ne mactato : si autem mactare necesse sit, caput ejus expiare oportet : & quidem Caput non expiatum, ne comedito ; nam scito hoc esse prohibitum.*

Porta XXXIX.

QVando faciem lavas, primò Ashîm vuhû semel recitato : deinde os priùs claudendo, genas lavato. Quando vis ut facies tua radetur, tum Kimanâ & Mazdâ recita : si enim hæc non fuerint recitata, scito faciem non esse lavandam. Nam nec munda nec rasa habetur illa facies : si sic non fecerit, non habet munditiem.

Porta XL.

QVicunque Resipiscentiam agit inter homines, oportet eum peccatum non habere : caveat sibi omni mense & anno, [i. e. semper.] *Dictis & Factis suis adhibeat ardorem, & Linguam suam avertat à sermone mendaci. Bonæ sit indolis, animi amicabilis, cor & lingua recta sint eodem tempore : non faciens scortationem, injuriam, nec peccatum, in bonitatis exemplum sit coram populo Dei. Hoc enim in Religione nostrâ planum est, quòd Pœnitentia ex corde facienda est. Si aliqua cogitatio non recta se insinuaverit ex instabilitate & fragilitate humanâ, præceptum est omni Destûr* [seu Præsuli] *in hac religione, ut præ irâ abscindat*

quemvis

quemvis Artum [qui offendit,] *& eundem ad canem projiciat ut comedat: & cùm hunc comederit, alium Artum abscindat: adeò ut tandem omnes Artus abscindat, quos extra ferens canibus det. Et præter hoc supplicium quod heic est, centuplo pejus in altero Mundo sustinebit. Quicquid supplicii pertulerint incolæ Gehennæ, tale ibi sustinebit ille miser. Supplicium quod ibi in fures infligunt, aut in illum qui occidit Justos* [seu innocentes;] *supplicium quod in Libidinosos infligunt, idem in illum in Gehennâ infligent. Porrò huic homini incumbit, ut sit animo amicabili & religioso ac bono: nam aliquis sincero vultu, sincerâ religione, & sincerâ opinione, gratus erit pectori Sacerdotum, & omnes Destûri de eo lætabuntur. Destûro Desturorum sic facere* [incumbit,] *nec oportet caput suum* [detrectare.] *Pænitentia etiam est necessaria omnibus qui sunt Bonâ-religione Deicolæ: est inquam Præceptum tam viris quàm fœminis agere Pænitentiam dum sunt in hoc Mundo. Ideóque quoad fœtum qui est adbuc in ventre puerperæ sive comederit multum sive parum, pro illo lacte quod per unum annum & dimidium comederit, computus à puerperâ requiretur: semper itaque faciat Pænitentiam, ut omne turpe* [seu malum] *ab eâ puerperâ absit. Et quando quindecim annos natus* [puer] *nondùm egerit Pænitentiam ut solent Religiosi, quidvis cui manum applicaverit (secundùm viam religionis nostræ) pollutum habebitur. Ab illo recedet mentis-illuminatio, minuetur Sanctitas, in ipsis epulis-nuptialibus ille erit omninò mæstus. Quicunque defunctus non egit Pænitentiam, supplicium cumulavit & secum detulit: Anima ejus ibi fœtebit perinde ac cadaver æstate per integrum mensem* [jacens:] *ab ejus Animâ cùm ad Pontem-Tchînavar venerit, procedet fœtor 7 Climata pervadens: ita ut neque Angeli nec Divi Sanctissimi ibi persistere possint, propter ejus fœtorem non poterunt Computum facere; adeò ut Angeli dicturi sint, Avertite vos, & cùm heic adsit Anima polluta, celeriter hinc migrate. Deinde quamvis Anima ejus tunc pœnitentiam agat, tamen in anxietate & stupore manebit: pœnitentia enim ibi nihil prodest, nam decessit prout decessit, & erit sicut erit. Quicunque non egerit pœnitentiam, ex defectu sanctitatis, in hoc Mundo mortuus est,* [sc. dum vivit:] *& quamvis mille aquis se lavaverit, desolatus & immundus erit in ipsâ aquâ: nam cùm in ossibus & venis & cute & nervis pollutio erit, quandonam abibit ab eo? An iste per Religionis Ceremonias evadet bonus? An Anima ejus ex religione impinguabitur? An eum mundabit aqua, cùm in ipsâ aquâ sit impuritas? Quicunque Pænitentiam pro se non fecerit, quidvis ad quod apponit manum, habebitur spurcum & pollutum.*

De

De novo semper ei supervenient retributiones malæ, tormenta & supplicia erunt portio ejus: uno die tantum supplicii ei adveniet, (supplicia inquam infinita,) ut tot tantáque novies mille annis non adventura sint infernalibus. [Cum multis ejusmodi aliis, in eundem sensum, à quibus hoc tempore supersedeo.]

Porta XLI.

QVando veniunt Phervardaghân, quantum potes fac Epulas & Convivium Expiationis cum Benedictione. Huic operi assignato decem dies, ut opus gratum sit Creatori. Si quales sint Phervardaghân non nôsti, dicam tibi Eas esse quinque beatas sorores quæ nent & texunt & futuras consuunt: harum una est Abúnavad, alia est Ashtuvàd, tertiæ nomen est Esphintamad, quarta est Vabuchshâter, quinta est Vabishtûshiyûsh. In Phervardaghân solent celebrare Aphrînaghân, quibus Animas lætificant. Quando Anima vestitum Corporis excusserit, tum nuda erit: sed ex istis ταῖς quinque vestitum reperiet, cùm Mundi Creator ita ordinavit. Hisce ergò decem diebus Epulas & Convivium Expiationis facito, ut benedictionem consequaris à Creatore, & Anima tua stolâ induatur Regiâ. Domi tuæ dictum Convivium instruere melius est, cùm ταῖς Phervardaghân benedictio competat: qui enim hisce diebus hoc fecerint, animæ eorum benedictionem percipient: hinc inquam migrantes talem consequentur benedictionem ut sint supra omnes Oeconomos & Oeconomas. Benedictionem obtinebunt etiam Liberis suis qui ex hoc Mundo in gaudium ibunt omnes: opera eorum illo anno benè cedent, & eorum proventus erit lætior: animæ eorum invenient compensationem bonam, & propter merita centupliciter colorem & odorem comperient. [Deinde omissis hujusmodi multis,] *Et quando ex hoc Mundo migrantes eorum animæ ad Pontem Tchînavar appulerint, animæ puræ invenient illam viam coram se apertam. ---Coram Domino-Orbis cælestis liberi comparebunt, & viri boni ac fidelis anima in gloriosâ Vrbe contenta manebit.* [Cum plurimis aliis quæ recitare tœdiosum.]

Porta XLII.

CAvendum est vel ab ipsis correligiosis [seu co-fidelibus:] *non enim eris ejusdem Poculi consors, nec Vrcei aquæ ex quibus illi aliquid hauserint, ne fortè pœnam invenias. Si fuerit vas æneum, ter lavandum, & sic etiam Poculum: & si fuerit Vrceus figulinus, ex eo nunquam bibes aquam. In hoc adhibenda est abundans cautela; nec aliquid ab eis relictum comedes, ut Religio tua sincerior habeatur.*

Porta

Porta XLIII.

B*Enè custodiendus est Ignis Martis, ut & quivis alius Ignis qui in urbe est. Bonum est habere Ignem, & nocte aliquo modo eundem accendere: nam in religione nostrâ sic dixit vir prudens, Nisi adsit Ignis Martis, præ noxâ Latronum iniquorum, transitus ab urbe ad urbem non erit* [tutus :] *cùm ab hujus Ignis beneficiis sit quòd homines in tutò sint à Latronibus. Hinc est quòd oppressores non possint hominibus noxam inferre; nec hominum opes auferre valeant, sitque in omni viâ ire & redire* [tutó.] *In omni urbe & regno ubi ille Ignis est, aut in domo aliquâ ubi eundem probè reverentur, quicunque est die noctéque ejusdem custos, illius cor manu accipe, eique expensas & vestitum suppedita: nam quando contentus est ille vir religiosus, mane & vesperi tibi benedicturus erit: præterea septem terræ Climatum Ignis erit de te placatus. Præcipitur Ignem quâvis die & nocte benè servare in Habitatione tuâ: secundò, Ignem qui est in Urbe tuâ: tertiò, Ignem qui est in quovis Climate,* [quantum poteris.] *Horum primus est sicut Pater-familiâs qui in nostrâ urbe Rex est: secundus, sicut Gubernator cujus est tota Regio: tertius, sicut Prætor qui totam urbem suam ad Epulas-nuptiales invitat, (ut in Adur-Chúra & Adur-Gushàsp & Berzìn-Adur,) cum labore & expensis quales fieri solent apud Vezìr. Si de Gubernatore non est contentus Rex, non potest habere regionis custodiam. Talis est Similitudo* [seu Comparatio] *ab isto Igne desumpta: nam quando in domo tuâ iste Ignis placatus est, Mars quoque placatus & complacens erit: quando inquam placatus est Ignis Martis, Deus etiam de te placatus erit. Hæc omnia sigillatim observa, in hac viâ Dei-Justissimi mandata servando.*

Porta XLIV.

S*I scientiam percipis à Patre aut Matre, vel si à Sacerdote aut Magistro aut quovis alio scientiam didiceris, illos benè habe, nec eos offendito, sed ubique quod justum* [seu debitum] *est observa erga eos. Si severitatem in te exercuerint, non debes eam rependere, sed illis obedire & morem gerere, teque illis submittere, nec caput ab illis detrectare: nam si Pater & Mater & Sacerdos & Magister tuus de te contenti sunt, Deus etiam de te contentus erit. At si isti offensi sunt, erit quasi offendatur Deus-Altor: & quamvis infinita habueris merita, viam in Paradisum non invenies, cùm impossibile sit istis tribus personis justam retributionem facere. Nam in Libro Zend-Hâducht* [Deus] *dicitur Zeratushto dixisse, O vir religiose, Ne offendas Patrem qui te educavit, nec Matrem qui 9 menses te in utero gestavit, nec Sacerdotem*

qui te in doctrinâ instituit cum scientiâ bonitatis & virtutis. Si tres istas personas offenderis, ex tali facinore tuo opprobrium percepturus es: nam in hoc Mundo si ad [alicujus Magnatis] *limen accedis, non habebis desiderium tuum, nec in altero Mundo Paradisi particeps eris; sed pro præmio molestiam habebis & retributionem malam. Si Pater tuus & Mater non fuerint contenti, deficiet alimentum pectori tuo: & quamvis aliquod opus propter conscientiam susceperis, tamen ex illo opere non obtinebis desiderium tuum: sed tibi superveniet miseria & calamitas, nec eris alacris in ullo opere tuo. Filius quoque tuus faciet tibi sicut tu Patri & Matri fecisti. Hac occasione quivis Angelus & quisque è populo qui hoc viderit, dicent tibi, O inimice Creatoris, Pater in te offenditur & Mater est in luctu. Et in medio Ponte arripientes Animam ejus, eandem per Pontem transire non sinent; nam nisi Pater & Mater de eo contenti fuerint, Anima ejus per Pontem non inveniet transitum. Ab offendendo illos benè caveto: cùm mandatum tibi dederint, alacriter surgito. Coram eis sub axillis conde* [seu lateribus transversim applica] *utramque manum tuam, ex illorum mandato esto Dei cultor* [sincerus:] *& quovis mane & vesperi hoc modo semper facito, sc. quære quid in hoc Mundo cupiunt habere? Si aliquod peccatum perpetraveris, id illis dicito, ut ii illud peccatum tuum remittant. Sub horum trium mandato manere æquum est; sin aliter, est ipsum peccatum.*

Porta XLV.

O*Mnis fœmina quæ in hoc Mundo Puerpera est, sibi cavere debet, & benè sibi prospicere oportet. Dum puerpera est tam interdiu quàm noctu per mensuram & proportionem opsonium ei dato. Dum cibum comedit puerpera, ab eâ absit res quælibet quæ non est ei* [absolutè] *necessaria. Panem comedendo manum in manicâ condat, & deinde panem comedat:* circa *illam manicam etiam obvolvat vetustum-panniculum, & tum eo ritu panem comedat. Aquam bibat ex vase æneo, vel etiam ex stanneo aut cupreo. Aquam ita in lagenam æneam indat, ut ne una gutta in manicam cadat: si enim una guttula in ejus manicam destillaverit, erit sicut Tîr, i. e. sagitta, indubitatò peccatum ejus mulctabitur Estîr, quod est* 200 *Dirém.* [Vide suprá.] *Ea etiam sibi caveat à lotione-lustrali, hoc moneto ut servet quindecim pedum distantiam. A Viro etiam Sancto debet abesse per tres passus, valdè cauta ab eo. Quicquid pro Convivio fecerint illúdque in hunc usum apparaverint, ei interim illud oculo usurpare non licet, & illa sibi caveat ne irascatur: jacturâ afficiet quicquid visum fuerit, rem inquam illam ratione privabit. Illa etiam non debet videre aquam currentem, nec aspiciat versus cœlum, nec Stellas nec Solem nec Lunam,*

Lunam, nec Aquam nec Ignem nec Arbores, nec virum Sanctum, nec cum viris loquatur verba turpia; nam in viris ornatus & vires & ratio deficient hoc opus faciendo. Tribus primis diebus sit intensior, in cavendo sibi diligentior; nam omni fœminæ pro his peccatis se expiare mandatum est; pro peccato quod contra Paradiseos Cœlestes se exeruerit, & contra Solem, & pro peccato contra Ignem, & contra Aquam, & contra Terram, & contra Sanctum virum, & contra Angelum Churdâd & Angelum Murdâd; pro peccato quod se exeruerit contra lotionem-lustralem, à peccatis quæ in edulibus facta sunt avertat se. Puerperæ inquam præceptum est propter hæc duodecim peccata se expiare, ut ea peccata procul sint ab illâ, unde merita inveniat: propterea inquam per excessum ei obvenient merita 60000; & singulis deinde annis ejus merita erunt ejusmodi dupla, eritque propter felicitatem & advenientem prosperitatem subridens [seu lætabunda.] *Si inquam hæc præstiterit, benè erit, quia singulis annis tale erit augmentum, & quamdiu vixerit auctius & per totam vitam durabile. Nam ad instar arboris cujus rami crescunt, sic crescent ejus merita quorum particeps erit per expiationem suipsius. Hæc inquam sunt bona-opera quæ debes facere ut compensationem invenias à Domino solo: propriâ manu* [i. e. ipsa in personâ tuâ] *facito, quæ ideò pro te habebuntur dupla. Si autem ea non feceris in vitâ tuâ, sed aliquis pro te posteà facit, quamvis præstiterit, manebunt prout erant* [non aucta.] *Magna est differentia an feceris manu propriâ, vel an alius posteà pro te fecerit. Conare itaque ut cor tuum lætum sit in die Computationis.* [V. Portam 75.]

Porta XLVI.

P*Ræceptum est ut non facias peccatum Hamimâl, quòd sit Calumniatio & Fraudatio, Si id sit Mariti in uxorem,* [est malum ;] *si autem ab Uxoris manu inveneris, est pejus. Hoc enim est peccatum maximum pro quo nulla datur compensatio, nisi uxor maritum ad hoc impulerit* [seu provocaverit :] *si non, in Infernum te præcipitabit. Nam nisi ea tibi condonaverit, in Ponte Tchînavar mansurus es in loco tuo; adeò ut si centum anni sint priusquam ipsa venerit* [ad condonandum,] *te in ingressu Pontis manere oportebit: quando enim sumptura est ab adversario suo vindictam, & tibi posteà per Pontem transeundum sit, si tu talis facinoris reus es, à tali facinore tibi cavendum fuerat. Nam sic dixit vir religiosus, Post hujusmodi factum, pelvim auro imple, & super eam pone nudam Pugionem, deinde adversario tuo admove, rogando ut te vel excusare vel interficere velit, & ut hoc modo Animam tuam à mœrore liberet.*

ret. Si enim aliquis Mendacium & Calumniam dixerit, infinitam exinde molestiam & dolorem perpessurus est; & quicunque post illum [sc. ex illius relatu] *tale verbum retulerit, eadem molestia & vetus dolor erit ei recens: mæstitia enim ex ejusmodi dictis super caput ejus veniet, molestia cum retributione malâ ei competet. Hujusmodi Peccata turpiora sunt Hamimâl: felix est qui hoc in naturâ suâ non habet. Per nulla merita compensabitur Hamimâl; benè autem si adversario tuo satisfactum fuerit; nam si adversarius tuus non erit contentus, certissimè scito nullum tibi per Pontem fore transitum. Ad tuum itaque adversarium ito & dicito, Pœnitens sum: aliàs autem Salutem ne quæras.*

Porta XLVII.

D*Iligentem conatum adhibe enecando Sanguisugas: & præsertim hacce quinque interficito, ut merita invenias copiosa. Horum primum est, Ranæ aquaticæ,* [sc. eorum genus :] *secundum est, Serpentes & Scorpiones: tertium est, Muscæ,* [sc. Culices & Cimices pungentes] *quartum est, Formicæ: quintum, Mures, fures illi errabundi. Ranas si interfecerit aliquis quicunque fortis eorum adversarius, ejus quidem merita propterea erunt mille & ducenta. Aquam eximat eamque removeat, & locum siccum faciat, & tum eas necabit à capite ad calcem. Hinc Diaboli damnum percipientes maximum, flebunt & ploratum edent copiosissimum. Quando Serpentes interficis, recitabis Vestâ* [sc. Zendavestâ ,] *& inde merita copiosa reportabis: nam res perinde se habet acsi tot Dæmones interfeceras. Muscam vermes-spargentem unam si interfeceris, erit perinde acsi decendialem expiationem fecisses: quando enim quis apud Deum Avestâ recitabit, ejusmodi merita in caput ejus sparget. Tunc quoque omnes Bestiolæ Dei atque Churdâd & Murdâd & omnes Angeli Benedictiones in eum pronuntiabunt, & gaudium cum desiderii impletione ei creare studebunt, corporis Sanitatem pro eo impetrabunt, & hoc facto multum exultabunt: quia in Bestiolas Dæmonum non erit Peccator* [seu punitor] *sicut ille est. Si Muscam in aëre percusserit aliquis, reputabitur Cimex: si super terrâ percusserit, habebitur Reptile:* [sc. reptilium generi illud annumerabitur :] *si super carne percusserit, erit Vermis: si in Aquâ percusserit, Sanguisugam vocato; quia tales in aquâ apparere solent, & ex talibus Sanguisugis aqua contaminatur. Si super fimo* [seu sterquilinio] *percusserit, exinde indubitatò reputabitur esse Serpens aut Vipera, vel aliàs Scorpio aut aliquod noxium-animal: hujusmodi enim omnia Muscæ nomine intelliguntur, ô vir devote. Si super*

barbam

barbam Hyænæ cacaverit, inde erit Serpens ruber. Si Formicam grana-trahentem interfeceris, erit ſicut cæcus quem tu illuminaſti, [ſc. erit quaſi coecum tu illuminâſſes.] *Si murem interfeceris, certè erit quaſi quatuor Leones noxios interfeciſſes. Cuique inquam bonæ-religionis viro præceptum eſt ut interficiat Sanguiſugas, unde certè magnam mercedem reperiet. Niſu & conatu annitere in hunc modum, ut multum meritum in viâ religionis invenias. Quicunque in hujuſmodi operibus conabitur, Sacerdos pro eo expiationem facturus eſt; cujus certè particeps erit in viâ religionis, quia ſic à Deo mandatum eſt.*

Porta XLVIII.

VIro religioſo præceptum eſt ut pedem nudum ſuper terram non ponat: quia pes nudus ſuper terram, malum eſt. Si enim pedem nudum ſuper terram poſueris, inde tremet Sphendârmaz, & ex tali opere offenſionem concipiet vehementem. Pedem itaque nudum ſuper terram ne ponas, nec corpus tuum ad Infernum deferto.

Porta XLIX.

CUique viro Sancto præceptum eſt ſemper recitare Pitùpht [ſeu Poenitentialem precem.] *Quando alicui ſupervenit aliquod peccatum, recitet Pitùpht ut mœroris plenus & indignabundus. Conatum faciat & accedat ad Sacerdotes & ad purioris animæ Deſtûrum. Recitet inquam Pitùpht, ut ſit terroris expers; & gratias habeat Domino ſuo. Si autem ita fuerit ut merita tua ſint peccata, ne recites Pœnitentiale, ne exinde corruptior evadas. Peccatum tuum erit ad inſtar arboris, ſi Pœnitentiale non recitaveris: nam niſi Pœnitentiale recitaveris, peccatum tuum erit tanto quotannis duplum. Scito enim, quòd ſi non recitaveris Pœnitentiale, creſcet, & alterum prout erat manebit. Cùm ad Deſtûr* [ſeu Præſulem] *aliquem veneris & veniam* [ſeu remiſſionem] *petieris, ex ejus Benedictionibus minuetur Peccatum. Et quando tandem opus ejus venerit ad Deſtûr Deſturorum, tunc cor & oculi ejus erunt illuminationis pleni. Quando Abſolutionem alicui fecerit Deſtûr religioſus, augetur ejuſdem Religio & minuetur ſimultas. Certiſſimè ſcito quòd Peccatum illud quod ab eo requirebatur, exinde meritorum beneficium percepiſſe, & deinde deſiderari* [ſeu non requiri.] *Si autem non invenerit aliquem Deſtûrum* [ſcil. Præſulem,] *vel* [ſaltem] *Sapientem, quærat inquam Hyrbad ſeu* [potiùs] *Mûbad. Si verò pro eo peccato ſuo non invenerit Hyrbad, adeat aliquem ſanctiorem Bihdîn* [ſeu Laïcum.] *Et, ſi non invenerit aliquem Bihdîn, tum lucido animo ſe coram Churſhêd* [ſeu Sole] *ſiſtat; & recitando*

Pitùpht fiat Pœnitens & propter commissa peccata sua mæstus. Eo momento quo ex hoc Mundo abiturus est, Liberis & Consanguineis præceptum est ut in os ejus ponant Pitùpht, cùm jam tum sciant eum è Mundo abiturum. Sic enim dixit Religionis Destûr, (quo quidem dicto in religione sensum ad instar margaritæ perforavit,) Quicunque eo momento recitaverit Pitùpht, ejusdem peccatum ei remittet Deus-Justus : & quamvis infinita habuerit peccata, eum tamen in Inferno non collocabit. Quando ad Pontem Tchînavar pervenerit, cum Præmio inveniet remunerationem. Deducent eum ad habitationem suam, & eodem tempore locum ei assignabunt. Ex recitatione Pitùpht , in Paradiso tunc erit locus ipsius: nam manifestè inter eum & Infernum sicut murus erit Pitupht, cujus quidem muri latitudo erit sicut superficiei totius terræ latitudo. Ex recitato inquam Pitupht, anima ejus ad Infernum non inveniet transitum. ---Tandem quando præ terrore ligata erit ipsius lingua, consanguineis & sociis præceptum est illo momento Pitupht pro eo recitare, quando inquam vident ejus linguam à sermone restrictam: nam dicti Pitupht ex conscientiâ & religione recitati Clamor mane quarto perveniet, [sc. quando fit determinatio ad pœnam aut præmium.]

Porta L.

Q*Vando aliquis 15 annos natus fuerit, præceptum est ut Cingulum induat. Sic enim dixit Destûr beatissimus, A novem mensibus quibus in matris ventre fuit, debet computum suum accipere, cùm secundùm hujus Religionis Præceptum induturus est Cingulum. Ad 15 ergò annos Cingulum induant tam viri quàm fœminæ: nam sic est Dictum veterum, Cùm vir aut fœmina sit 15 annorum, & medium Cingulo non accinxerit, nemo ei det vel aquam vel panem. Et cùm tali personæ vetita sint panis & aqua, cur aliquis seipsum in supplicium præcipitet? Cùm itaque Custi sit Cinguli accinctio, quicunque accinctus est, Deo gratus erit: quia nullum est opus Cingulo tuo melius, & quando es Deo-Justo moriger, bonum est.*

Porta LI.

S*Cito hunc esse constitutum modum, ut quando puer* [moriendi] *mandatum à Deo invenerit, (à primo ejus die usque ad 7 annos,) Epulas instrue & Sorûsh invocato: oportet quoque quartâ nocte pro eo expiationem facere, postquam Anima à tenero ejus corpore separata fuerit. Nam in religione nostrâ sic est, ut si ejusdem Pater & Mater Paradisei fuerint, ille etiam ad lætum Paradisum iturus sit: at si infernales fuerint in naturâ suâ, ille quoque eorum comes ad Infernum iturus sit. Epulas itaque instruentes invocent*

Sorûsh:

Sorûsh: nam quando ejus Anima à parentibus separata fuerit, si apud Solem substiterit ejus gradus vel uno momento, parentes exinde erunt mœsti: & quando Anima ejus pervenerit ad Pontem Tchînavar, parentes apud Deum intercedant; & tunc omnes eum ad Paradisum deducent. At si parentes ejus fuerint Infernales, Anima à parentibus discedens, à Diabolo absque remedio ad infernum deducetur. Et ubi [Diaboli] *ab eâ vindictam sumunt, ipse ad Angelos & Paradiseos edet vocem calamitosam cum ploratu lamentabili desiderans ab illis obtinere ut abeant dolores & pœnæ. Dictâ autem expiatione efficietur ut animæ ab Inferni periculo liberentur. Annitere itaque apud Sorûsh expiare, & eorum animas ad illum perducere. Sic inquam facito; quia Infantes etiam intercedendo Parentum animas ad Paradisum perducturi sint.*

Porta LII.

P*Ræceptum est, ut quando aliquid ollâ coquitur, duas tantùm ejus tertias aquâ impleant, ut si in ebullitionem veniat, aqua non effundadatur in Ignem quando calescit. Si enim non sis in hac parte cautus quin aqua in Ignem fluat, peccatum erit tibi maximum, propter quod supplicium percipies die computationis. Peccatum inquam tuum erit ponderis* 1200 *Dirém.*

Porta LIII.

Q*Uando Ignem movent, eum colligant & in aliquo loco aliquantulùm seponant: cúmque aliquantulùm friguerit Focus ejus, tum eum deferant ad locum suum; non enim oportet ut Focum relinquant adbuc calidum. Hoc à me submissâ voce dictum audito: & sic facito ô fili, & non aliter; ut exinde caput tuum non doleat.*

Porta LIV.

P*Ræceptum est ut quovis mane cùm à somno surrexeris, faciem tuam aquâ aureâ laves. Et quando faciem ejusmodi aquâ purâ lavas, tunc Kimanâ & Mazdâ recitato. Ambas quoque manus aquâ aureâ lavato & Vâgj recitato: nam si manus aquâ aureâ non fuerint lotæ, quamvis quis Avestâ recitaverit, id non erit acceptum. Ab illoto non surget Diabolus, sed peccatum ejus manifestius erit, ut* 1200 *Dirèm pondus habebit. Quovis itaque mane faciem aquâ aureâ lavare ne negligito.*

Porta

Porta LV.

Præceptum est scientiam prælegere pueris: colloca pueros coram Scribâ cujus cor scientiâ illustre est. Deinde colloca apud doctum & prudentem Sacerdotem, qui sit Puerorum Instructor. Oportet Sacerdotem habere talem ut non graveris ei dare expensas & cibum & vestitum, ut cor ejus ad hoc bonum opus convertas. Et tum omne bonum-opus quod à puero factum fuerit, scito illud à parentibus factum fuisse. Fac ut scientiam memoriter teneant, & ut ab omni peccato & corruptelâ caveant: cùm pro animabus suis id faciant ut scientiâ solertes sint. Nam si bonum à malo ii non distinguunt, haud multum boni-operis ab eis obtinebitur. --- Ignorantiâ laborans, nec Religionem nec Deum novit.

Porta LVI.

Capite novi anni, primo ejus mense, (sc. quando venerit dies Churdâd,) oportet per Convivium expiare [pro remissione peccatorum :] *nempe de omni quod ab extra recipit manus tua, affer & convivio appone: viz.* [primitias] *de omni fructu & de granis, & quicquid ad manum tuam venerit, apporta: & cùm hæc omnia comportaveris, bonum est eis expiare, & Domino tuo plurimas gratias agere. Nam exinde opera tua illo anno benè cedent, & res tuæ erunt lætiores, & proventus tuus copiosior, & felicitatem percipies. In nostrâ enim religione compertum est quòd hoc die* [Angeli] *hominibus Alimentum* [seu Annonam] *suppeditant, & hujusmodi expiatione expiando, ab Angelo Churdâd remissionem invenies. Eo anno annona erit copiosior, & anima tua multò lætior. Et justitiæ* [seu conscientiæ] *causâ recitabis Chashnûman.*

Porta LVII.

Quicunque iter suscepturus est, si 12 Parasangarum via fuerit, pro tali itinere oportet expiationis convivium celebrare: cúmque pro eo, uno Convivio expiarint, minor erit calamitas, & felicitas major. Cuique religioso hoc casu, uno Convivio expiare incumbit: quòd si abiens commodè præstare non poterit, si domestici ejus id fecerint, satis proderit: quando enim ejusmodi Convivium præceperit, cum salute ad habitaculum suum rediturus erit. Et quando Chushnûm recitant, res etiam ita se habebit.

Porta LVIII.

Quando aliquis uxorem habet & non filios, tùm in tumultuatione erit animus ejus; sine mulo erit, & Pons præcisus. Oportet ut non sit negligens

gens in hac re, sed Mulum pro seipso [in promptu] *collocet: Hoc enim in nostrâ religione planum est, quòd oporteat filium habere, non filiam, cùm filia sit hujus patris. Filiis & consanguineis & populo & tribui suæ committet, ut (cùm sit præceptum Dei) Mulum pro eo collocent; filium inquam facito Mulum tuum, ne facito filiam.* [Et ad fidem faciendam,] *Filius profitebitur & dicet, O pater, ego sum filius tuus quem in Mundo habuisti: & vicissim pater dicet, O fili, tu es mihi filius, & ego sum tibi pater. His factis, per Pontem transibit, ad locum sibi ob merita competentem.*

Porta LIX.

QUicunque expiando fecerit Eleemosynas, non potest expiando facere Convivium post illud. Sed Deo faciat Vâgj: arripiat inquam Vâgj, & deinde comedat panem & sic quod de convivio restat simul accipiat. Hoc modo peccatum ejus minuetur, & id coram Deo ei remittetur.

Porta LX.

I*Ntra habitationem tuam quando est tibi tempus Aquam impellendi* [i.e. mingendi,] *ad pedem Aquam ne impellito, quia hoc factum erit tibi peccatum à capite ad calcem. Quando itaque ad Aquam impellendum assides, juxta ostium ne relinquito, sed sit aliquanto remotius. Nam in Libro Vendîd-zend dicitur hoc esse peccatum ponderis* 1200 *Dirém. Quando aliquis micturus est, ibidem in animo recitet Avestâ: & deinde postquam ibi minxerit, intra tres passus illius loci ubi fuerat, Yatâ abû virîyu semel recitet, & deinde taciturnus sedeat: & quando exit, recitet Ashîm vuhû ter: Hamatanâm recitet bis: Hûchshater recitet ter: Yatâ abû virîyu quater: Ahunîm virîm yazâmadi ad finem recitet pietatis causâ. Quando hæc in animo fecerit aliquis homo, tum erit sanctus & suavis & lucido animo præditus: omnia ejus verba erunt accepta, nec (sec. hanc religionem) à Diabolo unquam affligetur.*

Porta LXI.

N*E occidito* ~~ *Húgja; sed si alicubi videris, accipe & versus Campum deferto ut abeat: dimitte inquam ut eat versus supellectilem suam* [seu domesticos suos.] *Hoc faciendo meritum invenies multum, si tu facis idem bonum quod alii faciunt. Cùm enim Hûgja formicarum antrum percusserit, earum millia violenter morientur. Serpentes quoque necat, necat inquam, & deinde eos quaquaversus distrahit. Valde utile est hoc animal, ideóque hoc scito, illudque interficere omittito.*

Porta LXII.

NE interficito Canem aquarum [sc. Castorem :] *si fortè videris eum alicubi euntem, accipe & deferto & ad aquam perduce: nam in Vendîd dicitur, Castorem interficere peccatum est horribile: & qui talem unum interfecerit, per modum expiationis tenebitur alia noxia animalia* (*uti serpentes*) 18000 *interficere: Ovium & Boum & Arietum* 10000 *interficiet pietatis ergô. Quicunque inquam interfecerit Castorem, Infernus erit locus ejus: semen ejus è creaturis delebitur, & nullam ab Inferno redemptionem inveniet.*

Porta LXIII.

UT quisque Religiosus seipsum vindicet ab interitu, animæ suæ expiationem faciat dum in vivis est, nec caput suum à viâ cultûs detrectet, unde magnum meritum quotannis inveniet, & singulis annis auctius erit. Quisque prudens pro se faciat expiationem apud Sorûsh, qui beatam illam animam sibi accipiet & tribus diebus tuto custodiet ne noxam videat aut perturbationem: & mane quarto [al. *nocte quartâ*] *in Ponte Tchînavar cum eo computabit Mihr-Izad* [al. *Reshn-Izad:*] *& deinde ad locum suum ibit, quia anteà illa anima in vivis expiata fuerat. Expiatione dicto modo in vivis factâ, si fortè infans ex improviso natus fuerit, obstetrix quædam in subsidium veniens, eundem lavabit, eique præscindet umbilicum. Quando è* [corporis] *modulo exit talis anima, est sicut infans exanimis, attonitus manens & viam suam nesciens: quando autem animatus & visu præditus fuerit, Sorûsh eum ut beatum agnoscet: Sorûsh inquam ad talem beatum veniet sicut obstetrix ad gravidam* [seu parturientem :] *talem fœtum excipiet, lavabit, & umbilicum præscindet: tutò eum à Diabolo custodiet, & ad habitationem suam perducet. Quando anima in vivis expianda est, Sacerdotis est eandem expiare apud Sorûsh: oportet enim heic* [in hoc Mundo] *expiationem aggredi, ut infans inde fiat sanctior, & ibi* [sc. in altero Mundo] *non pereat. Oportet inquam viventem animam expiare hodie, ne fortè cras miseriam & maledictionem videat: potest enim esse ut intrante Fato, bona opera faciendi potestatem non inveniat. Quando anima in vivis expiata fuerit, à diabolorum injuriâ tuta erit: cùm cuique præceptum sit animam in vivis expiare dum in hoc Mundo est. Quando Destûr aut Hyrbad à te absunt, & in angulo considentes hilares sunt, melius est ut tu proprium dolorem* [seu tœdium] *devores, ut tali opere animam tuam lætari*

lætari facias [æternúm.] *Præceptum est ut hoc opus suscipias, ut ipse manu tuâ id præstes, dum anima tua adhuc in vivis est.*

Porta LXIV.

QUisquis è Mundo moriturus est, subitò inveniens Dei mandatum [ut obeat,] *huic operi sedulò tribus diebus incumbat faciendo pro se Expiationem apud Sorûsh-Izad,* [al. *Sorûsh-Yezdân :*] *accendat Ignem, Âvestâ recitet, quia is ibi fortè per tres dies locum habiturus sit. Deinde expiationem pro te facito tribus Conviviis. Mane quarto* [al. *nocte quartâ*] *unum Bachushnûm* [recita] *τοῖς Reshn & Astâd, & aliud Bachushnûm Beatis, conscientiæ gratiâ. Deinde tuum vestitum bonum & elegantem affer, Fasciam-capitis, Tunicam, Subligacula, Sudram, Ocreas, & Cingulum; cùm enim talia Paradiseis attribuunt, talia etiam sinceræ religionis viris dare solent. Ex vestibus itaque melioribus appone quicquid tibi commodum videtur; unde tibi erit ibi honor, cor & oculi tui* [firmi] *ut montes erunt. Dein amicos consanguineos & familiares quos habes, coram conspectu tuo collocabis, alios ad latus tuum, dum sc. aliqui præeunt & alii subsequuntur. Illo tempore te agnoscent Beati* [sc. Sancti,] *ut tu etiam agnoscas eos dum illos eodem modo vides. Quò præstantiores fuerint vestes & supellex tua, eo plus honoris inde reportabis: erit tibi gaudium & lætitia major, & locus in Paradiso melior. Si verò vestes non fuerint præstantes, multum pudoris inde reportabis : & sedes erit aliis inferior, nisi vestes fuerint elegantiores. Animæ non gaudebunt de illo homine qui tales vestes in illum pauperem* [sc. seipsum] *induit.* [Aliàs] *cor ejus ex illis vestibus exultâsset, & Beati eas justitiæ* [seu conscientiæ] *ejus tribuissent: per hoc Expiationi ejus accederet veneratio, & à Deo obtineretur misericordia. Horum autem omnium dimidium dabis Destûro, & alterum dimidium Sacerdoti, nam hac ratione* [beneficium illorum] *ad animam ejus citiùs veniet. Fac cures ut benè consuantur, quia vestes benè consutæ sunt meliores; nam si ad Convivium* [expiationis meliores] *apposueris vestes, Sacerdos cum eis expiabit sine fraude: anima defuncti videbit computum, & citiùs percipiet exitum: totum Pharashbèst pro eo recitabunt, & illas deinde seponet, & posteà Anima ejus per Pontem transibit. Et mane quarto quando à terris versus Tchînavar transit, primò veniet ad Ignem Martis, secundò Astra transcendet, tertiò juxta Lunam erit gradus, quartò ad Solem perveniet, & deinde ad locum suum.*

Porta LXV.

O *Juvenis, bonam* τῆς *Mazdiyaſenân Religionem percipito: Fœminis Salutationem* [ſeu comprecationem ut ſalvere jubeat] *non injungunt, eodem modo quo viri* τῷ *Soli faciunt; ſed Fœminis præſcribunt Salutationem ut quotidiè euntes ad maritos tam mane quàm tempore precis ſecundæ, & manibus ad latera applicatis, eis dicant, Quid præcipis? An benè quieviſti? Quid cogitas ut nos faciamus? nam quicquid præceperis, id factura ſumus, Quicquid enim maritus præceperit, id ſtatim præſtare debent: mariti contentationem quærant, & die noctéque ſic ſe gerant. Nam quando maritus contentus eſt, Dominus etiam contentus erit. Cùm fœmina ſic fecerit, ea eſt multò præſtantior; Paradiſea & Beata erit, quando erga maritum linguâ diſertâ*[blandiloquâ]*fuerit, & ad eum die noctéque judicium ſuum detulerit. At ſi marito non obedierit, ſed duæ crumenæ & duo corda fuerint, tum illa vocabitur irreverens, impudens, infernalis, & polluta: nam marito non contento, quamvis multa merita habuerit, quandónam talia merita ad animam ejus pertingent? quandónam à Gehennâ liberabitur? Si verò maritus ejus contentus erit, talis fœmina in hoc Mundo Paradiſea erit.*

Porta LXVI.

P*Ræceptum eſt ut noſtra Religio ſit optima illa quæ in Mazdiyaſenân eſt, ob excellentiam ejus. Inde eam colimus ut anima noſtra ab inferno ſalva ſit. Hujus veritatem agnoſcimus, & huic Religioni nos obligamus. Religioni confidimus, ut in Dei Paradiſo futuri ſimus. Per Bonitatem poſſibile ad Paradiſum ire: felix itaque eſt qui in ſuâ naturâ Bonitatem habet: nam Bonitate & cogitationibus bonis, quiſque in Paradiſo obtinebit conclave: unde nihil in hoc Mundo melius eſt, quàm ut religioſus huic operi addictus ſit. Si aliquis* [apoſtata] *Religionem dimiſſurus ſit è manu, ab eo opere alii manibus eundem arripiant, & omnes qui poſſunt ſuppetias ferant, & coram Domino gemitum edant, ut Deus ei condonare vellet, & ut Religionem ſuam ſervet in hoc Mundo. Nam quando religioſus per* [Dei] *limen tranſit, ei aperit, & intrat ſine prætextu. Quamdiu in vivis eſt cum ſuâ ſobole & ſtirpe & familiâ, quæcunque bona opera ii fecerint, ſcito eſſe quaſi ille fecerat, & ea ad ejus oſtium portanda. Si aliquis propter Tributum ſuum ſolvendum dejectus fuerit, (cùm tale Tributum non habeat,) à manu religionis venturum erit gratis. Tu itaque eo in loco ſubſidium ei adminiſtrato, illud Tributum ei tu ſolus*

lus dato; & ſcito te hac ratione eum à cæde liberâſſe, & ſic faciendo te religioſum peculiarem præſtitiſſe: in Paradiſo mercedem & præmium & remunerationem habiturus es, bonum infinitum ex hac religione percepturus es: nam nihil in hoc Mundo melius eſt, quàm ut alius Religioſus bonum à te percipiat. Quid enim hoc melius eſt, quàm ut pauper in conditione ſuâ dejectus, in te religionem inveniat, & à te afflictionem non videat. Nam per ſubſidium tuum in religione ſuâ manſurus eſt, nec morem & regulam ſuam corrumpet. Quicunque tempore ſuo hoc fecerit, unà cum Zerâtuſht cooperator ſit: & cùm præmii & mercedis particeps ſit, ſimul etiam gratias agere oportebit. Si autem pro Tributo abſtulerint pecuniam quam aliquis pro familiæ ſuæ expenſis paraverat, ſcito quòd in religione noſtrâ illâ re pejus non eſſet ſi quis cadaveroſum comediſſet. Ab illâ itaque pecuniâ cavere [ſeu abſtinere] *oportet, quia talis pecunia erit grave onus in cervice tuâ. Nam in omni domo ubi talis pecunia expendetur, in tali domo non manebit ullus qui ſobolem conſervet; ſed egeſtas erit ibi manifeſta, & familia illa totaliter evaneſcet.*

Porta LXVII.

P*Ræceptum eſt ut Mendacium non dicas, ne hoc ipſo fias in hoc Mundo infamis. Nam quamvis à mendacio tuo procederet res recta* [ſeu vera,] *nihilominùs tamen vita & dignitas tua jacturam patietur. Omne peccatum ſuperat Mendacium, & inde res tua reddetur minùs illuſtris. Zerâtuſht interrogavit ab eo qui occulta novit, Mendaces quomodo ſe habebunt? Cui tale reſponſum dedit Deus, Oh, Verax eſt ipſo Sole ſplendidior, mendax rectà ad Diabolum ibit: nam à Diabolo eſt quòd ille talem concupiſcentiam habeat. Super Mendaci non erit mentis-illuminatio, ſed ſuper eo erit deſpicatio: nam ille pauper eſt opinione hominum, quamvis in Mundo nobilis habeatur: homines eum non honorabunt, exitum videbit malum propter contemptum ſuum. Si opes habet, omnes abibunt: & quando indiget multitudine, non manebit ei ſemen in Mundo, ſed citò deſolatæ erunt opes* [& poſſeſſiones] *ejus. Mendacium itaque ô fili ne dicito, nec pares tibi manſionem in inferno.*

Porta LXVIII.

P*Ræceptum eſt ut veritatem exerceas: veritatem facito artificium* [ſeu profeſſionem] *ſine imminutione. Fac curam ut habeas veritatem, quippe quæ animam tuam augebit. Veritate nihil melius eſt ex omnibus quæ creavit* [Deus;] *nam ille Mundum ex veritate produxit, & ex*

veritate eſt quòd Mundus in loco ſuo manſurus eſt. A veritate eſt tibi in hoc Mundo Religio-vera; à veritate eſt quòd Gogjéſta factus Diabolus, lapſus ſit in maledictionem quia eam minuebat: nam Diabolus à nullâ re magis timuit, quàm à viâ veritatis. Futura eſt Reſurrectio propter veritatem, ut tunc appareat quis eam minuerit. Quicunque veritatem facit ſuum Aſylum, mentis-illuminatio ab illo reſplendeſcet ope Lunæ: auctior ſemper erit ejus familia, & à deceptione Dæmonum erit ſecurus. Ghâva Faber-ferrarius multum veritatis habens, auſus eſt loqui cum Dahhâk totius Orbis Rege, & tunc eum non timuit. Ille ſolus tali Regi reſponſum dedit, in ejus ſermone fuit confidentia & quoque alacritas. Gogjéſta [ſeu Diabolus] *quando cum veritate rem habendam vidit, pro mille annis cecidit attonitus; nec verſus Mundum venire potuit, ſed loco ſuo manſit miſer* [ſeu gemens] *& tremulus. Quicquid tibi in conſpectum venit, in veritate ſtet* [ſeu conſiſtat:] *nam in interpretatione Libri Zend dictum eſt, Ex Veſtâ τῆν Aſhîm vuhû recitato: & cùm noveris meritorum tuorum præcipuum eſſe Veritatem, quare ad latus declinando eam minuis, cùm primum quod in Mundo viſum eſt, (ſc. orbium cœleſtium circumrotatio,) à veritate proceſſit? Quicunque loquitur verum, illius eſt τὸν Aveſtâ quærere* [atque conſulere.] *Deus dixit ſe amare veros: Angeli quoque eis benedicent. Sic dixit ille qui bonæ religionis myſteria novit, Cor veracis non videbit moleſtiam nec egeſtatem. Sed tandem veriloqui in bono ſtatu erunt, nec quiſque capite* [ſeu bono cerebro] *præditus eis obloquetur in hoc Mundo. Ideoque exerceto veritatem cum corde habente apertum oſtium, nam veritatem exercendo nemo ſupplicium viſurus eſt* [æternum.]

Porta LXIX.

PRæceptum eſt cavere ne cum meretrice familiaritatem habeas: tu itaque alicujus uxorem ne ſeducito: quamvis ſit captatrix & cor demulcens: quicunque enim aliquam fœminam ſeduxerit, in viam animæ ſuæ opus corruptum fecit. Nam ſi maritus acceſſurus eſſet ad talem uxorem, haberetur pro peregrino ab habitatione ſuâ prohibito: & uxor quoque tunc eſſet Marito vetita; ſic enim ſe habent Religionis Principia. Quicunque vir tale [Deo] *ingratum fecerit, de novo ſemper peccatum inveniet in Dominum. Talis vir & fœmina congredientes, habebuntur peccatores lumine deſtituti. Cùm verò maritus non novit, ei peccatum non erit; nam illius* [ſc. uxoris] *antecedens peccatum ei non adeſt,* [ſc. ab eo ignoratur.] *At quando maritus novit, oportet ut à marito ſeparetur talis uxor, nec debet*

debet ille prope eam accedere: nam si ex improviso ad eam accesserit, co-peccatores erunt tam vir quàm fœmina; quia si postbac prope eam accesserit, scito eum esse sicut ille qui cum meretrice consuetudinem habet. Nec illa aliâ quâvis viâ poterit fieri marito licita. Si uxori ex avitâ tuâ familiâ acciderit tale infortunium, hoc erit eò pejus. At pessimo pejus erit ad eam redire: nam si talem uxorem [repudiatam] *impraegnaveris, tu Religiosus eam ad aliam religionem deducis,* [cùm nostra non permittat.] *Si ex metu suo* [celandi causâ] *infantem interfecerit, tu in eâ re sanguinolentus habeberis plùs aut minús. Si infantem habuerit, quamdiu is est, peccatum ex illo infante contractum, peccatum tuum erit: tu habebis peccatum, & tu habebis onus. Igitur custodi te ab ejusmodi opere quod in pœnitentiâ desinit. Non dicant* (*si modò de tali re loquuntur,*) *Talis homo consors fuit cum meretrice. Ideóque in te non praevaleat desiderium tuum; nec intellectus & discretio & gravitas tua* [culpentur.] *Quicunque semel cum meretrice cubuerit, per* 40 *dies intellectus & scientia ab illo abibunt: non perspicacitas ejus nec consilium nec conductus, nec apprehensio nec religio nec stabilitas ejus mansura sunt, nec cor ejus quietum manebit. Ideóque custodi te ab hoc, & tibi caveto.*

Porta LXX.

P*Raeceptum est tibi cavere à Furto & alienarum opum direptione. Quando aliorum opes furto abstuleris, proprium sanguinem te vorâsse scito. Nam tale in hac Religione decretum est,* [viz.] *Quicunque furto aliorum opes abstulerit, si unum Dirèm* [seu nummulum] *furatus est, ab eo duo Dirèm auferant: & pro mulctâ ambas ejus aures abscindant, corpus ejus decem baculis* [seu verberibus] *fustigent, & in carcere per horam detineant. Talia oportet in eum infligere. Aliâ vice si duos Dirèm furatus fuerit, quatuor ab eo exigant, duabus horis in carcere detineant; & tunc manus ab eo abstineant. Si aliquis furatus fuerit Dirèm* 400, *manum ei praescindant. Si furatus fuerit* 500 *Dirèm, de collo suspendatur. Tale erit supplicium ejus in hoc Mundo: & in futuro pœna erit quòd in Paradisò duplum ejusmodi quod furatus est, ab ejus meritis auferetur.* [Alia Exemplaria paulò aliter legunt, viz.] *Si unum Dirèm furatus est, duo Dirèm pro mulctâ ab eo auferant, & aurem ejus abscindant, & corpus ejus* 10 *baculis verberent, & in carcere unâ horâ detineant. Aliâ vice si unum Dirèm furatus fuerit,* 10 *Dirèm ab eo auferant, alteram aurem abscindant,* 20 *baculis* [seu verberibus] *eum percutiant,*

percutiant, 2 horas in carcere detineant; & tunc manum ab eo abstineant. Si deinde furatus fuerit 3 Dirèm aut duo Dângh, ferenda est sententia ut abscindatur manus, manus inquam dextra. [Huc usque alia exemplaria: deinde pergit prius exemplar,] *Et Viro Dei dabunt opes ejus. Sic mansurus est Fur ille infortunatus: si enim bona-opera non fecerit in hoc Mundo, ex angulo semper talionem inveniet: in eum exhibebunt retributiones, supplicium erit sors illius. Quicunque aliorum opes abstulerit, pro talione quadruplicem ab eo quantitatem auferant. Si heic reddit, det ejusmodi quadruplum. Si autem talem Furem absolvit ille Beatus,* [sc. Archipræsul,] *tum illius Furis opus ibi habebitur quasi bonum: si autem non, tum oportet eum statim interficere, cùm oporteat interficere talem malevolum. Conaberis itaque aliorum opes non auferre, & ab operibus diabolicis abstinere.*

Porta LXXI.

P*Ræceptum est à peccato abstinere, à manu & linguâ & cogitatione omne peccatum eliminare. Si mœror & mæstitia tibi supervenerint, in illis patientiam habeto, ut animo sis placido* [seu inturbato.] *Si autem* [è contra] *beneficium aliquod à Creatore obtinueris, pro eo gratias agito: & quando præ manibus habes gratiarum actionem, tibi subsequetur beneficium* [alterum.] *Nam si non adsit gratiarum actio, nil boni reportabis quisquis es. Illicitus est panis quem talis edit; nam quando gratias non agit, est imprudens: nec oportet ei aliquod bonum facere, cùm ille sit ingratus. Hoc enim in Religione planum est, sc. quòd si aliquis sine gratiis moritur, in terrâ eum ponant ex mensurâ* [seu proportione facti ejus.] *Sphendârmaz Angelus pro illo tremet, sicut de ferâ Ovis. Omnes aves quas ille in Mundo sicut fera* [voraverit,] *erunt sicut cadavera ei qui sine gratiis est. Omnes arbores super quibus ille sederit, quamvis bonæ essent, exarescent. Oportet ô fili ut hisce virtutibus doneris; quæ sunt Liberalitas, Veracitas, & Misericordia erga populum Dei:* 4to, *ut sit tibi unum cor & una lingua, cujus Linguæ scopus sit Veritas.* 5to, *Hypocrisin non fecisse cum populo Dei, tam præmittatur quàm à tergo sequatur: quicquid enim tibi ingratum est, id certè nemini gratum habebitur. Hoc est Principium in Religione, & Canon atque Regula nostra: namque Justissimus Deus Altor Zeratushto dixit, Quando cupis esse Sanctus & quoque Salvus, in hoc Mundo tibi incumbit facere duo opera; quorum unum est, Ut si Paradisum eligis* [seu præfers] *in hoc Mundo, ne invadas res aliorum; quia Paradisus est melior rebus mundanis,*

cùm

cùm hoc ſit ut 5 dies, illud ut infinitum. Et cùm Paradiſi poſſeſſio ſit tibi gratior, in res pauperes cor ne affigito: erga quemque bonum cogita, quia bonitas in hac Urbe eſt opus præſtans. Tu itaque facito hominibus idem quod ſi illi tecum fecerint, tibi ſatisfaciat. [Secundum eſt,] *Linguâ tuâ neminem lædas, ſed bonitate teipſum cum hominibus ſociato. Cumque ſic te habueris, tum è Mundo migraturus, in animâ tuâ de reditu ſecurus eris: ad talem gradum tu pervenies, ut tandem Præcipuum* [ſeu Principale] *tuum invenias; ut quamdiu in hoc Mundo locus tibi ſupererit, tibi non eveniant noxa & damnum; ut per cujuſcunque aliquando limen tranſeundo, nullum à Diabolis & Dæmonibus tibi veniat detrimentum. Cuique igitur præcipito ut ita ſe habeat, ut in utroque Mundo certiſſimè felix ſit. Ei à Diabolo tunc non erit damnum, ſed Paradiſus erit locus ejus in æternum. Ibi ipſe lætabundus ſedebit, nec aliquid præter deſiderii ſui gaudium videbit.*

Porta LXXII.

P*Ræceptum eſt ut quovis die quamprimùm luceſcit aurora, pro minuſculis rebus* [peccaminoſis] *Sacerdos expiationem pro te faciat aliquo Convivio,* [ſc. parvâ aliquâ Oblatione quotidianâ,] *vel ipſe pro te facito: hoc enim in religione clarum eſt,* ſcil. *In quacunque domo expiatum fuerit convivio, in illâ domo hoſpites abſque faſcinatione erunt: Beatorum animæ* 999000 *illuc accedent. Ingruente quidem nocte & Sole ex Mundo abeunte, Diaboli & Dæmones tunc venient ut illius domûs incolis noceant, & ut capita incolarum talis domûs in vincula adducant: at quando in illâ domo convivii nidorem invenerint, inde exibunt ab illo convivio exterius: & in illâ domo non erit alicui noxa, ſed cum* 100 *deſperationibus inde exibunt. Cuique itaque Fideli præcipitur, quovis mane ſecundùm præſcriptum morem Convivio expiare; ut quando ibi omnis anima collocata fuerit, Diabolus ab illo loco longè abſit. Et quamvis habes tantùm Urceolum, tamen Convivium parvum eſt, & hoc indubitatò bonum opus habebitur. Propter tale Convivium non ita minuetur Meritum, quin* 1200 *Dirèm illud ponderet. Terna ejuſmodi Convivia triplum tot Diremorum meritum habebunt: ſic enim computus nobis inſtitutus eſt.*

Porta LXXIII.

I*N hac religione fœminis* [puerperis] *incumbit in* [12mo menſe] *Abân duodecim Oblationes præſtare pro peccato quod à puerperâ proceſſerit, ut ita purificata ſit à peccatis ſuis: præſtet itaque & hoc opus in ſe ſuſcipiat. Nam in Libro Zend-vendîd dicitur, Fœmina quæ* 12 *Oblationes præſtabit,*

 erit

erit purificata & à peccato pura, tanquam Ventus qui à superficie campestrium paleam rapit. Non est aliquid fœminis magis præceptum, quàm ut in Abân diligenter faciant expiationem pecuniâ suâ: talis enim in viâ religionis fœmina habetur plane optima, quæ 12 *Oblationibus expiationem fecerit. Meritorum ejus exuberantia habebitur* 100 000, *& adhuc mille. Tales sunt* 12 *Oblationes, unde quævis inveniet meritum in Paradiso supremo.*

Porta LXXIV.

P*Ræceptum est fœminis probè cavere à Scortatione in suæ Religionis regno: nam in bonâ religione planum est, quid omni fœminæ quæ cum duobus viris concumbit dicturus sit Religionis Sapiens; sc. Quòd cum peccatoribus & veneficis æqualis* [seu compar] *sit: nam in Zend-vendîd dixit, Unaquæque fœmina quæ cum duobus viris cubat, à Deo erit in miseriâ & difficultate plurimâ, & apud Angelos in dedecore multo. Si talis fœmina aquæ superficiem aspexerit, aqua mox turbabitur & in ebullitionem veniet. Si ligna & arbores aspexerit, arbores turbabuntur & in partes lacerabuntur. Si aspectum projecerit versus aliquem virum, præ dolore nil decoris in eo manebit, nihil scientiæ. Si talis fœmina super terram posuerit pedem suum, Isphendârmaz* [terræ Angelus] *mœstus erit propter hoc. Zeratushto dixit Creator, Eam sine morâ citò occidito. Oportet enim animam occidere per Angues & Leones & Tigrides & Lupos perfidos, quia aliàs majus damnum incurret à feris dilaniantibus fœdis & malis* [spiritibus.] *Oportet itaque fœminas se probè custodire, cùm res ita se habeat. Non faciant in maritos suos illicitum* [seu vetitum,] *quod in religione incumbit tam in Nobiles quàm in Vulgus. Si alicui viro se tradiderit quater, marito suo illicita habenda est. Ad domum ante eam præibit maritus, cùm sit sicut peregrinus, non sicut affinis ejus. Peccatum in ejus animam de novo semper veniet, & anima ejus ad Infernum ibit. Oportet itaque heic multum conari, ut seipsam à peccato contineat.*

Porta LXXV.

S*I puerperæ oculus in Ignem inciderit, erit ei peccatum ponderis* 15 *Dirém. Si intra* 15 *passus accesserit versus Ignem, ponderis* 12 *Dirèm erit peccatum ejus. Si tribus passibus super Ignem suum ambulaverit, ponderis* 1200 *Dirèm erit peccatum ejus. Si in aquâ sederit, peccati ejus excessum scito esse Quindecies:* [imò] *cujuslibet excessus erit usque ad* 1200. *Non debet in Solem aspicere, nec cum viris verba corrupta loqui. Duæ puerperæ non debent concumbere. Vase plumbeo cibum eis dato. Non debent aspicere in cœlum, nec pede nudo super terram ambulare. Non debent panem comedere è manu.*

manu. Non debent vas [ad bibendum] *aquâ implere, nisi usque ad medietatem tantùm. Manum in manicâ teneat illo tempore, & panniculum super eam circumvolvat, ne ejus manus madefiat. Sic etiam faciat tempore edendi. Non debet in Sole sedere, ut æstate sit Solis calor super corpus ejus. Quando puerpera fiet dolorifica, quamvis eodem die purificetur, caput suum non lavet ante tres dies. Et, quando liberata est à dolore lancinante, tum sedeat adhuc 9 dies salva. Deinde quando puerperium ejus minuetur, sedeat aliquantulum, & tunc caput suum lavet, & purificationem cordis desiderio quærat. Si per 29 dies puerpera fuerit, idem erit ac in initio dictum est; sedeat 3 integros dies, & deinde caput suum cum desiderio lavet. Si dubitetur an sit puerpera necne, faciat vestem, & videat quòd sit talis. Si sit puerpera, sit vestis pura; & hoc sciat, ne fortè pereat. Si sit ei infans in lacte, ejusdem memor faciat vestem: & postquam puero dederit de lacte suo, is non debet esse exemptus à jussis & vetitis. Tum deinde caput suum lavet, & quoque infantis caput lavet. Cùm puerpera viderit an sit secundùm morem, sciat quòd debeat lustrari. Si illa convivium quod coram aliquo est aspexerit, lustrari debet illud Convivium. Si postquam puerpera aspectum projecerit in aquam currentem, quamvis celeriter ab eâ discesserit, puerpera omnem rem in quam aspexerit jacturâ afficit. Si manum suam super carduum fœtentem posuerit, certissime scito talem carduum quasi effossum fore. Si aspectus ejus cum plagâ* [sc. fascino] *inciderit in Indicum, illud Indicum amittet colorem & fiet vitiatum. Seipsum itaque (præsertim tribus primis diebus) à peccato custodiat.* [V. Portam 45.]

Porta LXXVI.

I*Gnem ne accendas in Sole, quia hoc erit peccatum* [ponderis] *trium Estîr; peccator enim eris & ages corruptè. Vetita sunt super caput Ignis tui ostiola, sc. res in se habentes foramina: nam ex omni fenestrâ per quam Sol ad eum venerit, per eandem etiam ad te peccatum veniet. Hoc peccatum erit trium Estîr. Nam Sol erit potior Igne; & quando Sol in Ignem splendescit, potentia ejus minuitur: & hoc est peccatum quamvis Ignem alueris à mane ad vesperam: nam exinde tibi erit peccatum 1200* [Dirém.] *Ignem itaque in Sole ne ponito: quia necessarium sit ut opus tuum ita facias in hoc Mundo, ut exinde ad animam tuam damnum non veniat.*

Porta LXXVII.

S*I duæ personæ deferunt cadaver ad locum ubi Justa faciunt, habeant in utrâque manu vestem quam eo tempore induant; unam supra vestem priorem induant, vestem inquam sepulchralem* [seu quâ adeunt Conditorium]

superius induant: nec verbum dicant alicui, quia sic debet fieri. Et quando abituri sunt celeriter [versus Conditorium,] *illud Cadaver ostendatur Cani, uni quidem quo tempore reddit animam suam, & alii quando coram se exportant. Eodem tempore quo exportaturi sunt Cadaver, filum alligent manibus suis, ut semper sint prope seinvicem: nam non debent vel unum verbum dicere quando exportant Cadaver ad locum ubi Justa facturi sunt. Si Cadaver sit Fœmina-gravida, cùm sit duplex persona, quatuor homines eam exportent. Cúmque ab exportando Cadaver redierint* [Vespillones:] *tum euntes induant vestes suas, & caput lavent aquâ lotione-lustrali, quia alius non est citò moriturus. Cadaver inquam oportet Cani benè ostendere, nec unum plus verbum deinde addere: nam si aliter fecerint, etsi mille homines illud exportaverint, omnes erunt eo tempore polluti. Et in Zend-vendîd sic dicitur, Nisi Canis illud cadaver viderit, defunctus habebitur pollutus & morte suâ dignus, nec à pravitate purificari poterit: & ipsius anima etiam erit in miseriâ.*

Porta LXXVIII.

PRæceptum est à Ligno [sc. feretro] *mortui cavere, ab illo inquam Ligno quo mortuum exportant, & ab illo Ligno super quo mortuum lavant. Sic etiam à Ligno tacto aquâ flavâ & sanguine quæ puerperam polluunt; & à Ligno super quo Calceamentum posuerit puerpera: item à Ligno quo affigunt hominem patibulo. Ab his omnibus caveto, nec ad ea accedito, quia ab his omnibus fit vestis tua polluta: ea ne comburito, sed procul asporta: nam nemo accipiet nec comburet, quia nemini in hoc Mundo usui sunt.*

Porta LXXIX.

PRæceptum est, *ut si pro medelâ Medicus Religioso præscribit comedere cadaverosum; quamdiu hoc morbo laborat, omninò non debet comedere cadaverosum, quia in Zend-vendîd dictum est, Quicunque in religione nostrâ edit cadaverosum* [seu fœtidum,] *caput ejus affatim fœtebit: & quando anima è pectore exierit, ad Gehennam itura est; nisi adduxerint eum coram Sapientibus, & hoc ei permiserint Destûri. Ii enim statim ejus caput inde elevabunt, & pro compensatione eum* [dispensatione] *donabunt. Aliàs verò in Gehennâ mansurus est, & tormentorum ac suppliciorum varia genera perpessurus.*

Porta LXXX.

PRæceptum *est ut Cadaver ad Ignem & Aquam non feras; quod si feceris, in Gehennâ mansurus es hocce judicio. Sic enim in religione nobis dixit Religiosus, Quicunque cadaver ad Ignem & Aquam adduxerit, eodem tempore*

pore propter hoc ipsum opus tanquam Locusta fiet: hyems propterea vehementior erit, quòd Cadaver ad Aquam & Ignem prope adductum fuit.

Porta LXXXI.

QUicunque malitiosè Religiosum pascet cadaverosâ-carne, aut injuriæ causâ talem in eum projecerit, oportebit eum ad eundem properare, & pœnitentiam agere, ut hoc modo purificetur ab hoc infortunio. Debet à Destûro impetrare ut pro ejus animâ recitet Pîtûpht, & Compensationem [seu Absolutionem] *faciat pro anima, ut ea à Gehennâ liberetur.*

Porta LXXXII.

SI Vacca aut Ovis cadaverosum comederit, ad nullum usum adhibebitur nec pro carne nec pro lacte. Aliquid de Pilis aut Stercore ejus usque ad annum in usum non veniet: &, si fœtus ei fuerit in utero, is non habebitur mundus usque ad annum. Et, si illo anno conceperit, non erit munda usque ad annum alterum. Si Gallina cadaverosum comederit, tam ipsa quàm ejus ova erunt ambo immunda. Nam Religiosi statuerunt, ante annum purificari non posse.

Porta LXXXIII.

PRæceptum est nihil dare Peccatori: peccatori enim si aliquid dederis, erit quasi Angues in os tuum indideris. Si cibum tali alicui dederis, si comederit & in peccato perstiterit, tu cum eo peccâsti, te ipsum cum illo in Gehennâ perdidisti. Si autem necesse sit ut aliàs incurrat [vitæ] *periculum, tum dato; aliàs habiturus es pœnam magnam.*

Porta LXXXIV.

PRæceptum est, ut quando mane à somno surgis, primùm manus tuas detergas, deinde faciem laves sine morâ. Posteà manus & cubitos lavato ter, & pedes usque crura trifariàm. Inter lavandum aliquid ex Avestâ recites, aliàs autem inter lavandum nihil dicas. Si aqua tibi non adsit, omissâ litaniâ, manus & faciem fricato pulvere trifariàm, & deinde litaniam facias. Et postmodum cùm ad aquam perveneris, laves & deinde litaniam facias. Nam si manus aliquâ re non fricaveris, manus & faciem expiare non poteris Nisi enim manum & faciem primò laveris, ad nullum rem manum applicabis.

Porta LXXXV.

PRæceptum est Agricolæ benè cavere in omni Sato ad quod aquam deduxerit, ut tales rivulos benè inspiciat ne in eos aliquid cadaverosum inciderit: benè inquam inspiciat subtus & suprà & infrà. Si autem aqua cadaverosa inopinatò ad illud Satum pervenerit, quamvis cautus fuerit quantum potuit, tum non erit ei peccatum, cum nulla sit de eo suspicio. At si ille aquam non benè inspexerit, cùm eâ si venerit cadaver, proculdubiò erit peccator, omnibus inquam Religiosis peccator habebitur. Quando autem contaminatur hoc peccato per imprudentiam, pœnitentiam faciat ut restituatur.

Porta LXXXVI.

PRæceptum est cuique fœminæ quæ infantem enixa fuerit, ut intra 21 *dies caput non lavet. At post illos* 21 *dies, si putat commodum esse lavare, tum lavet benè. Manum non apponat ad ullam rem, ut sit ei intellectus & consilium & discretio, nec pedem ponat super limen domûs. Usque ad* 40 *dies caveat ab omni re ligneâ & figulinâ: caveat à coquendo ollas. Oportet inquam ab omni re cavere per* 40 *dies: cúmque illud tempus pertransierit, lavet & purificetur. Usque ad* 40 *dies, ad nullam fœminam accedat; nam si ad fœminam accesserit, peccatum erit maximum. Si mulier* [ad quam accesserit] *tunc fuerit gravida, proculdubiò ex ejus lacte læsus erit fœtus, cujus ideò peccatum est à patre & matre: te itaque in periculum ne conjicito. Si autem* 40 *diebus non apparuerit quòd fuerat gravida, cùm post* 40 *sanguinem viderit, dicito quòd nihili habeant, cùm puerperæ* [seu prægnanti] *non possit esse sanguis: in puerperam itaque impetum* [in alio exemplari *fraudem*] *ne facito. Et, si adhuc post septimanam non viderit sanguinem, scito impossibile esse ut illa sit puerpera* [seu prægnans.] *An itaque illa sit puerpera benè inspicito; ut si puerpera sit, in alio loco seorsim sedeat. Puerpera itaque cùm sit, non debet periculum facere: & scito hoc non esse parvi momenti verbum.*

Porta LXXXVII.

QUoad fœminam quæ fœti jacturam fecerit [per abortum,] *eam primùm dato præ foribus Adurân cum cæremoniis religiosis, ut interiora cordis & ossa sint ab infirmitate suâ purificata. Aqua non est ei danda per triduum, propter metum mortis. Eodem momento quo talis fœmina libera est ab Embryone, per tres dies pro illâ ingredieris illam Synagogam.*

Synagogam. Et quando Embryo præceps exciderit, eum relinquas per plusquam horam: deinde aquam ei dato ut bibat, nam fortassis de illâ aquâ biditurus sit. Post 40 *dies* [fœmina] *caput suum lavet, & simul* [solennem] *Pœnitentiam agat. Si Embryo non est quadrimestris, non est ei Anima. Quando sit ut dictus Embryo sit mortuus, in velo sanguinis* [scil. in chorio & amnio] *congelatus, si inquam ante tres menses sic evenerit, oportet eundem Cani ostendere planissimé. Deinde pelvis impleatur aquâ-lustrali quæ ad Embryonem citò afferatur, & duæ personæ Embryonem in illam pelvim conjiciant: si albus sit, Cadaver habebitur ille Embryo, & mater debebit* [solennem] *Pœnitentiam agere. Si autem ruber sit Embryo, tum adest sanguis; & quomodo matri ejus Pœnitentia incumbet? Si tale quid evenerit post tres menses,* [sc. ut Embryo sit tantùm trimestris,] *bonam circumspectionem adhibe: cave, cave tu qui mysteria nosti, nec periculum facito in hoc negotio: nam hoc prohibitum est in Religione nostrâ, & in eâ mos & regula est, Quòd sc. non oporteat talia spurca facere, de quorum sanctitate plane dubitetur. Nam ab* [ineunte] *vitâ usque ad interitûs tempus, talis persona nullâ aquâ purificabitur, quamvis decies millies caput aquâ-lustrali lavaverit; illi inquam talis lotio non proderit, quia intus adhuc polluta est in medullâ & venis & ossibus & cute. Hæc si noveris, benè est. Exteriùs quidem certissimè purificabit aqua: interiùs verò Religionis cæremoniæ purificabunt; nam illa purificatio quæ intra corpus, à ritu religioso procedit. Si in hoc negotio remissus es, tu omninò non es purificatus: quidvis ad quod apponis manum, pollutum est, sive sit Cibus aut Aqua aut Ignis; quicquid inquam sit ad quod talis manum suam apposuerit, peccatum* [novum] *super alia ejus peccata addet: unum nempe ei daturum est centies centum millia, & hæc omnia erunt peccata ipsius; quod benè advertito. Si manum suam posuerit super convivium, totum illud convivium fœtebit. Omnis cibus quem manu tetigerit, inquinatus & pollutus erit sicut est malevoli anima. Propter hoc debet* [publicam] *pœnitentiam agere, & insuper novem Shdvab* [seu Gagatis-gemmas] *tradere. In hoc negotio ter caput suum aquâ lustrali lavet: sic enim debet tribus diebus caput suum lavare: & tum si manum ad quidvis purum apposuerit, non habebit quod metuat timedtve.*

Porta LXXXVIII.

P*Ræceptum est, ut quando aliquis è Mundo abierit, per triduum in domo Religiosi non edatur caro recens: quia multum inde metuendum est, quòd duos seros* [seu mortuos] *ibi fecerint. Oxygalam aut Caseum aut quicquid sit in medium produce: nam tam ille quàm amici* [seu consanguinei] *quicunque sunt, non debent ad carnem manducandum considere.*

Porta

Porta LXXXIX.

PRæceptum eſt ut liberalitatem præſtes, munificus ſis, & hoc modo negotium facias; nam Terræ erit gratum quòd talis homo liberalis ſuper eam generoſè-ambulet. In Mundo etiam gratum erit Vento, ut poſſit Liberalis pectus recreare. Melius erit Equo tale negotium, quòd homo liberalis eum inequitaverit. Gratum erit Mihræ [ſeu Soli] *& Stellis & Lunæ, quòd ſuper Liberalem ſplenduerint luce clarâ. Liberalitas Deo chara eſt, Liberalis locus propterea Paradiſus erit. Sic enim dixit Deus-Juſtus, Liberalium præmium eis afferam, non enim video idoneum eſſe ut liberales ſint ſine illo. ---Angeli ei benedicturi ſunt. ---Dixit quoque Deus, Scito ô Zerdtuſht Eſpintamân, me Paradiſum creâſſe ex juſtitiâ: locus boni liberalis erit* [apud] *Gherûtamân, qui bonitatem exercebit erga dignos, & idoneos in religione gaudio afficiet: eis donabit ex rebus quas in manu habet, locum & ſeſſionem pro eis in Paradiſo inveniet. Ille etiam ab Inferno tenebroſo erit immunis, hujus opera non erunt præcipitata. In Religione planum eſt, quòd ad Paradiſum ſint viæ 33, per quarum aliquam animæ ad Paradiſum ituræ ſunt, ſi multa bona opera fecerint. Sed Liberales per omnes 33 vias ad Paradiſum ibunt: cum felicitate viam ad Paradiſum invenient, & ſicut Ventus per Tchînavar leviter tranſibunt. Per quamcunque viam properaverint, Angelos in procinctu invenient formâ optimâ, unde liberalis propter optimam illam pulchritudinem lætabitur. Latitudo τȣ̃ Tchînavar eſt 9 lancearum, & quævis lancea 9 cubitorum. Intra Paradiſum eſt liberalium locus, qui melior quam aliorum ſine quâvis imminutione: nec potes habere merita potiora quàm ea quæ veracis & liberalis ſunt.*

Porta XC.

HOc verbum audito ex religione τȣ̃ Eſpintamân, ſc. Quòd aliquando ſit tempus, ut ſemel recitando Aſhîm, ejuſdem meritum ſit decuplum: aliquando eundem ſemel recitando, meritum ejus ſit 100*: aliquando* 1000*: aliquando* 10000*: aliquando* 100000. *Aliquando illud ſemel recitando, meritum ejus æquet quantitatem Mundi & omnium rerum quæ in eo. Decem meritorum Aſhîm erit tempore panem comedendi. Centum meritorum Aſhîm, erit poſt cibum præſtare Vâgj. Mille meritorum Aſhîm erit tempore dormiendi. Decies mille meritorum Aſhîm, erit tempore mediæ noctis: quando enim te à latere ad latus volvis, eo plus valebit meritum in iſto negotio. Centies mille meritorum Aſhîm erit quando mane*

à ſomno

à ſomno ſurgis. Aſhîm cujus præmium æquabit totius terræ regnum, illud eſt quod recitas tempore anguſtiæ, in quâ (ſi recitaveris) lætus eris: præmium ejus dabit Deus plenitudine Mundi: ſic enim dixit Zerdtuſht Eſpintamân. Et, ſi Aſhîm recitare non poterit, unum in os ejus indat aliquis è famulis ejus. Si Aſhîm in conditione ſuâ recitaverit, devotus habebitur: &, ſi devotus ſit, ſec. hanc ſermocinationem Paradiſeus erit. Et, ſi Paradiſeus fuerit in hoc Mundo, [apud] *Gherutamân erit locus ejus æternùm. Quovis gradu quem habuerit, altior adhuc erit gradus ejus. Tu itaque evigilato, & pro hoc negotio bona opera præſtato. Animam tuam exaltato, ut in bonâ religione habearis pretioſior. Annitatur itaque Sapiens ut in hoc loco Aſhîm vuhû ſæpius adhibeat.*

Porta XCI.

PRæceptum eſt die & nocte anniti ut quodvis bonum-opus quod facturus es, facias cogitando te hinc migraturum: ſi enim hodierni diei opus quis facturus ſit cras, acerrimam de hac re pœnitentiam acturus eſt. Nam in noſtrâ religione certum eſt [Deum] *τῷ Zerdtuſht Eſpintamân ſic dixiſſe, In totius Mundi creatione nemo mihi melior eſt quàm tu es: propter te Mundum attuli* [ſeu poſui :] *inter omnia Climata tu es Electus meus. Omnes populi in quovis regno fuerunt ſeculi tui cupidiſſimi, ut bonam à te religionem poſſent producere, Gherutamân conciliare, & cor ſuum reducere. Ego te creavi in medio temporis quod in Mundo currit; ſcil. à ſeculo Keiomâras uſque ad ſeculum tuum, ſunt anni 3000: & ab hoc ſeculo tuo uſque ad reſurrectionem erunt etiam anni 3000. Meque te in medio creâſſe ſcito, quia omnis res in medio ſita, præ eâ quæ in initio & fine melior eſt. Argumentum pro eo quod dixi, manifeſtum eſt, quòd ſc. omnium quæ produxi, id quod in medio ſit optimum, prout cuique perſpicaci conſtat: cùm enim Cor ſit in medio ſitum, ideò mihi æſtimatur melius: cúmque nunc Clima quartum ſit medium, ideóque & melius eſt. Ego te donavi honore & dignitate & præſtantiâ & prophetiâ & regalitate, cùm tibi ſincerum in Mundi regno reddiderim Guſhtaſpem (ex proſapiâ τῶν Keyân,) quo non eſt ſapientior in hoc Mundo in ſeculo tuo. Tempore tuo effeci ut homines ex animo aſſueſcant ſe ſcientiæ. Nam cujuſvis excellentia non eſt in divitiis, ſed in ſcientiâ & morum-præſtantiâ: non in multis annis, ſed in ſcientiâ magnâ: non in origine & ſtirpe, ſed in ſcientiâ & virtute. Nam illorum qui in Mundo ſapientiores ſunt, gradus in viâ religionis ſublimior eſt. Quando perceperint quòd id quod longo annorum tractu in ſcientiâ traxerant cum moleſtiâ & ſuî maceratione, (quòd ſc.*

ſc. id quod cum tædio in eorum manus inciderat, dum tempus tranſigerent in viâ neceſſariorum ſuorum,) per te facillimè in manum accepturi ſint & cum facilitate ſcientiæ Religionis participes futuri ſint ; tum apparebit ſapientiæ differentia à prophetiâ, & te ſcientiâ & ſapientiâ tuâ ipſam habere; ſe omnes eſſe ut Spinæ, te verò ut Roſa; ſe omnes eſſe ut Partes, te verò ut Totum ; & tandem omnia illa quæ ii cum magnâ moleſtiâ addidicerunt, me ea tibi uno verbo ita dixiſſe, ut ſint tam Vulgo quàm Proceribus facilia ; adeò ut non maneat aliquid in quâvis linguâ dictum, niſi quod in linguâ tuâ ſit ſicut aqua fluens. Tibi enim datus eſt Liber Aveſtâ in tali ſermone ex quo in Mundo deſiderium tuum & famam obtinuiſti. Deinde tibi dedi Interpretationem τȣ̃ Zend, qui eſt Liber & ſcriptura valdè æſtimabilis. Præ Linguâ quâ homines ad loquendum utuntur, ea eſt Lingua elegantior à capite ad calcem. In hoc [Libro] *eloquentiam tibi dedi, quæ magnificentiam tibi afferet in religione. Et nunc ô Zerdtuſht Eſpintamân, annitere, & conſilium meum hoc tempore* [amplectere :] *omne bonum-opus quod potes, hodiè facito ; in vitâ tuâ, ne annitaris in craſtinâ die* [nec differas :] *pro animâ tuâ quicquid potes, propriâ manu facito : ne eſto ex ſocordiâ* [dicens,] *Ego hodiè ſum adhuc juvenis : ne eſto negligens, quòd diſceſſus tuus ſit ex improviſo. Nunquam ſperes quòd poſt te aliqui pro te bona-opera facient : nam melior eſt una dies vitæ tuæ in præſenti, quàm ſpes pro quinquaginta annis* [in futuro.] *Corpore itaque bona-opera præſtes hodie, nam cras præ dolore non conaberis. Gogjéſta qui Diabolus apoſtata eſt, duos Diabolos huic operi præfecit, quorum unius nomen eſt* SERO À CUPIDITATIBUS [recede ;] *alterius nomen eſt* O SOCIE POSTEA [facias ;] *ut hi duo Diaboli per hæc remedia homines à bonis-operibus retrahant : uti quando eſt aliquod bonum-opus quod oportet hominem facere, accedens* SERO *ſicut turbo, dicit, Tu diu victurus es ; hoc opus poterit fieri quovis die intra vicenos. Et Diabolus cui nomen eſt* POSTEA, *dicit, Hoc poteris poſteà perficere. Hi duo Diaboli ex neceſſitate prohibitori ſunt bona-opera in hoc Mundo. Et quando te à bonis-operibus retinent, ne ponas cor in hunc Mundum cum deſiderio & aviditate, ne tandem veniens Fatum, & ex non-præſtitis bonis-operibus invenias damnum, & pœnitendo maneas in triſtitiâ, & tibi ipſi facturus ſis injuriam & injuſtitiam : quando inquam vindicta* [ſeu retributio] *Paradiſeorum in te erit, triſtitia & moleſtia & mœror & damnum tibi erunt. Peccata tua in cervice tuâ manebunt, & nemo te ad Paradiſum ducet : ideóque de operibus tuis cautus eſto, & in hominum religioſorum viâ inſiſte.*

Porta

Porta XCII.

QVando res à cadavere polluta est, dicam quomodo desideratam ei puritatem acquiras. Si aurum sit immundum, illud lotione-lustrali aquâ semel lavent: si argenteum sit, eodem modo lavetur bis: si cupreum aut stanneum aut plumbeum aut orichalcum sit, eodem modo lavetur ter: chalybeum lavato quater, lapideum sexies. Si sit Turcoïs, aut Rubinus, aut Hyacinthus, aut Corneolus, aut Smaragdus, eodem modo lavetur sexies: & quâvis vice siccatum reddant affricando terram. ---Sic etiam si Margarita sit, ad instar lapidis lavent sexies. At quodvis vas ligneum & testaceum abjicito: eadem est quæstio & responsio. Si lavaturus sis vestem, id facito sexies; nec eam in aliquo loco seponas ita ut Luna aut Stellæ aut Sol in eam splendeant. Et quando per sex menses seposita fuerit, tum oportebit aliquem eandem induere, quamvis [hoc faciendo] *haud multum lucraturus sit.*

Porta XCIII.

PRæceptum est ut benè custodias Ignem Martis: quovis anno tantum Lignorum affer quantum illo anno comburatur, quod ex præteriti anni demenso [sciatur.] *Præceptum est quâvis nocte Ignem reficere; nam per Ignem corda religiosorum exhilaraturus es. Quando Ignem reficis, in eum bonos Odores indito, ut Dæmones & Venefici ab eis fugiant; cùm à virtute Ignis Martis suppeditetur vita tam Proceribus quàm Vulgo,* [i.e. omnibus.] *Inter homines quidem omnes possumus esse ut Pastor & Grex, à splendore & illuminatione Angelorum: at si non fuisset Ignis Martis, non esset aliquis inter creaturas vivens, nec esset in hac vitâ permanentia. Quantum itaque potes, pro signo* [seu monimine] *adhibe Ignem Adurân, & juxta eum Petitiones & Desideria tua habeto; quia inde erit tibi splendor & illuminatio infinita.*

Porta XCIV.

IN hac Religione celebranda sunt Ghahanbâr sex, quod ab Espintamân præceptum est omnibus qui religiosi & sancti sunt. Quicunque potest, in hanc rem annitatur eique allaboret: nam observando consuetudinem τῶν Ghahanbâr, affatim accessûs ad Deum inveniet. Et, si unus solus non potest, duo aut tres aut quatuor hoc opus aggrediantur: nam cùm nôsti Mundum nemini manere, huic inquam operi pro virili incumbito. Si tres præstare non possunt, quale tunc erit tuum Ghahanbâr? Quisque in

medium conferat symbolum, nam ad instar hujus non restat alicui tale meritum. Cuivis religioso incumbit quàm citissimè hoc opus aggredi, quia inde inveniet meritum multum. Si autem non, nec habet aliquis multum quod conferat, nemo in hoc opere jactantiam præ se ferat [plus quàm potest conferendo.] *Ubicunque celebratum fuerit Ghabanbâr, fac citò ad illum locum properes: & quamvis te non advocaverint, ei* [celebrationi] *benedicito &* [sponte] *aliquid dato, ut non retro maneas à tam bono opere: annitere inquam, nam inde desiderium tuum tandem invenies. Hæcce sex Ghabanbâr nobis Religiosis injuncta sunt, quia Deus-Justus hujus Mundi regnum & quicquid in eo est uno anno creavit, terram substravit, & cœlum superinduxit. Primò creavit Cœlum 45 diebus: in die Chûr mensis Ardibehisht fuit Ghabanbâr primum 5 diebus constans, cui nomen Midiyúzeram. Si quis hisce 5 diebus Ghabanbâr celebraverit & benedictiones pronuntiaverit, ejus merita erunt tot numero acsi dedißet Agnos ac Oves mille. Bonis & dignis quicquid aliquis dederit, id pro animâ suâ dat talis Religiosus. Sexaginta diebus Deus creavit Aquam in die Chûr Mensis Tîr: hujus quindii Ghabanbâr est Midiyúshabam-ghâh. Qui hocce quindium ex animo celebraverit, inveniet abundantiam animæ suæ: tantâque reportabit merita acsi dedisset Vitulos & Vaccas mille, dedisset inquam bonis & dignis pro animâ suâ. Ghabanbâr tertium est quo Deus per potentiam suam produxit Terram 75 diebus: in die Astâd mensis Shahrîvar hujus Ghabanbâr initium fuit. Quicunque eo die illud celebraverit & benedictiones fundendo triumphaverit, percipiet bonum omnium Ghabanbâr quæ anteà celebraverat. Hujus nomen est Pitîshaham-ghâh, cujus meritum erit tantum acsi mille Equuleos & Equas bonas dedißet dignis & bonis pro animâ suâ. Quartum Ghabanbâr est Iyâseram vocatum, quo Deus 30 diebus creavit Herbas & Arbores in die Astâd mensis Mihr: quicunque quantum potest illud celebraverit, habebit tot merita acsi mille Pullos ac Camelas bonis & dignis dedißet pro animâ suâ. Quinti nomen est Midiyaram, quo Deus 80 diebus produxit Animalia: hujus initium est die Mihr mensis Dey, constans 5 diebus apud omnes Magnates & Sapientes. Quicunque hoc Ghabanbâr celebraverit, supra omnes colla sua exerentes exaltabitur, & hinc tanta erunt ei merita ut ea non poterit numerare, acsi cum Vaccis & Vitulis mille tot Pullos & Equas glomeratorias & totidem Camelas cum Pullis dedisset bonis & dignis pro animâ suâ. Sexti Ghabanbâr nomen est Hamespatâmadam, quod in Pentadem Mazdiyasenân incidit, & Pentade* [seu quindio] *constat: in eo Deus 75 diebus produxit Homines;*

nes ; eos inquam ultimò produxit pro quorum necessitatibus primò [reliqua] *creavit. Quicunque hacce Ghabanbâr cum perpetuis Benedictionibus celebraverit, (si inquam ejus Pentadem celebraverit,) plurima merita reportabit pro quantitate Mundi & omnium rerum quæ in eo, acsi ejus causâ à cerebro usque ad faciem & cutem* [i. e. totum quod habet] *dederit dignis & bonis pro animâ suâ. Annitetur quilibet ut ab hisce meritis non retineatur ex juvenilitate suâ. Scito hæcce sex Ghabanbâr instituta fuisse à Gjemshîd : horum inquam observationem Deus ostendit Gjemshîdo, qui habuit* [pro viatoribus] *mensam : ei enim mos fuit, ut quicunque peregrinus* [hisce diebus] *ab itinere adventaret, eum ad Coquinam suam mitteret ut se cibo satiaret. Die quodam aliquis Diabolus per ostium ingressus est sub formâ Viatoris, quem cùm à Gjemshîdo festinanter cibum peteret, Gjemshîd illum ad Culinam misit, coquo præcipiens ut huncce hominem cibo satiaret. Quando autem ad Culinam venerat crudus ille Dæmon, cibum à Gjemshîdo destinatum comêdit, & mox à coquo alium petiit, ut sibi satiaret postulans. Coquo hoc ad Gjemshîdum referente, præcepit, Afferto aliquot Tauros, eósque mactatos & coctos ei dato. Abiens itaque Coquus sic fecit, nec fuit satur, sed aliam postulavit mensam. Coquus itaque pertæsus, Gjemshîdum adiit & omnia ei narravit, dicendo, O Augustissime & Maxime, passim per Mundum repræsentatur culpa maxima ; dicitur enim in Augustissimi* [Regis] *culinâ non esse talia* [ac tam sumptuosa] *quæ sunt in reliquâ parte regionis : fuit enim aliquis famelicus qui ab eâ non discessit satur : &, si ita sit, quandonam sufficiet Regi Regum ?* [Qui itaque jussit,] *Ito & Equos & Boves & Oves mactato & coquito & liberè dato.* [Coquus] *itaque sic fecit, donec vires ei non manerent. Cúmque Gjemshîdo narraret, Gjemshîdo coram Deo ingemiscente, is hæc omnia à capite ad calcem referre* [jussus est] *Misit itaque Deus-Justissimus citissimè Angelum Behman quasi esset Fumus,* [jubendo,] *Ito & Bovem rubrum accipiens mactato in nomine Dei qui prudentiam dat : eúmque coquito in Aceto veteri, & cave accuratè facias, Allio ac Rutâ superadditis : & in nomine Dei ex ollâ effundito : deinde coram eo appone ut comedat. Cúmque portiunculam panis in illud* [quasi secerniculo] *friasset, Diabolus ille maledictus inde aufugit, abiit, evanuit & disparuit, nec deinde aliquis eum posteà vidit. Ex eo tempore τὰ Ghabanbâr instituta sunt, & in hominum bonum patefacta. Si itaque in bonum anniteris hoc modo, à Deo Religionem* [veram] *asséquêris. Deinde quando posteà occurrebat Fames, Bovem eodem modo parârunt, sc. in Aceto coxerunt cum Allio & Rutâ, &*

hoc modo paratum comederunt boni effectûs causâ; & abiit Cariſtia & fames è Mundo amiſſa : per nomen Dei beneficentiſſimi removebatur illa fames & egeſtas & indigentia : ejuſmodi arcanum opus facit Operum Effector. Scito Zerdtuſht Eſpintamân ſtatuiſſe in Mundo iſta Ghahanbârhâ, per quorum ceremonias abibit calamitas, & multas videbis benedictiones in vitâ, cum divitiis & poſſeſſionibus amplis.

Porta XCV.

P*Raceptum eſt, ut ſi aliquis beneficium facit alteri, tum alteri incumbit illud eâdem quantitate rependere quantum poterit : ſi gratitudinem juſtâ quantitate rependere noverit, multam inveniet mercedem in utroque Palatio* [ſeu Mundo.] *Sic enim eſt in bonâ religione, ut ſi aliquis in aliquâ re benefecerit, Deus decuplo plus ei rependat. Nam ſi aliquis id quod juſtum & bonum eſt cordialiter & animitùs non cognoſcit, ſecundùm Veſtâvazend huic tandem eveniet ut peccatum habeat infinitum : ei hoc peccatum imputabit magnum, nec Deus concedet diem ſpei & metûs. Sic dicit Diabolus nequam, Ille eſt nobis affinis & contribulis ; in eum tandem erit manus mea, is erit ſub pœnâ & ſupplicio meo : alteri Diabolo non tradam illum, retributioni ejus ſuperaddam miſeriam. Sic monet Mûbad-Mûbadân, ut hujuſmodi peccatum in te non veniat, ſed à te procul abſit.*

Porta XCVI.

S*Alutatio ad Solem neceſſariam eſſe ſcito : quicunque eſt religionis & prudentiæ particeps, ter quovis die ei ſalutationem faciat. Et ſi adhuc ſemel fecerit ex abundanti, tanto erit exuberantia meriti ejus : ſi bis, duplum ; ſi ter, triplum erit meritum ipſius. At ſi ſemel in die non fiat Salutatio, tibi erit peccatum ponderis trium Sitîr,* [i. e. 6 Dirèm cum dimidio.] *Peccatum quoque augebitur quâvis vice quâ Salutationem non feceris. Et eodem modo erit Igni & Lunæ Salutationem iſto more faciendo.*

Porta XCVII.

S*I quis ex hoc malo Mundo diſcedit, nemo debet flere propter illum ; quia omnis Aqua quæ ex ejus oculis fluit, ante Pontem Tchînavar erit obex ei : talis homo ibi manebit ſaucius, nec inde rectâ procedere poterit. Expiationem itaque faciant ex Aveſtâvazend, ut ab illo loco removeatur obex.*

Porta

Porta XCVIII.

SI *quis ex animo religioni incumbit, Sacerdotibus & Sapientibus ministerium faciat, Cingulum induat, & eos adeat, à Destûr & Hyrbad verba audiat; pro tuâ illorum verborum quantitate, (quicquid tibi dixerit,) ne ei reddas*, AUDIVI [anteá.] *Si illa verba tibi displicuerint, nihil boni tibi redundabit ex illis. Nam in Zendavestâ sic dixerunt Religionis Magnates qui per hoc Unionem perforârunt*, [i.e. rem tetigerunt,] *Quicunque contra Sacerdotum verba argumentaverit, ejus Lingua tabescet, ex hoc Mundo exeundo erit dolorem passus, & posteà in Infernum præceps ruet.*

Porta XCIX.

QUivis *religiosus rudis quando fit sapientior, addiscat Scripturam τȣ Avestâvazend. Et cuivis Sacerdoti ac Sapienti hoc incumbit ut in tali scripturâ alterum erudiat. At quisque moratus qui non dabit operam huic scripturæ addiscendæ, certè erit peccati alicujus magni reus: quia Zerdtusht in religione effatus est, Apud eum non manebo in æternitate supremâ, sed quantitate latitudinis totius terræ à Paradiso eum separabo. Hocque tu scito sive bonus sive malus sis.*

Porta C.

NON *debet Sacerdos* τὴν *Péhlavi cuilibet explicare quoad sensum ejus. Nam Zerdtusht (qui religionis viam benè perspexit,) à Deo quæsivit, Docendo aliquem* τὴν *Péhlavi, quomodo erit, & cuinam laxabo habenas? Responsum accepit, Quemlibet de sobole tuâ doceas: at si Sapiens aliquis docuerit alium, ei peccatum imputabitur maximum. Nam quamvis ei sint bona opera, tandem anima ejus in Gehennâ erit. In Zenduvendâd hoc modo dictum est, Si quis in re aliquâ injuriâ afficit alium, peccatum ejus abundans perpetuabitur: cùm ex hoc Mundo exiverit, erit desolatus, nec bonitatem ejus in censum adducent: à Mihr-Izad & Reshn-Izad pœnitudo & vexatio superveniet. Tu itaque teipsum ab hoc peccato contineto, ut sis salvus die computi. Die noctéque Deo gratias agito, & ut alterius Mundi particeps sis quærito.*

Autoris

در ختم کتاب میگوید	*Autoris Conclusio Libri.*
شد این نظم صددر بدینجا تمام	*Heic finita est* τῆ *SAD-DER compositio;*
زما باد بر روح نیکان سلام	*A nobis super omnes bonas Animas sit Pax!*
کشیدم درین نظم بسیار رنج	*In hacce compositione multam sustinui molestiam,*
نهادم درین نظم صد جای گنج	*Et in eâ centum locis posui thesauros.*
بسی نکتهٔ خوب در صددرست	*Multa bona dicta sunt in SAD-DER,*
بداند هر آنکس که دین پرورست	*Hoc sciat quicunque Religionis fotor est:*
بسی زیر وبالاش بشتافتم	*Multoties infrà & suprà eum percurri,*
بسی مو بهر نکته بشکافتم	*Multos pilos quovis Dicto fidi.*
بلندی و پستی او بود پر	*Suprema & infima ejus pars est perplena,*
تلی کرد مانند پشت شتر	*Cumulum facit sicut dorsum* τῆ *SHUTUR,* [*i. e. CAMELI* gibbo tumentis:]
شتر کردمش بند تاریخ از آن	*Nam CAMELUM feci vinculum Epochæ ejus,*
که باشد بیابان به پیش جوان	*Ut sit coram juvene in Deserto.*
توان از شتر در بیابان شدن	*Potes CAMELO in Desertum abire,*
شتر تا بدین ره بیابان شدن	*CAMELO inquam est ut hac viâ in Desertum abeat.*
شتر توشهٔ راه را می کشد	*CAMELUS viaticum tuum portabit,*
شتر ساز خرگاه را می کشد	*CAMELUS apparatum tentorii tui bajulabit,* [sc. hic liber omnes necessitates tuas sustinebit:]
چنانچون که بهدین بدین درست	*Ita ut cùm Religiosus sit in Religione sincerus,*
تواند به بنگاه خود راه جست	*Poterit hoc fundamine suo viam perquirere.*
بدین صددرای مرد فرخنده نام	*Si secundùm huncce SAD-DER (ô vir fausti nominis)*
عمل گر کنی دین بری والسلام	*Praxin institueris, Religionem reportabis. Atque nunc salvus sis.*
ده وچار بود از محرم که من	*Moharram* 14to *fuit quòd ego*
شتر کرد تاریخ آن در سخن	*Verbo SHUTUR* [numeris 900] *feci Epocham ejus.*
تمت تمام شد	*Explicit, finitus est.*
هر آنکس که این نظم را کرد یاد	*Quicunque hanc Compositionem memoriâ tenuerit,*
ورا باد بس آفرین دلگشاد	*Ei erit abundans Benedictio & Cordis-apertio* [seu solatium.]
چنین نظم بودست از مرد شه	*Hujusmodi est hæc Compositio à viro Regio,*
ملکشاه بودش پدر با فره	*Melicshâh fuit Pater ejus cum felicitate.*

HISTO-

HISTORIÆ
Religionis Veterum Persarum
APPENDIX,
CONTINENS

Aliquot *Tractatiunculas* ſeu *Diſsertationes*, in quibus paulò uberiùs tractantur pauca quædam tantùm leviter tacta in ſuperiore Opere.

APPENDIX.

IN isto Appendice continentur particularia quædam *Dissertationum Capita* superiùs nimis leviter tacta, quæ (quia in propriis suis locis pro Digressionibus habenda essent,) anteà prorsus omisso Appendice, in Præfationem inserere statueramus: posteà autem (cùm multiplicarentur,) visum est subjungere Appendicem, & dicta Capita in eundem rejicere. Ideóque si superiùs aliquando Lectorem remiserimus ad *Præfationem*, jam monendus est ut *Appendicem* adeat.

I. Pag. 36 memorantur *Calbii* & *Durzii*, &c. Hi à quibusdam Europæis minùs rectè vocantur *Dureæi*, & à Benjamino in Itinerario Hebraico דוגזי *Dûgzii*, pro דורזי *Dûrzii*. Apud Rawolfium Itin. part. 2 cap. 13, dicuntur *Trusci*. Syriæ incolis audiunt دروي *Dúrzi* vel in plurali formâ دروزي *Durûzi*. Isti sunt ex hodiernis Montis Libani & Curdistaniæ incolis, qui pessimæ suæ Religionis originem altè petunt, aliqui à *Noach*, alii ab antediluviano Patriarchâ *Enoch*, & quoque à *Seth*. Miseram istam Religionem contentam in Libro dicto صحف شيث *Sóhuph Sheit* (quam ergò *Sethicam* vocamus,) hodie colunt in Libano & Curdistân variæ Curdorum Gentes, uti dicti *Dúrzii*, & حميدي *Homéidii*, & كلبي *Kelbii* seu *Calbii*, i. e. *Canicularii*, (nam *Kelb* seu *Calb* est *Canis*,) ab aliis sic dicti quia nigrum Canem colunt: quod idem in *Curdistân* seu *Gordyæa* montibus faciunt illi Curdi qui vocantur يزيدي *Yezîdi* seu *Yezidæi*; qui etiam nigrum Canem & quidvis nigrum multùm æstimant propter Colorem (ut creditur) Diaboli, quem venerantur & qui ab ipsis vocatur استاد *Ustâd*, i. e. *Magister*. Et Yezidæorum *Sacerdos* (qui talis Magistri aptus Discipulus pullatus incedens,) ab illis nominatur مريد اليزيدي *Murîd Al-Yezîdi*, i.e. *Discipulus Yezidæus*. At omnes hujus Gentis homines à Mohammedanis & Christianis vocantur شيطاني *Sheitâni*, i.e. *Satanici*, *Diabolici*,

bolici, quia profitentur *Satanam* esse suum پير *Pyr* seu شيخ *Sheich*, i. e. *Doctorem suum:* nam (ut ajunt Orientales,) *quicunque non habet Doctorem, Diabolus erit Doctor ipsius.* Hi negant Resurrectionem, & sunt mediæ opinionis inter Mohammedanos & Paganos. Putant Deum esse علي, non quidem *Ali*, sed *Alî* seu *Excelsum*; cujus existentiam agnoscunt, sed eum non adorant.

Istiusmodi miseris à *Gordyæâ* ad urbem *Mausil* Forum adeuntibus illudere solent Christiani Mausilenses & Turcæ, qui si fortè talem inter se inveniunt Yezidæum, solent circa eum in terrâ ducere Circulum, ex quo is superstitiosè existimat se non posse exire, donec ab aliquo frangatur dictus Circulus; eúmque interim (cùm non possit exire,) vexant acclamando *Náalat Sheitân*, i. e. *Maledictus sit Diabolus:* sic nempe vulgus falsò pronuntiat *Náalat* pro لعنة *Ldanat*. Utcunque tamen nullus Christianus aut Turca inter Yezidæos casu versatus, audet (quod prope accedit ad *Naalat*) vocare Ferrum equinum نعل *Náal*, nec vocem *Náal* quavis occasione pronuntiare, ne fortè intelligatur maledixisse Diabolo, propter quod illum statim trucidarent: ideóque Ferrum equinum potiùs vocari solet ارضي *Ardî*, quia *terræ* proximum.

Isti *Durûzi* erant olim in monte Libano ante tempora Herodoti, à quo dicuntur Δηρουσιαῖοι, ex quibus Milites conscribebant veterum Persarum Reges. Et supradicti *Calbii* ii sunt qui apud D. Sponium Artic. I, in Inscriptione antiquâ vocantur *Calbienses Coh. III*, scil. Cohortis tertiæ Milites quos Romani olim conduxerant ex *Calbiis* Montis Libani incolis, qui erant Gens bello fortissima ex illis Curdis qui Ægypti aliquando fuerunt Domini, de quâ re videatur Abu Mohammed Mustapha. Dictam Inscriptionem habet Lapis dedicatus Soli, qui ex inscriptis Characteribus videtur Palmyrâ Romam advectus. Pro fortitudinis eorum exemplo sint civilia quædam prælia seu dimicationes quæ ante medium superioris seculi per aliquot annos in Syriâ durârunt inter istos montanos Principes & planitierum incolas, in quibus quidem bellis compertum fuit quòd Montani semper prævalebant; utpote qui in sicciore aëre nati, majore vigore præditi fuêre, ut ubique gentium fit. Unde erat quòd *Othmân* Turcarum olim Imperator in Janizariorum suorum fortitudine aliquem defectum sentiens, in animo habuit his sepositis, Exercitum sibi conscribere ex Curdis, Vezîri sui consilio: id autem subolentes

Janizarii,

Janizarii, Imperatorem ſuum trucidarunt. Ex his olim erant حساسين *Haßâſîn* ſeu *Aßaſini* de quibus conſulantur Scriptores Belli Sacri. Nomen *Haſſâſîn* ſignificat *Trucidatores* ſeu *Occiſores* & *Sicarios*, qui quidvis aggredi audebant.

Iſtæ omnes Libani & Gordyææ Gentes habent annuatim Bacchanalium ſuorum Feſtum nocturnum in Calendis Januarii, de quo Ritu me certiorem fecit amicus noſter cui nomen *Andréas Phárah* natione Syrus Ladikienſis, cujus ſocius aliquis ei narravit ſe aliquando dictis Bacchanalibus clam interfuiſſe, (quod lepidum,) quando poſt veſpertinam commeſſationem & compotationem Virorum & Fœminarum, luminibus omnibus extinctis, in illicitam venerem promiſcuè ruebant omnes. Dictus Socius anteà conſpectâ Virgine quæ juxta Vetulam conſidebat, animum in eam intendebat. Quando itaque extinguerentur Lucernæ, ille in tenebris neſcius in utram harum inciderat, palpitando malo fato incidit in Vetulam: & ut certior fieret, digito explorabat illius Os an eſſet edentula? Quo facto, Vetula illa ſtatim exclamabat غريب غريب *Garîb, Garîb*, i. e. *peregrinus peregrinus*! Ille autem mox evaſit pro vitâ ſuâ. Hæc itaque eorum ſolennia Sacra, ſunt prophana tenebrarum opera.

II. Pag. 29 & 43. Quoad *Bactriam* ſeu *Bactrianam*, Legatus ad Magnum *Chân* Johannes de Plano Carpini videtur eam indigitare corrupto nomine *Barthra*. Tota illa regio in orientalibus Libris vocatur خراسان *Choraſân*, cujus urbs extima eſt بلخ *Balch*, citima verò بخارا *Bochâra*, ſeu ut pronuntiari poſſit, *Bachara*: & hinc fit corruptè *Bactria*. Sed quamvis Græci ſumpſerint nomen à citeriore parte, tamen in ulteriore collocant præcipuam ejus urbem τὰ Βάκτρα, quæ *Balch*. Ut autem hæc duo extrema ἀσύςατα conjungi & conciliari poſſint, ſciendum eſt quòd per orientem urbs *Balch* ſola vulgò vocari ſoleat *Balch-Bochâra*, quod interpretor *Balch-Bactriæ*; adeò ut in iſto uno nomine utræque τῆς *Choraſân* extremitates componi videantur. Arabs quidam (ſcil. Abulpheda in Hiſtoriâ ſuâ) dicit بلخ *Balch* Arabizatum eſſe pro بله *Bálah*: ſed planè fallitur, quia tum non legeretur *Balch*, ſed *Bálach*. At ut pateat quàm parum Autoribus Arabicis fidendum ſit in rebus Perſicis, *Camûſi* Autor Arabs in voce بلد, pro بلخ *Balch* malè legit بلخج, *Bildhgj*, quod nomen omnibus aliis Autoribus inauditum, & fortaſſis ab imperitis Librariis

in hanc formam corruptum eſt. His addam, quòd in corruptis Verſionibus Latinis pro *Balch*, legitur *Baldach*; & Adjectivè *Abalachi* pro *AlBalchi*, i.e. *Balchenſis*. In Libris etiam vocatur بلخ بامي *Balch-Bâmi, Balch-Bamienſis.*

Sed Strabonis ἡ Βακτρία & Ptolemæi τὰ Βάκτρα, Stephano atque Straboni alio etiam nomine vocantur τὰ Ζαρίασπα, (in Ptol. impreſſo Χάραιτα, in MS Seldeniano Ζάριςπα,) & incolæ nuncupantur Ζαριάσπαι & Ζαριασπῆνοι, & ejuſdem regionis flumen ὁ Ζαρίασπις. Hæc autem Græca nomina corrupta ſunt, deſumpta olim ex aliquo malè ſcripto & malè lecto codice Arabico aut Perſico, quo quidem modo Græci nomina inde mutuantes, in multos errores inciderunt, ut conſtat exemplis plurimis. Nam Perſici Libri fidem faciunt quòd urbis *Balch* conditor fuit Guſhtaſpis pater لهراسب *Lohràſp*, ſeu ut legi poſſit, *Lahraſp*, qui ibi extruxit auguſtiſſimum Pyreum *Adur-Guſhtaſp*, in quo omnes ſuas divitias recondidit, & illuc ſolennem Peregrinationem omnibus injunxit. Iſta itaque urbs (à Conditore ſumpto nomine,) vocari debuit Λαριάσπα ſeu Λαράσπα, quæ à Græcis Librariis mutata ſunt, pro لهراسب Λαράσπα perperam legendo زهراسب Ζαρίασπα. Et ſanè mirum dictu quot locorum & rerum medicinalium nomina corrupta nobis exhibuerunt Græci, ea olim in malè exaratis Libris Arabicis perperam legendo & eadem inde hauriendo! Quod monendum duxi, cùm cuilibet hoc ſcire non liceat. Ab illo itaque Conditore dicta fuit *Urbs τῦ Lohràſp*: poſteà verò *Balch*, quia ibi copioſa *Ilex*, q.d. *Urbs Ilicum*.

Quin & *Balch* ſeu *Bactria* (ut omnia ejus nomina perſequar,) à Perſis etiam vocatur *Urbs Abrahami*, quaſi crediderint eum aliquando ibi fuiſſe vel habitaſſe. Sic legit Ruſtémi Epitomator, بلخ شهر ابراهيم پيغامبر عم *Balch quæ eſt urbs Abrahami prophetæ, ſuper quo ſit Pax.* Fortaſſis verò ſic vocetur, quia hæc urbs valdè ſacra olim habita fuit, propter ſolennem Peregrinationem illuc ſuſcipi ſolitam in Perſarum religione quæ *Religio Abrahami* vocari ſolet. Aliàs talis hujus urbis denominatio malè fundata videtur, cùm ex Sacrâ Hiſtoriâ colligi nequeat quòd Abraham unquam excurſionem fecerit in Bactriam. Præterea obſtat quòd urbis *Balch* conditor *Lohraſp* vixit fere 2000 annis poſt tempora Abrahami. Ideóque ſi aliquid huic hiſtoriæ inſit, id intelligendum eſt de antiquiore ibidem urbe *Bâmiyân*, in cujus locum (vel ad parvam diſtantiam) ſucceſſit *Balch*.

Tempore

Tempore Abrahami *Bactriæ* (vel potiùs τῆς *Bamiyân*) Rex sec. Diod. Siculum fuit *Oxyartes*, cum quo bellum gessit Ninus. Falluntur autem qui hoc tribuunt *Zoroastri*, qui illis temporibus non vixit; quem etiam (quia Magiæ Reformator fuit,) perperam ponunt Magiæ Inventorem, cùm *Magi* multis seculis eum præcesserant. Si Bactriæ Rex fuisset Magiæ naturalis Inventor, Persarum Magi (qui Magnatum suorum memoriam recolunt,) certè noluissent ejus oblivisci: sed talis quis apud eos inter suos veteres non memoratur nec agnoscitur. Verum quidem est quòd *Zoroastres* (non *Oxyartes*) fuit suo tempore Magiæ & Magicæ Religionis reformator, quem itaque affatim laudant & commemorant, nullum ejusdem nominis alium agnoscentes præter unicum illum Darii Hystaspis tempore celebrem.

III. Pag. 79 & 295, &c. De *Zervân* tam sec. Persas quàm sec. alios. Magnæ autoritatis Autor *Ibn Phacreddîn Angjou* in Libro *Pharhângh Gjihânghîri* ponit *Zervân* esse *Abrahamum*, qui (cùm *Zervân* fuit tantùm unus,) proculdubiò erat idem cum Ζαρυὰμ Theodori Mopsuestiensis & cum *Zervân* Shahristanii p. 295, &c. Ideóque dicti Autores qui minoris autoritatis, censebuntur erràsse statuendo *Zervân* esse diversum quendam ab Abrahamo, ejúsque opiniones diversas; ex tam profundâ antiquitate veritatem expiscari nescientes.

IV. Pag. 98. Inter Doctos agitari solet quæstio quæ fortassis à nobis jam terminari nequeat, sc. *Quamdiu Magnetis usus in navigatione obtinuerit?* Magnetis quidem nomen & ferrum trahendi vis ab omni ævo innotuit. Iste Lapis in Gemara Talm. vocatur אבן שׁאבת *Lapis attrahens*, & in Judæorum antiquissimis precibus מגנים *Magnes*, & קלמיטה *Calamita*, quod Italicum. Persicè سنك آهن كش يا آهن ربا *Lapis ferrum trahens* seu *ferrum rapiens*. Instrumentum verò itinera dirigens vocatur *Compassus*, Italicè *Bussolo*, i. e. *Pyxis*. Sinicè ea 24 ventorum vocatur *Kiè-pon*, i. e. *lineata pyxis*, Arabico-Persicè audit قبله نامه *Kibla-nâma*, i.e. *Kiblæ libellus* seu *Charta*, vulgò perperam خبره نامه *Chabra-nâma*: aliàs rectiùs قبله نما *Kibla-nomâ*, i.e. *Kiblam ostendens*, sive velis individuum Kiblæ punctum sive quemvis locum anteriorem ad quem tendis, sc. directum iter quaquaversus dirigens. Sed cùm *Kibla* sit *Meridies*, iter tam ad eam quàm ad aliam quamvis plagam per consequentiam deducendum est, sc. per additionem & substractionem. De ejus usu per terram apud Ramusium in *Collectione Itinerum* legitur, *In plerisque Arabiæ locis itinera fecimus ope Compassi: &*

40 *die-*

40 *diebus ac noctibus occupati fuimus iter faciendo inter Damascum & Mecham.* Et Rawolfius in suo Itinerario Syriæ p. 163 dicit, *Viarum Duces per arenosa Deserta vias suas dirigunt per Compassum, eodem modo quo Pilotæ faciunt per mare.* Adeò ut ne quidem per terram itinerantibus semper liceret vastissima Desertorum latifundia recto tramite peragrare absque Acûs magneticæ directione. Nam in Oriente per invia solitudinum æquora nulli sunt viarum Cippi, sed omnes semitas (si quæ fuerant) quovis momento operiunt mobiles arenæ, in quibus firma terra frustrà oculis perquiritur, & totum circuitum ambit nil nisi visum perstringens ὑδροφανεία (*Serâb* dicta) quæ siticulosos viatores sæpe aquarum spe deludit & è viâ seducit.

De Pyxidis usu consulatur Gilbertus, atque Cabæus qui statuit eam non fuisse notam ante 500 annos. Et Bochartus ejus antiquitatem negat, rectè ostendendo Plauti *Versoriam* esse *Funem* nauticum. Sed Martinius in *Atlante* de Chinâ agens ait, *Ibi ante Europæorum inventionem, artis nauticæ & magnetis usus antiquissimus.* Acu magneticâ etiam instruitur Chinensium *Pyxis sortilega*, ubi sortitio seu electio facienda ejusmodi Acu indicatur. Et, cùm Salomon singulis trienniis instituerit navigationem ad *Ophir*, & (ut creditur) ad *Peru*, & Hanno à suis jussus navigaverit extra Fretum ad varia loca, & Pharao Neco Pœnorum ope procuraverit navigationem per totius Africæ Continentem usque ad Indiam, ut notat Herodotus; videtur impossibile hæc omnia præstitisse absque Magnetis usu. In Libyâ apud Ammonios in Jovis Templo (propter fabulam Arietis qui aliquos adventantes deducebat ad Fontes, cujus rei non meminit Curtius,) erat Statua cum Arietino capite: unde Alexander in Nummis ut Jovis Ammoniaci filius, Arietinis cornubus pingitur. Sed inquit Curtius, *Id quod pro Deo colitur, non eandem effigiem habebat quam vulgò diis artifices accommodarunt. Umbilico maximè similis est habitus, Smaragdo & Gemmis coagmentatus. Hunc, cùm Responsum petitur, Navigio aurato gestant Sacerdotes, cum multis argenteis Pateris ab utroque Navigii latere pendentibus. Sequuntur matronæ Virginésque patrio more inconditum quoddam carmen canentes, quo propitiari Jovem credunt, ut certum edat oraculum.* Illa nempe Jovis effigies videtur semiglobulare quiddam, (uti est *Compassus* marinus) formâ Umbilici librarii seu Umbonis, tanquam ἔνθεον quoddam adoratum propter ejusdem divinum auxilium, utpote in quo Index magneticus erat sicut intus existens quidam Deus, navigiorum cursum in medio æquore dirigens.

rigens. Unde iſte Jupiter in ſolenni proceſſione, Cymbâ ſeu Navigio ab 80 Sacerdotibus comportatus, circumferri ſolebat. Conſule Pitiſci Curtium, ubi Schottus ait, *Nihil aliud erat quàm Charta marina Pyxidi nauticæ ritè juncta*. His poſitis, Pyxidis antiquitas ponitur. Sed ad Delphini editionem Annotator his omnibus contradicit, pro *Umbilico* legens *Umbriculo*, ut ſit ſpecies Ovis, & tantùm ſub unâ formâ Jovem cultum fuiſſe ſtatuens. Videant alii: nobis enim non eſt tempus aut locus controverſiam terminandi.

V. Pag. 120. *Medica* ſeu *Pabulum Medicum*, (ſc. *Trifolium cochleatum*,) ſic dictum eſt quia primò ex Mediâ in Europam tranſplantatum vel potiùs ex ſemine ſatum. Hujus nomen Perſico-Medicum eſt سپست *Supùſt* ſeu سفست *Sufùſt*, vel اسپست *Uſpùſt* ſeu اسفست *Uſfùſt*; unde Syri etiam fecerunt ܐܣܦܣܬܐ *Eſpeſto* ſeu *Esfeſtò*, & Arabes فصة *Phdſſa* ſeu فصفصة *Phdſphaſa*. Dictum autem Pabulum recens magis propriè Arabicè vocatur رطبة *Ratba*, & ſiccum قت *Katt*, utrumque نفل *Nafal* ſeu *Nefèl*, de quo conſulatur Avicenna qui ponit aliquam differentiam. Turcicè vocatur يونجه *Yôngja*, à يونمق *Yônmak*, *ſecando*, q. d. *ſecabilis*, *demeſſa* ſeu *demetenda* herba: nempe quia hæc herba pro Pabulo abſcindi ſolet & demeti: gramen autem ordinarium pro Fœno ſicco in Oriente non metunt; namque non ſiccant, ſed aliquando fortè parum quid ſecatum recens & madens edatur ab equo. Ogilbius in *Perſiâ* p. 43, ex ſuis Autoribus perperàm legit *Gontſcheh*, pro *Yontſcheh*; *quæ* (inquit) *creſcit ad altitudinem* 4 *pedum, cum flore cœruleo: & metitur ſingulis menſibus, & ſic durat ſponte naſcens per ſeptennium: ſed anno ſeptimo de novo ſeritur, multam rigationem poſcens ut Oryza aut Triticum. Hoc Pabulum ſiccum, eſt pro Equis Nobilium.* Id quod in noſtris Herbariis exhibetur, (exceptâ cochleatione,) eſt Trifolium ferè tale ac eſt *Fœnum Burgundiacum ſacrum*, ſc. *Sainct-foin*, ob ſingularem uſum ſic dictum.

Apud Orientales memoratur alia *Medicæ* ſpecies Perſico-Medicè dicta ديو سپست *Dîv-ſupùſt*, i. e. *Medica Diaboli*, quæ Turcicè audit قره يونجه *Kara-yôngja*, i. e. *Medica nigra*, & كيك يونجه *Gheyik-yôngja*, i. e. *Damarum* ſeu *Cervorum Medica*, ſcil. *Medica cervina*, flore etiam cœruleo, ut dictum. Hæc Arabicè audit حندقوق *Handacûk* ſeu *Lotus* herba, quæ eſt Trifolii ſpecies noſtratibus dicta *Trifolium corniculatum*. Plura videant alii. Quin & *Medica* aliàs Arabicè vocatur

ذورك *Dhórak*, cum aliis nominibus quæ leguntur in Libro *Nuzhato'l Nophûs*.

VI. Pag. 124. *Sicut in Seldn, sic in Bantam & in Javâ.* In insulâ *Java* urbs præcipua & Sedes Regia est *Bantam*, ubi Lusitanicum *m* sonandum est ut *n* seu *ngh*: nam in Regis Bantamensis Literis Credentialibus Malaicis (quas possidemus ante 50 annos exaratas) ad Reges Angliæ missis, scribitur بنتان *Bantán*. At in Credentialibus Arabicis quas ego interpretatus sum pro Carolo II, tacito prorsus *Bantani* nomine, ea urbs sæpe & semper vocabatur سوروسون *Surosodn*. Tota quidem Insula in Libris Persicis vocatur مهراج *Máha-Rágja*, i. e. *Magnus Rex*, in Libris Arabicis جزيرة المهراج *Gjazîra Al Maharágja*, i. e. *Insula magni Regis*. A vulgò loquentibus vocitatur جو *Jáva* vel جوديب *Gjáva-dîb* seu *Gjava-dîv*, i. e. *Hordei insula*: unde apud Ptolemæum legitur, Ἰαβαδίου, ὅ ἐστι κριθῆς νῆσος. Fortè rectiùs legendum Ἰαβαδίυ *Javadîv*, cùm in linguis illorum locorum *Dîb* seu *Dîv* sit Insula; unde sic terminantur pleraque in illis partibus Insularum nomina, ut *Serandîb*, de quâ fusè diximus in Notis ad *Itinera Mundi*. Sic etiam Ptolemæo Σαβαδεῖβα, i. e. *Anchoræ insula*, & Ναγαδῆβα, i. e. *Serpentum insula*, si rectè capio in linguâ Malaicâ. Hæc itaque insula fuerit ferax Hordei, quod tamen videtur primò aliunde ad eos allatum, cùm in linguâ Malaicâ hisce locis propriâ non detur aliud Hordei nomen præter جو *Gjáva* ex linguâ Persicâ mutuatum: nam si *Hordeum* apud eos ab initio semper fuisset, proculdubiò ejusdem aliquod nomen originale in suâ linguâ habuissent. Tritici etiam nomen *Ghéndum* coguntur mutuare à Persis, à quibus itaque & illud Granum habuêre. Supradicta *Serandîb* (quæ *Taprobána*,) aliàs vocatur Σιελεδίβα apud Cosmam Monachum in Τοπογραφίᾳ Χριστιανικῇ, ubi dicitur ibi esse Ecclesiam Christianorum illuc adventantium, cum Presbytero ex Perside ordinato atque Diacono & totâ Ecclesiasticâ λειτουργίᾳ. De nominibus *Pekin* & *Nankin* & *Ventis* Sinicis vide supradicta nostra *Itinera Mundi*.

VII. Pag. 189. In Libro Persico D. Bunclei, num 44, de morte celeberrimi Astronomi *Omar Cheiyâm*, sequente modo legitur, وتاريخ قد مذكور و مسطور است كه وفات ملك الحكما سلطان العلما قدوة الفضلاء علام خواجه عمر خيام در سنه سبع عشر و خمس مايه

مایه بوده است در نیشابور ودر تمام علوم وحکمیات یگانه و اعلم زمانه بود خواجه نظامي عروضي سمرقندي که اعلم وقت خود بود و یکي از شاگردان خواجه عمر بوده وحکایت موت خواجه عمر میکند که مرا در بلخ با خواجه عمر اتفاق ملاقات افتاد ومجلس میداشتم در اثناء سخن گفت که قبر من در موضعي باشد که هر بهار باد شمال بروي گل افشان بود ، مرا ازان تعجب آمد با خود گفتم که این مرد گزاف نگوید تا بعد از موت او چون مرا چند گاه به نیشابور گذر افتاد قبر او در یافتم دیدم که قبر او قریب دیوار باغي بود که درختان میوه دار گلنار سر از دیوار باغ بیرون آورد چندان شکوفه بر سر او ریخته بود که در ان میان قبر او نمي نمود تعجب از گفتار خواجه عمر آرزوي خانه او کردم وچون بخانه او رفتم بعد از پرسش او گفتم که خواست او چنین بود واز حال او آگاهي دادم مادرش گفت من نیز بعد از موت او عجبي دیدم وآن اینست که شبي عمر را از خداي بآمرزش میخواستم و تضرع و ابتهال مي نمودم همدرین بخواب رفتم عمر را بخواب دیدم که رباعي برمن میخواند جون بیدار شدم رباعي برخاطر من یاد بماند واورا رباعي بسیار است بحکمت آمیخته ودر شرع سخنان او بعضي ممنوع است اما یک رباعي نوشته شد که بعد از وفات او مادر اورا بخواب دید پرسید که اي فرزند حق تعالي با تو چه کرد این رباعي بر مادر خواند مادر خیام از خواب بیدار شد این رباعي یاد داشت بعد ازان مشهور شد ورباعي که درخواب خوانده شد اینست

اي سوخته سوخته سوختني
وي آتش دوزخ از تو افروختني
تا کي گویي بر عمر رحمت کن
حق را تو کیي آیتي رحمت آموختني

In Chronico memoratum & exaratum eſt, quòd mors Regis Sapientum & Principis Doctorum atque Exemplaris Excellentium Doctiſſimi Chogja Omar Cheiyâm accidit anno 517 in urbe Neiſhâbur. Atque in omnibus Scientiis ac Sapientiis unicus & ſcientiſſimus ſui temporis fuit Chogja Ne-

zâmi Versificator Samarcandensis, qui sui temporis Doctissimus atque unus ex Discipulis dicti Chogja Omar fuit: & is mortem Chogja Omar seq. modo narrat. Mihi in urbe Balch acciderunt Conversationes quædam, & habuimus consessum ubi ille verbum effatus est, Meum sepulchrum erit in loco in quem quovis tempore verno ventus septentrionalis Flores spargit. *Ego autem miratus mecum dixi*, Certè iste homo futilia non loquitur. *Donec tandem post mortem ejus cùm aliquoties ad urbem Neishâbur concesseram, sepulchrum ejus inveni: & observavi ipsius sepulchrum esse propè murum Horti ubi arborum fructiferarum Malogranatorum summitates extra Hortum exporrectæ, tam affatim super ipsius caput effuderunt Flores, ut illo tempore sepulchrum ejus non comparuerit. Ego propter sermonem Chogjæ Omar mirabundus, expetivi domum ejus adire. Cúmque ejus domum adiveram, postquam de eo interrogaveram, dixi*, Voluntas ejus sic fuit: *& deinde veram ipsius notitiam dedi. Mater ejus respondit*, Ego quoque post mortem ejus vidi quiddam mirandum, quod hoc est, sc. Nocte quâdam cùm pro Omaro meo à Deo precarer peccatorum remissionem, & exorarem atque supplicationes effunderem, mox in somnum incidi, & in in somnio vidi Omarum mihi recitantem Tetrastichum. Cúmque evigilarem, illud Tetrastichum in memoriâ meâ hæsit. *Ejus quoque extant multa Tetrasticha sapientiâ referta. Pauca quædam in initio sermonum ejus exciderunt: ast unum Tetrastichon scripto mandatum est quod mater ejus post mortem ipsius in somnio vidit. Ipsa quæsivit*, O fili, quid Deus tecum fecit? *Tum ille dictum Tetrastichon matri suæ recitavit. Et cùm mater Cheiyâmi à somno evigilaret, ipsa memoriâ retinuit illud Tetrastichon, quod etiam jam celebre est. Tetrastichon itaque quod in somnio vidit, hoc est*,

O combustus combustus combustione!
Væ, à te est Ignis Gehennæ accensio!
Quousque dices, Omaro misericors esto?
Quousque Deum Caput misericordiæ *docebis*?

Et deinde posteà in eodem Codice Persico sequuntur alia Tetrasticha fortè ducenta.

VIII. Pag. 227. Patres Jesuitæ ad Orientales Missiones destinati, ex quacunque natione fuerint, jubentur primò addiscere Linguam Lusitanicam, & deinde Linguas Gentium ad quas mittuntur. Sed aliqui eorum adeò intenti fuêre Missionibus suis, ut aliquando eis non vacaverit esse accuratis in omnibus aliis rebus eorundem locorum. Hinc

Hinc est quòd inter eos qui multa bona scripserunt, in aliquammultis rebus ἀκρίβεια desideretur; ut solet esse quando aliquis tantùm obiter & cursoriè (& non ex professo) rem aliquam tractat; adeò ut inter ea quæ ab illis tutò credantur, & alia quæ dubiæ fidei sunt, distinguere, periti Lectoris judicium requiratur. Nam aliqui eorum aliquando videntur pro nobis tam procul dissitis, satis habere pauca tantùm eáque minùs accurata impertivisse. Præsertim in rebus Sinicis dolendum est quòd Relationum Scriptores non satis perpenderint præcedentes aliorum Relationes, nec eas cum suis contulerint. Unde in hac parte incuriosis haud rarò accidit, ut pugnantes de eisdem rebus sententias aliquando proferant, inter se numero & mensurâ dissentientes, uti istos autores conferenti liquebit: imò, quod pejus est, aliquando videmus aliquem tam à seipso quàm à veritate dissentientem. Hujusmodi incuriositatis (ne hæc gratis dixisse videar,) exemplum reperitur apud Doctissimum Martinium, qui quamvis multa præclara scripserit, tamen in suo Atlante Sinico describit Chinensium *Cubitum* qui est tantùm *Cubitus pannarius* Mandarinorum, quem tanquam unicum & solum eorum *Cubitum* exhibet: nos autem in *Tractatu de Ponderibus & Mensuris Sinicis* deteximus quatuor Cubitorum genera. Is verò per dictum Mandarinorum Cubitum 12 unciarum seu latorum pollicum (quem invenimus esse pannarium,) metitur seu æstimat vastissimi Chinensium Muri altitudinem esse 15 *Tche* seu *Cubitorum*: cùm iste Murus potiùs metiendus fuisset per alium eorum *Cubitum Geodæticum* 15 unciarum (qui comparet in Chartâ MS Sinicâ,) tribus unciis excedentem alterum Cubitum quo in metiendis pannis utuntur. At cùm ipse (ut fatetur) dictum murum nunquam vidit, sed ab aliis informatus fuit illum murum in altitudine habere 15 Cubitos, ille de Cubito pannario sibi noto perperam intellexit informatorem suum, qui proculdubiò voluit Cubitum Geodæticum: quamvis & hoc pro dicti muri altitudine quam concipere debemus, sit valdè parum; cùm quivis saltator talem & tam humilem murum facilè transilire possit.

Nec tantùm in quantitate *Cubiti*, sed & in quantitate τȣ̃ *Li* (per quem muri & omnium distantiarum longitudinem metiuntur,) æquè inter Missionarios discordatur; quod miserum est videre: quomodo enim tam aliarum rerum quàm celeberrimi istius Muri longitudinem veram nos docebunt, cùm in quantitate mensuræ per quam metiendus est, inter eos discordetur? In his taxandi sunt *Magailhanes*,

Alvarez, *Trigautius*, *Semedo*, aliique; qui quamvis alia multa benè dixerint, tamen in iſtis communis uſûs rebus errarunt, & ne quidem Scaccarium luſorium rectè deſcribere potuerunt. Meliùs autem & quidem optimè de rebus Sinicis ſcripſit D. *le Compte*, quantum ex brevi intuitu judicare licuit.

Deinde (quod jam præcipuè nos tangit,) in Chinenſium Anno ſtatuendo peſſimè errarunt Miſſionarii aliqui, ex quorum errantium numero excipiendus eſt *D. Couplet* cum quibuſdam aliis, & *D. Verbieſt* qui Sinicum Annum rectè ſtatuit. Nam cùm inter Chinenſes pauci præter Aſtronomos & Chronologos ſciant Annum Solarem eóve utantur, & ſolus Annus Lunaris ſit in vulgari uſu apud populum, Miſſionarii (ut ex D. Coupleti Præfatione conſtat,) tempus Mundi & Imperii numerant per Annos Lunares; contrà quàm faciunt Chinenſes ipſi, quippe quod fieri nec debet nec poteſt, cùm tales non ſint Anni completi & perfecti, ſed deficientes, & minores Annis Solaribus, cum quibus abſque triennalibus menſis integri Emboliſmis æquari & co-extendi non poſſunt. Anni quidem Solaris initium in medio Aquarii, reſpicit tantùm illud Dodecatemorion, non autem aliquem Stylum Europæum, ut nec Aquarii ſtellas quæ egreſſæ ſunt in Dodecatemorion Piſcium; numerando (ut fieri ſolet) Signorum Dodecatemoria ab interſectione Æquatoris & Eclipticæ, donec ad idem punctum redeatur in fine Piſcium. Sed alias eorum incurias & hallucinationes omittendo, oportet nos properare ad eas quæ ſpectant ad Anni Lunaris initium in præcedente Opere traditum, ubi diſcordantes aliquot Miſſionariorum ſententias inter ſe collatas videre potes; nolo heic repetere.

Ad præſentem itaque ſcopum ulteriùs & magis ſpecialiter ſpectare videntur ea quæ leguntur in Martinii Hiſtoriâ Sinicâ. Quamvis enim is fuerit Vir Magnus qui multa præclarè dixit, ſua tamen habet παροράματα, quorum præcipua in hac parte (ut meliùs examinentur,) in ipſius verbis citabo, & deinde in ea animadvertam. Is ergò in dictâ Hiſt. Sinicâ p. 18 ſic diſſerit, *Hoam-ti Imperator* [1] *Cyclum Sexagenarium invenit, qui Cyclus 60 annorum; quo ſpatio decurſo, idem Anni nomen redit. Et licet non eodem tempore fiat Luminarium Conjunctio, ſed trium ferè dierum ſit diverſitas; nulla tamen* [2] *Intercalatione, nec Cyclo noſtro Novemdecennali opus habent. Nam Planetarum motus in annos ſingulos denuò computant, interque ſe componunt. Non enim habent, neque adeò tolerant perpetuas Ephemerides, ſed ſingulis annis novas cudunt*

cudunt in ſingulos dies,---Unde unius Horæ & Minutorum aliquot Anticipatio, (quæ Aureo noſtro numero Novilunia inſerit,) ipſis in annuâ computatione reponitur: Annum verò jam inde à tanto tempore [3] *Lunæ-Solarem habent. Menſes item admittunt Abundantes, Deficientes, atque* [4] *Communes. Admittunt Menſes* [5] *Emboliſmæos: ita tamen ut non Menſem aliquem certum* [6] *intercalare ſoleant, ut olim Judæi* Secundum *ad id ſepoſuêre; ſed uſitato ſibi Calculo inveniunt quem faciant Intercalarem. Nam 12 Signa Zodiaci ſic ordinata ſunt, ut* [7] *Piſces ſemper in primum Menſem, Aries in ſecundum, alia Signa deinceps in alios Menſes incidant; ita ut nullus à proprio ſibi Signo vacuus abire poſſit. Quia verò altero vel tertio anno contingit, ut Menſis aliquis à Signo ſibi attributo excidat, hinc Menſis ille eâ ratione intercalatur, ut Nomen ab antecedente* [8] *Menſe capiat, ex quo dein Signum ſubſequens in debitum Menſem cadit. Totus Cyclus Annos Emboliſmæos viginti duos continet: reliqui ſunt vel Communes, vel Deficientes, vel Abundantes.* Deinde p. 21. *Tempore* Chuen-hio *Imperatoris LXXVIII (qui circa 2513 annis ante Chriſtum floruit,) fuit Calendarium toto regno publicatum receptumque. Scripſit etiam Ephemerides 5 Planetarum,* [9] *quos, dum imperabat, omnes in cœlo conjunctos vidit eodem die. Et hunc diem primum illius Anni eſſe voluit, (prout Author Sinicarum rerum in Conſtellatione* She *dictâ indicat;) quæ nunc circa Gradum decimum octavum Piſcium incipiens, ad quartum uſque Arietis extenditur.* --- p. 22. *Hic ergò Imperator primum Anni diem, & Menſem illum deinceps haberi voluit, quo Luminarium Conjunctio decimo quinto gradui Aquarii proxima fieret, quod etiamnum obſervatur à Sinis. Hoc verò potiùs tempore quàm alio, Annum ordiuntur, quòd, ubi Sol circa medium Aquarii verſatur, (ut ipſi dicunt) tunc primùm omnia vernare incipiant.---Non negaverim apud Sinas non idem Anni fuiſſe ſemper initium, ſed pro variorum Imperatorum voluntate varium. Tria tamen universè illius initia agnovêre; tria namque præcipua Puncta in Horarum Circulo pro illuſtrioribus habent: ſcil. Mediam noctem, in quâ Cœlum; primam à mediâ nocte Horam, in quâ Terram; ſecundam denique à noctis medio, in quâ Hominem natum memorant. Mediæ nocti Caprum aſſignant, primæ Amphoram, ſecundæ Piſcem: ita tamen ut una Hora Sinica duas noſtrates complectatur. Circulum enim Horarum fixum cogitatione depingunt in cœlis, (quemadmodum nos Circulum ſemper apparentium maximum,) quem in 12 æquales partes ſecant, Horáſque totidem.---Iiſdem Horis Zodiaci Signa ea quam ſuprà notavimus ordine aſſignant.* p. 287.

Hen-chiun

Hen-chiun *rusticorum Festum primo Vere cùm Sol medium Aquarii signum ingreditur, à Sinis magnâ pompâ & multis cæremoniis etiam à Primoribus celebratur.* Hoc fit ut vulgus Agriculturam eo alacriùs suscipiat eamque lubentiùs colat.

In hæc Martinii præcedentia, sequentes facimus Observationes. Et primò in Sinico Anno describendo errat in genere: nam cum Sinenses habent duplicem Annum, *Solarem* & *Lunarem* à seinvicem distinctos & diversos, iste Autor hoc ignorare videns, describit Sinensium Annum esse unicum & simplicem, quem *Lunæ-Solarem* vocat, nomine monstroso & prorsus inaudito. Hoc modo statuit Annum partim Solarem & partim Lunarem, qui reverà est nullus nec talis à Sinensibus admittitur: nam cùm hi Anni sint à seinvicem diversi, sub unâ eâdemque descriptione cadere nequeunt, quippe quod sit impossibile. Ille autem Annum suum monstrosum describendo, præcipuè describit Annum Lunarem, & subinde admiscet quædam ad Annum Solarem pertinentia; & hoc modo utrumque Annum confundit, & verè describit nullum. Et quamvis hæc in genere dixisse sufficiant, nos ad particulares exceptiones descendemus, ut Lector eò faciliùs de eis judicium facere valeat. Et quidem ad Numerum primum quem notavimus, [1]: Imperator *Hoang-ti* (sic enim sonandum est ejus Nomen,) instituit Cyclum Sexagenarium; sed per quem Annos Solares computant, non autem Lunares quos Martinius hic præcipuè describere videtur. [2] Negat Intercalationem, quam tamen Num. 5 & 6 mox admittit, prout debet; sed sibi interim non constans, contradictionis taxandus est: eum tamen in hoc sequitur Cassini. [3] Absurdissimè statuit inauditam Anni speciem dictam *Lunæ-Solarem*, de quo suprà dixi: istam autem absurditatem solvere cupiens D. Mullerus, putat quòd fortè talis Anni *Quantitas* sit Solaris, & *Modus* Lunaris; quæ consistere non possunt. Deinde in istum suum Annum admittit trium generum Menses *Abundantes*, *Deficientes*, & *Communes*. Agnosco quidem in Anno Lunari dari Menses *Abundantes* & *Deficientes* alternatim: at in Calendario Sinico non cernuntur Menses *Communes*. Nobis autem subolet quid sibi velit, nempe *Menses Solares*, qui ad aliam Anni formam pertinent: sed hoc ei non innotuit. [7] Rectè statuit Pisces semper in primum Mensem incidere: sed mox infra ponit Anni initium in 15 Aquarii, quasi etiamnum observetur à Sinis; quod falsum est, & præcedentibus contradicit: nam si olim id factum fuerit ab Imperatore *Chuen-hio*, hodiè tamen non fit.

fit. [8] Fortè is autumat esse ut apud Hebræos, ubi *Adar secundus* intercalatus denominatur ab *Adar primo*: at fallitur, cùm Menses Lunares non habeant Nomina, sed solo Numero à seinvicem dignoscuntur: intercalatus autem Mensis semper audit *Shun*. Hæc sunt pauca ex multis, quæ omnia nunc perstringere longum. [9] Heic missum facientes D. Martinium, tangemus prædictum Imperatorem Sinicum, propter Anni sui initium malè fundatum; cùm fortè dicta Conjunctio quam putarat, prædicto tempore non acciderit. Nam in D. Cassini Appendice ad Louberum p. 257, legitur sequens Observatio: viz. *Comperimus quòd Saturnus, Jupiter, Venus, Mercurius, & Luna conjuncti fuêre in dictâ Constellatione Chinensi* (*dum Sol esset in* 10 *Aquarii,*) *anno* 2012 *ante Christum*, 26 *Februarii sec. Computum Julianum, at* 9 *Febr. sec. Computum Gregorianum : & quòd sequente die* (*viz* $\frac{10}{27}$ *Febr.*) *horâ sextâ matutinâ contigit Conjunctio Lunæ cum Sole. Et hæc fortè fuerit illa quæ accepta fuit pro Epochâ Annorum Sinicorum.* Sic ille. Ex quibus colligimus dictam 5 Planetarum Conjunctionem contigisse 500 annis citra tempus in Chinensium Historiâ designatum, adeóque fefellisse eos Observationem ab imperitis factam. At (Cassini veniâ) 26 Febr. in Computo Juliano, debuerat esse 16 Febr. in Computo Gregoriano: aut 9 Febr. Greg. debuerat esse 19 Febr. Juliani. Videant autem qui in hac Arte peritiores sunt, qui magis accurato calculo rem totam pleniùs expiscari & de eâ judicare norunt.

IX. Pag. 236. Lingua Persica (ut vides) Angelorum nominibus abundat; ut & Hebraïca, si Judæis fides: & sic lingua Arabica. Quoad Angelorum nomina, ea quæ reverà talia sunt, (apud illas Gentes quæ S. Biblia amplectuntur,) ex ipsis Bibliis petita sunt, ut *Michael*, *Gabriel*, &c. Alia à Rabbinis conficta & ad horum normam composita, in Europæorum Libris circumferuntur. Et ut dantur nomina Bonorum Angelorum, sic & Malorum seu Diabolorum; uti constat ex nomine *Beelzebub* qui Diabolorum Princeps; & ex Christi quæsito, *Quid est nomen tuum*? cui ab illius *Legionis* Duce statim responsum est nomine numerum indicante. Ea quæ in S. Bibliis nomina, fortè non fuerunt à Deo imposita, (cum is vix vocet Angelos ullis nominibus,) sed ea pro natâ aliquâ occasione sponte assumpta sunt ab ipsis Angelis, qui talia nomina suæ naturæ suóve Officio adaptasse præsumantur; ut, *Ego sum Gabriel*, &c. Sed cùm cœlites (prout nobis videtur) nec inter se nec cum Deo utantur sermone aut loquelâ, constat talia Nomina assumpta fuisse nostrî causâ, condescendendo ad captum

nostrum, cùm nobis distinctionis gratiâ Nomina sint necessaria : illi autem inter se aliam conversandi & intelligendi rationem à nostrâ prorsus diversam & nobis inexplicabilem habent. In Angelis itaque tam Nominum quàm externarum Formarum assumptio, est tantùm in accommodationem ad captum humanum ; cùm in coelo nec Nomina nec externas Formas habeant, nec inter Deum & illos unquam est sermocinatio assâ voce aut disertis verbis in ullâ Linguâ, sed tantùm communicatio per intuitum seu mentalem quandam intuitionem & intelligentiam nobis incognitam. Ideóque futilis est quæstio, *Quænam lingua erit in cœlo, an Hebraica vel alia ?* cùm ibi non futura sit ulla lingua nec Hebraica nec alia. Sed quamvis Beatorum Animabus in cœlo non necessarius sit Sermo, refictis tamen corporibus in novâ terrâ à Divo Paulo memoratâ necessarius erit. Quænam itaque in terrâ renovatâ & reparato Mundo futura sit lingua (in omnium rerum restitutione,) potest esse quæstio. Si autem in cœlo nullæ sint voces nec soni, sed altum silentium & perpetua tranquillitas, illæ *Laudes* & *Cantationes* & *Celebratioues* quæ in Sacris Scriptis memorantur, non factæ nec faciendæ sunt audibiliter & vocaliter, sed intelligibiliter & intentionaliter & mentaliter per exertionem Divinam & intelligentiam plusquàm humanam, quâ Creaturæ suum Creatorem intuebuntur & agnoscent & intelligent, & vicissim ab eo agnoscentur & intelligentur. Ut enim voluntas Divina est & erit peculiari modo hominibus revelata & illuminatis mentibus inspirata, sic etiam à nostrâ parte Dei Laudes erunt tantùm cordialiter, ex abundantiâ gaudii in illo, essendo Beatificæ Visionis fruitione felices. Nam Deus qui *Mens pura*, aliorum omnium *mentes à longinquo novit* absquè loquelæ sono: cùm habere opus Sermonis, argueret (quod absit!) imperfectionem in Deo. Ille quidem aliquando per se aut Angelos dignatus est vocem assumere & fingere seu imitari, & audibiliter loqui, gratiâ hominum, qui alia & altiora quàm quæ audiverint, non capiunt ; & quæ non viderint, mente non concipiunt nec comprehendunt, nec adæquatam de eis notionem habere possunt. Sed tandem quando mentis oculi erunt aperti, & anima divinâ inspiratione & cœlesti instinctu informata, tum omnia erunt nobis patentia & oculis nostris conspicua, & Spiritus jam invisibiles tunc suâpte naturâ erunt nobis visibiles, substantialem & rationalem eorum Formam videndo. Christus quidem & Beati homines qui jam in cœlo corporaliter existunt, habentes sermonis organa, proculdubiò possunt naturaliter

naturaliter loqui; sed eis non est opus loquelæ, quia *cognoscunt prout cognoscuntur*, & alio modo vident & percipiunt ut Angeli Dei.

Et ut de Angelorum nominibus, ita etiam sentiendum est de Nominibus Stellarum, (ut *Ash* & *Aish* & *Chesîl* & *Arcturus* & *Orion* & *Pleiades*, &c.) scil. quòd non à Deo, sed ab aliis pro arbitrio imposita fuerunt. Nam quamvis Deus dicatur *novisse stellas & eas omnes nominibus suis vocasse*, his verbis non intelligitur omnes Stellas habere nomina particularia, sed quasi haberent tantùm declaratur maxima Dei potentia, quòd sc. in genere omnia novit etiam hominibus impossibilia; & pro exemplo, quòd particulariter novit Stellas, non tantùm majores, sed & minores, quamvis sint multæ myriades nobis incognitæ & indistinctæ quæ viam lacteam faciunt & implent. Non tamen per aliqua nomina à se imposita eas novit, cùm Deus non utatur prolato sermone aut colloquio ullo (nisi ex misericordiâ erga homines,) nec eo opus habet, quod in illo (ut dictum) imperfectionem argueret: nam illius *velle*, est loqui & præcipere; & illius *velle scire*, est reverà scire. Deus quidem novit stellarum nomina à nobis imposita, (quamvis eis non utatur,) quia est omniscius: nos autem earum paucis eisque majoribus imposuimus nomina, cùm reliquæ earum turbæ sint innominatæ. Si quis Stellis daret secundùm earum naturam nomina, in genere eas vocaret *Terrellas*, & in specie *has vel illas Terrellas*; cùm sint Corpora opaca quale est Terra, & earum lux seu splendor sit accidentalis à Sole mutuatus; sintque sicut totidem Mundi, non quidem habitati, sed habitabiles, si Deo aliquando videbitur.

Quoad Angelorum nomina apud Persas & Chinenses & quascunque nationes S. Biblia non amplectentes, ea non sunt profecta ab ipsorum Angelorum ore, ut *Ego sum ὁ δεῖνα*, sed sunt prorsus pro arbitrio hominum qui ea excogitarunt & suæ hypothesi aptarunt. Persica nomina suprà exhibentur. Sinica in suo Calendario extant, ubi inter alia sunt *Çan-tchegh*, & *Çen-shu*, & *Po-sû*, & *Liè-sû*, qui 4 anni quadrantibus præsunt. Hoc modo de eis quæ ardua & supra nos sunt, loqui tentavimus: si quis nobiscum non sentit, liberum est ei judicium. Difficile est de Deo satis dignè loqui: si quid de eo indignum protulimus, ipse pro infinitâ suâ misericordiâ imbecillitati nostræ condonet, & conatibus nostris faveat, ut semper id quod est θεοπρεπὲς de Deo loquamur ἀνθρωποπαθῶς.

X. Pag. 257. Planta *Bahman* seu *Behmen* (cujus Radix Officinis *Ben*,) hactenus fuit Europæorum Botanistarum crux, eósque omnes

frustrà exercuit. Ea autem cùm sæpiùs memoretur in religiosis cæremoniis Persismi veteris, visum est operæpretium in medium adducere illam ejus descriptionem quæ extat in Libris orientalium: quamvis & horum aliquos de eâ etiam errasse comperimus. Priùs verò monendum est, quòd excellentissimi Rawolfii descriptio hujus plantæ non concordat cum eis quæ ab Orientalibus dicuntur; unde eum in Itinerario suo vel errâsse reor, (dum malè informatus fuerit ab ignorante aliquo homine cui verum *Behmen* non erat notum,) vel aliàs Syrorum *Behmen* diversum esse ab eo Persarum suspicor; cùm aliam longè diversam herbam describere videatur. Igitur in Rawolfio Rayi p. 235 legitur, *Apud aquarum effusiones (ubi tempore pluvioso aqua descendit à monte Libano,) invenitur verum* Behmen album Arabum, *quod hodie vocatur* Behmen ábyad, *uti rubrum vocatur* Behmen áhmar, *quod invenitur prope alterum. ---Hoc erat quando planta tempore fere confecta & consumpta fuerat, relictis tamen in eâ aliquot viridibus foliis. Adeò ut videatur ferre hyemem, & gradatim nova emittere folia quæ veteribus succedunt. Folia autem sunt longa, magna, & acuminata, ferè ejusdem magnitudinis, acuminis, & crassitiei cum illis Pyri arboris. Inferiùs partim super caulibus habentur Quatuor folia multo minora, binatione è regione suiinvicem sita. Quædam etiam fo'ia reperiuntur super multis rotundis caulibus cubitalibus ex eâdem radice pullulantibus, quorum superiora arctè adhærent dictis caulibus, perinde ac videmus in Smyrnio Cretico. In summitate emittit oblongas squamosas fibulas, (quarum singulæ sunt in peculiari caule,) unde ejusdem coloris flores enascuntur. Valdè longam habet radicem, è cujus summitate pullulant magni rami, ita densè seu confertim consiti ut tandem separari & transplantari possint. Aliàs autem radices habent paucissimas fibras, adeò ut glabræ esse habeantur; & ferè ejusdem lentoris & flexibilitatis cum eis Glycirrhizæ, quibus valdè similes sunt in magnitudine & co'ore; nisi quòd hujus radix sit aliquantulùm candidior & non tam recta. Sed cùm Avicenna faciat mentionem rugarum ejus, opinor eum potiùs loqui de specie majore, cujus radices sunt rugosiores & lentiores, & (per quantitatem spithamæ) videntur corrugari ætate & lignosæ esse, & hoc modo consumptæ & exiccatæ; quamvis eæ interim intus succulentæ & flexiles sint, retinentes colorem suum naturalem.* Hactenus ille. Avicennam verò citando, confusionem parit, cùm *Behmen* Avicennæ & *Behmen* Syrorum sint plantæ prorsus diversæ. Cùm autem *Ahmed Ibn Phadl* (ut in sequentibus videbitur,) dicat suum

ſuum *Behmen quod eſt Perſicum*, copioſè naſci in montibus Syriæ, inde ſequetur ut vel duplex *Behmen* naſcatur in Syriâ, vel ut ille eâ in parte fallatur in nomine τȣ *Behmen Syriaci*, quod fortè nomine conveniens, re autem diverſum ſit. Ideóque quamvis ſit D. Rayi ſententia (in ſuo Indice poſt Rawolfium) *quòd fortè ſit Serratulæ affinis ex* C. B. &, *quòd* (ex ſent. Rawolfii) *in humidis & umbroſis locis naſcatur ad pedem montis Libani*; atque aliorum opinio quòd fortè ſit *Scorzonera* [**vipers-graſs,**] probabile faciant de *Behmen Syriaco*, tamen nil valent quoad *Behmen Perſicum*, quod mox deſcribendum venit. Et quidem *Serratula* Anglicè eſt **Germander.**

Sunt etiam ex orientalibus qui de hac plantâ errarunt: nam illi etiam ſubinde ſuos errores habent. Exempli gratiâ, in Libro *Nim. Laud.* ex Scribæ (ut videtur) errore perperam Turcicè legitur, بهمن بر چچکدر زعفرانه دگرز وبعضلر زعفراندر درلر *Behman eſt flos Croco ſimilis: & ſunt qui dicunt Crocum eſſe.* Iſte autem errando deſcribit *Cnicum*: nam orientalium nemo alius *Behman album* ullum unquam Florem habere comperit. Aliqui ex Arabibus minùs rectè dixerunt *Behman album* (de radice ejus loquentes) eſſe *Paſtinacam* & *Behman rubrum* eſſe *Carotam flavam.* Alii ex iis volunt *album* eſſe radicem τῆς سوسن ابيض *Iridis albæ*, & *rubrum* eſſe radicem *Iridis flavæ.* Hiſce autem miſſis, ejus deſcriptionem dabimus ex magis authenticis autoribus in eorum verbis: & imprimis *Ibno'l Cútbi* in Libro *Malayéſa*, ejus radicem Arabicè deſcribit ſeq. modo, بهمن اسم فارسي بدوآ خشبي وهي عروق وهي صنفان احمر وابيض و احمر مفتولة ومعوجة فيها صلابة والاحمر منها قشره احمر الي السواد و باطنه في حمرة دون قشره و الابيض ظاهره و باطنه سواء وهما حاران يابسان في الثانية و فيهما رطوبة فضلية لزجة والاحمر اقوي حرا من الابيض واجودهما المجلوب من نواحي ارمني و خراسان و اجود الابيض النقي الصلب الرزين و اجود الاحمر الصافي الحمرة الرزين و كلاهما طيب الرائحة لزج المذاقة وفيهما جميعا قبض ما و شربته الي مثقالين --- *Behman eſt nomen Perſicum Medicamenti lignoſi quod conſtat Radicibus. Eſtque duorum generum, rubrum & album: & rubrum eſt contortum incurvum, cui ineſt durities; ejuſque cortex eſt ruber ad nigredinem vergens, & interior*

terior ejus pars minùs rubet quàm Cortex. In albo interiores & exteriores partes ſunt æquales. Ambo ſunt calida & ſicca gradu ſecundo. In eis quoque eſt humiditas ſuperflua glutinoſa. Et rubrum eſt magis calidum quàm album. Horum optimum eſt id quod affertur ex oris Armeniæ & Choraſân. In albo melius eſt clarum, durum, & ponderoſum: in rubro melius eſt illud clarioris rubedinis & ponderoſum. Ambo ſunt aromatici odoris & glutinoſi guſtûs: & in utriſque eſt aliquid ſtipticitatis. ---Doſis eſt uſque ad duas Mithcâl. Hoc modo deſcriptam habes radicem: at totam hanc plantam deſcribit *David Antiochenus* ſequente modo, بهمن نبات
فارسي جبلي يقوم علي ساق نحو شبر ويبسط اوراقا ملتفة بلا زهر
ويدرك في تموز وهو نوعان احمر ظاهرا لسواد و ابيض كذلك عند
الشريف وقال غيره قشره كباطنه في البياض و كل من نوعين اصله
كالجزرة مفتول خشن حار يابس الابيض في الثانية والاحمر في
الثالثة *Behman eſt herba Perſica montana, quæ ſurgit ſuper caulem ſpithamalem, & expandit folia conſerta* [ſeu *convoluta*] *abſque flore. Et matureſcit in Tamûz. Eſtque duorum generum, Rubrum quod exteriùs vergit ad nigredinem; & Album ſic etiam eſt ſecundùm Al Sherîph. At alii ajunt Corticem ejus eſſe ſicut interius ejus in albedine. Utriuſque generis Radix eſt ſicut Paſtinaca, contorta & aſpera. Calidum eſt & ſiccum: ſcil. Album ſecundo & Rubrum tertio gradu.* Sequuntur ejus virtutes multæ, quas prætereo. Sed dictus Author loquitur quaſi non vidiſſet Plantam. Omnium autem magis copioſè & accuratè quaſi ex autopſiâ eam deſcribit *Shihâboddîn Ahmed Ibn Phadl*, idque في
النبات ليس له ساق يتخشب *in claſſe herbarum quarum caules non ligneſcunt*, ſequente modo, بهمن نبت معروف و هو نوعان احمر
وابيض وهما جميعا عروق فالاحمر منه يقال كف آدم قشره زايدا بحمرة
و باطنه اقل حمرة و طوله نحو الشبر معقف في غلظ الابهام سابح علي
وجه الارض و له اصول غايدة كاصول الفجل فيها الاعوجاج وورقه
شبيه بورق الخبازي في وسط الورقة خمس نقط حمر والابيض منه
ورقه شبيه بورق النخلة متكاثف يعلو نحو شبرين مذاقه طيب لزج
ما و فيه بعض قبض وكلاهما طيب الرايحة ينبت كثيرا بجبال الشام
و غيرها حار يابس و قيل رطب والاول اصح والشربة منه درهمان
يقوي

يقوي القلب جدا وينفع من الخفقان البارد ويزيد في المني زيادة بينة ويهيج الباه ويسمن *Behman est planta notissima, duorum generum, quæ ambo sunt Radices, quorum rubrum vocatur Caph Adam* [seu *manus hominis :*] *ejus cortex intensè rubet, & interius ejus est minoris rubedinis. Longitudinis est spithamalis, nodata, crassitudinis pollicaris, repens super terram. Habet radices flexiles sicut radices Raphani : & in eis est curvitas. Folium ejus refert folium Malvæ, in cujus medio sunt 5 Maculæ rubræ. Ejus genus album habet folia similia foliis AlChúllæ, densè conserta : crescit ad duas spithamas : gustus ejus est aromaticus cum quâdam glutinositate : in eo est etiam aliquid Stipticitatis : & utrumque genus est aromaticum. Nascitur in montibus Syriæ aliisque. Est calidum & siccum, vel ut dicitur humidum : sed prius est rectius. Dosis ex eo est 2 Dirhem. Valdè confortat cor, & conducit contra cordis palpitationem frigidam. Auget sperma augmento manifesto : excitat venerem, & impinguat.* Hinc Rawolfius videtur seductus, aliam plantam ab hac diversam describendo.

XI. Pag. 296. *Ribâs* est herba Europæ prorsus peregrina & hactenus nostris Botanistis ignota. nisi quòd eam in Oriente viderint Rawolfius & Thevenotus. Sed Europæorum *Ribes* seu *Pseudo-Ribes* est notissimus Frutex, qui eodem nomine gaudet, quia ejus Fructus seu Baccæ cum eis veri *Ribâs* colore atque aciditate conveniunt. Pseudo-Ribesii fructus apud nos est trium generum, ruber, albus, & niger, quorum hic ultimus potiùs ad medicinam quàm ad escam valet, nauseam creans. Talis fructus Anglis dicitur **Corants** seu *Corints*, eodem nomine quo uvæ Corinthiacæ etiam vocantur ; idque propter externam formam, quamvis sapore & magnitudine differant. Prætereà (quâ in re falluntur aliqui,) Corinthiacæ sunt uvæ veræ quæ nascuntur in vite, Ribes verò in Frutice notissimo ; cujus tamen folia (cum minoritate suâ) sunt quodammodo Pampinoformia. Iste Frutex (si permittatur) crescet ad duplam vel triplam staturam humanam : & (ut ait *Simon Paulli* in *Quadripartito Botanico,*) sponte nascitur in Sylvis Norwegiæ, ubi vocatur **Ribs** ; & eodem nomine etiam in Sueciâ, ubi datur tam Hortensis seu dulcior quàm Sylvestris seu amarior ; & fructus insuper alio nomine dicitur **Wine-fragen,** i.e. *Fraga vinaria,* quia ex eo parari solet *Vinum Ribesium* ut in Angliâ. A Septentrionalibus itaque factum est ut dictus Frutex ejusque Fructus vocetur eodem nomine cum Herbâ *Ribâs ;* idque (ut dictum) quia hæc

hæc duo planè conveniunt in Fructu ejúſque formâ & guſtu atque temperamento.

D. Ludolphus qui in Cæſaris Moſcovitici horto hunc fruticem vidit, me certiorem fecit de ejuſdem Ruſſico nomine Смородина *Smoródina*. In ultimâ Edit. Calepini ſub Tit. *Rhibis*, adducitur hujus fruticis nomen Σίσαμον: ſed unde deſumptum non dicitur; nam in Græciâ aut quâvis calidâ regione (ut puto) non naſcitur nec *Ribes* Europæorum nec *Ribâs* Aſiaticorum. Et tamen *Hobeiſh Al Tephlîſi* in *Tacwîm Al Adwîya* (ſeu Simplicium Libro quadrilingui) prætendit *Ribâs* linguâ Græcâ veteri vocari فيوصيميين *Phioſimîn*, & linguâ Rumæâ يغميصي *Yagmîſe*; & apud Golium legitur يعميصا *Yaamîſe Syris eſt idem quod Ribâs*: nempe hæc duo non ſunt Græca, ſed corrupta pro Syriaco hujus plantæ nomine حمصي *Amîtſe* in plurali, cujus ſignificatio petita eſt ab Arabico حمض *acidum eſſe*, unde حميض *Hamîds acidula quævis herba*. Uſitatiſſimum hujus herbæ nomen Arabico-Perſicum per Orientem, eſt ريباس *Ribâs* ſeu ريواس *Rivâs*, vel ريباج *Ribâgj* ſeu ريواج *Rivâgj*: apud *Bar-Bahlûl* minùs rectè ſcribitur ريباش *Ribâſh* ſeu ريواش *Rivâſh*. Circa *Iſpahân* ſonatur ليواس *Livâs*, cum *l* pro *r*. Quin & nomen *Ribâs* aliquando minùs propriè per analogiam quandam, pro aliis etiam acidis plantis uſurpatur; ſic *Nim. Laud.* ريباس وريباج قوزي قولاغي وفدان واشخون دنكاري اوتدر اكشركدر *Ribâs ſeu Ribâgj eſt Kôzi-Kolâghi, & Phidân, & Aſhchûn, planta ſubacida.* Horum ultimum *Aſhchûn* eſt Perſicum *Ribâſi* nomen: *Phidân* eſt *planta novella* ſeu *ſurculus* in genere; heic autem particularem aliquam acidulam notare videtur. *Kôzi-Kolâghi* ſeu *auris agnina*, eſt *Oxalis*, quæ ob aciditatem vocatur *Ribâs* catachreſticè ſeu impropriè. Apud *Ruſtem AlMaulavi* in voce *Ribâs*, pro *Phidân* malè legitur فراز *Phirâz* ex ſcribæ erroribus quibus ille Liber ſcatet. Alterum hujus *Ribâſi* nomen Perſicum eſt جگري *Gjígheri*, i. e. *Jecorina*, fortè propter obſcuram rubedinem in foliis. Sed potiſſimum ejuſdem nomen Perſicum (ut dictum) eſt اشخوان *Aſhchuân* ſeu اشخون *Aſhchûn* ſive *Iſhchûn*, vulgò ſed malè اشبخون *Aſhbachûn*. Apud *Turgjumân* Arabicum legitur, ريباس اشغون يا برچلق يا ات كسري *Ribâs eſt Uſhghûn*, aut

aut [Turcicè] *Bergjalùk*, *aut Herba Cosrois*. Sic enim (vel seriò vel joco) vulgus refert eum hanc plantam è terrâ elicuisse & evocasse : hoc enim ultimum nomen pendet ab Historiolâ quæ tam alibi quàm in Libro *Mugj*. p. 189 Persicè legitur, ubi etiam hujus Icon talis qualis exhibetur, ريباس نباتي كوهيست از سنگ سخت برويد وگويند كه تاثير رعد بود و چنين گويند كه اين سخن در پيش كسري بگفتند يعني آنكه ريباس از تاثير رعد بود ودر آن وقت ريباس كم بود و كسري گفت بر كوه آب رش كنيد وطبل بزنيد تا ريباس برآيد ايسن از بهر آن گفت تا اين سخن را مسخف شمردند *Ribâs est herba montana ex saxo duro excrescens : & dicitur esse ex impressione Tonitrui. Cùm hoc dicerent coram Cosröe, (quòd sc. Ribâs esset ex impressione Tonitrui,) & Ribâsi penuria eo anno esset, Cosroes* [subridens & jocosè] *dixit, Super montem spargite aquam, & tympanum pulsate ut exeat Ribâs. Hoc ideò dixit ut illud dictum nugatorium reputarent.*

Et profectò ex omnibus Syriæ locis quotannis turmatim prodire solebant ad montes ad colligendum hanc plantam, de quâ re *Abdollatîph* in *Historiâ Ægypti* deplorabilem narrat historiolam, sc. Ducentis unâ vice prodeuntibus ad colligendum *Ribâs* in valle inter duos ramos montis Libani, omnes terræmotu & montium disjectione atque subversione, terrâ obrutos & opertos simul periisse.

Abu-Hamed Andalusius inter Codices Huntingtonianos refert, ريباس وهو نوعان شامي وخراساني وهو نبت جبلي لا ينبت الا علي الصخر قيل انه من تاثير الرعد *Ribâs est duorum generum, Syriacum & Bactrianum: estque herba montana quæ non nascitur nisi super petrâ durâ. Et dicitur esse ex impressione touitrui*, &c. Et sic pergit narrare prædictam historiolam. Quoad hujus Descriptionem, apud Rustem AlMáulavi legitur, ريواش كلم كبي براوت در الشي در *Rivâsh est herba quædam sicut Brassica, quæ acida est.* Thevenotus pro *Rivâs* dicens *Livâs*, ait *circa Ispahân nasci hanc plantam quæ habet magna folia sicut Betæ aut Brassicæ crispæ, nisi quòd Livâsi folia sint magis crispa. Et quòd Caulis est sicut Cinaræ, valdè acidus, & verno tempore editur pro deliciis.* Clusius in rariorum plantarum historiâ, p. 120, ex Rawolfio adducit seq. descriptionem: *In monte Libano legitimum* Ribes Arabum *inveni mense Septembri, tanquam primùm & præter anni tempus*

Ttt *erumpens*,

erumpens, ſine flore & ſemine, duobus duntaxat foliis præditum, hirſutis, orbicularibus, Petaſitis foliorum vulgò crediti amplitudine, quæ brevibus ſed craſſis & non minùs ſucculentis quàm ipſi Caules, pediculis inhærebant: è quibus Caulibus fit (quemadmodum in Halebo conſpexi) legitimum Rob Ribes *Serapionis. Gaudet humidis locis: craßam habet radicem ex nigro purpuraſcentem, longiuſculam, rugoſam, incurvam, & flexuoſam, ſatis ingrati ſaporis: caules (ut præcedente capite monet) penè cubitales, hirſutos, unciam craſſos, virides, infernè (ut etiam Serapio notat) purpuraſcentes.* Quamvis Radices ſint ſaporis ingrati, Caules tamen ſunt ſaporis gratiſſimi. Quòd autem gaudeat locis humidis, eſt contra aliorum omnium ſententiam. Apud D. Golium legitur, *Ribâs eſt Lapathi acetoſi ſpecies, cujus rubicundus acidúſque ſuccus Rob de Ribes dicitur.* Bellonius in Libro *de Coniferis arboribus,* ait *ſe inveniſſe Ribâs in frigidis lateribus Montis Libani, cum 6 aut 7 Lapathi foliis (ſed majoribus & rotundioribus,) ab ipſâ Radice ſurgentibus, cum rubris Baccis racematim dependentibus & è foliorum medio germinantibus, ſicuti fit in Ruſco & Lauro Alexandrinâ.* Nempe ut in Ruſco & Hippogloſsâ & Lauro Alexandrinâ ſeu Lauro Idææ prodit ſimplex Bacca rubra è foliorum medio, ſic in *Ribâs* ex eodem loco prodit Racemus Baccarum rubrarum. Chadr Ibn Ali refert, ريباس هو كالاضلاع السلق له خشونة وقيل بقلة ذات عساليج غضة حمراء الي الخضرة ولها ورق كبير عريض مدور طعم عساليجها حلو بحموضة وهو كثير بالشام و البلاد الشمالية وقيل ليس منه بالمغرب و ينبت با الجبال البارده وذوات الثلوج *Ribâs habet Coſtas ſicut Beta, habetque Scabritiem. Dicitur eſſe planta ſurculoſa, cujus capreoli ſunt rubri ad virorem vergentes. Habetque folia magna, lata, rotunda. Surculorum ejus guſtus eſt dulcacidus. Copioſè invenitur in Syriâ & regionibus ſeptentrionalibus. Dicitur non inveniri in Africâ: ſed creſcit ſuper montibus frigidis nivoſis.* Eodem modo deſcribit Beitharides, idque partim ex *Iſaac Ibn Omrân,* additque non inveniri in Africâ nec in Andaluſiâ. In Libro *Malayéſa* ſeq. modo deſcribit *Ibno'l Cutbi,* ريباس نبات الا يوجد الا بالجبال و البلاد الشديدة البرد و المواضع المثلجة وهو نبات كالسلق له اضلاع وورق ليست كخضرة السلق ويخرج في وسطها ساق عريضة رخصة مملوءة رطوبة حامضة عذبة و عليها زغب خفي وفي دورها حمرة

حمرة ما و في طعمها مع الحموضة الظاهرة حلاوة ما و قد تزرع في البساتين فيضعف طعمه و لا يذوق بلذة الجيدة *Ribâs est planta quæ non invenitur nisi in montibus & regionibus vehementioris frigoris & locis nivosis. Hæc herba est sicut Beta cum costis: sed foliis ejus non inest viror Betarum, & ex eorum medio prodit caulis, mollis, humiditatis dulcacidæ plenus: & super ea est lanugo obscura, & in Flore ejus est quædam rubedo: & in gustu ejus cum aciditate manifestâ, est dulce quiddam. Seritur quoque in hortis, sed sapor ejus est debilior, nec est in gustu ejus bonitas.* David Antiochenus sic describit, ريباس نبت مشهور شبيه بالسلق في اضلاعه وورقه لكنه طعمه حامض الي الحلاوة كرمانين امتزجا و في وسطه ساق رخصة مملوة رطوبة ما وزهر احمر و يدرك بحزيران و وجوده كثيرا بالجبال الشامية و مواضع الثلوج وهو بارد يابس في الثانية *Ribâs est herba notissima similis Betæ in costis & foliis ejus, nisi quòd gustus ejus sit acidus ad dulcedinem vergens, sicut in Malogranatis, commistus. In ejus medio est caulis mollis humore quodam plenus: & Flos ejus est ruber. Maturescit in Junio: & plurimùm invenitur in montibus Syriæ & locis nivosis. Est frigida & sicca gradu secundo, extinguens calorem,* &c. Et sic pergit in virtutibus ejus medicinalibus enarrandis. In optimo Libro نزهة النفوس والافكار (cujus primum tomum possidemus, sed proh dolor deest secundus!) qui agit de Synonymis & Homonymis Herbarum & Lapidum & Animalium, Autore *Shihâbeddîn Ahmed Ibn Phadl,* hæc sequens est Descriptio: ريباس يقال له زرنيلج وبالسريانية يغميضي نبت كاضلاع السلق و له عساليج غضة حمر الي الخضرة ثم تبيض و له ورق كبار عراض الي استدارة وفي عساليجه وورقه خشونة و اصله هو الراوند الشامي يستعمل اذا لم يوجد الراوند الصيني و طعم عساليجه الحموضة والعفوصة ويسير حلاوة ينبت بالجبال الباردة ذات الثلوج لا سيما بجبل لبنان من بلاد الشام ومنه يجلب الي دمشق وغيره *Ribâs etiam vocatur Zernîlagj & Syriacè Yagmîse* [seu *Yagmîdhe.*] *Est planta cum costis sicut Beta; & habet capreolos cujus ramusculi rubent ad virorem vergentes, & deinde albescunt. Habet folia magna lata ad rotunditatem vergentia: & in capreolis atque foliis ejus est scabrities*

ties quædam. Hujus Radix est Rhabarbarum Syriacum, quod usurpari solet quando inveniri non potest Rhabarbarum Sinicum. Surculorum ejus sapor est acidus cum stipticitate & aliquantulo dulcoris. Nascitur in montibus frigidis & nivosis, præsertim in monte Libano regionis Syriæ. Et inde affertur ad Damascum & alia loca. Sic ille, corrumpendo Nomen Syriacum, quod superiùs dedimus verum.

Et jam post hasce omnes Arabum descriptiones, non possum satis mirari neminem eorum descripsisse hujus plantæ Fructum ejusve meminisse, quod præcipuum erat. Præterea inconciliabilis Autorum discrepantia in Foliorum & Florum descriptione, indicat magnam eorum incuriam, dum Rawolfius cum Petasite, Arabes cum Betâ, Bellonius cum Lapatho conferunt: sed quale vult *lapathum*, nescimus; fortè Hippolapathum. D. Golius exponit, *Lapathum acetosum orientis*, sc. *maximum & montanum*. Et *Beitharidi* dicitur, *esse Lapathi acetosi species, cujus rubicundus acidusque succus ad tertias decoctus, Rob de Ribes vulgo dicitur.* Et post hasce mancas & imperfectas Descriptiones, nil nisi αὐτοψία juvabit.

Rev. D. *Henr. Maundrell* apud Halebenses agens, ad nos scribit *se aliquoties frustrà interrogasse aliquos de istâ plantâ Ribâs; quam tamen posteà invenit in Monte Libano ubi copiosè crescit, & de eâ comêdit: dicitque eam esse valdè succulentam, acuto & subacido gustu totius orbis gratissimo: naturam reficere & refrigerare, & febricitantibus ut Gjulapium administrari: Turcas* Rob *ejus adhibere ad usum potûs qui* Sherbèt *vulgò audit, & eum in finem Turcarum Imperatorem magnam hujus quantitatem quotannis à Damasco ad Constantinopolim mittendam curare. Folia esse ampla & rotunda (sicut ea Bardanæ) prope humum jacentia; singulas plantas horum tria aut 4 habere; in horum medio pullulare unum aut plures caules ad altitudinem pedalem aut sesquipedalem aut fortè duorum pedum. In foliorum medio se non observasse baccas ullas, sed in summitate caulium se vidisse Flosculos tanquam Sambucinos. Caules & foliorum pedunculos obsitos esse quasi verrucis ex musco seu lanugine rubente.* Hactenus ille. At ex dictis flosculis & aliis indiciis, (sc. quod hyemem toleret,) colligo hoc fuisse sub fine hyemis seu initio veris, cùm baccæ (seu fructus) nondum comparuerant.

XII. Pag. 304, 305. Persepolitanarum Inscriptionum examen primariò & præcipuè spectat ad barbaros illos Characteres qui (unà cum Græcis) Equorum pectoribus aut potiùs Equitum syrmati inscripti sunt. Et in hujus rei examine præmittendum est, hasce Inscriptiones omnes

dem observatio ad promptiorem collationem juvabit.

In Philosophicis Regiæ Societatis Transactionibus num. 201, dantur 6 Inscriptiones (quæ ibi notantur numeris 1, 2, 3, 4, 5, 6,) è Chartis D. *Sam. Flower* mercatoris Halebensis, qui anno 1667 in Persiam migrans, ex dicti Palatii marmoreis muris descripsit Apogra-

Inscriptiones Persepolitanæ quas dedit D. Flower, ex Transactione impressâ num. 201.

1

ΤΟΥΤΟΤΟ ΡΟϹΥΤΟΝ ΜΑϹΛΑϹΝΟΥ

ΘΕΟΥΑΡΖΑ .... ϹΙΑωϹΒΑϹΙΛΕωΝ

2 ΑΡΙΑΝωΝ .... ϹΘϹωΝΤΙΟΥ

ΘΕΟΥΠΑΝΑ ΥΒΑ .... ΕωϹ ..

4

ΤΟΥΤΟΤΟ ΠΡΟϹωΠΟΝ ΔΙΟϹΘΕΟΥ

5

6

3

90

Georg. maxima.

Inscriptiones Palmyrenæ, [cum scripturis aliis,] ex Sponio, Grutero, et^c.

SOLI SANCTISSIMO.——

VOTVM SOLVERVNT.——

CALBIENSES DE COH. III.——

ΑΓΛΙΒωΛω ΚΑΙ ΜΑΛΑΧΒΗΛω ΠΑΤΡωΟΙϹ ΘΕΟΙϹ

Λ. ΑΥΡ. ΗΛΙΟΔωΡΟϹ ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΑΔΡΙΑΝΟϹ ΠΑΛΜΥΡΗΝΟϹ — Ζ Μ Φ

Ex Transactione impressâ, num. 217.

ΤΟ ΜΝΗΜΕΙΟΝ ΤΟΥ ΤΑΦΕωΝΟϹ ΕΚΤΙϹΕΝ ΕΞ ΙΔΙωΝ

ϹΕΠΤΙΜΙΟϹ ΟΔΑΙΝΑΘΟϹ Ο ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΟϹ

ϹΥΝΚΛΗΤ [ΙΚΟϹ] ΑΙΡΑΝΟΥ ΟΥΑΒΑΛΛΑΘΟΥ et^c.

Idem magis accurate ex aliis chartis D. Hallifax.

Ex Chartis D. Hallifax.

ϹΕΠΤΙΜΙΟΝ ΟΥΟΡωΔΗΝ ΤΟΝ ΚΡΑΤΙϹΤΟΝ ΕΠΙΤΡΟΠΟΝ ϹΕΒΑϹΤΟΥ ΔΟΥΚΗΝΑΡΙΟΝ et^c.

Ex Chartis D. Hallifax.

ΕΞΑ ..... ΝΤωΝ ΑΥΡΗΛΙ ...... ΡΗΛΙΟΔωΡ .....

ϹΤΡΑΤΙωΤΗϹ ΛΕ .... ΚΗϹ ΤωΝ ΠΑΤΡωΝ ΤΕΙΜΗϹ ΚΑΙ

ΕΥΧΑΡΙϹΤΙΑϹ ΧΑΡΙΝ ΕΤΟΥϹ ΓΞΦ.

Scriptura Armen. minuscula.

Armen. majusc.

Georgiana minusc.

Georg. sacra.

Georg. majusc.

Georg. cursiva.

Alphabetum

Naturale.	*Arabicum.*	*Magicum.*

Finis. *Finis.*

Hancce Persepolitanæ et Palmyrenæ scripturæ [cum aliis] inter se collationem, Reverendissimo in Christo Patri D. Narcisso Div. prov. Archiepō. Dublin, Serenissimæ Regiæ Majestati à Secretioribus Consiliis, lubens meritoq; D.D.D. Autor T.H. cum gratâ Liberalitatis ipsius plusquam ordinariæ memoria.

M Burg. sculpt Univ Oxon.

omnes eſſe non tam Perſarum quàm Alienigenarum ibi divertentium, cùm quotidianâ experientiâ videmus Peregrinorum potiùs quàm Indigenarum curioſitatem eos inducere memoriæ cauſâ ad ſcriptitandum aliquid in loco celebri quem brevi relicturi ſint. Unde hariolari liceat hæc omnia fuiſſe quorundam ſcripturientium, qui ut memoriale quoddam in illius Palatii muris, ſuam ſcriptitationis & cælaturæ facultatem exercere & oſtendere geſtiebant. Sed reverà nihil obtinuerunt præter nudam memoriam pravæ ſcripturæ & imperitæ ſculpturæ, Sculptorum eo nomine infamium, poſt ſe relinquentium nullius pretii aliquid in Doctorum & Criticorum crucem, quod (ſi non accederet quorundam importunitas & de aliquâ ibi latente curioſitate ſpes,) negligendum eſſet potiùs quàm avidè expetendum, nec ut nodus vindice dignus proponeretur. At ne talis neglectus & ſilentium ut noſtræ ignorantiæ aſylum & excuſatio haberetur, (ut quæ ignoremus contemnamus,) noſtræ opinionis rationes reddendæ ſunt, ut alii quoque noſtris oculis videntes, nobiſcum ſentiant, & tandem hac ratione noſtræ ſententiæ accedat aliorum judicium. Et quamvis nugæ aliquando ſint inventu difficiles, & inventæ nil proſint ; quia tamen hæc exercuerunt ingenia multorum qui myſteria ibi latere putarunt, ergò & noſtrum quoque ingenium exercebunt. Et cum dictis barbaris, idem dicendum eſt de aliis qui pro Arabicis Characteribus habentur. At de Pyramidalibus ſeorſim judicandum, cùm in characterum numerum non veniant. Sed ad rem procedendum.

Cùm in Palatio Perſepolitano extent aliquot Inſcriptiones, aliquis expectaret eas vel earum aliquas eſſe Perſicas. Et jam hac occaſione recurrit quæſtio quæ mihi ſæpiùs moveri ſolebat, ſc. An dictarum Inſcriptionum Characteres ſint veteres Perſici, necne ? Affirmo quòd *Non ſunt*. Ego enim contuli cum veteri linguâ Perſicâ, eâque tam benè quàm malè ſcriptâ, & nullam inveni convenientiam. Atque præter differentias in mediis literarum partibus lineæ incumbentibus, ad Perſicas pertinent tam ſupra quàm infra lineam longiores ductus qui non ſunt ſuperflui, ſed prorſus de corpore & eſſentiâ literarum habendi ſunt : tales autem in Perſepolitanis non comparent ; quæ quidem obſervatio ad promptiorem collationem juvabit.

In Philoſophicis Regiæ Societatis Tranſactionibus num. 201, dantur 6 Inſcriptiones (quæ ibi notantur numeris 1, 2, 3, 4, 5, 6,) è Chartis D. *Sam. Flower* mercatoris Halebenſis, qui anno 1667 in Perſiam migrans, ex dicti Palatii marmoreis muris deſcripſit Apogra-

 pha,

phâ, ad quorum ſingula ſigillatim ille ſeq. modo ſcripſit. Nempe ad ſuos Numeros 1, 2, ait, *Hæc duo Characterum genera manent ſculpta in pectore duorum Equorum exciſorum ex nigro monte marmoreo apud* NOCTA RUSTAM *tribus leucis à Chilmanâr: quorum Equorum unus affirmatur eſſe Alexandri, alter Ruſtemi qui fortiſſimus Perſarum Heros circa tempora Cambyſis.* His addit, *Aliquos Perſarum autumari characteres num* 1, 4, *eſſe ſuos: neminem autem eos legere poſſe.* Ad num. 3, ait *Hos eſſe modernos Arabum & Perſarum characteres non ultra* 500 *annos ſcriptos.* Num. 4, *Has duas lineas integrè ſcriptas eſſe ſuper Equos Ruſtemi & Alexandri.* Num. 5, *Hos characteres (ſive ſint antiqua Gavrorum ſcriptura, ſive Teleſmatica quædam,) nullibi niſi apud Perſepolim inveniri: hoſque eſſe partem earum linearum quæ in albo quodam marmore ſculptæ cernuntur, eóſque à nemine Perſarum hodie intelligi. Aliquem tamen Miſſionariorum affirmaſſe, eos ſciri & in uſu eſſe in Ægypto. Hæc autem videntur ſcripta à dextrâ ad ſiniſtram, cum Ægyptia potiùs ſcribantur & legantur deorſum.* Num. 6, *Hos characteres inſculptos eſſe Perſepoli, ejuſdem antiquitatis cum aliquibus præcedentium. Illos videri affines eis Arabum & Perſarum, & Miſſionariorum aliquos prætendiſſe ſe eos intelligere poſſe.* Hactenus ex Chartis D. *Flower.*

At ad ejus Num. 1, 2, regero, Oculatum quendam teſtem me certiorem feciſſe, hoſce Characteres non eſſe inſcriptos in Equorum pectore, ſed in Syrmate veſtis Inſeſſorum juxta pectus dependente; quod meliùs conſonat Inſcriptionis contento & ſenſui ex Græcâ interpretatione collecto. Ad ejus num. 1 & 4 dico, Hos characteres non poſſe eſſe Perſicos veteres, qui toto cœlo ab his diſtincti cernuntur in vetuſtis eorum Libris quos ipſe poſſideo. Præterea impoſſibile eſt ut duæ illæ lineæ Num. 4, ritè ſculpantur etiam ſuper Equum *Ruſtemi,* cùm contineant tantùm Titulum ſolius *Alexandri,* non autem *Ruſtemi;* ideóque Sculptor neceſſariò erraverit utrique Equo eadem verba inſcribendo. Ad num. 3, Ille verè dicit hos eſſe modernos Arabum Characteres: nam ex adſcriptâ Hegjræ ærâ, planè conſtat eos eſſe citra Mohammedem. Imò iſta ſcriptura eſt citra *Ibn Mokl* ejuſdem ſcripturæ Inventorem, qui vixit circa A. D. 900, de quo videas Clariſſimi Pocockii Notas ad Spec. Hiſt. Arabum. Et præter illam *Epocham* citra *Hegjram,* & illos characteres citra *Ibn Mokl,* ibi cernuntur adſcriptæ quædam Vocales & aliæ Notæ orthographicæ quæ recentiam redolent. Hæc autem Inſcriptio fuit malè ſculpta in marmore & peſſimè exſcripta, in quâ tantùm hæc pauca ſunt legibilia,

Rex

——الملك————————القهار	—— *Rex* ——————*victoriosus*,
بتاريخ شوال سنة ستين——	*æra mensis Shawâl anno* 60——

Vacantes isti ductuli supplent locum eorum quæ legi non possunt. Ad ejus Num. 6, dico, Quòd ea Inscriptio ex aliquibus characteribus & quibusdam vocibus, videatur esse Arabica; sed omnia ita malè exarata sunt, ut videantur quasi mixta ex Arabicis & Latinis vel aliis Europæis: & prout ibi exhibentur, reverà non pertinent ad ullam linguam, cùm sint tantùm confusanea quædam & fortuita scriptula nullâ certâ intentione exarata. Integra autem ista inscriptio ibi in marmore eisdem characteribus extans, constat 13 aut 14 lineis, quarum Apographum habeo à singulari Amico *D. Chardin*, unde eas recto ordine dabo, loco earum quæ in dictâ Transactione dantur inverso ordine; ubi sculptor suopte ingenio *sex* lineas breviores in *duas* longiores transposuit & commiscuit atque confudit, incipiendo à sinistrâ more Europæo, & totius lectionis ordinem invertendo, ubi (ut præsumendum est) ἄζυγα conjunxit, σύζυγα diremit, εὔζυγα malè disjunxit & ἀσύςατα fecit: ideóque tali in casu nihil Sculptorum conductui relinquendum fuerat. Exceptis verò vocum Transpositionibus, simplices characteres exactè congruunt cum eis *D. Chardin*, & cum eis qui cernuntur in *les Beautez de la Perse*. Nos itaque sub eodem Num. 6, pro ejus 2 lineis meliore ordine dedimus 8 lineas loco τῶν 13; omittendo 5 lineas postremas, cùm in laminâ æneâ non relinqueretur tantum spatium quod integram 13 linearum Inscriptionem capere posset.

In nostrâ de his Dissertatione, primò (quia paucis id fieri potest,) expediam Inscriptiones Græcas quæ interpretationum loco juxta alias exoticas apponuntur. Et sanè in his constat Sculptorem valdè ignarum fuisse, dicta Græca falsè & imperitè in marmore sculpendo. Quamvis verò tam malè id fecerit, quid tamen voluerit, hariolari liceat: nam pro corruptâ pronuntiatione ΑΡΖΑΝΔΡΟΥ seu ΑΛΖΑΝΔΡΟΥ, proculdubiò voluit ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ. Ea itaque quæ ad Num. 2 corrupta cernuntur, sec. sculptoris primam intentionem restituenda & rectiùs legenda censeo seq. modo, viz. ΤΟΥΤΟ ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΟΝ ΜΕΓΑΛΟΥ ΘΕΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΑΣΙΑΝΩΝ ΑΓΑΣΘΕΝΩΝ ΥΙΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ: nisi pro ἀγαθενῶν legeris ἁπάντων. Et quoad alteram Inscriptionem Græcam

cam quæ Interpretationis loco ſupponitur eſſe ſuper Equos *Alexandri* & *Ruſtemi*, in harum neutrâ (quantum ſcimus) exprimitur *Ruſtemi* nomen, ſed tantùm *Alexandri*: ſic autem reſtituenda videtur pars Græca ſec. mentem Sculptoris, ΤΟΥΤΟ ΤΟ ΠΡΟϹωΠΟΝ ΔΙΟϹ ΘΕΟΥ, adulando Alexandrum ſub nomine *Jovis*, plus quàm Sacerdotes Ammonii qui eum tantùm *Filii* nomine compellarunt; unde ille ſe *Jovis filium* reputans, ad ejuſdem æmulationem Arietina cornua in ejus Icone ſemper cerni voluit.

Perſepolitanæ Inſcriptiones ſunt peſſimè exaratæ; adeò ut qui eas cælaverit Sculptor, illas eâdem operâ celaſſe dicatur. Et, quod adhuc deterius eſt, ab Autographo malo impoſſibile eſt quin factum fuerit Apographum pejus ab eis qui illas linguas non calluerunt: nam in Apographis, ex illis lineolis ſeu ductibus qui literarum abſentium loca ſupplent, planè videmus aliquot integras Literas temporis diuturnitate in marmore totaliter obliteratas eſſe & deletas, & novâ quâdam ſulcatione in molliore marmoris venâ aliarum Literarum aliquot Ductulos eſſe extritos, & alios adventitios ſcriptulos ſuperfluos eſſe ſuperinductos & intritos ex aëris corroſione atque fortuitâ exeſione; adeò ut dum ipſe Aër & ipſum tempus vetera deleant & exedant, & nova ſcribant exarentque, talis inquam veteris veræ ſcripturæ deletio & novæ exaratio in ignari Lectoris detrimentum cedunt, & quemvis Exſcriptorem confundunt & ſeducunt, dum is tale malum atque eo modo depravatum exemplar præcisè imitari coactus ſit: adeò ut Sculptorum imperitia & Temporis injuria maximè hiſce rebus officiant & obſtent. Hæc inquam ſunt incommoda, quæ (quantum fieri poſſit) evitari debent: nam omnes Sculptores non ſunt æquè periti, & (ut dictum) Tempus arat marmora & ſulcat ſaxa duriſſima.

Et facto jam hoc judicio de Arabicis & Græcis, properamus ad diſquirendum qualia ſint altera illa tam exotica & barbara, quæ ex haud obſcuris indiciis etiam conſtant eſſe peſſimè exarata ab imperito Sculptore. Nam per magis nota Græca & Arabica jam dicta, procedimus judicare de minùs notis iſtis exoticis; ſcil. ex Sculptoris imperitiâ in eis quæ novimus, judicium faciendum cenſemus de eis quæ non novimus. Vt itaque de his ignotis diſquiſitionem noſtram ritè ordiamur, quovis moto lapide; præmittimus, omnibus notum eſſe quòd in Perſiam aliquando penetrarunt *Gothi* & *Vandali* & *Hunni*; unde aliquis conjiceret dictam ſcripturam ab aliquâ harum Gentium profe-

Reverendo Viro IOHANNI LAUGTON *Coll. S.S.* Trin. Socio *et* Biblioth. publicæ Cant. Custodi, *necnon* Eccl. Cathed. Wigorn. Præbendario, *hanc* Mogulensium Tatarorum *qui Chinam regunt scripturam,* Gratitudinis *ergô lubens meritóq;* D.D.D. *Autor* T.H.

M Burg. sculp.

Reverendo Viro IOHANNI LAUGTON *Coll. S.S.* Trin. Socio *et* Biblioth. publicæ Cant. Custodi, *necnon* Eccl. Cathed. Wigorn. Præbendario, *hanc* Mogulensium Tatarorum *qui Chinam regunt scripturam,* Gratitudinis *ergô lubens meritóq.* D.D.D. *Autor* T.H.

M Burg. sculp.

TAB. XVII.

[inter p. 521. et 522.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Admodùm Reverendo in Christo Patri, IOHANNI *div. perm.* Episcopo Lichfeldiensi et Coventriensi, *Collegii Magd. Oxon. Præsidi dignissimo, hancce* Tatarorum de Boutan *Scripturam suo genere elegantissimam, Gratitudinis ergô lubens meritoq; DDD Autor* T.H.

M Burghers sculpt. Uni. Ox.

Reverendo Viro THOMÆ HARRISON Coll. Sidney-ensis Cant. Socio hanc Tatarorum Katæorum scripturam Gratitudinis ergô lubens meritóq; D.D.D. Autor T.H.

Reverendo Viro THOMÆ BURNET S.T.D.[ri] Cartusiæ Lond. (vulgo la Chartreuse) Magistro, hanc Mendæorum seu Nabatæorum in Chaldeâ scripturam Gratitudinis ergô lubens meritóq; D.D.D. Autor T.H.

M.Burg. sculp.

profectam fuiſſe. Sed ea *Gothorum* & *Vandalorum* planè non convenit: & quoad *Hunnos*, Procopius de Bello Perſico cum eis, dicit *Hunnos* (*qui Maſſagetæ*) *nullas habuiſſe Literas, ne quidem ad ſcribendum Epiſtolam, nec filios ſuos in literarum lectione unquam educaſſe, ſed prorſus literarum rudes reliquiſſe, nec eos unquam de literis audiviſſe.* Sunt qui (propter *Tatarorum* viciniam & in Perſiam irruptiones,) probabile exiſtimant hanc ſcripturam eſſe Tataricam. Sed cùm ab eodem Sculptore adjuncta ſit interpretatio Græca, quis Tatarorum potuerit ſcribere Græce? Præterea cùm iſtæ Inſcriptiones ſint in laudem Alexandri, impoſſibile eſt ut Tatari aliquid in ejus laudem ſcripſerint, quaſi is fuerit illis amicus aut notus; cùm certè nec eis amicus fuit nec notus; niſi fortè olim ante 2000 annos ipſo tempore quo vim illis intulit, quare illius memoriam (ſi tam diu retentam) potiùs exoſam habuerint. De iſtâ itaque Scripturâ facilius eſt dicere *negativè quid non ſit*, potiùs quàm *poſitivè quid ſit* Quia verò aliqui ſuſpicantur eſſe *Tataricam*, appoſui aliquot Exemplaria ſeu Specimina *Tataricæ* & vicinarum Linguarum ad inſtituendum collationem, ut inde fiat conjectura. At quidem non proponam collationem cum Scripturis Indicis (qualis eſt veterum Brachmanorum in linguâ *Sanſcroot* la *Nâgeri*, & *Malabar*, & *Selàn*, & *Tulinga*, & *Pegu*, & *Siam*, &c.) quia hæ Gentes ſunt à Perſepoli prorſus remotæ, nec unquam Perſiam invadunt, quod quotidie faciunt *Tatari*, & omnibus ævis fecerunt. Indi enim rarò extra patriam vagantur: ſed *Mogulenſes* & alii *Tatari* aliquando uſque ad Europæ fines penetrarunt. Horum itaque Scripturas inquam appoſui cauſâ vel conferendi vel contrarium demonſtrandi. Et eâdem de causâ appoſui etiam ſcripturam *Mendæorum* qui ſæpe fuerunt ſub Perſis & ſæpe in Perſiâ verſati: atque adjunxi ſcripturam *Armenorum* & *Georgianorum* ſeu *Iberorum* qui ſunt Perſis proximi, ut mox infrà dicetur.

Ut itaque ſatisfiat curioſitati & dubio eorum qui ſuſpicantur eſſe ſcripturæ *Tataricæ* aliquod genus, heic apponuntur omnia ſcribendi genera apud eos uſitata: & quidem primò, *Scriptura Tatarorum Mogulenſium* (ſeu ut Chinenſes vocant *Mo-co Ta-ta*) ultra montem Imaum ſupra Chinam, qui & Chinam hodie regunt. Hi non habent Alphabetum, ſed more Chinenſium & Japanenſium, pro ſingulis vocibus diſtinctos habent characteres deorſum legendos: non autem (ut Chinenſes) à dextrâ columnâ incipiunt, ſed à ſiniſtrâ ſuo more Tatarico. In hacce linguâ poſſideo integrum Libellum Sinicè & Tata-

Uuu ricè

ricè columnatim impreſſum, ex dono Amici mei Chinenſis D. *Michaelis Shin-Fo çungh Nankinenſis*, qui hodie in urbe *Nankin* ſuperſtes, ut à noſtratibus audio. Specimen autem quod dedi, non eſt ex dicto Libello; ſed ex aliâ Chartâ MS ubi liberiores erant ductus Literarum quæ in dicto Libro ex ſpatii penuriâ coarctatæ. Penicillo ſcribunt Chinenſium more, ut & Boutanenſes; cùm tenuis eorum Charta non ferat Calamum arundineum nec Pennam anſerinam.

2. Secundò damus *Scripturam Tatarorum de Boutan* (al. *Boutunt*) citra Imaum, ſupra Indiam. Hujus lectio eſt à dextrâ: & hocce ejuſdem elegantiſſimum ſpecimen eſt id quod vulgò ſonat *un Paſport* ſeu Salviconductûs Literæ à Principe urbis & provinciæ de *Boutan* datæ nuperis annis *Chogja Ouanni* (i. e. *Domino Joanni*) mercatori Armeno ibidem negotianti: & dictus Princeps Nomen ſuum (ut vides) Sigilli loco & formâ majuſculis & implicatis characteribus infrà appoſuit. Talis ſigilli impreſſio Arabibus dicitur توقيع *Taukîa*, Perſis & Turcis طغرا *Togrâ*: unde apud eos talis majuſculorum characterum Scriptor aut talis Sigilli factor vel appoſitor ſeu Principis Subſignator vocatur *Tograï*. Has duas Chartas amiciſſimè nobiſcum communicavit ſingularis Amicus D. *Joh. Evans* S. T. D. nuperis annis ex Indiâ redux.

3. Tertiò damus *Tatarorum Scripturam dictam* دلبرجين *Delbergjîn*, quæ uſurpatur in *Oighûr* (vulgò *Jougour*) citra Imaum, ſupra Perſiam ad Borrapelioten, atque (dicente Arabſhahide) in *Chitâ*, viz. in *Chataia* illâ quæ in Globis: non autem in *Chinâ* quæ 400 abhinc annis etiam dicta eſt *Chatâ* ſeu *Katâ*. Iſti Tatari Chataienſes ſeu *Kytæi* (inquit Joh. de Plano Carpini 500 abhinc annis ad eos Legatus,) erant Neſtoriani, & nullas habebant Literas, donec tandem circa 450 abhinc annis Victor evadens ille Monarcha *Gjenkiz-chân*, (qui quartæ Gentis Mogolicæ يكا مغول *Yeka Mongûl* ſeu *Magnorum Mogulenſium* Dominus,) ſuos characteres Mogulenſes eis obtruſit. Et poſteà circa 300 abhinc annis (ut ex Arabſhahide colligi poſſe videtur,) commodiores nacti ſunt Literas, quas heic vides. Præſens iſtius Scripturæ (à dextrâ etiam legendæ) Specimen eſt prima pagina MS^ti^ Libri Tatarici inter Codices Huntingtonianos elegantiſſimè & nitidiſſimè conſcripti, qui (ex *Rubricis* quas ſuperiùs lineolis notavimus) videtur eſſe *Leges* dicti Imperatoris eorum *Gjenkiz-chân*. Iſte Liber ab aliquo Arabe qui eum legere non potuit, in Oriente inſcriptus eſt in exteriore foliorum Limbo, كتاب لا يقرا خطه *Liber cujus ſcriptura*

non

non legitur ſeu *non poteſt legi*. Et quia unà cum aliquot Mendæis libris coëmptus, à noſtratibus pro Mendæo habitus eſt: mero autem caſu ſolitarius extra patriam vagatus eſt, quod aliàs nunquam factum, ideóut rarum quid habendum eſt. Ejus Charta ſatis ſolida & bona, eſt vel Cotonea vel Arundinea. *In iſto Charactere* (inquit Arabſhahides ante 300 annos Arabicè ſcribens,) *Tatari-Kytæi ſcribunt omnes Libros & Hiſtorias ſuas, & Itineraria & Poemata & Diplomata ſua, & omnia Syngrapha ſua, & Proceſſus Divanenſes ſeu Forenſes, & Leges Gjenkiz-chanenſes, & Regiſtra ſua, & omnia cujuſcunque generis Scripta ſua.* Hæc itaque eſt Scriptura quâ utuntur orientales Turcæ (partim Chriſtiani & Mohammedani & partim Idololatræ) in Tatariâ, unde orti ſunt noſtri Turcæ Europæi. Sed tam de Turcis Europæis & Mohammedanis quàm de Perſis Mohammedanis pariter dicendum eſt, quòd utrique Religionis causâ deſeruerunt ſuam ſcripturam avitam, eandem commutando pro Arabicâ quâ uſus eſt eorum Propheta Mohammed; ſpernentes omnes Characteres ut pollutos qui in alienâ & falsâ Religione uſurpantur. Eâdem de causâ ſpernunt omnem Judæorum Scripturam & eo Characteres & Libros, quippe quos nullus Muſlimanorum legere dignabitur: hinc eſt quòd apud Turcas quorumlibet Librorum ſcriptio aut impreſſio ſit licita in Judaicis aut alienis characteribus, at non item in Arabicis. Et Libros Arabicos aut Perſicos quamvis orthodoxos, aut quidvis aliud in Arabicis characteribus Chriſtianorum more imprimere, eſt capitale. Cæterùm quoad Tatarorum Literas, addo quòd in جغتاي *Gjágatai* & Tatariâ citeriore utuntur fere eiſdem Literis cum *Delbergjîn* qui in Tatariâ ulteriore; at paucioribus, (viz. 14 pro 41 aut 60,) quæ in *Gjágatai* ſeu citeriore parte vocantur Literæ ايغور *Oigbûr* ſeu ulterioris partis, ut tradit dictus Arabſhahides. Pet. Vattier ex eo malè legit *Avigûr*, verum Tatarici nominis ſonum non aſſequendo. In his pauciorem numerum efficit, quòd Aſpiratæ literæ & eæ craſſioris ſoni omittantur, & quòd plures Gutturales & aliæ ſimilis ſoni uno eodemque charactere exprimantur: quicunque autem hæc Tatarica novit ſcribere, dives erit, cùm rarum ſit. Scribunt (ut ex æquali literarum ductu videtur) bene aptato calamo ſeu arundine ſcriptoriâ, in Chartâ mediocriter craſsâ & bonâ, & atramento quale eſt Perſicum, quod madente digito facilè eſt delebile. Et hoc modo puto me recenſuiſſe totius Tatariæ majoris Characteres ab unâ extremitate ad aliam. Nam quatenus à Moſcovitis audio, Septentrionale Tatariæ latus per quod eſt iter à Moſc. ad Chinam,

per totam ejus longitudinem rarò utitur literis; nam ibi illiteratâ & agresti vitâ in cavernis & sylvis vivitur. Et hinc est quòd ita varientur eorum Septentrionalium linguæ, quia sc. Scripturâ & literis non restringuntur. Nam (dicente Moscovitarum ad Sinas Legato,) *inter Mosc. & Chinam sunt saltem 50 Tatarorum Gentes diversis linguis utentes:* vel saltem diversis Dialectis, ut fit in Americâ ubi etiam literarum usu destituuntur.

4. Quartò dedimus *Scripturam Mendæorum seu Nabathæorum in Chaldæâ,* quæ ibi est Literarum & Linguæ Chaldæorum & Assyriorum corruptela seu reliquiæ corruptæ; dum eorum lingua in pagis Assyriæ jam hodie manet incorrupta. Specimen heic datum, est prima pagina Libri Mendæi (qui est eorum *Chûdra* seu *Liturgia*,) inter Codices Huntingtonianos in Bibl. Bodlejanâ: & hi à dextrâ legunt ut Judæi, & calamo scribunt in Chartâ crassâ bombycinâ, ut Syri. Dictæ *Chudræ* specimen olim dedit Thevenotus in suis Collectaneis, ubi etiam eorum Alphabetum apposuit. Isti Mendæi aliàs vocantur *Christiani Sancti Joannis,* qui habent statam Liturgiam seu *totius Anni Cyclum,* ut est Judæorum מחזור *Machazor* eodem significatu.

5. Quintò in hacce variorum Characterum collatione, (propter viciniam Persidi) non omisi dare *Armenicos,* atque *Ibericos* seu *Georgianos* (qui *Colchici* & *Gurienses*) valdè miros & peculiares ex Maggii Syntagmate linguarum orientalium: hocque ut non omittatur collatio cum quibusvis characteribus ullius Gentis quæ in viciniâ Persidis sita est. Et sanè horum Characterum quos hactenus vidimus nulli ad Persepolitanos accedunt. Hæ dictæ linguæ Europæorum more à sinistrâ ad dextram leguntur. Cum his etiam dedi Alphabetum قلم طبيعي *Scripturæ naturalis,* ut vocatur & exhibetur in calce Codicis MS Arabici. Dedi etiam Alphabetum Scripturæ *Scientiarum occultarum* seu Magicarum, ex MS Persico penes me servato. Hujusmodi Characteres visuntur in MSS[tis] Arabicis de rebus Magicis agentibus, atque apud Theseum Ambrosium in Grammaticâ Chaldaïcâ, sub nomine *Scripturæ Diaboli.* Hæc dedi collationis ergò, ut Scripturam Persepolitanam hujusmodi non esse compareat.

6. Sextò cùm Quæstio sit de Scripturâ Persepolitanâ, & (propter aliorum satisfactionem) monstraverim qualis ea *non sit*; ideò ut non semper acquiescam in negativis, jam proximè conabor monstrare qualis reverà sit affirmativè, vel saltem ut detur fundamentum pro conjecturâ probabili. Et quidem re altè perpensâ, ad Scripturam Persepo-

Perſepolitanam proximè accedit ſola Palmyrena; quam itaque in eâdem laminâ dedimus. Ea enim propior accedit quàm reliquæ; tam propè inquam, ut multæ ejus Literæ ſint prorſus eædem cum Perſepolitanis, & utriuſque lectio videtur eſſe à dextrâ. Cæterarum diſſimilitudo poteſt eſſe in diverſitate manûs Scriptoris, ut in noſtris Scriptis quotidiè videmus, ut ℸ eſt in alterâ Inſcr. π. Et aliquæ earum ob diverſum ſitum diſſimiles videntur, cùm alio differente ſitu ſint conciliabiles; ut ⅃ deverſum, ſit ש erectum, cum ejuſmodi aliis. Et præter Characterum ſimilitudinem, in utriſque (ſcil. tam in Inſcript. Perſep. quàm in Palmyrenâ) concurrit idem mos adjiciendi Interpretationem Græcam, eandémque ſcribendi cum ω & ε loco Ω & E: adeò ut Sculptor aliquis Palmyrenus videatur Perſepolitanam ſcrituram exaraſſe, quia Palmyrenorum more Punicè ſcripſit & Græcè explicavit. Et in harum collatione (cum idem Scriba utramque non ſcripſerit,) notandum eſt, quòd præter Scribarum differentiam quæ aliquam diſſimilitudinem induxerit, aliquot literarum ductuli qui in hac diſtincti ſunt ut duæ diverſæ literæ, in alterâ fortè conjuncti unam tantùm faciant literam. Hoc videmus in Palmyrenis, & in Perſepolitanis conferendo *duo prima verba Inſcriptionis primæ* cum *duobus primis verbis Inſcriptionis ad num.* 4; quæ inter ſe differunt, quamvis (ut ex appoſitâ interpretatione Græcâ apparet,) debuerant eſſe eadem: ſed planè non ſunt, ut conferenti liquebit. Talia certiſſimè arguunt Sculptoris incuriam & ignorantiam, cùm ſibiipſi non conſtet. Malè itaque exarata fuiſſe audacter pronuntiabimus. Accedit quoque (quod in Græcis etiam videmus,) aliqua temporis diuturnitate eſſe obliterata & deleta, & alia eodem temporis eſu eſſe ſuperaddita & de novo ſulcata & exarata, dum tempus edax rerum primò in molliores marmoris partes operatur. At ſi Perſepolitana cum Palmyrenis conveniunt, jam poſt hæc omnia recurrit quæſtio, *Quâ linguâ ſunt Inſcriptiones Palmyrenæ?* Cui quæſtioni reſpondendum videtur, *Quòd cùm Palmyra non ſit procul extra Phœniciæ oras, videantur eſſe in linguâ Phœniciâ:* ſunt nempe Punica Græcè ſimul interpretata. Si objicitur, *quòd in his viſantur diverſæ literæ plures quàm quæ reperiuntur in Phœnicum Alphabeto*; talis inquam exceſſus oriri potuerit ex prædictâ causâ, ſc. quòd literarum ductuli alicubi diſtincti duas literas faciant, & alicubi conjuncti in unam literam coaleſcant & unicam literulam conſtituant. Hoc eſt (unà cum Sculptoris ignorantiâ & ſculpturæ depravatione,) quod impedit quò minùs

hæ Inſcriptiones ab aliquo hodiè legantur. Inſcriptiones itaque Perſepolitanæ quæ Punicæ eſſe habentur, debent fuiſſe citra tempus Alexandri, cùm ejus nomen contineant: & non videntur exaratæ juſſu ſuperiorum, qui proculdubiò curaſſent meliùs fieri; ſed potiùs otiantium luſu factæ diverſionis gratiâ. Quin & omnes illæ verborum Inſcriptiones fuerunt miſeræ aliquæ Scriptitationes fortuitò factæ fortè per aliquos imperitos Milites ibi aliquando otiantes, ſcil. otioſorum quorundam Scripturientium & Sculpturientium luſus, ut ſolent noſtrates in ædificiorum ſummitates aut altas turres aſcendendo, aliquid ibi in plumbo ſcriptum relinquere memoriæ causâ quòd ipſi aliquando ibi fuerunt. Hæc itaque novitatem redolentia, non habent multum antiquitatis, & nihil autoritatis præ ſe ferunt. Proh Deum, quòd tales nugæ curioſorum animos vexaturæ & criticos irritaturæ, per omne ævum in marmore perennentur!

Sed ut abſolvamus Reſponſum ad D. *Flowéri* Obſervationem in ſupradictâ Tranſact. ad ejus num. 5. De duabus illis lineis ductuum ſeu Scriptulorum pyramidalium quæ ibi dantur è Chartis D. *Flower*, reſpondeo illas lineas nec eſſe Gavrorum ſcripturam nec Teleſmatica quædam, nec uſurpari in Ægypto. Iſtiuſmodi enim ductuli pyramidales ſeu Cuneiformes non veniunt in Gavrorum literis, nec in Teleſmaticis, nec in Hieroglyphicis Ægypti; ſed tales ductus (tam inter ſeinvicem juxta poſiti quàm per ſeinvicem tranſmiſſi) ſunt peculiares Perſepoli, nec alibi terrarum cernuntur: nec repræſentant Ignem, quippe cujus Pyramidalis figura ſemper ſurſum & nunquam deorſum tendit. At quas Flowerus dicit extare in albo marmore, Gallicus quidem autor ait eſſe in marmore nigro. Neque ea eſt Literarum aut Characterum aliqua Scriptura legenda, ſed tantùm Sculptura ornamenti causâ. D. Herbertus in Itinerario ait, Perſepoli extare tales lineas 20 in pariete marmoreo, & (ſi rectè memini,) harum linearum ſingulas eſſe 3 pedes latas. Si hoc ſit verum, eſt ſanè prodigioſum; nam (cum juſtis inter ſingulas interſtitiis,) tales 20 lineæ implebunt aream ſeu Tabulam cujus quadratura eſt 80 pedum, quod ſuperat fidem. Hac ratione ſinguli ductuli ſeu pyramides debent habere longitudinem tot Gladiolorum ſeu Pugionum. Aliàs ſi quævis linea in latitudine haberet tantùm unum pedem, totus complexus impleret aream ſeu quadraturam 30 pedum, quæ magni alicujus Collegii unum latus æquaret. Hæc Sculptura (qualiſcunque ſit) videtur valde antiqua cum ipſo Palatio coæva: nam tam ampla in pariete Tabula marmorea

rea cum tam copiosâ ſculpturâ, non potuit eſſe fortuita opera alicujus otiantis Sculptoris uno aut altero die, ſicuti ſunt reliquæ Inſcriptiones; ſed neceſſariò fuerit laborioſum aſſidui operarii opus per aliquot menſes, idque in primâ Palatii extructione. Quicquid ſit, iſtud Floweri Ectypum eſt magis accuratum quàm quod hactenus vidimus: is enim (quod peculiare eſt & notatu digniſſimum,) exactè notavit Interpunctionem ab aliis omiſſam, quæ tamen ad rem meliùs intelligendum multùm juvat. Tres lineæ quas dedit Herbertus & Thevenotus, dictâ interpunctione carent, unde ſunt nullius momenti. In ſupradictâ Regalis Societatis Tranſactione dantur tantùm 2 lineæ: ſed plures ejuſmodi lineæ erant in originalibus Floweri Chartis, jam proh dolor amiſſis!

Sunt qui putant neceſſe eſſe ut hiſce pyramidalibus figuris exprimantur Literæ ex quibus aliquæ voces conflatæ. Me autem judice, non ſunt Literæ nec pro Literis intendebantur: ſed fuerunt ſolius ornatûs causâ, in primâ Palatii extructione merus luſus primi Architecti, qui ludendo tentavit quot figurationes à ſeinvicem diverſæ à vario talium ductulorum ſeu ſcriptulorum ſitu & diversâ eorundem poſitione & compoſitione oriri poſſent, ita ut ne duæ harum inter ſe convenirent: quæ quidem figurationes inter ſe invicem diſtinguuntur & ſigillatim dignoſcuntur per dictam Interpunctionem, ſine quâ ſciri non poſſent. Architectus itaque ejuſve Sculptor propoſuit figuram Cunei ſeu Gladioli, tentando quotupliciter diverſu ſitu variari potuit, ſcil. ex vario eorum ſitu & diversâ eorundem poſiturâ quotuplices figurationes exurgerent quáſve exhibere poſſet pro phantaſiæ ſuæ exercitio. Hi enim ductuli ſcriptulíve diſpeſcuntur in tot Figurationes inter ſe diſcrepantes & diſtinctas, ubi omnis figuratio (ſive uno ſcriptulo ſive plurium ſcriptulorum complexu conſtet,) interpunctione ab aliâ diſtinguitur; quæ quidem inter ſingulas configurationes interpunctio indicat eas non poſſe eſſe Literas, eáſque à vocum compoſitione abſolvit. Nec ſunt ſimplices vocum characteres, quippe qui mos in linguâ Perſicâ nunquam obtinuit. Non itaque ſunt Literæ vocem componentes, nec ſimplices integrarum vocum characteres; nam ſive hoc ſive illo modo accipiantur, certè vel eadem Litera vel idem Character in hiſce lineis aliquoties recurreret & repeteretur: quod non fit. Lector itaque diligenter perpendat, an eadem Figuratio aut idem Character bis occurrat, necne: aliàs enim noſtrum augurium nil valet. Ponendo autem ſingulas Figurationes

Figurationes esse tot distinctas Literas ex quibus voces conflentur, tum sequeretur ut inter singulas vocum Literas esset Interpunctio, quod planè absurdum, cùm ex eis illo modo vox componi non posset. Omnes itaque voces Persicæ componuntur ex pluribus literis quæ interpunctionem non admittunt. Fateor quidem hunc esse veteris linguæ Persicæ morem, ut singulæ integræ voces, à seinvicem distinguantur simplicibus punctis: unde si fingeretur dari integrarum vocum simplices Characteres seu Monogrammata ut fit in linguâ Sinicâ, tum possibile esset ut tales Figurationes seu Monogrammata non essent ad ornatum, sed lectioni inservirent. Sed cùm talis mos in linguâ Persicâ nunquam obtinuit, cessandum est à tali conjecturâ. Si autem talia Monogrammata acciperentur ut tot simplices Characteres ex quibus componerentur voces, certè hoc modo nullius Persici Regis nomen in his contineretur: tum enim ad unius nomen conflandum accersendi essent totius integræ lineæ characteres; cùm nullius Regis nomen uno charactere aut unâ literâ constet, (ut fit linguâ Sinicâ, Japanicâ, & Mogolicâ,) sed omnia eorum nomina sunt polysyllabica. Cùm itaque in linguâ Persicâ non sint aliqui simplices vocum Characteres, & dictæ Figurationes non sint tales qui vocem aliquam componant, ergò hi characteres seu Figurationes non possunt esse voces nec Literæ legendæ, nec tali usui serviunt; sed tantùm ornatûs & lusûs gratiâ adhibentur.

XIII. Pag. 307. Ut quid sit Δαρεῖκον seu Nomisma Persicum Sagittario signatum meliùs compareat, p. 307 dedimus ex Doctiss. Spanhemio talem Τοξότην *Sagittarium* genuflexo jaculantem; qui quidem mos etiam non insuetus Græcis, ut ex Goltzio constat. Eo enim modo semper utebantur Parthi & Persæ, ut inter jaculandum genu dextrum humo applicarent. Arcus quidem tensus, est ut vides: remissus verò in contrariam partem revertitur, hac formâ C, uti constat tam ex Arcu Persico quem penes me habeo, quàm ex pluribus aliis quos aliquando vidi.

XIV. Pag. 325. Notus ille Autor *Georgius* المكين *ElMakînus* (qui fuit Christianus, al. dictus العميد *AlOmeid*,) ex solo *Tábari* optimè contexuit à Mohammedis tempore Historiæ compendium, quod est Elmacini pars 2da quam Arab. Lat. edidit Erpenius. Et idem Elmacinus in priore sui Chronici parte ab Adamo inedita, satis benè recitat ea quæ ex S. Bibliis desumpsit. Sed quam cum eis miscet profanæ Historiæ partem ex aliis Autoribus corrasam, miserè tractat, mendaciis & nugis scatens: miror ubi (omissis tot melioribus Historicis,) invenerit tot

tot tantosque nugatores quibus in suo Chronico uteretur, eósq; potiùs quàm meliores ex delectu sequeretur. Ideóque ut prior pars est hactenus inedita, sic nec ullo unquam tempore edi merebitur. Ibi enim de rebus Persicis ubique citat quendam زربهار *Zurbahâr* nullius autoritatis Autorem, qui post *Darium Hystaspem* adducit *Smerdin*, quem ponit regnâsse 13 annos; quamvis (Elmacino fatente) omnes alii Historici præter *Zurbahâr* ei dent tantùm unum Annum. Iste itaque Chronologus (*Elmacinus*) in Vitâ *Smerdis* egregium & apertum de *Zeradushto* admiscet mendacium, contra fidem omnium bonorum Autorum qui res ejus unquam tractarunt. Ideóque nolui talia in nostri Operis corpus inserere, sed in hunc locum rejeci ut nullius autoritatis Historiolam seu Fabulam; quæ talis est. Ibi inquam de زرادشت الفارس *Zerâdusht Persâ* sic refert, عمل كتاب يعرف بالاستنشاه مكتوب في اثني عشر الف جلد ثور مخيط بالذهب شرح فيه مذاهب المجوس وعلومهم واتخذ بيوت النيران وعمل مخاريق وافين اهل فارس بسحره وفي السنة الثانية عشر من ملك سمرديوش قال زرادشت لطلبه وتابعيه اذا امترجتم بي وامترجت بكم حصلت السريعة للنجاة قالوا كيف نمترج بك وتمترج بنا قال بان تاكلوا لحمي وتشربوا دمي في الوقت الذي اعرفكم به فخافوا ان يرجع عن هذا الراي ثم سلقوه في خلقين كبير الي ان تهري لحمه عن عظمه وشربوا منه باجماوات حتي امترجوا به كما قال لهم واستمدت دعوته بما ينيف عن الف وخمساية سنة ومات سمرديوش لتمام خمسة الف واربعون سنة ونصف للعالم *Fecit Librum vocatum Istinshâh*, 1200 *coriis taurinis scriptum & auro striatum, in quo Magorum Sectas & eorum Scientias exposuit. Ille paravit Ædes pro Ignibus: & finxit mendacia, adèò ut Persidis incolæ essent prorsus addicti fascinationibus ejus. Et anno* 12mo *regni Smerdis, Zerâdusht clientibus & asseclis suis dixit, Quando fueritis commixti mecum & ego commixtus fuero vobiscum, obtinebitur* [seu *extabit*] *Lex pro Liberatione. Responderunt, Quomodo commiscebimur tecum, & tu commisceberis nobiscum? Dixit, Eò quòd edetis carnem meam & bibetis sanguinem meum tempore quod vobis indicaturus sum. Illi itaque metuentes ne ab hac suâ sententiâ recederet, elixarunt eum in Aheno maximo donec ab ossibus deci-*

 deret

deret caro ejus, & ex eo biberunt in Scyphis, ut cum eo commiſcerentur, prout dixerat. Et [à tempore Elmacini] *Prætenſio ejus diſtabat prope* 1500 *annos. Et obiit Smerdes anno Mundi* 5040 *cum dimidio.* Hæc phraſis edendi carnem & bibendi ſanguinem ejus, videtur ſumpta à verbis Chriſti, longè poſt Zoroaſtris tempora. Hoc itaque eſt mendacium non ſat benè fictum : quin etiam errat in nomine Libri, ponendo *Iſtinſhâh* pro *Abeſtâk*. Et prætereà planè ſtultum eſt imaginari illum ſcripſiſſe de variis eorum Sectis, qui voluit omnes eſſe ejuſdem ſectæ, i. e. Religionis ſuæ. Sed certè mira & inaudita eſt incondita illa mixtionis Hiſtoriola, quam ergò multò meliùs tacuiſſet Elmacinus. Prætereà malè collocat Zerduſhtum tempore Smerdis. Ejuſdem farinæ ſpuria ſunt Μαγικὰ λόγια quæ cum Scholiis Plethonis edidit Obſopœus, & Ζωροάστρου λόγια quæ cum Scholiis Pſelli edidit Patritius.

XV. Pag. 340. Iſte Liber *num.* 17, reperitur tam in Muſæo meo quàm in Emanuelis Collegio Cantabrigienſi, ubi ſuper eo ſic ſcriptum eſt, *Iſte eſt Liber Ejeſſney in linguâ Jenwyſta, continens Religionem veterum Perſarum ; ex dono Nannaby Moodie.* In iſtis autem nominibus Perſicis erratur vel ex Informatoris pravâ pronuntiatione, vel ex ſono malè percepto & perperam captato ab Informato Sacellano Anglo. Nam in mei Exemplaris calce, iſtius Libri nomen literis Perſicis ſcriptum eſt *Yeziſhny*. Hinc conſtat ſupradictum Informatorem voluiſſe *Ezeſny :* & alterum linguæ nomen quod ſcribit *Jenwyſta*, ex illius intentione reſcribendum eſſe *Zenwyſta :* ſcil. lingua Libri *Zendwyſta*, quod eſt nomen Operum Zoroaſtris. In Exemplari Cantabrigienſi, in calce (ubi dicti Libri nomen expectandum erat,) aliquot folia deſiderantur, quæ meum Exemplar ſupplet. Dicta ſuperſcriptio videtur in oriente accepta ab aliquo Sacerdote Perſico : unde colligo quòd *Yeziſhny* pro vero hujus Libri nomine habeatur. Ideóque illa noſtra verba [*quidam. Sed verum nomen deeſt,*] deleantur. Ego etiam poſſideo alium Librum, ſcil. quoddam Exemplar Libri *Sad-der* ſcriptum in urbe *Suràt* mandato مودي ناهاده سنورجی = *Cnûrgjy Ndbana Moodie* Mercatoris Angli 1633 : ubi in ſono nominis *Ndbana* erratum videtur pro *Nànnaby* : nam Orientales ferè ſemper corrumpunt Europæorum nominum ſonos.

XVI. Pag. 367 & 375. De tribus Magorum generibus & eorum Regulis agit H. *Lordius*, p. 29, &c. quorum primum genus ſtatuit *Behdîn* ſeu *Laïcos*; qui tamen reverà Magi non ſunt. Ille ergò pro *Sacerdotibus, Præſulibus*, & *Archipræſulibus*, ponit *Behdin* ſeu *Laicos*, & *Hyrbood*

bood seu *Sacerdotes*, & *Distoor* seu *Præsules*, prorsus omissis *Archipræsulibus*, quia fortè in *Suràt* aut *Nússari* talis non aderat, ideóque hujus Regulæ seu Præcepta ibi non dantur. Dictus *Lordius* sequentia habuit à Sacerdote Persico in urbe *Suràt*, qui tanquam ex Libro *Zundavastaw* talia retulit; sc. Τοῖς *Behdîn* seu *Laïcis, Deus (perpensis eorum avocationibus,) dedit tantùm 5 Præcepta seu Regulas*, viz. 1, *Semper secum habere Pudorem* seu *modestiam: quia si habent pudorem, nunquam oppriment inferiores, nec aliquid furabuntur, nec falsum testimonium dabunt, nec inebriabuntur. Sed pudore seposito, hæc omnia perpetrabunt.* 2, *Semper secum habere Timorem, ut inter precandum quovis oculi nictu timeant ne ad cœlum non perventuri sint, & timeant à perpetratione peccati; quia Deus perpendit quales sunt qui oculos ad eum elevant.* 3, *Ut in omnibus Actionibus suis perpendant quid sit permissum aut vetitum in Libro Zundavastaw; ut si vetitum sit, non faciant; at si permissum sit, illud prosequantur.* 4, *Ut quamcunque Creaturarum Dei primò mane viderint, inde sumatur occasio gratias agendi Deo qui talia & tam bona in hominum usum creavit.* 5, *Ut inter precandum, interdiu faciem obvertant Soli, & noctu Lunæ; cùm hi sint duo magni testes Dei, contrarii Diabolo tenebras plus quàm lucem amanti.*

Hæc Præcepta *Laicis* data, sunt etiam observanda à *Dâroo* seu *Herbood* qui est communis Sacerdos, unà cum 11 Præceptis aliis; quæ sunt 1, *Callere Ritus religiosos in Libro Zundavastaw præscriptos; quia Deo meliùs arrident Ritus in suo Libro præscripti.* 2, *Continere oculos à cupiditate rei alienæ, quia Deus cuique dedit quantum ei visum est necessarium: quia concupiscere rem alienam, est non tantùm Deo negare potestatem collocandi Beneficia sua in quos velit, sed & à Deo postulare illud quo istum videt esse indignum.* 3, *Curare semper ut veritatem loquantur; nam cùm omnis veritas sit à Deo, ea ab illo cum hominibus communicatur ut eandem in verbis & actionibus suis exerceant: Falsitatis enim autor est Diabolus, & quicunque eâ utitur, inde constat spiritum illum malignum apud eum multùm pollere. Ideóque Herbood debet seipsum ostendere ei contrarium loquendo veritatem, quia omnes tenentur Fidem adhibere verbis ipsius.* 4, *Versari in proprio negotio, non autem in rebus mundanis; cùm ad eum tantùm spectet homines Dei voluntatem docere. Ideóque Laici curabunt ut ei interim nihil desit, sed necessaria ei suppeditabunt; & viceversâ ille nihil superfluum quæritabit.* 5, *Librum Zundavastaw memoriter addiscet, ut promptus sit eundem docendo Laicos ubicunque eos invenerit: ab eo enim populus suam de Deo scientiam*

tiam derivabunt. 6, *Servare ſe purum & incontaminatum à rebus pollutis, uti, à cadaveribus & à cibis immundis: cùm enim Deus ſit purus, expectat ſervos ſuos eſſe puros abhorrentes à viſu rerum impurarum; quas quando videt, contineat halitum ſuum, ne aërem corruptum attrahendo impuritatem contrahat.* 7, *Condonare omnes injurias, commonſtrando ſeipſum manſuetudinis exemplar, ut judicetur eſſe talis qui à Deo venit: quamvis enim Deum quotidie offendimus, ille tamen omnia bona nobis dat, cùm potiùs mereamur ut reddat malum pro malo.* 8, *Docere populum orare, & cum eis orare pro quovis bono quod appetunt: & ad Oratorium perveniendo, junctim cum eis in eundem ſcopum orare.* 9, *Licentias dare pro nuptiis, & virum cum fœminâ matrimonio jungere: & curare ut non nubentur abſque conſenſu & approbatione Sacerdotis.* 10, *Maximam ſui temporis partem tranſigere in Templo, ut ibi ſit in promptu ad informandum omnes qui illuc veniunt: nam eum in finem Deus illum ibi conſtituit, & eidem negotio ſe addicere debet.* 11, *Ut ſub pœnâ damnationis non credat aliam Legem præter eam quam attulit Zertooſt; ut nihil ei addat, & nihil ab eâ demat: ea enim adeò miraculosè fuit tradita, & talia dona in Zertooſt collata, ut ea crederetur à Deo profecta.*

Illorum *Diſtoor* (qui in Indiâ eſt tantùm unus cui omnes alii Sacerdotes parent,) ſicut eſt dignitate ſuperior, ſic & ſanctitate reliquos ſuperare tenetur: ideóque non tantùm omnia dicta aliorum Præcepta implere, ſed & tredecim alia Præcepta ſibi peculiaria inſuper obſervare tenetur. Quæ ſunt 1, *Ut ſi tetigerit aliquem ex alienâ Religione, vel aliquem Laicum ex ſuâ Religione, teneatur ſeipſum lavando luſtrare, quia Deus ſibi illum ſanctum eſſe voluit, ideóque non debet Deo inter precandum appropinquare aliorum impuritate tactus.* 2, *Ut omnia opera ſibi neceſſaria peragat propriâ manu, tam ad ſuam humilitatem teſtandum, quàm ad ſeipſum in puritate ſervandum. Nempe debet in ſuo Horto herbas plantare, & agrorum ſuorum grana ſeminare, & proprium cibum coquere; niſi fortè habuerit uxorem quæ ei miniſtret, quod tamen non eſt uſitatum.* 3, *Ut à Laicis accipiat Decimas tanquam Dei oblationes; quas in quemcunque uſum voluerit, erogabit; cùm Deus eum Oeconomum ſuum & Eleemoſynarum Diſpenſatorem fecerit.* 4, *Ut non oſtentet pompam ex bonorum ſuperfluitate; adeò ut ex Reditibus ſuis annuis perquam magnis, nihil in fine anni relinquatur ſuperfluum, niſi quod in Charitatis uſum pauperibus aut in reparandis Templis erogetur.* 5, *Ut juxta Templum habitet, ibique ſe contineat, perſeverando in precatione*

&

& abstinentiâ; nec ostentando se publicè, sed privatim ut à mundo reclusus vivens, tanquam soli Deo dedicatus. 6, Eum obligari ad majorem puritatem quàm alii homines idque tam in frequentibus lustrationibus seu lotionibus, quàm in cibo, edendo cibos secundùm legem puriores habitos; atque separando se ab uxore, tempore pollutionum menstrualium. 7, Ut cùm Herbood versandus sit in solâ Lege seu Libro dicto Zertoost, oportet ut Distoor sit versatus etiam in totâ illâ doctrinâ quæ in Libro Zundavastaw, (sc. tam in eâ parte quæ agit de Judiciariâ Astrologiâ Sophis commissâ, quàm in alterâ parte ad Medicos spectante, & præcipuè in Libro Legis;) cùm Lex expectanda sit ab ore ejus, qui debet omnes alios in eâ informare. 8, Ut non edat aut bibat ad excessum; cùm talia sint impedimenta sublimioribus illis speculationibus in quibus versari oporteat Summum Sacerdotem. 9, Ut neminem timeat præter Deum, nec metuat ab aliquâ re nisi à peccato: illius enim est ita in Deo confidere, ut non metuat quid ei facturus sit Diabolus. 10, Ut cùm Deus eum præfecerit omnibus rebus ad Animam spectantibus, ergò ille debeat quemvis peccatorem (quamvis magnatem) monere, qui etiam ei obedire tenetur, utpote quì non in causâ suâ, sed in causâ Dei loquatur. 11, Ut secundùm Sapientiam à Deo ei datam, valeat discernere quomodo Deus & quomodo Diabolus se revelare soleant, adeóque inter veritatem & falsitatem discernere. 12, Ut cùm Deus se ei revelabit in visionibus nocturnis, eique monstrabit quo modo fecerit opera sua Creationis, is non divulget Dei Secreta. sed ea secum retinendo, illius potentiam miretur: quia Deus non revelat se cuivis sicut Summo Sacerdoti. 13, Ut alat Ignem perpetuum, qui ab Igne cœlesti quem attulit Zertoost accensus, duret ad omnia secula. Heic adduntur à D. Lordio falsa quædam, [sc. *donec venturus sit Ignis pro conflagratione Mundi: & ut preces suas recitet supra eum, prout in Libro Legis statutum est.*] Illi autem non credunt conflagrationem Mundi, nec potest aliquis precari supra Ignem, quod eorum Lege expressè vetitum est. Lordius itaque hæc ex suo ingenio addidit. Et prætereà haud pauci sunt alii errores quibus scatet ipsius Libellus.

XVII. Pag. 368. De *Pasargadarum* tam situ quàm nomine inter Doctos discordatur. In Ptolemæo impresso legitur Πασαϱγάδαι; in Cod. Pal. Πασαράχα, in MS Seld. Πασάρραχα. Apud Curtium legitur *Persagadum* bis, & semel *Pasargadæ*. Sed *Pasargadarum* Castellum & *Pasargadarum* Urbs fortè sint diversa, ut infrà dicetur. Curtio, *Persagadum quam urbem Cyrus struxit, in memoriam ibi victi Astyagis*. Hæc urbs videtur esse Plinii *Cyropolis*, ex hisce verbis, *Sinus Persicus*:

Regio ibi maritima Cyropolis. Ptolemæus quoque haud procul ab *Hormûz* in Caramaniæ promontorio *Pasargadas* constituit. Et sic Martianus Heracleota ponit 90 *stadia à Carpellis*, quæ juxta Sinum Persicum, Πασαργάδαι Καρμανῶν ὄντες ἐγγύς. Sic rectè legitur absque Vossianâ emendatione γένος. Apud Ptolemæum videtur dari alia *Cyropolis* in australi orâ maris Caspii, aliquot milliaribus orientaliter à flumine كر *Cûr* seu *Coro* sive *Cyro*. Et apud Stephanum est adhuc alia *Cyropolis*, dicta *Kyra* seu *Kyreschata*, quæ in orientali extremitate Persidis versus Indiam, q. d. Κύρα ἔσχατα. Sed quoad *Pasargadi* situm, D. Vossius in Notis ad Melam, spretâ Ptolemæi & Martiani autoritate, nimis temerè pronuntiat, *Ptolemæum non intellexisse verum situm*: & deinde addit, *quòd veteres qui res Alexandri prodidêre, Pasargadas Oppidum & Gentem circa Persepolin ad orientem describunt.* Videtur autem D. Vossius falli de *Oppido & Gente*: hæc enim ex supradictis autoritatibus sunt prope Sinum Persicum: nam Plinius postquam dixit, *Sinus Persicus: Regio ibi maritima Cyropolis*, mox inquam post pauca addit, *Inde ad orientem Magi obtinent Castellum, in quo Cyri sepulchrum est, super quo Turris haud magna.* Adeò ut *Pasargadum* ubi Cyri victoria contra Astyagem, & *Pasargadum* ubi Cyri sepulchrum, videantur fuisse in diversis locis; & quòd frustrà contra Ptolemæi autoritatem contenderit Vossius pro aliâ *Cyropoli* quæ apud Steph. *Cyreschata*, quæ ad finem Persidis in alterâ extremitate versus Indiam, toto cœlo totâque terrâ distans à loco quem Vossius indigitare vellet, si Ptolemæo fides. Præatereà fallitur duplice *Araxi*: ille enim contendit pro *Araxi* quæ memorari solet cum *Coro* seu *Cûr*, cùm potiùs debuerat contendere pro alterâ *Araxi* quæ hodie est *Bendamîr* prope Persepolim. Has enim *Araxes* confundit, eas non distinguendo. Illud autem *Pasargadum* pro quo D. Vossius contendit, Ptolemæo dicitur Πασακάρτη *Pasacarta*, quæ situ convenit cum D. Vossii descriptione, ad Orientem & Boream Persæpoleως. Hæc nempe est Parthiæ urbs quæ hodiè in Libris scribitur بسا *Basâ* seu فسا *Phasa* vel *Pasa*; quæ additâ usitatâ terminatione *ghard* seu *gherd*, fit بساكرد *Pasâghard* seu *Pasâgherd*. Nam *Pasargadi* nomen videtur malè tractatum à Græcis & planè corruptum: cùm syllaba *gad* vix possit esse aliqua vocis terminatio Persica, sed potiùs *gard* seu κάρτη, adeò ut pro *Pasargad* dicatur potiùs *Pasagard*. Nam *Spâhi-zâdeh* in Lexico Geographico legit, بسا *Basâ, dicta Arabicè* فسا *Phasâ, est maxima urbs provinciæ* دارابجرد

Darâb-

Darâb-gjerd, magnitudine ferè accedens ad Shirâz. Pleraque ligna ex quibus extructa eſt, ſunt Cypreſſina. Forma denominativa ab Arabico eſt فساوي *Phaſâvi, & à Perſico* بساسيري *Baſâſiri.* Eſt itaque *Paſâgard* Πασαγάρτα urbs in *Darábgard* ſeu *Nomo Darii*, 10 Paraſangis à Perſepoli ad Borrapelioten in Parthiâ, in confiniis borealibus Caramaniæ deſertæ. Et quidem in ſignificatione nominis eſt indicatio ſitûs: nam بسا *Baſâ* ex vi vocis (dicente D. Golio) eſt *Boreas*; ideóque *Baſâgard* eſt *Borealis urbs* ſeu *nomus*, qui ſitus in calidis illis regionibus gratus. Iſtam terminationem *gard* Perſæ videntur olim habuiſſe à Pœnis, quibus קרתא Καρτα eſt urbs, ſeu *Certa*, ut in *Tigranocerta*. Ad ſupradictam diſquiſitionem pertinet ſcire annon *Cyropolis* fuerit multiplex, ſc. plures *Cyropoles*, & annon ex eis fuerit *Shirâz*, ut vult D. Voſſius, & ut nos olim ſenſimus in Notis ad Ulugh-Beighi Aſtronomica.

In Paſargadarum Templo Veneris coronatus dicitur *Artaxerxes Mnemon* qui Veneris Templa & cultum primus inſtituit! Dicta itaque ejus Coronatio in Pyréo facta, in Veneris Templo fuiſſe à Plutarcho narratur prolepticé: nempe coronatus fuit in illo Pyréo quod ab eo poſteà ſtatim cultui Venereo dedicatum eſt.

Ex D. Tavernieri Itinerario p. 163. *Extractum ſecundùm Relationem alicujus Sacerdotis Perſici apud Kirmân, cujus Breviarium ſuperiùs dedimus* p. 383.

Quia verò in eorum Libris Abrahamus *aliquando vocatur* Ibrahîm-Zerduſht, *ideò iſte ignarus confundit* Hiſtoriam Zerduſhti *cum* Hiſtoria Abrahami, *de Puero* Zerduſhto *narrando ea ipſa quæ in Arabum Hiſtoriis dicuntur contigiſſe inter Puerum* Abrahamum *&* Nimrodum, *qui culice aut cimice necatus, ut ſuo loco ſuprà fuſiùs diximus: qui etiam ſui regni Gravidas omnes interficiendas curavit. Deinde proximè ſuccedentem Regem qui eandem perſecutionem contra dictum Puerum* Zerduſhtum *promovebat, ponitur* Cha-Glochtes: *iſto autem monſtroſo nomine intelligendus eſt* Shah-Guſhtaſpes *mille annis à* Nimrodo *diſtans. Magnus quidem in re Hiſtoricâ lapſus ſaltúſve! Iſte enim homo numerat per ſaltum. Dicto Puero ſeu Infanti impoſitum nomen* Zerduſht *ſeu* Zeratuſht (*cujus appellativam ſignificationem hodiè ignorari ſuprà docuimus*,) *iſte dicit fuiſſe* Zer-Ateucht, *quod ineptè exponit* Argento-lotum. *Certè malè conflatum nomen, & pejùs interpretatum! Poſteà dicit quòd licitum ſit habere 5 uxores, quod eſt falſum. Dies Feſtos eſſe 30 in honorem Sanctorum, quod itidem falſum. Alio loco id quod dicit de* Stipitibus ligneis, *intelligendum eſt de* ferreis. *Tandem dicit iſtorum Regum ultimum fuiſſe* Cha-Jecherd, *malè pro* Shah-Jezdegerd. *Præterea fallitur de* Jejunio; *cùm omne Jejunium purum ſit eis planè vetitum in Libro* Sad-der. *Hæc ſunt præcipua quæ taxanda videntur. Et hoc modo præparatus Lector, ſequentem* Tavernieri *Paragraphum legere aggrediatur. Inſuper monendum eſt, quòd aliquas correctiones poſcebant aliæ Relationes Europæorum qui propter linguæ Perſicæ ignorantiam, quædam aliquando falſa dederunt & veris admiſcuerunt. Ideóque ſi in noſtris Europæorum citationibus, eos in quibuſdam rebus ſibi aliquando contradicentes inveneris, non debes mirari. Hujus aliquot Exempla invenies in* Cap. de Sepulturis, *etiam ex Agathiâ, & alibi.*

XVIII. Pap. 383. D. Tavernier dicit, *Nullos in toto orbe tam parcos & ſcrupuloſos eſſe in Religionem ſuam revelando ac ſunt Gavri: ſe*

itaque

itaque necessarium habuisse eorum consortium frequentare sæpiùs antequàm posset addiscere ea quæ heic dicturus est.

Antequam Mohammedani inceperant persecutionem exercere in Gavros, multos ex eis fugisse ad Suràt *quæ in* Guzerát. *Et jam esse plures quàm* 10000 *in* Kirmân. *Horum eos qui degunt in Indiâ, esse Artifices præsertim Tornatores Eboris: eos qui in Kirmân, esse Mercatores lanæ. A* Kirmân 4 *milliaribus distare præcipuum eorum Templum, ubi residet eorum Archipræsul: & illuc semel in vitâ Peregrinationem instituere teneri omnes. Aliquos horum degere prope* Ispahân. *Eos affirmare Prophetæ sui patrem fuisse natione Francum, nomine* Azer, *professione Sculptorem. Eum reliquisse patriam suam (quæ tunc fuit* Babylonia *) ut degeret in patriâ eorum, eumque ibi accepisse uxorem nomine* Doghdou, *quæ aliquâ nocte somniavit Deum per Angelum à Paradiso ad se misisse egregias vestes, quas illa haud citiùs induerat quàm cœlestis lux operuerit suam faciem, quam ad instar Solis reddidit formosam, seque evigilantem comperisse seipsam prægnantem & gravidam Puero qui fuit Propheta* Ebrahim-Zer-Ateucht. *Illius temporis Astrologos per scientiam stellarum prænovisse nativitatem dicti Pueri à Deo missi ad gubernandum homines & ad regnandum in cordibus eorum. Istos Astrologos adeuntes Regem, ei declarasse nasciturum Infantem qui aliquando eum Coronâ suâ privaret. Deinde Regem (dictum* Nembrout*) omnes in regno suo fœminas gravidas interfici jussisse: sed per miraculum, ejus graviditatem non apparuisse; unde evasit. ---Contra morem aliorum Infantum qui recenter nati plorant, istum infantem risisse: ipsum enim in eorum cordibus triumphaturum, præmonstrasse gaudium, eorum felicitatem anticipando. His Regi significatis, eum convocasse Astrologos ad inquirendum quid rei esset, & quid de isto Infante faciendum esset. Astrologos autem non potuisse rem indicare, ideóque Regem voluisse propriâ manu ipsum gladio interficere: Deum autem ejus brachium arefecisse. Cúmque hoc non posset, eum iratum jussisse accendi Ignem; eum autem per Dei potentiam factum fuisse cubile rosaceum. Hujus Ignis partem ad hoc usque tempus reservatum fuisse. Regem nolentem desistere, nova pro Infante tormenta excogitasse: Deum autem ad eum castigandum misisse Culicum agmina, qui aculeis suis mortem intulerunt omnibus qui non adorarunt istum Prophetam, ejus pedes osculando in pœnitentiæ testimonium. Regem autem non pœnitentem pessimâ morte periisse ex ictu Culicis in aure ipsius.*

Hujus Regis successorem fuisse Cha-Glochten, *qui initio regni sui persecu-*

persecutionem moliebatur contra istum Infantem, annis & virtute Adolescentem. Regem quidem eum incarcerasse: attonitum autem fuisse audiendo Equum (quo vectus in pugnâ semper vincebat,) suos 4 pedes amisisse: ideóque Prophetam è carcere evocasse, & veniam petiisse, eúmque rogasse ut Equum suum restituere vellet. Prophetam annuentem, ad Deum quater orasse, & singulis orandi vicibus unum Equo pedem restituisse. Regem viso hoc miraculo, semiconversum fuisse: sed ulterioris certitudinis cupidum, petiisse à Prophetâ ut se conjiceret in fornacem liquati argenti, è quo si evaderet salvus & illæsus, se eum recepturum ut aliquem à Deo missum, ejúsque omnibus præceptis parere velle. Prophetam promptè suscepisse opus, & seipsum conjecisse in fornacem, unde illæsus exivit. His factis, Regem eum ad se vocasse, & cum populo suo ut prophetam coluisse, eique indidisse nomen Zer-Ateucht *seu* Argento lotum. *Prophetam observantem omnes se veneraturos, seipsum subducentem noluisse videri. Gavrisque nescientibus quid ei evenisset, credidisse eum cum animâ & corpore assumptum fuisse in Paradisum: alios dixisse eum invenientem Sandapilam ferream in viâ prope* Babylonem, *se in eam conjecisse, & ab Angelis asportatum fuisse in Paradisum.*

Eos Prophetæ suo assignasse tres filios, qui tunc [sc. ante 2500 annos] *non venerant in Mundum, quamvis eorum nomina tunc indita essent & prænoscerentur. Isto autem Prophetâ* Ebrahim *super aquam sine cymbâ ambulante, ab eo in ipsam cecidisse tres Seminis genitalis guttas ibidem deinde servatas. Deum posteà super eundem fluvium misisse Virginem à se adamatam, quæ primæ guttæ receptione tunc evasura esset gravida primo Infante, quem in antecessum vocabant* Oshîder. *Illum deinde in Mundum cum autoritate venientem, Patris sui Legem confirmaturum & ut reciperetur facturum; idque non tantùm per Prædicationem suam, sed & per multa miracula. Secundum dictum* Oshîderma, *eodem modo concipiendum, fratri suo opem laturum, sistendo per 10 annos cursum Solis, donec totum Mundum de doctrinæ suæ veritate convinceret. Tertium ab eâdem matre concipiendum, venturum cum majore autoritate quàm duo fratres priores, omnes perfectè ad Prophetæ sui Religionem adducturum. Deinde posteà futuram esse universalem omnium Resurrectionem; & eo tempore omnes Animas quæ tunc vel in Paradiso vel in Gehennâ, ad corporum suorum possessionem reversuras. Tunc æquandos fore omnes Montes, & quasvis Mineras liquandas, ad implendum Inferni abyssum, ut omnes Diabolorum mansiones perderentur. Deinde totam Terram faciendam æquabilem ad inhabitandum, & unumquemque habiturum*

mansionem aptatam Bonitati quam in vitâ fecerat; præcipuas autem eorum delicias fore in intuitione Dei & Ebrahim *Prophetæ sui. Ante Resurrectionem, eos qui in Paradiso non intuituros faciem Dei, uti nec ipsos Angelos Deum visuros, excepto uno qui semper ei adest ad recipiendum Mandata ejus.. Deum tandem velle misereri damnatorum, qui etiam posteà ituri sunt in Paradisum, jam tum satis passi pro peccatis suis.*

Ebrahim Zer-Ateucht *in Paradisum fuisse receptum, cujus ope acceperunt 7 Libros Legum, quos Deus ex benignitate suâ misit ad instruendum eos in viâ Salutis. Eos quoque recepisse 7 alios Libros de interpretatione Somniorum: & tandem 7 alios de omnibus arcanis Medicinæ. Libros autem de Somniis & de Medicinâ fuisse deperditos, quippe quos tanquam inæstimabilem Thesaurum secum asportaverit* Alexander: *7 autem de Religione Libros (cùm scriberentur in linguâ à nemine nisi ab Angelis intellectâ,) iratum* Alexandrum *combussisse: Deum autem ejus temeritatem puniendo, ægritudinem in eum misisse, de quâ obiit. Aliquos Doctos Sacerdotes qui ab ejus crudelitate in montes aufugerant, eo mortuo rursus convenisse, & ex vi memoriæ aliquem Librum composuisse. Sacerdotes in eo legentes vix intellexisse quid legerent: eos autem habuisse alios Libros contenta ejus exponentes.* [viz. Sad-der.] *In illo Libro legentes aut precantes, pannum linteum super ora sua ligare, &c.*

Gavros non uti Circumcisione, sed apud Infantum nativitatem habere aliquid simile Baptismo Christianorum. Eos enim aliquot diebus post nativitatem, Infantem lavare Aquâ in quâ cocti fuerunt certi quidam Flores: & dum immergitur Infans, Sacerdotem aliquot preces perorare. Puerum sine illâ lotione morientem, credunt ad Paradisum iturum; sed Parentes pro neglectu suo responsuros, quia talis lotio auxisset merita.

Quoad Nuptias, Gavros cuivis permittere habere 5 uxores, si possit: nec laudabile esse aliquam repudiare, nisi ob adulterium manifestum, aut si Religionem mutaverit; præterea oportere Maritum per integrum annum expectare an resipiscet necne? Fœminæ autem suum crimen confitenti, Sacerdotem præscribere trium annorum Pœnitentiam ab eâ subeundam: & posteà ipso illos renubente, ambos habendos esse pro nuptis ut anteà. In Nuptiis, Sacerdotem virum & fœminam ad se venientes coram testibus interrogare de mutuo consensu; & tum precando sumere pauxillum aquæ, & amborum Frontes lavando rem absolvere. Eos non posse matrimonio jungi intra tertium Gradum, nec posse obtinere Dispensationem. Quamvis verò permittatur habere 5 uxores, attamen tantùm harum unam posse censeri nuptam, cum quâ ergò obligatur pernoctare saltem

tem duabus noctibus quovis septendio, (putà nocte Saturni & Veneris ;) eámque semper cæteris præcedere. Si autem illa non habuerit Liberos intra 7 annos, viro permissum esse superinducere aliam : priorem autem non repudiare, sed alere.

Mulieres menstruatas statim secedere in campos, ut durantibus Mensibus maneant in Tugurio cui appensus Pannus est pro ostio ; dum interim Cibus & Potus eis afferatur : & revalescentes, ad Sacerdotem pro Oblatione missuras Hædum aut Gallinam aut Columbam ; & posteà ad Balneum euntes, invitaturas ad refectionem aliquas amicas suas.

Gavros tam viros quàm fœminas bibere vinum & edere porcinam mundè pastam, quæ non comederit stercora. Eos non libenter præscindere ungues nec crines : quòd si necesse sit, tenentur illa præsegmina portare ad aliquem locum extra urbem, præsertim ad Sepulchretum. Eos 5 diebus in anno abstinere à carne, pisce, butyro, & ovis ; & tribus aliis diebus jejunare ad vesperam. Illos habere 30 dies Festos in honorem Angelorum, in quibus nemo operari audet. Diem nativitatis Prophetæ sui celebrari solere pompâ maximâ & eleemosynis amplis. Aliquem esse diem quo omnes exeunt ad necandum Ranas, idque mandato Prophetæ sui. Sacerdotes habere Libros cum Picturis pallidis seu aquei coloris hominum futura supplicia repræsentantibus, præsertim pro pædicatione quam abominantur.

Quoad Funera, ægrotantes Gavros accersere Sacerdotes quibus quodammodo sua confitentur peccata, & propterea eis injungi Eleemosynas & bona Opera ad obtinendum peccatorum veniam. Eos suos mortuos non cremare nec sepelire ; cadavera autem extra urbem exportare ad locum muro cinctum, juxta quem sunt multi Stipites 7 aut 8 pedes alti, quibus solent alligare cadavera faciebus versus orientem. Omnes funus comitantes ad commodam distantiam orare, donec veniant Cornices, quas illa loca attrahunt. Si Cornix primò involaverit in defuncti oculum dextrum, eos (credendo defunctum esse felicem,) dare Eleemosynas majores ; si autem in oculum sinistrum, id esse malum omen : nullas ergò Eleemosynas dantes, redire donuum silentes, non edentes nec bibentes.

Gavros nolle ut æstimentur honorare Ignem per modum Adorationis, cùm nollent reputari Idololatræ, dum agnoscunt tantùm unum verum Deum cœli & terræ Creatorem, quem solum adorant : Ignem autem eos servare & honorare in memoriam miraculi quo eorum Propheta Ebrahim *à flammis fuit liberatus. Autorem aliquando dum esset apud* Kirmân, *petiisse ut videret sacrum Ignem ; id autem ei negatum fuisse, cùm aliquando* Chân *seu Gubernator urbis* Kirmân *idem expeteret, cui non potuerunt id*

id denegare. Illum autem expectantem videre extraordinarium quendam splendorem, fefellisse spem: cúmque non videret alium ignem quàm quem videre potuerit in culinâ, mox iratum jurasse & fremuisse, & in sacrum Ignem inspuisse. Sacrum verò Ignem hoc modo profanatum avolasse in formâ albæ Columbæ, donec Sacerdotes per Eleemosynas & preces eundem revocarent: ideóque eos nemini eum ostendere velle. Eos quosvis Juramento adigendos, coram sacro Igne sistere, ut coram teste, minando magna supplicia pro perjurio, & sacrum Ignem avolaturum esse.

Eorum linguam esse diversam ab eâ reliquorum Persarum, uti etiam sunt eorum characteres. Eos amare Epulas, & valde profusos esse de suo potu Erác. *Eos nunquam edere Lepores propter menstrua; nec Mora, utpote quæ credantur ex mulierum & leporum menstruis procedere. Si pectinando caput, unus pilus ceciderit in vestes, illos teneri istas vestes lavare in urinâ Vaccæ propter earundem purificationem: idem quoque faciendum si stercus aut sordes tetigerint: & Sacerdotem obviàm factum funeri quod videt, ad idem teneri: id etiam aliquos ex Indis credere. Eos interrogatos unde talem urinæ virtutem intelligerent, respondisse, aliquem Adamo coævum habentem brachium contusum usque ad nigrorem, jacuisse in campo dormientem; & dum juxta eum mingeret Vacca, aliquam urinæ guttam in brachium ejus cadentem, eam quam tetigit partem sanasse: hominem ergò secutum Vaccam donec ea rursus urinam mitteret, perfectè sanatum fuisse.*

Eos talem conservare cum aliâ quâdam aquâ mixtam, quam post peccatorum confessionem, Confitentibus propinant. Hanc vocari Aquam Câzi *seu Judicis sive Sacerdotis, quæ* 40 *diebus debet servari, cum infusione Corticis saligneí & aliquot Herbarum. Confitentes autem aliquod grande peccatum, teneri* 10 *diebus manere in domo Sacerdotis, nec aliquid edere aut bibere nisi quod ille dederit. Et in ordine ad Absolutionem, Sacerdotem eum sistere nudum, dextri pedis pollici alligando Caniculam, quam ergò secum circumducit in domo, aliquando per integrum diem aut diutiùs. Eo modo se habentem petere à Sacerdote Absolutionem, de suâ parte credendo seipsum esse purum. Deinde Sacerdotem ei respondere, Se non posse, sed Canem esse qui eum purificet. Posthac Sacerdotem dictam Aquam compositam super caput ejus septies fundere, & unum ejúsdem haustum ei propinare, & hoc modo eum absolvi. Hanc Pœnitentiam esse caram, quia posteà tenetur amicos tractare apud domum Sacerdotis. Autore interrogante, An Sacerdos hoc modo faceret fœminis? responsum est, Sacerdotis uxorem aut ancillam id facere fœminis. Eos ad quemvis moribundum adducere Caniculam, quam super ejus pectus collocant; & dum ultimum halitum expiraturus est, eos morientis ori applicare Os Caniculæ, interim*

efficientes

efficientes ut eo modo ſe habens latret bis, ita ut moribundi anima intret in Canem, qui eam tradat in manum Angeli eandem accepturi. Eos quemvis mortuum Canem extra urbem portare, & pro eo Cadavere Deum precari, quaſi beſtia per illorum preces beneficium acciperet poſt mortem.

Dari multas beſtias quas amant, & alias quas odio habent, utpote non à Deo creatas, ſed ortas ex corpore Diaboli, cujus naturam retinent. Eos cum admiratione amare Vaccas & Boves & Canes, nec eos edere carnem vaccinam. Eos odio habere Colubros, Serpentes, Lacertas, Rubeta, Ranas, Cancros-piſces, Sorices, Mures, & (ſupra omnes) Feles, quas dicunt referre Diabolum dantem eis tantam fortitudinem ut difficile ſit eas occidere; ſeque velle Soricum & Murium incommodum ferre potiùs quàm Felium. Quoad animalia noxia, Gavros ægrotantes conducere aliquos qui exeuntes ea trucident, quod morientium bonis operibus eſt accenſendum. Eos autem talia habere exoſa, quia credunt illa eſſe inſtrumenta quibus Diabolus tormenta infligit damnatis; ideóque illud eſſe bonum opus: eoſque talia perdere, ut ita Diabolo inſtrumentis deſtituto, Animarum quæ in Gehennâ ſunt tormenta mitigari poſſint.

Horum ſaniores potiùs credunt talium beſtiarum formâ dari Diabolos qui hominibus pœnas infernales irrogabunt. Atque Canicula tam in alicujus Pœnitentiâ quàm in Obitu, non eſt ad tradendum Angelo Animam, ſed ad tam Pœnitentis quàm Defuncti Peccata aſportânda, ut apud Judæos erat Hircus emiſſarius. Cum multis aliis quæ animadverſione indigent.

XIX. Pag. 416. Magna Mediæ urbs τὰ ’ΕΚΒΑ΄ΤΑΝΑ ſeu ’ΑΓΒΑ΄ΤΑΝΑ (apud Æſchylum in Perſis *Agabatarum,*) ſynonymam habet in Syriâ urbeculam Arabicè dictam بتانة *Battdna,* Stephano *αἱ Βαταναίαι,* Judithæ I. 9, *Βετάνη,* cujus Civis eſt البتاني *Al Battdni,* unde celebris Aſtronomus *AlBategnius.* Et hinc conſtat quòd ’ΕΚΒΑ΄ΤΑΝΑ ſeu ’ΑΓΒΑ΄ΤΑΝΑ ſit corruptela pro ’ΕΛΒΑΤΑ΄ΝΑ ſeu ’ΑΛΒΑΤΑ΄ΝΑ.

At prorſus diverſum quid eſt ejuſdem nominis urbs in Mediâ, in cujus linguæ genuinis vocibus dictus Articulus *Al* nunquam uſurpatur. Vernaculè igitur اابادان *Aabadân* ſeu آبادان *âbadân,* (ſive ut ſonari poſſit, *Aabatân* ſeu *âbatân,*) eſt *locus valdè habitatus incolarum frequentiâ gaudens,* q. d. *Habitatio frequentata & ſelecta.* Et cùm Ptolemæus ponat ’ΑΚΒΑ΄ΤΑΝΑ in *Tropatenâ* ſeu *Atropatiâ,* præcipua ibi urbs eſt تبريز *Tabrîz* ſeu *Tavrîz* (vulgò *Tauris,*) quæ propter

 editiorem

editiorem & frigidiorem situm, haud immeritò pro Regum *Æstivario* electa fuerit & hodie eligitur, & valdè probabiliter pro veterum *Ecbatanis* habita est. Adeò ut 'AKBATA͂N cum K epenthetico plenioris soni causâ, sit pro 'AABATA͂N seu 'ABATA͂N. Et postquam à Zoroastre ibi primò ordinata esset custodia τȣ̃ *Adur* seu *Ignis*, illa ipsa urbs *Tabrêz* tam olim quàm hodiè dicta est آذر آباذگان *Adur Abâdaghân*. In istis *Ecbatanis* Daniel propheta olim Βᾶριν seu *Turrim* ædificasse dicitur. Græci autem videntur cum *Ecbatanis* sibi notis in Syriâ, conformasse nomen *Ecbatana* in Mediâ, quamvis ægrè ad eundem sonum adduceretur.

Ex D. Henr. Lordio Notata, & in eum Animadversa.

XX. *Lordius* in Epist. Ded. narrat *Persarum superstitionem* (*ut apparet ex Socratis Eccles. Hist. lib.* 7, *cap.* 8,) *à Marûtha Mesopotamiæ Episcopo multùm debilitatam fuisse in opinione Jezdegerdi Persicorum Regum ultimi, qui vacillante fide*, &c. Fallitur autem *Lordius* in *Yezdegerdi* personâ: fuerunt enim ejusdem nominis Reges tres, & is cum quo *Marûtha* (*Episcopus Miyaphârekein* in confiniis Mesopotamiæ) de Christianitate tractavit, erat eorum penultimus, viz. *Yezdegerd filius Sapor*; non autem ultimus qui *Yezdegerd filius Shahriyâr*. Iste verò *Marûtha* missus fuit Legatus in Persiam à *Theodosio juniore* Imp. de quo videas Abulpharagium.

Lordius p. 8, quasi tot Custodes huic Mundo præfectos, (quinam sint nominando, sed quales sint tacendo,) enumerat *Signa cœlestia* eaque ordine inverso: nam pro 1, حمل *Hamal*, i. e. *Aries*; 2, ثور *Sor* seu *Saur*, i. e. *Taurus*; 3, جوزا *Jozâ* seu *Gjauzâ*, i. e. *Gemini*; 4, سرطان *Sertân*, i. e. *Cancer*; 5, اسد *Asad*, i. e. *Leo*; 6, سنبلة *Súmbola*, i. e. *Spica* seu *Virgo*; 7, ميزان *Mizân*, i. e. *Libra*; 8, عقرب *Acrab*, i. e. *Scorpio*; 9, قوس *Caus*, i. e. *Arcus* seu *Sagittarius*; 10, جدي *Jedy*, i. e. *Capricornus*; 11, دلو *Daloo*, i. e. *Situla* seu *Aquarius*; 12, حوت *Hoot*, i. e. *Piscis*: pro his inquam (unum omittendo) ille ponit *Hamul* Præfectum cœlis, & *Acrob* Angelis, *Joder* Soli & Lunæ & Stellis, *Soreh* terræ, *Josah* aquis, *Súmbolah* bestiis, *Daloo* piscibus, *Rocan* arboribus, *Cooz* viris & fœminis, *Sertan* & *Asud* Diabolo & malis spiritibus, ne Creaturas lædant. Pag. 11, 12, &c. ad 23, ea quæ de *Zertoosto* narrat, ab aliis paulò aliter narrantur: sed cùm sint fabulosa, parum refert. Quod autem dicit *Canem esse Persis exosum*,

ſum, eſt planè falſum, cùm *Canem* multùm æſtiment: at cujuſvis animalis *Cadaver* & *Oſſa mortua* odio habent, ut res immundas.

Pag. 27. Triplex Scriptorum Zoroaſtris diviſio fere convenit cum eis quæ tradit Tavernier. Ea itaque conferantur.

Pag. 41, 42, incautè loquitur quaſi totiùs Anni feſta eſſent tantùm 6: ſed hoc intelligendum eſt de 6 Feſtis Creationis. Poſt hæc ſingula Feſta ponit totidem Jejunia, ut vocat: ſed jejunando intelligendum eſt *parum edere*, ſc. ſemel tantùm in die, & non pluries. Aliàs enim pura & ſtricta Jejunia non habent. Ciborum ſuorum partem ut Oblationem pro Sacerdotibus portant ad Templum dictum *Eggaree*; quod fortè ſit vel الجامع *Eggjami*, vel Luſitanicum *Igreſia*.

Pag. 44, inter alios accendendi modos, tradit Ignem ſacrum accendi poſſe ex ordinario Igne Culinario, vel ex Igne quo Indi Cadavera comburunt: ſed hæc ſunt planè falſa.

Pag. 47. Quando aliquis Puer poſt Baptiſmum confirmatur, & Tunicâ & Cingulo è pilis camelinis donatus in Religionem admittitur, Sacerdos orat, *Ut omnibus diebus vitæ ſuæ Deus efficiat eum verum Aſſeclam Religionis Perſicæ, cujus Signum eſt talis Tunica, & Cingulum: & ut nunquam aliam aliquam legem ſequatur præter illam Zertooſti: & ut Ignem ſacrum honorare perſeveret: atque de nullius cibo edat, nec ex ullius poculo bibat, ſed ſemper de ſuo proprio: & ut ſemper Perſarum Ritus & Cæremonias obſervare pergat.* Et ibidem de eorum Nuptiis agens, eas quinquefariàm dividit in 5 genera: quorum primum eſt *Shauſan*, quod eſt inter alicujus Filium & alterius Filiam tempore pueritiæ (illis inſciis) contractum ſolo conſenſu Parentum: hocce nuptiarum genus multùm æſtimatur & cœlum mereri putatur, quia tam maturè providetur. 2. Secundum genus vocatur *Chockerſon*, quod eſt perſonæ viduatæ, ſcil. ſecundæ nuptiæ. 3. Tertium genus eſt *Codeſherdhaſan*, quando fœmina exquirit ſibi maritum. 4. Quartum eſt *Eckſan*, ſcil. quòd quando aliqua perſona moritur innupta, procuratur aliqua alia perſona quæ defunctæ perſonæ matrimonio jungatur; cùm reputent matrimonii ſtatum eſſe tam beatum ut æternam felicitatem tandem mereatur. Iſte nubendi mos præcipuè obtinet apud ditiores, qui pretio tales nuptias procurare ſolent. 5. Quintum vocatur *Ceterſon*, quando Pater aliquis Filiis deſtitutus, Filiæ ſuæ Filios pro ſuis adoptat ut in nuptiis dentur: eum enim reputant infelicem qui deſtituitur Liberis in matrimonium collocandis.

Quoad nuptiarum cæremonias, Vir & Fœmina circa mediam noctem

noctem convenientes in domo, (nuptiæ enim non celebrantur in Ecclesiis,) collocantur super Lecto, astantibus duobus Sacerdotibus, quorum unus est ex parte Viri, alter ex parte Fœminæ, qui (unà cum utriusque Consanguineis à Sacerdote assignandis,) in signum fertilitatis manibus tenent Oryzam in nupturientes spargendam, eis apprecando fœcunditatem in generatione suâ. Deinde ille Sacerdos qui est ex parte Viri, imponendo digitum in frontem Fœminæ, ab eâ quærit *An habebit istum Virum in maritum suum?* Et illâ assentiente, alter Sacerdos qui ex parte Fœminæ (imponendo digitum super frontem Viri,) eandem quæstionem ei movet. Hoc modo habito utriusque consensu, jungendo manus mutuò sibi invicem promittunt; sc. Vir ut eam sibi obliget, promittit se daturum tot aureos *Dinâros* (valoris sesquilibræ Anglicanæ;) quo quidem Promisso ille insuper obligatur omnia ei necessaria durante vitâ administrare & suppeditare. Et Fœmina ex suâ parte promittit omnia sua Bona illius esse. His utrinque factis, dicti duo Sacerdotes spargunt super nuptos dictam Oryzam, precando ut Deus eos multis Liberis fœcundos reddat; ut sint sicut Semen in Spicis tempore messis, & ut cum unanimitate in matrimonii statu diu vivant. Hoc modo peractis cæremoniis, Fœminæ parentes Dotem solvunt: Viri enim non dant. Et posteà Festum nuptiale per octiduum celebratur.

Quoad Sepulturas, eorum Sepulchretum constituunt duo ædificia rotunda & satis capacia à seinvicem aliquantùm distantia, quorum tectum declive est versus centrum, in quo est Foramen ad excipiendum cadaverum saniem, dum juxta ejusdem tecti latera jacent Cadavera aëri & volucribus exposita. Horum ædificiorum alterum *album* est pro iis quorum vita & conversatio fuit laudabilis: alterum verò *nigrum* pro iis qui aliquo vitio fuerunt infames, de quorum itaque salute dubitatur. Quoad sepulturæ cæremonias, quando aliquis est moribundus, accersunt Sacerdotem, qui in ejus aurem hoc modo orat, *O Domine, præcepisti ut non offenderemus, sed iste homo offendit: ut faceremus Bonum, sed iste homo fecit Malum: ut te adoremus, sed iste homo neglexit te adorare. O Domine, ei condonato omnia ejus Peccata, omnia ejus Malefacta, omnes ejus Neglectus.* Eo autem defuncto, Sacerdos non ei appropinquat, sed ad 10 pedum distantiam dictat quinam debent esse Vespillones qui eum exportent super Feretro ferreo; cùm lignum non sit morticinio polluendum, quia est pabulum Ignis quem reputant sacrum. Et funus comitantibus interdicitur

citur Sermonis usus, quia Sepulchrum est quietis & silentii locus. Et Vespillones ad Conditorium venientes, Cadaver ibi deponunt; dum Sacerdos ad commodam distantiam stando, sepulturæ officium hoc modo recitat, *Iste frater noster dum in vivis, constabat ex 4 Elementis: & cùm jam mortuus sit, quodvis Elementum suam partem capiat; terrea pars abeat in Terram, aërea pars in Aërem, aquea pars in Aquam, & ignea pars in Ignem. His factis supplicant ad Sertân & Asud (qui Diabolo & malis Spiritibus præficiuntur,) ut istum Fratrem ab eorum læsione tutum conservare velint, dum Lustrationis causâ ad sacrum Ignem se recepturus sit.* Supponunt enim Animam post decessum, circa corpus super terram volitare per triduum; quo toto tridui spatio Diabolus ei molestiam inferre satagit; quam itaque ut evitare possit, ad sacrum Ignem fugiens, Asylum ibi quærit: hoc autem triduo absoluto, finalem Gaudii aut Supplicii sententiam recipit. Et propter hanc suam opinionem, durante isto triduo omnes Amici (quantum eis vacaverit,) frequentant Conditorii locum, Mane, Meridie, & Vesperi fundendo preces ut Deus defuncti misereri & omnia malè actæ vitæ peccata ei condonare velit. Isto autem triduo elapso, & definitivâ sententiâ [in meliorem ut sperant partem] datâ, die quarto convivium celebrantes, luctum suum concludunt. Ex hacce Lordii relatione videtur, quòd superior Formula quâ cuique Elemento suam partem tribuunt, haud multùm abludat à nostrâ, *Terra ad terram, Cinis ad cinerem, & Pulvis ad pulverem abeat.*

Addenda p. 537, l. 31, lege *concipiendum, cui nomen Senoiet-hotius.* Sed sciendum est Tavernierum ad instar Plagiarii hocce de *Gavris* Paragraphum (& fortè multa alia) desumpsisse ex alio Itinerario Gallico *ed. Lyons* 1671, in 8°, cujus Autor est P. G. D. C. i. e. *Pere Gabr. de Chinon,* qui 30 annos in Persiâ transegit. Sequens hoc de *Gavris* extractum pro me fecit amicissimus & ingeniosissimus D. *Jo. Marshal* Londinas. Is sui Libri p. 429, legit *Dodon* pro *Dodou.* Notandum autem quòd pro Tavernieri *Senoiet-hotius* iste autor rectiùs legat *Seaoushons.* Deinde p. 538, l. 3, lege *Paradiseos non visuros faciem Dei nec Angelorum, excepto uno qui semper adest ad famulandum eis.* p. 538, l. 28, lege *repudiare. Non possunt in uxores ducere consanguineas suas, nuptiis intra tertium gradum prohibitis.* p. 539, l. 11. pro *mundè pastam quæ non comederit stercora,* lege *si modò (aliter quàm anteà) in distincto aliquo loco aliâ diætâ pasti fuerunt porci per integrum annum priusquàm mactentur: nam sine istis circumstantiis porcina est eis vetita.* p. 540. l. 8,

 post

post *esse*, adde, *Eos interrogatos quid de isto Igne sentirent, respondisse, Sicut Sol inter Sydera & Rex inter Subjectos, talem esse hunc Ignem respectu aliorum ignium sublunarium: quamvis verò aleretur lignis quâ in re non differebat ab aliis ignibus, eum tamen miraculosè sustentari posse absque pabulo. Sacerdotes singulis mensibus hujus Ignis partem distribuere Laïcis, pro quo favore satis carè solvunt. Ad ædes verò suas portant, credendo inde esse causam abundantiæ omnium rerum in familiis suis: & coram eo collocant ægrotos suos, qui aliquando revalescunt: si non, id infidelitati tribuitur.* p. 541, l. 9, pro *nec edere vaccinam*, lege, *Vetitum est mactare tam Bovem castratum quàm Taurum, propter laborem suum in colendo terram. Eos etiam de Vaccis esse valdè cautos: earum tamen lac comedunt, & annosas mactant & edunt. Hoc autem animal præcipuè æstimatur, quia ab eo habetur materia ad purificationem & peccatorum expiationem. Eos reputare se pollui posse variis modis, quorum aliquos decenter memorare non possum. Præcipuè autem miror quòd Capitis & Barbæ pili quos quotidie gestant, reputentur immundi, & resectos foràs è domibus suis exportent: Sacerdotes autem nunquam resecare suos. Et, si pectinando Caput aut Barbam, aliquis pilus cadendo in vestes, ibi manserit per plusquam dimidium diem, tales vestes urinâ vaccinâ lustrandæ sunt. Et, si talis immunditiei aliquid in terram ceciderit, talis terræ superficies diligenter derasa, exportanda est ad locum ejusmodi rebus peculiarem. E naso quoque & quâvis aliâ corporis parte fluens sanguis, censetur inducere pollutionem urinâ vaccinâ lustrandam; quæ tamen aliâ quâvis aquâ posteà lavetur. Et quâvis harum leviorum pollutionum occasione tenentur fœtidam suam aquam lustralem adhibere, quamvis posteà (ut dictum) aquâ mundâ se lavare possint. Istum urinâ lustrandi morem non esse solis Persis peculiarem, sed usurpari etiam apud Indos. Hunc tamen morem non fuisse ab eorum Prophetâ institutum, sed originem habuisse ab aliquo homine tempore Adami,* &c. ut supra dictum est. [Ad hunc locum Curiosus quidam Observator addidit, *In Lusitanorum Nosocomiis jam morem esse post febres diu bibere urinam vaccinam sicut naturæ restaurativum quiddam, eodem modo quo in Angliâ bibitur Decoctum amarum: & hancce Indicæ medicinæ praxin nuper etiam in Londino obtinuisse.*] Posteà sequitur, *Ad dictum lustrandi morem teneri nubendos, (tam virum quàm fœminam) qui id faciunt in domo Sacerdotis. Quantum æstiment Canem, hinc constare, quia moribundis afferunt Caniculam quæ ultimum halitum excipiat, quod vocant* Animam excipere, *imaginando Caniculam (utpote puriorem) eam*

Angelo

Angelo traditur am. Sic etiam in Expiatione seu Absolutione Caniculam Sacerdote puriorem reputant. *Eos abhorrere à felibus, propter Mohammedem quem odio habent, affirmantes illum maledictum habuisse felinam faciem & caudam, ut & habuit Alexander; istúmque genitum fuisse à Diabolo, qui ipsum suis proprietatibus donavit, ita ut difficile esset eum occidere: ideóque nemo felem alit in domo suâ. Eos necare Ranas, &c. quia polluunt Aquas; & Formicas, quia furantur plus granorum quàm eis sufficiat ad vivendum. Eos mortuis suis detrahere vestes meliores, & induere deteriores.* [Orientales enim in Lecto dormiunt cum Induculâ & Subligaculis, &c.] *Persas esse robustos & salubres: & affectare vestes saturi coloris lutei, quales etiam sunt Pallæ muliebres. Pudet eos fateri suam de mortuorum statu hariolationem à volucribus cadavera invadentibus: eos autem talia potiùs observare ad sciendum an corpus citò reduceretur ad Sceleton, quia diu manere incorruptum, esset malum omen. Proximo post funera die, consanguinei parant tam defuncti quàm uxoris & liberorum Imagines, quibus apponunt convivium triduanum; quod posteà ab amicis comeditur, & reliquum pauperibus datur. Interrogati cur talia facerent, respondebant Animas hisce rebus refici, sæpè talibus conviviis adesse, & pios sæpenumerò cum eis conversatos fuisse. Posteà interficientes invisa animalia, Eleemosynas erogant pro animabus defunctorum, quæ ad Infernum ituræ si meritis præponderant peccata, vel ad Paradisum si peccatis præponderant merita: vel si ambo adeò æqualia sunt ut differentia discerni nequeat, tum eunt ad medium aliquem locum dictum Estemagoon. Alia dari loca parata mortuis Infantibus qui nec merita nec peccata habuerunt: & peculiaria parari loca pro undecim generibus hominum, inter quos numerant destitutos Liberis per quos aliquid mererentur eos educando in timore Dei. Pontem judicii desinere in arctâ angustiâ, adeò ut ibi euntes inde cadant in gehennam inferiùs. Exportato cadavere, tanquam pollutam abradunt & exportant superficiem terræ in quâ jacebat aut moriebatur. Tantùm viri & pueri ex ephebis excessi, possunt mactare cibum quem comesturi sunt: & Sacerdotes non debent edere nisi id quod ipsi mactaverint & eorum uxores coxerint. Quando edunt (si non adsit aliquis peregrinus) retrorsum jactant capita, ut cibus sine tactu labiorum in ora cadat: & eodem modo elevantes poculum, in ora sua effundunt potum: affirmantes hoc esse ad imitationem Avium & aliorum aliquot animalium retrorsum jactantium capita; nam quasi Deo essent gratabundi pro beneficiis, sursum aspiciunt, ad docendum nos hac corporis positurâ Deo quoque gratos esse* pro

pro omnibus ſuis beneficiis in nos collatis. Habent in anno 4 Feſta ſolennia, ſcil. primum in Æquinoctio verno per 15 dies. Secundum dictum Camſe Kadîm *per 5 dies, quod tranſigitur Precibus & Eleemoſynis pro mortuis. Tertium vocatur* Geſhim Kadîm, *in quo ſe invicem mutuis conviviis tractant. Quartum vocatur* Meſegom, *in honorem 25 Angelorum qui Throno Dei propinquiores ſunt & in ejus miniſterio & mandatis occupantur; qui tamen Divinam præſentiam non aſpiciunt. Alia etiam dari Feſta: & menſis etiam diem 12um atque 21um inſuper per eorum Legem Sacros haberi: quod tamen non eſt in hodiernâ eorum praxi; fortè propter paupertatem, cùm à quotidianis operibus tamdiu abeſſe non liceat. Jejunia ſunt per 5 dies in anno, in quorum tribus nihil omninò comedunt; & in duobus ſemel tantùm ſub nocte: ajunt autem Laicos non teneri ad hoc, quod ergò Sacerdotibus obſervandum relinquitur. Inter notabiliores monarchiæ ſuæ periodos, obſervant Victoriam Alexandri Magni; quem tamen nolunt in ſuorum Heroum numerum inſerere, ne hoc modo horum magnanimitatem minuere videantur: ajunt autem eum à Diabolo genitum fuiſſe ſequente modo;* viz. *Pater matris Alexandri fuit Princeps tributarius τῷ Darâb ſeu Dario, qui multis auditis de ejus filiæ pulchritudine, eam in uxorem expetivit ab eo, qui libens eam miſſurus erat. Interim verò Diabolus ejuſdem virginis amorem expetens, ſeipſum transformavit in nigrum Turbinem, quo involvebat virginem, quæ exinde evaſit nigerrima & tumefacto ventre deformata: hocque horribili ſtatu adducta fuit coram Darâb, qui tali ſpectro terrefactus, eam remiſit ad ſuum patrem, cui peperit Monſtrum quoddam infernale aſpectu terribile, præſertim cum auribus aſininis; ſub quâ formâ totam Aſiam vaſtavit cum potentiâ irreſiſtibili quia plus quàm humanâ. Poſt Alexandri mortem, aliquis ex ejus Ducibus cui nomen* Ardeoun *qui Gavrorum regioni præfuit, exactus fuit per* Shâh Ardeſhîr, *qui reſtituit Monarchiam & Religionem, quæ duravit uſque ad tempora τῷ* Omar *ſucceſſoris Mohammedis, qui iſtam regionem ſubegit.* [Ardeoun eſt اردوان *Ardavân,* ſcil. *Artabân.*]

Addenda ad pag. 519, l. 10, poſt *Exarata*, adde, Hanc noſtram opinionem quòd iſta ſint *confuſanea quædam*, jam corrigendam volumus; rectiùs docendo, quòd ex accuratiore examine & ſtrictiore collatione planè comperimus hæc etiam eſſe Punica, ſed diverſi Scriptoris ſeu Sculptoris manu (quaſi *curſivâ ſcripturâ*) in marmore exarata, & malè formata ſeu multùm deformata. Hoc itaque comperto, pro 8 ejuſdem lineis quas ſuprà promiſeramus, jam (ex Chartis quas olim ad me

me misit Vir Amplissimus *D. Chardin,*) damus illam Inscriptionem totam & integram 14 lineis constantem, (quæ duplex Inscriptio videtur,) ut Lectori eam cum aliis meliùs conferre liceat. Notandum verò est quòd Persepolitana sunt inscripta Punicè cum Interpretatione Græcâ, Palmyrena verò inscripta sunt Græcè cum Interpretatione Punicâ. Et quidem Palmyræ tam Punica quàm Græca videntur scripta 200 aut 300 post Christum annis.

Ad pag. 493, l. 19, post *opera*, adde, Isti populi in intimo domûs sive penu tanquam in Larario habent quisque suum Penatem Larémve (quem colunt,) qui videtur Patriarchæ *Seth* imago seu statua; quia is fuit primus eorum in Religione Antistes, cujus nomine possident suprà memoratum Librum; quem unà cum dicto Lare adeò clam habent inter solos suos, ut quicunque eorum alicui peregrino monstraverit, mox à suis trucidetur. Ægrè enim cum vitâ suâ evasit aliquis eorum qui Europæo Gallo revelasse suspectus, nisi quòd uterque se solenni juramento purgaverit.

Sequens de *Yezidæis* & *Durziis* Extractum humanissimè pro me fecit supradictus Amicus, idque ex Libello Gallico *par le Sieur Michel Febvre, Par.* 1675, 8°; qui per 12 annos in Oriente fuit linguis addictus. Sic ergò incipit p. 318, Isti *Jezidæi* nec sunt Mohammedani nec Christiani, sed his addicti potiùs quàm alteris; hos enim vocant suos Compatres: in Turcas autem adeò aversi, ut si irati aliquod Animal vituperant, id vocent Muslemanum. Bibunt vinum & edunt porcinam, sed non nisi per vim circumcisi. Nullâ vi adacti maledicent Diabolo; adeò ut aliqui ex eis excoriationem passi sunt potiùs quàm tale quid facerent. Nam (inquiunt) non possumus salvâ conscientiâ maledicere alicui creaturæ quæ est Dei Creatoris, quia nullum est hujusmodi præceptum in Scripturis ullis: nec quidem (sicut Turcæ & Christiani) tenemur convitiari Diabolo, quamvis valde inobedienti & contra Deum rebelli; ne plusquàm tenemur maledicere cuivis Aulæ Ministro qui è sui Principis favore excidit: imò è contrà tenemur ei benè precari, quia aliquando fortè apud Principem suum in favorem redeat, &c. Nolunt quidem libenter nominare Diabolum; qui ergò potius per periphrasin vocatur *Pavo-Angelus*, vel *Is quem nostis*, vel *Nostis quis sit*, vel *Ille cui stulti & ignorantes maledicunt*. Aliquo die cùm essem cupidus visendi rudera Monasterii Simeonis Stylitæ, Jezidæorum (qui me illuc deduxerunt) aliquis mihi monstravit fissuram in rupe, infra quam erant rudera civitatis magnitudine

tudine æquantis urbem *Blois*: hæc dum contemplaremur, quæsivit an scirem causam fissuræ dictæ rupis? Cúmque me ignorare agnoscerem, regessit quòd infideles illuc persequebantur Jezidæum aliquem; quo (potiùs quàm malediceret *Pavoni-Angelo*,) illuc fugiente, totus Mons se aperiens illum excepit & protexit: quo facto, attoniti inimici ejus condonari petientes, ad ejus religionem conversi sunt. Mons autem mox rursus coalescens, in hujus miraculi memoriam parvam tantùm fissuram reliquit. Cúmque essem in eorum potestate, non ausus sum ridere. Et variis modis tentando, non potui eos adducere ut *Pavonis-Angeli* aliud nomen darent; quod noluerunt facere nisi per circumlocutionem. Jezidæorum Habitus est tantùm duorum colorum, sc. vel *Albus* vel *Niger*; qui ergò distinctionis causâ vel *Albi Jezidæi* vel *Nigri Jezidæi* vocari solent. Horum *Nigri*, qui *Sacerdotes*, sunt uxorati vel unâ vel duabus uxoribus: & volunt ut *Albi* eos vocent Titulo *Pauperum*, quamvis non sint pauperes. *Albi* non possunt ex habitu distingui à Turcis, nisi ex Indusiis, quæ non habent à Collari longam fissuram, sed tantùm rotundum foramen per quod transmittatur Caput: quod non caret suo mysterio, cùm sit in memoriam *Circuli aurei* seu *luminosi* qui post 40 dierum Jejunium cecidit in Collum magni eorum Sancti *Sheich Adi*. Omnes (tam *Albi* quàm *Nigri*) sunt ejusdem Religionis, Vota nuncupantes & sacras Peregrinationes suscipientes, prout faciunt Turcæ & Christiani. Non habent Templum ubi Deum adorent, nec unquam (nisi curiositatis gratiâ) in Turcarum Mosqueas ingrediuntur; quod proculdubiò lubentiùs & meliori cum effectu facturi essent in Christianorum Ecclesias, si non metuerent ne eo nomine malè tractentur à Turcis. Peccatum ducunt minimum quidvis à Barbis suis suis abscindere: unde eas perpetuò crescere relinquunt, præsertim mystaces, quas ad tantam promittunt longitudinem, ut in ora porrigantur: & quosvis odio habent ut Hæreticos qui propter decentiam aut convenientiam aliter faciunt. Per totum annum non habent nec Festa nec Jejunia, nec quodvis solenne tempus Divino cultui assignatum; sed tota eorum Religio consistit in non nominando Diabolum nec ei maledicendo, atque in distincto quodam Habitu, & in canendo quædam Cantica in honorem Jesu Christi & Virginis Mariæ & Mosis & Zachariæ, (& aliquando Mohammedis,) quæ ex quâdam vanitate à seinvicem addiscunt, vocem modulando ad Tamburam quâ in amicorum Visitationibus & Epulis ludunt. Non habent Libros

aut

aut Literaturam; adeò ut in tam profundâ ignorantiâ viventes facilè ad quidvis credendum inducantur. Ex cœcâ Traditione aliquantulùm credunt in Biblia & in Evangelium, & eorum aliqui in Alcoranum; asserentes hos tres Libros à cœlo venisse. Inter orandum convertunt faciem ad Orientem, non ad Austrum ut Turcæ. Quamprimùm summo mane orientis Solis radii in eorum tentoria projiciantur, omnes consurgunt & conjunctis manibus Deum colunt: & hinc est quòd aliqui crediderint eos esse Idololatras colentes Solem ut primum Principium & Creatorem; quod de illis non est verum. Referunt & credunt varia Christi miracula nunquam in Evangelio memorata nec unquam Christianis nota; viz. quòd Christus primo nativitatis die assâ voce loquebatur, & quòd à mortuis suscitabat aliquem qui obierat ante mille annos, idque ad liberandum à calumniâ & iniquâ censurâ matrem suam Sanctissimam, & ad probandum eam concepisse illum absque contactu hominis, & per solam inspirationem Dei. Illis licitum est repudiare uxores eum in finem ut fiant Superiores Nigrorum Jezidæorum, vel ut fiant Eremitæ; sed propter nullam aliam causam. Uxores emunt, idque pro 200 Coronis, quod est statum pro omnibus conditionibus & qualitatibus pretium, sive sint divites seu pauperes, formosæ seu deformes: & uxoris pater accipit pecunias. Hoc autem est quia uxores solent despectui haberi & tractari ut vernæ. Sæpe in uxores ducunt Avunculi aut Materteræ filias; & hoc modo mutuam duarum Sororum elocationem instituunt sine ullo pretio ex utrâque parte, quod inter orientales Christianos illicitum. Si aliqua nupta in adulterio capta est, vel Pater vel Frater eam trucidat, & Mœchus luit pretium trium uxorum, sc. 600 Coronarum; vel aliàs eum trucidant, si non vult vel ex paupertate non potest dictum pretium solvere. Vel si consanguinei eum non trucidant, Turcarum Magistratus mulctam imponit: at si ambo trucidantur, nihil ampliùs potest fieri. Omnes viri ingredientes domum ubi aliqua fœmina trucidata fuit, per modum approbationis, gladium vel cultrum suum in cadaver adigere solent. Vinum bibere affectant ad excessum: & ex naturali illâ inclinatione evadunt ebrii, non obstante Turcarum prohibitione. Sæpenumero Vinum dignantur venerabili nomine *Sanguinis Jesu Christi*: & quando inter convivandum aliquis alteri offert poculum vini, id facit his verbis, *Accipe Calicem sanguinis Jesu Christi*. Ille cui propinatur, quamvis gradu superior, osculatur manum propinantis; & omnes qui ibi adsunt surgentes, decussatis super pectora manibus humiliter.

humiliter se flectunt donec biberit: & deinde posteà quisque locum suum capessit. Hæ cæremoniæ quas sæpiùs vidi, cum aliis quibusdam consuetudinibus Christianorum, inducunt me credere eas fuisse derivatas ab Arrianis aliisve Hæreticis, & processu temporis in hanc formam mutatas; vel aliàs habuerint eas ex illâ unione quam cùm aliis Hæreticis contraxerint in suî defensionem contra Turcas inimicos suos. Poculum ori admovent ambabus manibus: & aliter fecisse, indecorum esse judicatur. In Nigrorum Salutationibus, alter alterius manicam osculatur: eæ autem Alborum sunt ad morem regionis. Si sibi obviam fiunt *Albus* & *Niger*, iste solus accipit osculum super Habitum suum. Omnia nigri Habitûs frustula seu panniculos tanquam tot sacras Reliquias conservant: &, si tale quid in terram ceciderit, accipientes illud osculantur, super Capita sua ponentes, & deinde tutò reponentes; donec tandem processu temporis coacervaverint vastas quantitates talium nigrorum panniculorum, quibus Culcitras & Pulvinos implent loco lanæ: & hinc nascuntur multi pediculi & reptilia alia. Solenne eorum juramentum est, *Per virtutem Habitûs nigri*; &, *Per caput eorum qui habent honorem eundem induendi.* Et quamvis talis Habitus niger formâ non differat ab aliis, ejus tamen partes vocantur nominibus dignioribus; uti pro *Tulbend*, dicitur *Mitra*; pro *Vestimento*, dicitur *Humerale*, &c. Asserunt istam venerationem quam nigro Habitui tribuunt, esse quia refert eum τȣ̃ *Jezîd* seu *Jesu Christi*, quem plerique eorum credunt eandem personam differentibus nominibus vocatam. Si quis cupit fieri Jezidæus niger, aliquot diebus in antecessum tenetur famulari Superiori: quo facto, exuit vestes suas omnes excepto panniculo ad tegendum pudenda: & hoc modo se habentem, alii duo aures ejus apprehendendo, deducunt ad Superiorem, qui nigram Tunicam ei offert his verbis, *Ingredere in Ignem, & scito te in futurum esse Discipulum Jezîdi: & in illo statu propter amorem Dei, à reliquo humano genere perpessurus es multas injurias, dedecora, & persecutiones: iste enim Habitus te exosum reddet omnibus nationibus, Divinæ autem Majestati gratissimum.* Deinde dictam Tunicam induit, dum omnes qui adsunt pro eo orant. His factis, dictus Superior eum ambabus ulnis amplectitur, & ejus manicam osculatur, quod idem faciunt omnes *Nigri* qui adsunt, quibus etiam ille reddit similia; non autem *Albis*, qui sunt tantùm Seculares. Et ab illo tempore incipiunt eum compellare *Cutchac* seu *Clercum* sive *Discipulum.* Et tunc tandem ille parat convivium pro omnibus tam amicis quàm

quàm peregrinis. *Nigris* permittitur de quovis animali edere: sed eis non est licitum illud mactare, quippe quod ab aliis qui non gerunt Habitum, faciendum est. Plerique adeò scrupulosi sunt, ut inter ambulandum maximè caveant à calcando sub pedibus quamvis Formicam aliudve Insectum; nec Pediculos suos necant, sed potiùs abjiciunt; unde pediculosi evadunt. Quando taxantur de nimiâ miseratione erga animalia, præsertim ea quæ parantur pro usu & nutrimento hominum, regerunt, *An tu libenter ab humano genere eodem modo tractaberis si esses in loco eorum? Quis enim novit an non eorum Anima aliquando animaverit* [seu *informaverit*] *aliquam Creaturam humanam? & prætereà poterit esse ut in die Judicii à Deo implorent vindictam pro suo sanguine quem tu gratis effudisti pro tuâ voluptate.* Si in consortio aliquis habet cum alio rixam, ille qui fecerit injuriam alteri, tenetur veniam petere sequente formâ; viz. Surgit, & ambabus manibus vultum tegit, & decussatis cruribus se humiliter inflectit coram Supremo eorum qui tunc adsunt, confitendo culpam suam: quo facto, dictus Supremus Admonitionem ei impertit, super eum precando, & mittit eum ad adversarium amplectendum, & ad osculandum manus omnium *Nigrorum Jezidæorum* qui tunc adsunt. Si adhuc plus rixæ superfit, adit domum Superioris, qui easdem cæremonias rursus præstat: & prætereà jubet reum per modum Sacrificii dare Ovem & Dolium Vini. Adeò ut omnia ista pœnitentialia cum humilitate & solennitate præstita, plerumque desinant in profundâ Ebrietate. Eorum Habitationes sunt nigra Tentoria ex pilis caprinis circumsepta arundinibus aut spinis. Horum Tentoriorum forma est vel oblonga vel quadrata, differenter ab eis Turcomanorum, quæ sunt rotunda. Unà cum Gregibus migrant à planitiebus ad montes secundùm anni tempestates Æstatis aut Hyemis. Castrametantur formâ circulari, in medio relinquendo locum pro Gregibus ut sint à furibus & feris securæ. Suos mortuos sicut Canes sine cæremoniis sepeliunt; nisi quòd ditiores fortè sepeliantur in aliquo Peregrinationum suarum loco, eis accinentibus ad Tambûram aliquot Cantica in laudem Jesu Christi & Mariæ Virginis aut Jezîdi aut Mosis, meliore more quàm Turcæ qui inconditâ voce ululant sicut bestiæ. Non est licitum lamentari mortem *Jezidæi nigri*, utpote qui certò ad Paradisum iverit: omnes enim lacrymæ & luctus culpantur; adeò ut cogantur mentiri gaudium, & convivari & canere & saltare, dum intus lugeant. Hujus populi numerus in Turcarum & Persarum dominiis, est saltem 200 000,

qui omnes utuntur eiſdem ritibus, & in ſtrictâ amicitiâ inter ſe invicem vivunt. Pro Armis utuntur Arcubus & Gladiis curvis & Fundis, quæ omnia (præſertim Fundam) tractant dexteritate planè incredibili. Capucinorum Miſſionarii iſtorum converſationem frequentando & per montes cum illis commigrando, didicerunt eorum linguam, & in Catechiſmo inſtruxerunt atque baptizarunt duos eorum Superiores *Petrum* & *Paulum*, cum 13 aliis: & ulteriorem feciſſent progreſſum, ſi mali homines non impediviſſent tam bona opera. Iſtis Capucinis Jezidæi promittebant ſe pro natâ occaſione poſſe in campum Martium adducere 30 000 milites pro Rege Galliæ, quem vocabant *Regem cordium ſuorum*; pro quo etiam Preces publicas ad Deum fundebant, & Saltationes cum Hiſpanicâ gravitate ſat elegantes habuerunt, unà cum Cadentiâ inſtrumentorum muſicorum, ſc. *les Fluits*, *les Guittars*, & *les Timbrels* ſeu *Tabers*, ſcil. *Biſcay drums.*

Druzæi nullos habent Sacerdotes. Sunt gens bellicoſa, formidabiles Turcis, quos odio habent: amant autem ſympatriotas ſuos Maronitas. Proni ſunt ad Chriſtianitatem amplectendum. Inceſtum committunt patres cum filiabus, &c. Jezidæos odio habent eoſque occidere affectant, quamvis eâdem linguâ utantur cum Jezidæis, & ambo vocentur *Curdi*. Præcipua differentia eſt in Religione & Habitu: nam Curdi incedunt veſtiti ut ruſtici Turcarum. Sic ille. Cum his conferantur ea quæ ſuprà p. 491 de *Durziorum* Religione & Ritibus retuli ex ore alicujus Syro-Arabis Ladikienſis, quæ differunt ab his quæ habet D. Chinon; qui dicit eos ſe vocare Francorum fratres, qui in Palæſtinam venerunt ſub præſidio *Domini de Dreux* tempore *Godofredi Bullionenſis*. Reverendiſſ. & Doctiſſ. *D. D^r. Marſh* Archiep. Dubl. poſſidet de *Durziorum* origine Librum Arabicum MS quem nondum vidi; qui fortè idem ſit cum eo quem mox memoraturus ſum. Nam *Pere Eugene Roger* edidit Itinerarium Gallicum cum Figuris, *1646*, 4to, ubi p. 294 narrat hiſtoriam ultimi Principis *Durziorum Emîr Fachreddîn Ibn Maan*, Turcis dicti *Manogly*, qui huic Autori in Syriâ monſtravit Arabicum Librum Genealogiæ ſuæ deductæ à dicto *Godofrido Bul.* In iſto Libro relatum eſt, aliquem ex iſtius Principis Majoribus ortum & è Terrâ Sanctâ, expulſum, ſe recepiſſe in Arabiam, ubi Saracenos deprædando victum quæſivit; donec tandem cum ſuis Sedem capeſſeret in Galilæâ ſuperiori juxta Jordanem haud procul à monte Libano, in Territorio ab Arabibus dicta بلاد دروزي *Blad Durûzi*, i.e. *regio Duruziorum*. Et à Turcarum Sultanis permiſſum eſt eis quietè vivere,

vere, modò (ut Arabes) Tributum ſolverent. Cùm autem iſti (ut ſuprà notavimus) apud Herodotum memorentur, eorum origo altiùs petenda eſt, & remotiori antiquitati referenda.

Chamſi ſeu *Solares* ſunt omnium Sectarum numero pauciſſimi: circa Meſopotamiam fortè ſint 10 000. Non habent Sacerdotes, ſed in Specubus ſuam Religionem adeò clam exercent, ut nemo unquam eorum cultum videre potuit; nec eorum converſi unquam eundem revelarunt, propter metum ſuorum. Turcæ eos coëgerunt ad amplectendum aliquam Sectam eorum qui ſub Turcarum Imperio degunt: ideóque adjunxerunt ſe Jacobitis Syriæ, eâdem cum eis formâ baptizantes liberos & ſepeliendo mortuos: ſed clam ſuos exercent Ritus, quod Turcæ non permiſerant ſi Turciſmum amplexi fuerant. Credunt Cœlum & Gehennam & diem Judicii, & Chriſtum pro nobis crucifixum fuiſſe: ſed nulla Sabbata & nullas Eccleſias habent. Uſuram abominantur, & eo nomine odio habent Judæos: &, ſi emunt Equum aut alia bona à Judæo aut Mohammedano, cogunt eum jurare ea non lucrata fuiſſe per uſuram: & præterea omnia lavant. In unanimitate vivunt, & valdè humani & hoſpitabiles ſunt, atque bellicoſi, Sclopetas tractantes optimè, quod ſedendo faciunt.

Quoad ſuperiora nomina, Tavernieri *Senoiet-hotius*, eſt mera corruptela pro altero apud Père Chinon *Seaoushons*, quod Perſicè reſcribendum سياوشان *Siâoushân*, i. e. *Fratres*, ſc. *Fratrum* tertius eodem modo concipiendus. *Eſtemegoon* vulgari ſono Perſicè videtur eſſe ستمگان *Stemaghân* ſeu استمگان *Iſtemaghân*, i. e. *vim paſſi*: ſc. compulſi & vi concluſi in loco, q. d. incarcerati. Eo itaque nomine videtur intelligi *vim paſſorum* locus: nam voces Perſicæ incipientes à Vocali *Keſre*, pro ſcribentium libitu admittunt proſtheſin literæ *Eliph*, ut شكم *Shikèm* vel اشكم *Iſhkèm*, cum multis aliis. Apud Pere Chinon, *Dodon* erratum eſt pro دودو *Dodou*. *Coutshac* eſt Perſicè كوچك *Coutchàc*, i. e. *parvus*, ſc. *Minor* frater in eorum religione. *Chamſi* ſeu *Solares* Arabicè ſunt شمسي *Shémſi* vel *Shámſi*. Et خمسة قديم *Cámſe Kadîm* Arabicè eſt *Pentas antiqua*. Et *Geſhim Kadîm* Perſicè eſt pro جشن قديم *Gjeſhn Kadîm*, i. e. *Feſtum antiquum*. Et *Meſegom* fortè ſit Perſicè pro ميزدگان *Mîſedeghân*, i. e. *Epulæ*: cùm *â* vulgò ſonet ut *oo*. Nam minùs accuratis auribus talia accipere ſolent viatores

Europæi

Europæi rarò in hisce linguis satis versati, vel plerumque colloquentes per Interpretes, qui aliàs sunt homines ignari cum vulgo loquentes & pronuntiantes, & colloquentium mentem haud semper sat accuratè assequentes.

Anno ab Inthronizatione *Yezdegerd* 1043, Christi 1633, veterum Persarum quidam in Indiâ Sacerdos dictus *Hurmuz-yâr* cognomento *Sungjâna*, in Libri *Sad-der* à se descripti calce, peracto opere, hoc sequens adjecit *Epiphonema* suum, quod & ego etiam nunc meum esse volo,

نوشته بماند سياه بر سفيد *Nigrum super albo scriptum manebit :*
نويسنده را نيست فردا اميد *Scriptori verò cras nulla spes erit.*
نوشته من ندانم تا كه خواند *Scriptum ego nescio quis sit lecturus :*
اگر ميرم به بيشك اين بماند *At etiamsi moriar, hoc indubitanter manebit.*

